MÚLT ÉS JELEN ÖSSZEÉR

A Magyar Pszichológiai Társaság
XXV. Jubileumi Országos Tudományos Nagygyűlése

KIVONATKÖTET

2016. június 2-4., Budapest

© 2016 Szerzők

Kiadja a Magyar Pszichológiai Társaság

ISBN 978-615-80241-2-9

Felelős szerkesztő: Vargha András

Felelős vezető: Oláh Attila

Borítóterv: Tóth Gergely

Technikai szerkesztő: Pál Edit

Nyomdai munkák: Rózsadomb Contact Kft.

A Nagygyűlés szervezői:

Magyar Pszichológiai Társaság

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Gazdaság- és Társadalomtudományi Kara

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar,
Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Fővédnök: **Dr. Józsa János,** a BME rektora

Védnök: **Dr. Andor György,** a BME Gazdaság- és Társadalomtudományi Karának dékánja

Támogatóink:

A Magyar Pszichológiai Társaság
XXV. Jubileumi Országos Tudományos Nagygyűlése

2016. június 2-4., Budapest

Rendező intézmény: **Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem**
Gazdaság- és Társadalomtudományi Kara

Szervezőbizottság: **Takács Ildikó** (elnök)
Séllei Beatrix (titkár)
Gadanecz Péter
Perger Mónika
Takács Veronika
Tóvölgyi Sarolta

Tudományos Programbizottság / Program committee:

Bagdy Emőke
Bárdos György
Barkóczi Ilona
Bereczkei Tamás
Czigler István
Csabai Márta
Csépe Valéria
Demetrovics Zsolt
Fülöp Márta
Gáspár Mihály
Hámori Eszter
Hevesi Krisztina (titkár)
Hoyer Mária
Hunyady György
Izsó Lajos
Kállai János
Kalmár Magda
Kiss Enikő Csilla
Lányiné Engelmayer Ágnes
Lénárt Ágota
Mirnics Zsuzsanna
Molnárné Kovács Judit
Münnich Ákos
N. Kollár Katalin
Nguyen Luu Lan Anh
Oláh Attila
Pataky Ilona
Péley Bernadette
Pléh Csaba
Ritoók Pálné
Szabó Éva
Szabó Pál
Szokolszky Ágnes
Takács Ildikó
Vargha András (elnök)

Tartalom

Plenáris előadások 7

Szimpóziumok 13

Egyéni előadások 245

Tematikus poszterműhelyek 316

Egyéni poszterek 338

Műhelyek 367

Szerzők, munkahelyek, e-mail címek 385

Névmutató 410

Plenáris előadások

A pszichológia hozzájárulása a jövő 3D internetének a kifejlesztéséhez

Grastyán Endre emlékelőadás

Izsó Lajos - BME Ergonómiai és Pszichológia Tanszék
Baranyi Péter - BME Távközlési és Médiainformatikai Tanszék, MTA SZTAKI

Az Internet spontán fejlődése napjainkra olyan szintre jutott, hogy bizonyos trendek már jól megállapíthatóak. Ezen felismert trendek között vannak olyanok, amelyekben egyes kutatói közösségek, cégek és állami, illetve államközi szervek komoly – esetenként forradalmi – lehetőségeket látnak és ezért a spontán fejlődési trendeket mintegy felgyorsítva, olyan kutatásokat indítottak el, amelyek igen jelentős gyakorlati alkalmazásokat ígérnek.
Két ilyen kiemelt terület a „dolgok Internete" (IoT) és a „3D Internet", amelyekre az EU is nagyszabású kutatási pályázatokat írt ki „A jövő Internete" (Future Internet) átfogó témakörön belül. Mindkét területnek meghatározó emberi (pszichológiai és ergonómiai) vonatkozásai vannak, jelen előadásban az utóbbival foglalkozunk.
A 3D Internet megvalósításának a legfontosabb pszichológiai kihívásai vázlatosan a következők:

1) A 3D látásélményt biztosító eszközök fejlesztése/használata (látás-pszichológia)

2) A 3D virtuális térben (VS) való egyéni tájékozódás és művelet-végzés objektumokkal (informálódás, navigáció és objektum-manipuláció): ember-objektum interakciók

3) A 3D virtuális térben való társas (ember-ember) interakciók

Az 1) témakör már részletesen kutatott és ennek eredményeként fejlett 3D megjelenítő eszközök állnak rendelkezésre, ezért ezzel itt nem foglalkozunk.
A 2) témakörben még számos megoldatlan probléma azonosítható, melyek többségének a megoldásához ígéretes pszichológiai megközelítési keret az ún." vizuális gondolkodás" (visual thinking) jelenségköre, amely a 3D VS viszonyaira érvényes hatékony design metaforák alapjául szolgálhat. Simons és Levin (1998) immár klasszikus kísérleteiből és az arra épülő további kutatásokból kitűnt, hogy – mivel a nagy részletességű környezeti emlékezet fenntartása evolúciósan túlzottan erőforrás-igényesnek bizonyult – az ember magát a környezetet használja önmaga kvázi „kihelyezett" memóriájaként. Alkalmas interakciós metafora rendelkezésre állása esetén a vizuális 3D – és esetenként a verbális – WM a figyelem és a különböző szemmozgások mechanizmusaira is támaszkodva, a mozgásos WM megfelelő tartalmainak aktiválása révén végrehajtódik a megkívánt interakciós művelet. Az interakciós metaforát úgy kell megtervezni – és a felhasználó mentá-

lis modelljének a részévé tenni – hogy az az adott konkrét helyzetben Gibson féle affordanciaként működjön. Míg a 2D világ interakciós metaforái már meglehetősen kifinomultak, addig a 3D környezetek hatékony metaforái még kidolgozásra várnak.
A 3) témakör még igen kevéssé kutatott, pedig a különböző virtuális team-ekben dolgozó emberek száma már ma is jelentős és várhatóan radikálisan tovább fog nőni. A 3D virtuális team-eket az jellemzi, hogy bár tagjai nincsenek ugyanabban a fizikai térben, de egy alkalmas informatikai platform segítségével – ez esetünkben a SZTAKI VirCA (Virtual Collaboration Arena) volt – virtuálisan mégis együtt vannak. A team-tagok ilyen körülmények között végzett kommunikációjának és kooperációjának a sajátosságait – valamint a különböző támogató eszközök lehetőségeit – mélyebben meg kell ismerni annak érdekében, hogy ezek a rendszerek a jövőben megbízhatóan használhatók legyenek.
Az MTA Számítástechnikai és Automatizálási Kutató Intézete, az MTA Természettudományi Kutatóközpontja, a BME Távközlési és Médiainformatikai Tanszéke, valamint a BME Ergonómiai és Pszichológia Tanszéke együttműködésében művelt NeuroCog Space (Virtuális téri neurokognitív kutatóműhely) KTIA_AIK_12 projekt keretében végzett kutatásainkból a fentebb definiált 2) és 3) témakörökhöz illeszkedő illusztráló eredmény részleteket mutatunk be.

A képi kifejezéspszichológia új paradigmája

Mérei Ferenc emlékelőadás

Vass Zoltán - Károli Gáspár Református Egyetem

Az előadás a képi kifejezéspszichológia új tudományos paradigmáját mutatja be hazai és nemzetközi tudományos kontextusban. A “képi kifejezéspszichológia” terminus magyar nyelven 2006-tól jelenik meg a tudományos szövegekben, hazai és nemzetközi előzményei azonban szerteágaznak és korán felbukkannak (expressive movements, Ausdruckspsychologie, psychologie de l’expression).
A képi kifejezéspszichológiának a társtudományokhoz való viszonyát vizsgálva, tudományterületi szinten transzdiszciplináris, művelői szintjén interdiszciplináris tudományágnak tekinthető. Transzdiszciplinárisnak tekintjük a diszciplínák közös metodológiái és a „kép” fogalmának univerzális, diszciplínákon közti jellege miatt, interdiszciplinárisnak pedig abban az értelemben, hogy kutatói tipikusan egy-egy adott terület specialistái, akik más diszciplínák tárgyához kötődnek vagy azok módszereit alkalmazzák, de többnyire elköteleződésüknek megfelelő tudományágban maradnak. A pszichológián kívül néhány fontos terület (diszciplína vagy kiemelt jelentőségű részterület): pszichiátria, neurológia, pedagógia, gyógypedagógia, esztétika és kísérleti esztétika, kultúrtörténet, művészettörténet. Külön ki kell emelni a pszichoterápiát (főként: a pszichoanalízist, a vizuális művészeti terápiát és művészetterápiát, a munkaterápiát, a tánc- és mozgás-terápiát, a családterápiát és különböző csoportterápiákat), a mentálhigiénét és a rehabilitációt.
A pszichológián belül szinten minden ágazattal és területtel található módszertani vagy a kutatási területet érintő átfedés, amelyekről publikációk és konferenciák is tanúskodnak: művészetpszichológia, klinikai pszichológia, gyermekpszichológia, munka- és szerve-

zetpszichológia, kriminálpszichológia, börtönpszichológia, pedagógiai és iskolapszichológia, reklámpszichológia, környezetpszichológia, szociálpszichológia stb.

A magyar képi kifejezéspszichológia sokirányú és messzire nyúló gyökerekkel rendelkezik. Mérei Ferenc "Gyermeklélektan" című, V. Binét Ágnessel közösen írt, 1970–2006 között 15 kiadásban megjelent könyve például olyan fejezetet tartalmaz a gyermekrajzról, amely a nemzetközi szakirodalom fényében is az egyik legjobb elemzés. Magyarországon ezen kívül is originális könyvek és tanulmányok jelentek meg, és kutatóink folyamatosan publikálnak magyar és idegennyelvű nyelvű közleményeket. A területtel foglalkozó szervezetek közül ki kell emelni a Magyar Pszichológiai Társaság Kifejezéspszichológia Szekcióját, illetve a Magyar Pszichiátriai Társaság Kifejezéspszichopatológiai és Művészetterápiás Szekcióját, valamint azokat a kutatási és terápiás műhelyeket, amelyek egyetemi, pszichoterápiás és rehabilitációs intézményekben működnek. A területen élénk tudományos élet zajlik, amit a hazai és a nemzetközi konferenciák és publikációk jól mutatnak.

Az előzmények és a tudományos beágyazottság áttekintése után az előadás a képi kifejezéspszichológia új paradigmájának ismérveit elemzi Thomas Kuhn (1962) munkái nyomán, amely szerint új tudományos paradigma létrehozásához három feltétel teljesülése szükséges: (a) új kutatási tárgy kijelölése, (b) új alapkérdések megalkotása és (c) új módszerek kifejlesztése.

Az új szemlélet a képi kifejezéspszichológia kutatási tárgyának a hagyományokkal szemben nem az expresszív viselkedést tekinti. A kutatás új tárgya egy hermeneutikai rendszer négy komponenstípusa közti dinamikus, reciprok tranzakciók összessége, azaz a kép, a szituáció, az alkotó és a befogadó egymást hermeneutikai nézőpontból folytonosan újradefiniáló tranzakciója". Ez a definíció világosan elkülöníti egymástól a képi kifejezéspszichológiát és a rokon területeket (pl. a kifejezéspszichopatológiát és művészetpszichológiát), illetve új kutatási kérdéseket előtt nyit teret.

Az új képi kifejezéspszichológiai alapkérdések a következők: a négy komponens tranzakcióinak megértése, azaz nomotetikus és idiografikus leírása általános törvényszerűségek feltárásával és egyedi jelenségek magyarázatával. Ehhez részletesen kidolgozásra kerültek az említett tranzakciók, bemutatva egyúttal az új szemlélet pszichodiagnosztikai és pszichoterápiás alkalmazásának perspektíváit. Az alapkérdések elméleti keretének új építőkövei a kontextualizálási és a konfigurációelemzési teoréma, a prototípus–genotípus–fenotípus kifejezéspszichológiai értelmezése, a rendszerszemléletű konfigurációelemzés, a fenomenológiai és a szemantikai térkép, a képi kifejezéspszichológia esszencia és a sensus plenior fogalmai.

Kuhn harmadik paradigmaalkotási kritériuma új módszerek létrehozása. Az új hazai kutatások ebben is originális tudományos teljesítményt mutatnak fel: kísérletes alapon kifejlesztésre került az a heurisztikus tesztelemzési módszer, amely bizonytalan tudáselemek felhasználásával és heurisztikus kombinálásával növeli a pszichológiai bizonyosság mértékét, valamint a hét szemléleti pozíciót tartalmazó Seven-Step Configuration Analysis (SSCA) módszere. A metodológiai újítások mellett számos új kifejezéspszi-

chológiai módszerek is megjelent, továbbá tesztelemző szakértői rendszerek magyar és idegen nyelveken.
Az előadás végül a képi kifejezéspszichológia fejlődésének belátható trendvonalait elemzi, és kísérletet tesz a terület jövőképének és várható fejlődési útvonalának felvázolására.

Nem-tudatos tanulási és emlékezeti folyamatok

Kardos Lajos emlékelőadás

Németh Dezső - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A klinikai- és kognitív pszichológia egyik központi kérdése az, hogy hogyan tudjuk átírni, megváltoztatni a társas és fizikai környezetre adott automatikus válaszainkat, a rossz vagy nem adaptív szokásainkat. Részben a különböző terápiás módszerek is ezt próbálják elérni. Automatikus viselkedéseink és szokásaink kialakításában kulcsszerepet játszanak a nem-tudatos, implicit tanulási és emlékezeti folyamatok. Ennek az alapvető tanulási mechanizmusnak szerepe van még a kognitív, motoros és társas készségek elsajátításában, valamint az intuitív folyamatokban. Az előadás bemutatja ennek a speciális tanulási mechanizmusnak a működését és a hátterében álló kooperatív és versengő pszichológiai és agyi folyamatokat. Emellett az előadás kitér az eredmények gyakorlati jelentőségére is.

Psychopathy and Violence: Conceptual and practical issues

David J. Cooke - Professor of Forensic Clinical Psychology at Glasgow Caledonian University

Psychopathic Personality Disorder (PPD) is an important forensic and clinical concept. It has been a controversial concept and its nature remains somewhat unclear. There is evidence that PPD is linked to a higher risk of violent behaviour. In this talk I will start by considering the development of a new conceptual model of PPD—The Comprehensive Assessment of Psychopathic Personality (CAPP). This is a lexical model that entails thirty-three symptoms of the disorder located in six primary domains of psychological functioning: Attachment, Behavioural, Cognitive, Dominance, Emotional and Self. The model has been developed to allow clinicians and other practitioners to *formulate* both an understanding of the disorder and an understanding of the link between the disorder and future violence risk. The CAPP has been translated into over 25 languages, one of the most recent being Hungarian.
I will then consider the link between PPD and future violence risk. I will illustrate the complexity of risk formulation by considering a number of risk processes by which PPD can increase violence risk. PPD can act in a variety of way; it can drive violent offending directly, it can act to disinhibit individuals and finally, it can destabilise individuals. This is

little doubt that PPD should always be considered when a violence risk assessment is being undertaken but it is a challenging task.

Intézmények, eszmék és sorsok a magyar pszichológia fél évszázadában 1960-2010

Pléh Csaba - Közép-európai Egyetem, Budapest, Kognitív Tudományi Tanszék

Magyarország a címben említett fél évszázad során jelentős társadalmi és politikai változásokon ment át. Ezek a változások először azt érintették, hogy a diktatorikus rendszer lazulásával megjelent a társadalom és humán tudományok egyáltalán való lehetősége, majd a pszichológia sokrétűbbé vált, beleértve alkalmazásait is. Később a rendszerváltás nyomán a pszichológia központi szereplővé vált mind a nyilvánosságban, mind a politikai gyakorlatban – egy pszichoanalitikus pszichiáter lett külügyminiszter, s három pszichológus államtitkár 25 év alatt. Mivel Kovai (2015), Laine-Fzufgren (2015) s jó magam (Pléh, 1998) már foglalkoztunk az átfogó társadalmi átalakulások és a pszichológia terjedésének és arculatának kapcsolatával, az előadás az intézményi fejleményekre összepontosít.

Két adattípusra fogok alapozni. A mai szimpózium előkészítő anyagaira, illetve a publikációk és miniszteriális, egyetemi és egyéb nyilvános dokumentumok elemzésére, vagyis nem levéltári anyagokra.

A szakmai közönség számára nyilvánvaló szakaszokból indulok ki:

1. A pszichológia újra megjelenése. 1960-1970
2. Terjedés és differenciáció. 1970-1980.
3. A pszichológia társadalmi elfogadása együtt az ideológiai ellenőrzés gyengülésével. 1980-1990.
4. Differenciáció a politikai demokratizáció idején 1990-2010

A pszichológusképzésben az 1963-as újraindulást egy elméletközpontúbb átszervezés követte együtt az alkalmazott lélektanok posztgraduális képzési rendszereinek kialakításával. Ezt a korszakot intenzív másoddiplomás és esti tagozatos képzés kísérte. 1960 és 2010 között az évi néhány tucat diákot s egyetlen egyetemet 7 képzőhely váltotta fel a 3 +2-es Bologna rendszerben évi 700 alsó és 300 mesterszintű új diákkal. Ezt kísérte a PhD rendszer kibontakozása.

A változások a tanszékek s az oktatói kar kiterjedését eredményezték, intézetek és karok kialakításáig. A folyamatokat kezdeményező és irányító kulcsszereplőket is bemutatom, értelmezve hivatás profiljuk hatását az egyes képzőhelyekre- E mellett a szakmai irányítás (az OM-től a MAB-ig) és a szakmai tematikák változását, a kísérleti pszichológia, a személyiséglélektan és a fejlődéslélektan modernebbé és nyugatosabbá válását is bemutatom.

A kutatás terén az MTA kutatóintézet 1960-1970es évekbeli átfogó intézetté alakulása mellett az egyetemi kutatások kiszélesedése fontos változás, mely személyi és szerke-

zeti tekintetben is máig tart. Jelentős alakító tényező volt az országos kutatási programok megjelenése a pszichológia horizontján is (ún. 6-os főirány és TBZ kutatás) az 1970-1980as években, majd a nemzeti kutatási grant rendszer, az OTKA kialakulása. A pszichológiának szakmailag sikeres, de adminisztratívan ingadozó helyzete volt és van e rendszerekben, hol a neveléssel hol az idegtudománnyal házasodva.

A *publikációs* gyakorlatok elemzése szerint elsőként megjelentek a virtuális és valódi nyugati vonatkoztatási csoportok, amit új fordítási törekvések követnek, együtt a hazai angol nyelvű kiadványokkal, majd elmozdulás a nemzetközi publikálás felé.

Az *alkalmazott pszichológiának* sajátos intézményi hálózatai a különösen érdekesek. Ilyenek a nevelési tanácsadók, az ideggondozók és az iskolapszichológusok. Három évtized alatt a pszichológia mint támogató hivatás általánosan terjed, újjászületik a magyar pszichoanalízis és kialakulnak az alternatív terápiás rendszerek. A “pszichológiai társadalom” felé mozdulást számos társadalmi értékvita kíséri, van azonban intézményes aspektusa is. Hogyan differenciálódnak a posztgraduális képző rendszerek, s milyen versengés van valódi munkájukban a pszichológiai, az orvosi és az üzleti-menedzsment terület között.

Hivatkozások:

Kovai, M. (2015). *Lélektan és (köz)politika. Pszicho-tudományok a magyarországi államszocializmusban 1945-1970.* Kézirat

Laine-Frigren, T. (2015*) Searching for the Human Factor. Psychology, Power and Ideology in Hungary after 1956*. Unpublished PhD dissertation Univesrity of Jyaskule

Pléh, Cs. (1998). *Hagyomány és újítás a pszichológiában*. Budapest: Balassi

Szimpóziumok

A jóllét, a motiváció és az együttműködés alakulása munkahelyünk fizikai és társas környezete tükrében

SZ01

Szervező: **Frankó Luca** - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
Dúll Andrea - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék; BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék
Vitavezető: **Kiss Orhidea Edith** - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék

Szimpóziumunk előadásainak vezérfonalát a munkahelyek - mint környezetpszichológiai értelemben vett területriumok és mint szervezeti egységek - vizsgálata képezi. A szimpóziumon bemutatásra kerülő vizsgálatokban és elméleti összefoglalókban a jóllét, a motiváció és az együttműködés alakulását vizsgáljuk újszerű megközelítésben, eddig kevésbé kutatott konstruktumok összefüggésében. Az első, környezetpszichológiai megközelítésű előadásban (Frankó et al.) a munkahelyen átélt térkontroll szintjének, valamint a dolgozók jóllétének és élettel való elégedettségének összefüggéseit mutatjuk be egy hazai empirikus vizsgálat eredményeinek nyomán. A második, szintén környezetpszichológiai megközelítésű előadásban (Lippai) a játékosítás (gamification) szemléletét és eszköztárát ismerteti a szerző. Bemutatjuk a módszer kínálta lehetőségeket a munkahelyek fizikai és virtuális környezeteiben, konkrét esettanulmányokon keresztül. Ezt követően egy empirikus kutatás eredményeiről számolunk be (Tóth et al.), melyben a munkavállalók életcéljainak, extrinzik és intrinzik aspirációinak megvalósulása tükrében vizsgáltuk a dolgozók szubjektív jóllétének alakulását. A szimpózium záró előadásában (Móra) a szervezetpszichológia analitikus megközelítési lehetőségeit mutatjuk be. A szerző többek között a tudattalan kapcsolati minták és a munkahelyi együttműködés összefonódásait ismerteti elméleti összefoglalójában.

Kulcsszavak: munkahely, környezetpszichológia, szervezetpszichológia, pszichoanalízis, jóllét, élettel való elégedettség, motiváció, együttműködés, szervezeti kultúra

Előadások

A munkahelyi magánszféra szerepe a jóllét és élettel való elégedettség szintjében

Frankó Luca[1], Tóth Ágnes[1], Dúll Andrea[2,3], Faragó Klára[2]
[1] ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
[2] ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék
[3] BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék

Az irodaterek környezetének, valamint a benne dolgozók fizikai és pszichés jóllétének egymásra hatása fontos témája a környezetpszichológia irodalmának. Ezekben a vizsgálatokban (Laurence et al., 2013) kiemelt szerep jut az észlelt magánszféra, azaz az énhez való hozzáférés feletti kontroll jelenségének (Altman, 1975). A munkahelyen – mint kitüntetett területen – ugyanis az átélt térkontroll szintje bizonyítottan kritikus a személy jólléte és teljesítménye, de akár az életével való elégedettsége szempontjából is. Hosszú távon ezek a mutatók a kiégés, illetve szervezeti szinten a magas fluktuáció előrejelzői. Magyarországon ebben a témában nem született eddig kutatás. Ezt a hiányt pótolva, jelen vizsgálatunkban a munkahelyi magánszféra és a szubjektív jóllét kapcsolatát térképeztük fel. Annak érdekében, hogy a jóllét kognitív és affektív oldala is jól megragadható legyen, két rövid jóllét-kérdőívet használtunk: az Élettel való elégedettség skálát (Diener et al., 1985) az értékelő dimenzió megragadására; és a WHO-5 (WHO, 1998) kérdőívet a tapasztalati dimenzió megismerésére. Tapasztalataink alapján a gyakorló HR szakemberek is kevéssé veszik figyelembe azt, hogy a munkavállalók magánszférájának biztosítása a munkaerő hosszú távú megtartáshoz elengedhetetlen. Kiemelten fontos lenne például a nagy nyitott terekben dolgozók vagy a feladatvégzés közben gyakran megszakított – ezek is a magánszféra összetevői – munkavállalók ilyen szempontú HR támogatása. Kutatásunkban 3 budapesti multinacionális vállalatot és dolgozóikat vizsgáltuk. Eredményeink szerint egyértelműen kimutatható, hogy minél magasabb észlelt magánszféráról számolt be valaki, általánosságban annál elégedettebb volt a munkahelyének fizikai környezetével ($r=0,510$, $p=0,01$). Az is figyelemre méltó, hogy a magasabb munkahelyi magánszférát megélő személyek magasabb jóllétről ($r=0,487$, $p=0,01$) és élettel való elégedettségről ($r=0,227$, $p=0,01$) számoltak be. Előadásunkban részletesen ismertetjük eredményeinket, és bemutatjuk azok gyakorlati alkalmazási lehetőségeit.

Altman, I. (1975) The environment and social behavior. Privacy, personal space, territory and crowding, Brooks/Cole, Monterey, California.
Diener, E.; Emmons, R.A.; Larsen, R.J.; Griffin, S. (1985) The Satisfaction With Life Scale. Journal of Personality Assessment, 49,1, 71-75
Laurence, G.A.; Fried, Y.; Slowik, L. H. (2013): Moderated mediation model of the effect of architectural and experienced privacy and workspace peronalization on emotional exhaustion at work, Journal of Environmental Psychology 36, 144-152

WHO Regional Office for Europe (1998) Well-Being Measures in Primary Health Care - The DepCare Project, Report on a WHO meeting, Stockholm, Svédország, 1998, február 12-13. Letöltve: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0016/130750/E60246.pdf
Kulcsszavak: munkahelyi magánszféra, jóllét, élettel való elégedettség, térkontroll, irodaterek, környezetpszichológia

Munkahelyi környezetek játékosítása

Lippai Edit - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék

A játékosítás (gamification, gamifikáció) az elmúlt évek egyik legnépszerűbb kísérlete a munkahelyi motivációs módszertár megújítására. A játékosítással foglalkozó szakemberek leggyakrabban a „Bunchball" (2010) definícióval foglalják össze a módszer lényegét: mely szerint a játékosítás nem más, mint a játéktevékenység mechanikai és dinamikai elemeinek alkalmazása alapvetően nem játékos közegben egy kívánt viselkedésforma elősegítésének céljából.

Az előadásban bemutatásra kerül egy 2015 áprilisában elvégzett felmérés, melynek célja annak megválaszolása volt, hogy a magyarországi kis- és középvállalkozások a környezettudatosság, az energiahatékonyság vonatkozásában milyen attitűdökkel, milyen ismeretekkel, felhasználói tapasztalattal rendelkeznek. A vizsgálatban együttműködő partnerek (a M.Á.S.T. Piac- és Közvéleménykutató Társaság, a Negos Tárgyalási Tanácsadó Zrt., és az ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék) munkatársai, személyes interjúkat követően (N=300) országos mintán, online adatfelvételi eljárással és telefonon (N=15.000) kérte fel az érintett cégek vezetőit a kérdőív kitöltésére. A beérkezett válaszok alapján (N=832) megállapítható volt, hogy a magyarországi kkv szektor mindennapi életében a környezettudatossági és energiahatékonysági szempontok prioritása még nem elsődleges: a megkérdezettek 46,9%-a minősítette fontos (33,2%), vagy nagyon fontos (13,7%) tényezőnek a vállalat energiafelhasználását. Figyelmet érdemel, hogy a kérdésre válaszoló szakemberek 49%-a a beruházás megtérülését is kérdésesnek tartja. A válaszolók 20%-a a cég vezetést is hibáztatja azért, mert nem elég elkötelezett az energiahatékony vállalat megvalósításában. A környezetpszichológiai szempontból tanulságos adatok elemzésén túl az előadás célja bemutatni azt az ajánláscsomagot, amely játékosításon alapuló motivációs eszköztárat kínált fel a felmérésben részt vett szervezetek és a munkahelyi környezetek számára – legyenek ezek fizikai vagy virtuális terek. A játékosítás elsődleges célja esetünkben a fenntarthatóság, energiatudatosság és energiahatékonyság körében történő szemléletformálás elősegítése volt, valamint a környezettudatos és energiahatékony vállalatok számának növelése.

Bunchball, Inc. (2010): Gamification 101: An introduction to the Use of Game Dynamics to Influence Behavior. Letöltve: 2014. január 4.
URL: http://www.bunchball.com/sites/default/files/downloads/gamification101.pdf
Ács, F. (2015): Kutatási jelentés a magyarországi kkv-k szektorban végzett energiahatékonysági közvélemény-kutatásról. Negos Tárgyalási Tanácsadó Zrt., Budapest

Lippai, E. (2015): Konklúziók és javaslatok a „MAGYARORSZÁGI KKV-K SZEKTOR-BAN VÉGZETT ENERGIAHATÉKONYSÁGI KÖZVÉLEMÉNYKUTATÁS”-ban szereplő vállalatok támogatás igénybevételéhez kapcsolódó motivációinak megteremtéséhez, illetve növeléséhez. Negos Tárgyalási Tanácsadó Zrt., Budapest
Kulcsszavak: játékosítás, környezetpszichológia, környezeti attitűd, motivációs eszköztár

Életcéljaink megvalósítása, mint egyenes út a boldogság felé? – Az aspirációk beteljesedése és élettel való elégedettség kapcsolata

Tóth Ágnes[1], Uatkán Ajna[1], Faragó Klára[2]
[1] ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
[2] ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék

Ahány ember, annyi életcél? Legtöbbünknek alapvetően vannak jól meghatározható életcéljai, törekvései, amelyek egyszerre, egymás mellet, néha pedig hierarchiában, egymással versengve vannak jelen életünkben. Ezek a célok motiválják a viselkedésünket, sőt e célok megvalósulása (vagy épp meg nem valósulása) befolyásolhatja, hogyan ítéljük meg életünk alakulását. Kasser &Ryan (1993) Aspirációs Index kérdőívének segítségével megvizsgáltuk, hogy a különböző extrinzik és intrinzik aspirációk (gazdagság, hírnév, megjelenés; valamint tartalmas emberi kapcsolatok, személyes növekedés és a közösség iránti elkötelezettség; ill. egészség) fontossága és azok megvalósultsága közötti diszkrepancia mutat-e összefüggést a személy szubjektív jóllétéről alkotott felfogásával. Friss jóllét kutatások a személy munkahelyi helyzetére egyöntetűen úgy tekintenek, mint jóllétre ható kulcsfontosságú tényezőre. A munka több szempontból is sarkalatos az ember életében; nem egyedül megélhetést biztosít a személy számára, de az identitás, önértékelés, valamint a státusz fő forrása is. Ezért a Kasser és Ryan-féle Aspirációs Index kérdőív magyar változatát (V.Komlósi et al, 2006) Karrierre vonatkozó tételekkel bővítettük ki, és arra kerestük a választ, hogy amennyiben a karriercélok megvalósítása nem igazán sikerült mindeddig; vagy épp annak elérése a jövőben is kevéssé valószínű, akkor ez negatív hatással van-e a jóllétre nézve. A Karrier mellett, vagy éppen azzal versengésben, a Család szintén fontos pólusát képezheti az alapvető emberi aspirációknak, így a kérdőívet erre vonatkozóan további tételekkel gazdagítottuk. A jólléttel való összevetés vizsgálatára, a konstruktum értékelő dimenziójának vizsgálatára szolgáló Élettel való Elégedettség skálát (Diener, 1985) vettük fel. A 100 kitöltő válaszai alapján a legfontosabb aspirációknak a családi- és társas kapcsolatok, az anyagi boldogulás, valamint az egészség bizonyultak. Szignifikáns együtt járás volt kimutatható a szubjektív jóllét és az aspiráció fontossága, ill. annak jelen helyzetben való megvalósultságának diszkrepanciája között; minél inkább elmarad a cél megvalósítása az általunk fontosnak tartott szinttől, az annál negatívabban mutatkozik meg a szubjektív jóllétünkben. A szignifikáns együtt járás a „Növekedés” (r= -0,4), „Karrier” (r=-,394) és „Gazdagság” (r=-0,391) dimenziók esetén volt a legerősebb.

Diener, E.; Emmons, R. A.; Larsen, R.J.; Griffin, S. (1985) The Satisfaction With Life Scale. Journal of Personality Assessment, 49,1

Kasser, T.; Ryan, R.M. (1993) A Dark Side of the American Dream: Correlates of Financial Success as a Central Life Aspiration, Journal of Personality and Social Psychology, 1993. Vol. 65, No. 2,410-4
V. Komlósi A., Rózsa S., Bérdi M., Móricz É., Horváth D. (2006): Az Aspirációs Index hazai alkalmazásával szerzett tapasztalatok. Magyar Pszichológiai Szemle, 61 (2): 237-250.
Kulcsszavak: aspirációk, életcélok, célhierarchia, megvalósulás, karrier, munka, jóllét, élettel való elégedettség

Mit mond a pszichoanalízis a szervezetek világáról?

Móra László Xavér - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék

Szimpózium-előadásomban a szervezetpszichológia egy alternatív megközelítését mutatom be. A pszichoanalitikus szervezetpszichológia a szervezeti kultúra, a szervezeti folyamatok, munkatársi kapcsolatok, vezetői és csoportdöntések hátterében álló tudattalan folyamatokat vizsgálja. Ezek alakulásában a nem-tudatos motívumok, vágyak, fantáziák, ideálok, tiltások nagy szerepet játszanak. A munkahelyi eredményes együttműködés sajátosságai és nehézségei a pszichoanalitikus megközelítés szerint nagyban összefüggnek a munkatársak nem-tudatos kapcsolati mintáival és tudattalan kapcsolati konfliktusaival. A tudattalan kapcsolati minták szoros összefüggésbe hozhatók a teammőködés sajátosságaival, a teamekben felvett szerepekkel. Különös jelentősége van az tudattalan autoritáskonfliktusoknak, amelyek a hatékony vezetés gátjaivá válhatnak. Az elhárító mechanizmus sajátos pszichoanalitikus fogalom, amely egyéni és csoportszinten is értelmezhető. Bemutatom, hogy a merev elhárító mechanizmusok hogyan rontják a szervezeti működés adaptivitását, teszik átláthatatlanná a szervezeti kommunikációt és hogy a pszichoanalitikus szemléletű szervezeti konzultáció a szervezeti mentalizáció fejlesztésén keresztül hogyan hat a működésre. Milyen lehetőségeink vannak a pszichoanalitikus szervezetpszichológia, mint modell empirikus alátámasztására? A főként kvalitatív kutatások a megfigyelhető kapcsolati minták, viselkedés, beszéd, metakommunikációs jelzések elemzéséből vonnak le következtetéseket a modell állításaira vonatkozóan.
Kulcsszavak: szervezetpszichológia, pszichoanalízis, szervezeti kultúra, szervezeti döntések, tudattalan, mentalizáció, szervezeti konzultáció, szervezeti kutatások

A kétarcú Sötét Hármas: maladaptív és előnyös vonások

SZ02

Szervező: **Birkás Béla** - PTE AOK Magatartástudományi Intézet
Vitavezető: **Láng András** - PTE Pszichológia Intézet

A szimpózium előadásai egyrészt a személyiség-, másrészt a viselkedés szintjén elemzik a Sötét Hármas (machiavellizmus, a szubklinikus pszichopátia és szubklinikus nárcizmus) személyiség koncepció jelenségkörébe tartozó jelenségeket. Közelebbről, a Sötét Hármas ambivalens eleminek vizsgálatával próbálják tisztázni, hogy az alapvetően

szociálisan averzív vonásnak tartott személyiségjellemzők milyen karakterisztikái tekinthetőek adaptívnak, illetve hátrányosnak. E nemzetközi szinten is igen intenzíven kutatott terület már indulásakor is komoly kihívással küzdött, és küzd azóta is, hogy magyarázza, miként boldogulnak a társas világban azok a személyek, akikre mások kizsákmányolása, a saját érdek érvényesítése és a másik szükségleteinek figyelmen kívül hagyása jellemző. Ezekről a lehetséges előnyökről, valamint a személyiségvonások negatív aspektusaihoz köthető társas hatásokról értekeznek az előadások. Konkrétabban, a Sötét Hármas személyek stressz-érzékenysége - mint alapvető személyiségtényező -, illetve a szubjektíven megélt stressz mértékének társas kapcsolataikra gyakorolt hatásáról lesz szó az első előadásban. A második előadásban szintét a társas világ kerül előtérbe: a személypercepció és a Sötét Hármas kapcsolatának vizsgálatáról lesz szó, mégpedig a manipuláció vonatkozásában: hogyan képesek a Sötét Hármas személyek elrejteni valós szándékaikat, és becsapni potenciális partnereiket annak érdekében, hogy később kihasználhassák őket? Harmadik témaként, a nárcizmus kerül középpontba, kiemelve, hogy miként kapcsolódhatnak a grandiózus vonások mellett a vulnerábilis jellemzők a Sötét Hármas koncepciójához, illetve, milyen méréséi, vizsgálati eszközök jöhetnek szóba az ún. vulnerábilis Sötét Hármas kutatása esetében.

Kulcsszavak: Sötét Hármas, dark triad, nárcizmus, szociálisan averzív személyiségvonások

Előadások

A Sötét Hármas személyiségjegyek adaptivitása az életmenet stratégiák tükrében

Birkás Béla[1], Pátkai Gabriella[2], Csathó Árpád[3]

[1] PTE AOK Magatartástudományi Intézet

[2] PTE Pszichológia Intézet

[3] PTE AOK Magatartástudományi Intézet

Több kutatásban foglalkoztak már azzal, hogy a szubklinikus nárcizmus és pszichopátia, valamint a machiavellizmus (összefoglalóan Sötét Hármas, vagy Dark Triad; SH/DT) esetében körülhatárolható szocializációs és egyéni fejlődési tényezők azonosíthatóak. A pécsi kutatócsoportban is számos munka született, főként a machiavellista személyiségfejlődés hátterében meghúzódó folyamatok azonosítása céljából. A családon belüli kapcsolatok, a kötődés, és számos más változó befolyásolhatja a SH személyiségjegyek kialakulását és megszilárdulását, és részben emiatt, több, evolúciós pszichológiai magyarázó modell is született ezen összefüggések magyarázatára. Az egyik leginkább elterjedt elképzelés szerint, ezek a szociálisan averzív személyiségjegyek bizonyos körülmények között adaptívak lehetnek. Az Élettörténet/Életút elmélet (Life-History Theory, LHT) szerint, az egyén számára rendelkezésre álló erőforrások (táplálék, energia, idő stb.) mennyisége mindig korlátozott. Így, az egyén nem képes minden létező lehetőségét teljes mértékben kihasználni, mivel ezek a korlátozások behatárolják a lépé-

seit és az esélyeit. Ennek következtében, folyamatosan döntéseket kell hoznia arról, hogy mire fordítja az adott időszakban rendelkezésre álló erőforrásokat. Saját, és más kutatócsoportok eredményei arra mutatnak, hogy a SH tagjai jellegzetesen úgynevezett rövid távú stratégiát követnek: előnyben részesítik a rövid távú, érzelmileg felszínes interperszonális kapcsolatokat az elköteleződésre épülő kapcsolatokkal szemben; erős a gyors haszonszerzésre, a célok gyors elérésére való törekvés bennük, mások manipulációja, megtévesztése és kihasználása révén; továbbá szintén jellemző rájuk az impulzivitás és a magas kockázatvállalásra való hajlam (legalábbis a nárcizmus és a pszichopátia esetében). Ez a stratégia olyan esetekben adaptív, ahol az erőforrások eloszlása nehezen bejósolható, és magas a mortalitás kockázata. Vizsgálatunk kiindulásaként feltételeztük, hogy a SH pontszámok mértéke és a rövidtávú stratégiára jellemző kapcsolati és attitűdbeli vonások között mi is szoros kapcsolatot tudunk kimutatni, azonban arra is kíváncsiak voltuk, hogy az aktuálisan, a személy életében szubjektíven észlelt stressz mértéke miként befolyásolja ezen stratégia megjelenését. Nyilvánvalóan, ha több stresszor van jelen valaki életében, akkor még inkább bejósolhatatlannak tarthatja a környezetét, amely még inkább a rövid távú stratégia követésének irányába hathat. Ugyanakkor, a SH sajátos interperszonális és coping stratégiái alapján az is lehetséges, hogy számos stresszor rájuk nincsen markáns hatással, így hol rövid, hol hosszabb távú stratégiának megfelelő viselkedést mutatnak.

Kulcsszavak: Életút elmélet, dark triad, észlelt stressz

Sötét hármas személyek manipulációs technikái

Pátkai Gabriella[1], Birkás Béla[2], Bereczkei Tamás[3]

[1] PTE Pszichológia Intézet

[2] PTE AOK Magatartástudományi Intézet

[3] PTE Pszichológia Intézet

A machiavellista, pszichopata és nárcisztikus személyekről sokszor állították, hogy hatékonyan képesek manipulálni másokat, azonban a kísérleti játékokban mutatott teljesítményük legtöbb esetben nem face-to-face interakciókon alapult, így manipulációs képességükről ezek a vizsgálatok nem referálnak. A kisszámú vizsgálatban, amikor ezen személyek megnyilvánulásai, verbális-, vagy más viselkedése górcső alá került, leginkább korlátozott, szabályozott interakciókat tettek lehetővé az egyének számára. A hatékony manipulációhoz azonban nemcsak megfelelő verbális készségek, hanem megfelelő szociális képességek is kellenek, melyek segítségével ezek a személyek képesek azonosítani, kiválasztani azokat, akiket partnerként kihasználhatnak, manipulálhatnak. Ezért valós szándékaikat el kell rejteniük, vagy „maszkolniuk" kell, mely feltehetően mind verbális-, mind nem verbális viselkedésükben megnyilvánul. Saját kutatásunkban a Sötét Hármas mentén előre bemért vizsgálati személyekről, akik instrukcióink nyomán egy játékra szerettek volna jelentkezni, videófelvételt és fényképet készítettünk. Ezeket a felvételeket később más, őket nem ismerő, Sötét Hármas mentén szintén felmért emberekkel értékeltettük, több különböző dimenzió mentén, mint például megbízhatóság,

impulzivitás, barátságosság, vonzerő és még sok más. Eredményeink alátámasztják, hogy a Sötét Hármas emberek különböző meggyőzési stratégiákat alkalmaznak.
Kulcsszavak: dark triad, manipuláció, személypercepció

Túl a Dark Triad határain: a nárcizmus többarcúságának kérdéséről

Bandi Szabolcs, Nagy László
PTE Pszichológia Intézet

A nárcizmus személyiséglélektani koncepciójának „többarcúsága" már hosszú ideje ismeret az elméletalkotók körében, ám mindeddig meglehetősen kevés figyelmet kapott mind a kutatók, mind a klinikai szakemberek részéről. A grandiózus nárcizmus ismertsége és a vele kapcsolatos vizsgálatok jelentős dominanciát mutatnak a vulnerábilis nárcizmushoz képest, holott klinikai tekintetben legalább ennyire jelentős. Az olyan koncepciók, mint a Dark Triad a maladaptív és negatív vonásokat rendszerszinten, modellként értelmezik, ám javarészt a machiavellizmus, a pszichopátia és a nárcizmus is unidimenzionális konstruktumként kerül meghatározásra. Az előadásunk során azokat a kezdeti eredményeket kívánjuk bemutatni, amik rávilágíthatnak, hogy a grandiózus nárcizmuson kívül a vulnerábilis tendenciák is kapcsolatba hozhatók a Dark Triad koncepció további összetevőivel. Továbbá fel kívánjuk hívni a figyelmet, egy lehetséges alternatív modell, az ún. „vulnerábilis Dark Triad" relevanciájára a maladpatív személyiségvonások értelmezésében. Az előadásunk további célja azon új mérőeszközök és elemzési eljárások ismertetésre, amik árnyaltabb képet festhetnek számunkra a Dark Triad koncepcióról.
Kulcsszavak: nárcizmus, vulnerábilis Dark Triad, maladaptív személyiségvonások

A korai kapcsolat színterei: új megközelítések a szülő-gyermek interakciós kutatásokban

SZ03

Szervező: **Medgyesi Patrícia** - PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék
Vitavezető: **Lengyel Rita** - BHRG Alapítvány

A korai szülő-gyermek kapcsolat sajátosságainak tanulmányozására ma már számos olyan modell áll rendelkezésünkre, ami integratív szemléletben gondolkodva keresi a normatív és attól eltérő korai kapcsolati mintázatokat és azokat meghatározó társas és környezeti kontextusokat. A baba-mama interakciós kutatások az utóbbi 50 évben számos olyan vizsgálati paradigmát és elemzési módszert dolgoztak ki, amelyek segítségével a korai kapcsolat mikro- és makroszintje különféle társas helyzetekben - például játék, szemtől-szemben interakció, vagy szeparációs helyzet - jól tanulmányozható laboratóriumi körülmények között is. Az anya-csecsemő kapcsolat természetét tekintve azonban rendkívül összetett, több szintéren és eltérő kontextusokban megnyilvánuló folyamat. Ainsworth és munkatársai (1969, 1978) otthoni közegben végzett szisztematikus megfigyelései mutattak rá először, hogy az interakciós történések jellemzői mintáza-

tai erősen kontextus-függőek: egy-egy területen a szülő-gyermek páros harmonikusan működik együtt, míg más területeken nem. Éppígy, az anyai szenzitivitás is jelentősen kontextusfüggő, és csak bizonyos interakciós helyzetekben mutatott sajátosságai fogják bejósolni pl. a kötődés minőségét. A tudományterületen az elmúlt 50 év új eredményei és kutatási módszerei jelentősen járultak hozzá a korai kapcsolat zavarainak megértését célzó diagnosztikai eljárások kidolgozásához és ezen keresztül a kapcsolatot fókuszba helyező intervenciós és prevenciós modellek bevezetéséhez is (lásd például Stern, 1995, Klinikai Ablak Modellje). Napjainkban ismét egy újabb szemléletváltásnak lehetünk tanúi. A komplex kapcsolatdiagnosztika nemcsak a modern interakciós kutatások eredményeit építi be (lásd pl. Brazelton, 2003), de új modelljeiben és módszereiben a klaszszikus elképzelések újraéledését is tapasztalhatjuk: így például az anyai szenzitivitás eredeti ainsworth-i elképzelésének beépülését a video-intervenciós eljárásokba (lásd például Beebe, Steele, 2014). A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Korai Fejlődés és Kötődés Műhelyében 2008 óta a fenti szemléletben dolgoztunk ki több, a korai szülő-gyermek kapcsolat különféle kontextusainak feltérképezésére alkalmas eljárást tipikusan és eltérően fejlődő csecsemők és családjaik bevonásával (Hámori és munkatársai, 2010, 2012, 2014), és azzal a céllal, a korai kapcsolatdiagnosztika számára használható módszereket alakítsunk ki. Jelen szimpóziumban a Korai Fejlődés kutatócsoport legújabb projektjeit és ezek eredményeit mutatjuk be: (1) Medgyesi Patrícia 2-54 hónapos, tipikusan fejlődő gyermekek szülei által gyűjtött interakciós felvételeket elemzi. (2) Márkus Lilla a 8-13 hónapos korban felvett anya-gyermek Játékhelyzet legújabb eredményeit prezentálja. (3) Molnár Anett az Ainsworth-féle szenzitivitás skálák félig kötött játékhelyzetre adaptálásának első eredményeit mutatja be. (4) Hámori Eszter a szülői szenzitivitás hosszmetszeti eredményeit elemzi tipikusan és eltérően fejlődő csecsemők szüleinél.
Kulcsszavak: Baba-mama interakció, szülői szenzitivitás, természetes megfigyelés, játék-specifikus mintázatok, eltérő fejlődés, kapcsolatdiagnosztika

Előadások

A korai kapcsolat fontos pillanatai: interakciós helyzetek szülői szemmel

Medgyesi Patrícia, Hámori Eszter
PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

Számos kutatás igazolja, hogy az otthoni közegben végzett szülő-csecsemő megfigyelések megbízhatóbb eredményeket szolgáltatnak a korai kapcsolat számos területéről, például a táplálásról, játékos helyzetekről, és a kötődési viselkedésről is (ld. pl. Ainsworth et al, 1969, Waters, Deane, 1985, Eigner, 2013). A megfigyelő jelenléte azonban befolyásolhatja a diád interakciós viselkedését. Ennek ellenére viszonylag kevés kutatás vette célba azoknak az interakciós helyzeteknek az elemzését, ahol nincs jelen megfigyelő, hanem a felvételeket a szülők készítik és nyújtják be. A témában készült ritka tanulmányok egyikében Wilson és mtsai (2011) 65 8-11 hónapos csecsemő-anya pártól gyűjtött be 5-5 perces játék- és táplálási helyzetről készült rövid klipeket, és ele-

mezték azok használhatóságát az interakciók minősége szempontjából. A szakirodalomban nem találtunk azonban olyan vizsgálatot, amelyben a szülők kötetlenül dönthették el, hogy milyen interakciós helyzeteket vesznek fel és nyújtanak be kutatási célokból. Kutatásunk célja: A PPKE Korai Fejlődés Műhelyének keretében 2-56 hónapos gyermeket nevelő szülőket vontunk be és kértünk meg arra, hogy nyújtsanak be kutatási célokra általuk kiválasztott interakciós felvételeket. A kutatás a megfelelő etikai szempontok betartásával és engedélyezés mellett zajlott. Elemzés: vizsgáltuk a felvételek számát, hosszát, az interakciós kontextust, valamint a szülők indoklását arra vonatkozóan, hogy miért választották az adott felvételeket. Eredmények: (1) A szülők változatos számú, hosszúságú és kontextusú felvételt nyújtanak be (2) az interakciós felvételek nemcsak emberre terjednek ki (3) érzelmi tartalmuk általában pozitív, de tartalmaz negatív helyzeteket is. (4) Többnyire azért nyújtják be, mert azzal a gyermek, vagy a család számára különleges pillanatokat szeretnék megmutatni. Következtetés: A családok számára a természetes közegben zajló interaktív események jelentősége és kontextusa sokkal szélesebb, mint amit a kutatások általában vizsgálnak. Érdemes ezeket a szempontokat bevonni a szülő-csecsemő interakciós kutatásokba.

Kulcsszavak: Szülő-csecsemő interakció, otthoni közeg, természetes kontextus, kvalitatív elemzés.

Az anyai asszisztált segítség mintázatai természetes tanítói helyzetben 9-13 hónapos csecsemőknél

Márkus Lilla Viktória[1,2], Arató Ágnes[3], Hámori Eszter[1], Soltész-Várhelyi Klára[4]

[1] PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

[2] Pitypang Művészeti Óvoda, Budapest

[3] Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat XX. kerületi Tagintézménye

[4] PPKE BTK Általános Lélektan Tanszék

A PPKE Korai Fejlődés és Kötődés Műhelyben 9-13 hónapos korra kidolgozott Játékhelyzet módszer legújabb eredményeit mutatjuk be. A módszerrel az anya-csecsemő pár interakcióit vizsgáljuk és a szülőt természetes tanítói helyzetbe hozzuk azzal, hogy öt perc alatt kell gyermekének öt játékot bemutatnia (Hámori, 2005). Az elemzéséhez kidolgozott, magas megbízhatósággal rendelkező kódrendszerünk (Arató és mtsai, 2014) 22 dimenzióban értékeli a gyermeki, az anyai és a diádikus viselkedést. Sajátossága, hogy a mikro-analitikus viselkedéselemzéssel szemben jelentésteli egységek mentén értékeli az egyén és a pár viselkedéses szekvenciáit, például az anyai osztenzív kommunikatív jegyeket, a segítségnyújtás formáit és a diádikus összehangolódás minőségét. Eredményeink (Márkus és mtsai, 2015) szerint az egyes anyai osztenzív jegyek megjelenése és együttjárási mintázatai helyzet- és kontextusfüggőek: a mintázatok változhatnak az interakciós helyzet kínálta változó célok (pl. játéktárgyak kínálta eltérő kontextus) függvényében. Az interakció fenntartására vonatkozó anyai késztetés (együttjátszás és tanítói helyzet) nem változik, ugyanakkor módosulnak azok a diádikus és triádikus kommunikációs mintázatok, amelyekkel az anya igyekszik megvalósítani a kitűzött célt a

gyermekhez és a kontextushoz való adaptáció során. Vizsgálat célja, módszer: A fenti eredményekből kiindulva arra voltunk kíváncsiak, vajon azonosíthatunk-e jellemző csoportokat az anyai asszisztált segítség stratégiáiban, az egyes játéktárgyak függvényében. Az elemzéshez 60 9-13 hónapos csecsemő-anya pár általunk lekódolt adatait használtuk fel, és klaszterelemzéssel kerestünk jellemző csoportokat. Eredmények: az anyák három fő klaszterbe csoportosultak a segítségnyújtási stratégiáik alapján, amelyek viszont összefüggést mutattak az egyes játékok manipulációs nehézségével. Az első klaszter anyáit az irányító/beavatkozó és a visszavonuló/magára hagyó attitűd váltakozása jellemezte azoknál a játékoknál, amelyek eltértek a gyermek életkori szintjétől. Ha a szülő a játékot túl bonyolultnak vélte, a helyzetből vagy visszavonult, vagy pedig túlirányította azt. A második klaszterbe tartozó anyák az egyes játékoktól függően demokratikus vagy alkalmazkodó szülői stílust váltogattak, a gyermek igényeinek figyelembevételével. A hármas klaszter anyái pedig az egyes játékok jellemzőitől függetlenül döntően demokratikus attitűddel vettek részt a helyzetben. Következtetés: Az anyai asszisztált támogatás ösztönös alkalmazása nem folytonos mennyiségi skálán jellemzi az anyákat. Még egyetlen helyzeten belül is több tényező módosíthatja a stratégiák minőségét vagy fajtáit és azok egységes, vagy változatos alkalmazását. A klaszterek kvalitatív elemzésével jól értelmezhető csoportokat különítettünk el a jellemző stratégiák használatában a játéktárgyak függvényében. Eredményünk a korai interakciós diagnosztika és tanácsadás szempontjából jelentős.

Kulcsszavak: Természetes tanítói helyzet, játékfüggő interakciós mintázatok, anyai asszisztált segítség, csecsemőkor

Anyai szenzitivitás félig kötött interakciós helyzetben - Kísérlet az AMSS hazai adaptálására

Molnár Anett, Hámori Eszter, Márkus Lilla Viktória, Pálffy Dóra
PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

Mary Ainsworth (1969) az Anyai Szenzitivitás Skálák (AMSS, Ainsworth's Maternal Sensitivity Scales) kidolgozását az anya-csecsemő interakciók szisztematikus, longitudinális otthoni megfigyelés-sorozata alapján alakította ki. Az interakciók elemzésekor specifikus, jelentésteli viselkedésmintázatokat keresett és leírta az interakciós láncolatok kontextusát, érzelmi tónusát, célját, lefutását és kölcsönösségi fokát. Ez egyedi lehetőséget nyújtott arra, hogy az anya-csecsemő interakciós mintázatok fejlődését a különféle kontextusokban elemezhesse. Annak ellenére, hogy az AMSS több interakciós kutatásban is modellül szolgált az anyai szenzitivitás mérőeszközeinek kidolgozásához, használata mégsem lett széleskörű, az értékeléshez szükséges megfigyelői gyakorlat, és a felvétel időigényessége miatt (Main, 1999). A rövidített, mások által kidolgozott értékelő skálák szenzitivitás fogalma jelentősen eltávolodott Ainsworth eredeti fogalmától, így az ezekkel kapott eredmények is sok esetben megbízhatatlanok lettek (van IJzendoorn, 1997). Kutatásunk célja: az AMSS alkalmazhatóságának vizsgálata félig kötött anya-csecsemő interakciós helyzetben. Célkitűzésünk újdonságát jelentette (1) az AMSS

magyarra adaptálása és (2) a félig kötött interakciós helyzetre alkalmazása. Eljárás: A PPKE Korai Fejlődés Kutató Műhelyében 9-13 hónapos tipikusan fejlődő 60 anya-gyermek párral felvett 5 perces félig kötött játék-interakciós helyzetet elemeztük az Ainsworth féle 4 dimenzióval. Eredmények: (1) Az öt perces játékhelyzetben az Elérhetőség skálán kapták a legmagasabb értéket az anyák. Legváltozatosabbak a Szenzitivitás és az Elfogadás-Elutasítás dimenziókban voltak. (2) Előzetes eredményeink szerint a skálák megbízhatósága növelhető, ha a kódolók előzetese megfigyelési tréningben részesültek. Következtetés: Az AMSS bár időigényes, de jól értelmezhető, finom különbségek kimutatására alkalmas egy 5 perces interakciós szituáción belül is.
Kulcsszavak: Ainsworth féle Anyai Szenzitivitás Skálák, AMSS, Játékhelyzet, interakciós mintázat.

A szülői szenzitivitás kontextusai tipikusan és eltérően fejlődő csecsemőknél

Hámori Eszter, Molnár Anett, Márkus Lilla Viktória, Csuriné Mirk Gyöngyi, Matuszka-Szantner Judit
PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

A 8-10 hónapos kor a tipikus és az attól eltérő fejlődésű gyermekek számára is jelentős fordulópont. Az intencionális viselkedések repertoárja megjelenésével nemcsak a tárgyakkal való manipuláció minősége és a korai interakciós minták sajátosságai is változnak. A gyermek intencionális viselkedésjegyeinek észlelése és szülői értelmezése - azaz a szülői szenzitív észlelés, értelmezés és válaszkészség - kiemelten kritikus ebben az időszakban. Korábbi longitudinális eredményeink alátámasztják, hogy az ezekre a jegyekre való szülői szenzitivitás jelentős védőtényező lehet a kognitív és az interakciós készségek fejlődésében és a kötődés minőségének alakulásában eltérően gyermekeknél is (Hámori, 2010, 2015). A szenzitív szülői attitűd és magatartás azonban nagymértékben kontextusfüggő (Ainsworth et al, 1978), és számos, a szülő érzelmi állapotát, vagy problémaészlelését befolyásoló tényező módosíthatja (Reznick et al, 2001). A fejlődési probléma észlelése, vagy a fejlődési problémákkal kapcsolatos szülői szorongás jelentősen módosíthatja a szülő szenzitív hozzáállását és a gyermek viselkedésének helyes értelmezését akkor, ha a szülők eltérően fejlődő gyermeket nevelnek. Vizsgálat: Kutatásunkban a Korai Fejlődés és Kötődés Műhelyben a Fejlődési rizikó program keretében születéstől 13 hónapos korig követtünk mozgás, vagy értelmi fejlődés szempontjából eltérően fejlődő koraszülött és Down szindrómás csecsemőket. Vizsgáltuk többek között a szülői szenzitivitás sajátosságait 3 hónapos korban az általunk kidolgozott Babavideók Eljárással (Hámori, Láng, 2010) majd a korai anya-csecsemő interakciók jellemzői és a szülők mentalizációs sajátosságait a félig kötött Játékhelyzettel (Hámori, 2005) gyermek 9 hónapos korában. Jelen kutatásban a 3 hónapos kori szülői problémaészlelésnek és a 9 hónapos kori játék-interakcióban mutatott szülői szenzitivitás dimenzióinak (AMSS, Ainsworth et al.) az összefüggéseit vizsgáltuk. Eredmények: előzetes eredményeink a két tényező összefüggéseinek változatos útvonalaira mutatnak rá a

gyermek fejlődési elmaradásának és a szülői szorongásoknak a függvényében. Eredményeink a szülői szenzitivitás támogatásának szükségességére mutatnak rá az eltérően fejlődő gyermekek szülei számára tervezett intervencióban.
Kulcsszavak: Szülői szenzitivitás, eltérő fejlődés, csecsemő viselkedésének értelmezése, Babavideók, Játékhelyzet.

A magyar pszichológia intézménytörténete a közelmúltban I. - Az elmélet világa

SZ04

Szervezők:
Csépe Valéria - MTA TTK Agyi Képalkotó Központ
Mészáros Judit - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Ferenczi Sándor Egyesület
Pléh Csaba - Közép-európai Egyetem, Budapest, Kognitív Tudományi Tanszék

Vitavezető: **Csépe Valéria** - MTA TTK Agyi Képalkotó Központ
Gyáni Gábor - történész

Dokumentatív és szocializációs célú áttekintése annak, hogy miként alakult a hazai pszichológia intézményi világa 1960 és 2015 között.

Előadások

Az egyetemi képzések keletkezése és többszöri átalakulása

Bányai Éva - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Az előadás áttekinti a pszichológusképzés 1956 utáni újraindulásától napjainkig a képzés intézményeinek és programjainak átalakulását, differenciálódását, amelynek a szerző 1961-től diákként, majd 1971-től tanárként, időnként tanszék-, illetve tanszékcsoport vezetőként aktív részese volt.
Részletesen bemutatja, hogyan lett az 1957-től mindössze egyetlen képzőhelyen, az Eötvös Loránd Tudományegyetemen folyó egyirányú programból mára 7 képzőhelyet érintő, kétszintű (BA és MA), a mesterszintű képzésben 7 specializációra kiterjedő, sokszínű képzési rendszer. Kitér az átalakulás mozgatórugóira és stádiumaira, a debreceni, szegedi és pécsi képzőhelyek, majd a Károli Gáspár Református Egyetem, illetve a Pázmány Péter Katolikus Egyetem bekapcsolódásának, eltérő képzési hangsúlyainak jelentőségére a programok sokszínűvé válásában. Tárgyalja az oktatói kar és a diáklétszám megsokszorozódását, és ennek hatását a programok és a specializációk alakulására, valamint az oktatás és számonkérés új módszereinek kialakítására. Bemutatja, hogyan hatott a képzés szakmai irányításában bekövetkezett változás – minisztériumi irányítás helyett a Magyar Akkreditációs Bizottság által megfogalmazott világos akkreditációs követelmények – a képzés minőségének biztosítására.

Elemzi az angol nyelvű képzés bevezetésének jelentőségét a programok gazdagodása és a magyar pszichológusképzés nemzetközi megmérettetése szempontjából, s végül kitér a változások által felvetett problémákra és azok megoldási lehetőségeire.

A pszichológia a pedagógusképzésben

Boross Ottilia - Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Személyiségpszichológiai Tanszék

Az alkalmazott pszichológia egyik, a felsőoktatásban a legtöbb embert érintő területe a pedagógusképzés, az óvodapedagógustól a középiskolai tanárig bezárólag. A pszichológiának az oktatásban játszott szerepét nem kell külön hangsúlyozni, elemi feltétel, hogy egy szakember ismerje „munkájának tárgyát", ebben az esetben a pedagógus a rábízott gyereket, serdülőt, fiatal felnőttet. A kisgyerekek/diákok életkorától függően, az általános és személyiségpszichológiai ismereteken túl életkorhoz igazított fejlődéslélektani, a csoportjelenségek felismeréséhez, kezeléséhez szociálpszichológiai ismeretekre van szükség, az elméleten túl pedig megfelelő önismeretre, jól használható kommunikációs és konfliktuskezelési készségekre.
Összefoglalómban azt elemzem, hogy az 1965 utáni pedagógusképzésben a pszichológia milyen arányban és milyen tartalommal játszik szerepet, miként alakul az elmélet és gyakorlat, esetleg tréningek aránya, az oktatás milyen forrásokra (jegyzetekre, könyvekre, cikkekre) támaszkodik – különös tekintettel az utóbbi 20 év egységesített képzésére.
A pedagógusképzés hatékonyságának mérése nem egyszerű dolog, a visszajelzések is inkább anekdotikusak; egy kérdőíves felmérés segítségével bemutatom, hogy a már gyakorló pedagógusok mennyire tudják hasznosítani pszichológiai ismereteiket, milyen szívesen és milyen módon bővítik azokat, és hogy milyen területeket/tárgyakat tartanának a leghasznosabbnak a képzés során, s kitérek a pedagógus tanárok képzésének kérdésére is.

A „kisdoktoritól" az MTA doktori címig – tudományos fokozatszerzés a pszichológiában

Demetrovics Zsolt - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet

A rendszerváltozást követően más tudományterületekkel együtt a pszichológia területén is átalakult a tudományos fokozatszerzés rendszere. A korábbi „kisdoktor"-kandidátus-tudományok doktora hármas helyett bevezetésre került a PhD, a „nagydoktori" (tudományok doktora) címet az MTA doktora cím váltotta, s a kandidátusi cím megszűnése mellett egyetemi címként megjelent, sőt az egyetemi karrier szempontjából fontos lépésként épült be a rendszerbe a habilitáció. Az előadás ezen változásokat követi nyomon a pszichológia tudományterületén. Bemutatja, hogy hogyan alakult a tudományos fokozatszerzés a pszichológia tudományterületén az elmúlt két és fél évtizedben, milyen trendek figyelhetők meg, s milyen a szakma szempontjából meghatározó jellemzők azonosíthatók a változó folyamatokban.

A Társaság (MPT) átalakulásai

Oláh Attila - ELTE PPK

Az MPT történetét három időszakban tárgyalhatjuk. A hőskortól (1928) a felszámolásig (1948), a betiltás évei és a feltámasztásra tett erőfeszítések (1948-1962), az újjászerveződéstől napjainkig (1962-2016). Az előadás az első időszakból a máig ható és tovább ápolandó alapítói útmutatások és működési módok áttekintésére fókuszál, bemutatva a nagy elődök Társasághoz kötődő munkásságát. A második szakaszból az MPT újjáalakulásához hozzájáruló szakmatörténeti eseményekkel és a feltámasztásban meghatározó szerepet játszó személyekkel foglalkozunk. A harmadik szakasz elemzésénél azt próbáljuk bemutatni, hogy a Társaság szekcióinak látványos gyarapodása, a Társasági Nagygyűlések tematikájának alakulása hogyan tükrözi a hazai pszichológia tudomány és szakma differenciálódását. Az új időszak működési és szervezet-átalakítási lépéseinek áttekintésével azt szeretnénk megvilágítani, hogy hogyan alakul át egy államfüggő Társaság egy autonóm civil tudományos szervezetté.

A pszichológiai tudomány és a pszichológiai kutatások intézete a Magyar Tudományos Akadémián

Czigler István - MTA TTK, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Az 1892-ben Ranschburg Pál által megalapított pszichológiai laboratórium számos szervezeti és tematikai átalakulás után 1965-ben kezdte el azt az akadémiai kutatóintézeti működést, mely mindmáig meghatározó az intézmény tevékenységében. Az alapvető célkitűzés szerint az ujjászerveződő pszichológia valamennyi alaptudományos és alkalmazott ága helyet kapott az intézetben. Fokozatosan kiderült, hogy megfelelő háttér nélkül az alkalmazott irányok működésképtelenek. Az intézet kutatási területei így a kísérletes pszichológia, a fejlődéslélektan és a szociálpszichológia területére koncentrálódtak. A kísérleti pszichológiai irányon belül a pszichofiziológiai megközelítés abban az értelemben, hogy a pszichológiai jelenségek kutatásába bevonjanak idegrendszeri folyamatosan a máig a központi szerepet játszik az intézetben, és összekapcsolódott fejlődéspszichológiai tematikákkal is. Az előadás ennek okait részletesebben kívánja elemezni. A szociálpszichológiai kutatások magyarországi fejlődésében az intézetnek döntő szerepe volt. A pszichológiának ez az ága volt legközelebb ideológiailag kényesebb területekhez, így itt a hetvenes-nyolcvanas években az intézetben komoly viták alakultak ki, melyek túlmutattak magán a szociálpszichológián. Bár a fejlődéspszichológia mindig központi szerepet játszott az intézet tematikájában, a kutatásokat meghatározó személyiségek váltakozása miatt folyamatosságról itt nem beszélhetünk. Mindazonáltal a gyermekkor kutatásainak szerepe ma is meghatározó. Az intézetben a társadalomtudományos dominanciájú pszichológia súlya érezhetően csökkent. Ennek okaira az előadás megkísérel némi magyarázattal szolgálni. Jelenleg az intézet az MTA Természettudományi Kutatóközpontjának része, és története folyamán kutatói és laboratóriumai először működnek egyetlen épületben.

Hármasugrás és alternatív talajgyakorlatok: vázlat a magyar szociálpszichológia utóbbi 64 évéről

Kiss Paszkál - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézete

A tudományterület fejlődésének ritmusát a kezdetektől követik a szociálpszichológia hazai művelői, sőt egy-egy esetben új színt is hoznak aktuális kutatási témák vizsgálatába. Mérei Ferenc (1952) átütő teljesítménye a Lewin világhíres vezetéslélektani kísérletéhez kapcsolódó, azzal vitatkozó kutatás, mely megjelent a korszak meghatározó tanulmánygyűjteményében (Newcomb & Hartley). Ezt tekintem a tudományos élvonalat elérő első nagy ugrásnak, mely Pataki Ferenc nyomán csoportlélektani tradícióvá szélesedik, szelídül itthon. A második ugrást Hunyady György (1998, Routledge) sztereotípiakötete jelzi évtizedekkel később, mely a szociálpszichológia kognitív forradalmához kapcsolja a történet-társadalmi érzékenységű elemzés lehetőségét. Tanítványai ezt a szociális megismerési (és társadalmi-történeti) nézőpontot képviselik, meg-megújítva. Az önkényesen és kissé ódivatúan választott nemzetközi monográfia-indikátorom harmadszor László János (2014, Routledge) esetében jelez messzebbről is látható nekirugaszkodást. A narratív társadalomlélektani elemzéseket Pécsett és Budapesten tanítványai, kollégái bontják ki, alkalmazzák ma is. E három „ugrásban" láthatjuk, hogy a hazai szociálpszichológusok hogyan követik, és egészítheti ki az élen járó szociálpszichológiai kutatásokat. A tudós kollégáinknak ezeken felül is nagy hatásuk van a pszichológiában itthon és külföldön, alternatív utakat mutatnak és új kutatásokat inspirálnak a szociológiától, a politológián és a közgazdaságtudományon át a pedagógiáig. Továbbgondolásra érdemes ugyanakkor, hogy ma jelentős önálló tudományos eredmények nem feltétlenül szociálpszichológiai tanszékeken, hanem fejlődéslélektani, evolúciós vagy éppen kulturális pszichológiai kutatócsoportokban születnek.

A magyar pszichológia intézménytörténete a közelmúltban II. - Alkalmazott világ

SZ05

Szervezők:
Csépe Valéria - MTA TTK Agyi Képalkotó Központ
Mészáros Judit - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Ferenczi Sándor Egyesület
Pléh Csaba - Közép-európai Egyetem, Budapest, Kognitív Tudományi Tanszék
Vitavezető: **Mészáros Judit** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Ferenczi Sándor Egyesület

Dokumentatív és szocializációs célú áttekintése annak, hogy miként alakult a hazai pszichológia intézményi világa 1960 és 2015 között.

Előadások

Pszichológusok az oktatásügyben: A nevelési tanácsadók története a kezdetektől napjainkig

Horányi Annabella - Fővárosi Önkormányzat Óvodája, Fővárosi Pedagógiai Intézet

Előadásomban választ keresek arra a kérdésre, hogy a hazai közoktatási rendszer keretei között, hogyan tudott fennmaradni a nevelési tanácsadók alapvetően pszichológiai profilja. Hogyan sikerült létjogosultságát bizonyítani a pedagógiában és a tágabb közvéleményben? Röviden - felsorolásszerűen- szeretném ismertetni a gyermeklélektani tanácsadás első megjelenését a huszadik század elejétől az ötvenes évek végéig.
A nevelési tanácsadók intézményrendszerének kialakulását részletesebben taglalom.
Beszámolóm elsősorban a fővárosra jellemző történeti előzményeket érinti. Budapesten alakultak először nevelési tanácsadók, hatásukra indult el az országos hálózat szerveződése. A vidéki tanácsadók körülményei jelentősen eltértek a Budapestitől, a hatvanas-hetvenes években alig volt szakképzett pszichológus a fővároson kívül. A tanácsadás irányultsága kezdetben elsősorban pedagógiai jellegű. Kivételt jelentettek a Budapest vonzáskörébe tartozó települések és a nagyvárosok.
Aránytalanul többet beszélek az 1960-90-ig terjedő időszakról-amely a nevelési tanácsadók fejődésének a legjelentősebb szakasza. Ez a három évtized a nevelési tanácsadók szakmai profiljának letisztulását jelentette, megszilárdult a team munka. Jól képzett klinikai és pedagógiai szakpszichológusok látták el a hozzájuk forduló családok gyerekeinek vizsgálatát és pszichoterápiás gondozását. Munkájuk során együttműködtek az egészségügy által delegált gyermekorvosokkal és gyermekpszichiáterekkel, valamint a családgondozó és fejlesztő pedagógusokkal /időközben e két terület önálló szakmává fejlődött/. A team munka a legkülönbözőbb problémával jelentkező családok számára biztosított differenciált megoldást.
Az óvodákkal, iskolákkal való együttműködés lassan elfogadottá vált a fővárosban. Az oktatási intézmények által a tanácsadóba irányított gyerekek ellátásán kívül a tanácsadók fontos feladatuknak tekintették a mentálhigiéniai prevenciós munkát a pedagógusok körében. A nevelési tanácsadó munkatársainak felkészülését a korszerű elméleti és gyakorlati ismereteket, rendszeres szakmai tapasztalatcserét lehetővé tevő szervezett továbbképzések biztosították Ezekbe a vidéki tanácsadók is bekapcsolódtak. A nevelési tanácsadók munkáját-megalakulásától kezdve harcok kisérték. Új intézmények létrehozásakor újra és újra megkérdőjeleződött létjogosultságuk. Ezekről-mivel nem tanulság nélküliek-részletesen szeretnék beszélni.
A rendszerváltás új lehetőségeket biztosított hazánkban a pszichológia mint tudomány és alkalmazás újraéledéséhez. A nevelési tanácsadók gyermekvédelmi intézményből oktatási intézménnyé váltak. A feladatkör kibővült a tehetséggondozással.
A pozitív fejlemények ellenére az intézménnyel kapcsolatos korábbi harcok felerősödtek. A törvényi előírások alapján a nevelési tanácsadók a Pedagógiai Szakszolgálatok részévé váltak. Bár az átszervezés kevésbé érintette a fővárost, olyan – szakmai szempontból

megkérdőjelezhető- változások történtek, amelyek a gyermekpszichológiai tevékenységet egyre inkább háttérbe szorították. A jól képzett gyerek pszichológusok, pszichoterapeuták ma egyre inkább a magánszférában helyezkednek el. A nevelési tanácsadók pszichológiai, pedagógiai szolgáltatásai az egyedüli ingyenesen igénybe vehető állami intézmények, melyek a hátrányos helyzetű családok gyerekei számára is biztosítják a szakszerű ellátást Nagy kár lenne, ha éppen ők esnének el a pszichológiai segítségnyújtás lehetőségeitől.
Végezetül visszatérek a bevezetőben érintett kérdéshez: Mit adott, mit adhat a nevelési tanácsadók intézménye a gyerekek pszichológia ellátásához.

Iskola- és óvodapszichológia (1986-2016)

Katona Nóra - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Az iskolapszichológiai tevékenység, mint szórványos egyéni kezdeményezés már az 1960-as évektől kezdve fellelhető a hazai intézményi környezetben, azonban az iskolapszichológia alkalmazott területként történő intézményesült megjelenése és rendszerszintű hálózattá fejlesztése 30 évvel ezelőtt, 1986-ban kezdődött el. Ezekben az években, a társadalmi szinten is egyre inkább elfogadottabbá váló pszichológiai szolgáltatások közhangulatával jellemezhető közegben, egy 2 éves időtartamra szóló terepkutatásként indult el az iskolapszichológiai szolgáltatások kiépülése.
Az iskolaközeli pszichológiai szolgáltatások kialakulásának nemzetközi tapasztalatai arra utalnak, hogy egy országos léptékű hálózat kibontakozását és működési hatékonyságát a saját szakmai szerep definíciójának kidolgozottsága, hiteles és egyértelmű kommunikációja valamint jogi beágyazottsága egyaránt meghatározza (Oakland és Jimerson, 2007). Ezek a befolyást gyakorló tényezők a szakmán belüli elfogadottság és a társadalmi megbecsülés szempontjaival tovább árnyalhatók. (Cunningham, 2007). A fentiekben felvázolt perspektívából szemlélve, a szakmai öndefiníciók és a jogi legitimációs események változásai mentén történik az iskolapszichológiai hálózat fejlődésének áttekintése, amely ily módon három nagyobb szakaszra tagolható:

- első szakasznak a hálózat megalakulástól a közoktatási törvényben történő megjelenésig terjedő periódus tekinthető, amelynek lényegi mozzanata a szakmai működési alapok megteremtése;
- a második szakaszban változatlan működési feltételek keretei között létező, egymással versengő szakmai modellek jelennek meg, ezzel párhuzamosan a szakmai tevékenységek sajátosságai egyre jobban kikristályosodnak;
- a harmadik szakaszban a korábban kidolgozott feladatrendszerek jogi beágyazódása valósul meg a jogi keretek gyors változásainak kíséretében

A prezentációban a szakmai kibontakozás előzőekben felvázolt léptékeit követve, nemzetközi összehasonlító vizsgálatok eredményeihez kapcsolódva és személyes tapasztalatokra hangolva rajzolódik ki a hazai iskola- és óvodapszichológiai szolgáltatás történeti körképe.

Hivatkozás:
Oakland, T.D. & Jimerson, S.R. (2007) School Psychology Internationally: A retrospective view and influential conditions. In S.R. Jimerson, T.D. Oakland and P. Farrell The handbook of international school psychology (453-463 pp.) Thousand Oaks, CA.: Sage
Cunningham, J.L. (2007) Centripetal and centrifugal trends influencing school psychology's international development. In S.R. Jimerson, T.D. Oakland and P. Farrell The handbook of international school psychology (463-475 pp.) Thousand Oaks, CA.: Sage

Pszichológia az ideggondozókban

Hosszú Éva - II. kerületi Pszichiátriai Gondozó

Az ideggondozók a magyarországi egészségügyi alapellátás részét képezik, területi ellátási kötelezettséggel. Integrált kezelési rendszer, mert kapcsolatot tart a beteget kezelő kórházzal, háziorvossal és a beteg családjával is. Az aktuális egészségügyi törvény szerint a gondozás az intézményben, a beteg családi- és lakókörnyezetében, saját életterében, szükség esetén otthonában történik. A feladatot megalakulásuk óta team munkában végzik az ott dolgozók. A teamek jelenleg szükséges összetétele: pszichiáter szakorvos, klinikai szakpszichológus, szociális munkás, gyógypedagógus, szakképzett gondozók, adminisztrátor (jogásznak is elérhetőnek kell lenni). Az ellátás és a gondozás széles spektrumú betegcsoportot érint.
Előadásomban dokumentarista módon szólok az ideggondozók történetéről és jelenlegi helyzetéről. Az alkalmazott pszichológia fejlődése és intézményesülése szorosan összefonódott hazánkban a pszichiátria fejlődésével és intézményesülésével. A két világháború között jelentős volt a korábban dinamikusan elindult fejlődés megtorpanása. A II. világháborút követően „lélekgyógyászatról" pedig szinte tiltott dolog volt beszélni. Az '50-es évek közepétől ennek ellenére a pszichiátriai rehabilitációt célul tűzve sorra alakultak az ideggondozók, amelyek jelenleg a pszichiátriai szakrendelésen kívül mentálhigiénés tevékenységet is ellátnak. Előadásomban többek között kitérek Hardi István Pest megyei és Paneth Gábor csepeli rendelőjére. Rajtuk kívül igyekszem megjeleníteni az ideggondozók jelentős szakmai alakjait, történetüket.
A farmakoterápia fejlődése, hatékonysága felerősítette, kiszélesítette a pszichoterápiás ellátás igényét és szükségét a különféle betegcsoportok körében. Szólok hosszabb ideggondozói munkám személyes tapasztalatairól, a klinikai pszichológusi és a pszichoterápiás munka eszköztárának maximális kihasználhatóságáról a terület munkájában.

A pszichoanalízis saga új fejezetei Magyarországon: a hatvanas évektől a 21. század első évtizedéig

Mészáros Judit - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Ferenczi Sándor Egyesület

Magyarországon a hatvanas-hetvenes évek politikai enyhülésének kultúrpolitikáját *a támogatás, a tűrés, és a tiltás* (a szavak kezdőbetűjéből alkotott rövidítéssel a Három 'T') együttese formálta, amely így az értelmiség hangadó rétege kontrolljának fő irányelveit jelentette. Ebben a légkörben az addig szervezeti szempontból fragmentálódott és underground működésbe kényszerült pszichoanalitikusok lassan ismét munkacsoportokba szerveződtek. Azonban a Ferenczi Sándor által 1913-ban alapított és a Rákosi-rendszer hatalmi-ideológiai nyomására önmagát 1949-ben feloszlató Magyarországi Pszichoanalitikus Egyesületnek a nemzetközi szakmai közösségről történt több évtizedes leszakadás következtében a szervezeti építkezést az alapjainál kellett elkezdeni. Az újraszerveződés kiemelkedő állomása volt a Nemzetközi Pszichoanalitikus Egyesület (IPA) támogatásával 1975-ben létrehozott un. Study Group, majd az 1989-ben megszerzett teljes jogú nemzetközi tagság, amely a magyarországi pszichoanalitikus képzés akkreditálását is jelentette.
Az intézményesülési folyamat másik ágát a rendszerváltás előtti évben (1988) megalapított Ferenczi Sándor Egyesület képviselte, amely a budapesti iskola hagyományaihoz visszanyúlva Ferenczi munkásságának feltárásán túl, a pszichoanalízis eszmevilágát a nemzetközi Ferenczi kutatásokhoz kapcsolódva, a kultúra és a tudományok kölcsönhatásában és együttműködésével jelenítette meg.
A pszichoanalitikus mozgalomnak a kezdetektől nehézséget jelentett, hogy az egyesületi (civil), magán szervezeti keretekből át tud-e lépni az un. akadémiai tudományok közé és ezzel hozzájut-e egyetemi képzéshez és állami forrásokhoz. Ez a probléma az intézményesülés tekintetében hátrányt és előnyt is jelentett, amelynek szempontjaira az előadó kitér. Az előadás érint néhány jelenséget, így például a totális rendszerek individuumra gyakorolt hatásait – amely kitapintható a pszichoanalitikusok intézményesülési folyamathoz fűződő viszonyulásában is –, bemutatja a jelenlegi intézményi keretekben megvalósuló munkákat.

A pszichoterápia intézményesülése

Harmatta János - Tündérhegy, Pszichoszomatikus és Pszichoterápiás Rehabilitációs Osztály

A XX. század elejétől kezdve beszélhetünk a hazai pszichoterápia intézményesüléséről. Intézményesülés alatt én itt önálló pszichoterápiás egyesületeket illetve hazai publikációs szakmai fórumokat értek. Ellátó helyek tekintetében egyetlen ilyen van: a Magyar Pszichoanalitikai Egyesület 1931-ben megnyílt Poliklinikája.
A háború utáni fejlődés az ideológiai szempontok és a politikai üldöztetés miatt késleltetett. 1948-ban az összes civil szervezet felszámolásával a pszichoterápiás szakmai egyesültek működése is felfüggesztődött. A hatvanas években fokozatosan alakultak ki

egyes ellátó helyek égisze alatt pszichoterápiás műhelyek, majd a 70-es években pszichoterápiás osztályok. 1974-től a Pszichoterápiás Hétvég mozgalom terítette szét különösen a csoportpszichoterápiás eljárásokat és alapozta meg az induló egyesületek képző munkáját. Pszichoterápiás osztályok létesültek, különböző terápiás felfogással és gyakorlattal. 1980-ban megalakult a Magyar Pszichiátriai Társaság. Ennek keretében jött létre a Pszichoterápiás Munkacsoport, melynek keretében az egyes pszichoterápiás eljárások külön szekciókként működtek. Ez képezte a rendszerváltásig az egyes eljárások szakmai fejlődésének alapját.
1983-tól megindult az OTKI keretében a hivatalos pszichoterápiás képzés a képzőhelyek közreműködésével. 1987-től kezdve pedig rendszeres tematikus képzés alakult ki ugyanott, amely azután 1993-ban a pszichoterapeuta címhez és 1998-ban a pszichoterápiás szakvizsgához vezetett.
A rendszerváltás után sorra alakultak meg az önálló pszichoterápiás szaktársaságok, majd 1991-től kezdve ezek összefogásával a Pszichoterápiás Tanács. Az OTKI-val együtt a hazai pszichoterápiás képzések és a hivatalos szakvizsga követelmények összehangolása jól sikerült és igényes, nemzetközi viszonylatban is összemérhető képzések alakultak ki. Példamutató ebben az orvos-pszichológus együttműködés is. Ma egységes ráépített pszichoterápiás szakvizsga jelenti a szakmaiságot és a betegbiztonságot.
Az előadás bemutatja a szakmai, a szervezeti és az ellátóhelyek fejlődését.

A hazai munkalélektan alakulása 1960-2015 között Különös tekintettel a Munkalélektani Koordináló Tanács húsz éves tevékenységére 1981-2001 között

Dienes Erzsébet - Minőség-és Egészségügyi Szolgáltató Bt., QMED – Line

1945 előtt az ország fejletlen ipari ország, igen kevéssé volt szükség a munkapszichológia alkalmazására. Az említendő intézmények a Posta, BSZKRT, INDORG, OTI Pályaválasztás.
1945 és 1950 között már történtek kezdeményezések a megfelelő munkavállalót a megfelelő munkakörre történő kiválasztására, munkapszichológiai vizsgálatok végzésére.
Ki kell emelnem az 1947-ben létrehozott MÁV Pályaalkalmasságvizsgáló Állomást, mely intézmény akkor is működött, sőt fejlődött, amikor a pszichológia tiltott terület volt, az ötvenes években. Az intézményből számos tudományos minősítést szerzett pszichológus pályája indult, egyetemeken és más neves gyakorlati munkahelyeken, vezető pszichológusi beosztásba kerültek.
1960-ban erős fellendülés kezdődött az ipar és közlekedés területén, ennek megfelelően a kiválasztás és balesetelemzés jelentősége egyre nőtt. Ez az időszak a „pszichotechnika” időszaka volt, a vizsgálóeszközök meglehetősen szegényes választékával.
1979-ben helyzetelemzés készült a hazai pszichológia helyzetéről. Ennek eredményeképpen jött létre a Munkaügyi Minisztérium Munkalélektani Koordináló Tanácsa, azon

tárcák képviselőjének részvételével, mely tárcák területén munkapszichológiai tevékenység folyt.
Feladata a munkapszichológiai kutatások koordinálása, a munkapszichológiai egységeknél alkalmazott módszerek egységesítése, továbbképzések szervezése, szakmai információs rendszerek létrehozása, ezen belül az Országos Pszichológus Nyilvántartás létrehozása és működtetése, valamint nemzetközi kapcsolatok kiépítése.
Ebben az időben az országban 60 munkapszichológiával foglalkozó egység működött.
1992-től, a gyárak, üzemek költségcsökkentése, valamint a privatizálás után, a „klasszikus" munkapszichológiai tevékenység iránti igény erősen csökkent, helyét átvette a szervezetfejlesztés és tanácsadói munka, de erős fejlődésnek indult a közlekedés biztonságát elősegítő pszichológiai munka.

A megismerés kifürkészhető útjai: A folyamatorientált neuropszichológiai rehabilitáció

SZ06

Szervező: **S. Nagy Zita** - ELTE PPK
Vitavezető: **Verseghi Anna** - Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet, Budapest

Szimpóziumunk olyan eset és esetrészlet bemutatásokat fog össze, melyek a neuropszichológiai rehabilitáció folyamat-orientáltságára hívja fel a figyelmet. A magyarországi rehabilitációs szemléletű neuropszichológia kulcsmozzanata a folyamatos dialógus beteg és neuropszichológus, valamint a különböző szakemberek között. Ez teszi lehetővé a terápiás folyamat folyamatos illesztését a beteg aktuális állapotához. Az első előadásban egy hatodik éve folyó rehabilitációs folyamatot mutatnak be a szerzők. A vizuális információ-feldolgozó rendszer többszintű sérülésével küzdő személy esete a tájékozódási zavar problémája köré szervezve kerül ismertetésre, hangsúlyozva a rehabilitáció dinamikus jellegét. A második előadásban bemutatásra kerül egy olyan demenciával küzdő személy esete, melyben beteg, a neurológusok, és a neuropszichológus együttesen, egymással folyamatos dialógusban küzdenek a valós idejű nehézségek megoldásával. A harmadik előadás témája a testre vonatkozó neglekt összetett jelensége. Szerző a testre irányuló neglekt különböző tüneteit testséma zavarként tárgyalja és bemutatja a különböző tünetek egyedi mintázatait valamint időbeli változásait, hangsúlyozva ezzel a neglekt szindróma inhomogén természetét. A negyedik előadás egy téri emlékezetet vizsgáló eljárás a Téri Asszociáció Képzés feladat segítségével illusztrálja esetbemutatásokba ágyazva, hogyan adhat teret egy vizsgálat a vizsgálatvezető és a páciens közötti dialógusnak. A folyamatban szerzők megmutatják, a hibaanalízis hogyan teszi lehetővé, hogy folyamatosan reflektáljunk arra, ami aktuálisan történik és értelmezzük a felmerülő jelenséget kurrens elméleti ismereteink segítségével.
Kulcsszavak: neuropszichológia, folyamatorientált szemlélet, dialógus, hibaanalízis

Előadások

Tájékozódási zavar tüneteit mutató beteg diagnosztikájával és rehabilitációjával kapcsolatos tapasztalatok, kérdések

Pollák Ildikó[1], Demeter Gyula[1,2,3], Varga Gabriella[4]

[1] Jahn Ferenc Dél-pesti Kórház, Központi Rehabilitációs Osztály

[2] MTA-TKI Frontostriatális Rendszer Kutatócsoport

[3] Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kognitív Tudományi Tanszék

[4] Vakok Állami Intézete

Bevezetés: A hosszú ideig fennálló, agysérülés következtében létrejövő súlyos tájékozódási zavar ritka jelenség ugyan, azonban a paciens önálló életvitelét nagy mértékben megnehezíti. Esettanulmányunkban egy 35 éves, szívmegállás következményeként fellépő agykárosodást elszenvedett nő esetét mutatjuk be, akinek még több - jelenleg 6 - évvel a sérülés után is súlyos tájékozódási problémái vannak tudatosan nem begyakorolt útvonalakon. Tárgyalás: Esetünkben a neuropszichológiai diagnosztikai munka több tünetet, illetve tünetcsoportot is feltárt: a vizuális információfeldolgozó rendszer több szintje is sérült: a nagymértékű látótérkiesés mellett vizuális agnózia, jobb-bal tévesztés, testséma probléma, konstrukciós apraxia, valamint vizuális emlékezeti probléma volt jellemző. Emellett általános figyelemzavar, enyhébb fokú verbális emlékezeti zavar, és frontális szindrómára jellemző tünetek is tapasztalhatók voltak. Míg a periperszonális és közeli térben történő tájékozódása jelentősen javult (pl. írás, olvasás, önellátás, épületen, lakáson belüli tájékozódás és közlekedés), addig a nagyobb távolságokat felölelő extraperszonális térben (azaz utcán, kültérben) megmaradtak a tájékozódási zavarok, még többször bejárt útvonalakon is. Előadásunkban arra keressük a választ, hogy ennek hátterében speciálisabb topográfiai dezorientáció, illetve topográfiai emlékezeti zavar áll-e fenn, vagy / és a fent említett neuropszichológiai tünetek együttes fennállása okozhatja-e a problémát. A válasz árnyalásához nagymértékben hozzájárult a megfelelő és sikeres rehabilitációs módszer megtalálása is, melynek alapját a meglevő képességek feltérképezése és aktív begyakorlása képezte (megfelelő vizuális támpontok megtalálása, irányok írásos rögzítése, verbális memorizáltatása stb.). Konklúzió és kitekintés: A bemutatott eset jól példázza a neuropszichológiai diagnosztikai és rehabilitációs munka összetettségét, és a páciens állapotváltozásait, igényeit követő dinamikus, folyamatosan változó és alkalmazkodó munkamódot. Ilyen súlyos állapotokban csak több szakember összefogásával valósulhat meg a rehabilitáció. A további munka iránya feltérképezni, hogy a paciens jelen tudása birtokában képes lehet-e új útvonalak minél önállóbb megtanulására.

Kulcsszavak: tájékozódási zavar, topográfiai agnózia és -amnézia, hosszútávú rehabilitáció

PCA-s beteg útkeresései

Takács Mária - MHEK Honvédkórház Ideggyógyászat, Stroke Osztály

A mindennapi klinikai gyakorlatban a neurológiai osztályon jelentős szerepe van a neuropszichológiai vizsgálatoknak a diagnosztika és kezelés meghatározása során. Demencia felmerülése esetén sokszor bizonytalan a kép, nehezen indul a beteg további sorsa a tünetek napvilágra kerülése után. Sok esetben maga a paciens észlel tüneteket, sok esetben a környezet, időnként pedig valamilyen esemény az, ami ráirányítja a figyelmet a hanyatló képességekre. A nehézségek megélése, a tünetek megjelenésének és diverzitásának ellenére a mai elfogadott gyakorlat során a diagnosztikai kategóriákba sorolás jelenti a beteg további sorsát a beteg utak során. Amennyiben csupán a mai körülményeknek megfelelő nagyon rövid időre szabott és kevés diagnosztikai támpont szerint értelmezett teszt battéria által kerül be egy páciens a folyamatba, úgy kevés lehetőség van a terápia hatékonyságának monitorozására, valamint a kapott diagnosztikai kategória helytállóságának bizonyítására. Az eset egy olyan folyamat bemutatása, melyben a beteg, a neurológusok, és a neuropszichológus együttesen próbálják a tünetek, a vizsgálati eredmények és a folyamatos változások tükrében a valós nehézségekkel való megküzdést, és ebben mindannyian partnerként vesznek részt.

Kulcsszavak: demencia, apraxia, konstrukció, atrófia, progresszió, kognitív nehézségek, poszterior funkciók, alzheimer

A testreprezentáció többszörös károsodása neglekt szindróma esetén

S. Nagy Zita - ELTE Pszichológiai Intézet; Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet

A testre vonatkozó neglektnek sokféle tünete ismert. Feltételezésünk szerint a különböző tünetek mögött más-más testi funkció és ezzel együtt más és más testreprezentáció sérülése állhat. Korábbi kutatások azt is igazolták, hogy a testre vonatkozó neglekt egyes tüneteivel összekötött testi reprezentációk disszociáltan is sérülhetnek. Jelen előadásban esetrészletek bemutatásával szemléltetjük a testre vonatkozó neglekt egyes tüneteinek (taktilis inger elhanyagolása, taktilis extinkció, allochiria, alloesthesia, test tengelyének eltolt észlelése, előre irány elfordulása, motoros neglekt, perszonális neglekt (a test érintett felének elhanyagolása)) mérési módszereit, valamint, hogy a tünetek mely testi funkciók és mely testreprezentáció sérülésével hozhatók kapcsolatba. Példákkal illusztráljuk az egyes tünetek valamint az egyes testreprezentációk sérülésének disszociációját neglekt szindrómában. Bemutatjuk továbbá annak folyamatát, ahogy a rehabilitáció során az egyes tünetek változnak, ezzel hangsúlyozni szeretnénk a rehabilitáció dinamikus jellegét és folyamatorientált szemlélet fontosságát. Az esetrészletek értelmezésének elméleti keretét az Integrált Testleképeződés Modell adja.

Kulcsszavak: neglekt, testséma, disszociáció, folyamatorientált szemlélet

„TAK"-tika a rehabilitációs szempontú neuropszichológiai vizsgálatban esetrészletek bemutatásán keresztül

Bálint Brigitta, Verseghi Anna
Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet, Budapest

Előadásunkban a Verseghi Anna által a rehabilitációs neuropszichológiai munka során kialakított TAK („Téri Asszociáció Képzés") feladat gyakorlati alkalmazását járjuk körül. A TAK feladattal az olvasó poszter formájában is megismerkedhet a konferencián, így jelen előadásunkban annak rehabilitációs gyakorlatban történő működésére helyezzük a hangsúlyt. Esetismertetésekbe ágyazva mutatjuk be a feladat felvételi helyzetének sajátosságait, felhasználásának lehetőségeit, illetve esetrészletek kapcsán elemezzük más neuropszichológiai tesztekkel való összefüggéseit. A bemutatott agysérült személyek TAK feladatban és más neuropszichológiai tesztekben nyújtott teljesítményének hibaanalízisén keresztül pontosabban körül tudjuk határolni, hogy a megismerő folyamataik mely láncszeme érintett, azért, hogy célirányosabban tudjunk részt venni a rehabilitációs folyamatban. Célunk, hogy illusztráljuk hogyan ad teret a feladat a vizsgálatvezető és a páciens közötti dialógusnak, ezáltal is facilitálva az érintett személy aktivitását, erőforrásait, elősegítve önszerveződési folyamatait. A TAK feladat során a páciensnek nem egy adott ingerelrendezést kell megtanulnia, hanem a 12 db tárgyat a saját elképzelései, asszociációi és stratégiája mentén pakolhatja el, rendszerezheti. Ezáltal a páciens más neuropszichológiai teszteknél és feladatoknál több szabadságot – és több felelősséget is – kap a megoldás során, így a teljesítményének nyers kvantitatív eredményei és a kvalitatív sajátságai mellett, a személy aktuális működésmódját is mélyebben megismerhetjük. Az előadásban az esetrészletek videó és képi illusztrációi szemléltetik, milyen értékes információkkal járulhat hozzá a feladat megoldási folyamatának kvalitatív elemzése a szindróma-analitikus funkcióanalízishez és hogyan támogathatja a pácienst a gyógyulása útján.

Kulcsszavak: neuropszichológiai vizsgálat, neuropszichológiai rehabilitáció, hibaanalízis, vizuális-téri emlékezet

A nem-tudatos tanulás neuropszichológiai és idegtudományi háttere

SZ07

Szervező: **Janacsek Karolina** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Vitavezető: **Simor Péter** - BME Kognitív Tudományi Tanszék, Budapest

A nem-tudatos implicit tanulás fontos szerepet játszik a készségtanulásban, az automatikus viselkedésekben, és az intuitív döntési helyzetekben. Szimpóziumunk bemutatja az implicit tanulás jelenségét és alapfolyamatait. Körüljárjuk, hogy milyen az emlékezeti konszolidációja az így elsajátított tudásnak: milyen hosszú ideig őrződik meg, illetve hogyan áll ellen az interferenciának. Bemutatunk olyan fejlődés-neuropszichológiai vizsgálatokat, ahol azt tudtuk tesztelni, hogy az atipikus fejlődés (Tourette-szindróma) ho-

gyan módosítja ezt az alapvető tanulási mechanizmust és annak konszolidációját. Egy másik neuropszichológiai vizsgálatban pedig azt vizsgáltuk, hogy az unipoláris depresszió és a bipoláris zavar hogyan módosítja a tanulási folyamatokat. Érdekes módon ezek disszociációt mutatnak a tanulás egyes aspektusainál. A szimpózium utolsó vizsgálata azt mutatja be, hogy milyen az agyi konnektivitás a fenti folyamatok hátterében. Vajon a jobb funkcionális agyi kapcsolatok vezetnek jobb tanulási teljesítményhez? A szimpózium előadásai nemcsak alapkutatást végző kutatók, de neuropszichológiával és klinikai pszichológiával foglalkozó szakemberek számára is érdekesek lehetnek.
Kulcsszavak: implicit tanulás, nem-tudatos kogníció, bipoláris zavar, statisztikai tanulás, depresszió, Tourette-szindróma

Előadások

Az implicit szekvenciatanulás egyéves konszolidációja

Kóbor Andrea[1], Janacsek Karolina[2,3], Takács Ádám[2], Németh Dezső[2,3]
[1] MTA Természettudományi Kutatóközpont, Agyi Képalkotó Központ
[2] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
[3] MTA Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, MTA-ELTE NAP B Emlékezet és Nyelv Kutatócsoport

A valószínűségeken alapuló implicit szekvenciatanulás robusztus mechanizmusa lehetővé teszi a környezet mintázataira való érzékenység kialakulását. Ez a mechanizmus fontos szerepet kap nemcsak a vizuális és hallási percepcióban, hanem olyan területeken is, mint a nyelvtanulás és a társas készségek kialakulása. A kutatási területen zajló intenzív kísérletezés ellenére szigorúan kontrollált kísérleti elrendezésben még nem vizsgálták azt a kézenfekvő feltételezést, hogy az implicit szekvenciatanulás tartós emléknyomhoz vezet-e. Jelen tanulmány tehát közvetlen bizonyítékot kíván szolgáltatni arra, hogy egy olyan emléknyom, amelyet a vizsgálati személyek implicit szekvenciatanulás során, nem-tudatosan sajátítottak el, egy éven át megtartható az emlékezetben. Egészséges fiatal felnőtt résztvevők (N = 29) az Alternáló Szeriális Reakcióidő (ASRT) feladatot hajtották végre, amely elkülönítve méri az implicit szekvenciatanulás szekvencia-specifikus és általános motoros tanulási komponenseit. Az adatfelvétel három kísérleti ülésben történt: a tanulási fázisban, 24 óra elteltével a tesztelési fázisban és egy év elteltével az újratesztelésekor. A kísérleti ülések között a vizsgálati személyek nem gyakorolták a feladatot. A tesztelési és újratesztelési fázisokban az ASRT feladatot úgy is elvégezték a vizsgálati személyek, hogy a feladat háttérstruktúrája az addig gyakorlottól eltérő probabilisztikus szekvencián alapult (interferencia blokk). Az adatelemzés során az emlékezeti konszolidáció két mutatóját használtuk: a felejtésnek való ellenállást és az interferenciának való ellenállást. Az eredmények szerint 24 óra késleltetést követően az implicit szekvenciatanulással elsajátított tudás konszolidálódott. Lényegesebb, hogy a szekvencia-specifikus tudás még az egyéves késleltetési periódust követően is előhívható volt, ugyanis a vizsgálati személyek hasonló teljesítményt mutattak a teszteléskor és

az újratesztelés során, tehát felejtésnek nem mutatkozott jele. Továbbá a tesztelés és az újratesztelés fázisai között sem az interferencia szekvencia feladatteljesítményre gyakorolt hatása, sem az interferenciának való ellenállás mértéke nem különbözött. Eredményeink szerint kizárható, hogy a hosszú távú emlékezeti megtartás a szekvenciák egy év elteltével történő újratanulásának lenne köszönhető. Ugyanakkor az általános motoros készségek konszolidációja csak részleges volt egy év elteltével. Összességében eredményeink rámutatnak a valószínűségeken alapuló reprezentációk hosszabb időtávlatban is jelentkező tartósságára, valamint betekintést engednek a szekvenciális szabályosságok elsajátításának és konszolidációjának dinamikus folyamataiba. Következtetéseink kulcsfontosságúak lehetnek a hosszútávú emlékezet komputációs és neurokognitív hátterének mélyebb megértésében és rávilágíthatnak a megszilárdult szokások és készségek átírásának nehézségeire.

Kulcsszavak: hosszútávú emlékezet, implicit szekvenciatanulás, interferencia, konszolidáció

Implicit szekvenciatanulás Tourette-szindrómában

Takács Ádám[1], Janacsek Karolina[1,2], Kóbor Andrea[3], Chezán Júlia[1], Éltető Noémi[1], Tárnok Zsanett[4], Németh Dezső[1,2]

[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

[2] MTA Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, MTA-ELTE NAP B Emlékezet és Nyelv Kutatócsoport

[3] MTA Természettudományi Kutatóközpont, Agyi Képalkotó Központ

[4] Vadaskert Gyermek- és Ifjúságpszichiátriai Kórház és Szakambulancia

A striatális területekhez köthető implicit szekvenciatanulás fontos szerepet játszik új motoros és kognitív készségek elsajátításában, valamint a szokások kialakulásában és megszilárdulásában. Korábbi vizsgálatok ellentmondó eredményekre jutottak az implicit tanulás érintettségéről Tourette-szindrómában. Két fontos faktor, a komorbiditások és a szekvenciatanulás konszolidációja pedig eddig feltáratlan maradt. Az első vizsgálatban az Alternáló Szeriális Reakcióidő Feladat (ASRT) segítségével mértük az implicit szekvenciatanulást Tourette-szindrómával (n = 13), figyelemzavaros hiperaktivitás zavarral (ADHD, n = 20), komorbid Tourette-ADHD-val (n = 21) diagnosztizált, valamint tipikusan fejlődő gyermekeknél (n = 21). Mindegyik csoport esetében ép implicit szekvenciatanulást találtunk, azonban az általános információfeldolgozás lassabb és pontatlanabb volt az ADHD és a Tourette-ADHD csoportokban. A második vizsgálatban 21 Tourette-szindrómával diagnosztizált, és 21, nem és életkor alapján illesztett tipikusan fejlődő gyerek vett részt egy kétnapos ASRT-mérésben. Az első nap során mindkét csoport ép implicit szekvenciatanulást mutatott, azonban a Tourette-csoport esetében nagyobb érzékenységet találtunk a szekvencia iránt a feladat végén, mint tipikusan fejlődő társaiknál. Tizenhat óra késleltetés után a Tourette-csoport felejtett, míg a tipikusan fejlődők teljesítménye nem változott. Ezzel a második napra implicit szekvenciatanulásuk kiegyenlítődött. Eredményeink alapján az implicit szekvenciatanulási képesség Tourette-

szindrómában megtartott, illetve időbeli instabilitással kísérve jobb is lehet, mint tipikusan fejlődő társaiknál. Ez az összefüggés felveti a lehetőségét annak, hogy a Tourette-szindróma esetén az implicit tréningek és terápiák hatékonyabbak lehetnek a fejlesztő munkában, mint a hagyományos, explicit technikák.
Kulcsszavak: Tourette-szindróma, figyelmi/hiperaktivitási zavar, komorbiditás, konszolidáció

Implicit tanulás és konszolidáció major depresszív epizódban

Janacsek Karolina[1,2], Borbély-Ipkovich Emőke[3], Németh Dezső[1,2], Gonda Xénia[4]
[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
[2] MTA Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, MTA-ELTE NAP B Emlékezet és Nyelv Kutatócsoport
[3] Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
[4] Semmelweis Egyetem, Klinikai és Kutatási Mentálhigiénés Osztály

A major depresszív epizód (MDE) az egyik leggyakoribb pszichiátriai diagnózis. Számos kutatás kimutatta már, hogy akut MDE-vel diagnosztizált személyek gyengébben teljesítenek a deklaratív memória, figyelem, végrehajtó funkciók, és feldolgozási sebesség tekintetében az egészséges kontroll személyekhez képest, az implicit/nemtudatos tanulás érintettsége azonban még vitatott. A kutatás célja az implicit szekvenciatanulás és konszolidáció feltérképezése volt MDE-ben. A vizsgálatban 22 MDE-vel diagnosztizált személy vett részt, akiket két alcsoportba soroltunk: 12 személynél unipoláris, illetve 10 személynél bipoláris depresszív zavar volt a fő diagnózis. A 20 egészséges kontrollszemélyt életkorban, nemben és iskolázottságban illesztettük. Az implicit szekvenciatanulást az Alternáló Szeriális Reakcióidő feladattal (ASRT) mértük. A 20 blokkból álló tanulási szakasz után 24 órával az ASRT egy rövid változatával (5 blokk) teszteltük az elsajátított tudás stabilizációját/konszolidációját. A tanulási mintázat eltért a két betegcsoport illetve a kontrollcsoport esetében: habár a tanulás végén mindhárom csoport hasonlóan teljesített, az unipoláris depresszív zavarban szenvedő személyeknél volt a leglassabb a tanulás üteme. A 24 órás késleltetési időszakot követően azonban a bipoláris depresszív zavarral diagnosztizált személyek mutattak szignifikánsan gyengébb teljesítményt az előző nap végi teljesítményhez képest, míg a kontrollcsoport és az unipoláris depresszív zavarral diagnosztizált csoport megőrizte a korábban megszerzett tudást. Ezek az eredmények alátámasztják a frontostriatális hálózatok érintettségét MDE-ben, ugyanakkor felhívják a figyelmet az unipoláris és bipoláris depresszív zavar részben eltérő neurokognitív profiljára. A kutatás során Gonda Xénia és Janacsek Karolina Bolyai János Kutatói Ösztöndíjban részesült.
Kulcsszavak: hangulati zavarok, depresszió, implicit szekvenciatanulás, konszolidáció, bipoláris zavar

Funkcionális konnektivitás és szekvenciatanulás

Zavecz Zsófia[1,2], Tóth Brigitta[3], Janacsek Karolina[1,2], Takács Ádám[1], Kóbor Andrea[4], Németh Dezső[1,2]

[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

[2] MTA Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, MTA-ELTE NAP B Emlékezet és Nyelv Kutatócsoport

[3] MTA Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

[4] MTA Természettudományi Kutatóközpont, Agyi Képalkotó Központ

A probabilisztikus szekvenciatanulás egy olyan alapvető agyi mechanizmus, amely segíti a környezet szabályosságainak felismerését és reprezentálását. Ez a tanulási folyamat elengedhetetlen a perceptuális, motoros, kognitív vagy szociális készségek elsajátításában, illetve a bejósló folyamatokban. Korábbi tanulmányok kimutatták, hogy a folyamat hátterében versengő neurokognitív rendszerek állnak, ugyanakkor a résztvevő agyterületek dinamikus kölcsönhatásai még nem tisztázottak. A jelen tanulmány ezt a hiányt igyekszik betölteni, a statisztikai tanulásban résztvevő agyi hálózatok funkcionális konnektivitásának (FC) vizsgálatával. 28 fiatal felnőtt agyi aktivitását monitoroztuk 128 csatornás EEG-vel, míg egy statisztikai feladatot oldottak meg. A feladat (Alternáló Szeriális Reakcióidő Teszt) probabilisztikus szekvenciákat tartalmazott, amely lehetővé tette, hogy a feltételezett valószínűségek nem-tudatos tanulását tanulmányozzuk. A funkcionális konnektivitást fázisszinkronizáció alapján határoztuk meg a különböző agyterületek között, amelyet 7 frekvenciasávban és három periódusban (feladat eleje, közepe, vége) számoltunk ki. Eredményeink szerint a szekvenciatanulás negatív összefüggésben volt a funkcionális konnektivitás erősségével lassú illetve gyors frekvenciasávokban (theta, beta frekvencia). Ez a negatív együttjárás a feladat előrehaladtával egyre növekedett. A bemutatott eredmények bizonyítják a nem-tudatos szekvenciatanulás hátterében álló dinamikus antagonista rendszerek meglétét.

Kulcsszavak: funkcionális konnektivitás, nem-tudatos tanulás, fázisszinkronizáció, probabilisztikus szekvenciatanulás

A pszichológiai tanácsadás sokszínűsége

SZ08

Szervezők: **Kozékiné Hammer Zsuzsanna, Kissné Viszket Mónika, Kaló Zsuzsanna**
ELTE Pszichológiai Intézet Tanácsadás Pszichológiája Tanszék

Vitavezető: **Kozékiné Hammer Zsuzsanna** - ELTE Pszichológiai Intézet Tanácsadás Pszichológiája Tanszék

Az alkalmazott pszichológia egyik legsokszínűbb formája a pszichológiai tanácsadás, melynek alapja a segítő beszélgetés, egyéni, páros, családi és csoportos formában egyaránt. A legtöbb, pszichológust alkalmazó munkahelyen, munkaköri leírás által szabályozva, tanácsadási tevékenységet várnak el a pszichológustól, amely tevékenységet

a pszichológus szakember a tanácsadó szakpszichológusi szakirányú továbbképzésen sajátíthat el, az ELTE intézményén belül. A tanácsadó szakpszichológus dolgozhat, mint szervezetfejlesztő pszichológus, HR szakember, újságíró, tréner, oktató, csoportokat vezető pszichológus, iskolapszichológus, óvoda/bölcsőde pszichológus, nevelési tanácsadással, pályaválasztással foglalkozó pszichológus, addikciók kezelésében járatos pszichológus, pedagógiai pszichológus, családokkal foglalkozó pszichológus, egészségpszichológus, stb. Ezen tevékenységek nagyon különbözőek a tevékenység formája mentén és a szakembereket alkalmazó munkahelyek sokszínűsége miatt. A pszichológiai tanácsadás sokszínű, ezzel együtt fontos annak hangsúlyozása, hogy a tevékenység maga ugyanazon alapokra épült.
A szimpóziumon olyan előadásokat mutatunk be, amelyben a szerzők beszámolnak a tanácsadó szakember kompetenciáival kapcsolatos kutatások eredményeiről, a gyakorlatban alkalmazott pszichológiai tanácsadás lehetséges modelljeiről, valamint a pszichológusi identitást befolyásoló szerepkonfliktusok narratíváinak kvalitatív elemzéséről.

Kompetenciák a tanácsadó szakpszichológusi képzésben, munkában

Kissné Viszket Mónika[1], Kiss Paszkál[2]

[1] ELTE Pszichológiai Intézet Tanácsadás Pszichológiája Tanszék

[2] KRE Pszichológiai Intézet

Az Amerikai Pszichológiai Társaság tanácsadás pszichológia definiálása alapján a tanácsadás pszichológia a szakpszichológiában egy általános gyakorlati, egészségszolgáltatást ellátó pszichológiai segítségnyújtás. Arra fókuszál, hogy bármely életkort tekintve, miként működik a személy mind egyéni mind az ő kapcsolatai szempontjából. A tanácsadó pszichológus feladata megtalálni az érzelmek társas, munkahelyi, iskolai és a fizikai egészséggel való kapcsolatát adott kliens különböző életszakaszaiban, az élet különböző állomásait követve. Fókuszba a tipikus élet-stresszorok és a súlyos kimenetelek kerülnek, amivel a személy egyénileg, családban, csoportban és szervezetben egyaránt küzdhet. A tanácsadó pszichológusok segítik a személyt a fizikai, érzelmi és a mentális egészség javításában, a jóllét-érzésükben, enyhítik a distressz érzését és oldják a krízist. Értékelést, diagnózist adnak és kezelést nyújtanak több pszichológiai tünet esetén. Mindehhez speciális szakértelemre van szükség.
Jelen munkában azt követjük nyomon, hogy a tanácsadó szakpszichológus képzés során mely megszerezhető szakmai ismeretek, kompetenciák, személyes adottságokkészségek erősödnek, változnak, a jelöltek miként ítélik meg szakmai kompetenciájukat, mint tanácsadó szakpszichológusok.
Az EFPA *(*European Federation of Psychologists' Associations: Európai Pszichológiai Társaságok Szövetsége) azt a célt tűzte ki, hogy Európában bevezessenek egy egységes pszichológusi tanúsítványt, az EuroPsy tanúsítványt (EuroPsy Certification), melynek hátterében többek között a pszichológiai tanácsadás szakmai kompetenciái is definiálásra kerültek.

Ezt a rendszert felhasználva végeztük kompetencia-felmérésünket a tanácsadás szakpszichológus képzésen részt vevő kollégák körében. A tanácsadói kompetenciák jelenlegi mintázatát tudjuk ezen keresztül bemutatni.

A tanácsadó pszichológus identitásának deskriptív vizsgálata

Kaló Zsuzsanna, Kozékiné Hammer Zsuzsanna
ELTE Pszichológiai Intézet Tanácsadás Pszichológiája Tanszék

A pszichológusi identitás már az egyetem évei alatt az egyén identitásának részévé válhat, a gyakorlati, oktatói és kutató-munka elkezdésével és elsajátításával pedig egyre intenzívebbé válhat. Számtalan szerep, funkció, feladat társítható hozzá. Az egyetemre járó pszichológus hallgatóktól, a frissen végzett pszichológusokon át a sok év tapasztalatával és gyakorlatával rendelkező pszichológusok munkájának megismerésén keresztül kerülhetnek közelebb a pszichológusi identitás leírásához és megértéséhez.
A tanácsadó pszichológus identitásának feltárásához kvalitatív módszertanú adatgyűjtést és –elemzést végeztünk. 205 autobiografikus írásbeli narratívát (1 esszé átlagosan 20.000 szó) gyűjtöttünk a tanácsadó szakpszichológus képzésben résztvevő, többnyire már sok éves tapasztalattal rendelkező pszichológusoktól. Ezen összefoglalókból jelen előadásban 100 írás elemzésének eredményei kerülnek ismertetésre. Az esszé „Szerepkonfliktusaim" címmel a gyakorló pszichológusok életében problémát jelentő szerepkonfliktusok leírását tartalmazza, mely konfliktusokat az externalizációs technika alapelveit figyelembe vevő, félig strukturált kérdések mentén foglalták össze a szakemberek.
Nomotetikus szakmai életút és narratív elemzést végzünk. Leírjuk az átlag szakmai életút jellemzőit és szerkezetét, a kritikus/szenzitív periódusokat, a jellemző átmeneteket és fordulópontokat, a rítusokat, amelyek a változásban a pszichológust segítették, kitérünk a különböző tradicionális pszichológiai iskolák jelenlétére/hiányára, a szakmai szocializáció sajátosságaira, valamint összegezzük a narratíva koherencia-jellemzőit.

A pszichológiai tanácsadás lehetséges modelljei

Kozékiné Hammer Zsuzsanna - ELTE Pszichológiai Intézet,
Tanácsadás Pszichológiája Tanszék

A pszichológus felelősségteljes munkát végez, tevékenysége sok oldalról szabályozott. Az etikai kódex minden pszichológus munkáját alapvetően szabályozza; jogszabályok írják le, hogy az alapdiploma mire jogosít fel; minden módszernek, szakképzésnek vagy szakirányú továbbképzésnek van képzési elvárásrendszere és protokollja, ami az adott módszert, a szakpszichológusi vagy terapeutai tevékenységet végző szakember munkáját szabályozza a képzés alatt és utána is. Létezik az adott munkakör munkaköri leírása, ami a pszichológus munkatevékenységét irányítja, és létezik a Valós Élet Protokollja, amit a realitás maga szabályoz. Mindennek megfelelni nem könnyű, sőt sokszor lehetetlenség. A pszichológus pálya-identifikációjának alakulása hosszú fejlődési úton halad előre, amiben lényeges szerepe van a pszichológus személyiségének és a pálya/munka követelményrendszerének. Az illeszkedést nehezítheti, a személyiség és a követelmény-

rendszer találkozásából, valamint a követelményrendszerben jelen lévő számtalan szabály ütközéséből származó konfliktus, melyek össztüzében maga a pszichológus, többek között a tanácsadó szakpszichológus (is) áll.
A pszichológusi munkában jelenlévő összeütközések feltárásának igénye miatt fogalmazza meg a szerző a Tanácsadó szakpszichológus által vezetett pszichológiai tanácsadás Ideális, Reális és végül Optimális modelljét. Az Ideális Modell szerint dolgozó tanácsadó szakpszichológus a legideálisabb módon akkor tud segíteni a hozzá forduló kliensnek, ha a problémát és a saját kompetenciáját, végzettségét szükséges csupán illesztenie egymáshoz, és ennek megfelelően döntésre jutni, azaz elvállalni vagy továbbküldeni a klienst. A Reális Modellben dolgozó pszichológus a szabályok, protokoll, munkaköri leírás, formális és informális elvárások, a kliens problémája, továbbküldési nehézség diszkrepanciája miatt a legreálisabb támogatást nyújtja, a Valós Élet Protokollja szerint, ami sokszor egyáltalán nem ideális. Az Optimális Modellben dolgozó tanácsadó szakpszichológus pedig a szabályok összetűzésében, a továbbküldés lehetőségeinek realitásában, a saját kompetenciájának, végzettségének és a kliens problémájának ismeretében a legoptimálisabb módon akkor jár el, ha az adott problémát nem a probléma (és a kliens) számára legideálisabb módon közelíti meg, hanem a realitást figyelembe véve optimális módon a saját végzettségének, kompetenciájának megfelelő szinten segíti. Erre a tevékenységre akkor van lehetőség, ha a szakember arra az alapvető gondolatra támaszkodik, hogy egy problémának mindig többféle, többszintű megoldása lehetséges.
Kulcsszavak: pályaidentifikáció; követelményrendszer; Ideális Modell, Reális Modell, Optimális Modell a Pszichológiai Tanácsadásban

A sikeres diplomaszerzést támogató tanácsadási módszerek, elméletek és jó gyakorlatok

SZ09

Szervező: **Szenes Márta** - SZTE Életvezetési Tanácsadó Központ, FETA
Vitavezető: **Puskás-Vajda Zsuzsa** - Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület

A felsőoktatásban részt vevők lemorzsolódása egyre égetőbb problémát jelent. A hallgatók számos okból szakíthatják meg végleg vagy átmenetileg tanulmányaikat. A Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület (FETA) legfrissebb vizsgálatának eredményei azt mutatják, hogy gyakori és kiemelkedő kihívást jelent a fiatal felnőttek számára a továbbtanulási irányok kiválasztása, a tanulmányok folytatása és lezárása. Szintén a FETA kutatási eredményei szerint, bár hazánkban sok felsőoktatási intézmény rendelkezik a tanácsadási formák széles spektrumával, azok láthatatlanok maradnak a hallgatók számára. Épp ezért a legújabb projekt célja, a rendelkezésre álló szolgáltatási rendszer kiépítettségének, minőségének és kínálatának részletes feltérképezése, és fejlődési potenciálok azonosítása, melyről tájékozódhatunk a szimpózium egyik előadása során. Egy másik előadás immár olyan online, önértékelő kérdőíves eljárás fejlesztési lépéseit és eredményeit mutatja be, melynek célja, hogy a döntés meghozatala előtt pontos képet adjon a

hallgatónak a kilépési motiváció okairól, és azokról a lépésekről, amiket tehet. Az eszköz mindenképp segítségül szolgál a reális döntés tudatos megszületésében. Betekintést kaphatunk az eddigi több ezer kitöltés alapján rendelkezésre álló adatokba, pszichometriai jellemzőkbe is. Továbbá iránymutatást kaphatunk a kérdőív további eredményes használatához. Köztudott, hogy a hallgatói lemorzsolódás egyik meghatározó faktora a tanulmányi teljesítmény. Soha nem volt annyira sürgetően fontos a tanulási képességek tudatos fejlesztése, mint napjainkban, a digitális nemzedék újszerű tanulási kompetencia sajátosságai miatt. A sikeres, hatékony tanulás és a pszichés belső változás egymást támogató folyamatok. A metakogníció erősödése és a személyiség kiegyensúlyozottabb működése is eredményei a tanulásmódszertani kulturáltságnak. A felsőoktatás színterein is fontos figyelembe venni a diákok tanulási hatékonyságát segítő támpontokat, s a tanítás minőségét mindehhez adekvátan alakítani. Ezért elengedhetetlen széles spektrumon tájékozódnunk arról, hogy milyen tanulási sajátosságokkal kell szembe néznünk a jelen generációnál, annak érdekében, hogy hosszú távú hatékonyságot célozva alapozhassuk meg a tanítási-tanulási folyamatokat. Ezekről a törekvésekről számol be egy következő előadó, aki a jellemző tendenciákat az SZTE Életvezetési Tanácsadó Központjában, tanulási tanácsadásai során gyűjtötte össze. Szimpózium záró előadásunk keretében egy hazánkban még kevésbé ismert eszközzel ismerkedhetünk meg az alkalmazó szemüvegén át. Savickas konstruktivista modelljében,- melyet sikerrel alkalmaz a Károli Egyetem Karrier irodája- az életpálya-tanácsadás során a jelentésadás narratívák megalkotásán keresztül történik. A tanácsadó a karrierje alakításában elakadt klienst narratívák létrehozására hívja meg kérdéseivel, hogy az megértse, értelmezni tudja helyzetét, és megalkossa saját élettörténetét, amelyben azzá válhat, akivé szeretne.

Kulcsszavak: Lemorzsolódás, felsőoktatási tanácsadás, szervezetfejlesztés, pályaorientáció, megküzdés, Bennett modell, online kérdőív, tanulási kompetencia, tanulási önismeret, digitális generáció, konstruktivista életpálya-tanácsadás, énhatékonyság

Előadások

A másik oldal – Hallgatói igények és a tanácsadói szolgáltatásrendszer találkozása, szervezetfejlesztési lehetőségek

László Noémi[1,2], Kiss István[2,3]

[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

[2] Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület

[3] palyavalaszto.hu

A felsőoktatásban részt vevők lemorzsolódása egyre égetőbb problémát jelent. A hallgatók számos okból szakíthatják meg adott tanulmányaikat – a Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület (FETA) legfrissebb vizsgálatának eredményei azt mutatják, hogy gyakori és kiemelkedő kihívást jelent a fiatal felnőttek számára a továbbtanulási irányok kiválasztása, a tanulmányok folytatása és lezárása. A kialakult helyzettel való sikeres megküzdés érdekében lehetséges segítségforrásként jelölték meg az egyéni pszichológiai tanácsadást, valamint csoportos módszereket és információs anyagok tanulmányozását, ha

nehézséget tapasztalnak a felsőoktatási tanulmányaikat folytatók. Habár egyértelműen nő az igény tanácsadásra a felsőoktatási intézményekben, a vizsgálatban arról számoltak be, hogy ezek a szolgáltatások sok esetben láthatatlanul maradnak a hallgatói szolgáltatási rendszerben. Erre alapozva fontos célkitűzésként jelent meg az ezt követő vizsgálatban a rendelkezésre álló szolgáltatási rendszer kiépítettségének, minőségének és kínálatának részletes feltérképezése, és fejlődési potenciálok azonosítása. Az előadás betekintést nyújt a szolgáltatói oldal, a mentálhigiénés-életvezetési felsőoktatási tanácsadók működésébe és legfrissebb, 2016-os felméréseibe. Az eredmények körvonalazzák a tanácsadói ellátórendszer támogatási és fejlesztési pontjait, amelyek révén fokozott hatékonysággal járulnak hozzá a diákok megküzdésének javulásához, egyetemi közösségek jóllétéhez, és ezáltal a lemorzsolódás csökkenéséhez.
Kulcsszavak: lemorzsolódás, felsőoktatási tanácsadás, szervezetfejlesztés, pályaorientáció, életvezetési tanácsadás, hallgatói életszakaszok, megküzdés

A hallgatói lemorzsolódás online kérdőíves vizsgálatának tanulságai

Lukács Fruzsina - Szent István Egyetem GTK, Hősök Tere Kezdeményezés

Az egyetemi tanulmányok megszakításának „költségei” igen magasak, az érintett hallgató, környezete, az intézmény, valamint a társadalom számára egyaránt. Ennek ellenére ez a probléma az egyetemi képzésben is egyre nagyobb mértékben jelentkezik, bár képzési területenként eltérő arányban. A lemorzsolódás elleni küzdelem a szakpolitikai törekvésekben is hangsúlyosan megjelenik, hiszen a lakosság iskolázottsága szoros összefüggést mutat a gazdasági versenyképességgel. Az „Európa 2020” stratégiai céljai közül, a felsőoktatással rendelkezők arányának 40%-ra növelése a 30-34 év közötti korosztályban (a javasolt magyar vállalás 27-30-33,3 % között változik; ld. Borbás, 2012), valamint a korai iskolaelhagyás csökkentése kapcsolódik leginkább témánkhoz. Továbbá a lemorzsolódás megoldása összefügg azzal az Európai Uniós törekvéssel is, hogy minimálisra csökkentsék a NEET (’not in education, employment or training’) fiatalok számát. Előadásunkban egy olyan online, önértékelő kérdőíves eljárás fejlesztési lépéseit és eredményeit mutatjuk be, melynek célja, hogy a döntés meghozatala előtt pontos képet adjon a hallgatónak kilépési szándéka okairól, és azokról a lépésekről, amiket tehet. A kérdőív elméleti hátterét Bennett (2003) empirikus kutatáson alapuló elméleti modelljére alapoztuk. Arra törekedtünk, hogy a kidolgozott önértékelő kérdőív eredményei átfordíthatóak legyenek gyakorlati lépésekre a kitöltők számára, valamint informálják a hallgatókat segítő tanácsadókat és adminisztratív személyzetet is. A felmért dimenziók éppen ezért lefedik a kilépési szándék hátterében álló érzelmi, motivációs, kognitív és viselkedéses problémákat, valamint vizsgálják a külső környezeti hatásokat (pl. anyagiak) is. Előadásunkban bemutatjuk a kérdőív dimenzióit, valamint az eddigi több ezer kitöltés alapján rendelkezésre álló adatokat, pszichometriai jellemzőket. Javaslatot teszünk a kérdőív gyakorlati használatára is.
Kulcsszavak: lemorzsolódás, Bennett modell, online kérdőív

A lemorzsolódási folyamatok tanulási kompetenciához kapcsolódó aspektusai

Marunák Mária - SZTE Életvezetési Tanácsadó Központ

A hallgatói lemorzsolódás egyik meghatározó faktora a tanulmányi teljesítmény. Soha nem volt annyira sürgetően fontos a tanulási képességek tudatos fejlesztése, mint napjainkban, a digitális nemzedék újszerű tanulási kompetencia sajátosságai miatt. A felsőoktatásban előforduló tanulási problémák elsődlegesen nem intellektuális hiányosságokra vezethetők vissza, hanem a hallgatók tanulásmódszertani hiányosságaira. Legutóbbi felmérésünk szerint a hallgatók több, mint 70 %-a úgy jelentkezett felsőfokú képzésbe, hogy korábban nem tanult tanulásmódszertant. A gimnáziumokban és szakközépiskolákban tapasztalható arány még ennél is rosszabb. Az SZTE ÉTK 2007 óta közvetlenül is foglalkozik ezzel a problémakörrel. A tanulási nehézségekre reflektálva komplex tanulási képesség- és probléma feltárási eszközöket alkalmaz, melyek hatékonyan segítik az egyéni sajátosságok feltérképezését a diszlexiás és egyéb tanulási problémával küzdő diákok esetében is. A diagnosztika alapján személyre szabott egyéni, vagy csoportos fejlesztésben való részvételt, esetleg a kettő kombinálását biztosítjuk a hallgatók számára. Kutatásaink és tapasztalataink is alátámasztják, hogy a sikeres, hatékony tanulás és a pszichés belső változás egymást támogató folyamatok. A metakogníció erősödése és a személyiség kiegyensúlyozottabb működése is eredményei a tanulásmódszertani kulturáltságnak. Ezért ennél a korosztálynál elengedhetetlen a tanulási önkép és a karakter összefüggéseinek tudatosítása személyiségük egészséges működtetéséhez. A diákok közötti különbözőségek - előzetes tudásuk, tanulási képességeik, személyiség struktúrájuk tekintetében – széles spektrumúak. Azonban a digitális generáció sok tekintetben hasonlóságokat mutat bizonyos tanulási képességek, attitűdök vonatkozásában, melyeket alapul véve a tanítás-tanulásszervezés hatékonyabbá tehető. Tapasztaljuk a napjainkban oly sokat emlegetett figyelmi és motivációs változások következményeit, melyek egy globális változás velejárói kultúránk folyamatos átalakulása mentén. Szükségszerű emiatt adekvát képességfeltáró és fejlesztő rendszereket alkalmazni annak érdekében, hogy a megszokottaktól ugyan eltérően, de magas szintű képességeket mutató digitális generációs diákok megkaphassák objektív visszajelzéseiket, hogy minél kevesebb fölösleges kudarcélményben részesüljenek sajátos képességrendszereik miatt, hiszen a sorozatos kudarcélmények további motiváció csökkenéshez vezethetnek, ezzel tovább növelve a lemorzsolódás esélyét. A tanítás-tanulás szervezési folyamatok is meghatározóak a tanulmányi teljesítmény tekintetében. A felsőoktatás színterein is fontos lenne figyelembe venni a diákok tanulási hatékonyságát segítő támpontokat, a tanítás minőségét mindehhez adekvátan alakítani. Ezért elengedhetetlen széles spektrumon tájékozódnunk arról, hogy milyen tanulási sajátosságokkal kell szembe néznünk ennél a generációnál, annak érdekében, hogy hosszú távú hatékonyságot célozva alapozhassuk meg a tanítási-tanulási folyamatokat.

Kulcsszavak: lemorzsolódási folyamatok, tanulási kompetencia, tanulási önismeret, digitális generáció, tanítás-tanulás szervezés

Konstruktivista életpálya-építési modell alkalmazása egyéni és csoportos tanácsadási keretben

Füleki Beáta - Károli Gáspár Református Egyetem, BTK Karrieriroda

A felsőoktatási intézmények hallgatói életpályájuk tervezésének aktív szakaszában vannak: karriercéljaik pontosításán, pályaidentitásuk megformálásán, s ezekhez illeszkedő ismeretek, kompetenciák elsajátításán dolgoznak. Azok számára, akik nem megalapozott döntés alapján választották ki tanulmányaik irányát, különösen nehéz a fenti életfeladatok konstruktív megoldása, ami kudarcokhoz, a tanulmányok halogatásához, félbeszakításához, lemorzsolódáshoz is vezethet. A pályaválasztásukban bizonytalan hallgatókkal folytatott tanácsadói munkámban a Károli Gáspár Református Egyetemen 2015 őszétől mind az egyéni mind a csoportos tanácsadás keretei között a konstruktivista életpálya-tanácsadási modellt kezdtem el használni, közelebbről a Mark L. Savickas és Paul J. Hartung által kidolgozott MCS (My Career Story) munkafüzetet és a karrierstílusinterjút. Az előadás ezt a modellt és alkalmazásának gyakorlati tapasztalatait mutatja be. Savickas konstruktivista modelljében az életpálya-tanácsadás során a jelentésadás narratívák megalkotásán keresztül történik. A tanácsadó a karrierje alakításában elbizonytalanodott klienst narratívák létrehozására hívja meg kérdéseivel, hogy az megértse, értelmezni tudja helyzetét, és megalkossa saját élettörténetét, amelyben azzá válhat, akivé szeretne. Ez a folyamat meghatározott rend szerint zajlik. Első lépésben a kliens mikronarratívákat hoz létre aktuális helyzete elbeszélésére, amit a helyzete megértését és a továbblépést akadályozó ideák, téves vélekedések dekonstruálása követ, a harmadik lépés új szándékok megfogalmazása egy makronarratíva rekonstrukciója révén, majd az utolsó az akcióterv készítése. A tanácskérő a konstrukció és dekonstrukció szakaszában meghatározott kérdések által előhívott rövid történetek és az ezekre való reflexiók mentén mélyíti saját életéről a tudását az aktuális karrierkérdése vonatkozásában. Ezekben tematizálódik, milyen foglalkozások vonzották, kik voltak a példaképei, milyen meghatározó élményei vannak gyermekkorából, melyek a kedvenc filmjei, történetei, életbölcsességei. Ezek többek között az implicit értékrendet, vágyott személyes tulajdonságokat, manifeszt érdeklődést, használható megküzdési utakat segítik feltérképezni és tudatosítani. A mikronarratívákban megmutatkozó ismétlődő mintázatok felismerésével konstruálható meg a makronarratíva, ami a szelfre, a munkakörnyezetre és tevékenységre, a sikeresség kritériumainak megfogalmazására, a sikeres élettörténet megvalósításhoz szükséges forgatókönyvre, az első lépések megtételéhez szükséges útmutatásra alapozva épül fel. Az MCS füzet tapasztalatainak encounter jellegű csoport keretei között való megosztása, az ennek kapcsán kialakuló párbeszéd további információkhoz, megértéshez, a kialakult pályaterv megszilárdulásához segíti hozzá a csoport tagjait, és hozzájárul a bizonytalansággal társuló szorongás csökkenéséhez, az önismeret, a kommunikációs skillek fejlődéséhez is, s a kompetencia és énhatékonyság-élmény forrása is lehet.

Kulcsszavak: konstruktivista életpálya-tanácsadás, konzultáció, pályatervezés, narratíva, pályaidentitás, élettörténet, karriercél, pályaválasztási bizonytalanság, lemorzsolódás, halogatás, megküzdési stratégia, akcióterv, énhatékonyság, kompetencia, önismeret

A szem a lélek tükre – Pszichológiai folyamatok vizsgálata szemmozgás-követő berendezés segítségével

SZ10

Szervező: **Pajkossy Péter** - MTA TKI
Vitavezető: **Simor Péter** - BME Kognitív Tudományi Tanszék

Az emberi információfeldolgozás legfontosabb csatornája a látás, ezért egy személy nézési preferenciáinak, figyelmi mintázatainak mérése, megfigyelése révén az emberi megismerés és viselkedésszervezés számos kérdése vizsgálhatóvá válik. Ezt teszi lehetővé az infravörös kamerát alkalmazó szemmozgás-követő berendezés, más néven eye-tracker, amelynek a használata az utóbbi 20 évben mind az alkalmazott, mind az alapkutatások területén egyre jobban elterjedt. A szemmozgás-követő berendezés segítségével online figyelhetőek meg a vizuális információk feldolgozásával kapcsolatos alapvető észlelési és figyelmi folyamatok. További fontos szempont, hogy az ingerek megfelelő összeállításával, a fixációk és szakkádok paramétereinek illetve a pupilla átmérőjének a mérésével az eye-tracker hasznos eszköz lehet komplex kognitív funkciók, illetve a hátterükben lévő idegrendszeri hálózatok vizsgálatakor is. A jelen szimpózium keretében arra teszünk kísérletet, hogy olyan kutatásokat mutassunk be, melyekben szemmozgás-követő berendezést alkalmaztak különböző mentális jelenségek, pszichológiai folyamatok vizsgálatakor. A szimpózium előadásainak összeállításakor arra törekedtünk, hogy a pszichológia különböző területeihez kapcsolódó kutatásokat válogassunk össze, demonstrálva ezzel az eszköz sokszínű felhasználhatóságát. Az előadásokban a tudományos eredmények bemutatása mellett igyekszünk hangsúlyt helyezni a kutatások módszertani aspektusainak bemutatására is, hogy a technika iránt érdeklődők betekintést nyerhessenek a szemmozgás-követő berendezés használatának gyakorlati kérdéseibe is.

Kulcsszavak: szemmozgás-követés, pupillometria, megismerőfolyamatok, viselkedésszervezés

Előadások

Az aktív látás agyi folyamatainak vizsgálata

Weiss Béla - Agyi Képalkotó Központ, Természettudományi Kutatóközpont, MTA

A természetes, aktív látás meghatározó szerepet tölt be a környezetünkben található információ begyűjtésében. Ennek ellenére a humán egészséges aktív látás agyi folyamataival kapcsolatos ismereteink mindmáig meglehetősen szűkösek. Ennek elsődleges oka, hogy a látás neurális mechanizmusainak kutatása több évtizeden keresztül dominánsan rögzített tekintettel végzett kísérleteken alapult a szemmozgások által generált EEG műtermékek kiküszöbölése és a vizuális információ mintavételezésének szabályozása érdekében. Viszont az utóbbi évtized során végbement technológiai fejlődésnek köszönhetően ma már rendelkezésünkre állnak azon hardveres és szoftveres eszközök,

amelyek segítségével lehetővé válhat az aktív látás folyamatainak vizsgálata természetes körülmények között, szabadon mozgó szemmel végzett kísérletek alkalmazásával. Az aktív látás non-invazív humán vizsgálata céljából a Magyar Tudományos Akadémia Agyi Képalkotó Központjában kifejlesztésre került egy módszertani keretrendszer, amely felszíni EEG és szemkövető adatok szimultán regisztrálásán és együttes feldolgozásán alapszik. A keretrendszer lehetővé teszi a szemmozgás események (szakkádok, glissádok és fixációk) automatikus kinyerését egy adaptív algoritmus segítségével. A szemmozgás események pedig felhasználhatóak az EEG adatok műtermék-mentesítéséhez és a szemmozgás eseményekhez-kötött agyi aktivitások statisztikai elemzéséhez idő, tér és frekvencia tartományokban. Az előadás célja ismertetni az alkalmazott jelfeldolgozási és statisztikai eljárásokat és bemutatni a kísérleti keretrendszer által kínált lehetőségeket. A módszer alkalmazhatósága kísérleti eredmények prezentálásával lesz alátámasztva. Az új vizsgálati megközelítésnek jelentős hatása lehet a látáskutatásra és a kapcsolódó tudományterületekre, továbbá számos alkalmazási lehetőséggel rendelkezik, megoldást kínálhat különböző kognitív folyamatok támogatására, kiterjesztésére és rehabilitációjára.

Kulcsszavak: aktív látás, EEG, szemkövetés

Végrehajtó-funkciók vizsgálata OCD-vel és szkizofréniával diagnosztizált betegeknél, szemmozgás-követő berendezés segítségével.

Dombovits Renáta[1], Pajkossy Péter[1,2], Szőllősi Ágnes[1], Demeter Gyula[1,2], Harsányi András[3], Csigó Katalin[3], Szendi István[4], Racsmány Mihály[1,2]

[1] BME Kognitív Tudományi Tanszék

[2] BME-NAP Frontostriatális Rendszer Neurokognitív Zavarai Kutatócsoport, MTA

[3] OPAI - Nyírő Gyula Kórház, II-es számú Pszichiátria, Budapest

[4] SZTE-ÁOK, Pszichiátriai Klinika

A témában végzett kutatások egyértelműen arra utalnak, hogy a végrehajtó-rendszer deficitje kimutatható mind OCD-vel, mind szkizofréniával diagnosztizált betegek esetében. Azonban az irodalomban sok ellentmondás található, mivel a megismerési folyamatok mintázatainak vizsgálata különböző pszichiátriai betegcsoportok esetén számos módszertani szempontból komoly kihívást jelent. Az egyik ilyen kihívás a vizsgálatba bevonható kísérleti személyek alacsony számából fakadó alacsony statisztikai erő. A szemmozgás-követő berendezés használata azonban részben megoldást jelenthet erre a problémára: segítségével a végrehajtó-rendszer olyan aspektusai is vizsgálhatóvá válnak, melyek pusztán viselkedéses mutatók vizsgálata esetén rejtve maradnak, így a végrehajtó-rendszer érzékenyebb vizsgálata válik lehetővé. Az előadásunkban azt szeretnénk bemutatni, hogy a szemmozgás-követő berendezés vizsgálata hogyan járulhat hozzá a végrehajtó-deficit feltárásához szkizofréniával, illetve OCD-vel diagnosztizált betegek mintáit vizsgálva. Két, nemrég indult vizsgálat első adatait fogjuk bemutatni, melyekben három, végrehajtó-funkciókat mérő teszt eye-trackerre adaptált változatát

használtuk. Az eredmények ismertetése mellett kitérünk a pszichiátriai betegekkel végzett, eye-trackert alkalmazó kutatások speciális módszertani aspektusaira is.
Kulcsszavak: végrehajtó-kontroll deficit, OCD, szkizofrénia, szemmozgás-követés

A pupilla átmérő és az abból származtatott értékek használhatósága a mentális erőfeszítés különböző szintjeinek feltárására

Köles Máté[1], Dutka Krisztián[2]
[1] BME GTK Ergonómiai és Pszichológiai Tanszék
[2] BME TTK Kognitív Tudományi Tanszék

A pupilla elsődleges funkciója a külvilágból a retinára jutó fény mennyiségének a szabályozása, azonban nagyszámú egyéb külső vagy belső változásra is reagál. Ezek közé a hatások közé tartozik a mentális erőfeszítés szintjének a változása is. Ha az aktuális feladat magasabb szintű erőfeszítést követel meg az egyéntől, akkor a pupilla tágulni fog. Megfelelő körülmények közt tehát ez a jelenség felhasználható a szubjektív mentális erőfeszítés mérésére. Ez sok területen felhasználható, kezdve a végrehajtó működés monitorozásától kezdve egészen olyan alkalmazott területekig, mint például az ember-számítógép interakció vizsgálata. Bemutatásra kerülnek a pupilla átmérő változáson alapuló különböző módszerek (egyszerű átlagolás, 1 mp felbontású profilgörbe illetve osztályozó algoritmus) erősségei és gyengeségei legfőképp a használhatósági vizsgálatokra fókuszálva.
Kulcsszavak: pupilla dilatáció, mentális erőfeszítés, ember-számítógép interakció

Exploratív viselkedés hátterében álló figyelmi mintázatok és neurotranszmitter-hálózatok vizsgálata szemmozgás-követő berendezés segítségével.

Pajkossy Péter[1,2], Szőllősi Ágnes[2], Racsmány Mihály[1,2]
[1] BME-NAP Frontostriatális Rendszer Neurokognitív Zavarai Kutatócsoport, MTA
[2] BME Kognitív Tudományi Tanszék

Minden élőlény számára folyamatos és alapvető döntést jelent, hogy az éppen aktuális viselkedésére fókuszáljon az ahhoz kapcsolódó jutalmak begyűjtése érdekében (exploitáció), vagy új, nagyobb jutalmakkal kecsegtető viselkedéses opciókat keressen (exploráció). Állatkísérletes vizsgálatok arra utalnak, hogy a noradrenalin és a dopamin neurotranszmitter-rendszerek fontos szerepet játszanak a kétféle viselkedéses tendencia közötti egyensúly szabályozásában. Ez az alapvető szabályozási mechanizmus azonban nehezen tesztelhető humán vizsgálatokban, mivel ezen neurotranszmitter-rendszerek online aktivitása csak korlátozottan mérhető. Erre a problémára jelenthet megoldást az eye-tracker technológia, mert számos adat utal arra, hogy egyes, az eye-trackerrel mérhető mutatók korrelálnak a noradrenalin illetve a dopamin rendszer aktivitásával. Az előbbi rendszer aktivitása a pupilla-átmérővel, míg utóbbi a pislogások gyakoriságával áll kapcsolatban. Előadásunkban egy olyan kutatást szeretnénk bemutatni, melyben azt

vizsgáltuk, hogy a noradrenalin és dopamin rendszer aktivitásával korreláló eye-tracker mutatók összefüggnek-e egy figyelmi szett váltást igénylő feladatban megjelenő exploratív viselkedéssel és a figyelmi működés mintázataival. A figyelmi-szett váltás a végrehajtó funkciók egy fontos aspektusa: az a képességünk, hogy a figyelmünket egy összetett ingerhalmaz vagy egy bonyolult esemény irrelevánssá vált aspektusáról/dimenziójáról egy másik, releváns dimenzióra irányítsuk. Mérésére az Intradimenzionális/Extradimenzionális Figyelmi Szett-Váltás Feladatot alkalmaztuk, mely a Wisconsin Kártyaszortírozási Feladat továbbfejlesztett változata. Eredményeink arra utalnak, hogy az eye-tracker mutatók segítségével mért dopamin és noradrenalin aktivitás összefügg a figyelmi-szett váltáshoz szükséges exploratív viselkedéses tendenciákkal illetve szemmozgás-mintázatokkal. Ez az eredmény alátámasztja a nagyrészt állatkísérletes bizonyítékokon alapuló elképzeléseket, melyek szerint e két neurotranszmitter rendszernek alapvető szerepe van az exploratív viselkedéshez köthető figyelmi szabályozásban.
Kulcsszavak: exploráció, pupillometria, noradrenalin, dopamin, figyelmi-szett váltás

A szerencsejáték tevékenység kockázatainak csökkentésére irányuló prevenciós tevékenység szakmai megalapozása

SZ11

Szervező: **Paksi Borbála**[1], **Demetrovics Zsolt**[2]
Vitavezető: **Demetrovics Zsolt**[2]
[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet
[2] ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A szimpózium a 14-24 éves populáció körében a szerencsejáték tevékenység kockázatainak csökkentésére irányuló prevenciós tevékenység szakmai megalapozása érdekében végzett, a szükségletek és az erőforrások feltérképezésére irányuló kutatássorozat eredményeit mutatja be.* A tárgyalt téma jelentőségét egyrészt a prevenciós tevékenység tervezésének a prevenciós projektciklus modelljén alapuló, példaértékű körültekintéssel zajló folyamata adja. Emellett azonban a kutatássorozat egyes elemeinek önálló jelentősége is meghatározó. Magyarországon meglehetősen kevés információval rendelkezünk a serdülő korosztály szerencsejáték, ill. problémás szerencsejáték tevékenységéről, kockázati tényezőiről, prevenciós szükségleteiről. A szimpózium keretében bemutatásra kerülő vizsgálatok közül egy kvantitatív és egy kvalitatív vizsgálat is erre a hiányosságra reflektál. A szimpóziumon bemutatásra kerülő harmadik kutatás szintén hiánypótló. A különböző függőségek megelőzésére irányuló programokról aktuális szisztematikus programregiszter nem áll rendelkezésre, az iskolai prevenció kínálati (szolgáltatói) oldalának feltérképezésére irányuló országos kataszter 2005-ben (Paksi és Demetrovics, 2005; Paksi és mtsai, 2006), a nem iskolai színtéren jelenlévő programok leírása pedig 2008-ban (Nádas és Paksi, 2009) készült, a rendelkezésre álló információk már elavultak, frissítésre, kiegészítésre szorulnak. A szenvedélymagatartások megelőzésére irányuló beavatkozások országos kataszterének feltárására irányuló kutatási elem ezt a hiányosságot próbálja pótolni. Módszer: A prevenciós szükségletek azonosí-

tására irányuló kutatás a magyarországi közoktatási intézmények 7-14. évfolyamos diákjainak nettó 3509 fős országos reprezentatív mintáján csoportos önkitöltős kérdezési technikával készült. A rendelkezésre álló erőforrások, a szerencsejáték tevékenység kockázatainak csökkentésére, valamint – különböző függőségek kapcsolódása okán – az egyéb függőségek megelőzésére irányuló prevenciós programok feltárására országos adatgyűjtést végeztünk a nemzetközi programleírási standardok/ajánlások (PERK, EDDRA, EMCDDA), valamint a korábbi hazai kataszterépítési tapasztalataink (pl. Paksi és Demetrovics, 2005) alapján. A prevenciós szükségletek és erőforrások egy fókuszcsoportos kutatás keretében kerültek árnyalására. A szimpózium struktúrája:
1. előadás: A szerencsejáték, ill. a problémás szerencsejáték használat kockázatai, a kockázatok társadalmi/demográfiai mintázódása és azok prevencióval kapcsolatos folyományai a serdülő korosztályban
2. előadás: A szerencsejáték, ill. a problémás szerencsejáték használat pszichológiai prediktorai és azok szocio-demográfiai mintázódása – a közbülső prevenciós változók fókuszálása
3. előadás: Szenvedélymagatartásokra irányuló prevenciós beavatkozások országos katasztere
4. előadás: Prevenciós beavatkozásokkal szembeni nyitottsággal és szükségletekkel kapcsolatos kvalitatív információk
*A kutatásokat az ELTE PPK készítette, a Szerencsejáték Zrt. Társadalmi felelősségvállalási programjának finanszírozásával.
Kulcsszavak: szerencsejáték használat, problémás szerencsejáték használat, szenvedélymagatartások megelőzése, prevenciós programok tervezése

Előadások

A szerencsejáték, illetve a problémás szerencsejáték használat kockázatai, a kockázatok társadalmi/demográfiai mintázódása és azok prevencióval kapcsolatos folyományai a serdülő korosztályban

Paksi Borbála[1], Magi Anna[2,3], Demetrovics Zsolt[2]
[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet
[2] Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet
[3] Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola

Célkitűzés: Az előadás a fiatal 14-24 év közötti populáció körében tervezett, a szerencsejáték tevékenység kockázatainak csökkentésére irányuló prevenciós tevékenység szakmai megalapozása érdekében a beavatkozással kapcsolatos szükségleteket vizsgálja serdülő mintán. Módszer: A kutatás a magyarországi közoktatási intézmények 7-14. évfolyamos diákjainak nettó 3509 fős országos reprezentatív mintáján készült. A minta kiválasztása a feladatellátási hely területi elhelyezkedése, típusa és évfolyam szerint rétegzett véletlen mintavétellel történt. Az adatgyűjtés önkitöltős kérdőívvel, előzetesen felkészített kérdezőbiztosok bevonásával, csoportos kérdezési technikával zaj-

lott. A kérdőív szerencsejáték használat elterjedtségével kapcsolatos kérdései: különböző idejű prevalencia értékek, első használatra vonatkozó adatok, szerencsejáték típusokkal kapcsolatos preferenciák, a játékhasználat idői és pénzügyi vonatkozásai; Problem Gambling Severity Index (Problémás Szerencsejáték-használat Súlyossági Mutató, PGSI), Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders-Multi Response-Juvnile (DSM-IV-MR-J, Fisher, 2000). Eredmények: A 7-14 évfolyamos diákok közel háromötöde (58%-a) játszott már életében szerencsejátékot. A populációban az éves prevalenciaérték 41,9%, a havi prevalencia 22,9%. Az elmúlt évben játszó diákok közel egynegyede valamelyik vizsgált szerencsejátékkal naponta, vagy hetente többször játszott (24,5%), s rendszeres játékosnak tekinthető a 7-14. évfolyamos diákok egytizede. A 7-14 évfolyamos diákok játékstruktúrájában magasan pozícionált játékok elsősorban a közepes (Tippmix, Kaparós sorsjegy) és a nagyon magas (Élő póker, Online póker, Élő kaszinó) kockázati potenciált hordozó játékok közül kerülnek ki. A diákok körében a PGSI alapján mért problémás játékosok aránya a felnőtt népességben mért érték (Paksi és mtsai, 2014) több mint háromszorosa (17,6%). A diákok elmúlt évi szerencsejáték használatának társadalmi-demográfiai mintázódását vizsgálva a nem, családi minta, diákok szabadidő felhasználásának jellemzői, illetve az iskola világával kapcsolatos jellemzők mutatkoznak szignifikánsnak. A különböző szerfogyasztási magatartások és viselkedéses addikciók rendre szignifikáns kapcsolatot mutatnak a szerencsejáték-használattal összefüggő problémák előfordulásával. A kutatás megerősíti a serdülőkori szerencsejáték prevenció indokoltságát. Az eredmények a beavatkozások célpopulációjának meghatározása során a családok, a színterek tekintetében pedig a szabadidős színterek bevonásának szükségességére mutatnak rá, továbbá a nemek szerint differenciált prevenció, illetve az iskola szerepének fontosságát is jelzik, valamint azt, hogy a szerencsejáték tevékenység kockázatainak csökkentésére irányuló prevenciós beavatkozások során érdemes keresni a kapcsolódásokat más, függőségekkel kapcsolatos prevenciós programokkal.

*A kutatás a Szerencsejáték Zrt. Társadalmi felelősségvállalási programjának finanszírozásával készült.

Kulcsszavak: serdülőkori szerencsejáték használat, problémás szerencsejáték használat, szenvedélymagatartások társadalmi mintázódása, szenvedélymagatartások megelőzése, szükségletfelmérés

A szerencsejáték, ill. a problémás szerencsejáték használat pszichológiai prediktorai és azok szocio-demográfiai mintázódása – a közbülső prevenciós változók fókuszálása

Magi Anna[1,2], Paksi Borbála[3], Demetrovics Zsolt[1]

[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet

[2] Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola

[3] Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Célkitűzés: Az előadás a fiatal 14-24 év között populáció körében tervezett, a szerencsejáték tevékenység kockázatainak csökkentésére irányuló prevenciós tevékenység szakmai megalapozása érdekében vizsgálja a szerencsejáték használat, illetve problémás használat megelőzésének lehetséges közbülső célváltozóinak (Egészséghit-modell; Kognitív érzelemszabályozási stratégiák, Disszociáció, Impulzivitás) társadalmi mintázódását. Módszer: Az előadás a magyarországi közoktatási intézmények 7-14. évfolyamos diákjainak nettó 3509 fős országos, a feladatellátási hely területi elhelyezkedése, típusa és évfolyam szerint reprezentatív mintáján készült kutatás adatait elemzi. Az adatgyűjtés önkitöltős kérdőívvel, előzetesen felkészített kérdezőbiztosok bevonásával, csoportos kérdezési technikával zajlott. A prevenciós célváltozókat mérő eszközök: Az „egészséghit-modell" (észlelt kitettség; észlelt súlyosság; prevenciós akadályok) kérdései (Rácz és Kabos, 2001; Becker 1974; Hochbaum, 1970); Serdülőkori Disszociatív Tapasztalatok Skála (Adolescent Dissociative Experiences Scale, ADES, Armstrong, Putnam, Carlson, Libero és Smith, 1997); Antiszociális Folyamatok Szűrője (Antisocial Process Screening Device, APSD, Frick és Hare, 2001) pszichopátiás jellemzőket mérő kérdőív Impulzivitás alskálája; Kognitív Érzelem-Reguláció Kérdőív (Cognitive Emotion Regulation Questionnaire; CERQ; Garnefski, Kraaij és Spinhoven, 2002, Magyar változat: Miklósi, Marton, Kocsis-Bogár és Perczel-Forintos, 2011) rövidített, 9 alskálás változata (Önvád, Elfogadás, Rumináció, Pozitív fókuszváltás, Tervezés, Pozitív átértékelés, Perspektívába helyezés, Katasztrofizálás, Mások hibáztatása). Eredmények: A prevenciós célváltozókat leképező mérőeszközök összpontszámainak, illetve alskáláinak magyarázatára 34 elemű, demográfiai, családi, a diákok életmódjával, a szabadidő felhasználásával, valamint az iskola világával kapcsolatos változókból álló változószetten 14 lineáris regressziós modellt építettünk. A modellek rendre nagyon alacsony magyarázóerővel rendelkeztek, mindössze 3 prevenciós célváltozó esetében kaptunk 0,1-nél magasabb korrigált R^2 értéket: Disszociatív tapasztalatok (korrigált R^2=0,159), Impulzivitás (korrigált R^2=0,106), Észlelt kitettség (korrigált R^2=0,103). A modellekben maradt változók közül a diákok szabadidő felhasználásának jellemzői, ezek közül is elsősorban az eljárós társas aktivitások mindhárom prevenciós célváltozó esetében jelentősnek bizonyultak. A diákok szerencsejáték használatához kapcsolódó lehetséges prevenciós célváltozók társadalmi-demográfiai mintázódásának vizsgálata egyrészt a színtér-szemléletű prevenciós beavatkozások szükségességét erősíti meg, ugyanakkor a modellek rendre alacsony magyarázó ereje, az, hogy a szerencsejáték használattal összefüggő közbülső célválto-

zók mentén nem azonosíthatók jól körülírt társadalmi csoportok, azt is jelzi, hogy ezekre a céltételezésekre az általános prevenciós programokban érdemes fókuszálni.
*A kutatásokat az ELTE PPK készítette, a Szerencsejáték Zrt. Társadalmi felelősségvállalási programjának finanszírozásával.
Kulcsszavak: serdülőkori szerencsejáték használat, problémás szerencsejáték használat, prevenciós célváltozók

Szenvedélymagatartásokra irányuló prevenciós beavatkozások országos kataszterе

Demetrovics Zsolt[1], Magi Anna[1,2], Paksi Borbála[3]
[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet
[2] Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola
[3] Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Célkitűzés: Az előadás a fiatal populáció körében tervezett, a szerencsejáték magatartás kockázatainak csökkentésére irányuló prevenciós tevékenység szakmai megalapozása érdekében az erőforrások, ezen belül a prevenciós szolgáltatók feltérképezésére fókuszál. A különböző függőségek megelőzésére irányuló programokról aktuális szisztematikus programregiszter nem áll rendelkezésre, az iskolai prevenció kínálati (szolgáltatói) oldalának feltérképezésére irányuló országos kataszter 2005-ben készült el (Paksi és Demetrovics, 2005; Paksi és mtsai, 2006), a nem iskolai színtéren pedig 2008-ban (Nádas és Paksi, 2009) történt az egyetlen országos adatfelvétel, így a rendelkezésre álló információk már elavultak, frissítésre, kiegészítésre szorulnak. Az előadás célja a 9-24 éves korosztályt megcélzó, közvetlenül vagy közvetve a szerencsejáték tevékenység kockázatainak csökkentésére, valamint – különböző függőségek kapcsolódása okán – az egyéb függőségek megelőzésére irányuló prevenciós programok feltárása és a nemzetközi standardoknak megfelelő strukturált leírása. Módszer: A kutatás célcsoportjába tartozó – az aktuálisan (2013 és 2015 közötti időszakban) szenvedélymagatartások megelőzésével foglalkozó – szervezetek feltárása 6 különböző, a téma támogatására (is) irányuló pályázatok eredménylistái, valamint a szervezetek szakmai networkje alapján történt. A duplikációk kiszűrése után 1766 szervezetet azonosítottunk. A szervezetekkel a kapcsolatfelvétel, illetve a célcsoportba tartozó szervezetek azonosítása egy rövid, telefonos szűrőkérdőív segítségével történt. Az így azonosított célcsoport körében szakmai és informatikai helpdesk-kel támogatott online adatgyűjtés végeztünk. A prevenciós programok leírására szolgáló adatgyűjtési battéria kialakítása a nemzetközi programleírási standardok/ajánlások (PERK, EDDRA, EMCDDA), illetve a korábbi hazai kataszterépítési tapasztalatok (Paksi és Demetrovics, 2002, 2003, 2005, 2011; Paksi, 2008; Paksi és Arnold 2010) alapján történt. Eredmények: A programkínálat területi lefedettsége vonatkozásában azt mondhatjuk, hogy a legnagyobb kínálat Budapesten mutatkozik. Az elért programok/szolgáltatások döntő többsége közvetlenül az interveniálni kívánt végső célpopulációra irányul. A beavatkozásokat a célpopuláció jellege szerint vizsgálva az általános populációra irányuló programok/szolgáltatások jelentik a meg-

ismert intervenciók döntő többségét, de jelentős arányban vannak a rossz környéken élő, a szociális problémákkal küzdő, valamint a problémás családból származó fiatalokra irányuló beavatkozások is. Az intervenciók céljai között körülbelül azonos arányban jelennek meg az önismeret-fejlesztéssel, a mindennapi, illetve az egyéb szociális készségek fejlesztésével kapcsolatos célok, valamint az ismeretátadás. A megismert programok döntő többsége direkt módon is megcélozza valamilyen szenvedélymagatartás megelőzését.

*A kutatásokat az ELTE PPK készítette, a Szerencsejáték Zrt. Társadalmi felelősségvállalási programjának finanszírozásával.

Kulcsszavak: szenvedélymagatartások megelőzése, prevenciós programok jellemzői, programkataszter

Prevenciós beavatkozásokkal szembeni nyitottsággal és szükségletekkel kapcsolatos kvalitatív információk

Arnold Petra[1], Paksi Borbála[2], Magi Anna[3,4], Demetrovics Zsolt[3]

[1] Nemzeti Egészségfejlesztési Intézet (NEFI)

[2] Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

[3] Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet

[4] Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola

Célkitűzés: A prevenciós beavatkozások csak akkor lehetnek sikeresek, ha élvezik a beavatkozás minden fontos szereplőjének támogatását, készek közreműködni, érdeklődnek a program iránt, képesek és hajlandók azt támogatni (NIDA 2003). Az előadásban bemutatásra kerülő kutatás célja a tervezett beavatkozások célpopulációjában és a megvalósításában közreműködők egy csoportjában kvalitatív információk gyűjtése a prevenciós nyitottságuk feltérképezése céljából. Módszer: A kutatás* kombinált technika – fókuszcsoportos beszélgetés (Merton és mtsai, 1956), illetve önkitöltős kérdőív – alkalmazásával történt. A kutatás egyrészt a 16-24 éves korosztályra, másrészt a szerencsejáték értékesítőkre terjedt ki. A két célcsoportban 4-4 fókuszcsoportot készítettünk, Budapesten, Egerben és Zalaegerszegen, 2015 őszén. Összesen 40 fiatal és 43 szerencsejáték értékesítő vett részt a kutatásban. Törekedtünk a csoportok különböző szocio-demográfiai jellemzők (kor, nem, iskolatípus/munkahely, területi elhelyezkedés) szerinti heterogenitására. A kutatásban való részvétel anonim és önkéntes volt. A fókuszcsoportos beszélgetések szó szerinti átiratait kvalitatív tartalomelemzéssel (Mayring, 2014) elemeztük. Eredmények: A kutatásban résztvevő fiatalok részt vettek már valamilyen szenvedélymagatartás – de jellemzően nem szerencsejáték – megelőzésére irányuló beavatkozásban az iskolában. A tapasztalataik alapján a prevenciós tevékenységgel kapcsolatban többnyire kedvezőtlen véleményeket/várakozásokat fogalmaznak meg. A különböző addikciók kapcsolódása, valamint a szerencsejáték magatartáshoz kapcsolódó problémák kevéssé körülírt volta, ill. alacsonyabb vélt kockázata miatt a szenvedélymagatartásra irányuló prevencióhoz képest a speciálisan szerencsejátékkal kapcsolatos prevencióra kisebb nyitottság tapasztalható. Ugyanakkor érzékelik a

jelenséget, a szenvedélymagatartásokra irányuló prevenció szükségességét és a „vonzó" prevenció ismérveit a következőkben határozzák meg: hitelesség, minőségi tájékoztatás, önkéntesség, kis csoportméret, interaktivitás, téves nézetek lebontása. A kutatásban résztvevő szerencsejáték értékesítők körében inkább a prevenciós tevékenységbe való bekapcsolódás hárítása jellemző, melynek hátterében a következő főbb tényezőket azonosította a kutatás: profitorientáltság és a segítés érdekellentéte valamint az ebből fakadó hitelességi probléma; időhiány; felkészültség hiánya; nincs protokollban rögzítve. A kutatás eredményei a különböző szereplők bevonódását nehezítő konkrét akadályok, ill. a prevenciós beavatkozások tartalmi és módszertani elemeivel kapcsolatos szükségletek azonosítása mellett részben a hitelesség kérdéséhez kapcsolódóan, részben a prevenciós szerepvállalás és a profitorientáltság között percipiált ellentmondás alapján azt is jelzik, hogy fontos egyrészt a társadalmi felelősségvállalás koncepciójának megismertetése, népszerűsítése, illetve a szerencsejáték forgalmazók szerepvállalási módjának körültekintő megválasztása.

*A kutatásokat az ELTE PPK készítette, a Szerencsejáték Zrt. Társadalmi felelősségvállalási programjának finanszírozásával.

Kulcsszavak: szenvedélymagatartások megelőzése, szükségletfelmérés, prevenciós nyitottság

A szervezeti siker kulcsfontosságú elemei

SZ12

Szervező: **Gerákné Krasz Katalin** - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék
Vitavezető: **Németh Gergely** - Corporate Values

Szimpóziumunk olyan szervezetpszichológiai témákkal foglalkozik, amelyek a sikeres és eredményes szervezeti működés szempontjából meghatározó jelentőséggel bírnak. A tudásmegosztási hajlandósággal, a szervezeti kreativitást támogató munkahelyi klímával, az ösztönző teljesítmény visszajelzéssel illetve a szervezeti igazságosság, elkötelezettség és OCB kapcsolatával foglalkozó bemutatásra kerülő kutatások a széles szakirodalmi megalapozottsággal, nagyon komplexen közelítették meg a vizsgált jelenségeket. A szakirodalomban található eddigi eredmények sokszor ellentmondásosak, vagy mozaikszerűek, így a kutatások egyik célja a vizsgált jelenségekkel kapcsolatos komplex modellek tesztelése volt hazai környezetben. A megalapozott elméleti háttérmunkára épített kutatások során több saját kidolgozású kérdőívet alkalmaztunk, illetve a teljesítmény visszajelzések ösztönző hatását Q módszertannal mértük, amellyel a szubjektív, pszichológiai megítélések objektívan tanulmányozhatóvá válnak. Az eredmények feldolgozása során többtényezős statisztikai eljárásokat használtunk komplex vizsgálati modelljeink tesztelése céljából. A bemutatásra kerülő kutatásokat a BME Ergonómia és Pszichológia Tanszékének munka- és szervezetpszichológia szakirányú mesterszakos hallgatói és témavezetőjük végezték.

Kulcsszavak: szervezeti siker; tudásmenedzsment; kreatív szervezeti klíma; önkéntes szervezeti magatartás; motiváló teljesítmény visszajelzés

Előadások

A szervezeti elkötelezettség, igazságosság és a szervezeti önkéntes magatartás összefüggéseinek vizsgálata

Héger Nóra Zsuzsanna[1], Gerákné Krasz Katalin[2]
[1] Grow Csoport
[2] BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A szervezeti sikeresség szempontjából kulcsfontosságú a szervezeti önkéntes magatartás, az OCB (Organ, 1988), az előírt munkaköri feladataikon túli munkavégzés, amely közvetlenül és kifejezetten nem képezi az ellenőrzés, a javadalmazás, a teljesítménymérés alapját, de összességében elősegíti a szervezet eredményes működését. Ahhoz, hogy a munkahelyi elvárásokon felüli munkahelyi aktivitást elérjük, több mindennek kell teljesülnie. Kutatásunkban azt vizsgáltuk, hogy az észlelt szervezeti igazságosság, és a szervezeti elköteleződés hogyan függ össze a szervezeti önkéntes magatartással. A szervezeti igazságosság, mint a szervezet és munkavállaló közötti bizalom egyik építőköve hozzájárul a szervezeti elkötelezettség kialakulásához. Wang és munkatársainak kutatása szerint (2010) mindhárom észlelt igazságosság dimenzió pozitívan korrelál a két vizsgált elköteleződés dimenzióval (normatív és affektív). Mindegyik igazságosság típus esetében a kapcsolat lényegesen erősebb az affektív elköteleződés irányában. Kutatási eredmények alapján a szervezeti igazságosság és az OCB összefüggése nem egyértelmű. Az elkötelezettséggel kapcsolatos vizsgálatok eredményei szerint az affektív és normatív elkötelezettség valamint az OCB között pozitív kapcsolat, míg a folytonossági elköteleződés és az önkéntes szervezeti magatartás között nem vagy negatív összefüggés található (Meyer és munkatársai, 2002). A szervezeti elkötelezettség tehát növeli az önkéntes szervezeti magatartás előfordulási gyakoriságát, hozzájárulva ezzel a szervezet eredményességéhez. Kutatási célunk, hogy a vizsgált három tényező és ezek alfaktorai közötti összefüggéseket egy nagy mintán vizsgáljuk. A nagy mintás (N=248) kérdőíves felmérés során a szervezeti igazságosságot Niehoff és Moorman (1993), az elköteleződés három dimenzióját Meyer, Allen (1991), valamint az OCB-t Konovsky és Organ (1996) által létrehozott kérdőívvel vizsgáltuk. Az OCB-n belül az altruizmus, az előzékenység, a sportszerűség, az általános megfelelés és a polgári erény feltárására irányult a felmérés. Az eredmények alapján a procedurális, az interakciós és a disztributív igazságosság feladatok és terhek elosztására vonatkozó altípusa erős pozitív kapcsolatban áll az érzelmi elköteleződéssel, ami pedig összefügg az OCB mind a négy alskálájával. Az érzelmi és normatív elköteleződés által leginkább érintett polgári erény, avagy aktív szervezeti tagság gyakorlása egy olyan kulcsterülete a szerepen felüli viselkedésnek, amely más tényezőkkel nehezen befolyásolható. Az eredmények alátámasztják a szervezeti igazságosság és elköteleződés fontos szerepét az elvárásokon, számonkérés adta kereteken túlmenő, azonban a sikeres szervezeti működéshez elengedhetetlen magatartásformák facilitálásában.

Kulcsszavak: szervezeti elkötelezettség; szervezeti igazságosság; szervezeti önkéntes magatartás (OCB)

A szervezeten belüli tudásmegosztási hajlandóság vizsgálata

Salamon János[1], Gerákné Krasz Katalin[2]
[1] Analogy Co.
[2] BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A szervezeti tudás megfelelő hasznosítása és megosztása nélkülözhetetlen ahhoz, hogy egy vállalat eredményesen és hatékonyan működjön. Szervezeti tudásmegosztáshoz szükség van támogató folyamatokra, informatikai háttérre és a tudásmegosztás motorját képező emberi tevékenységre. A személyi hozzájárulást meghatározó egyéni tényezőket számos külföldi kutatás vizsgálta, melyek azonban csak meghatározott modellek által kínált tényezőkre fókuszáltak. Emellett az egyéni tényezőkre vonatkozó magyar kutatásokra nemigen akad példa, miközben a magyarországi vállalatok részéről is évről évre egyre nagyobb figyelmet kap a vállalati tudásmenedzsment jelentősége. Ezeknek a rendszereknek a sikerességéhez azonban elengedhetetlen, hogy a szervezetben a megfelelő feltételek (mind a folyamatok, mind az IT és mind az egyéni tényezők tekintetében) ismertek, és ezáltal kialakíthatók legyenek. Erre alapozva a jelen kutatás célja volt egy olyan kérdőív kialakítása, amellyel lehetséges a tudásmegosztást támogató és gátló tényezők feltérképezése. A kérdőív tényezőinek válogatásához olyan kutatások szolgáltak alapul, melyek az Indokolt Cselekvéselmélet, a Tervezett Viselkedés Elmélet, a Társas Csereelmélet, a Társas Tőke Elmélet, vagy a Szociális Kognitív Elmélet modelljeire építették a kutatásukban vizsgált tényezőket. A kérdőív szervezeti környezetben történő tesztelését szakmailag heterogén, versenyszférában dolgozó személyekből álló mintán végeztük (N = 98). A kutatás eredményei szerint a támogató tényezők közül a legjelentősebbek: (1) a tudásmegosztás iránti attitűd és (2) mások segítésének élvezete, (3) a szervezettel való azonosulás és (4) a szervezet tudásmegosztást támogató normái, (5) a kollégák közötti bizalom, valamint (6) a saját tudás értékességének az érzése. Az eredmények szerint a leginkább meghatározó gátló tényező pedig a tudásmegosztásból származó hatalom- és státuszvesztéstől való félelem.
Kulcsszavak: szervezeti tudásmegosztás; támogató tényezők; gátló tényezők; tudásmegosztási hajlandóság ösztönzése

A kreatív munkahelyi klíma háttértényezői és versengéssel való összefüggésük

Lauter Adrienn[1], Gerákné Krasz Katalin[2]
[1] Fundamenta
[2] BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A kreativitás szó hallatán sokan a művészetre valamilyen művészi produktumra asszociálnak, vagy éppen valamelyik halála után ismertté és elismertté vált feltaláló élete és találmánya körvonalazódik a fejekben. A kreativitás azonban jelen van és fontos az üzleti életben, s jelentheti a siker zálogát is. És hogy mi a közös Edisonban és egy sikeres nagyvállalat vezérigazgatójában, vagy egy bevételét megsokszorozó kis-és középvállalkozásban?- az egyedi gondolkodási stílus. Ahhoz, hogy egy szervezet sikeres legyen,

alkalmazkodni tudjon a körülöttünk zajló folyamatos gazdasági változásokhoz nem csak eredeti, fontos, hanem hasznos és kivitelezhető ötletekkel kell előállnia. Egy szervezet túlélési esélye akkor a legmagasabb, ha képes az innovációra. Az innováció viszont nem létezhet kreativitás nélkül. Manapság az innováció mellett egyre nagyobb hangsúlyt és szerepet kap a verseny fogalma. Noha elsősorban még mindig a sport az, amivel a legtöbb ember társítja, mégis egy olyan jelenségről van szó, mely meghatározó tényező a gazdaságban és a munka világában is. Versenyelőny, versenytárs… mind olyan fogalom, melynek ismerete létfontosságú a piaci talpon maradás szempontjából. Napjainkban a legtöbb induló vállalkozásnak számolnia kell a versenytársakkal, s versenyelőnyre is csak akkor tudnak szert tenni, ha rendelkeznek valami olyan ötlettel, tudással, mely a működésük esszenciáját alkotja. A kreativitás és a versengés együttese bármelyik munkahelyen megfigyelhető, akármilyen iparágról, kis- és középvállalkozásról, vagy multinacionális vállalatról legyen szó. Jelen kutatás a fentiek alapján arra keresi a választ, hogy milyen háttértényezők teszik lehetővé, hogy egy szervezetben kialakuljon a kreatív munkahelyi klíma, s melyek azok a faktorok, amelyek ezt negatívan befolyásolják. Emellett vizsgálatunk arra is kiterjed, hogy a szervezeti kreativitást serkentő/gátló komponensek milyen összefüggésben állnak a munkahelyi versengés konstruktív illetve destruktív formájával. A kreativitást Teresa Amabile KEYS nevű - munkahelyi környezetben jól használható- kreativitást mérő skálájával, míg a versengést egy saját fejlesztésű kérdőívvel (Munkahelyi Versengés Kérdőív) mértük. Az eredmények szerint leginkább a szervezet felől érkező bátorítás, a kihívást jelentő munka, kisebb mértékben pedig az észlelt önállóság és a destruktív versengés képes befolyásolni a kreatív munkahelyi klímát. A vállalat egyes szervezeti szintjei eltérő módon értékelik a kreativitás és versengés tényezőit annak függvényében, hogy mennyiben járulnak hozzá pozitív vagy negatív módon a kreatív munkavégzésükhöz. Az eredmények arra utalnak, hogy hosszú távon, az ötletgenerálást támogató, elismerő szervezeti kultúra és a változatos, szakértelmet megmozgató feladatok jelentik a produktív és innovatív megoldásokat felmutató szervezetek működésének kulcsát, ám egy szervezeten belül a kreativitást serkentő eszközök tekintetében érdemes differenciáltan gondolkodni.

Kulcsszavak: kreatív munkahelyi klíma, innováció, destruktív-konstruktív versengés

Hogyan adjunk motiváló visszajelzést? A motiváló teljesítmény-visszajelzés jellemzőinek vizsgálata Q-szortírozással

Szabó Orsolya Mária, Gerákné Krasz Katalin
BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A szervezet sikeres működése szempontjából alapvető jelentőségű, hogy a szervezetben milyen gyakori és minőségű, a teljesítmény fejlesztését szolgáló visszajelzéseket kapnak a munkatársak. Azt tapasztaltuk, hogy sok helyen teljesen hiányoznak visszajelzések, vagy ha vannak, akkor inkább csak ártanak, mint használnának. Pedig az, hogy a teljesítmény visszajelzések mennyire motiválóak, mennyire ösztönzik az értékeltet viselkedésének, magatartásának megváltoztatására kulcsfontosságú lehet a szervezeti célok

elérése szempontjából. A szakirodalmak alapján négy fő szempont rajzolódik ki, amelyek meghatározzák, mennyire konstruktív az adott visszajelzés. Egyrészt, fontos szempont, hogy az értékelés a személy erősségeire vagy a gyengeségeire tér-e ki (Aguinis, Gottfredson, és Joo, 2012). Másrészt lényeges, hogy az alkalmazott személyiségét vagy a viselkedését minősíti-e, amely akár az implicit szemantika szintjén is történhet, a megfogalmazás mód absztraktsági szintjeinek manipulálásával (Kiss, 1994; Semin és Fiedler, 1988). Harmadikként megfontolandó, hogy a munka hatása és az eredmények következményei feltűnnek-e az értékelésben (Arnold, Turner, Barling, Kelloway és McKee, 2007). A negyedik dimenzió, hogy a visszajelzés a múltbeli tényeket, vagy a jövőbeli fejlődési lehetőségeket hangsúlyozza-e (Guo, Liao, Liao, és Zhang, 2014). Jelen kutatás célja annak feltárása volt, hogy a teljesítmény-visszajelzések fenti dimenziói, hogyan befolyásolják az értékelés hatékonyságát. Előzetes feltevésünk szerint az egyes típusok azonosan hatnak az értékeltekre. A személyek számára az erősség-fókuszú értékelések motiválóak, a gyengeségek-fókuszúak azonban destruktívak lesznek. Ezt a hatást az absztrakt megfogalmazás (vagyis a személyiségre való utalás) és a következmények feltüntetése erősíteni fogja, míg a konkrét megfogalmazás (vagyis a viselkedésre való utalás) és a következmények elhagyása gyengíteni. A tényközlő stílus minden esetben rontja, a javaslattétel pedig javítja a megítélést. A kutatási kérdések teszteléséhez Q-módszertant alkalmaztunk. A felsorolt szempontok mentén 20 visszajelző szöveg került megszerkesztésre, amelyeket 13 személy szortírozott. Az eredmények alapján a személyek hasonlóan ítélik meg a visszajelzéseket, ugyanis egy faktor rajzolódott ki. A mintára tipikusan jellemző szortírozás elemzése megerősíti a feltevést, miszerint az erősségek kiemelése motiváló, a gyengeségek hangsúlyozása nem ösztönző. Ezen a hatáson belül az absztrakt megfogalmazás, a következmények feltüntetése és a tényközlő stílus polarizáló hatású, így az előzetes feltevések közül egy nem igazolódott teljes körűen. Az eredmények alapján a vezetők számára a visszajelzés módjával kapcsolatban hasznos tanácsok kerülnek megfogalmazásra.

Kulcsszavak: teljesítmény visszajelzés; motiváció; konstruktív, destruktív visszajelzés

A vezetői hatékonyság értelmezése modern vezetéselméleti megközelítésben

SZ13

Szervező: **Répáczki Rita** - BME GTK Ergonómia és Pszichológia Tanszék
Vitavezető: **Szabó Mónika** - ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Szimpóziumunk célja, bemutatni a BME Ergonómia és Pszichológia Tanszékén működő Team Interakció és Kommunikáció Kutatócsoport keretében folyó kutatómunka vezetés témakörhöz kapcsolódó eredményeit. Három különböző kutatást mutatunk be, melyek közös pontja a vezetés, a vezetői hatékonyság kérdése. A vezetéssel kapcsolatos szemlélet átalakulóban van, és a modern vezetéselméletek szerint a vezetőnek ma már nemcsak a klasszikus vezető-beosztott cserekapcsolatban kell gondolkodnia vezetői tevékenysége során, hanem meg kell felelni a 21. századi munkaerőpiac kihívásainak és a

jelen kor munkavállalói elvárásainak, azaz tudnia kell alkalmazkodni a jelen kor diktálta tempóhoz, a folyamatos változásokhoz és a környezet összetettségéhez, miközben támogatást nyújt a dolgozóknak a fejlődési célok meghatározása, az élethosszig tartó tanulás, a felelősségvállalás és az önmegvalósítás terén (Bryman, 1992; Jacobs, 2002; Petrie, 2011). A modern vezetéselméletekben hangsúlyossá válnak az érzelmek, az értékek, az etika, a hosszú távú célok, a dolgozók értékelése, motiválása, elégedettségének biztosítása (Anderson, 1992; Avolio és Gardner, 2005; Burns, 1978; Ciulla, 1998; House és Jacobsen, 2001; King és Rothstein, 2010; Russel és Stone, 2002). „A vezetői szerep újraértelmezése a mentális komplexitás és a személyiségjellemzők tükrében" című kutatásunk a mentális komplexitás és a személyiségjellemzők szerepét veszi górcső alá a hatékony vezetői gondolkodásmód értelmezéséhez. A kutatás keretei között a vezetői identitás, a vezetői szereppel való azonosulás sajátosságainak feltárása volt a cél, és az eredményeink szerint a mentális komplexitási dominancia meghatározó a vezetéssel kapcsolatos gondolkodás és a vezetői szereppel való azonosulás szempontjából egyaránt. Az „Elvárt vezetői magatartás egymástól különböző szervezeti kultúrákban" című kutatásunk keretei között munkavállalókkal készített interjúk alapján, a kritikus incidensek technikáját alkalmazva annak feltárását tűztük ki célul, mi jellemzi a munkavállalók által elvárt vezetői magatartást, hol határolódik el a hatékony és a nem, vagy kevésbé hatékony vezetői viselkedés. Végül a „Vezetői profilok vizsgálata magyar nagyvállalati környezetben" című kutatásunk célja annak feltárása volt, hogy bizonyos, időben stabilnak mondható személyiségjegyeket alapul véve milyen vezetői profilok elkülönítése lehetséges, illetve hogy milyen hasonlóságok és különbségek jellemzik-e vezetői csoportokat a vezetői kvalitások, a személyiségjegyek és a mögöttes motivációk szempontjából, melyek a vezetői hatékonyságra egyaránt befolyással bírnak.

Kulcsszavak: vezetői hatékonyság, mentális komplexitás, elvárt vezetői magatartás, személyiség, vezetői profilok

Előadások

A vezetői szerep újraértelmezése a mentális komplexitás és a személyiségjellemzők tükrében

Répáczki Rita, Juhász Márta
BME GTK Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Az elmúlt két-három évtizedben jelentős változásokon ment keresztül a hatékony vezetéssel kapcsolatos szemlélet, miközben egyre több fiatal felnőtt jelenik meg a munkaerőpiacon, és válik már a pályája elején vezetővé, azaz felelőssé feladatokért és emberekért. Kutatásunk keretei között a célunk a vezetői identitás alakulásának feltárása volt, amit a vezetéssel kapcsolatos gondolkodáson keresztül ragadtunk meg a mentális komplexitás és a személyiségjellemzők függvényében. Az új vezetéselméleti paradigma (Bryman, 1992) fontos szerepet tulajdonít a vezető egyén mentális komplexitásának, azaz annak, hogy miként szemléli és értelmezi önmagát és a körülötte lévő világot

(Kegan, 1980; Kegan, 1982; Kegan, 1994; Kegan és Lahey, 1984; Kegan és Lahey, 2009). Ugyanakkor – gondolatmenetünk szerint – ha a vezetővé válás folyamatában, a vezetéssel való azonosulásban gondolkodunk, nem elhanyagolhatóak az egyén személyiségjellemzői, tipikus tulajdonságai sem (Hogan, Curphy és Hogan, 1994; Judge és mtsai, 2002). A vezetői szerep a munka világában kiemelt jelentőséggel bír tekintettel arra, hogy a vezető aktuális állapota, tartós jellemzői, működési sajátosságai meghatározóak mind a hozzá tartozó beosztottak, mind az általa menedzselt folyamatok szempontjából. A vezetővé fejlődés folyamata egy élethosszig tartó folyamat lehet, időről időre felbukkanó krízisekkel, fordulatokkal. Kutatásunk keretei között a vezetői identitás, a vezetői szereppel való azonosulás sajátosságainak feltárását tűztük ki célul. Nagymintás kérdőíves vizsgálattal arra kerestük a választ, hogy (1) a különböző mentális komplexitási dominanciák milyen vezetői attitűddel, vezetői gondolkodásmóddal függnek össze; (2) a mentális komplexitás és a személyiségjegyek együttesen hogyan határozzák meg a vezetésről való gondolkodást; (3) a mentális komplexitás skálái mentén milyen Mentális Komplexitási Profilok bontakoznak ki. Eredményeink szerint a mentális komplexitási dominancia meghatározó a vezetéssel kapcsolatos gondolkodás és a vezetői szereppel való azonosulás szempontjából. A mentális komplexitási típusokat alapul véve, különböző profilokat különítettünk el, és a klaszteranalízis eredménye alapján megállapítható, hogy ezek a profilok más személyiségjellemzőket, és eltérő vezetői gondolkodást feltételeznek. A minta 25,5%-át konzervatív teljesítőnek, 43,9%-át kezdeményező individualistának, 30,6%-át barátságos csapatjátékosnak címkéztük. Ezen csoportok más-más erősségekkel és fejlesztendő területekkel írhatók le, ezért vezetői szerepbe kerülve feltételezhetően más-más kihívásokkal szembesülnek, és eltérő fejlesztési irányok megfogalmazását igénylik. Gyakorlati javaslatainkat ennek függvényében fogalmaztuk meg.
Kulcsszavak: vezetés, vezetői identitás, vezetői hatékonyság, mentális komplexitás, személyiség

Elvárt vezetői magatartás egymástól különböző szervezeti kultúrákban

Belá Anita, Juhász Márta, Répáczki Rita
BME GTK Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A szervezeti kultúra és a vezetői struktúra, mint szervezetet fenntartó erő, a hatékony szervezeti működéshez nélkülözhetetlen. Ahogyan az egyén személyisége meghatározza a környezet ingereire adott reakcióját, úgy a szervezeti kultúra is hatással van a szervezet adta válaszokra (Bakacsi, 1996). A vezetési kultúra is érzékeny, befolyásolja a nemzeti kultúra és a kontextus is (Hofstede, Hofstede és Minkov, 2010). Tsui (1990) Multiple Constituency Model elmélete a vezetés hatékonyságát a szociális struktúrával hozza összefüggésbe. Az, hogy egy vezető hatékonynak számít-e, a kollégái, beosztottai és vezetői véleménye, elvárásai határozzák meg. A vezetői magatartás reputációs erővel bír, meghatározza a kommunikációt, az információ-megosztás folyamatát, és azt, hogy az adott vezetőt elfogadják-e a saját beosztottai (Tsui, Ashford, 1994). Kutatásunk empirikus alapját Robert G. Hamlin eddigi eredményei adják, aki általános taxonómiákat

fogalmazott meg az elvárt vezetői magatartással kapcsolatban. Mindezt ún. émikus vizsgálatok alapján, a munkavállalók saját környezetük által befolyásolt percepcióinak függvényében, több ország különböző szféráiból (állami, for-profit és non-profit) gyűjtött adatok alapján (Hamlin, Serventi, 2008; Hamlin, Barnett, 2011; Hamlin, Sawyer, Sage, 2012). Saját kutatásunk keretei között célunk annak feltárása, hogyan értelmezik a munkavállalók az elvárt vezetői magatartást, hol határolódik el a hatékony és a nem, vagy kevésbé hatékony viselkedés. A kutatás terepéül két szektort választottunk, egy budapesti multinacionális gyógyszeripari vállalatot, és egy budapesti állami egyetemet. A vizsgálat első fázisában az adatgyűjtéshez Flanagan (1954) Kritikus Incidens Technikáját alkalmaztuk. A technika az emberi viselkedés megfigyelésére szolgál kritikus incidensek gyűjtésén keresztül. A kritikus incidens az az elem, amely jelentős szerepet játszik egy tevékenység vagy magatartás milyenségében, legyen az akár pozitív, akár negatív. A módszer során a következő lépések mentén haladtunk: 1) kritikus incidensek meghatározása; 2) konkrét példák gyűjtése (csak konkrét eset lehet, mely egy vezetői magatartást ír le, nem lehet annak elemzése, minősítése); 3) begyűjtött adatok kiértékelése; 4) viselkedési kategóriákat létrehozása. Az első eredmények szerint nincs lényeges különbség a két szervezet munkavállalói által definiált vezetői magatartásban a hatékonyság szempontjából, feltételezhetően az elvárt vezetői magatartás nem az adott szervezeti kultúra függvénye. A kutatás második fázisában arra törekszünk, hogy a kapott eredményeket kvantitatív mérés útján validáljuk. Ezzel célunk megvizsgálni azt, hogy az elvárt vezetői hatékonyság mutat-e összefüggést a szervezeti kultúrával.

Kulcsszavak: hatékony vezetői magatartás, elvárt vezetői magatartás, szervezeti kultúra, Multiple Constituency Model, Kritikus Incidens Technika

Vezetői profilok vizsgálata magyar nagyvállalati környezetben

Németh Flóra, Répáczki Rita
BME GTK Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A vezetői hatékonyság megértése szempontjából elengedhetetlen a vezető személyiségjegyeinek, tulajdonságainak, motivációinak tanulmányozása, melyeket a modern vezetéselméleti megközelítések is kulcsfontosságú tényezőknek tekintenek (Bryman, 1992). A modern vezetéselméletek olyan új szempontokat helyeznek a vezetői működésmód értelmezésének fókuszába, ami által egészen új tényezők (motiváció, hosszú távú célok, érzelmek, felhatalmazás, nyitottság, intellektuális serkentés) mentén kerül sor a vezetői hatékonyság minősítésére (Burns, 1978; Bass, 1985, 1999). Jelen kutatás célja annak feltárása, hogy bizonyos, időben stabilnak mondható személyiségjegyeket alapul véve milyen vezetői csoportok elkülönítése lehetséges. Az elkülönítés alapját a személyiség ötfaktoros megközelítése adta, mely közelítőleg a személyiség egészét képes lefedni (Lord és mtsai, 1986). A kialakult csoportok jellemzése során a vezetői kvalitásokat és a motivációs faktorokat is figyelembe vettük. A kutatásban adatbázisszűréssel egy versenyszférában működő szervezet 130 vezető beosztású munkatársa vett részt. A vizsgálat során a Vienna Testrendszerből származó Big Five Személyiségleltár (Arendasy,

2009), a Vezetői Potenciál Teszt (Sonnenberg, Wottowa, 2013), valamint a Motivációs Háló Teszt (Schmalt, Sokolowski és Langens, 2007) adatai kerültek feldolgozásra. A vezetői csoportok klaszteranalízissel történő elkülönítése után, célunk a vezetői csoportok közötti különbségek feltárása volt. Az elemzések során kapott konzisztens eredmények alapján 3 vezetői csoport alakult ki. Az első csoportot tranzakcionális vezetői csoportnak neveztük el. Az ide sorolható személyek introvertáltak, kevésbé nyitottak, kevésbé barátságosak, érzelmileg instabilak, és hajlamosak a felelősség hárítására. Nem jellemzi őket az aktív törekvés sem a kapcsolatok kiépítésére, sem a jó teljesítményre vagy mások befolyásolására. A második csoport extravertált, barátságos, nyitott az új tapasztalatokra, felelősségteljes és érzelmileg kiegyensúlyozott. A csoport tagjait erős motiváció jellemzi a kapcsolatok kialakítására, a jó teljesítményre, valamint mások befolyásolására. Az eredmények alapján a második csoportot jellemző tényezők fokozottabban jellemzik a harmadik csoport tagjait. Ezért a harmadik csoportot transzformális vezetői csoportnak, a második csoportot átmeneti (tranzakcionális-transzformális) vezetői csoportnak neveztük el. A klaszterekre jellemző sajátosságok alapján a vezetői csoportok fejlesztésére vonatkozóan konkrét javaslatok is megfogalmazásra kerültek.
Kulcsszavak: vezetői profilok, vezetői hatékonyság, személyiség, egyéni jellemzők

Agresszió és depresszió gyermekek viselkedészavaraiban

SZ14

Szervező: **Eigner Bernadett** - Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat,
Mikkamakka Alapítvány
Vitavezető: **Süli Ágota** - Magánpraxis

A köznevelési és gyermekvédelmi területeken ma nagy kihívást jelentenek: a beilleszkedési zavar, a magatartászavar, a (sokszor következményes) teljesítményzavar, a környezeti károsodások (hátrányos, halmozottan hátrányos társadalmi helyzet), szenvedélybetegségek, deviáns magatartásformák. Az érintett gyermekpopulációk megsegítésével több szakma is foglalkozik, a szociálpedagógia, a pszichológia, a pszichiátria, a pszichopedagógia. Fontosnak tartjuk a szakmák közötti párbeszédet, valamint a kutatás és a gyakorlat: a diagnosztika és a terápia metszéspontjainak bemutatását szimpóziumunkban. Az érzelmi és viselkedési zavarok sok megjelenési formája és súlyossági fokozatai ismertek, a nehézségektől a zavaron át a fogyatékosságig. Az érzelmi- és viselkedészavaroknál (Emotional and Behavioral Difficulties, EBD) az IDEA (the Individuals with Disabilities Education Act) öt fő jellegzetességet határoz meg: a tanulási képesség zavarai, kortárskapcsolati problémák, nem megfelelő viselkedés vagy érzelmek, lehangoltság, depresszió, fizikai tünetek, melyek személyes vagy iskolai problémákkal társulnak. Az érzelmi-és viselkedészavarok két kategóriában jelennek meg; az internalizáló zavarokra a szorongás, szomorúság, visszahúzódás jellemzők, míg az externalizálókra a düh, ellenségesség, agresszió, lopás, hazugság. Napjainkban egyre nagyobb társadalmi és kutatói figyelem fordul a korai életévek felé. A később kialakuló -

érzelmi és viselkedési - problémák többsége a korai szocializáció hibájára, zavarára vezethető vissza. A szimpózium előadásai a korai csecsemőkortól az iskoláskoron át a serdülő korig igyekeznek bemutatni a viselkedészavarokban jellegzetesen megnyilvánuló depresszív, illetve agresszív mintázatokat. Ennek hátterében az anyai pszichoszociális stresszek, postpartum depresszió a megváltozott, tolakodó, feszült, elutasítást mutató, atipikus interakciókon keresztül a gyermek korai szabályozási, majd későbbi érzelmi- és viselkedészavaraihoz vezethetnek. Sokszor az agresszió a felszín, de a mélyén depressziót találhatunk, gondos megfigyeléssel és vizsgálatokkal. A depresszió is (maga felé forduló) agresszió. A gyermekeknél sokszor paradox módon jelennek meg a tünetek, illetve a gyermeki tünetek, viselkedés hátterében a szülői depresszió, illetve agreszszió meghatározó szerepet játszhat, és megjelenhet a családi, illetve kortárskapcsolati bántalmazásban, abúzusban, bullyingben. A DSM-5 új kategóriái segítenek az eligazodásban: a szülők, pedagógusok által agressziónak, viselkedészavarnak látszó tüneti kép sok esetben valójában rejtett depresszió; jól leírja ezt például a diszruptív hangulatszabályozás új kategóriája a gyermekkori patológiákban. A szimpózium előadásai ezt a sokszor összefonódó, nehezen kibogozható tüneti képet és a mögöttes háttértényezőket, valamint a felismerés és a terápia eszközeit igyekszik bemutatni, a kutatások, valamint a terápiás gyakorlat oldaláról.

Kulcsszavak: depresszió, agresszió, viselkedészavar, internalizáló és externalizáló zavarok, szülő-gyermek kapcsolat, bántalmazás, bullying

Előadások

Szülés utáni depressziós jegyek megjelenése a korai anya-gyermek interakciós mintázatokban, hatása a későbbi gyermeki pszichopatológiára

Eigner Bernadett - Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat, Mikkamakka Alapítvány

A korai anya-gyermek kapcsolat zavara veszélyeztető tényező lesz a gyermek egészséges kognitív és érzelmi-szociális fejlődésére nézve. Az anya-csecsemő interakciók mérése lehetővé teszi azoknak a gyermekeknek a minél korábbi beazonosítását, akiknél esély van a későbbi szocio-emocionális fejlődés zavarainak, pszichopatológiai problémáknak (internalizáló, illetve externalizáló viselkedés) kialakulására. Ezeket a gyermekeket a köznevelési törvény sajátos nevelési igényű (azon belül: egyéb pszichés fejlődési zavar), vagy beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekek, tanulók körébe sorolja. A gyermekeknél már óvodáskorban megjelenhetnek depresszív, szorongásos, illetve agresszív viselkedéses megnyilvánulások. Saját PhD kutatásom keretében (Eigner, 2012) kidolgoztam egy, az anya-csecsemő interakciók mérésére szolgáló módszert, a Korai Diádikus Interakció Kódrendszert (KDIK), emellett vizsgáltam az interakciók minőségére ható anyai pszichopatológiákat, mint depresszió, szorongás, kapcsolati problémák, szülői stressz. A kódrendszer segítségével feltárhatók az anyai interakciós tévesztések, az érzelmi elérhetőség, a kontroll, a feszült viselkedés. A gyermeki reaktív stratégiák ezek hatására alakulnak, befolyásolva a gyermek közelségkere-

ső, távolító, feszült, vagy ellentmondásos viselkedését, melyek a későbbi viselkedészavarok korai gyanújeleiként is értelmezhetőek. A kutatásba ötven első gyermekes anyát vontam be. Utánkövető kutatásban 22 anya-gyermek párost sikerült visszahívnom a gyermekek óvodás korában. Itt olyan specifikus vizsgálati protokollt állítottam össze, mely a kapcsolat jellemzőit, illetve a gyermek internalizáló vagy externalizáló problémáit, lemaradásait igyekezett feltárni. Összefüggéseket találtam a bemeneti rizikótényezők és az anyai interakciós stílusok között. Az anya interakciós stílusa és a baba interakciós stratégiái között összefüggő mintázatokat találtam. Az utánkövetés jelenleg folyik, a vizsgálatok felvételére került sor. Az előzetes adatok és tapasztalatok alapján úgy látszik, a korai markerek előre jelezhetik a későbbi érzelmi-, viselkedési és szociális problémákat. Esetpéldákon keresztül mutatom be az anyai intruzív interakciós viselkedés mögött meghúzódó depresszió és stressz hatásait, a gyermeki interaktív válaszokat, majd a későbbi, óvodáskori – agressziót, depresszióra utaló jeleket mutató – érzelmi-és viselkedésproblémák háttértényezőit. A korai felismerés, valamint az óvodáskori problémák feltárásának és kezelésének újszerű módszerei és eszközeit érdemes széles körben megismertetni a szakemberek körében, az óvodás/iskolás kori beilleszkedési, viselkedés- és teljesítményzavarok megelőzése érdekében. Ebben nagy szerepe van az egész család bevonásának, és a társszakmák (védőnő, pszichopedagógus, pszichológus, gyermekpszichiáter, pedagógus) együttműködésének.

Kulcsszavak: érzelmi-szociális fejlődés, korai intervenció, nevelési stílusok, érzelmi- és viselkedészavarok, interakció kódrendszer, anya-gyermek kapcsolat, internalizáló és externalizáló zavarok, terápiák

Agresszió az iskolában, valamint a javító-nevelő intézményekben

Egri Tímea - ELTE BGGYK GYógypedagógiai Pszichológiai Intézet

Cél: A pszichopedagógia körébe tartozó fiatalok vizsgálata céljából olyan zárt intézményben tartózkodó fiatalok vizsgálatára került sor, akik bűnelkövetéssel kapcsolatos magatartásproblémáik okán kerültek javító – nevelő intézménybe, vagy börtönkörnyezetbe. Fontos ezen célcsoportban is a terrorizálás, agresszivitás okainak, típusainak, megnyilvánulásainak pontos feltérképezése. Mivel az agresszió hátterében gyakran a szenvedélyszerek használata áll, vizsgáljuk ezen rizikótényezők és az agresszivitás összekapcsolódásának korrelációját mind a javító intézményekben, mind az iskolában. Minta: A keresztmetszeti vizsgálatban 9. évfolyamon tanuló vagy 9. évfolyamos tanulónak megfelelő életkorú zárt intézményekben élő (N=104), illetve középfokú tanulmányokat folytató 9. osztályos fiatalok (N=944) vettek részt. Mérőeszköz: A kutatáshoz használt kérdőíves felmérés a következő mérőeszközöket tartalmazta: Olweus Bullying/ Viktimizációs Kérdőív, Buss – Perry Agresszió Kérdőív – Fizikai Agresszió Alskála, Agresszió és Viktimizáció Skála (Rövidített Változat), Rosenberg-féle Önértékelési Skála, Junior Temperamentum és Karakter Kérdőív Újdonságkeresési Skála, Hiperkinetikus Zavar Kérdőív, Képességek és Nehézségek Kérdőív, Pozitív Viselkedési Skálák, A Verekedés Szülői Támogatása Skála és az EuroADAD interjú iskolai problémákra, dohány-

zásra és alkoholfogyasztásra irányuló kérdései. Eredmények, megbeszélés: Az eredmények azt mutatják, hogy a zárt intézményi környezetben élő fiatalok azok, akik a legnagyobb mértékű agressziót voltak kénytelenek átélni a mindennapokban, esetükben volt a legmagasabb az iskolai problémák aránya, illetve az iskolakerülés. Ahhoz, hogy problémájukat kezelni tudják, gyakrabban használtak szenvedélyszereket (cigarettát, alkoholt, illegális szereket), mint az iskolában tanuló társaik. Iskolai környezetben a fiúk 16%-a, míg a lányok 4%-a keveredett verekedésekbe, valamint a fiúk 16%-a és a lányok 9%-a vált az iskolai terrorizálás áldozatává, míg a javító intézményekben ez az arány súlyosabb mindkét nem tekintetében.
Kulcsszavak: agresszió, javító-nevelő intézet, szerfogyasztás

Depresszióval összefüggő kamaszkori agresszió családon belüli megjelenése. Szülői hozzáállás, segítségnyújtás

Süli Ágota - Magánpraxis

Többször kerestek fel pszichoterápiás rendelésemen az elmúlt évben szülők, akik serdülő gyermekeik otthoni agresszív viselkedésének kezelésében kértek segítséget. Előadásomban arra keresem a választ, hogy a serdülőkori depresszió és a családon belüli agresszív viselkedés hogyan függ össze, illetve a szülők reakciója milyen irányban befolyásolja a szülő-gyermek kapcsolatot. A kamaszkori identitáskeresés, a kortárscsoportba való beilleszkedés, a szülői és a társadalmi elvárásoknak való megfelelés nagy kihívást jelent. Sokszor a megjelenő külső és belső konfliktusok hangulatváltozáshoz, viselkedés diszregulációhoz vezetnek, mely a serdülő szülőhöz való viszonyában is patológiás irányt vesz. „A gyermek/serdülő kezelésének kettős célja: a gyermek progresszív fejlődésének helyreállítása, illetve a szülő-gyerek kapcsolat helyreállítása, mindkettőjük számára pozitív, életre szóló erőforrásként."(K. K. Novick & J. Novick: Munka szülőkkel gyermekterápiában, Animula Kiadó 2014) Bemutatom a szülőkkel végzett analitikusan orientált terápiás munkám tapasztalatait és összehasonlítom ezt, az elmúlt évek nemzetközi és hazai szakmai kutatások eredményeivel. Kitérek a serdülők agressziókezelésének főbb szempontjaira, beleértve a gyógyszeres terápiás lehetőségeket is.
Kulcsszavak: serdülőkori depresszió, családon belüli agresszió, viselkedés diszreguláció, szülőkkel végzett munka, agressziókezelés

Aktuális szociálpszichológiai dilemmák interkulturális szemmel

SZ15

Szervező: **Keresztes-Takács Orsolya** - ELTE PPK IPPI
Vitavezető: **Szabó Mónika** - ELTE PPK IPPI

Szimpóziumunk az ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet fiatal kutatóinak előadásaiból szerveződött. A kutatások ötvözik a teoretikus felvetéseket és empirikus kutatásokat, azon belül is a kvalitatív és a kvantitatív metodológiát: az interjútól kezdve a kérdőíves adatgyűjtésen át a kísérleti paradigmáig felvonultatva a különböző - offline és online alkalmazott - módszereket. Az interkulturális megközelítés szerint jelen kutatások a domináns és alávetett csoportok perspektívájából is megvilágításra kerülnek, továbbá a csoportok közötti attitűdök és konfliktusok feltárását, valamint bemutatását is megkísérlik. Az előadások találkozási pontja tehát ebben a szemléletben rejlik, miszerint az eddig más szempontok alapján tematizált területek új értelmezési keretben mutatnak meg eddig feltáratlan összefüggéseket. Az előadássorozat nyitó prezentációja annak a kritikai pszichológiai alapvetésnek a bemutatása, amely szerint a társadalomtudományos elméletek nem csupán leírják, hanem alakítják is a társadalmi valóságot. Az előadáson bemutatásra kerülő kísérleti kutatás azt modellezi, ahogyan a hierarchiát eltérő módokon keretező diskurzusok hatással vannak a résztvevők hierarchiával kapcsolatos attitűdjeire. Második előadásunk az interkulturális szemléletben is fontos szempontként megjelenő interszekcionalitásra fókuszál, mely az örökbefogadó családok szociálpszichológiai aspektusból történő vizsgálatakor is jelentős tényező. A gender, az etnicitás és a társadalmi helyzet fonódik össze az örökbefogadó család történetében, ugyanakkor a társadalmi előítéletekkel és a stigmatizációval is szembesülniük kell. Az örökbefogadás eddig hazánkban feltáratlan interkulturális vonatkozásait a téma szakértőivel történt interjúk, valamint a nemzetközi szakirodalom alapján járjuk körül. Az interszekcionalitás egy másik vetületét mutatja be következő előadásunk. A fogyatékos személyek életük során számos előítélettel és diszkriminációval találkoznak fogyatékosságuk okán, amely nők esetében hatványozódik, hiszen nekik szembesülniük kell a szexizmus különböző fajtáival is. A narratív kutatás középpontjában a fogyatékossággal élő nők identitásának feltérképezése áll. A kutatás célja felmérni, hogy a testi fogyatékossággal élő nők önértékelésére, kapcsolataira és szerepeire milyen hatással van fogyatékosságuk, továbbá azt, ahogyan a mindennapokat átszövő szexizmussal szembesülnek. Az előadássorozat záró prezentációja a társadalmi nemi szerepekkel kapcsolatos előítéletek egy speciális témáját vizsgálja. A kutatás a nemi erőszak mítoszok elfogadását és annak a szexizmussal való összefüggésrendszerét térképezi fel. Az előadás megkísérli feloldani azt a paradoxont, hogy míg a nemi erőszakot a magyar lakosság a második legsúlyosabb bűncselekménynek tartja, mégis széles körben megfigyelhető és elfogadott társadalmi attitűd a túlélők hibáztatása és az elkövetők felmentése.

Kulcsszavak: legitimáció, hierarchia, örökbefogadás, stigma, fogyatékos személy, szexizmus, nemi erőszak mítosz elfogadás

Előadások

A társadalmi hierarchia naturalisztikus és funkcionalista legitimációja: kísérleti perspektíva

Ványi Dániel[1], Kovács Mónika[2]
[1] ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
[2] ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

A társadalomtudományos elméletek nem csupán leírják, hanem alakítják is az általuk vizsgált társadalmi valóságot (Gergen, 1973, 1999). Ennek egyik módja lehet, hogy a társadalmi rendszert, vagy annak bizonyos aspektusait legitimálják, ezáltal megerősítik (Jost, Banaji, 1994; Erős, 1994). A szociális dominancia elmélet (SZDE, Sidanius és Pratto, 1998, 2005) evolúciósan adaptívnak, funkcionálisnak és elkerülhetetlennek tekinti a társadalmi hierarchiát, más kutatók szerint azonban ezek az állítások maguk is a hierarchia legitimációi (pl. Jost, 2003). Ezzel szemben a SZDE megalkotói azt állítják, hogy az emberi viselkedés evolúciós (vagy bármilyen kognitív) magyarázata nem legitimálja morálisan az adott viselkedést (Sidanius, Pratto, van Laar, Levin, 2004). Berger és Luckmann (1966) szerint viszont a társadalmi intézmények legitimációja nem csupán normatív igazolás, hanem kognitív magyarázat is lehet. Kutatásunkban a kísérleti módszer segítségével szeretnénk hozzátenni ehhez a vitához: online szerzett mintánk két kísérleti csoportjával egy-egy, tudományosként feltüntetett, a hierarchiát eltérően keretező és magyarázó (Chong és Druckmann, 2007) szöveget olvastattunk, majd megvizsgáltuk ezek hatását a hierarchiával kapcsolatos attitűdjeikre. Ez utóbbit három függő változó segítségével mértük: a legújabb szociális dominancia orientáció skálával (SZDO7), a horizontális és vertikális individualizmus és kollektivizmus skálával és az általunk kialakított általános hierarchia preferencia skálával. A hierarchiát természetesnek, funkcionálisnak és elkerülhetetlennek bemutató diskurzustól a hierarchia iránti preferencia növelését vártuk, a másik, a hierarchiát elnyomóként és megváltoztathatóként keretező szövegtől pedig a hierarchia iránti preferencia csökkentését. A kontroll csoporttal a hierarchiával nem kapcsolatos szöveget olvastattunk, majd ugyanúgy felmértük attitűdjeiket.
Kulcsszavak: legitimáció, hierarchia, szociális dominancia, szociális konstrukció, kísérlet

Interkulturalitás az örökbefogadásban

Keresztes-Takács Orsolya[1], Nguyen Luu Lan Anh[2]
[1] ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
[2] ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Az örökbefogadással foglalkozó szakirodalom főként az örökbefogadás pszichológiai és családszociológiai vetületeivel foglalkozik, miközben annak szociálpszichológiai és különösen interkulturális megközelítése jelenleg még feltáratlan terület. Jelen (doktori) kutatás ezért arra vállalkozik, hogy hiánypótló szerepet töltsön be ezeken a területeken. A vizsgálat fókuszában egyrészről az a kérdés áll, hogy a magyar társadalom hogyan

viszonyul az örökbefogadó családokhoz, illetve milyen vélekedések, sztereotípiák jelennek meg ezen családtípussal kapcsolatban, és mennyire valósul meg ennek a családmodellnek a társadalmi elfogadása (Neményi, 2015, Wegar, 2000). További érdekes kérdéseket vetnek fel az alapjelenségeken túl az ún. "interetnikus" családok, azaz ahol roma/cigány gyermeket fogadnak örökbe a szülők. Ezzel párhuzamosan érdemes fókuszba állítani magukat az eltérő etnikumú gyermeket örökbefogadó családokat is, azt vizsgálva, hogy ezek a családok mennyire érzik stigmatizáltnak magukat, illetve legitimnek az így kialakult családmodellt, hogyan viszonyulnak a szülői szerepeikhez. A kutatás célja tehát, hogy megtudjuk milyen társadalmi kontextusban működnek ezek a családok, az örökbefogadás általános pszichológiai problematikái mellett, milyen társadalomból fakadó problémákkal kell megküzdeniük.
A kutatás három egymásra épülő szakaszból áll, kvalitatív és kvantitatív módszereket is alkalmaz. Az előkutatás fázisában interjút készítettünk a témában jártas szakemberekkel, hogy konceptualizáljuk a további lehetséges kutatási kérdéseket. A második szakaszban a társadalom örökbefogadással kapcsolatos attitűdjének kérdőíves felmérésére kerül sor, majd a harmadik fázisban az örökbefogadó családok véleményét interjús módszerrel tárjuk fel.
A kutatás jelenleg az első szakaszában tart, így a szakirodalmi áttekintésen túl a téma nyolc neves, főként pszichológus, szociológus és gyakorlati szakemberével, valamint négy örökbefogadó szülővel készített interjúk elemzésének eredményeit mutatjuk be az előadásban. A téma teoretikus és gyakorlati dilemmáinak bemutatása mellett célunk a további kutatási lehetőségek irányvonalainak meghatározása, annak feltárásával, hogy milyen konstruktumok mentén érdemes vizsgálni a társadalom örökbefogadó családokhoz való attitűdjét, különös tekintettel az így létrejövő „interetnikus" családokhoz való viszonyt, valamint a roma/cigány gyermeket örökbefogadó szülők és gyermekeik - a szülő észlelésén keresztüli – identitását.
Kulcsszavak: örökbefogadás, stigma, etnikai identitás, "interetnikus" családok

A látássérült nők önreprezentációja a domináns csoport attitűdjeinek tükrében

Lendvai Lilla[1], Nguyen Luu Lan Anh[2]
[1] ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
[2] ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

A fogyatékos személyek életük során számos előítélettel és diszkriminációval találkoznak fogyatékosságuk okán (Csizmár, 2007), amely nők esetében halmozódik, hiszen nekik szembesülniük kell a szexizmus különböző fajtáival is. A testi fogyatékossággal élő nők a domináns kultúra szépségideáljaitól alapvetően térnek el, hiszen e testi épség kritériuma esetükben nem teljesül (Hernádi & Könczei, 2013). Ennek következtében gyakran aszexuálisnak, nőietlennek és az anyaságra alkalmatlannak bélyegzik őket (Garland-Thomson, 2005). A fogyatékossággal élő nőket vizsgálva narratív kutatásunk középpontjában a női identitás megélésének vizsgálata áll. A feminista fogyatékosságtu-

domány a hatalom, a társadalmi nem és a fogyatékosság együttes vizsgálatát tűzi ki céljául, (Hernádi, 2009). Erre alapozva jelen kutatásunkban is e három aspektus metszeteit vizsgáljuk. A narratív interjúk feminista megközelítésű elemzése során célunk a komplex oksági viszonyok feltárása volt. Vizsgálatunkban 20 látássérült nő vett részt, képviselve a három lehetséges alcsoportot (gyengénlátó, aliglátó, vak), valamint a veleszületett és szerzett látássérüléssel élőket. A kutatás célja (Hernádi és Könczei 2013 alapján) felmérni, hogy a testi fogyatékossággal élő nők önértékelésére, kapcsolataira és női szerepeire milyen hatással van fogyatékosságuk, illetve az, ahogyan a mindennapokat átszövő szexizmussal szembesülnek. Az eredmények alapján lehetőségünk van annak pontos feltárására, hogy a mikro- és makrokörnyezet jellemzői – mint például a paternalisztikus attitűdök (Fiske és mtsai, 2002) – miképpen hatnak a látássérült nők önértékelésére, szexualitásuk megélésére, és a szépségideálokról alkotott elképzeléseikre, miközben képet kaphatunk arról is, miként, viszonyulnak saját testükhöz, valamint a nőiség különféle reprezentációihoz és attribútumaihoz.

Kulcsszavak: fogyatékosság, szexizmus, látássérült személyek, identitás, narratív elemzés

Sikátorban, irodában… A szexizmus és a nemi erőszak mítoszok elfogadásának összefüggései

Nyúl Boglárka[1], Ferenczy Dávid[2]

[1] ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola

[2] ELTE PPK

A szexizmus, azaz a nemek közötti egyenlőtlenség ideológiája, mind okozója, mind következménye lehet a nemi erőszaknak (WHO, 2002). A nemi erőszakhoz kapcsolódó mítoszokról mint jelenségről először az 1970-es években beszéltek a kutatók (Schwendinger & Schwendinger, 1974; Brownmiller, 1975; idézi: Payne, Lonsway, Fitzgerald, 1999). Ezekben a mítoszokban általában a nőket elnyomó, a velük szembeni intoleráns hiedelmek jelennek meg. Már a korai kutatásokban is vizsgálták a szexizmusnak a nemi erőszak mítoszokkal való összefüggését (Burt, 1980). Szinte minden vizsgálat kimutatta, hogy a nőkre kevésbé a férfiakra pedig inkább jellemző a nemi erőszak mítoszok elfogadása (Burt, 1991; Foster, Kidd, 2014). Egyes kutatások szerint (Aosved és Long 2006) az adott kultúra maszkulinitásról alkotott képének is nagyban függvénye ezeknek az attitűdöknek az elfogadottsága. A szexizmus és a nemi erőszak mítoszok elfogadását vizsgáló kutatások szerint az ellenséges szexizmus együttjárást mutat, és egyben a legerősebb prediktorként megjelölt változó a nemi erőszak mítoszok elfogadása szempontjából mind nők, mind férfiak esetében (Viki and Abrams 2002; Abrams et al. 2003). A jóindulatú szexizmus ugyancsak pozitív összefüggésben áll a nemi erőszak mítoszok elfogadásával mind nőknél, mind férfiaknál (Chapleau, Oswald, Russell, 2007). Nem reprezentatív kérdőíves kutatásunkban (n=758) a Nemi erőszak mítoszok elfogadás skálával (UIRMA-S) és az Ambivalens Szexizmus Kérdőívvel (ASI) mértük fel a magyar lakosság körében a két konstruktum összefüggéseit. Eredményeink

a nemi erőszak mítoszok elfogadásának és a szexizmusnak mélyebb összefüggéseit tárják fel. A kutatás fontos tanulsága, hogy felhívja a figyelmet a nemi erőszak jelentős társadalmi beágyazottságára. Az erőszakkal kapcsolatos attitűdök és közvélekedés a tágabb nézetrendszerekbe illeszkedik, így például a férfiak és nők társadalmi egyenlőtlenségével kapcsolatos reprezentációkba is.
Kulcsszavak: szexizmus, nemi erőszak mítoszok elfogadása, UIRMA-S, nemi egyenlőtlenségek

Álom, emlékezet és kreativitás az egészséges és sérült agyban

SZ16

Szervező: **Simor Péter** - BME Kognitív Tudományi Tanszék
Vitavezető: **Németh Dezső** - ELTE PPK

Az elmúlt évtizedekben, részben az idegtudományi és kognitív pszichológiai módszerek fejlődésének köszönhetően az ébrenlét határterületein zajló folyamatok vizsgálata új lendületet kapott. Így számos téma, például a kreativitás, az alvás alatti zajló információfeldolgozás vagy az álmodás, a módszertani igényesség megőrzése mellett is vizsgálhatóvá vált. A kontrollált feldolgozó folyamatok mellett működő, valamint azokat kiegészítő jelenségek tanulmányozása értékes információval gazdagítja a megismerő funkciók működéséről szerzett ismereteinket. Az alvás információfeldolgozásban játszott szerepét az elmúlt évtizedekben számos tanulmány eredménye igazolta, ugyanakkor az alvás és az emlékezet kapcsolata, valamint az alvás alatti emlékezeti konszolidáció jelensége még számos további kérdést vet fel. Az alvás alatti mentális élmény, az álmok tudományos vizsgálata talán még nagyobb módszertani kihívást rejt, ugyanakkor az álomkutatás egyes visszatérő témái, például az álomfelidézés egyéni különbségeinek, az álmok és az emlékezet kapcsolatának vagy az álmodás lehetséges funkcióinak kérdése egyre több izgalmas kutatást eredményez. Hasonlóképpen, a kreatív teljesítményről és az azzal összefüggésben lévő kognitív folyamatokról is fokozatosan gyarapodnak ismereteink. A tervezett szimpóziumban elméleti megközelítéseket és saját empirikus munkákat egyaránt tárgyalva kívánjuk bemutatni legújabb kutatási eredményeinket. Kutatócsoportunk érdeklődésének fókuszában az alvás, az álmodás, a kreativitás és e jelenségek határterületeinek vizsgálata áll. Kérdésfelvetéseink igyekeznek a vizsgált jelenségeket a pszichológia több (pl. a kognitív és a személyiségpszichológia) megközelítésmódját ötvözve megvilágítani, és az egyes témákat tágabb értelmezési keretben tárgyalni. Ennek megfelelően módszertanunkban idegtudományi, kognitív és neuropszichológiai valamint személyiségpszichológiai eszközöket is alkalmazunk. A szimpózium első, elméleti előadásában bemutatjuk az álomfelidézés egyéni különbségeit meghatározó neurofiziológiai jelenségeket, valamint felvetünk újabb kutatási irányvonalakt. A második előadás egy empirikus kutatást mutat be, amely az alvás és az emlékezeti konszolidáció folyamatát a tanult anyagok relevanciájának tükrében vizsgálta. A harmadik, ugyancsak empirikus munka pszichometriai és viselkedéses eszközöket alkalmazva a kronotípus,

az alvás egyes vonatkozásai és a kreatív teljesítmény kapcsolatát teszi kutatás tárgyává. A negyedik előadás pedig elméleti és empirikus adatokon keresztül fogja tárgyalni a dopaminerg rendszerek érintettségét a kreativitás kognitív alkotókockáiban.
Kulcsszavak: alvás, álom, kreativitás, emlékezet, Parkinson kór

Előadások

Az álmokra való emlékezés egyéni különbségei: hiányzó láncszemek

Simor Péter - BME Kognitív Tudományi Tanszék; Nyírő Gyula Kórház OPAI

Az álmokra való emlékezés (álomfelidézés) egyéni különbségeit számos személyiségjellemzővel hozták összefüggésbe. Ugyanakkor ezek a stabilnak tekinthető diszpozíciók az álomfelidézés variabilitásának mindössze csekély hányadát magyarázzák. A személyiségvonásokon túl egyes kutatók más, inkább állapotjellegű faktorok (pl. alvásminőség, stressz, az ébredés időzítése) szerepére hívták fel a figyelmet. Az elmúlt években az álomfelidézés eltéréseinek idegrendszeri vonatkozásairól is egyre több izgalmas kutatás látott napvilágot. Habár az álomfelidézés korrelátumainak száma a kutatási terület éveinek számával is lineárisan növekszik, úgy tűnik, hogy az álomkutatás néhány "nehéz" kérdését ezek a vizsgálatok nem tudták megválaszolni. Elméleti és módszertani szempontból egyaránt kérdés, hogy az álmodás (az álmok generálása) elkülöníthető-e az álmokra való emlékezéstől (álomfelidézés). További visszatérő kérdés, hogy az álmodásnak valamint az álmokra való emlékezésnek van-e funkciója, és ha igen, miben rejlik ez a funkció? Az előadásban először bemutatom az álomfelidézés egyéni különbségeinek neurofiziológiai hátterét vizsgáló legújabb eredményeket, majd felvetek újabb kutatási lehetőségeket, figyelembe véve az elméleti és módszertani nehézségeket.
A kutatást a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFI/OTKA PD 115432) támogatta. Simor Péter a Magyar Tudományos Akadémia Bólyai János ösztöndíjában részesült.
Kulcsszavak: álom, emlékezet, kortizol, neurofiziológia

Alvás és irányított felejtés: Délutáni alvás szerepe a releváns és irreleváns emlékek konszolidációjában

Blaskovich Borbála[1], Szőllősi Ágnes[1], Gombos Ferenc[2], Racsmány Mihály[1,3], Simor Péter[1,4]
[1] BME-TTK, KTT
[2] Pázmány Péter Katolikus Egyetem, BTK, Pszichológiai Intézet
[3] MTA-BME, NAP-B, Frontostriatális Zavarok Kutatócsoport
[4] Nyírő/OPAI

Egyre több kutatási eredmény szól amellett, hogy az alvás aktív, pozitív szerepet tölt be a memória konszolidációs folyamatokban (Diekelmann & Born, 2010). Ez a pozitív hatás feltételezhetően egy alvás alatti spontán memóriareaktivációs folyamatnak köszönhető,

melynek során a fontos emlékek „újrajátszódnak” és megerősödnek (Oudiette & Paller, 2013). Az emlékek fontossága befolyásolható például a kísérletben elhangzó instrukciók manipulálásával, amely lehetőséget ad a releváns és irreleváns információk konszolidációs folyamatainak vizsgálatára. Jelen kutatásban a fent említetteket felhasználva manipuláltuk a tanulandó anyag relevanciáját és a lista-alapú irányított felejtési paradigma segítségével vizsgáltuk a délutáni alvás hatását az emlékezeti teljesítményre. A kísérletben 18 és 35 év közötti egyetemi hallgatók vettek részt. A lista-alapú irányított felejtési paradigmának megfelelően a kísérleti személyek véletlenszerűen alvó és ébrenléti csoportokba és ezeken belül „emlékezz” és „felejts” alcsoportokra lettek beosztva. A délutáni alvás monitorozásához sztenderd alvási EEG-t használtunk. A kutatás jelenleg az adatfeldolgozási fázisban tart, de az előzetes elemzés arra enged következtetni, hogy szignifikáns irányított felejtési hatás figyelhető meg a beiktatott két órás késleltetést követően mind két csoportban (alvó, ébrenléti). Ez a megfigyelt hatás markánsabbnak bizonyult az alvó csoportban. A délutáni alvó csoport teljesítményének és az alvás mikrostruktúrájának elemzése további érdekes korrelációra világított rá. Úgy tűnik, hogy pozitív kapcsolat figyelhető meg a megjegyzendő elemek felidézése (a „felejts” alcsoportban) és a szigma (13-16 Hz) tartományban jelentkező spektrális teljesítmény között. Ez az eredmény pedig, azt a már többek által támogatott (Gais, Mölle, Helms, & Born, 2002; C. E. Milner et al., 2006; Schabus et al., 2004) feltételezést erősítheti, hogy a szigma aktivitás mennyisége egy délutáni alvás során közrejátszhat a releváns emlékek megerősítésében. Kutatásunk további eredményei a konferencián kerülnek bemutatásra.
A kutatást a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFI/OTKA PD 115432) támogatta. Simor Péter a Magyar Tudományos Akadémia Bólyai János ösztöndíjában részesült.
Kulcsszavak: délutáni alvás, irányított felejtés, EEG, emlékezet

A kronotípus és a kreatív gondolkodás egyéni különbségei egészséges fiatal felnőttek körében

Pálosi Vivien[1], Simor Péter[1,2], Polner Bertalan[1,2]
[1] BME Kognitív Tudományi Tanszék, Budapest
[2] Nyírő Gyula Kórház Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Intézet, Budapest

A kronotípus – vagyis a napszaki preferencia – egyéni különbségeinek vizsgálata napjainkban a kutatások érdeklődésének középpontjában áll. Sok eredmény született a személyiség, a viselkedés, a kognitív funkciók és a neurobiológia területén jelen lévő összefüggésekről. Azonban kevés adat áll rendelkezésünkre arról, hogy a kreativitáshoz kapcsolódó alképességek és a kronotípus milyen kapcsolatban állnak egymással. Jelen kutatásban arra kerestük a választ, hogy a kronotípus, az alvásminőség és a vizsgálat időpontja hogyan viszonyul a kreatív képességekhez és teljesítményekhez. A vizsgálatot egészséges fiatal felnőtt egyetemista mintán végeztük el. A kreativitáshoz kapcsolódó alképességeket több vizsgálati módszer fedte le. A konvergens gondolkodás mérésére a Távoli Asszociáció Tesztet, a divergens gondolkodás mérésére a Torrance-féle „Tegyük

fel, hogy…" tesztet alkalmaztuk. A való életben megjelenő kreativitás felmérésére pedig a Kreatív Teljesítmény Kérdőívet használtuk (CAQ). A kronotípus egyéni különbségeit a Morningness-Eveningness kérdőívvel (MEQ-H), az alváshoz kapcsolódó tényezőket pedig az Athén Inszomnia Skálával (AIS) és az Epworth Álmossági Skálával (ESS) vizsgáltuk. A verbális feldolgozási kapacitást a Számterjedelem teszttel mértük fel. Az előzetes eredmények azt mutatják, hogy az esti típusúak esetében valószínűbb a magasabb kreativitás megjelenése, függetlenül a tesztkitöltés időpontjától. Ugyanakkor a divergens gondolkodás teszten az ötletek száma összefüggést mutat az egyéni csúcsforma időszakával is. Továbbá a nem hatással van a kreatív képességek és a kronotípus kapcsolatára. A bővítés alatt álló adatbázis elemzését az előadáson mutatjuk be. Kutatásunk árnyalja a kronotípus, a cirkadián ritmus és a kreativitás kapcsolatának megértését. Összességében eredményeink azt mutatják, hogy a kreatív képességek megjelenése és az esti kronotípus összefüggésben van.

A kutatást a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFI/OTKA PD 115432) támogatta. Simor Péter a Magyar Tudományos Akadémia Bólyai János ösztöndíjában részesült.

Kulcsszavak: kronotípus, kreativitás, alvásminőség, divergens gondolkodás

A dopaminerg rendszerek érintettsége a kreativitásban Parkinson-kórban

Polner Bertalan[1,2], Moustafa A. Ahmed[3], Nagy Helga[4,5], Takáts Annamária[5], Győrfi Orsolya[2], Kéri Szabolcs[1,2,6]

[1] Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kognitív Tudományi Tanszék, Budapest

[2] Nyírő Gyula Kórház Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Intézet, Budapest

[3] School of Social Sciences and Psychology & Marcs Institute for Brain and Behaviour, Western Sydney University, Sydney, Australia

[4] Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet, Budapest

[5] Semmelweis Egyetem, Neurológiai Klinika, Budapest

[6] Szegedi Tudományegyetem, Élettani Intézet, Szeged

Parkinson-kórban a dopaminerg terápia megkezdése után időként a kreativitás kibontakozása figyelhető meg. A kreativitás vitathatatlanul összetett és nehezen megragadható jelenség, mégis, a dopaminerg terápia e különös hozadékát vizsgálva talán közelebb juthatunk a kreativitás neurobiológiai és kognitív oldalainak megértéséhez. A kognitív idegtudományban több elképzelés is napvilágot látott a dopamin megismerésben és motivációban betöltött szerepéről. Ezekbe ágyazva kívánjuk bemutatni Parkinson-kórban végzett vizsgálatainkat, melyekben kreativitáshoz kapcsolódó kognitív funkciókat mértünk a dopaminerg terápiával összefüggésben. Első vizsgálatunkban a divergens gondolkodás – mely a kreatív potenciál egy mutatója – változásait vizsgáltuk a dopamin agonista terápia megkezdése előtt és után. A divergens gondolkodás változásában egyéni különbségek voltak, melyeket előre lehetett jelezni a farmakoterápia megkezdése előtti személyiségtényezőkből. Második vizsgálatunkban arra voltunk kíváncsiak, hogy

vajon milyen alacsonyabb szintű folyamatok lehetnek érintettek a kreatív képességek felerősödésében. Az exploratív viselkedés mutatóit, a látens gátlást és az elvárásokhoz nem illeszkedő ingerek feldolgozását elemeztük a dopaminerg gyógyszerek dózisával összefüggésben. Két, független betegmintán is dózisfüggő összefüggéseket találtunk: magasabb dózis esetén kifejezettebb exploratív tendenciákat figyeltünk meg. Vizsgálataink által közelebb jutottunk egy, a Parkinson-kórban a dopamin-terápiát kísérő meglepő jelenség megértéséhez. A neurokognitív tényezők a kreativitás komplexitásának csupán egy részét képezik, és nem feledkezhetünk el arról, hogy az alkotás és a felfedezés a társas kontextus figyelembevételével értelmezhető.
Kulcsszavak: Parkinson-kór, divergens gondolkodás, kreativitás, dopamin

Az „Országos Lakossági Adatfelvétel Addiktológiai Problémákról" (OLAAP 2015) c. kutatás eredményei

SZ17

Szervező/Vitavezető: **Paksi Borbála**
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet

A szimpózium célja/jelentősége: A magyarországi felnőtt népesség körében 2007-ben készült utoljára a különböző szerhasználó magatartások és viselkedési addikciók vizsgálatára irányuló célzott epidemiológiai adatfelvétel (OLAAP 2007). A szimpóziumon bemutatásra kerülő „OLAAP 2015" c. kutatás* jelentőségét elsősorban az adja, hogy az utóbbi 8 évre vonatkozóan nem ismerjük az addiktológiai problémák tekintetében az általános populációban lezajló tendenciákat. A kutatás egyik fő célkitűzése a különböző szerhasználó magatartások és viselkedési addikciók aktuális elterjedtségének vizsgálata, az általános populációs trendek nyomon követése. A kutatás másik fontos célja a pszichoaktív szerhasználattal kapcsolatos társadalmi viszonyulások különböző dimenzióinak, látens faktorainak megismerése. A felvett adatok ezen túlmenően lehetőséget adnak a vizsgált addiktológiai problémák társadalmi és pszichés dimenziók mentén mutatkozó dinamikájának vizsgálatára is. Módszertani háttér: A kutatás a magyarországi 18-64 éves népesség bruttó 2477, nettó 2274 fős országos reprezentatív mintáján készült, a 18-34 éves populáció felülreprezentálásával. A mintaválasztás régió, településméret és életkor szerint rétegzett véletlen mintavétellel történt. Az adatfelvétel a kérdezettek személyes megkeresésével, ezen belül un. „kevert", face to face, és önkitöltős elemeket egyaránt alkalmazó módszerrel 2015 tavaszán zajlott. Az adatfelvételi battéria a drog-használat, az alkoholfogyasztás és a dohányzás, továbbá különböző viselkedési addikciók (szerencsejáték használattal összefüggő problémák, problémás internet használat, problémás online játék használat, közösségi oldalak problémás használata, testedzésfüggőség, munkafüggőség, vásárlási kényszer, táplálkozási magatartás zavarai) elterjedtségének mérésére, a pszichoaktív szerhasználattal kapcsolatos társadalmi viszonyulások különböző dimenzióinak, látens faktorainak megismerésére, valamint a

szociodemográfiai és pszichés dimenziók mentén mutatkozó mintázódások feltárására irányuló kérdéssorokat tartalmazott. A szimpózium struktúrája:
1. előadás: Szerhasználó magatartások elterjedtsége a magyarországi felnőtt népesség körében – trendek és mintázódások
2. előadás: Egyes viselkedési addikciók elterjedtsége és társadalmi mintázódása a magyarországi felnőtt népesség körében
3. előadás: Az addiktológiai problémák pszichiátriai tünetek és az impulzivitás mentén mutatkozó dinamikájának és etiológiájának vizsgálata
4. előadás: A droghasználókkal kapcsolatos társadalmi viszonyulások más marginalizált társadalmi csoportokkal kapcsolatos vélekedések kontextusában, az OLAAP 2015 vizsgálat alapján
*A kutatás az OTKA (pályázati azonosító: K109375; K111938) és az EMMI támogatásával készült.
Kulcsszavak: lakossági adatfelvétel, droghasználat, alkoholfogyasztás, dohányzás, viselkedési addikciók, pszichoaktív szerhasználattal kapcsolatos attitűdök, addikciók szociodemográfiai mintázódása, addikciók pszichés jellemzői

Előadások

Szerhasználó magatartások elterjedtsége a magyarországi felnőtt népesség körében – trendek és mintázódások

Paksi Borbála[1], Magi Anna[2,3], Demetrovics Zsolt[2], Felvinczi Katalin[2]
[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet
[2] Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet
[3] Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola

Célkitűzés: Magyarországon 2001-ben (ADE 2001), 2003-ban (ADE 2003) és 2007-ben (OLAAP 2007) készült a felnőtt népesség körében a különböző szerhasználó magatartások vizsgálatára irányuló célzott epidemiológiai adatfelvétel. Az, hogy az utóbbi 8 évre vonatkozóan nem ismerjük az általános populációban lezajló tendenciákat, azért is különösen problematikus, mert a 2006 és 2011 közötti az időszakban az iskolás populációban készült adatfelvételek (ESPAD, HBSC) a szerhasználó magatartások jelentős változását jelezték. Az előadás célja a nyolc éves kihagyás után, 2015 tavaszán készült Országos Lakossági Adatfelvétel az Addiktológiai Problémákról (OLAAP 2015) című kutatás* droghasználattal, alkoholfogyasztással és dohányzással kapcsolatos eredményeinek bemutatása. Módszer: A kutatás a magyarországi 18-64 éves népesség országos reprezentatív mintáján készült, bruttó 2477, nettó 2274 fős mintán, a 18-34 éves populáció felülreprezentálásával. A mintaválasztás régió, településméret és életkor szerint rétegzett véletlen mintavétellel történt. Az adatfelvétel a kérdezettek személyes megkeresésével, ezen belül un. „kevert", face to face, és önkitöltős elemeket egyaránt alkalmazó módszerrel 2015 tavaszán zajlott. Az adatfelvételi battéria szerhasználó magatartásokkal kapcsolatos kérdései az EMCDDA modellkérdőívei (EMQ) (EMCDDA, 1999, 2002), valamint a vonatkozó WHO ajánlások (WHO, 2000) alapján kidolgozott hazai

kutatási előzményekre (Paksi, 2003; Elekes, Paksi, 2003; Paksi és mtsai, 2009) támaszkodnak. Figyelembe veszi továbbá az alkoholfogyasztásra vonatkozó kérdések tekintetében a SMART (2010) tapasztalatait, a tiltott szerhasználat vonatkozásában pedig az EMCDDA aktuális indikátor igényeit és az új szerek (NPS) használatának nyomon követése tekintetében megfogalmazott ajánlásait, továbbá beépíti az európai országokban készült drogepidemiológiai vizsgálatok meta-analízisének (Decorte et al, 2009) tapasztalatait. Eredmények: Az előadás a kutatás droghasználattal, alkoholfogyasztással és dohányzással kapcsolatos eredményeit mutatja be. Bemutatásra kerülnek a különböző időszakokra vonatkozó aktuális prevalencia értékek, vizsgáljuk a fogyasztás szerkezetét, az első használat sajátosságait és a szerhasználó magatartások kapcsolódását. Az előadás az aktuális eredmények bemutatása mellett kitér a tendenciák felvázolására is.
*A kutatás az OTKA (pályázati azonosító: K109375; K111938) és az EMMI támogatásával készült.
Kulcsszavak: lakossági adatfelvétel, prevalencia értékek, droghasználat, alkoholfogyasztás, dohányzás, szerhasználó magatartások szociodemográfiai mintázódása

Egyes viselkedési addikciók elterjedtsége és társadalmi mintázódása a magyarországi felnőtt népesség körében

Demetrovics Zsolt[1], Paksi Borbála[2], Magi Anna[1,3], Felvinczi Katalin[1]
[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet
[2] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet
[3] Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola

Célkitűzés: Az előadásban bemutatásra kerülő kutatást megelőzően Magyarországon a felnőtt népesség körében 2007-ben (OLAAP 2007) készült az egyetlen, az addiktológiai problémák spektrum-szemléletének érvényesítésére törekvő, a viselkedési addikciók komplex vizsgálatára irányuló célzott epidemiológiai adatfelvétel. Az előadás célja a nyolc éves kihagyás után, 2015 tavaszán készült Országos Lakossági Adatfelvétel az Addiktológiai Problémákról (OLAAP 2015) című kutatás* viselkedési addikciókkal kapcsolatos első eredményeinek bemutatása. Módszer: A kutatás a magyarországi 18-64 éves népesség országos reprezentatív mintáján készült, bruttó 2477, nettó 2274 fős mintán, a 18-34 éves populáció felülreprezentálásával. A mintaválasztás régió, településméret és életkor szerint rétegzett véletlen mintavétellel történt. Az adatfelvétel a kérdezettek személyes megkeresésével, ezen belül un. „kevert", face to face, és önkitöltős elemeket egyaránt alkalmazó módszerrel 2015 tavaszán zajlott. Az adatfelvételi battéria a viselkedési addikciók előfordulási gyakoriságának becslésére az alábbi mérőeszközöket tartalmazta: Szerencsejáték használattal összefüggő problémák: PGSI, DSM-V (APA, 2013); Evési zavar: SCOFF (Morgan, Reid és Lacey, 1999); Problémás internet használat: PIUQ (Demetrovics, Szeredi és Rózsa, 2008; magyarul: Demetrovics, Szeredi és Nyikos, 2004; Nikors, Szeredi, Demetrovics, 2001; Koronczai és mtsai, 2011); Online játék: POGO (Pápay és mtsai, 2013); Közösségi oldalak: Facebook Addikciós Skála (Andreassen, Torsheim, Brunborg és Pallesen, 2012); Testedzés addikció: EAI-HU

(Terry, Szabo és Griffiths, 2004; magyarul: Demetrovics és Kurimay, 2008); Munkafüggőség: BWAS (Andreassen, Griffiths, Hetland és Pallesen, 2012); Vásárlási kényszer: CBS (Ridgway, Kukar-Kinney és Monroe, 2008). Eredmények: Az előadás a vizsgált viselkedési addikciók közül a kutatás szerencsejáték használattal, problémás internet és online játékhasználattal, valamint a közösségi oldalak problémás használatával kapcsolatos eredményeit mutatja be. Bemutatásra kerülnek a használatra és problémás használatra vonatkozó prevalencia értékek, a használat gyakoriságára és egyéb jellemzőire vonatkozó adatok, valamint a használat és problémás használat mintázódására vonatkozó eredmények.

*A kutatás az OTKA (pályázati azonosító: K109375; K111938) és az EMMI támogatásával készült.

Kulcsszavak: lakossági adatfelvétel, viselkedési addikciók, prevalencia értékek, viselkedési addikciók szociodemográfiai mintázódása

Az addiktológiai problémák pszichiátriai tünetek és az impulzivitás mentén mutatkozó dinamikájának és etiológiájának vizsgálata

Magi Anna[1,2], Demetrovics Zsolt[1], Paksi Borbála[3], Felvinczi Katalin[1]

[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet

[2] Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola, Budapest

[3] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet

Célkitűzés: Az előadásban a 2007 óta (OLAAP 2007) nyolc éves kihagyás után, 2015 tavaszán készült Országos Lakossági Adatfelvétel az Addiktológiai Problémákról (OLAAP 2015) című kutatás* adatait felhasználva mutatja be a szerhasználat és viselkedési addikciók hátterében húzódó pszichiátriai tünetekkel és az impulzivitással kapcsolatos első eredményeket. Módszer: A kutatás a magyarországi 18-64 éves népesség országos reprezentatív mintáján készült, bruttó 2477, nettó 2274 fős mintán, a 18-34 éves populáció felülreprezentálásával. A mintaválasztás régió, településméret és életkor szerint rétegzett véletlen mintavétellel történt. Az adatfelvétel a kérdezettek személyes megkeresésével, ezen belül un. „kevert", face to face, és önkitöltős elemeket egyaránt alkalmazó módszerrel 2015 tavaszán zajlott. Az adatfelvételi battéria szerhasználó magatartásokkal kapcsolatos kérdései az EMCDDA (1999, 2002, 2015), a WHO (2000), a SMART (2010) modellkérdőívei és ajánlásai, valamint a hazai kutatási előzmények (Paksi, 2003; Elekes, Paksi, 2003; Paksi és mtsai, 2009) alapján kerültek kialakításra. A viselkedési addikciók becslésére a következő mérőeszközöket használtuk: Szerencsejáték használattal összefüggő problémák: PGSI, DSM-V (APA, 2013); Evési zavar: SCOFF (Morgan, Reid és Lacey, 1999); Problémás internet használat: PIUQ (Demetrovics, Szeredi és Rózsa, 2008; magyarul: Demetrovics, Szeredi és Nyikos, 2004; Nikors, Szeredi, Demetrovics, 2001; Koronczai és mtsai, 2011); Online játék: POGO (Pápay és mtsai, 2013); Közösségi oldalak: Facebook Addikciós Skála (Andreassen, Torsheim, Brunborg és Pallesen, 2012); Testedzés addikció: EAI-HU (Terry, Szabo és Griffiths, 2004; magyarul: Demetrovics és Kurimay, 2008); Munkafüg-

gőség: BWAS (Andreassen, Griffiths, Hetland és Pallesen, 2012); Vásárlási kényszer: CBS (Ridgway, Kukar-Kinney és Monroe, 2008). A pszichés tüneteket a Rövid Tünetlistával (Brief Symptom Inventory, BSI, Derogatis, 1993), az impulzivitást a Barratt Impulzivitás skálával (Barratt Impulsiveness Scale, BIS-11, Barratt, 1959; Patton, Stanford és Barratt, 1995; Varga és mtsai, előkészületben) mértük. Eredmények: Az előadás a pszichiátriai tünetekkel és az impulzivitással kapcsolatban normál lakossági mintán kapott leíró-statisztikai eredményeket, valamint a szerhasználat és viselkedési addikciók hátterében húzódó mintázódásokat mutatja be az OLAAP 2015 adatai alapján.
*A kutatás az OTKA (pályázati azonosító: K109375; K111938) és az EMMI támogatásával készült.
Kulcsszavak: szerhasználó magatartások, viselkedési addikciók, pszichiátriai tünetek, impulzivitás

A droghasználókkal kapcsolatos társadalmi viszonyulások más marginalizált társadalmi csoportokkal kapcsolatos vélekedések kontextusában, az OLAAP 2015 vizsgálat alapján

Felvinczi Katalin[1], Paksi Borbála[3], Magi Anna[1,2], Demetrovics Zsolt[1]
[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet
[2] Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola, Budapest
[3] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet

Célkitűzés, kérdésfeltevés: Hazai és nemzetközi vizsgálatok (Paksi, 2009, EVS, 2008) egyaránt azt jelzik, hogy más társadalmi csoportok kontextusában a legkevésbé elfogadott társadalmi csoportot meglehetősen stabilan a kábítószer-fogyasztók képezik. Az elmúlt 15 évben más társadalmi csoportokkal kapcsolatos elutasítás a legtöbb esetben enyhült, a droghasználók társadalmi megítélésében azonban nem érzékelhető számottevő változás (Paksi, 2003; Elekes és Paksi, 2003; Paksi, 2009; Paksi, Felvinczi, Schmidt, 2011). A jelen prezentáció során a következő kérdéseket vizsgáljuk: (1) A társadalmi kontroll kettős természetét, azt, hogy a droghasználattal kapcsolatban tanúsított markánsan elutasító attitűdök védő, vagy kockázati tényezőkként jelentkeznek-e pszichoaktív szerhasználattal összefüggésben? (2) A vizsgált marginalizált társadalmi csoportokkal kapcsolatos vélekedések hátterében milyen látens faktorok, struktúrák húzódnak meg? (3) A különböző társadalmi csoportokkal kapcsolatos vélekedések milyen csoportokba rendezhetők, mely társadalmi csoportok megítélésével mutatnak hasonlóságot a droghasználókkal kapcsolatos vélekedések? Módszer: A kutatás* a magyarországi 18-64 éves népesség országos reprezentatív mintáján készült, bruttó 2477, nettó 2274 fős mintán, a 18-34 éves populáció felülreprezentálásával. A mintaválasztás régió, településméret és életkor szerint rétegzett véletlen mintavétellel történt. Az adatfelvétel a kérdezettek személyes megkeresésével, un. „kevert", face to face, és önkitöltős elemeket egyaránt alkalmazó módszerrel 2015 tavaszán zajlott. Az attitűdök vizsgálata során a korábbi hazai drogepidemiológiai vizsgálatokban szokásos módon alkalmazott társadalmi távolság skála (Bogardus 1933) mellett 12 ellentétes tulajdonságpárt tartalmazó ská-

lát alkalmaztunk, melynek kialakítása az Osggod-féle szemantikus differenciál skála (Osgood, 1957, 1962) és a Fiske-féle sztereotípiák tartalmi modellje (Stereotype Content Model, SCM, S. Fiske,2006), valamint a hazai szakértők körében Delphi módszerrel lefolytatott kvalitatív kutatás alapján történt. A kutatás során a kvantitatív eredmények értelmezése céljából lakossági fókuszcsoportokat is készítettünk. Eredmények: Az előadás során bemutatásra kerülnek a Bogardus skála és a tulajdonságpár skálák eredményeképpen kapott leíró adatok, a vélemények hátterében azonosítható főbb dimenziók, valamint azok szerhasználattal összefüggő mintázódása, a különböző marginalizált csoportok értékelése közötti hasonlóságok és eltérések, továbbá a kvalitatív vizsgálat attitűd mintázódások értelmezését segítő tapasztalatai is.

*A kutatás az OTKA (pályázati azonosító: K109375; K111938) és az EMMI támogatásával készült.

Kulcsszavak: droghasználattal kapcsolatos attitűdök, társadalmi távolság, szemantikus differenciál skála

Az anyává válás folyamatát és az anyaság megélését befolyásoló tényezők

SZ18

Szervező: **Molnár Judit** - Debreceni Egyetem, Magatartástudományi Intézet
Vitavezető: **Labancz Eszter** - Debreceni Egyetem, Magatartástudományi Intézet

Az anyává válás egy hosszú folyamat, mely már a várandósság idején kezdetét veszi, s a szülés utáni szenzitív időszakban is tovább folytatódik. Jelentős változások mennek végbe az anya életében: új szerepekkel, feladatokkal, kötelezettségekkel szembesül, melyekhez a korábbiaktól eltérő megoldásmódok kialakítása szükséges. Szimpóziumunkban olyan tényezőket szeretnénk bemutatni, amelyek negatív hatást gyakorolhatnak a várandósság, a posztpartum időszak és az anyaság megélésére. Elsőként egy olyan vizsgálatba szeretnénk betekintést nyújtani, mely az anyasággal kapcsolatos elvárásokkal és ezek megítélésével foglalkozik. Ezt követően egy nagyon jelentős tényezőre helyezzük fókuszunkat, mégpedig a várandósság időszakában megjelenő magas fokú szorongásra, melynek szűrésére egyelőre nem áll rendelkezésünkre mérőeszköz. Így soron következő vizsgálatunkban egy olyan konstruktumot szeretnénk bemutatni, amely alkalmas lehet a terhesség alatti szubklinikai és kóros szorongás mérésére egyaránt, s a segítségével megelőzhetnénk a további zavarok kialakulását. Az anyaság megélését jelentős mértékben befolyásolhatják a várandósság idején kialakult anyai és/vagy magzati betegségek és problémák is. Harmadik előadásunkban ezen állapotok hátterében meghúzódó jelentős pszichés tényezőket tártuk fel. Szimpóziumunk utolsó előadása pedig új nézőpontból közelíti meg a posztpartum időszakát, fókuszba állítva a stresszhelyzetekkel való megküzdés során megjelenő énállapotok és disszociáció szerepét.

Kulcsszavak: várandósság, anyaság, szorongás, posztpartum időszak, anyaság mítosza, disszociáció, énállapotok

Előadások

Az anyasággal kapcsolatos elvárások kapcsolata a mentális jólléttel

Kissová Tamara - Debreceni Egyetem, Magatartástudományi Intézet (hallgató)

Bevezetés: Az anyák mentális és fizikai jóllétét jelentős mértékben befolyásolhatják a velük szemben támasztott elvárások, s az ezeknek való megfelelésvágy mértéke. Egyelőre azonban még nem áll rendelkezésünkre olyan mérőeszköz, amely segítségével közelebbről is megvizsgálhatnánk az elvárások megítélését az anyák körében. Célkitűzés: Vizsgálatunk célja az volt, hogy tartalomelemzéssel feltárjuk az online tartalmakban megjelenő anyasággal kapcsolatos elvárásokat; az elemzés alapján összeállítsunk egy kérdőívet, valamint megvizsgáljuk az ideális és valós én közötti eltérés kapcsolatát a szorongással ésdepresszióval. Minta és módszer: Online tartalmak elemzésével anyasággal kapcsolatos gyakori állításokat gyűjtöttünk össze, amelyeket független megítélők segítségével csoportosítottunk és leredukáltunk 46 állításra. A vizsgálati személyeknek általánosságban és önmagukra vonatkoztatvakellett megítélniük mennyire értenek egyet az állításokkal. Továbbá felvettünk egy rövidített Beck Depresszió Kérdőívet és Spielberger-féleVonásszorongáskérdőívet. Az online kérdőívet 400 anya töltötte ki. Eredmények: Az online tartalmak elemzése során leggyakrabban az anya önfeláldozásával, negatív érzelmeinek elnyomásával, a többféle szerepnek való megfeleléssel, külső megjelenéssel kapcsolatos elvárásokat azonosítottunk, továbbá ezekkel párhuzamosan megjelentek az önmegvalósítással, karrierrel, pszichológiai ismeretekkel kapcsolatos elképzelések is. A statisztikai elemzés alapján az általunk szerkesztett kérdőív megbízhatónak tűnik (Cronbach alfa=0,94). Az adatok alkalmasak voltak további elemzésre is (KMO-érték=0,89), ezért faktoranalízis alá vetettük a 46 tételt. Elvetettük előzetes csoportosításunkat, és a varimax rotáció utáni 8 faktoros elrendezést választottuk. A faktorok megbízhatósága változó (Cronbach alfa értékek: 0,80 és 0,36 között). A mentális és testi jólléttel kapcsolatban azt találtuk, hogy minél nagyobb volt valakinél az anyasággal kapcsolatos ideál (E/3-ban megfogalmazott állítás) és a valós én (E/1-ben megfogalmazva) közötti különbség, annál erősebb szorongás volt megfigyelhető nála (r=0,41; p kevesebb 0,01). Faktorokra lebontva azt találtuk, hogy elsősorban a nőiességgel kapcsolatos ideális és valós állapotok közti nagyobb különbség jár együtt magasabb szorongással (r=0,43; p kevesebb 0,01). Ebbe a faktorba a külsővel, partnerrel, pihenéssel kapcsolatos állítások tartoztak (pl. „Anyaként is lehet szexisen és vonzóan kinézni.”). Konklúzió: Az anyák változatos, gyakran ellentétes elvárásokkal találkoznak az online tartalmak böngészésekor, s az ezeknek való megfelelés sikertelensége szorongással járhat együtt. Mindazonáltal úgy tűnik, hogy az elvárások közül leginkábba nőies, vonzó külsővel, partnerrel, pihenésselkapcsolatos üzenetek esetén figyelhető meg az összefüggés. Szerkesztett kérdőívünk a téma újabb megközelítésének számít, de további fejlesztést igényel.

Kulcsszavak: anyaság, elvárások, szorongás, mentális egészség, média

Posztpartum szorongásos zavarok rizikótényezőinek felmérésére alkalmas szűrőkérdőív fejlesztése várandósok számára

Vezse Vivien - Debreceni Egyetem, Magatartástudományi Intézet (hallgató)

Háttér: Az anyává válás folyamata már terhesség alatt elindul. Nem csak a nő teste alakul át, hogy felkészüljön a magzat fogadására, hanem hormonális és lelki változások is elkezdődnek. Azonban ezek a változások nem minden esetben pozitívak, s a szülés utáni szenzitív posztpartum időszakban is lenyomatot hagyhatnak. Az érzelmi distressz az egyik leggyakoribb komplikáció a várandósság alatt. A nőknek körülbelül 10-15 %-a él át depressziós epizódot terhességük idején, illetve a posztpartum első trimeszterében. Magas fokú szorongás is gyakran jellemezheti ezeket az időszakokat. Számos kutatás számol be arról, hogy a szorongásos zavarok prevalenciája nagyobb szülés után, mint a depresszióé. Ennek ellenére a posztpartum szorongásos zavarok kevesebb figyelmet kapnak. Célkitűzések: A vizsgálat célja, hogy felhívja a figyelmet arra, hogy a posztpartum időszakban jelentkező szorongásos zavarok megelőzhetőek lennének már a várandósság alatt, illetve, hogy egy erre alkalmas szűrőkérdőívet hozzunk létre. Minta és módszer: Egy 33 fős várandós mintán végzett kérdőíves elővizsgálatot követően a prevenciós célokra megtervezett kérdőív 56 tételét a pszichometriai jellemzők alapján 25 tételre redukáltuk. A fővizsgálatban 175 várandós kérdőíves megkérdezésekor gyűjtött adatok a megbízhatóság, illetve az Érzelemszabályozási Nehézségek Kérdőív és a Kapcsolati Kérdőív alkalmazásával a kritérium validitás vizsgálatát is lehetővé teszik. Eredmények: A jelenleg 25 állítást tartalmazó kérdőív kivételesen megbízható (Cronbach alfa=0,92). A kérdőív validálása az Érzelemszabályozási Nehézségek Kérdőív és a Kapcsolati Kérdőív alapján erős (r=0,64; r=0,54). Konklúzió: A kutatás végső célja egy olyan mérőeszköz kidolgozása, melynek segítségével a védőnők már terhesség alatt kiszűrhetnék azokat a várandósokat, akik szubklinikai szinten, vagy kórosan szoronganak, hogy megelőzhető legyen a posztpartum szorongásos zavarok kialakulása. Erre a kérdőív jelen adataink alapján alkalmasnak tűnik, jelen vizsgálatok prediktív validitásvizsgálattal történő kiegészítése folyamatban van, melynek során ellenőrizhető, hogy a szűrőkérdőívünk valóban alkalmas-e a rizikófaktorok bejóslására.
Kulcsszavak: anyaság, posztpartum szorongásos zavarok, szűrőkérdőív, megbízhatóság, validitás

A várandósság során diagnosztizált anyai és/vagy magzati betegségek, problémák mögöttes pszichés tényezői

Labancz Eszter - Debreceni Egyetem, Magatartástudományi Intézet (hallgató)

Háttér: Egy nő életének jelentős szakaszát képezi, mikor elköteleződik a gyermekvállalás gondolata mellett. Az anyává válás egy hosszú folyamat, mely nem a szülés pillanatától számítandó, hanem már a várandósság idején kezdetét veszi. Sajnálatos módon viszont számos tényező vetheti árnyékát arra, hogy egy nő miként éli meg a terhességét, a szülést vagy épp az első, gyermekével töltött éveket. Célkitűzések: Vizsgálatunk fóku-

szába a várandósság idejénkialakult anyai és/vagy magzati betegségeket, problémákat helyeztük, melyek jelentős hatást gyakorolhatnak a nők anyasággal kapcsolatos megéléseire. Kutatásunk céljának tekintettük, hogy ezen állapotok hátterében meghúzódó jelentős pszichés tényezőket tárjunk fel, mely tudásnak birtokában elősegíthetjük a terhesség kedvezőbb lefolyását. Minta és módszer: A vizsgálati mintát 162 nő alkotta, közülük 68 főnél diagnosztizáltak a terhességhez társuló valamilyen anyai és/vagy magzati betegséget, problémát, míg a további94 fő normál lefolyású várandósságot mutatott, vagy olyan problémából adódóan vált magas rizikó-besorolású terhessé, mely már a jelenlegi fogantatás előtt fennállt. A vizsgálati személyek egy négy kérdőívből álló kérdőívcsomagot töltöttek ki önkéntes alapon, anonimitásuk megőrzésével. Az első ezek közül egy kibővített demográfiai kérdőív volt, melyben részletesen gyűjtöttünk adatokat jelenlegi és esetleges múltbéli terhességükről egyaránt. Ezt követően válaszoltak a RelationshipScaleQuestionnaireből (RSQ) kiemelt hét itemre, melyeket Csóka és munkatársai (2007) javasoltak a kötődés kétdimenziós mérésére. A következő mérőeszköz a Youngféle Szülői Bánásmód Kérdőív (YPI) magyar változata volt, mely a maladaptív sémák kialakulására hajlamosító szülői viszonyulásmódok hatását méri. Végül pedig a vizsgálati személyek az Érzelemszabályozási Nehézségek Kérdőív (DERS) itemeire válaszoltak. Eredmények: Eredményeinket tekintve elmondható, hogy az anyai és/vagy magzati betegséggel, problémával diagnosztizált nők csoportjának 76,47%-a bizonytalan kötődési stílussal jellemezhető, és ezzel a megoszlással nem térnek el szignifikánsan a kontrollcsoporttól. Elemzéseink során jól láthatóvá vált, hogy a vizsgálatunk fókuszában lévő várandósok anyai és apai részről egyaránt megtapasztalták a kudarcra ítéltséget kiváltó szülői magatartást, tehát sérült az autonómia és kompetencia érzésére irányuló korai szükségletük. Ennek következtében feltételezhetően fokozott stresszt, szorongást élnek át azzal kapcsolatban, hogy a szülői szerepben megfelelően tudnak-e majd teljesíteni. Továbbá kirajzolódik ugyanezen csoportban, hogy a halmozódó problémák egyes érzelemszabályozási nehézségekkel is társulnak. Konklúzió: Eredményeink tükrében kiemelten fontosnak tartjuk, hogy a szülészeti osztályokon alkalmazásba kerüljenek pszichológus szakemberek, és munkájukkal segítsék a várandósok ellátását annak érdekében, hogy megfelelően tudjanak funkcionálni az anyai szerepben.
Kulcsszavak: anyaság, terhesség, kötődés, szülői bánásmód, érzelemszabályozás

A sémamódok, a disszociációra való hajlam és a szorongás szint jellegzetességeinek vizsgálata a posztpartum időszakában

Gyenge Ágnes - Debreceni Egyetem, Magatartástudományi Intézet (hallgató)

Bevezetés: Az anyává válás, mint fejlődési krízis jelenik meg a szakirodalomban, mivel egy olyan kritikus időszakot ölel fel, amelyben a nőknek új alkalmazkodási stratégiákat kell kifejleszteniük az adaptív megküzdés érdekében. A szülés utáni időszak fokozott stresszhatásai révén jelentősen megnőhet az anyák szorongás szintje, mely hatást gyakorolhat az adaptív alkalmazkodásra. Az anyák sokszor ismeretlen helyzettel találkoznak, melyre nincsenek kész megoldásaik, ezért saját gyermekkori mintázataik vagy

szülői modelljeik kerülhetnek előtérbe. Az integratív modell keretében értelmezve archaikus (szülői vagy gyermeki) énállapotokba kerülhetnek. Ezek olyan korai életévekben rögzült mintázatok, melyek hatást gyakorolnak az egyén viselkedésére, érzelmeire és kognícióira a jelenben (Merle-Fishman, 2010). Egészséges személyek esetén a különböző énállapotok használata mellett is egységes az identitásérzés, azonban patológiás esetekben a személyiség szélsőséges váltásokkal működik, amit disszociációnak tekinthetünk (Young, Klosko és Weishaar 2010). A disszociációra való hajlam, illetve a szülői és gyermeki minták adaptivitása is függ az egyén gyermekkori élményeinek minőségétől, ezért a posztpartumban lévő anyák pszichoterápiájában ezek felismerésének és a velük való munkának kiemelt szerepe lehet. Célkitűzés: Vizsgálatunk célkitűzése a szülés utáni időszakban felmérni az anyák szorongás szintjét, előtérbe kerülő sémamódjait, valamint disszociációra való hajlamát. Minta és módszer: Mintánkat 101 nő alkotta, akik két éven belül szültek. Demográfiai kérdőívünkkel a posztpartum szorongással összefüggésbe hozható demográfiai adatokat, a YAMI kérdőívvel az anyák jellemző sémamódjait, a DES kérdőívvel disszociatív hajlamukat, a STAI-S-sel pedig állapotszorongásukat mértük fel. Az adatgyűjtés online kérdőív segítségével történt. Eredmények: Az anyák 24.5%-kóros, 29% normál, 46.5%-a szubklinikai szintű szorongást mutatott. A szorongás szinttel összefüggésbe hozható determinánsok közül a nem tervezett terhesség, az elmúlt egy évben bekövetkezett megterhelő életesemény fokozott szorongás szinttel járt együtt, valamint a jelenleg érzett én-hatékonyság, és a párkapcsolattal való elégedettség csökkent szorongás szinttel mutatott összefüggést. A disszociáció mértéke és a szorongás szint között gyenge kapcsolat mutatkozott, azonban több maladaptív sémamóddal jelentős kapcsolatot találtunk a disszociáció mértékével. Az anyák többségénél az adaptív sémamódok dominálnak, azonban több maladaptív sémamód használata feltételezhető azoknál, akiknek a szorongás szintje magasabb. Konklúzió: Az eredmények alapján további vizsgálatok szükségesek a témában, azonban a posztpartumban lévő nők pszichoterápiás megközelítése szempontjából a sémamódok kérdése új nézőpontokat és kezelési lehetőségeket vethet fel, valamint a posztpartum szorongás magas prevalenciáját tekintve, kiemelt figyelmet érdemel a prevenció és a kezelés szempontjából.

Kulcsszavak: anyaság, posztpartum, sémamódok, disszociáció, szorongás

Az érzelem- és a viselkedésszabályozás belső folyamatainak és külső feltételeinek mérőeszközei: pszichometriai és módszertani szempontok

SZ19

Szervező: **Örkényi Ágota** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Vitavezető: **Urbán Róbert** - ELTE PPK Pszichológia Intézet

A szimpózium négy módszertani előadása az önszabályozás különböző aspektusainak (a pozitív és negatív érzelmek, illetve a viselkedés szabályozásának) és környezeti feltételeinek néhány mérőeszközét, és az azokkal kapcsolatos hazai tapasztalatokat mutatják be. Az első előadásban egy, a negatív érzelmek szabályozásával kapcsolatos maladaptív stratégia, a pszichológiai rugalmatlanság mérését szolgáló kérdőív (Elkerülés és Fúzió Kérdőív) pszichometriai elemzését ismerhetjük meg egészséges gyermek- és serdülőkorúak körben. A kérdőív érvényessége és megbízhatósága mellett szóló adatokon túl a vizsgálat jelentős eredménye, hogy felhívja a figyelmet a pszichológiai rugalmatlanság externalizáló zavarokban játszott lehetséges szerepére. A második előadás az érzelemszabályozásban kevésbé vizsgált területre fókuszál: a pozitív érzelmek szabályozására használt stratégiákat mérő kérdőív (Pozitív Érzelmekre adott Válaszok Kérdőív) pszichometriai jellemzőit elemzi. A vizsgálat további adatokkal szolgál a kérdőív faktorstruktúrájával kapcsolatos szakmai vitában, emellett szintén rámutat arra, hogy az érzelmek szabályozásának nehézségei nemcsak érzelmi, de viselkedéses problémákkal is kapcsolatban állhatnak. A harmadik előadás a serdülőkori reziliens alkalmazkodást segítő környezeti jellemzőket mérő kérdőív (Reziliencia és Fiatalok Fejlődési Modul – Külső Források almodul) pszichometriai jellemzőit vizsgálja, új adatokkal szolgálva a kérdőív faktorstruktúrájára vonatkozóan. Az eredmények felhívják a figyelmet arra, hogy a serdülőkori adaptáció megértéséhez nélkülözhetetlen a fejlődési színterek vizsgálata. A negyedik előadás a döntéshozatal, illetve az impulzivitás vizsgálatában széles körben elterjedt viselkedéses mérőeszköz, az Iowa Gambling Test (IGT) bemutatására, kritikai áttekintésére és a használatával kapcsolatos hazai tapasztalatok ismertetésére vállalkozik. Az előadás módszertani ajánlásokat fogalmaz meg a teszt alkalmazásával és a teszthez kapcsolódó mutatók értelmezésével kapcsolatosan. A négy előadás – egyrészt az új mérőeszközök bevezetésével, illetve a széles körben használt IGT alkalmazásával kapcsolatos tapasztalatok szintézise által – fontos módszertani adalékokkal szolgál az érzelem- és viselkedésszabályozás vizsgálatához.

Kulcsszavak: érzelemszabályozás, reziliencia, döntéshozatal, pszichometria, módszertan

Előadások

A pszichológiai rugalmatlanság mérése gyermek és serdülőkorban: A magyar Elkerülés és Fúzió Kérdőív gyermek változatának pszichometriai értékelése

Szemenyei Eszter[1], Reinhardt Melinda[2], Kökönyei Gyöngyi[3]
[1]ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
[2] KRE Pszichológiai Intézet
[3] ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: Az Elkerülés és Fúzió Kérdőív (Avoidance and Fusion Questionnaire for Youth, AFQ-Y8, Greco, Lambert, & Baer, 2008) a gyermekek pszichológiai rugalmatlanságának mérésére alkalmazott mérőeszköz (Greco és mtsai, 2008). Bár a kérdőív jól ismert a nemzetközi klinikai gyakorlatban - kifejezetten a jelentudatosság alapú terápiák sikerességének értékelésére - az eszköz pszichometriai jellemzőit a kérdőív kifejlesztőin kívül kevesen vizsgálták (Schmaltz, Murrell, 2010; Fergus és mtsai, 2012), különös tekintettel iskoláskorú, egészséges mintán. Célunk az AFQ-Y8 pszichometriai jellemzőinek feltárása volt. Módszer: A kérdőív pszichometriai jellemzőit 1572 iskoláskorú gyermek és serdülő (átlagéletkor=15,39 év, szórás= 2,26 év) reprezentatív mintáján mértük fel. A faktorstruktúra ellenőrzésére konfirmátoros faktorelemzést végeztünk. Az AFQ-Y8 konstruktum és divergens validitását is teszteltük: a személyiségjellemzőkkel (BFQ-C, Rózsa, 2004), valamint az érzelmi és viselkedési problémákkal (Képességek és Nehézségek Kérdőív, SDQ-Magy, Gervai és Székely, 2005) való összefüggéseit elemeztük. Eredmények: A mérőeszköz kifejlesztői (Greco és mtsai, 2008) által talált egyfaktoros struktúrát saját eredményeink is alátámasztották ($\chi 2$ = 1705,554, df= 28CFI= 0,954, TLI= 0,936, RMSEA = 0,050 [0,040-0,060], Cfit = 0,465). A kérdőív reliabilitása (Cronbach's alpha: 0,742) jónak bizonyult. A tapasztalati elkerülés az érzelmi instabilitással - feltételezésünkkel összhangban - pozitívan korrelált, míg az extraverzióval és lelkiismeretességgel gyenge negatív kapcsolatban állt. Az elkerülés az externalizáló és az internalizáló problémák alskáláival is pozitív együttjárást mutatott. Következtetések: Az AFQ-Y8 a nemzetközi eredményekhez hasonlóan egyfaktoros, megbízható és megfelelő konvergens validitással rendelkező eszköz. A tapasztalati elkerülés nemcsak az internalizáló, hanem az externalizáló tünetekkel is pozitív összefüggést mutatott, amely felhívja a figyelmet arra, hogy az externalizáló zavarok hátterében is érdemes a negatív érzelmekkel összefüggő érzelemszabályozási stratégiákat vizsgálni. A további vizsgálatok szükségesek azonban a tapasztalati elkerülés és pszichopatológiai tünetek közötti közvetítő tényezők feltárására.
Kulcsszavak: rugalmatlanság, tapasztalati elkerülés, faktoranalízis, reliabilitás, validitás

A Pozitív Érzelmekre adott Válaszok Kérdőív faktorstruktúrájának és konvergens validitásának vizsgálata gyermek- és serdülőkorúak reprezentatív mintáján

Szabó Judit[1], Reinhardt Melinda[2], Kökönyei Gyöngyi[3]
[1] Országos Kriminológiai Intézet
[2] KRE Pszichológiai Intézet
[3] ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: A pozitív érzelmek szabályozása újabban egyre nagyobb szerepet kap a mentális zavarok kutatásában, mérésére azonban jóval kevesebb eszköz áll rendelkezésre, mint a negatív érzelmek szabályozásának feltárására. Feldman és munkatársai (2008) a Pozitív Érzelmekre adott Válaszok Kérdőív (RPA — Responses To Positive Affect Questionnaire) kidolgozásával lehetővé tették a pozitív érzelmek szabályozásában használt három stratégia mérését. A kérdőív a Csillapítás, az Énre irányuló pozitív érzelmeken való rumináció és Érzelmi fókuszú pozitív érzelmeken való rumináció stratégiáiban megfigyelhető egyéni különbségeket méri. Újabb kutatási eredmények azonban arra utalnak, hogy a kérdőív tételei inkább két faktorba rendeződnek (Nelis és mtsai, 2016). Vizsgálatunkban a kérdőív adaptációját tűztük ki célul, jelen elemzésben pedig a kérdőív faktorstruktúráját és konvergens validitását teszteltük. Módszer: Az RPA kérdőív faktorstruktúráját 1572 egészséges serdülő (átlagéletkor=15,39 év; SD=2,26), reprezentatív mintáján teszteltük. A kérdőív konvergens validitásának megítéléséhez a Képességek és Nehézségek Kérdőívet (SDQ, Gervai és Székely, 2005) és a gyermekek számára kidolgozott Big Five kérdőívet (BFQ-C, Rózsa, 2004) alkalmaztuk.
Eredmények: A háromfaktoros modell illeszkedési mutatói jók (CFI=0,960; TLI=0,954; RMSEA=0,057), ugyanakkor az Érzelmi fókuszú és az Énre irányuló pozitív érzelmeken való rumináció skálák között igen magas kovarianciát találtunk, ezért a szakirodalomnak megfelelően a kétfaktoros modellt is teszteltük, amely szintén jó illeszkedést mutatott. A Csillapítás faktor, azaz a pozitív érzelmek csökkentésére irányuló válaszok előfordulása a várakozásainknak megfelelően az SDQ által mért valamennyi pszichés problémával pozitívan korrelált, míg a Pozitív érzelmeken való ruminációt mérő skálák az internalizáló tünetekkel és a kortársproblémákkal mutattak negatív összefüggést, és az externalizáló problémáktól függetlennek tűntek. A személyiségdimenziók közül a Csillapítás az érzelmi instabilitással járt együtt, míg a másik két faktor a többi négy BFQ-C alskálával (extraverzió, barátságosság, lelkiismeretesség, nyitottság) korrelált. Következtetések: Pozitív érzelmek esetén megfigyelhető válaszok – így a csökkenésükre irányuló vagy éppen a növelésüket megcélzó stratégiák, azaz a Csillapítás és a két pozitív érzelmeken való ruminációs faktorok – egymástól függetlenek, azonban utóbbi kettő magas kovarianciája miatt eredményeink inkább a kétfaktoros modellt támasztják alá. A korrelációs adatok a kérdőív konvergens validitása mellett szólnak, és arra engednek következtetni, hogy a pozitív érzelmek diszregulációjának vizsgálata nemcsak az internalizáló, hanem az externalizáló zavarok esetében is releváns lehet. A pozitív érzelmeken való rumináció

egy- illetve kétfaktoros természete, valamint az RPA skálák egyes személyiségdimenziókkal való kapcsolata további vizsgálatok tárgyát képezheti.

Kulcsszavak: érzelemszabályozás, pozitív érzelmek, csillapítás, rumináció

A reziliens alkalmazkodás környezeti forrásait mérő kérdőív (RYDM-EA) hazai adaptálása: pszichometriai jellemzők 11-20 év közötti fiatalok reprezentatív mintáján

Örkényi Ágota[1], Reinhardt Melinda[2], Kökönyei Gyöngyi[1]

[1] ELTE PPK Pszichológiai Intézet

[2] KRE Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: A Reziliencia és Fiatalok Fejlődési Modul – Külső Források almodulja (Resilience and Youth Developmental Modul – External Assets, RYDM-EA; Constantin, Benard és Diaz, 1999) az alkalmazkodást és a pozitív fejlődést segítő kontextuális jellemzők felmérését szolgálja. A kérdőív 33 tétele a szerzők eredeti modellje alapján 11 alskálát alkot, amelyek a serdülőkori fejlődés legfőbb színtereinek (otthon, iskola, tágabb közösség és kortársak) promotív jellemzőire (törődés, elvárások, és az első három színtérrel kapcsolatban az értelmes részvétel lehetősége) vonatkoznak. Korábbi pszichometriai vizsgálatok azonban az eredetitől némileg eltérő – nyolc (Hanson és Kim, 2007), illetve kilenc (Örkényi, 2014) faktorból álló struktúrát azonosítottak. Jelen elemzés célja, hogy 11-20 év közötti fiatalok reprezentatív mintáján további adatokkal szolgáljon a kérdőív faktorstruktúrájával és validitásával kapcsolatban. Módszerek: Az RYDM-EA kérdőív faktorstruktúráját 1572 iskoláskorú fiatal (átlagéletkor=15,39 év, szórás= 2,26 év) reprezentatív mintáján ellenőriztük. A kérdőív konvergens validitásának teszteléséhez a Képességek és Nehézségek Kérdőívet (SDQ, Gervai és Székely, 2005), az élettel való elégedettséget mérő Cantril-létrát (Cantril, 1965), illetve a Mentális Egészség Kontinuum Skálát (Keyes és mtsai, 2008; Reinhardt, 2014) alkalmaztuk. Eredmények: A konfirmátoros faktoranalízis (CFA) eredményei megfelelő illeszkedést mutattak az eredeti elméleti modell tesztelése során (RMSEA=0,055; CFI=0,973; TLI=0,968). Az egyik (barátokra vonatkozó) tétel alacsony faktorsúlya, illetve a bizonyos skálák (valamennyi otthonra vonatkozó skála, illetve az iskolai és a közösségre vonatkozó törődést és elvárásokat mérő skálák) között tapasztalt magas kovariancia miatt egy hét faktorból álló módosított modellt is teszteltünk, ami szintén jó illeszkedést mutatott (RMSEA=0,057; CFI=0,968; TLI=0,964). Feltételezésünknek megfelelően az RYDM-EA valamennyi skálája gyenge, pozitív korrelációt mutatott az élettel való elégedettséggel, illetve a Mentális Egészség Kontinuum Skála valamennyi alskálájával. Szintén várakozásunknak megfelelően gyenge, negatív korrelációkat tapasztaltunk az SDQ összesített pontszámával kapcsolatban. Következtetések: A CFA eredményei alapján az otthonra vonatkozó tételek ebben a mintában egy közös skálát alkotnak, illetve a törődésre és a magas elvárásokra vonatkozó tételek az iskola és a tágabb környezet esetében is inkább egy-egy közös faktorba rendeződnek (lásd „támogatás” faktorok e két színtérre vonatkozóan, Hanson és Kim, 2007). A faktorstruktúrával kapcsolatos inkonzisztens eredmények miatt azon-

ban érdemes a kérdőív szerkezetét tovább vizsgálni, például tesztelni a nemi invarianciát vagy az életkori hatásokat. A validitásra vonatkozó elemzések eredményei megerősítik a kérdőív által mért környezeti jellemzők promotív szerepét.
Kulcsszavak: reziliens alkalmazkodás, mentális egészség, fejlődési színterek, promotív faktorok

Iowa Gambling Task (IGT): döntéshozatal mérése viselkedéses mérőeszközzel

Eisinger Andrea[1,2], Magi Anna[1,2], Gyurkovics Máté[2], Szabó Edina[1,2], Demetrovics Zsolt[2], Kökönyei Gyöngyi[2]
[1] ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
[2] ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Az IGT-t (Bechara, 2007) a szomatikus marker hipotézis alapján a döntéshozatal vizsgálatára dolgozták ki. Az IGT az érzelmek és motivációk szabályozását igénylő komplex helyzetekben aktiválódó, ún. meleg végrehajtó funkciók egyik leggyakrabban alkalmazott mérőeszköze. Neurális hátthereként leginkább a döntéshozatalban szerepet játszó struktúrákat jelölik meg. A döntéshozatal vizsgálata mellett a mérőeszközt alkalmazzák az impulzivitás mérésére is, ugyanakkor az egyes kutatások eltérnek abban a tekintetben, hogy az impulzivitás mely modelljét alkalmazzák elméleti keretként. Az előadás célja a mérőeszköz bemutatása, konceptuális hátterének, erősségeinek, valamint a vele kapcsolatban felmerült kritikáknak az áttekintése. Az Iowa laboratórium által kidolgozott eredeti feladatban a vizsgálati személynek összesen 100 alkalommal kell választania négy kártyapakliból, melyek eltérő mértékben kockázatosak a lehetséges nyereségek és veszteségek tekintetében: két pakli magas rizikófaktorral, két pakli pedig szerényebb, de biztosabb nyereségekkel jellemezhető. Az eredmények kiértékelésekor mutatóul szolgálnak az összveszteség és össznyereség, illetve ezek 5 blokkra lebontott értékei, a próbák során jelentkező tanulási tendencia mértéke, valamint a kockázatosabb paklik választásának aránya (jutalom-preferencia). Az elmúlt években több változata született a mérőeszköznek, azonban a módosítások hatással lehetnek a feladatban nyújtott teljesítményre, illetve befolyásolhatják, hogy pontosan mit mér a mérőeszköz. A nemzetközi kutatási eredmények alapján számos – a döntéshozatalt, illetve az impulzivitást tekintve érintett – zavar esetében alkalmazták már megfelelően, ugyanakkor az empirikus eredmények gyarapodásával egyre több kritikai észrevételt fogalmaztak meg vele kapcsolatban. A felmerült kritikák többek között az egyes mutatók, illetve a paklik összetételére vonatkoznak (nyereség és veszteség mértéke vs. frekvenciája, B pakli preferencia jelensége). A mérőeszköz összesített mutatói mentén kapott eredményeket érdemes körültekintéssel kezelni és az elemzések során a paklikra lebontott értékeket is vizsgálni. Továbbá alkalmazása során érdemes a kutatási minta jellegzetességeit is megfontolni, és a döntéshozatalt, ill. a blokkokban tapasztalt teljesítményt, így a tanulási görbét befolyásoló egyéni vagy akár szituációs jellemzőket is figyelembe venni.
Kulcsszavak: Iowa Gambling Task, viselkedéses mérőeszköz, döntéshozatal, impulzivitás

Az idősödés komplexitása a gondozás, a meggyőzési tudatosság, a kognitív hatékonyság, és a központi idegrendszer alaphelyzeti hálózati aktivitásának vetületeiben

SZ20

Szervező: **Pék Győző** - DE BTK Pszichológiai Intézet, Személyiség és Klinikai Pszichológiai Tanszék

A szimpózium egyik vonulata egyrészt a demenciában szenvedők családi gondozásának, ápolásának segítésével, illetve az idős emberek meggyőzésével és befolyásolhatóságával kapcsolatos aktuális, gyakorlatias témákkal foglalkozik. A másik vonulat az időskori kognitív funkcionálással és a központi idegrendszeri alaphelyzeti hálózat -DMN- időskori változásaival foglalkozik. Mindegyik témakör fontosságát erősíti az idős embereknek a populációban való egyre nagyobb aránya, jelenléte. Az első előadás kapcsán kiemelhető, hogy életkor növekedésével egyre nő a demencia, és különösen az Alzheimer típusú demencia előfordulásának a gyakorisága, ami fokozódó kihívásokat és terheket jelent a szociális ellátó és gyógyító rendszerek, és az érintett családok számára. A demens-barát környezet megteremtése célja többek között az olyan projekteknek, mint a szakképzett ápolók kompetenciáját és képzését elősegítő INDA projekt vagy a hazánkban is kiépülőben lévő Alzheimer Café mozgalom. A bemutatott módszertani tapasztalatok többek között az Európa Uniós támogatásával létrejött INDA projekt módszertani ajánlásaiba is integrálódtak, amely a demenciához kapcsolódó interprofesszionális szolgáltatások megalapozását célozta, és rugalmas, komplex gondozási programot dolgozott ki. A második előadásban szereplő vizsgálatok révén kifejlesztett, idősekre is adaptált meggyőzési tudatosság kérdőív önmagában is beoltásként hathat és növelheti a kor előrehaladtával alacsonyabb meggyőzési tudatossággal rendelkező személyek védettségét meggyőzési helyzetekben. Ennek gyakorlati hasznosítása a média által is egyre gyakrabban jelzett, időseket célzó megtévesztő, irreális elvárások teljesítésével kecsegtető eladói kampányok hatásainak csökkentésében is megnyilvánulhat. Segítségével az időseknek a fogyasztói manipulációknak való kiszolgáltatottsága csökkenthető. Ugyanakkor a mérőeszköz alkalmazása a leginkább fejlesztést igénylő idős személyek szűrését is lehetővé teszi. A kognitív szabályozói hatékonyság életkorral való csökkenésének kérdésköre az időskori változások experimentális vizsgálata felé mutat. A harmadik előadás a végrehajtói kontroll funkciók romlásával kapcsolatos vizsgálatok tapasztalatait összegzi. Általánosítható az a tapasztalat, hogy az idősödés elsősorban a környezeti ingerek mentén alakított viselkedés korrekciók nehézségével jár, míg az önindított, spontán, akaratlagos, és stratégiai viselkedésszabályozás lehetősége hatékonyabb helytállást tesz lehetővé. A negyedik előadás konklúziója, hogy az életkor előrehaladtával csökken a kapcsolat erőssége a Default Mode Network egyes részei között. Ezt az eredményt más kutatásokkal összevetve, - amelyek szerint a csökkenés fokozódik enyhe kognitív zavarban és különösen kifejezett az Alzheimer-kórban szenvedő betegeknél - diagnosztikai megfontolásokhoz is juthatunk. Ezek alapján a DMN nyugalmi fMRI-vel történő vizsgálata hozzájárulhat az Alzheimer-kór korai diagnosztizálásához.

Kulcsszavak: demencia, családi gondozás, időskori meggyőzési tudatosság, kognitív hatékonyság, DMN változások

Előadások

Demenciában szenvedő hozzátartozóikat ápoló családi gondozók támogató csoportja

Pék Győző[1], Orbánné Gellén Marianna[2], Kosztáné Hadházi Tünde[2]
[1] DE BTK Pszichológiai Intézet, Személyiség és Klinikai Pszichológiai Tanszék
[2] DMJV Városi Szociális Szolgálat, Nagy Sándor Telepi Gondozó Szolgálat Kandia Utcai Demens Idősek Klubja

A geriátriai gondozásban fokozott a kiégés kialakulásának a veszélye különösen a demenciában szenvedő idősek gondozásában. A leépülési folyamatok mögött gyakran Alzheimer betegség húzódik. A gondozás, ápolás terhei a professzionális gondozókat és a gondozó hozzátartozók egyaránt megterhelik. Különösen nagy az érzelmi, és fizikai megterhelés azok számára, akik családtagjaikat, rokonaikat egyedül gondozzák, amelyet Mace és Rabins (2012) a 36 órás munkanap koncepciójával érzékeltet.
A gondozás terhei a hozzátartozóknál leggyakrabban az időgazdálkodásban, az életstílusban a mentális és fizikai egészségben és a gondozottal való kapcsolatban jelentkeznek. Pozitív következmény a gondozó és gondozott közötti kapcsolat minőségi fejlődésében, atranszperszonális, személyes gyarapodásban jelentkezhet. Utóbbi azonban nem védi meg a hozzátartozót a gondozott identitásvesztéséből származó szenvedésektől.
A debreceni *Nagy Sándor Telepi* Gondozó *Szolgálat* Kandia Utcai *Demens Idősek Klubja* napközi otthonként ad lehetőséget egy hetedik éve működőhozzátartozói támogató csoportnak, amelytehermentesítő beavatkozást nyújt az érintetteknek.
A bálinti keretben működő, kettős vezetésű - klinikai szakpszichológus és mentálhigiénésen képzett szociálgerontológus által irányított-tematikus kiscsoport strukturált foglalkozásokkal, irányított beszélgetésekkel segíti azt, hogy a gondozó saját megküzdését fejleszthesse, önbecsülését, segítő potenciáját megőrizhesse, vagy azt helyreállítsa.A csoporttagok összetétele változó, a viszonylagos folyamatosságot a sokszor éveken át kitartó hozzátartozók képviselik. A félig strukturált, gyakran Gestalt elemeket tartalmazó gyakorlatok során többek között az érzelmileg fontos családi fotók, a kisebb, érzelmileg kiemelt jelentőségűszemélyes tárgyak bemutatása, a hozzátartozó önéletrajzának a családtag által való megírása, a mindezekkel kapcsolatos érzések, történetek kibontása, megbeszélése bizonyult nagyon hatékonynak mentálhigiénés szempontból.
Jól illeszkedik, és szemléleti segítséget nyújt a támogató csoportban szerzett tapasztalataink feldolgozásához Montgomery és Kosloski gondozói identitásváltozást magyarázó modellje. Ez dinamikus folyamatként kezeli azt a gondozói változást, amely során a családi identitás fokozatosan gondozói identitássá válik, különösen a demenciában szenvedő gondozott leépülésével, saját önazonosság vesztésével párhuzamosan kialakuló kölcsönös elidegenedés összhatásaként. A gondozói és családtagi identitás integrálása, megerősítése, a reálisabb tehervállalás kialakítása, a nehéz döntések - mint példá-

ul a tarthatatlannak észlelt helyzet esetén a bentlakásos intézeti elhelyezés - segítése szintén fontossá válik.
Kezdeményezésünket modell jellegűnek tekintjük, bízunk abban, hogy tapasztalatainkat hasznosítani lehet és azok motiválóak is lehetnek a területen dolgozó szakemberek számára.
Előadásunkban a fent bemutatott szempontok mentén történik a csoport történetének és hatásmechanizmusainak részletesebb bemutatása.
Kulcsszavak: demencia, hozzátartozói csoport, tehermentesítés, mentálhigiéné, 36 órás munkanap, gondozói identitás

A meggyőzési tudatosság mérése idősek körében

Balázs Katalin, Bene Ágnes, Bakó Panna
DE BTK Pszichológiai Intézet, Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék

Háttér és célkitűzések: A meggyőzési helyzetekkel való megküzdés hatékonysága a felnőttkoron túl, a kor előrehaladtával romlik. A meggyőzési tudatosság Friestad és Wright által (1994) bevezetett konstruktum, ami alatt ők a személy viselkedését meggyőzési helyzetekben befolyásoló tapasztalatok, tudás, ismeretek - mint pl. meggyőzési stratégiák ismerete - és vélekedések összességét értik. A kor előrehaladtával a meggyőzési tudatosság csökken, ezért is kiszolgáltatottabbak az idősek pl. az értékesítők meggyőzési stratégiáival szemben. A meggyőzési tudatosság mérésére elsősorban szűkspektrumú mérőeszközök léteznek, az átlagpopuláció vizsgálatára. Jelen vizsgálat célja az idősek meggyőzési tudatosságát mérő, szituációkra épülő kérdőív kidolgozása volt. Módszer: Az idősek meggyőzési tudatosságának vizsgálata egy eddig három adatfelvételi körben fejlesztett kérdőív segítségével történt. Az elővizsgálatok tapasztalati bepillantást engedtek az idősek meggyőzési tudatosságának működésébe. Az elővizsgálatok után (N=50), világossá vált, hogy az általunk felnőttek körében fejlesztett mérőeszköz jelentős adaptációjára van szükség. Az idősekre adaptált változat pszichometriai vizsgálatához egy idősgondozó szolgálat segítségével értünk el 155, illetve 129 főt. Az esetek döntő többségében a kitöltés személyes asszisztenciával történt. Az így gyűjtött adatok segítségével vizsgáltuk a mérőeszköz pszichometriai jellemzőit, a két mérés közt módosítottuk a kérdőívet. A kérdőív négy szituációt és a szituációkra vonatkozó kérdéseket tartalmaz, melyek igazságtartalmát kell a válaszadóknak megítélni. A validitás vizsgálatához Holtgraves (1997) a kommunikáció direkt és indirekt mivoltát feltáró kérdőívének hat itemét alkalmaztuk, melyek fókuszában az áll, hogy a személy mennyire keresi a kommunikáció mögöttes tartalmát. Eredmények: Az adatainkon végzett Cronbach-alfa számítások és hierarchikus klaszteranalízis eredményei alapján a kérdőív megbízhatósága itemek elhagyásával jelentősen növelhető, jó színvonalúvá tehető. A mérőeszközön elért összpontszám összefügg a validáló skálapontszámmal, ami a konkurens validitást alátámasztja. Következtetések: Az idősek vizsgálatára kidolgozott meggyőzési tudatosságot mérő eszköz ígéretes, annak megbízhatóságát és kezdeti validitási eredményét tekintve. A mérőszköz most is a célzott konstruktumot és megbízhatóan méri,

azonban további fejlesztéssel pszichometriai mutatói javíthatók. Gyakorlati jelentőség: A vizsgálatban fejlesztett kérdőív felvétele önmagába is beoltásként hathat és növelheti a kor előrehaladtával alacsonyabb meggyőzési tudatossággal rendelkező személyek védettségét meggyőzési helyzetekben, ezáltal kiszolgáltatottságukat csökkenthető. Ugyanakkor a mérőeszköz alkalmazása a leginkább fejlesztést igénylő személyek szűrését lehetővé teszi.

Kulcsszavak: időskor és meggyőzési tudatosság, szituációkon alapuló kérdőív, beoltás, kiszolgáltatottság csökkentése

A szabályozói hatékonyság életkori érzékenységének vizsgálata

Kondé Zoltán[1], Pék Győző[2]

[1] DE BTK Pszichológiai Intézet Általános Pszichológiai Tanszék

[2] DE BTK Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Klinikai Pszichológiai Tanszék

A kognitív hatékonyság életkori csökkenése, részben az információ feldolgozás és a viselkedésszabályozás folyamatában közreható szabályozó működések, az ún. végrehajtói kontroll funkciók romlásával kapcsolatos (pl. az öregedés frontális lebeny hipotézise). A szabályozó működés sokrétű, frakcionált szemléletmódjára tekintettel a végrehajtói hatékonyság életkori változása eltérő tendenciát mutathat az egyes szabályozói funkciók (váltás, koordináció, frissítés, gátlás) mentén. Ráadásul, az egyes funkciókat tesztelő eljárások különféle paraméterei különböző mértékben lehetnek érzékenyek az öregedés hatására. Kutatásunkban az öregedésnek a végrehajtói hatékonyságra gyakorolt differenciált hatásait vettük szemügyre a feladatváltás paradigma alapján. A feladatváltás eljárás a figyelmi beállítódások hatékony, rugalmas újradefiniálásának, az ún. váltási kontrollfunkciónak széles körben alkalmazott tesztje. A váltási veszteség jellemzően eltérően alakul idősebb személyek esetén a módszer egyes variánsaitól függően (globális vagy lokális váltási veszteség; nagyobb vagy kisebb memóriaterhelés; bejósolható vs. random elrendezése). Jelen kutatásban arra voltunk kíváncsiak, hogy a váltási veszteségben megjelennek-e az életkori hatások, és ha igen akkor, vajon eltérő mértékben-e attól függően, hogy a feladatváltások a személy önkéntes elhatározásán vagy a vizsgálatvezető jelzésein múlik. A vizsgálatban két kognitív kategorizációs feladatot kellett felváltva teljesíteni reakcióidő helyzetben. Az ingersorozat két kiemelt jelzett pontján a személyek maguk döntöttek arról, hogy változtatnak-e a feladaton (önkéntes váltás) vagy sem (önkéntes ismétlés). Egy harmadik jelzett kiemelt ponton jelzések határozták meg a releváns kategóriákat (irányított váltás és irányított ismétlés). Az önkéntes és irányított váltási veszteségeket hasonlítottuk össze egy fiatal és egy idős személyekből álló csoport között. Elvárásunk szerint mindkét váltási veszteség mentén életkori különbségeknek kellene jelentkezni, de az önkéntes célmeghatározás lényegesen kisebb életkori hatást vártunk. Eszerint a váltási hatás lényegesen nagyobb kell, hogy legyen irányított helyzetben az önkéntes helyzethez képest. A váltási veszteség életkori eltérése általánosságban a szabályozói hatékonyság életkorral arányos romlására utal. Az önkéntes és irányított váltási veszteség eltérése viszont azt jelezheti, hogy az idősödés

elsősorban a környezeti ingerek mentén alakított viselkedés korrekciók (gyors és hatékony reakciók a változó környezetre) nehézségével jár, míg az önindított, spontán, akaratlagos, és stratégiai viselkedésszabályozás lehetősége hatékonyabb helytállást tesz lehetővé. Az előadásban a kutatás friss eredményeit mutatjuk be.

Kulcsszavak: öregedés, kognitív kontroll, végrehajtói funkciók, feladatváltás, önkéntes feladatváltás

A Default Mode Network változásai az életkor függvényében

Varga Zsófia[1], Ferencz Ákos[2], Aranyi Sándor Csaba[3], Nagy Mariann[3], Opposits Gábor[3], Berény Ervin[4], Emri Miklós[3], Schuller Péter[2], Szemán-Nagy Anita[2]

[1] Debreceni Egyetem Pszichiátria Klinika

[2] Debreceni Egyetem BTK Pszichológiai Intézet, Személyiség-és Klinikai Pszichológiai Tanszék

[3] Debreceni Egyetem Nukleáris Medicina Intézet

[4] Debreceni Egyetem Orvosi Laboratóriumi és Képalkotó Diagnosztikai Tanszék

BEVEZETÉS: Az életkor előrehaladtával a pszicho-szociális változások mellett, az öregedés természetes biológiai folyamatai is zajlanak, amelyek neuropszichológiai konzekvenciákkal járnak. Az időskori változások megértése alapvető jelentőségű az idősekkel való adekvát foglalkozás szempontjából. A Default Mode Network (DMN, alaphelyzeti hálózat) egy olyan agyi hálózat, amely egyedülálló módon éber, nyugalmi állapotban aktív, amikor a központi idegrendszer nem végez célirányos feladatot. Funkciója összetett, fontos szerepe van az autobiografikus emlékezet, az önmagunkkal kapcsolatos értékítélet, a szociális és morális döntéshozatal, a jövővel kapcsolatos fantáziák, álmodozás, és a mentalizáció megfelelő működésében. Az öregedési folyamatok során csökken az alaphelyzeti hálózat (DMN) aktivitása (Damoiseaux és mtsai., 2007). VIZSGÁLATOK: Vizsgálataink során 28 fő idős és áthajló korú személy (60 év felett) és 26 fő felnőtt, (18-60 év) személy nyugalmi fMRI-jét hasonlítottuk össze. A vizsgálati személyeket a Nathan Klein Institute Rockland—adatbázisából válogattuk ki. A kísérleti (60 év felett) és a kontroll (18-60 évig) csoportot a lehetőségekhez képes próbáltuk illeszteni. A vizsgálatok során arra kerestük a választ, hogy a Default Mode Network (DMN) belül a hálózati aktivitás hogyan alakul az életkor függvényében. A DMN részei a következők: Inferior Parietal Lobule (IPL), Posterior Cingulate Cortex (PCC), Medial Prefrontal Cortex (MPFC). A vizsgálatok során két különböző modellel dolgoztunk. EREDMÉNYEK: Az első, négy régiós modell (csak a DMN részeit vizsgáltuk) eredményei alapján a következő szignifikáns eltéréseket találtunk: Mind a jobb, mind a bal IPL felől szignifikánsan csökkent a hálózati aktivitás a MPFC felé, illetve az MPFC felől a bal IPL felé is. A hat régiós modell esetén a DMN részei mellett a bal és a jobb Dorsolateral Prefrontal Cortex (DLPFC) is bevettük a vizsgálatba, tehát hat régió között néztük a kapcsolati hálózatot. A második, hat régiós modell alapján a következő szignifikáns eltéréseket találtuk: Mind a jobb, mind a bal DLPFC felől szignifikánsan csökkent a hálózati aktivitás a MPFC felé. Az MPFC felől a bal DLPFC felé is csökkent a hálózati aktivitás. Továbbá a már előző

modellben is kimutatott kapcsolat újra megerősítést nyert a bal IPL és az MPFC viszonylatában. KÖVETKEZTETÉSEK: A kor előrehaladtával csökken a kapcsolat erőssége a DMN egyes részei között, ez a csökkenés fokozódik az enyhe kognitív zavarban és különösen kifejezett az Alzheimer-kórban szenvedő betegeknél (Hafkemeijer és mtsai., 2012.) Ezek az elváltozások jóval hamarabb kimutathatók, mint az agy strukturális eltérései, így a DMN nyugalmi fMRI-vel történő vizsgálata hozzájárulhat az Alzheimer-kór korai diagnózisához. A kapott eredmények egybevágnak a nemzetközi szakirodalomban is fellelhető eredményekkel, mely szerint idős korban csökken a hálózati aktivitás a Default Mode Network-ön belül.
Kulcsszavak: DMN, alaphelyzeti hálózat, életkor és hálózati aktivitás

Az LMBTQ pszichológia aktuális kérdései

SZ21

Szervező: **Borgos Anna** - MTA TTK KPI
Vitavezető: **Ritter Andrea** - Változás Rendelő
Borgos Anna - MTA TTK KPI

A szimpózium a leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű és queer emberekkel kapcsolatos pszichológiai és társadalmi kérdésekkel, elméleti és terápiás vonatkozásokkal foglalkozik, amelyek speciális tudatosságot és társadalmi érzékenységet igényelnek a szakemberektől. Az első előadás (Lányi Katalin) az Amerikai Pszichológiai Társaság LMBT emberekkel folytatott munkával kapcsolatos irányelveinek most folyó hazai adaptálását illető kérdéseket, illetve magukat az irányelveket mutatja be. A második előadás (Fenyvesi Dávid) a transznemű identitással kapcsolatos elméleteket, kutatásokat, az egészségügyi és pszichológiai ellátás irányelveit tárgyalja. A harmadik prezentáció (Lászlóffy Julianna) a gyermekek és serdülőkorú fiatalok szexuális orientációját és nemi identitását érintő terápiás helyzeteket járja körül, kitérve a család, a pedagógus és a kortársak szerepére, esetismertetésekkel illusztrálva. Végül a negyedik előadás (Hazag Anikó) az LMBTQ páciensek klinikai gyakorlatban való megjelenésének néhány jellegzetes problémáját mutatja be a nemi helyreállító műtétet megelőző folyamattól az előbújáson át a szexuális orientáció megváltozásának élethelyzetéig.
Kulcsszavak: leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű, terápia, serdülők, előbújás, szexuális orientáció, nemi identitás

Előadások

Az Amerikai Pszichológiai Társaság LMBT irányelveinek adaptálása a magyar szakmai közönség számára

Lányi Katalin - Budapesti Gazdasági Egyetem

Az MPT LMBTQ pszichológiai szekciója az Amerikai Pszichológiai Társaság (APA) két kiadványát magyarra fordítja és kiadványt szerkeszt belőle. A „Gyakorlati útmutató meleg, leszbikus és biszexuális kliensekkel folytatott pszichológiai munkához” a szexuális

orientáción alapuló szakmai ajánlásokat fogalmazza meg, a „Gyakorlati útmutató transznemű és gender-nonkonform kliensekkel folytatott pszichológiai munkához” pedig a nemi identitás kérdéskörével foglalkozik. A két ajánlás együtt lefedi a szexuális kisebbségek széles körét. Kiemelten fontosnak tartjuk, hogy az APA ajánlásai a magyar pszichológiai szakmai közösség számára széles körben elérhetővé és ismertté váljanak, mert szekciónk hivatásának tekinti, hogy a nemi identitás és szexuális orientáció sokfélesége ismertté és elfogadottá váljon a gyakorló szakemberek számára. A hazai szakemberképzés nem fektetett eddig különös jelentőséget az LMBTQ kérdésekkel való foglalkozásra, ezért az ajánlások megjelentetését fontos lépésnek tekintjük. Előadásomban vázlatosan ismertetni kívánom a hazai LMBTQ helyzetet és a kiadványok tartalmát.
Kulcsszavak: szexuális orientáció, nemi identitás, gender, terápiás irányelvek

Transzneműség és pszichológia

Fenyvesi Dávid - PPKE BTK

A bevezetés tisztázza a vonatkozó alapfogalmakat (nemi identitás, nemi szerep, szexuális orientáció) és azok komplex viszonyát. Ezt követően a transznemű ernyőfogalom kerül kibontásra a bináris és nembináris transz identitások, dzsender-nonkonformitás, cross-dressing, stb. szemléltetésével. Ezután integratív, biopszichoszociális keretben összegezzük a dzsender-nonkonformitást és a transznemű identitásokat magyarázó elméleteket, kutatásokat. Az előadás végén kitérünk a transzneműség depatologizálásának aktuális folyamatára, referenciaként bemutatva az egészségügyi és pszichológiai ellátás transz-affirmatív szemléletét és nemzetközi irányelveit.
Kulcsszavak: transzneműség, magyarázó modellek, depatologizáció, transz-affirmatív ellátás

LMBT gyermekek és serdülők pszichés támogatása

Lászlóffy Julianna - PMPSZ Pilisvörösvári Tagintézménye

Manapság a felnőtt LMBT terápiák mellett egyre nagyobb arányban merül fel a szexuális orientáció és nemi identitás kérdésköre a gyermekekkel folyatott terápiákban is. Útkeresésük, kételyeik, kérdéseik, önmaguk felvállalása sokszor az egyik legnehezebb feladat, s olykor szakszerű külső támogatás nélkül nem is megy. Az előadásban az alapfogalmak és a terápiás alapvetések rövid ismertetése után gyermekek és serdülőkorú fiatalok szexuális orientációját és nemi identitását érintő területeket járok körül, esetismertetésekkel illusztrálva. Mi a feladata a pszichológusnak, ha a pedagógus kísérleteket tesz a gyermek nemi önkifejezésének megváltoztatására? Vagy ha a család nem fogadja el gyermeke szexuális orientációját vagy nemi identitását? Érinteni fogom önelfogadásuk lépcsőzetességét, a családtagok és a kortársak reakcióit a coming out hatására, a megküzdési stratégiáikat, ezek különbözőségeit. Szó lesz a terápiás folyamatok alakulásáról is.
Kulcsszavak: szexuális orientáció, nemi identitás, gyermekek, serdülők

LMBTQ páciensek a klinikai gyakorlatban

Hazag Anikó - Szent János Kórház Pszichiátriai Szakrendelő; Szent Imre Kórház Pszichiátriai Osztály

Húszéves klinikai munkám alatt sok LMBTQ pácienssel találkoztam, ezek tapasztalataiból szeretnék rövid áttekintést adni. Az előadásban bemutatok néhány jellegzetes problémát, mellyel a páciensek érkeznek, és ezekhez kapcsolódóan néhány esetvázlatot a következő témakörökben:
1. Nemi helyreállító műtéthez kapcsolódó pszichológiai vélemény kiállítása, melynek kapcsán olykor egy évig is jár hozzánk a páciens, máskor néhány alkalom után is kiadjuk a szakvéleményt. Kérdés, hogy ebben hogyan alakítható jól követhető protokoll?
2. Coming-outra készülő páciensek, akik már egy ideje meleg párkapcsolatban élnek, mégis magánéletüket főleg családjuk előtt titkolják, és azzal a dilemmával jönnek, hogy feltárják-e helyzetüket, mikor és hogyan. Kérdés, hogyan tudunk ebben a dilemmában jól segíteni számukra a korai tálalás drámája, vagy az elhúzódó, szomatikus panaszokba is átforduló szorongások elkerülése érdekében?
3. Megtegyem, vagy ne tegyem? Jellegzetes dilemma, amikor a korábban hetero kapcsolatokban élő páciens észleli homoszexuális irányultságát, és egyre gyakrabban elöntik ilyen irányú fantáziák, melyektől megriad. Kérdése ilyenkor, hogy engedjen-e ösztöneinek, vagy ne, „kipróbálja", vagy ne, folytonosan mérlegeli a következményeket pro és kontra. Kérdés, hogy ilyenkor hogyan egyensúlyozzon a terapeuta, hogy esetvezetésével ne sodorja bele, de ne is béklyózza meg páciensét?
Mindezen kérdések közös megvitatásával elősegíthetjük az LMBTQ páciensek hatékonyabb lelki egészségvédelmét.
Kulcsszavak: LMBTQ páciensek pszichoterápiája, nemi helyreállító műtét, coming out, szexuális orientációváltás krízise, LMBTQ emberek lelki egészségvédelme

Csoport- és kultúrközi viszonyok

SZ22

Szervező: **Nguyen Luu Lan Anh** - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet
Vitavezető: **Kende Anna** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A szimpózium az ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézetben folyó, a csoport- és kultúrközi viszonyok vizsgálatának olyan területeit feltáró kutatásokba ad betekintést, mint a kisebbségi – migráns, valamint roma - identitás és megküzdési stratégiák, a kisebbségi és a többségi akkulturációs stratégiák, a multikulturális attitűd és az interkulturális kompetencia. A csoport- és kultúrközi interakciókat, viszonyokat mind a kisebbségi/kulturálisan és földrajzilag mobil/etnokulturális csoportok, mind pedig a többségi/befogadó/tágabb társadalom (Berry, 2003) képviselőinek a perspektívájából, valamint a különböző perspektívákat összekötő interkulturális kompetencia bevonásával vizsgáljuk. Kutatásaink elsődleges, bár nem kizárólagos színhelye az iskola, az oktatás világa. A még 2015-ös menekült hullám előtt felvett, a többségi tanárok migráns tanulók-

kal, bevándorlókkal, multikulturális neveléssel kapcsolatos attitűdjeinek, tapasztalatainak, valamint a migráns tanulók élményeinek elemzése későbbi vizsgálatokhoz is összehasonlítási alapul szolgálhat (Győri, 2014).
Kulcsszavak: tanári multikulturális attitűd, interkulturális érzékenység, kisebbségi identitás, akkulturációs stratégiák

Előadások

Bevándorlókkal, migráns diákokkal kapcsolatos nézetek és multikulturális attitűd budapesti pedagógusok körében

Nguyen Luu Lan Anh, Boreczky Ágnes
ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Több, mint 300 budapesti pedagógussal végzett kérdőíves vizsgálatunkban arra vállalkoztunk, hogy feltárjuk a tanárok multikulturális neveléssel kapcsolatos értelmezéseit, kidolgozzunk egy tanári multikulturális attitűdöt mérő eszközt, és kimutassuk ezen attitűd összefüggéseit más konstruktumokkal, különös tekintettel a bevándorlókkal, a migráns tanulókkal kapcsolatos vélekedésekre. Eredményeink szerint a tanári multikulturális attitűdöt előre jelzi a bevándorlóknak tulajdonított „enrichment" – a befogadó társadalomhoz hozzájáruló – hatás; a másokhoz, a külső csoportok tagjaihoz való viszonyulás (fordított xenofóbia), a velük való interakció közben átélt érzelem, szorongás (interkulturális kommunikációs negatív érzelem); a sokféleség tapasztalata: a gyerekkori, családi (beszéltek-e idegen nyelvet gyerekkorukban) és pályaszocializációs előzmények, (migráns gyerekek aránya, mássággal jellemezhető tanulókkal kapcsolatos tapasztalatok) valamint a tekintélyelvűség és értékek (Boreczky-Bogáromi, 2014, Nguyen Luu, 2014). Kérdőíves vizsgálatunk eredményeinek értelmezésében, árnyalásában segít a 6 fókuszcsoportos interjú, melynek során 60 budapesti pedagógus - többek között - a különböző hátterű migráns és roma tanulókkal kapcsolatos (sokszor e két csoport közötti összehasonlítást kiemelő) tapasztalatát, vélekedését, az iskola integrációs szerepével, akkulturációs stratégiájával kapcsolatos véleményét vitatta meg.
Kulcsszavak: tanári multikulturális attitűd, migráns tanulók, interkulturális interakció, iskolai akkulturációs stratégia

A kelet-ázsiai tanulókhoz fűződő tanári viszony és ennek tanulói vetülete három különböző esettanulmány tükrében

Borsfay Krisztina - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Az előadás egy komplex, több különböző adatfelvételi módszert alkalmazó kutatás anyagából kiemelve mutat be három olyan esettanulmányt, amely egy-egy pedagógus kelet-ázsiai, illetve kínai tanulókhoz fűződő viszonyát, a multikulturalizmusra és tanulói mássága vonatkozó tanári nézetrendszerét, valamint mindezek tanórai megjelenését vizsgálja. A tanári viszonyulást és viselkedést ellenpontozva a tanulói oldal is részét

képezi az elemzésnek, komplex, több perspektívát is megmutató képet rajzolva ezzel a kelet-ázsiai, illetve kínai tanulók iskolai tapasztalatairól, élményeiről. Az elemzés alapja a tanárok egy-egy osztálytermi tanóráján készült videofelvétel, az ehhez kapcsolódó tanári interjúk, illetve egy tanulói interjú, valamint a pedagógusok multikulturális nézeteit mérő kérdőív. A vizsgálat három olyan budapesti intézményben készült, amely a kelet-ázsiai diákok akkulturációs stratégiáihoz különböző módokon illeszkedik, illetve az iskolai karrier más-más pontjait jeleníti meg (két tanítási nyelv jelenléte, általános iskola, illetve gimnázium). Az elemzés egyik fókusza az a pedagógiai célzatú másságkonstrukciós folyamat (Győri, Borsfay, Pálos, 2014), amely kifejezetten a kelet-ázsiai tanulókra vonatkozik. A videókon megjelenő pedagógiai helyzetek, illetve ezek értelmezése révén bomlanak ki azok a témák és események, amelyek az adott kelet-ázsiai tanulók kapcsán a pedagógusok számára kiemelkedőek és különös pedagógiai beavatkozást, kognitív vagy érzelmi fókuszt igényelnek. Hangsúlyosan jelenik meg a különböző szintű nyelvtudás kezelése, a többi tanuló viszonya ezekhez a különbségekhez, a kisebbségi identitás támogatásának tanórai eszközeivel kapcsolatos dilemmák. Az elemzés másik fókusza a tanórai helyzetek tanulói oldallal történő párhuzamba állítása. A tanulói pozíció megismerése során a kisebbségi identitás, ezen belül is a másodgenerációs kínai identitás kerül előtérbe, különös tekintettel az identitáskonfliktus különböző elemeire. Emellett a többségi társadalomhoz fűződő viszony, az iskolai karrier különböző pontjain szerzett tanulói tapasztalatok, negatív és pozitív élmények árnyalják az osztálytermi helyzetek tanulói értelmezését.

Kulcsszavak: tanárok interkulturális nézetei, tanári másságkonstrukció folyamata, kelet-ázsiai tanulók, kisebbségi identitás alakulása, többségi és kisebbségi tanulók viszonya az osztályteremben

Stigmával való megküzdés két életút tapasztalatain keresztül - lehetőségek és korlátok

Pálos Dóra - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Az előadás során két interjún keresztül szeretném bemutatni beszélgetőtársaim „cigány” identitásait, annak előíró jellegét, és az azzal való azonosulás lehetőségeit. Ennek részeként láthatóvá válnak eltérő akkulturációs stratégiáik, illetve a stigmával való megküzdésük különböző folyamatai. Az interjúk elemzése során olyan szociál- illetve kulturális pszichológiai elméleti kereteket használok, melynek segítségével nemcsak „belülről” láthatjuk, hanem meg is érthetjük a cigányok/romák „öndefiníciós kihívásait” és egyedi válaszaikat, melyek a többség-kisebbség viszony újragondolására is késztetnek.

Kulcsszavak: kisebbségi identitás, etnikai identitás, társas stigma, akkulturáció, megküzdés

Interkulturális kompetencia – elmélet és gyakorlat két fejlődéselmélet összehasonlító elemzésén keresztül

Végh Judit - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Az interkulturális kompetencia a mai globális társadalomban egyre inkább alapvető kompetenciává válik, éppen ezért egyszerre van szükség egyfajta fogalmi konszenzusra, ugyanakkor multidiszciplináris megközelítésre. Az interkulturális kompetencia jelenleg egy olyan kutatási terület, amely bár széleskörű irodalmi, elméleti és gyakorlati háttérrel rendelkezik, mégis újabb és újabb megközelítésekre, nézőpontokra világítanak rá az évente nagy számban megjelenő aktuális kutatások. Kutatásomban a még bevezetés alatt álló Reflektív Interkulturális Kompetencia Értékelés modell (RICA - Reflective InterculturalCompetenceAssessment, Biagi és mtsai, 2012; Bracci, Bella Owona és Nash, 2013), és a már hosszú évek tapasztalatával rendelkező Interkulturális Érzékenység Fejlődési Modell (DMIS - DevelopmentalModel of InterculturalSensitivity, Bennett, 1986) összehasonlító elemzésére helyezem a hangsúlyt, meghatározott dimenziókon keresztül. Kiemelten beszélek a modellek által meghatározott fejlődési szintek összehasonlító elemzéséről. Célom olyan összefüggések megjelenítése, melyek iránymutatást adnak a RICA modell működéséhez és továbbfejlesztéséhez kapcsolódóan illetve a jövőben felhasznált interkulturális kompetencia modellek alkalmazása során. Az összehasonlításban elsődlegesen vizsgált dimenziók a modellek kialakulásának háttere, komplexitás, mérés, fejlődési szintek, az etnocentrikus – etnorelatív kontinuum megjelenése, a modellek célmeghatározása, kiegészíthetősége, alkalmazása és alkalmazhatósága, a nyelvtudás szerepe.

Kulcsszavak: interkulturális kompetencia, Reflektív Interkulturális Kompetencia Értékelés (RICA), Interkulturális Érzékenység Fejlődési Modell (DMIS)

Differenciáldiagnosztikai lehetőségek a korai fejlődési zavarok felmérésében.

SZ23

Szervező: **Lakatos Katalin** - BHRG Alapítvány
Vitavezető: **Csabai Krisztina** - PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

A fejlődés minden területére kiterjedő komplex diagnosztikai szemlélet ma már elengedhetetlen az eltérő fejlődésmenet okainak szűrésében, tüneteinek felmérésében és a gyermeket nevelő család, mint támasz lehetőségeinek feltérképezésében. Csakis egy minden területre kiterjedő, az interdiszciplináris modellt alkalmazó komplex fejlődési diagnosztika segítségével lehet kiválasztani az adekvát fejlesztési, vagy megelőzési módszereket (Lakatos és mtsai, 2015). Számos kutatás igazolja, hogy a korai fejlődési zavarok tünetcsoportjai nagyon gyakran hasonló, vagy átfedő mintázatot mutathatnak a viselkedéses, a kognitív, a neuromotoros és az érzelem- és viselkedésregulációs területeken. A korai fejlődési zavarok, vagy az erre utaló gyanújelek felmérésében éppen ezért

rendkívül fontos, hogy a komplex felmérés részletes differenciáldiagnosztikai szempontokat is tartalmazzon, amely magában foglalja a fejlődésmenet keresztmetszeti és longitudinális felmérésén túl a kontextuális tényezők, például a szülő gyermek kapcsolat és a korai szabályozási minták részletes felmérését és kontextuális feltérképezését. Csak több eljárás összehangolt alkalmazásával és interdiszciplináris team-munkával lehet olyan modellt megvalósítani, amely a fejlődési zavarok általános szűrésén túl alkalmas a tüneti képben és a fejlődési mutatókban rejlő finom különbségek megállapítására, következésképp az eltérő fejlődésmenet egyéni különbségeinek differenciáldiagnosztikájára. A BHRG Alapítvány és a PPKE Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszéke együttműködésében 4 éve kezdtük meg ennek a modellnek a kidolgozását és gyakorlati megvalósítását. A szimpóziumban elhangzó 4 előadásban a fenti modellt megalapozó kutatómunkáink legújabb eredményeit mutatjuk be. (1) Lakatos Katalin vezetésével kidolgozott LongiKid© szűrőmódszert és a 3-6 hónapos csecsemők tüneteiről készített filmet mutatja be. (2) Lengyel Rita a Longitudinális Komplex Vizsgálat és a Bayley III fejlődési skála profiljainak legújabb összehasonlító eredményeit mutatja be. (3) Hámori Eszter a korai regulációs problémák klinikai és szubklinikai tüneteinek felmérésére vonatkozó eredményeket prezentálja. (4) Márkus Lilla és Arató Ágnes a Játékhelyzet elemzésével jellemző regulációs mintázatokat mutatnak be, csecsemő-szülő interakciós profilok felrajzolásával.

Kulcsszavak: Korai fejlődési zavarok, komplex longitudinális diagnosztika, differenciáldiagnosztika, LongiKid, Bayley III, Játékhelyzet, regulációs mintázatok, tervezett intervenció

Előadások

Tipikus és eltérően fejlődő 3-6 hónapos csecsemők neuro-szenzomotoros tüneteinek bemutatása és értelmezése a LongiKid© szűrővizsgálattal

Lakatos Katalin - BHRG Alapítvány

A Longitudinális Komplex Vizsgálat (LongiKid©) 2002 óta folyamatosan fejlesztett, jelenleg validálás alatt álló szűrővizsgálat,- melynek szakszerű alkalmazása az eltérő fejlődésmenet legtöbb korai (3 hónapos kortól 5 éves kor között manifesztálódó) tünetét hivatott kimutatni vizsgálati feladatainak felvétele és sok-szempontú elemzése segítségével. Kutatásunk egyik célja az, hogy a LongiKid© szűrővizsgálattal minden életkorban (2.5 hó és 5 éves kor között) meghatározhatóvá és egyben elkülöníthetővé váljon a tipikus, a tipikus-variáns, az eltérő és a sérült működés, s egyben bemutathatóvá váljanak egyes klinikai alcsoportok korai tünetei. A 3-6 hó közötti csecsemő vizsgálatok videó-felvételeiből készült film több új megfigyelési szempontot is tartalmaz más csecsemővizsgálatok értékeléséhez képest. Bemutatásra kerül a megfigyelési szempontok komplexitása, az idegrendszeri érési zavar soft tüneteinek azonosítása, a csecsemő vizsgálatára alkalmas környezet kialakítása, a vizsgálatvezető attitűdje, amely tényezők

a szülők és a korai intervencióban dolgozó szakemberek számára egyaránt hasznos lehet ahhoz, hogy miképp tervezzék és valósítsák meg az adott csecsemő számára az optimális vizsgáló környezetet.

Kulcsszavak: LongiKid, komplex szenzomotoros szűrés, neurotipikus fejlődés, neuro-szenzo-motoros

A LongiKid© Skálarendszerének bemutatása összehasonlítva a Bayley-III Csecsemő és Kisgyermek Fejlődési Skálával

Lengyel Rita[1], Lakatos Katalin[1], Hámori Eszter[2], Soltész-Várhelyi Klára[3]

[1] BHRG Alapítvány

[2] PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

[3] PPKE BTK Általános Lélektan Tanszék

3 hónapos csecsemőkön végzett vizsgálati eredményeink arra mutattak rá, hogy kimutathatóak korrelációk a két teszt Skálái között, ami a LongiKid© validitását mutatva nagy eredmény. Mélyebb elemzés bebizonyította tette a teszt megfelelő kialakítását, emellett számos olyan különbség is kirajzolódott, ami a LongiKid©, mint neuro-szenzo-motoros teszt számára alapvető, azaz, hogy egy szűrővizsgálatként funkcionálva alkalmassá váljon az idegrendszeri érési zavar soft és hard tüneteinek lehető legkorábbi azonosítására. Az előadásomban kitérek részletesen Bayley-III és LongKid© skálarendszerére, szemléltetve a teszt komplexitását és jövőbeni szerepét a korai fejlesztésben dolgozó szakemberek számára.

Kulcsszavak: LongiKid, Bayley-III, neuro szenzo motoros teszt, szűrővizsgálat

Regulációs tünetek klinikai és szubklinikai mintázatainak szűrése tipikusan és eltérően fejlődő csecsemőknél és kisgyermekeknél

Hámori Eszter[1], Lengyel Rita[2], Medgyesi Patrícia[1], Molnár Anett[1]

[1] PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

[2] BHRG Alapítvány

Bevezetés. Az utóbbi évtizedekben az egészségügyi és a pszichoterápiás gyakorlatban is egyre gyakrabban jelennek meg az alkalmazkodás különféle területeit érintő, a csecsemő és kisgyermekkorban jelentkező szabályozási, vagy más néven regulációs zavarok. Az organikus oki háttér hiányában megjelenő alvásproblémák, a táplálási-gyarapodási nehézségek, a krónikus megnyugtathatatlanság tünetei a korai kapcsolat sajátosságaira, a szülői gondozásban, gondoskodásban rejlő problémákra irányítják a figyelmet, és az azt kezelő szakembertől a klasszikus medikális szemlélettől némileg eltérő modellt kívánnak meg a diagnosztika és az intervenció területén. A klasszikus regulációs zavarok a második életévtől kiegészülhetnek a korai kapcsolat súlyosabb problémáit jelző kötődési nehézségekkel, illetve az érzelmek és a viselkedés szabályozásának zavaraival. A korai felismerés és a komplex diagnózisalkotás rendkívüli fontosságú, hiszen ez alapozza meg a beavatkozás tervezését és a hatékony segítségnyújtást. A vizsgálat.

2013 szeptemberétől a BHRG Alapítvány és a PPKE Korai fejlődés és Kötődés kutatócsoportja együttműködésében elindítottunk egy komplex felmérést, ami a regulációs zavarok klinikai és szubklinikai tüneteinek felmérését célozta meg a 2-60 hónapos korosztálynál, tipikusan és eltérően fejlődő gyermekeknél. A LongiKid Program (BHRG), valamint a Baba-mama Interakciós Projekt (PPKE) részeként 2-60 hónapos korú tipikusan, valamint eltérően fejlődő gyermeket nevelő szülők egy kérdőívcsomagot töltöttek ki, melyben a regulációs területekre vonatkozó, általunk összeállított szűrőkérdésekre is válaszoltak. Eredmények. A jelen felmérésben eddig 200 család adatait dolgoztuk fel. Eredményeink szerint a családok közel 25%-a százaléka számolt be gyermekük első életéve során valamilyen típusú regulációs nehézségről, ami ugyan nem éri el a klinikailag jelentős szintet, de szubjektíve problémát okoz a családoknak. Ez az arány megegyezik a szakirodalomban leírt nemzetközi adatokkal. Következtetés: A szubklinikai szintű regulációs problémák jelentősen akadályozhatják a gyermek későbbi fejlődését több területen is (Hemmi, et al, 2011). Szűrésük ezért kiemelt szerepet kell kapjon a tipikus és az eltérő fejlődésmenet korai diagnosztikájában, a hatékony intervenció és prevenció tervezése miatt.

Kulcsszavak: Regulációs zavarok, klinikai és szubklinikai mintázatok, korai diagnosztika, komplex szűrés.

Regulációs mintázatok megjelenése az anya-csecsemő interakciókban - a "tanítói játékhelyzet" mint sajátos kontextus

Arató Ágnes[1], Márkus Lilla Viktória[2,3], Hámori Eszter[4], Soltész-Várhelyi Klára[5]

[1] Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat XX. kerületi Tagintézménye

[2] PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

[3] Pitypang Művészeti Óvoda

[4] PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

[5] PPKE BTK Általános Lélektan Tanszék

A PPKE Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszékének a BHRG Alapítvánnyal folytatott együttműködésében dolgoztuk ki azt a kapcsolatdiagnosztikai programcsomagot, amely 3-36 hónapos gyermekek kognitív, neuromotoros, érzelem-és viselkedésregulációs fejlődési sajátosságait a szülő-gyermek kapcsolatban ágyazottan vizsgálja. Előadásunkban az általunk kidolgozott tanítói játékszituáció (Hámori, 2005) tipikus és eltérő fejlődésű csecsemő-anya pároknál történ alkalmazását mutatjuk be. Korábbi, tipikus fejlődésű csecsemőkkel és szüleikkel végzett kutatásunkban összefüggéseket találtunk a közös játékban megjelenő interakciós mintázatok, a szülő gyermekére irányuló regulációs jellemzői, valamint a játékszituációban használt játéktárgyak manipulációs nehézsége között (Arató, Márkus, Hámori, 2014, 2015). Megfigyeltünk olyan interakciós mintázatokat, melyek minden játék esetében egyformán jelentkeztek (a közelség keresése, a szülő részéről a szemkontaktus kezdeményezése, a gyermek figyelmének felkeltésére irányuló kommunikációs jegyek). Emellett azonosítottunk olyan, az egyes játéktípusokra jellemző specifikus sajátosságokat, amelyek a baba-mama interakció színvona-

lát (a pár egymás felé irányuló érzelemkifejezését, az érzelmek amplitúdóját, a pár aktivitását) eltérően befolyásolták. Vizsgálat célja: Legújabb kutatásunkban összehasonlítottuk az eltérő fejlődésű szülő-csecsemő párok interakciós jellemzőit a korábbi – tipikus mintán megfigyelt – eredményeinkkel. Arra voltunk kíváncsiak, hogy megjelennek-e a fentebb említett összefüggések az atipikus fejlődésű csecsemők és szüleik játékában, és ha igen, akkor mennyiben alkalmas a játékszituáció az esetlegesen fellépő regulációs problémák korai diagnosztizálására. Eredményeink szerint az eltérő fejlődésmenetű csecsemőknél sajátos, az egyes játékokra jellemző regulációs mintázatok jelentek meg, a tipikusan fejlődő csoporthoz képest. A szülők bizonyos játékok esetén diszharmonikusabb regulációs mintákat mutattak az 5 perces játék-interakción belül: a figyelem fenntartására irányuló törekvés és a direkt irányítás bizonyos játéktárgyaknál jellemzőbb volt, és ez együtt járt az interaktív viselkedés kedvezőtlenebb érzelmi tónusával. Következtetés: Eredményeink arra hívják fel a figyelmet, hogy a szülő-gyermek pár még egy 5 perces szituáción belül is eltérő interakciós mintázatokat mutathat attól függően, hogy a szülő milyen kihívásnak tekinti az interakcióban szereplő játéktárgyat, vagy hogyan észleli gyermeke affinitását az adott tárgyhoz. További vizsgálatok szükségesek azonban annak megállapítására, hogy az eltérő fejlődésmenet sajátosságai, a szülői jellemzők, vagy a gyermek egyéni adottságai játsszák-e ebben a fő szerepet. Eredményeink a korai intervenció számára kínálnak használható támpontokat a szülő-gyermek kapcsolat segítése, és az adekvát játéktárgyak megválasztása terén.

Kulcsszavak: regulációs minták, tanítói játékhelyzet, diádikus mintázatok, játékspecifikus jellemzők, korai intervenció

Digitális átállás pszichológiai szemszögből

SZ24

Szervező: **Estefánné Varga Magdolna** - Eszterházy Károly Főiskola
Vitavezető: **Pléh Csaba** - Közép-európai Egyetem, Kognitív Tudományi Tanszék

Az Eszterházy Károly Főiskola Pszichológia Tanszéke immár két éve kutatja az infokommunikációs (IKT) technológiák használati jellemzőit. Kutatócsoportunk érdeklődésének előterében az áll, hogy az új technológiák elterjedésével hogyan változnak a tanulói képességek, az önszabályozó tanulás készségei, és a tanulás eredményessége. Az egyre általánosabbá váló önálló információkeresés és feldolgozás új típusú pedagógiai és pszichológiai problémákat vet fel. A tanuló részéről feltételezi az önálló felkészülést, az információk hatékony feldolgozását, megértését, a tanulás önszabályozását. Az iskola és a tanár részéről pedig feltételez egy paradigmaváltást, amelyben a tudásátadó szerep helyett a tanulásirányító szerep válik egyre hangsúlyosabbá. Egyre inkább teret nyer az a nézet, hogy az élethosszig tartó tanulást lehetővé tévő kompetenciák kialakítása az iskola feladata, ennek ellenére az önszabályozó tanulás fejlesztése nem általános, és az iskolák között jelentős különbségek vannak. A szimpózium egy átfogó kutatás eredményeit mutatja be, amely a „Digitális átállás az oktatásban” címet viselő, (4.2.2.D-15/1/KONV-2015-0027) projekt keretében zajlott. A kutatás fő célja az önszabályozó

tanulás és a munkamemória fejlődési jellegzetességeinek feltárása volt, emellett az elemzések kiterjedtek, annak vizsgálatára is, hogy e jellemzők milyen együttjárást mutatnak a tanulmányi eredményességgel és az IKT használat gyakoriságával. Egy komplex vizsgálat keretében vettük fel az adatokat, amely online munkamemória teszteket, és kérdőívet tartalmazott. Mindezek mellett begyűjtöttük a tanulmányi valamit a kompetenciamérési eredményeket, és fókuszcsoportos interjúval az iskolák pedagógusait kérdeztük meg intézményük tanulásfejlesztő tevékenységéről. A szimpózium négy előadása a kutatás egy-egy területét mutatja be. Az első előadás az IKT használati jellegzetességeit mutatja be különböző korosztályban, kitérve a használati gyakoriság és a használat minőségi jellemzőinek az összefüggéseire. A második előadás az önszabályozó tanulás jellegzetességeit tárja fel, kapcsolatba hozva azt a tanulás eredményességével és az IKT használat gyakoriságával. A harmadik előadás látens változó elemzéssel keresi az összefüggést a munkamemória kapacitás, az iskolai teljesítmény, és a fizikai állóképesség között. A negyedik előadás pedig az iskolák tanulásfejlesztő tevékenységének tükrében elemzi a tanulói jellemzőket.

Kulcsszavak: IKT használat, önszabályozó tanulás, munkamemória

Előadások

Az IKT használat jellegzetességei kisiskolás, serdülő és fiatal felnőttkorban

Dorner László, Szebeni Rita, Mester Dolli
Eszterházy Károly Főiskola

Jelen előadás ismerteti az IKT eszközhasználati és az internethasználati szokások kvantitatív felmérésére irányuló kérdőívünk kidolgozásának 2 éves folyamatát és a végső verzióval végzett eredmények elemző bemutatását, összehasonlítva a korábbi kutatásaink eredményével. A kétéves kutatásban összesen 1508 fő vizsgálati eredményeit értékeltük (677 fiú és 831 lány), a mintát Egerben és a környező településeken tanuló közés felsőoktatásban tanuló fiatalok képezték 4 korcsoportban (9-11, 13-15, 17-19, 20-25 évesek, korosztályonként 3-400 fő, M=15,08 év; SD=4,2). Módszerek: A 2015 novemberében lezárult keresztmetszeti kutatásunkban a kutatócsoport által kidolgozott 17 kérdést (Likert típusú skálák) tartalmazó kérdőívet használtuk, melyben a szocioökonómiai háttérváltozók mellett az internethasználat és az IKT eszközök használatának hétköznapi és hétvégi mennyiségére, a használat céljaira, otthoni és iskolai tanulás közbeni használat jellegzetességeire, az IKT eszközök szülői kontrolljára kérdeztünk rá. A vizsgálati eredmények azt mutatják, hogy a különböző korcsoportokban folyamatosan emelkedik az átlagos hétköznapi internethasználat mennyisége, míg 10 éves kor körül 1-1,5 órát neteznek a tanulók, addig ez fokozatosan megduplázódik 20 éves korra, a fiatalabb korcsoportok tanszünetben a tanítási héthez képest legalább fél órával többet neteznek, ez a különbség eltűnik 20 éves korra. Hétvégén és tanszünetekben a használat mennyisége minden korosztályban meghaladja a hétköznap tapasztalható szintet, átlagosan

napi fél órával. Miközben az asztali számítógép használata még mindig eléggé elterjedt az összes életkori csoportban, észrevehetjük a laptop (hordozható számítógép) kiugró használati arányát. Ugyancsak figyelemre méltó hogy a tabletek és az okostelefonok használati aránya is egyenletesen nő, ami a leggyakrabban használt eszközzé teszi azokat. A tanulók leggyakrabban tananyagok megosztására, cseréjére, nyelvtanulásra, valamint idegen szavak keresésére használják az IKT eszközöket. Kiemelhető még az otthoni tanulás közbeni párhuzamos feladatvégzés (multitasking) korosztályonként emelkedő gyakorisági mutatói, mely a figyelmi váltások gyakoribbá válásával is jár. a használati gyakoriság és a használat minőségi jellemzőinek az összefüggéseire.
Kulcsszavak: IKT, gyakoriság, iskolai és otthoni használat, multitasking

Az önszabályozó tanulás fejlettségének kapcsolata a tanulási eredményekkel és az IKT használat jellemzőivel

Dávid Mária, Taskó Tünde Anna, Estefánné Varga Magdolna
Eszterházy Károly Főiskola

Az előadás egy keresztmetszeti összehasonlító kutatás eredményeit mutatja be, melynek célja a tanulás eredményessége, az infokommunikációs eszközök használatának sajátosságai és az önszabályozó tanulás fejlettsége közötti összefüggések feltárása. 2015 novemberében lezárult keresztmetszeti kutatásunkban a 10-14-18-és 22 éves korosztályban összesen 1257 fős mintán vizsgáltuk az önszabályozó tanulás fejlődését. Vizsgálatunkban a kutatócsoport által kifejlesztett önszabályozó tanulás kérdőívet használtuk, mely 59 itemet tartalmaz, valamint összegyűjtöttük a tanulmányi eredményeket és a matematika és szövegértés kompetenciamérések adatait. A korcsoportok között szignifikáns különbségeket az önszabályozó tanulás fejlettsége szempontjából. Az életkor előrehaladtával az eredmények javulnak, de a kérdőív faktoraiban szinte minden korosztályban alacsony átlagértékeket kaptunk. Az önszabályozó tanulás kérdőívében minden korcsoportnál tapasztalható alacsony értékek rámutatnak arra, hogy tanulóinknál elengedhetetlenül szükség lenne az önszabályozó tanulás fejlesztésére. Minden korosztályban, minden faktor fejlesztésére szükség van, de különösen fontos odafigyelni arra, hogy már az alsó tagozatban a hatékonynak tekinthető tanulási szokásokat gyakoroltassák be a kisdiákokkal, mert a szokásrendszer spontán módon nem változik, nem fejlődik. Az önszabályozó tanulás fejlettségi szintje mérsékelt, de szignifikáns pozitív korrelációt mutat mind a tanulmányi eredményekkel, mind a kompetenciamérés eredményeivel Az infokommunikációs eszközök átlagnál gyakoribb használata az önszabályozó tanulás alacsonyabb szintjével jár együtt.
Kulcsszavak: önszabályozó tanulás, tanulási eredményesség, IKT használat

Munkamemória kapacitás, iskolai teljesítmény, és fizikai állóképesség: Látens változó elemzés

Kovács Kristóf, Faragó Boglárka, Dávid Mária
Eszterházy Károly Főiskola

A munkamemória kapacitás, az iskolai eredményesség és az oktatás szempontjából fontos kognitív képességek között megalapozott kapcsolat mutatható ki. Emellett egyes eredmények a munkamemória kapacitás és a fizikai aktivitás között is kapcsolatot mutattak ki. Célunk, hogy látens változó-elemzés (structural equation modeling) segítségével feltárjuk a kapcsolatot ezen konstruktumok között egy 14 és 18 év közötti tanulókból álló nagy mintás (N=428) vizsgálatban. A résztvevők öt munkamemória tesztet töltöttek ki online; a Corsi tesztet (előre is visszafelé is), számterjedelem tesztet (előre és visszafelé is) és az N-vissza tesztet. Emellett rendelkezésünkre bocsátották a tanulók iskolai jegyeit matematikából, magyar nyelv és irodalomból, illetve angolból, a tanulók PISA kompetencia eredményét matematikából és olvasott szövegértésből, valamint a Nemzeti Egységes Tanulói Fittségi Teszt (NETFIT) eredményeit. Közepes erősségű kapcsolatot találtunk a munkamemória kapacitás és az iskolai eredmények között; a munkamemória kapacitást mérő feladatok erősebb korrelációt mutattak a PISA pontszámokkal, mint az iskolai jegyekkel. Emellett gyenge kapcsolatot találtunk a fizikai állóképesség és a munkamemória kapacitás között. Érdekes módon a fizikai aktivitás néhány egyedi mutatója erősebb kapcsolatot mutatott a kognitív és oktatási eredményekkel, mint mások. Eredményeink megerősítik a korábbi kutatások tapasztalatait a munkamemória kapacitás és oktatási teljesítmény közötti kapcsolatra vonatkozóan, kiegészítve egy további, teoretikus szempontból érdekes kapcsolattal a munkamemória kapacitás és a fizikai aktivitás között.

Kulcsszavak: munkamemória, kompetenciamérés, látens változó elemzés

Az iskolai tanulásfejlesztés hatása az önszabályozó tanulás fejlettségére

Héjja-Nagy Katalin, Hatvani Andrea, Hanák Zsuzsanna
Eszterházy Károly Főiskola

A TÁMOP-4.2.2.D-15/1/KONV-2015-0027 „Digitális átállás az oktatásban” pályázat keretében – egy tágabb vizsgálat részeként – került sor az Eszterházy Károly Főiskolán az iskolák tanulásfejlesztő tevékenységének az önszabályozó tanulás fejlettségére és a tanulói teljesítményekre vonatkozó hatásának vizsgálatára. Vizsgálatunkban arra kerestük a választ, hogy a gyakorló tanárok véleménye szerint mennyire képesek az iskolák az önszabályozó tanulásra felkészíteni a tanulóikat, saját gyakorlatukban, illetve az intézményükben hogyan segítik a pedagógusok az önszabályozó tanulás kialakulását. Szerettük volna azt is megvizsgálni, hogy találunk-e különbségeket a különböző iskolák tanulói között az önszabályozó tanulás fejlettségében, a munkamemória-kapacitásban és a tanulmányi átlageredményben, valamint a kulcskompetenciákban, azzal összefüggésben, hogy van-e tudatos tanulásfejlesztő foglalkozás az iskolában. Feltételeztük, hogy azokban az iskolákban, ahol van tudatos tanulásmódszertani fejlesztés, ott a tanu-

lók teljesítményei jobbak lesznek mind az önszabályozó tanulás, mind pedig a munkamemória szempontjából. Feltételeztük, hogy azokban az iskolákban, ahol tudatos tanulásmódszertani fejlesztő munkával találkozunk, a tanulói teljesítmények is jobbak lesznek. A vizsgálat során fókuszcsoportos interjúkat készítettünk, illetve egy kérdőívet töltettünk ki a pedagógusokkal a tanulásmódszertani fejlesztő munkájukról az intézményük, illetve saját gyakorlatuk vonatkozásában. A tanulók tanulmányi átlageredményét és kompetencia-mérési eredményeit dokumentum-elemzés segítségével kaptuk, munkamemória-teljesítményüket kognitív számítógépes feladatokkal, és önszabályozó tanulásuk fejlettségét saját kidolgozású kérdőívvel mértük egy felmérésben. A vizsgálatban 49 pedagógus vett részt Eger több általános és középiskolájából, mindössze 10 %-uk (5 fő) férfi, és 90%-uk (44 fő) nő. A kutatásban összesen 1200 tanulót vizsgáltunk. A fókuszcsoportos interjúk során hiányosságokat tapasztaltunk a tanulásmódszertani fejlesztés terén, valamint a tanárok saját gyakorlatára vonatkozó önreflexiók is szegényeseknek bizonyultak. Variancia-analízis segítségével a következő összefüggéseket találtuk a tudatos tanulásmódszertani fejlesztés és a tanulói eredmények között: azon iskolák diákjai, ahol van tudatos tanulásmódszertani fejlesztés és ezt képzett szakember végzi, jobb eredményt értek el tanulmányi átlagukat és kompetencia-eredményeiket tekintve, valamint fejlettebb önszabályozó tanulással rendelkeztek, továbbá munkamemória-eredményeik is jobbak voltak. A részletesebb statisztikai elemzés eredményeiről a konferencián szeretnénk beszámolni.

Kulcsszavak: önszabályozó tanulás, tanulásmódszertani fejlesztés, élethosszig tartó tanulás

Elektrodermális ujjlenyomatok

SZ25

Szervező: **Székely Anna** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A pszichológia tárgya az emberi viselkedés és gondolkodás. E tudományterületen kutatók gyakran viselkedéses mérésekből következtetnek arra, hogy mi zajlik a fejünkben, milyenek vagyunk (úgy általában), amiből talán bejósolható, hogy egy adott helyzetben hogyan fogunk viselkedni. E szimpózium előadásaiként olyan kutatásokat kötöttünk csokorba, melyek egy konkrét pszicho-fiziológiai mutató, az elektrodermális aktivitás (EDA) mintázatát használják fel, mint modern, biometriai ujjlenyomatokat. Az első előadásban megismerkedhetünk egy, az elektrodermális aktivitást mérő új eszközzel és láthatjuk az ezt követő előadásokban alkalmazott rendszer módszertani sajátosságait. A második előadás tanulságai alapján levonhatjuk azt a következtetést, hogy az EDA hullám-természetű mintázata életkori sajátosságokat mutat. A harmadik előadás segíthet abban, hogy tetten érjük az egyik legfontosabb gondolkodási folyamatunk, a memória nyomok képződésének pszicho-fiziológiai kísérő-jelenségeit. A negyedik előadás rámutat arra, hogy az „EDA ujjlenyomatot" akár genetikai tényezők is alakíthatják. Levonhatjuk tehát azt a következtetést, hogy az elektrodermális aktivitás mintázata egyedi, ugyanakkor életkori, illetve helyzet-specifikus sajátosságokat is mutat. A szimpózium

célja, hogy e kutatási (és egyéb, kapcsolódó alkalmazott) területen további ötleteket gyűjtsön további együttműködésekhez.
Kulcsszavak: elektrodermális aktivitás, biomonitor, kognitív pszichológia, fejlődéslélektan, pszichogenetika

Előadások

Obimon (Open-source Biomonitor): egy új elektrodermális aktivitást mérő eszköz pszichológiai kísérletekhez

Maruzsa Szabolcs[1], Kótyuk Eszter[2,1], Köteles Ferenc[3], Székely Anna[1]
[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest
[2] Posztdoktori Kutatói Program, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest
[3] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet, Budapest

Az elektrodermális aktivitás (EDA) mérése az emberi bőrfelszín bioelektromos tulajdonságait hasznosítja. Érzékeny mutatója számos pszichológiai állapotnak és folyamatnak, ezért a pszichofiziológia egyik leggyakrabban használt mérőeszköze. A figyelem és érzelmek témakörétől egészen a különböző kóros viselkedésmintázatok biomarkereit feltárni kívánó klinikai vizsgálatokig a pszichológiai kutatások széles köre alkalmaz EDA változókat a szimpatikus aktiváció indikátoraiként. Stresszor, izgalom, illetve kognitív és affektív események hatására fokozott elektrodermális aktivitás regisztrálható; a bőrvezetés hirtelen emelkedik, majd egy 1-10 másodperces idő-ablakban fokozatosan visszatér az alapszintre. A számítógép alapú eszközök célja e változások monitorozása és/vagy rögzítése. Jelen kutatás célja egy új, nyílt forráskódú precíziós EDA mérőeszköz, az Obimon (Open-source Biomonitor: obimon.com) validálása és pszichológiai kísérletekben történő használhatóságának feltérképezése volt. A validáláshoz egyidejűleg két mérőeszközt használtunk: az Obimon és a Nexus-16 (Mind Media BV, Hollandia) műszereket. A regisztrátumokat a vizsgálati személyek mutató és középső ujjainak középső ujjperceire helyezett elektródákról vezettük el, a mintavételi frekvencia 8 minta volt másodpercenként. A mérési hatótávolság 0-49μS, a felbontás pedig 0,05μS volt. Az elektrodermális aktivitást egy filmrészlet megtekintése közben monitoroztuk, és három alkalommal váratlan hangingert adtunk a személyeknek, melyek lehetővé tették fázisos bőrvezetési válaszok (Skin Conductance Response, SCR) regisztrálását is. Eredményeink alapján a két eszközzel rögzített adatok magas intraindividuális konzisztenciát mutattak, így az Obimon megbízható biometriai mérőeszköz. Használata egyszerű és a kísérletekben kulcsfontosságú idői szinkronizációt is lehetővé teszi. Nyílt forráskódjából fakadóan felhasználóbarát (szoftvere és hardvere a tudományos kísérletek különleges igényei mentén optimalizálható és bővíthető). A beépített vezeték nélküli kapcsolaton keresztül biztosított valós idejű adatmegjelenítés (például mobiltelefonon) lehetővé teszi akár több eszköz valós idejű monitorozását. Az akkumulátor élettartama folyamatos mérést biztosít akár több órán keresztül. Mindezek alapján az elektrodermális aktivitást mérő Obimon eszköz hasznos lehet a pszichológiai kísérletekben, de valószínűleg a

pszichológiai, pszichiátriai és orvosi gyakorlatban, valamint az oktatásban is. Jelen munkát az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok – OTKA K 100845, a Molekula Alapítvány, és a Magyar Tudományos Akadémia Kótyuk Eszter számára odaítélt posztdoktori ösztöndíja támogatta.
Kulcsszavak: elektrodermális aktivitás, Obimon, Nexus-16, validálás

Az elektrodermális aktivitás életkori sajátosságai motivációs helyzetben

Gönye Bianka[1], Kótyuk Eszter[2,1], Székely Anna[1]
[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
[2] Posztdoktori Kutatói Program, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest

Az elektrodermális aktivitás az érzelmi állapotok objektív biometriai mutatója. Barontini és mtsainak eredményei (1997) azt igazolják, hogy az elektrodermális aktivitás alapszintjének értéke az életkor előrehaladtával egyértelműen csökken, ugyanakkor az egyes ingerekre adott orientációs válasz, valamint annak eltűnése (habituáció) sajátos fejlődési mintázatot mutat (Gao és mtasi, 2007). E munkacsoport további eredményei alapján (Gao és mtsai, 2010) az elektrodermális mintázat jellemzően bejósolja az agresszív viselkedési tendenciákat lány és fiúgyermekeknél egyaránt. Azonban a motivált, vagy nyerési, ill. vesztési helyzettel, általában a pozitív, jutalom által kiváltott arausal elektrodermális mintázatának életkori sajátosságaival kapcsolatban eddig csak keveset foglalkoztak a szakirodalomban. Saját, korábbi kutatási eredményeim (melyet fiatal felnőttekkel végeztem Stroop feladat megoldása során motivációs helyzetben) arra utalnak, hogy motivált helyzetben szignifikánsan erőteljesebb elektrodermális aktivitás-változás figyelhető meg egyszerű Stroop ingerekre az alaphelyzethez képest (Gönye, 2015). A jelen vizsgálatban gyerekekkel és fiatal felnőttekkel felvett elektrodermális adatok alapján arra keressük a választ, hogy milyen (esetleg helyzetfüggő) életkori különbségek figyelhetőek meg a két minta között. A kísérlet során a résztvevők elektrodermális aktivitását folyamatosan rögzítettük, miközben különböző feladatok elvégzésére kértük őket (pl. szabályozott levegővétel, filmnézés, váratlan hanginger, illetve „Itt a piros, hol a piros?!" -jellegű feladat a személy által választott nyereménytárggyal). Kutatási kérdéseink között szerepelt, hogy vajon általában erőteljesebb-e az elektrodermális válasz fiataloknál (pl. egy erőteljes csengőhang hatására). Milyen e biometriai mutató mintázata az egyes életkori csoportokban akkor, amikor megpróbálják eltitkolni az általuk választott, elnyerni kívánt tárgy helyét, vagy milyen vesztési helyzetben?! Az eredmények alapján úgy tűnik, hogy egyes mutatók (pl. a váratlan hanginger) nem vált ki szignifikánsan erőteljesebb átlagos elektrodermális aktivitást a fiatal korosztályban, míg néhány biometriai mutató tekintetében érdekes különbségeket tapasztaltunk. A vizsgálat fontos adalék lehet a külső motivációra adott elektrodermális aktivitás mintázat életkori sajátosságaival kapcsolatban. Jelen munkát a Magyar Tudományos Akadémia által Kótyuk Eszternek adományozott Posztdoktori ösztöndíj, valamint az Országos Tudományos Alap (OTKA K 100845) és a Molekula Alapítvány támogatta.
Kulcsszavak: elektrodermális aktivitás, életkor, motivációs helyzet

Elektrodermális aktivitás szólistatanulás közben

Kótyuk Eszter[1,2,3], Székely Anna[2], Janet M. Duchek[3], David A. Balota[3]
[1] Posztdoktori Kutatói Program, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest
[2] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest
[3] Pszichológia Tanszék, Washington University in St. Louis, USA

Korábbi vizsgálatok kimutatták, hogy a szemmozgás egyes jellemzői (pl. pupillatágulás, szemmozgás, fixáció) összefügghetnek az emlékezeti folyamatokkal, pontosabban a látott inger kódolásával. Goldiger és Papesh 2012-es összefoglaló tanulmánya alapján a kódolás során mért pupillatágulás mértéke bejósolta az emlékezés sikerességét. Jelen kutatás célja annak tesztelése, hogy kimutatható e hasonló eltérés a sikeresen és nem sikeresen elraktározott emlékek kódolási szakasza alatt mért elektrodermális mintázatában. A kísérletben részt vevő személyek szólistatanulásban vesznek részt, azaz random szavakat láttak, és az volt a feladatuk, hogy jegyezzenek meg annyit, amennyit csak tudnak. Minden szó 2 másodpercig tűnt fel a képernyőn, majd 5 másodperc késleltetés után újabb szó következett. A vizsgálatban 16 angol anyanyelvű és 68 magyar nyelvű hallgató vett részt, a vizsgálatot a Washington University in St. Louis Pszichológiai Tanszékén, illetve az ELTE Pszichológiai Intézetében végeztük. Az eredmények alapján a személyek eltérő EDA mintázatot mutattak a később visszaidézett illetve a később nem visszaidézett szavak esetében. Ez az eredmény jól összecseng a korábbi eredményekkel, melyek az ingerprezentáció során mérhető biometriai változások fontosságát hangsúlyozták. A memóriafeladatok során az előhívás sikerességének egy lehetséges mérőeszköze lehet tehát a kódolás során mért elektrodermális aktivitás is, tovább erősítve a fiziológiai paraméterek jelentőségét a kognitív folyamatok vizsgálataiban. Jelen munkát a Magyar Tudományos Akadémia Kótyuk Eszter számára odaítélt posztdoktori ösztöndíja, valamint az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok – OTKA K 100845 és a Molekula Alapítvány támogatta.
Kulcsszavak: elektrodermális aktivitás, szólistatanulás, memória kódolási folyamatok biometriai mutatói

EDA mintázatok genetikai faktorai

Székely Anna[1], Gönye Bianka[1], Kótyuk Eszter[2,1], Bircher Julianna[3,1], Erdélyi-Belle Boglárka[1], Varga Katalin[1], Janet M. Duchek[4], David A. Balota[4], Rónai Zsolt[5], Sasvari-Székely Mária[5]
[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest
[2] Posztdoktori Kutatói Program, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest
[3] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola
[4] Pszichológia Tanszék, Washington University in St. Louis
[5] Semmelweis Egyetem, Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Patobiokémiai Intézet

Amikor az egyszeri kutató azt kéri a Stroop feladatot végző személytől, hogy „kattintson az egérrel arra a színre, mellyel a betűk meg vannak jelenítve” és tegye ezt minél gyorsabban és pontosabban, azt gondolhatnánk, hogy az emberek legalábbis megpróbálnak

jó kognitív teljesítményt nyújtani. A valóságban azonban ezt azonban számos külső és belső tényező együttese alakítja: a feladat nehézsége, vagy a személy figyelmi képessége, intelligenciája, aktuális éberségi állapota, és nem utolsó sorban motiváltságának mértéke. A feladatban lesz olyan, aki jobban, más rosszabbul teljesít. Van, akit ez érdekel, de van, akit nem. A helyzetet tovább komplikálhatjuk azzal, ha például ajándékot ígérünk annak, aki felülmúlja korábbi teljesítményét. A szüleinktől öröklött genetikai állományunk is befolyásolhatja viselkedésünket és érzéseinket is. Kérdés, hogy hogyan, és hogy ez a hatás egyáltalán tetten-érhető-e. Ebben az előadásban pszichogenetikai asszociáció eredmények alapján igazolom, hogy a kognitív teljesítmény egyéni különbségeire ugyan nem volt hatással egy bizonyos genetikai változat, de arra igen, hogy a személyek milyen érzelmi mintázatot mutattak a feladat nehézségének, illetve a helyzet motivációs sajátosságainak függvényében. A vizsgálat során 252 genetikailag független magyar személy különböző nehézségű feladatokat oldott meg először nem motivált helyzetben, majd ezt követően (teljesítményük függvényében) ajándék reményében. A Stroop próbák közben reakcióidőt és elektrodermális aktivitást is regisztráltunk. Eredményeink alapján a személyek jobban teljesítettek motivált helyzetben, illetve gyorsabban oldották meg a könnyebb feladatokat, ami persze nem meglepő. A DRD4-VNTR 7-szeres ismétlődésű változatát hordozók átlagos teljesítménye nem tért el azokétól, akik ezt a génvariánst nem hordozták. Ugyanakkor a 7-es allélt hordozók EDA mintázata jellemzően eltért a 7-es allélt nem hordozókétól; 7-es allél jelenlétében meredeken nőtt az EDA amplitúdó mind a motivált helyzet, mind pedig a feladat nehézségének függvényében, míg az ezt a variánst nem hordozóké csak igen kis-mértékben változott. Ez a gén – környezet interakció szignifikáns volt ($p=0.049$), melynek alapján úgy tűnik, hogy egyes genetikai faktoroknak csak a nagyobb ráfordítást igénylő nehéz feladatokban van jelentősége, pláne akkor, ha a produktumnak „tétje is van". Eredményeink rámutatnak a fenotípusként használt biometriai mutatók jelentőségére, mely a kognitív teljesítményt kísérő érzelmi állapotok hatékony és objektív mérőeszköze lehet. Jelen munkát az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok - OTKA K 100845, a Molekula Alapítvány, valamint a Magyar Tudományos Akadémia Kótyuk Eszter számára odaítélt posztdoktori ösztöndíja támogatta.

Kulcsszavak: elektrodermális aktivitás, Stroop feladat, reakcióidő, DRD4-VNTR

Felsőoktatás-kutatás: mi motivál a tanulásra, munkára, nemzetközi mobilitásra?

SZ26

Szervező: **Kiss Paszkál** - Károli Gáspár Református Egyetem
Vitavezető: **Fábri György** - ELTE PPK

A felsőoktatás-kutatás sok oldalról vizsgálja, hogy mi történik a főiskolai, egyetemi képzés alatt. Milyen szerepet töltenek be a felsőfokú tanulmányok a személyes életútban, milyen funkciókat töltenek be az egyetemek a társadalomban. A szimpózium egy örökzöld pszichológiai nézőpont, a motiváció, a jövőbeli aspirációk felől vizsgálja a felsőokta-

tást. Benne nem csak a hallgatók, de az oktatók munkájával kapcsolatos tanulságokat is igyekszünk megfogalmazni.
Kulcsszavak: tanulmányi motiváció, szakmai szocializáció, munkamotiváció, külföldi tervek

Előadások

Motiváció a tanulásra

Kiss Paszkál - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet

A társadalmi hátrányok hatása a tanulmányok korai befejezésére, az iskolákból történő kilépésre, de a továbbtanulásra is nyilvánvaló és elemzésre méltó. Az itthon is egyre inkább kutatott témában hangsúlyosak a szociológiai szempontok. Azonban a szubjektív tényezők szerepe is alapvető ezekben az egyéni sorsot alapvetően alakító döntésekben. Egyéni tapasztalatok, motivációk, társas ösztönzők, oktatási intézményekhez való viszony egyaránt alakítja a személyes jövőt és a generációra jellemző végzettségi szintet. Egy 2013-as országos reprezentatív véleménykutatás adatai alapján vizsgálom, hogy az iskolával való identifikáció (a szervezeti azonosulás analógiájára), a tanulmányok során gyűjtött tapasztalatok, a tanulmányi motiváció hogyan alakítja továbbtanulási terveket, milyen összefüggésben áll olyan az életminőséget általában jelző változókkal, mint a szubjektív jóllét, a munkával való elégedettség.
Kulcsszavak: tanulmányi motiváció, továbbtanulási tervek, élettel-munkával való elégedettség

A hallgatói kompetenciaérzés szerepe a szakmai szocializációban

Koltói Lilla - Kecskeméti Főiskola

A képességekről alkotott vélekedések fontos tényezői a hallgatói sikerességnek. Egyrészt a kompetenciaérzés meghatározója az egyéni fejlődésnek az öndeterminációs elmélet szerint (Ryan és Deci, 2000). Másrészt Tinto (1993) és Weidman (2001) kutatásai igazolták, hogy a hallgatók énpercepciói hozzájárulnak a szocializációjuk sikerességéhez. A kutatásban a fenti elméletek alapján a kompetenciaérzés és a szakmai identitásképzés összefüggéseit vizsgáltam tanító szakos hallgatók körében (N=199). Az eredmények szerint az általános és pedagógiai kompetenciák észlelése hozzájárul a szakmai identitásképzéshez, a szakmával való azonosuláshoz.
Kulcsszavak: észlelt hallgatói kompetencia, öndeterminációs elmélet, szakmai szocializáció, szakmai identitás

Menni vagy maradni: hallgatók kivándorlási szándéka a nemzeti glorifikáció és a multikulturális tapasztalatok tükrében

Hadnagy Eszter, Kiss Paszkál
Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézete

Az itthon és külföldön élő 338 felsőoktatásban résztvevő hallgató kivándorlási szándékát a nemzeti glorifikációjukkal és a multikulturális tapasztalataikkal, attitűdjeikkel összefüggésben vizsgáltuk. Sonja Roccas és munkatársai kutatásai alapján, a nemzeti glorifikáció a saját nemzeti csoporthoz való erősebb kötődéssel kapcsoljuk össze, mely megmutatkozik a külföldi tervek kisebb valószínűségében. Ezzel ellentétes összefüggést vártunk Leung és Chiu kutatásai nyomán a multikulturális nyitottság és a külföldi tervek között a hallgatói mintánkban. Eredményeink alapján a nemzeti glorifikáció negatívan jár együtt, míg a multikulturális jártasság pozitív kapcsolatban áll a kivándorlási szándékkal. A külföldi tartózkodásnak a glorifikációra és a multikulturális nyitottságra való hatását is vizsgáltuk.
Kulcsszavak: kivándorlási tervek, nemzeti glorifikáció, multikulturális nyitottság

Munkamotiváció színe és fonákja a felsőoktatásban: munkahelyi stressz és elégedettség oktatók körében

Bolló Henrietta[1], Kiss Paszkál[2]
[1] ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
[2] KRE Pszichológiai Intézete

A munkahelyi stressz és az intézményi elégedettség kérdésköre kiemelt szempontot képez az intézményi sikeresség meghatározásában és lehetséges beavatkozási pontok megfogalmazásában. Jelen kutatás a herzbergi modellt felsőoktatási környezetben vizsgálva az elméletet új kontextusba helyezi és alkalmazhatóságát bizonyítja. A kutatás során egyetemi hallgatók, oktatók és adminisztrátorok online kérdőív segítségével gyűjtött adatait elemeztük. A faktoranalízis és regresszióanalízis során kapott eredmények arról tanúskodnak, hogy a higiénés feltételek észlelt hiánya vezet a nem kezelhető munkahelyi stresszhez, meglétük és az észlelt személyes hozzájárulás mértéke pedig az elégedettség kulcstényezői.
Kulcsszavak: munkával való elégedettség, munkamotiváció, motivátorok és higiénés tényezők, munkahelyi stressz a felsőoktatásban, Herzberg modellje

Foglalkozási stressz és stressz-kezelés

SZ27

Szervező: **Kun Ágota** - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A munkahelyi és foglalkozási stressz vizsgálatok gyakorlatilag az általános vagy klasszikus stressz kutatások egy specifikus területeként hódítottak teret és ma már számtalan foglalkozás, munkakör sajátos stresszoraival, illetve a stressz okozta következmények részleteivel vagyunk tisztában. A stressz kutatások fókusza leggyakrabban a stresszt

okozó tényezők feltárására, a stresszre adott egyéni, vagy akár szervezeti szintű válaszok beazonosítására, valamint a stresszel való megküzdésre és a stressz-menedzsment programok kidolgozására irányul. Ezen megközelítésben a legismertebb és leggyakrabban használt szemléleti keretek (pl. a klasszikus stressz modellek, mint a Siegrist vagy Karasek modellje) és módszerei (leggyakrabban kérdőívek) érhetők tetten. Azonban a stressz kutatásoknál is megfigyelhető egy fókuszváltás: vannak törekvések, melyek már nem probléma központúak és így nem csak a kezelésre, hanem a megelőzésre koncentrálnak, illetve nem feltétlenül és kizárólag problémaként közelít a stressz kérdéséhez, hanem a prevencióhoz kapcsoltan a meglévő (egyéni, munkahelyi) erőforrásokban rejlő lehetőségek kiaknázására és fejlesztésre helyezik a hangsúlyt. Jelen szimpózium három előadása három különböző szakma képviselőinél jellemző stresszt és annak sajátosságait járja körül ebben az új megközelítésben. Petrik Emese prezentációja a légiforgalmi irányításban kritikus esemény hatására létrejövő stresszel való megküzdésről szól, mellyel kapcsolatban egy preventív és intervenciós célt is szolgáló rendszert mutat be a hallgatóságnak. Kondás Orsolya előadása a megkülönböztetett jelzésű gépjárművezetők körében vizsgálta a foglalkozási stressz és megküzdés jellemzőit, s kutatásának újszerűsége az is, hogy egy kifejezetten a hivatásos gépjárművezetőknek kidolgozott új mérőeszközt adaptált magyar nyelvre és mintára. Végül, Zeleni Kata rendőrök körében végzett vizsgálata eredményeit ismerteti, mely során a stresszt és a stressz-kezelést a belső pszichológiai erőforrások (optimizmus, remény, reziliencia és én-hatékonyság) függvényében tanulmányozta. Bármilyen foglalkozásról is legyen szó, annak érdekében, hogy a munkavégzés során megélt stresszt hatékonyan tudjuk kezelni és eredményes programokat tudjunk kidolgozni, szükséges a foglalkozás-specifikus stressz-források feltárása, és az ugyancsak specifikus mérőeszközök alkalmazása a megfelelő, hatékony stressz-kezelési programok kidolgozásához. A három előadás úgy szemléleti, mint módszertani oldalról ehhez ad értékes adalékot.

Kulcsszavak: foglalkozási stressz, légiformalom irányító, megkülönböztetett jelzésű gépjármű vezető, rendőr, megküzdés, belős erőforrás, stressz-kezelés

Előadások

Kritikus Stresszel való Megküzdés program a légiforgalmi irányításban

Petrik Emese - HungaroControl Magyar Légiforgalmi Szolgálat Zrt.

A repülés biztonságának előmozdításában a technikán és a megfelelően szabályozott és begyakorolt folyamatokon túl kiemelkedően fontos szerepe van az emberi tényezőknek, mint például ergonómia, percepciós és kognitív folyamatok, döntési mechanizmusok, fáradtság, mentálhigiénia stb. A munkahelyi stressz számos vonatkozásában kapcsolható a témához mind pénzügyi, mind pedig szociális tekintetben. Témám a légiforgalmi irányításban kritikus esemény hatására létrejövő stresszel való megküzdés. Egy lehetséges – preventív és intervenciós célt is szolgáló - rendszert ismertetek, amely külföldi és már magyar minták alapján is képes kezelni e speciális munkakörnyezetben dolgozó emberek egészségére, munkájára – és így a repülésbiztonságra - hatással lévő stressz-

tényezőket. A téma újszerűsége, relevanciája abban áll, hogy hasonlóan működő rendszer nem került ezelőtt kialakításra a magyar légiforgalmi irányítás területén, amely úgy célozza a biztonság növelését, egyben a kultúra fejlesztését, hogy magukat az irányítókat képzi a humán tényezők „szakértőjévé", mellyel komplex és szenzitív gondolkodást segít elő. Az előadás foglalkozik a kritikus stresszel, az ezzel való megküzdést segítő rendszer létjogosultságát igazoló kutatással, az implementálással, illetve a rendszer működésével is.

Kulcsszavak: kritikus események, légiforgalmi irányítás, stressz prevenciós és intervenciós program

Stressz a megkülönböztetett jelzésű gépjármű volánjánál

Kondás Orsolya - szabadfoglalkozású

A megkülönböztetett jelzésű gépjármű vezetők problémái, illetve viszonyulásuk az ötévente kötelező pályaalkalmasság-vizsgálatokhoz, azok szükségességéhez megmutatta, hogy magát a vizsgálatot is stressznek élik meg a vezetők. Így megfogalmazódott a kérdés, hogy mennyire élik meg magát a munkát, saját választott foglalkozásukat is stresszként, illetve lehet-e különbség a különböző életkorok vagy a pályán eltöltött idő mentén a megélt foglalkozási stressz mértékében. Ennek mentén indokolt volt a stresszszel együtt járó megküzdési stratégiák és személyiségi háttértényezők vizsgálata is. Észrevételeztük, hogy az idősebb generáció, illetve a krónikus betegséggel küzdő vizsgálati személyek nehezebben teljesítik a pályaalkalmasság-vizsgálat azon elemeit, melyek a terhelési faktort veszik igénybe – így vált szükségessé a jelenségnek való mélyebb utánajárás. A vizsgálat során speciális, kifejezetten a hivatásos gépjárművezetőket mérő mérőeszközöket alkalmaztunk: Foglalkozási stresszor index hivatásos gépjárművezetők részére (Occupational Stressor Index for Professional Drivers), CISS-48(Coping Inventory for Stressful Situations), VIP, RST3, SENSO. Az eredmények azt mutatták, hogy a megkülönböztetett jelzésű gépjárművezetők stressz mértékében az egyes csoportok között nincs különbség, ám mindegyik csoport és közel minden vizsgálati személy egyéni stressz értéke magasabb az átlagos, jelen populációban már mért foglalkozási stressz mértékénél. A megküzdés kapcsán egyértelműen a feladatközpontú megküzdési stratégia dominál. A legtöbb különbséget a személyiséghátter, illetve a terhelhetőség kapcsán találtam, ugyanis előbbi esetén az igazodás a társadalmi elvárásokhoz és az érzelem-centrikus vezetési stílus skálák kapcsán a fiatal vezetők, a kritikátlan önismeret és agresszív-interakció stílus skálák kapcsán pedig a nyugdíj előtt álló vezetők különböztek leginkább. Utóbbi, tehát a terhelhetőség kapcsán pedig egyértelmű eredmény született arra vonatkozóan, hogy a krónikus vagy lelki betegséggel küzdő vezetők, illetve az idősebb generáció nehezebben teljesíti a terhelési feladatokat. Mindezen eredmények függvényében megfogalmazódtak javaslatok egy esetleges stressz-kezelő tréning kidolgozására, illetve a pályaalkalmasság-vizsgálati rendszer esetleges átalakítására vonatkozóan.

Kulcsszavak: megkülönböztetett jelzésű gépjármű vezető, stressz, megküzdés, személyiség

A rendőri hivatásban megjelenő stressz és stressz-kezelés a belső pszichológiai erőforrások tükrében

Zeleni Katalin - Delta Source Kft.

A 21. század egyik legnagyobb kihívása a munkahelyi stressz kezelése, melynek empirikus kutatása egyre nagyobb teret nyer már hazai viszonylatban is. A kutatásom elsődleges célja a rendőrségen fellépő munkahelyi stressz és a pszichológiai erőforrások közötti kölcsönhatás feltárása. Arra keresem a választ, hogy vajon milyen mértékben rendelkeznek ezekkel az erőforrásokkal a rendőrségen dolgozók, és vajon van-e összefüggés a stressz mértékével? A rendőrség egy relatíve zárt, hierarchikus szerveződésű, szabályozott szervezet, ezért viszonylag nehéz vizsgálni az itt zajló folyamatokat. Hazánkban sajnos a rendőrök kevésbé megbecsültek, jellemző rájuk a túlterheltség, így munkájuk során fokozott stresszt élnek át. A rendvédelmi szervek fizikai és pszichológiai egyensúlyának megtartása érdekében elengedhetetlen a munkavégzés során megjelenő stressz kezelése. A rendőröket érő stressz és a pszichológiai erőforrások kölcsönhatásáról szóló kutatásomban szereplő 115 rendőr kérdőíves vizsgálata alapján megállapítható, hogy a vizsgált rendőrök stressz szintjének alakulását befolyásolják az egyén pszichológiai erőforrásai, vagyis a személy hatékonysága, reménytelisége, rugalmassága és optimizmusa. Azonban fontos kiemelni, hogy a pszichológiai erőforrások nem képesek a munkahelyi stresszt megszüntetni, hiszen szinte lehetetlen stresszmentes körülményeket teremteni egy munkahelyen. Fontosnak tartom kiemelni azt, hogy valójában nem maga a stressz káros, hanem annak az érzése, hogy a szükséges erőforrások hiányában képtelenek vagyunk megküzdeni vele. Meglátásom szerint a társas támasz, a szubjektív jóllét, valamint a pszichológiai kapacitás összefüggő konstruktumok, ugyanis a társas támasz megléte hozzájárul a szubjektív jóllétünkhöz, melynek fenntartásához egyaránt szükség van a pszichológiai erőforrásokra is, amelyek erősítéséhez a társas támasz szintén hozzájárul. A kutatásomból kiderül, hogy van kapcsolat a pályán eltöltött évek és a megélt stressz mértéke között, vagyis a rendőri hivatásban eltöltött évek száma összefügg a stressz szint alakulásával. A magasabb stressz szint hátterében, az eredmények szerint a pályán eltöltött évek mennyisége is állhat. Annak ellenére, hogy a korábbi kutatási eredmények többsége szerint a fizikai aktivitás hatékony stressz csökkentő, a vizsgálati eredményem nem igazolja azt a feltételezést, hogy a rendszeresen sportoló rendőrök alacsonyabb stressz szinttel rendelkeznek. Az eredmények alapján a túlóra mértéke és a magas stressz szint között nem mutatkozott szignifikáns különbség. Az első hipotézisem eredménye igazolta, hogy a mintámban szereplő rendőrök körében a belső pszichológiai erőforrások mérséklik az átélt stressz szintjét, tehát lehet, hogy az általam vizsgált rendőrök a belső pszichológiai erőforrások segítségével képesek megbirkózni a stresszel. A kutatás gyakorlati haszna elsősorban a vizsgált minta eredményei alapján megfogalmazott prevenciós és intervenciós javaslatok megtétele.

Kulcsszavak: rendőr, stressz, belső pszichológiai erőforrások

Fókuszban az egészség: prevenció és intervenció az egészségpszichológiai gyakorlatban újszülött kortól fiatal felnőttkorig

SZ28

Szervező: **Nagy Beáta Erika** - DE NK Magatartástudományi Intézet
Vitavezető: **Munkácsi Brigitta** - DE NK Magatartástudományi Intézet

Az egészségpszichológia az utóbbi években a pszichológia új, önálló kutatási, tudományos és alkalmazási területévé vált. Négy fő irányzata – klinikai, preventív, közösségfejlesztő és kritikai egészségpszichológia – közül kutatásaink a klinikai és preventív egészségpszichológia területére fókuszálnak. A koragyermekkori életszakasz történései – biológiai és társas- környezeti szinten egyaránt –, alapvetően meghatározzák a későbbi életkilátásokat, az iskolai sikerességet (Constantinou, 2005; Vetró, 2008), a kamasz- és felnőttkori beilleszkedési (Eigner, 2012), valamint a munkaerő piaci esélyeket is (Varga, 2003). Szimpóziumunk első előadásában a koraszülésből fakadó biológiai rizikófaktorok hatásán túl, a szocioökonómiai státusz mediátortényezőinek felderítése a cél. Kutatásunkban az otthoni környezet minőségi jellemzőinek, valamint a gyermekeket sújtó szegénység széleskörű hatásai és a koragyermekkori pszichomotoros fejlődés összefüggéseinek vizsgálatát végeztük. A második előadásban a fiatalok életmódja, egészségmagatartása kerül a középpontba. Napjainkban a fiatalok életmódbeli szokásaival kapcsolatos kutatások igen aggasztó megállapításokkal zárulnak: növekvő alkohol- és drogfogyasztás, valamint dohányzás (Németh 2003); kevés testmozgás, rendszertelen táplálkozás (Pikó és Keresztes, 2007), a pszichoszomatikus tünetek előfordulási aránya egyre magasabb (Susánszky és Szántó 2002). A harmadik előadásban 1-es típusú cukorbetegségben szenvedő serdülők adherenciáját vizsgáló kérdőív kialakításának menetéről számolunk be. Annak ellenére, hogy a diabéteszes fiatalok többsége képtelen betartani a terápiás kezelési rendet, nem rendelkezünk rendszerszintű eljárással az öngondoskodás korlátainak teljes körű azonosítására (Petitti, 2009). Vizsgálatunk célja egy széles profilú adherencia kérdőív kialakítása az életkori sajátosságok, a betegség okozta pszichológiai változások illetve a családi kapcsolatok relációjában, a hatékony kezelési stratégiák valamint a metabolikus státusz tartós javítása érdekében. A negyedik előadásban arra keressük a választ, hogy két meghatározott életkori csoport – egyetemi hallgatók és gimnazista diákok – körében a mentális egészségi állapotot mely jövőre irányuló kogníciók befolyásolják, illetve milyen összefüggések tárhatóak fel a mért változók és a mentális egészség vonatkozásában. Kutatásaink közös célja felhívni a figyelmet, és megvalósítani a klinikai gyakorlatban a minél fiatalabb életkorban történő prevenciót és intervenciót. A szimpóziumban bemutatott előadások a Debreceni Egyetem Magatartástudományi Intézet Klinikai Gyermeklélektani és Preventív Egészségpszichológiai Munkacsoportjában, az Egészségtudományok Doktori Iskolában valamint a Humán Tudományok Doktori Iskola Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Programjában végzett doktori kutatások legfrissebb eredményeit ismertetik.

Kulcsszavak: mentális egészség, pszichológiai prevenció és intervenció, koraszülöttek, serdülők, diabétesz

Előadások

Környezeti tényezők szerepének vizsgálata a koraszülött gyermekek pszichomotoros fejlődésében, egészségpszichológiai szempontból

Nagy Beáta, Kenyhercz Flóra
DE NK Magatartástudományi Intézet

Bevezetés: A koraszülöttek százalékos aránya az orvostudomány fejlődésével sem csökken, így népegészségügyi szempontból kiemelten fontos a kisgyermekkori fejlődésüket, s az arra ható tényezőket feltérképezni a hatékonyabb korai intervenciók bevezetése érdekében. Jelentős társadalmi probléma a szegényes otthoni környezet, alacsony társadalmi-gazdasági státusz, valamint a gyermekeket sújtó nélkülözés, amely tekintetében hazánk a 27. helyen áll a fejlett országok listáján. E jelenségek hatásának vizsgálata, kiemelten fontos a kisgyermekkori mentális fejlődést tekintve, a koragyermekkori plaszticitásra alapozva. Célkitűzés: A koraszülött gyermekek kétéves kori pszichomotoros fejlettségi szintjének leírása, valamint összefüggések vizsgálata a potenciálisan befolyásoló környezeti tényezőkkel, mint szociodemográfiai változók, gyermeknélkülözés és az otthoni környezet minőségi jellemzői. Módszerek: Brunet-Lézine csecsemő és kisgyermek fejlődési skála, UNICEF Gyermeknélkülözési Index, HOME – leltár rövidített verzió, Szociodemográfiai adatok felmérése saját kérdőívvel, Pszichológiai anamnézis. Hipotézisek: 1. A születési súly pozitívan korrelál a kétéves kori FQ-val. (Constantinou, 2005). 2. A születéskor mért Apgar-értékek és a kórházi tartózkodás hossza jól mutatja a koraszülésből adódó biológiai veszélyeztetettség szintjét, s negatívan hat az FQ-ra (Badr, 2009). 3. Születési súlytól függetlenül alacsonyabb az FQ-ja a nélkülözésben élő gyermekeknek (Demeter, 2006). 4. Az FQ szempontjából rizikótényezőnek tekinthető a SES mediátoraként megjelenő kognitív stimuláció és anyai empátiás hozzáállás alacsony mértéke (Bautin, 2012). 5. A vizsgált szociodemográfiai változók minél nagyobb számú együtt járása, erősebb hatást fejt ki az FQ-ra, mint külön vizsgálva azokat (Sameroff, 1993). Vizsgálati minta: 75, a Debreceni Egyetem Klinika Központjának Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikáján, 2500 gramm alatti súllyal született, a vizsgálat idején korrigáltan a második életévét betöltött kisgyermek. Eredmények: A születési súly és az Apgar-értékek pozitívan korrelálnak az FQval, míg a kórházi tartózkodás hossza negatívan. A három biológiai veszélyeztetettséget vizsgáló változó hatása egy tengelyen mozog, erősen korrelál. A gyermeknélkülözés az alacsony kognitív stimuláció és anyai empátia negatívan hat az FQ-ra, születési súlytól függetlenül. Erősödő teljesítményromlást találtunk továbbá az alacsony SES-sel járó demográfiai változók növekvő számú megjelenése következtében, mint anyai iskolázottság, apa foglalkozása, vagy kisebbségi csoporthoz tartozás. Következtetések: Fontos lenne, nem csak a biológiai, hanem a környezeti rizikótényezők mentén is, fejlődésüket tekintve, a legveszélyeztetettebb réte-

gek kiszűrése, s minél korábbi életszakaszban korai fejlesztő intervenciók biztosítása a gyermekek számára, az esetleges képességdeficitek fejlesztése érdekében, így megelőzve későbbi mentális, motoros nehézségeket.
Kulcsszavak: koraszülött, pszichomotoros és mentális fejlődés, szocioökonómiai státusz, gyermeknélkülözés

Az egészségmagatartás iránti attitűd tanulmányozása a Debreceni Egyetem hallgatói körében

Kovács Karolina Eszter[1], Nagy Beáta[2]
[1] DE Humán Tudományok Doktori Iskola
[2] DE NK Magatartástudományi Intézet

Bevezetés: Az egészségtudatossággal kapcsolatos kutatások szerepe az elmúlt években felértékelődött. Ennek hátterében a nemzetközi és hazai viszonylatban is egyre rosszabb egészségügyi adatok, egyre korábbi életkorokban kezdődő és egyre nagyobb számban jelentkező egészségkárosító magatartásformák állhatnak, miközben az egészségtudatos viselkedés alacsony mértéke jellemző. Az egészségtudatos magatartás igen sokrétű, számos komponensből tevődik össze: a helyes és kiegyensúlyozott táplálkozás, a káros szenvedélyektől (alkohol, drog, dohányzás és e-cigaretta) való tartózkodás, a rendszeres testmozgást, a megfelelő mennyiségi és minőségű alvás, kockáztató magatartási formák kerülése (vezetés alkoholfogyasztás után, mértéktelen bulizás, védekezés nélküli szexualitás). Célkitűzés: A kutatás célja egy felnőttek és serdülők számára tervezett attitűdskála kifejlesztése, valamint tesztelése annak érdekében, hogy betekintést kaphassunk a serdülők pillanatnyi egészségtudatossággal kapcsolatos vélekedéseikbe, amelyből következtethetünk fizikai és mentális egészségi állapotukra és egészségtudatos és egészségkárosító magatartásukra, ezek megoszlására. Módszerek: A kutatás során egy attitűdskála kerül létrehozásra, a tesztfejlesztés alapját fókuszcsoportos beszélgetések képezik. Az eredmények és egészségtudatos magatartásformák összegzése tartalomelemzés módszerével készülnek. Vizsgálati minta: A kutatásban a Debreceni Egyetem különböző karain tanuló hallgatók vesznek részt (N=50). Várható eredmények: Az egészségtudatos életvitelre nevelés egyre nagyobb szerepet kap. Fontos már gyermekkorban hangsúlyozni a helyes életmód elsajátítását, a helyes táplálkozási szokások és a rendszeres testmozgás mindennapi életvitelbe történő beépítését, hiszen a gyerekkorban kialakított minták nagyobb valószínűséggel lesznek jelen felnőttkorban. A kutatás gyakorlati haszna ennek megfelelően egy új egészségtudatosságot mérő attitűdskálán túl a prevencióban is megjelenhet, hiszen a pillanatnyi állapotfelmérést követően az egészségkárosító magatartásformák elleni prevenció és az ártalomcsökkentés esetén a kapott adatok felhasználhatók, indokolt esetben megtörténhet a beavatkozás is.
Kulcsszavak: egészségtudatosság, attitűdskála, fókuszcsoport, prevenció

1-es típusú cukorbetegségben szenvedő (T1DM) serdülők adherenciáját vizsgáló kérdőív kialakításának folyamata

Munkácsi Brigitta, Nagy Beáta
DE NK Magatartástudományi Intézet

Bevezetés: A diabéteszes fiatalok HbA1c értéke világszerte a referencia övezettől jelentősen eltérő tartományban van, így sürgős intervencióra van szükség a hatékony kezelési stratégiák valamint a metabolikus státusz tartós javítása érdekében (Anderson, Svoren, 2007, Petitti, 2009). Annak ellenére, hogy a legtöbb 1-es típusú diabéteszes serdülő nem rendelkezik optimális glikémiás kontrollal, nem létezik rendszerszintű eljárás az öngondoskodás korlátainak teljes körű azonosítására. Népegészségügyi szempontból rendkívül fontos lenne a diabéteszes adherencia javítása minél fiatalabb életkorban, hiszen a gyermekkori szuboptimális glikémiás kontroll jelentős prediktora a felnőttkori szuboptimális glikémiás kontrollnak. (Nansel, 2008; Naughton, 2008). Célkitűzés: Az 1-es típusú cukorbeteg fiatalok körében a diabétesz kezelésével kapcsolatos adherencia vizsgálata, az azzal összefüggő tényezők pontos felméréséhez megfelelő kérdőív kialakítása. A nemzetközi irodalomban az adherens magatartás különböző viselkedéses aspektusait vizsgáló kérdőívekkel találkozhatunk. Hazánkban azonban nincs megfelelő mérőeszköz. A diabétesz neuropszichológiai változásokat is okoz (Northam et al, 2009). A neuropszichológiai (végrehajtó funkciókat érintő) károsodásokat és azok adherenciával való összefüggéseit is szeretnénk feltárni. Minta és módszer: 1-es típusú cukorbeteg gyermekkel és szüleikkel vettük fel adherencia kérdőívünket, valamint a Duke-féle Diabétesz-specifikus Végrehajtó Funkciókat vizsgáló Skálát. Várható eredmények: A T1DM serdülőkre vonatkozó széles profilú adherencia kérdőív kialakítása az életkori sajátosságok, a betegség okozta pszichológiai változások és a családi kapcsolatok relációjában. Így a serdülők viselkedésének pontos felmérését végezhetjük majd az adherencia tudatos alakításához a hatékonyabb kezelés érdekében. Az életkori és családi tényezők összefüggésének megismerése számos tanulsággal járhat a szekunder és a tercier prevenció kimunkálásához is. Következtetések: Vizsgálatunk az 1-es típusú cukorbeteg fiatalokkal és szüleikkel végzett pszichológiai intervenció fontosságára hívja fel a figyelmet. A betegek adekvát terápiás adherens magatartásának kialakítása, fenntartása komplex feladat, melyben a segítő team összefogása nélkülözhetetlen.
Kulcsszavak: 1-es típusú cukorbetegség, serdülők, adherencia, pszichológiai intervenció

Jövőre irányuló kogníciók kapcsolata a mentális egészséggel fiatalok körében

Kató Szabolcs, Nagy Beáta
DE NK Magatartástudományi Intézet

Bevezetés: Az egészséges fiatalok körében, primer prevenciós célból végzett vizsgálatok alapján feltérképezhetők a mentális egészséget veszélyeztető, illetve támogató tényezők. A preventív faktorok fejlesztése segítséget nyújthat a stresszt kiváltó eseményekkel való megküzdéshez és az egészséges pszichológiai állapot megőrzéséhez.

Célkitűzés: Vizsgálatunk célja ezért feltérképezni a fiatalok mentális egészségét (depresszió, szorongás, reménytelenség, élettel való elégedettség) befolyásoló jövőre irányuló kogníciót (optimizmus, pozitív jövőkép, remény) és egyéb lehetséges magyarázó hatásokat (magányosság, megküzdési rugalmasság, családi támogatás, teljesületlen kapcsolódási igény és mások számára való teher érzése). Minta és módszer: A kutatásban két mintát vizsgáltunk. Az első mintához 259 egyetemista (80,3% nő, átlagéletkor 21,9 év) töltötte ki a kérdőíveket. A kérdőívcsomagot érdemesnek találtuk egy fiatalabb populációval történő felvételre, így a második mintánkat 131 12. osztályos gimnazista alkotta (71,8% nő, átlagéletkor 17,7 év). A mentális egészségi állapotot befolyásoló hatásokat több szempontos kovariancia-elemzéssel (MANCOVA) modelleztük. Eredmények: A leíró statisztika alapján a gimnazisták 13%-a közepes, 5,3%-a súlyos depressziós értékeket mutat, 16,8%-uk közepes mértékű szorongásról, 9,2%-uk magas reménytelenségről számol be. Az egyetemista minta 19,3%-a a közepes mértékű depresszió, 12%-a a súlyos depresszió kategóriájába sorolható, továbbá 12%-ukat jellemzi közepes erősségű szorongás és magas reménytelenség. A MANCOVA eredményei alapján a mentális egészségi állapotot mindkét mintában leginkább befolyásoló tényezők a nem, protektív tényezőként az optimizmus és az észlelt családi támogatás, veszélyeztetőként pedig a teljesületlen kapcsolódási igény és mások számára való teher érzése. Ezen felül a gimnazista mintában, mint veszélyeztető tényező megjelenik a magányosságérzet, az egyetemista mintában pedig a remény protektív hatása. Mindkét mintában a nők szignifikánsan rosszabb értékeket mutatnak a mentális egészséget felmérő kérdőíveken, melyek egybevágnak korábbi kutatások adataival. Eredményeink felhívják a figyelmet a prevenció és intervenció fontosságára már az egyetemi tanulmányok megkezdése előtt.
Kulcsszavak: mentális egészség, jövőre irányuló kogníciók, prevenció

Funkcionális képalkotás a személyiség- és egészségpszichológiában

SZ29

Szervező: **Kökönyei Gyöngyi** - ELTE Pszichológiai Intézet
Vitavezető: **Deák Anita** - PTE Pszichológia Intézet

A szimpózium előadásainak egyik közös metszetét a módszer, azaz a funkcionális mágneses rezonancia vizsgálat (fMRI) adja. Ez a nem invazív képalkotó technika lehetőséget teremt arra, hogy különböző feladatok alatt vagy nyugalmi állapotban az agyi aktivációra és annak változásaira következtessünk. Ennek megfelelően az egyéni különbségek vizsgálatában és megértésében az egyéb módszereknek hasznos kiegészítője lehet. Az előadásokban elsősorban azt vizsgáljuk, hogy különböző jellemzőkben (pl. ruminációban, rideg-érzéketlen vonásokban, fájdalomkatasztrofizálásban) megfigyelhető egyéni különbségek milyen hatással vannak az agyi aktivációra különböző feladatok végzése közben vagy a nyugalmi aktivitás során. Az első előadás arra világít rá, hogy a ruminációs (rágódás) hatását nemcsak a hangulatra, és az azzal összefüggő érzelmi ingerek feldolgozására, hanem a jutalom és veszteség jelzéseinek feldolgozására is érdemes feltér-

képezni. A második előadás a rideg-érzéketlen vonások egyik modelljét, az ún. paralimbikus modellt teszteli egészséges mintán, amely egyben lehetőséget teremt arra, hogy a pszichopátia dimenzionális modelljére vonatkozóan is megállapításokat tegyünk. A harmadik előadásban a fájdalommal kapcsolatos szubjektív reakciók egyik fontos magyarázóváltozóját, a fájdalomkatasztrofizálást vesszük górcső alá, és elemezzük azokat a kutatásokat, amelyek ezt a jellemzőt a neurális korrelátumok oldaláról vizsgálták. A negyedik előadásban a nyugalmi agyi aktivitás egyik mutatóját, az ún. funkcionális konnektivitást, azaz az egyes agyterületek aktivációja közötti összefüggéseket vizsgáljuk a rumináció oldaláról. A szimpózium célja tehát annak illusztrálása, hogy az érzelmi vagy averzív ingerek feldolgozásában megfigyelhető egyéni különbségek agyi korrelátumainak azonosítása jelentős módon hozzájárulhat az adott jellemző és az azzal összefüggő problémák (pl. pszichopatológia) megértéséhez.

Kulcsszavak: fMRI, rumináció, rideg-érzéketlen vonások, fájdalomkatasztrofizálás, funkcionális konnektivitás

Előadások

A rágódás szerepe a jutalom és veszteség anticipációjában és feldolgozásában

Kocsel Natália[1,2], Galambos Attila[1,2], Szabó Edina[1,2], Édes Andrea[2,4], Bagdy György[3,4], Juhász Gabriella[2,4], Kökönyei Gyöngyi[2,5]

[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola

[2] MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutató Csoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem

[3] MTA-SE Neuropszichofarmakológiai és Neurokémiai Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem

[4] Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet

[5] ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: A rumináció (más néven, rágódás), a klasszikus elképzelés szerint, egy olyan gondolkodási folyamatot jelent, melynek során a személy újra és újra saját depresszív tüneteire, azok okaira és következményeire fókuszál (Nolen-Hoeksema & Morrow, 1993). A legújabb elméletek azonban a ruminációt már tágabb értelemben, egy absztrakt információ feldolgozási folyamatként definiálják, amely során a rágódó személyek az aktuális történéseket és tapasztalatokat folyamatosan annak alapján értékelik, hogy azok mekkora valószínűséggel gyakorolnak hatást a jövő eseményeire és tapasztalataira. A rágódás tehát, folyamatos következtetések, és anticipációk sorozataként írható le (Watkins et al., 2015).Tünetmentes depressziós betegekkel végzett kutatások alapján ugyanakkor feltételezhető, hogy a rumináció torzítja az anticipációs folyamatot, melynek hatására a rágódó személyek a várható jutalmak/büntetések jelzéseire eltérő agyi aktivációs mintázattal reagálnak, a nem rágódóakhoz képest (Schiller et al., 2013). Vizsgálatunk célja annak a feltárása volt, hogy nem depressziós személyeknél a

rumináció befolyásolja-e neurális szinten a jutalom/veszteség anticipációját, illetve feldolgozását (konszummációját). Módszer: Jelen vizsgálatunkban fiatal felnőttek jutalomra/veszteségre mutatott agyi aktivációit térképeztük fel funkcionális mágneses rezonancia vizsgálat (fMRI) során. A ruminációt az önkitöltős Ruminatív Válaszstílus Skálával (RRS) mértük (Nolen-Hoeksema & Morrow, 1993). Eredmények: Eredményeink szerint a rumináció, a nem, életkor és a depresszív hangulat szintjének kontrollálása mellett, szignifikánsan befolyásolta az anticipáció során mutatott agyi aktivációt, míg a jutalom és veszteség feldolgozása során megfigyelhető agyi aktiváció viszont nem volt összefüggésben a rumináció pontszámokkal. Következtetések: Eredményeink rávilágítanak arra, hogy ruminációnak egészséges személyeknél is fontos szerepe lehet a jutalom/veszteség anticipációjában. A jövőben érdemes lenne nagyobb mintán, további, akár pszichofiziológiai vizsgálatokat végezni célzottan a rágódás és a jutalom/veszteség anticipáció feltérképezésére.

Kulcsszavak: rumináció, jutalom, veszteség, fMRI

Rideg - érzéketlen vonások és az érzelmi arckifejezések neurális feldolgozása egészséges fiatal felnőttek körében

Szabó Edina[1,2], Galambos Attila[1,2], Kocsel Natália[1,2], Édes Andrea[1,4], Juhász Gabriella[1,4], Kökönyei Gyöngyi[1,3]

[1] MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutató Csoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem

[2] ELTE Pszichológiai Doktori Iskola

[3] ELTE Pszichológiai Intézet

[4] Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet

Háttér és célkitűzések: A rideg–érzéketlen (callous-unemotional, CU) vonások, azaz az empátia, a bűntudat és a lelkiismeret-furdalás hiánya, illetve a szegényes érzelmi reakciók a pszichopátiás személyiségzavar fémjelzői (Cleckley, 1976; Hare, 1993). Számos kutatás igazolja, hogy magas szintű CU vonások mellett az érzelmi (különösen a distresszt keltő) ingerek feldolgozásának nehézsége figyelhető meg (Dawel és mtsai, 2012; Herpers és mtsai, 2014). Egy népszerű neurobiológiai modell szerint pedig a pszichopátiás működésmód a paralimbikus rendszer zavarára vezethetők vissza (Kiehl, 2006). Kérdés azonban, hogy ez a modell nem bűnelkövetői mintán, és a CU vonások dimenzionális megközelítését alkalmazva is érvényes lehet-e; kutatásunkban ennek vizsgálatát tűztük ki célul. Módszer: Vizsgálatunkban egészséges fiatal felnőttek vettek részt Funkcionális mágneses rezonancia képalkotó (fMRI) eljárással mértük fel a különböző érzelmi (boldog, szomorú, félelemteli), valamint semleges arckifejezésekre adott neurális választ. A CU vonások mérése a Ridegség és Érzéketlenség Kérdőívet alkalmaztuk (Inventory of Callous-Unemotional Traits, ICU, Frick, 2003). Eredmények: Az előzetes elvárásoknak megfelelően a félelmi és szomorú arcok által kiváltott hemodinamikai (BOLD) válasz mutatott kapcsolatot a CU vonások szintjével. Következtetések: A vizsgálatban alátámasztást nyert, hogy a rideg-érzéketlen vonások a félelmi és szomo-

rú arcok sajátos érzelmi feldolgozásával társulnak, és ezek az eredmények jól összeegyeztethetők a pszichopátia paralimbikus rendszer diszfunkciós modelljével (Kiehl, 2006).

Kulcsszavak: rideg-érzéketlen (CU) vonások, érzelmi arckifejezések, érzelmi feldolgozás, fMRI

A fájdalomkatasztrofizálás neurális háttere

Galambos Attila[1,2], Kocsel Natália[1,2], Szabó Edina[1,2], Juhász Gabriella[2,3], Kökönyei Gyöngyi[2,4]

[1] ELTE, Pszichológiai Doktori Iskola

[2] MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutató Csoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem

[3] Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet

[4] ELTE, Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzés: A fájdalom katasztrofizálás egy anticipált vagy tényleges fájdalomra adott eltúlzott kognitív-affektív válasz, mely több, fájdalommal kapcsolatos mutató magyarázóváltozójának bizonyult (Quartana, 2009). A fájdalom katasztrofizálás pszichológiai és pszichofiziológiai hátterének kutatásai (Sullivan, 2001; Fallon, 2015) alapján feltételezhető, hogy a neurális hátterét a fájdalom affektív dimenziójában szerepet játszó agyi területek képezik. Előadásunk célja a szakirodalom áttekintése segítségével a fájdalom katasztrofizálás neurális korrelátumainak összefoglalása és néhány saját eredménynyel való illusztrálása. Módszer: A cikkeket a PubMed, Web of Science és Science Direct adatbázisokban kerestük "pain catastrophizing" AND (neuro imaging OR imaging OR brain OR activity OR fMRI) kulcsszavakkal. Azokat a cikkeket válogattuk be, melyek angol nyelven jelentek meg (de nem feltétlenül angol vagy amerikai mintát vizsgáltak) és 2004-nél nem voltak régebbiek. Áttekintésünkben kizárólag a mágneses rezonancia vizsgálattal végzett kutatásokat válogattuk be, amelynek során vagy az agyi aktivitást és/vagy az agy strukturális jellemzőit vizsgálták. Eredmények: Végeredményben keresési feltételeinknek összesen 21 cikk felelt meg. Ezek közös pontja volt, hogy a fájdalom katasztrofizálás során olyan agyterületeket azonosítottak, amelyek a fájdalom kellemetlenségének értékelésével és az érzelmek szabályozásával kapcsolódtak össze. Következtetés: Eredményeink egyrészt rámutatnak arra, hogy az érzelemszabályozás a fájdalomkatasztrofizálás magasabb rendű meghatározója lehet. Másrészt eredményeink alapján arra következtetünk, hogy a fájdalommal összefüggő kognitív válasz és annak a szabályozása a krónikus fájdalommal járó kórképekben a terápiák kimenetele szempontjából is kiemelt jelentőségű lehet.

Kulcsszavak: fájdalom, fájdalomkatasztrofizálás, érzelemszabályozás, fMRI

Rumináció hatása a nyugalmi agyi aktivitásra: funkcionális konnektivitás elemzés

Kökönyei Gyöngyi[1,2], Kocsel Natália[2,3], Szabó Edina[2,3], Galambos Attila[2,3], Édes Andrea[2,5], Bagdy György[4,5], Kozák Lajos Rudolf[6], Juhász Gabriella[2,5]

[1] ELTE, Pszichológiai Intézet

[2] MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutató Csoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem

[3] ELTE, Pszichológiai Doktori Iskola

[4] MTA-SE Neuropszichofarmakológiai és Neurokémiai Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem

[5] Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet

[6] Semmelweis Egyetem, MR Kutatóközpont

Háttér és célkitűzések: Ismert, hogy a külvilágból származó inputok hiányában az énfókusz megnövekszik, és olyan emlékek, gondolatok, érzelmek bukkannak elő, amelyek részben az aktuális célokhoz és élményekhez kapcsolódnak. Korábbi kutatások alapján feltételezhetjük, hogy a felbukkanó spontán gondolatok tartalmát és a gondolatok folyamát a rumináció (rágódás) egyéni különbségei jelentősen befolyásolhatják (Kross és mtsai, 2012). Ennek megfelelően feltételeztük, hogy a rumináció a nyugalmi agyi aktivitásra, nevezetesen az egyes régiók közötti funkcionális kapcsolatokra hatással lehet. Módszer és minta: Vizsgálatunkban egészséges fiatalok vettek részt, akiktől funkcionális mágneses rezonancia vizsgálat (fMRI) során azt kértük, hogy a képalkotás ideje alatt nyugodtan feküdjenek. A Ruminatív Válaszstílus Skálával mértük a ruminációt, valamint a Zung-féle Önértékelő Depresszió Kérdőívet alkalmaztuk. Eredmények: Elemzésünk eredménye szerint a rumináció a kérgi-kisagyi területek közötti konnektivitással függött össze, s ez az összefüggés a depresszív hangulattól független volt. Következtetések: Eredményeink megerősítik azt a feltételezést, hogy a kisagyi területek a magasabb rendű érzelmi és kognitív működésben is szerepet játszanak és felhívják a figyelmet arra, hogy a kisagyi működésnek mint endofenotípusnak a vizsgálata hasznos megközelítés lehet különböző – ruminációval összefüggő – patológiák (pl. depresszió, szorongás) vizsgálatában (Caulfield és Servatius, 2013).

Kulcsszavak: funkcionális konnektivitás, rumináció, érzelemszabályozás, kisagy

Gyógyítók és betegek, kórház és otthon: egészségfolyamatok kutatása különböző terepeken

SZ30

Szervező: **Rafael Beatrix** - SZTE BTK Pszichológiai Intézet
Vitavezető: **Martos Tamás** - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Krónikus betegség esetén a gyógyítás fókuszában, a betegséggel történő folyamatos megküzdés és a megfelelő életminőség fenntartása állnak, melyeket mind a betegek, mind az őket segítő egészségügyi szakemberek tekintetében számos lelki tényező befo-

lyásol. A páciens megküzdését alapvetően meghatározza egészségműveltsége, az egészsége felett érzett kontrollja és a családja által nyújtott (érzelmi) támogatás. Az egészségügyi dolgozó hatékonyan akkor tudja betegellátó munkáját végezni, ha lelkileg kiegyensúlyozott, ha minél kevesebb konfliktushelyzet terheli a munkája során. A Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézetének Személyiség- Klinikai és Egészségpszichológiai Tanszékének munkatársai e témakörök tekintetében végzett kutatásaik eredményeit prezentálják. A gyógyítás sikerességét nagymértékben befolyásolja, hogy a beteg érti-e az elhangzott információkat, képes-e követni az orvosi utasításokat. Ezt a képességet az ún. „health literacy" (egészségműveltség) is jelentősen befolyásolhatja. Az előadás az egyik legelterjedtebb angol nyelvű, funkcionális egészségműveltséget mérő teszt, az STOFHLA, valamint egy három kérdéses előszűrőteszt magyar adaptációját mutatja be. Bemutatásra kerül a kutatás és terápia területén egyaránt alkalmazható Otthon Érzelmi Alaprajza Interjú, mely segítségével gerincbetegek és epilepsziában szenvedő betegek otthonaikban zajló érzelmi önszabályozási folyamatait elemezték. Az ischaemiás szívbetegek körében végzett kutatás az egészséggel kapcsolat kontrollhely, a szorongás és depresszió kapcsolatát elemzi az egészség-magatartás vonatkozásában. A gyógyító személyzet konfliktusait bemutató előadás elemzi, hogy mely (személyes, interperszonális és rendszerszintű) problémák, szervezeti sajátosságok mentén szerveződnek a magyar mintán az egészségügyben dolgozók számára felmerülő konfliktushelyzetek.

Kulcsszavak: tesztvalidálás, egészségműveltség, érzelmi önszabályozás, környezetpszichológia, egészségkontrollhit, egszség-magatartás, egészségügyi dolgozók konfliktusai

Előadások

Hogy minden beteg megértse: egészségműveltséget mérő tesztek magyar validálása

Papp-Zipernovszky Orsolya[1], Náfrádi Lilla[2], Schulz Peter[2], Csabai Márta[1]

[1] SZTE BTK, Pszichológiai Intézet, Személyiség-, Klinikai és Egészségpszichológia Tanszék

[2] Institute of Communication and Health, Faculty of Communication Sciences, Università della Svizzera italiana, Lugano, Switzerland

A gyógyítás sikerességét alapvetően meghatározza, hogy a beteg érti-e az elhangzott információkat, képes-e követni az orvosi utasításokat, a betegtájékoztatónak megfelelően szedni a felírt készítményeket, időben visszamenni kontrollvizsgálatra. Ezt a képességet az életkornál, intelligenciánál, szociális helyzetnél is jobban befolyásolja az ún. „health literacy" (egészségműveltség). Az előadás az egyik legelterjedtebb angol nyelvű, funkcionális egészségműveltséget mérő teszt, az STOFHLA, valamint egy három kérdéses előszűrőteszt (Chew-kérdések) magyar adaptációját mutatja be, melyek egészségügyi kontextusban alkalmasak a betegek releváns írási és számolási képességeinek, valamint attitűdjének felmérésére. 302 fős, a KSH magyar lakosság nemi, életkori és

iskolai végzettség szerinti eloszlását közelítő felnőtt mintán (ffi: 142, nő: 160, átlagéletkor: 46,55, szórás: 16,94) vettük fel a célkérdőívet egy nagyobb tesztbattéria részeként az Università della Svizzera Italiana Institute of Communication and Health-szel együttműködésben. Az S-TOFHLA olvasott szövegértési rész belső konzisztenciája 0,955, ami kimagaslóan jó érték, azonban a számolási rész 4 tételénél a Cronbach α értéke 0,392, ami alacsony megbízhatóságra utal. A Chew-kérdések belső konzisztenciája 0,648 volt, ami a mérőeszköz elfogadható megbízhatóságát jelzi. Az S-TOFHLA általunk mért értékei (inadekvát egészségműveltség 8,3%, marginális 6%) illeszkednek a funkcionális egészségkompetencia inadekvát szintjének 10% körüli európai adataihoz. Mindkét egészségműveltség teszt a várt összefüggéseket mutatta a konvergens validálások részét képező demográfiai változók tekintetében, vagyis az alacsonyabb iskolai végzettségű személyek, a férfiak, az alacsonyabb jövedelemmel rendelkezők és az idősebbek nagyobb valószínűséggel estek a korlátozott egészségműveltség kategóriájába. Az általunk vizsgált mintán a 65 év felettieknél volt különösen magas a kockázata a marginális vagy problémás egészségműveltség kategóriába kerülésnek, illetve az általános iskolai és szakiskolai végzettséggel rendelkezők átlagértéke is a marginális szint felső határán volt. A krónikus betegség jelenléte alacsonyabb egészségműveltséggel jár együtt, ami ellentmond az amerikai és svájci eredményeknek, de egybevág a nyolc európai országra kiterjedő felméréssel, és a Szinapszis Kft. magyar lakosságra vonatkozó adataival is.

Kulcsszavak: egészségfejlesztés, tesztvalidálás, egészségműveltség

Az Otthon Érzelmi Alaprajza Interjú alkalmazása – egészségpszichológiai megfontolások

Sallay Viola[1], Martos Tamás[1], Császár-Nagy Noémi[2], Kováts Daniella[3], Békés Judit[4], Dúll Andrea[5]

[1] Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

[2] Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet

[3] Nemzeti Közszolgálati Egyetem, RTK

[4] Országos Idegtudományi Intézet

[5] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék

Előadásunkban bemutatjuk, hogy a kutatásban és terápiában is használatos Otthon Érzelmi Alaprajza interjút hogyan alkalmazzuk krónikus betegséggel élő családok egészség- és betegségfolyamatainak megértésére. Elméleti háttér: Az otthonhoz fűződő érzelmi tapasztalatok komplexek, gyakran ambivalensek: a családtagok alapvető szükséglete, hogy fenntartsák pozitív érzelmi viszonyukat az otthonukhoz, de számos helyzetben jelen vannak a nehéz, negatív érzelmek is, a családi élet zavarai, az egyének és a kapcsolatok sérüléseinek következtében. Az otthon terében zajló érzelmi önszabályozási folyamatok különösen összetettek lehetnek olyan családoknál, ahol krónikus beteggel élnek együtt. Módszer és eredmények: Az Otthon Érzelmi Alaprajza Interjú egy projektív vizsgálati eljárás (Sallay, Dúll, 2006, Sallay, 2014), melynek során a válaszadó

lerajzolja saját otthonának alaprajzát, majd előre meghatározott pozitív és negatív érzelmeket helyez el rajta, saját tapasztalatainak megfelelően. Az ezt követő interjú az otthon terében zajló érzelmi önszabályozási folyamatokon keresztül a családi kapcsolatok dinamikáját térképezi fel. Kutatásunkban otthonukban élő, ambulánsan kezelt gerincbetegekkel és epilepsziában szenvedőkkel, valamint velük együtt élő felnőtt családtagjaikkal vettük fel a vizsgálóeszközt. Az interjúkat a „megalapozott elmélet" (Grounded Theory) elemzési eljárásával elemeztük. Kutatási eredményeink alapján bemutatjuk a krónikus betegek családjaiban feltárt környezeti-érzelmi önszabályozási stratégiákat. Konklúzió: Kutatásunk egyesíti a környezetpszichológia holisztikus látásmódját a családterápiás rendszerszemlélettel. Az Otthon Érzelmi Alaprajza Interjú érzékeny és gazdag adatokat szolgáltató eljárás, mely alkalmas a családban működő környezeti-érzelmi önszabályozási stratégiák azonosítására, illetve az egészség- és betegségfolyamatok kapcsolati vetületének feltárására.

Kulcsszavak: környezetpszichológia, egészségpszichológia, érzelmi önszabályozás, családdinamika, krónikus betegség, megalapozott elmélet

Az egészségkontrollhely, a szorongás és depresszió kapcsolata az egészség-magatartással ischaemiás szívbetegek körében

Rafael Beatrix[1], Balog Piroska[2], Konkoly Thege Barna[2,3]

[1] SZTE BTK Pszichológai Intézet

[2] SE Magatartástudományi Intézet

[3] Department of Psychology, University of Calgari

Bevezetés: A szív- és érrendszeri betegségek, ezen belül kiemelten az ischaemiás szívbetegség, Magyarországon és az Európai Unió legtöbb országában a kórházi ellátás és a halálozás vezető okai közé tartoznak. Kialakulásukban és prognózisukban is kiemelkedő szerepet játszanak a pszichés és az egészség-magatartás tényezők. Célkitűzés: Ischaemiás szívbetegek körében a szorongás, a depresszió és az egészséggel kapcsolatos kontrollhely, valamint az egészség-magatartások összefüggéseinek elemzése. Módszer: Keresztmetszeti vizsgálatunkban 116 kardiológiai rehabilitációs osztályon fekvő beteg vett részt (56,9% férfi, átlagéletkor: 57,65±8,22 év). Mérőeszközeink: Multidimenzionális Egészségkontroll Kérdőív C formája, (melyet hazánkban kutatócsoportunk validált: Konkolÿ Thege, Rafael, Rohánszky, 2014); Kórházi Szorongás és Depresszió Kérdőív valamint az egészség állapot önbecslésére és az egészség-magatartásra vonatkozó kérdések. Eredmények: A betegek 30,9%-a számolt be megemelkedett szorongásról és 21,9%-a depressziós hangulatról. Az egészséggel kapcsolatos kontrollhely tekintetében a más személyek befolyásában való hit (társas külső kontroll) volt a legerősebb. A nagy betegségterhet megélők szignifikánsan alacsonyabb értéket jeleztek a belső kontroll terén a kisebb mértékű betegségterhet megélőkhöz viszonyítva. A kevésbé szorongó és kevesebb depressziós tünetet mutató betegek gyakrabban figyeltek oda az egészséges táplálkozásra és a testmozgásra. Az erősebb belső kontrollhittel rendelkezők nagyobb eséllyel végeztek testmozgást, a társas külső kontroll skálán ma-

gas értéket mutatók pedig nagyobb valószínűséggel keresték fel orvosukat, ha betegségre gyanakodtak. Következtetések: A kardiológiai ellátás során fontos a szívbetegséggel kapcsolatos mentális tényezők átfogó vizsgálata és szükség esetén adekvát pszichológiai intervenciók alkalmazása.
Kulcsszavak: ischaemiás szívbetegség, egészségkontrollhely, egészség-magatartás, szorongás, depresszió

Egészségügyi dolgozók konfliktusai

Pintér Judit Nóra[1], Kuna Ágnes[2], Csupor Éva[3], Csabai Márta[1]
[1] SZTE BTK Pszichológiai Intézet
[2] KRE BTK
[3] SZTE Gyermekgyógyászati Klinika

Kutatásunkban egészségügyi dolgozók tipikus konfliktusait vizsgáltuk egy nemzetközi összehasonlító kutatás keretében. 67 orvossal, nővérrel, ápolóval vettünk fel interjúkat a svájci és amerikai közös interjú-protokoll alapján. Az előzetes kódolási fázis során három fő kategóriában (személyes, interperszonális és rendszerszintű) összesítettünk tíz konfliktustípust. A vizsgálat jól feltárta, hogy mely problémák, szervezeti sajátosságok mentén szerveződnek a magyar mintán az egészségügyben dolgozók számára felmerülő konfliktushelyzetek. A konfliktusok egy markáns csoportja a hierarchikus jelleggel összefüggő, rendszerbe kódolt probléma, amelyekben sajátosan vegyülnek az informális és formális összetevők. Hangsúlyosan jelen vannak továbbá a kommunikációs csatornák elégtelenségével összefüggő problémák, illetve a kiégés, továbbá magával az orvosszereppel összefüggő (szerep)konfliktusok is.
Kulcsszavak: konfliktus, egészségügyi dolgozók, kommunikáció, kiégés, hierarchia

Hazugságok, tipológiák

SZ31

Szervező: **Takács Szabolcs** - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet

A Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézete és az ANIMAGROUP cégcsoport évek óta közösen működtetett Hazugságkutató Műhelye 2015 év közepén egy új kutatásba fogott az LVA650-es hangelemző szoftver segítségével. A szoftver készítőinek (Nemesysco) jóváhagyásával és szakmai támogatásával készült kutatás a hangelemzésnek egy teljesen új irányát ragadta meg, melynek keretében a pilot projekt nemcsak ígéretes, de akár szélesebb körben is használható eredményeket hozott. Célunk ezen eredmények, illetve az elemzési eljárások bemutatása a szimpózium keretei között.
Kulcsszavak: hazugság, kockázat, LVA650, tipológiák

Előadások

Szándékfelismerés és függőség, a szenvedélybetegek szándék-felismerési stratégiái

Takács Enikő[1], Benczúr Lilla[2]
[1] Terapeuta, magánrendelés
[2] Károli Gárpár Református Egyetem, hallgató

Kutatásom során az érzelmek és a hazugság világával foglalkozom, méghozzá egy olyan szubkultúrán keresztül, ahol ezek a jelenségek hatalmas jelentőséggel bírhatnak. Jelen dolgozatban a szenvedélybetegek, azon belül is a kábítószerfüggők érzelem- és hazugság-felismerési teljesítményét vizsgáltam. A szerhasználat egyik mozgató rugója, hogy a fogyasztók el akarják kerülni a saját érzéseik megélését (Demetrovics, 2007), illetve át akarják kódolni őket, így felmerült bennem a kérdés, hogy ennek egy idő után lesz-e bármilyen hatása mások érzéseinek a felismerésére és kezelésére, valamint a mentalizációra, és így az ezeken alapuló hazugság-felismerésre (Ekman, 2009). Egy 42 fős mintában hasonlítottam össze a kábítószerfüggő (n=21) és a sine morbo kontrollcsoport (n=21) eredményeit. A kísérleti személyeknek először egy videót kellett megnézniük és eldönteniük, kik hazudnak a felvételeken, és kik nem, majd az Ekman 60 Arc tesztet vettem fel velük, amit a Dinamikus érzelem-felismerés teszt (GERT) követett. Vizsgálataimban arra kerestem a választ, hogy a szerhasználat, illetve a különböző kábítószerek milyen hatással vannak az érzelem- és hazugság-felismerésre. Az eredmények alapján a kontrollcsoport jobban teljesített az érzelmek felismerésében, emellett bizonyos szerek használói szignifikánsan rosszabbul teljesítettek egyes érzelmek megnevezésében. A hazugság-felismerésben azonban nem volt különbség a két csoport között.

Kulcsszavak: szenvedélybetegség, kábítószer, érzelem, hazugság, érzelem-felismerés, hazugság-felismerés

A maffiajáték tipológiái – a hangelemzés új adatfeldolgozásának első eredményei

Kis György[1], Vámosi Katalin[1], Czabán Csaba[1,2], Takács Szabolcs[3]
[1] ANIMAGROUP cégcsoport
[2] BME PhD hallgató
[3] Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet

Kutatásunk pilot részében azt kívántuk feltárni, hogy az LVA650-es hangelemző szoftver segítségével képesek vagyunk-e hazugságok tipológiáit azonosítani. A kutatás során a maffiajáték csoportjai vizsgáltuk, ahol különböző szerepeket osztottunk ki a játékosoknak. A játékot egy adott ponton megszakítva, még a játékban lévő játékosok körében hangelemzést végeztünk, kötött kérdéssor alkalmazásával. A játékosok felét a hangelemző programmal közvetlenül, míg a másik felét diktafon segítségével kérdeztük. Az eljárásban nem tapasztaltunk különbséget a kétféle módszerrel felvett hanganyagok

között. Az elemzésünk során több, mint 1700 hangszegmenst vizsgáltunk – és a tipológiák megalkotása során figyeltünk arra is, hogy a különböző szerepek a mintában is reprezentatív módon jelenjenek meg. Kutatási eredményeink alapján állíthatjuk, hogy a hangelemzés segítségével valóban elkülöníthetők egymástól jellegzetesnek mondható, valótlan állításokat tévő stratégiák, típusok.
Kulcsszavak: hazugság, kockázatkezelés, LVA650, tipológiák

Az LVA650 adatainak újfajta feldolgozási metódusa tipológiák keresésére

Takács Szabolcs - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet

2015 második felében az ANIMAGROUP cégcsoport, valamint a Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézetében működő Hazugság Kutatóműhely közös, pilot kutatásában az LVA650-es hangelemző szoftver segítségével, a szoftvert fejlesztő céggel (Nemesysco) folyamatos egyeztetés mellett egy olyan kutatási irányt jelöltünk ki, melyben nem szegmensenként (szekvenciálisan), hanem szövegegységenként (longitudinálisan) igyekeztünk kiértékelni a hanganyagokat. Az alkalmazott kísérleti helyzetben több, előre kijelölt típust igyekeztünk azonosítani. Az azonosításokhoz egy megfelelő, eddig csak más területeken alkalmazott tipológiákat azonosító eljárást adaptáltunk. Az adaptált eljárás egyszerű megvalósítása lehetővé teszi, hogy a hanganyagok feldolgozása megfelelően gyors legyen – és akár online helyzetben is hozzávetőleges tájékoztatást adjon az aktuális adatok mögött rejlő tipológiai sajátosságokról.
Kulcsszavak: ANOVA, tipológia, hazugság, kockázatelemzés, LVA650

Huszonegyedik századi „szexmátrix”

SZ32

Szervező: **Hevesi Krisztina** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Vitavezető: **Urbán Róbert** - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

A szexuális élet és párkapcsolat az egyén jóllétének alapvető, központi komponense, melyet a társas normák, attitűdök és az egészség nagymértékben befolyásol (Mercer et al., 2013). A populáció szexuális egészségét különböző faktorok széles köre együttesen határozza meg, úgymint a szociális kontextus, a viselkedés, a párkapcsolati és az egészségi státusz kölcsönhatása (Field et al., 2013). A világszerte tapasztalható számtalan sok kulturális trend, divathullám és inger a globalizáció folytán ma már szinte országhatároktól függetlenül jelenhet meg az egyén szintjén. A globális kultúra az élet minden területét átszövi, így a szexualitásról vagy a nemek viselkedéséről felállított szabályokat és elképzeléseket is (Altman, 2004). Néhány, az elmúlt évek legfrissebb kutatási területéről: az alkalmi szex egyre nagyobb elfogadottsága (pl. Garcia et al., 2012); az udvarlás tradicionális formáinak eltűnése, illetve megváltozása (pl. Bogle, 2008); a feminista diskurzusok felerősödése, a fogamzásgátlás egyre korszerűbb formái mellett a szexualitás liberalizálódása (pl. Hayfield és Clarke, 2012; Bailey, 1988; Stinson, 2010); az internetes pornográfia elterjedése és hatása a pár és az egyén szexuális életére (pl. Attwood és

Smith, 2014; Bridges, 2010; Bechara et al., 2003; Bergner és Bridges, 2002); hasonlóképp a médiában látható szexuális tartalmak explicit ábrázolása (pl. Attwood, 2005); a szexualitással foglalkozó sikerkönyvek és filmek előtérbe kerülése (pl. Tambling, 2002); a kultúra szexualizálódása, s vele a BDSM népszerűsége (pl. Weinberg és mtsai, 2010); a női test minden korábbinál erőteljesebb hangsúlyozása és tárgyiasulása (pl. Maguire és Stanway, 2008); új kapcsolati formák megjelenése, mint amilyen a szex-barátság (pl. Furman és Shaffer, 2011; Wentland és Reissing, 2011; Jonason, Le és Cason, 2009; Jonason, Le és Richardson, 2011; Bradshaw, Kahn és Saville, 2010). Összességében mindezen hatások és kulturális változások pro és kontra irányban segíthetik, illetve hátráltathatják is az egészséges szexualitás kibontakozását – ebből mutat be négy hazai kutatást a szimpózium.

Kulcsszavak: szexuális egészség, szexuális viselkedés, funkciózavar, párkapcsolatok

Előadások

A női szexuális viselkedés alakulása a huszonegyedik század elején

Hevesi Krisztina[1], Kövi Zsuzsanna[2], Marián Béla[3], Urbán Róbert[1]

[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

[2] Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet

[3] Marketing Centrum

Háttér és célkitűzések: Az empirikus vizsgálat célja a fiatal magyar nők szexuális viselkedésének, ismereteinek és attitűdváltozásának mérése egy tíz éves idői periódust követően. Egy több évtizedet felölelő angliai lakossági felmérés konklúziója (National Surveys of Sexual Attitudes and Lifestyles, 1990-91, 1999-2001, 2010-12), hogy a szexuális életvitel alapjaiban változott meg az elmúlt 60 év során. A viselkedés terén bekövetkezett változás pedig erőteljesebben megnyilvánul a nőknél, mint a férfiak esetében (Mercer és mtsai, 2013). Módszer: A Marketing Centrum és az ELTE Pszichológiai Intézete Marián Béla és Urbán Róbert vezetésével 2002 januárjában egy nagy, átfogó felmérést készített a felnőtt magyarok szexuális viselkedéséről, illetve a szexuális zavarok előfordulásáról, hátteréről. Az országos felmérés ez idáig még feldolgozásra nem kerülő (női) adatainak elemzése adja az első mintát – egyben a mérőeszközt is (ELTE Szexuális Viselkedés Kérdőív, Marián és Urbán, 2002) –, míg a második vizsgálatban 1039 fő női egyetemista hallgató vett részt 2011 és 2013 között. A végső elemzésbe azonban csupán a 18-29 éves korosztály adatai kerültek be: 185 fő és 963 fő (életkori illesztés). Eredmények: A változók típusának megfelelő statisztikai elemzések alapján (Mann-Whitney U-próba, kétmintás t-próba és z-próba, majd Bonferroni korrekció után) a nyolc fő blokkba rendezett hipotézisek mentén született eredmények a következőképpen összegezhetőek. A párkapcsolatok számának csökkenése nem társult az alkalmi viszonyok gyakoriságának növekedésével, a szexualitás terén jelentkező többlettudás (pl. egészségvédő viselkedés) és felszabadultság (pl. fantázia, orális szex) nem járt együtt a szexuális élettel való elégedettség emelkedésével, vagy az együttlétek minőségének

javulásával (pl. rövidebbek lettek az aktusok, s az előjáték is kevesebb). Következtetések és kitekintés: Sok további vizsgálatra van még szükség a párkapcsolatok és a szexuális élet alaposabb megértéséhez, megfelelő segítéséhez, valamint az adekvát edukációhoz és prevencióhoz.
Kulcsszavak: női szexuális viselkedés, párkapcsolatok, szexuális egészség,
ELTE Szexuális Viselkedés Kérdőív

A szexuális diszfunkciók összefüggése a személyiséggel és az önértékeléssel

Hevesi Barbara - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Szak MA

Háttér és célkitűzések: A szexuális aktus összetettsége magában hordozza a zavarok kialakulásának nagyobb valószínűségét és azok sokszínűségét. Számos empirikus eredmény alátámasztja a személyiség és a szexuális funkcionálás közti kapcsolatot, azonban jelenleg nincs konszenzus arra vonatkozóan, hogy az egyes személyiségdimenziók mely diszfunkciókhoz köthetők. Jelen kutatás célja ezt a hiányt csökkenteni az egyes szexuális diszfunkciók, a személyiségdimenziók, illetve az önértékelés közti összefüggések magyar mintán való elemzése által. Ez magában foglalja a szexuális funkcionálás minden egyes szakaszának vizsgálatát mindkét nem esetében, a személyiség jellemzését a Big Five fogalmi keretein belül, továbbá az önértékelés dimenziójának értékelését.
Módszer: 200 fő, egyetemi kurzuson felkért személy adatait vizsgáljuk. A nagykorúság kritériumként szerepel, így a résztvevők átlag életkora 22,15 év (szórás = 3,496). A minta 91 férfi tagja a Nemzetközi Erektilis FunkcióIndexet (IIEF, The International Index of Erectile Function) töltötte ki, míg a 109 női résztvevő a Női Szexuális Funkció Indexet (FSFI, Female Sexual Function Index). A személyiségfaktorok mérése egységesen a Big Five Leltár (BFI, Big Five Inventory) felhasználásával történt, míg az önértékelés felmérése a Rosenberg-féle Önértékelés Kérdőívvel. Hipotéziseim ellenőrzésére Pearson-féle korrelációt alkalmaztam. A $p<0,05$ szintet fogadtam el szignifikánsnak.
Eredmények: A nők esetében nem látható szignifikáns kapcsolat egyik komponenst illetően sem. Azonban aférfi szexuális funkcionálás szignifikáns kapcsolatot mutat az Extraverzióval, a Lelkiismeretességgel és az Érzelmi stabilitással. Ez utóbbi csak a szexuális vággyal és izgalommal jár együtt szignifikánsan, míg az élvezettel, az elégedettséggel, az orgazmussal és annak készségével nem. Ezenkívül a férfi szexuális funkcionálás minden egyes szakasza pozitív kapcsolatot mutat az önértékelés mértékével.
Következtetések és kitekintés: Az eredmények további kérdések feltevését és vizsgálatát ösztönzik, illetve a kutatás korlátainak kiszélesítését. A témában többnyire csak nemzetközi szakirodalom áll rendelkezésre, azonban célszerű lenne magyar mintán további vizsgálatokat folytatni, ugyanis számos kulturális és társadalmi tényező befolyásolhatja a szexualitást, így a szexuális diszfunkciók prevencióját és kezelését, illetve a szexuális egészség fejlesztését is.
Kulcsszavak: szexuális diszfunkciók, önértékelés, Big Five, személyiség

Szexuális viselkedés, kötődés és személyiség

Pozsár Blanka[1], Hevesi Krisztina[2], Kövi Zsuzsanna[3]
[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológia BA
[2] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
[3] Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: A pszichológiai szakirodalomban számos empirikus bizonyítékot találhatunk arra vonatkozóan, hogy fejlődésünk során a szexualitás és a személyiség oly mértékben összefonódik, hogy szükséges ezek együttes tárgyalása – a személyiség ugyanis elengedhetetlen tényező mind a szexuális viselkedés megértésében, mind a szexuálterápiában. Jelen kutatás célja, hogy magyar mintán vizsgálja a személyiség és a szexuális funkcionálás összefüggéseit, előbbi számos aspektusát (Big Five faktorok, szenzoros élménykeresés, aktivitás, agresszió, narcizmus, kötődési stílus) figyelembe véve mindkét nem esetében. Módszer: A vizsgálatban összesen 259 fő, egyetemi kurzuson felkért személy vett részt, akiknek átlagéletkora 22.2 év. Az adatfelvételre önkitöltő kérdőíves módszerrel került sor. A személyiség jellemzése a Big Five Leltárral (BFI, Big Five Inventory; John és Srivastava, 1999) történt. Az agresszió, aktivitás és szenzoros élménykeresés faktorok mérését a Zuckerman-Kuhlman Személyiség Kérdőív (ZKP-PQ, Zuckerman-Kuhlman Personality Questionnaire; Aluja, Kuhlman és Zuckerman, 2010) tette lehetővé. A kötődési stílus vizsgálata a Felnőtt Kötődési Stílus Kérdőívvel (RAAS, Revised Adult Attachment Scale; Collins, 1996) történt, míg a narcizmus a Patológiás Narcizmus Leltárral (PNI, Patoligical Narcissism Inventory; Pincus és mtsai, 2009) lett mérve. A szexuális funkciók mérésére több kérdőív szolgált: a Szexuális Izgalom és Vágy Leltár (SADI, Sexual Arousal and Desire Inventory; Toledano és Pfaus, 2006), a Női Szexuális Funkció Index (FFSI, Female Sexual Function Index; Rosen és mtsai, 2000), valamint a Nemzetközi Erektilis Funkció Index (IIEF, International Index of Erectile Function; Rosen és mtsai, 1997). Eredmények: A Bonferroni-korrekcióval korrigált korrelációs mátrix eredményei a várakozásnak megfelelő, ám viszonylag gyenge összefüggéseket mutattak a szexuális funkciók és a neuroticizmus (BFI és ZKA-PQ), valamint az aktivitás, az élménykeresés és az agresszivitás (ZKA-PQ) vonások között. A női mintán végzett regresszióanalízis alapján a női szexuális reagálás (FFSI) egyetlen szignifikáns prediktora a szorongó felnőttkori kötődés, míg férfi mintán végzett regresszióanalízis szerint a férfi szexuális működés (IIEF) szignifikáns prediktora az extraverzió (BFI). Következtetés és kitekintés: a megfogalmazott és szakirodalom által sugallt hipotézisek nagymértékben megfeleltek az elvártaknak; az eredmények által ismét bebizonyosodott, hogy a szexualitás nem tekinthető a személyiségtől különálló entitásnak. A vizsgálatokat érdemes lenne tovább folytatni e két faktor párkapcsolati vonatkozásait is figyelembe véve, például az elköteleződés, a szexuális kogníció vagy a szexuális erőszak szempontjából.
Kulcsszavak: szexualitás, személyiség, Big Five, narcizmus, kötődés

A szenzoros élménykeresés négy dimenziójának összefüggései a pornóhasználat gyakoriságával

Csonka Balázs[1], Hevesi Krisztina[2], Kövi Zsuzsanna[3]
[1] Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola
[2] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
[3] Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: Az emberi szexualitás keretein belül a szenzoros élménykeresés fogalmát a virtuális szexuális tevékenységek lehetőségének megjelenése óta szélesebb körben értelmezhetjük. Az online pornográfia széles körű elterjedésével, könnyű hozzáférhetőségével, soha nem látott változatosságával új, tudományosan kevéssé ismert platformot kínál a szexuális viselkedésnek. Jelen kutatás célja a szenzoros élménykeresés dimenzióinak egy új értelmezési keretben történő vizsgálata. Módszer: Kutatásunkban magyar egyetemi hallgatók (N=407) papír-ceruza kérdőíveinek adatait elemeztük. A szenzoros élménykeresés dimenziójának mérésére a Zuckerman-Kuhlman-Aluja Személyiség Kérdőív (ZKP-PQ; Aluja, Kuhlman és Zuckerman, 2010) magyar adaptációjának megfelelő skáláit használtuk (Surányi, 2012); a pornófogyasztás gyakoriságát a vizsgálatban részt vevők 5 fokú skálán jelölték. Hipotéziseink ellenőrzésére Spearman-féle korrelációt alkalmaztunk. Eredmények: A pornófogyasztás gyakorisága a szenzoros élménykeresés mind a négy dimenziójával (izgalom és élménykeresés, újdonságkeresés, gátolatlanság, unalomra való hajlam) gyenge, de szignifikáns pozitív együttjárást mutatott. Következtetések és kitekintés: Eredményeink a pornókutatás területén új irányokat jelölhetnek ki mind a pornóhasználat jellegét (pl. excesszív használat, függőség), mind annak lehetséges következményeit (pl. szexuális rizikómagatartás) tekintve, hozzájárulhatnak az online pornográfiához kapcsolódó jelenségek komplexebb megértéséhez.
Kulcsszavak: szenzoros élménykeresés, pornófogyasztás, szexuális rizikómagatartás, pornófüggőség

Igazságosság- és hatékonyság felfogások a döntésekben és az ítéletalkotásban

SZ33

Szervező: **Molnárné Kovács Judit** - Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet
Vitavezető: **Berkics Mihály** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A Debreceni Egyetem szociálpszichológiai munkacsoportjának az igazságosság és a hatékonyság szempontjainak társas döntéseket befolyásoló ereje régóta egyik kutatási gyújtópontja. Az élethelyzetek néha választásra kényszerítenek e két érték között. Van, aki az egyiket, van, aki a másikat helyezi a másik elé. Máskor nincs ilyen kényszer, az emberek mégis választanak, és úgy vélik, hogy aki a közösséggel kapcsolatos társas értékeket, célokat és normákat nagyon fontosnak tartja, nem is lehet igazán hatékony. És olyan helyzetekre is van példa, ahol az igazságosság facilitálja a hatékonyságot. E három alaphelyzetre rímel szimpóziumunk három előadása. Az első az utilitárius morali-

tást helyezi el a társas értékorientációval és társadalmi felelősségvállalással való kapcsolatrendszerben. Amellett érvelünk, hogy az egyesek érdekeit a közösségi haszon érdekében aktív módon feláldozó gondolkodás valójában a társas normák és a hasznosság közötti választás, melyet pontatlan a közösségi hasznosság preferenciájaként azonosítani. A második előadás a családi és munkahelyi nemi szerepek problematikájában mutatja be, hogy a családért jelentős áldozatot vállaló férfiakat kevésbé ítélik kompetensnek, hatékonynak az emberek, mint az ilyen áldozatvállalást a nőkre hagyó férfiakat, és ez a különbség még azoknál is jelentkezik, akik a munkahelyi nemi szerep felfogásukban az egalizálók közé tartoznak, vagyis a teljes munkahelyi egyenjogúság hívei. A harmadik előadás pedig az igazságosságnak a hatékonyságot facilitáló erejére szolgáltat példát. Az adórendszerek igazságosságának és munkakedvet növelő erejének az összefüggését vizsgálja, teret hagyva az adórendszerek igazságosságáról való akár egykulcsos, akár többkulcsos meggyőződéseknek. Szimpóziumunk célja, hogy inspirációk forrása legyen az igazságosság és méltányosság viszonyáról való gondolkodáshoz.
Kulcsszavak: igazságosság; hatékonyság; utilitárius moralitás; családi és munkahelyi nemi szerepek; adórendszerek

Előadások

Utilitárius moralitás, társas értékorientáció és társas-társadalmi felelősségvállalás: Mi a kapcsolat közöttük?

Kovács Judit, Pántya József, Borsi Edit
Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Az utilitárius moralitás döntésekben való érvényesülése alatt morális dilemmák olyan megoldását értjük, mely néhányaknak aktív módon sérelmére kel, de ezzel többek javát szolgálja. Jellegzetes mérőeszközeként kiélezett dilemmahelyzetek működnek, melyekben egy ember élete árán több életet lehet megmenteni (vagy olyan életet, mely sokkal nagyobb életkilátással bír, stb). A hasonló logikájú dilemmahelyzetek sokszor nem járnak explicit emberélet-áldozattal, de az mindenképpen közös bennük, hogy az összességében az érintettek javát támogató intézkedés egyesek érdekét sérti. Ezekben a dilemmákban az emberek előszeretettel követik a „ne árts" társas heurisztika intelmét. Az utilitárius morális döntés két mozzanata tehát a közösségi értelemben hasznosabb alternatíva választása és a „ne árts" intelem megszegése. Az utilitárius moralitást számos szerző mutatja be a közösségi hasznosságot kedvezményező kívánatos mintaként, a deontologikus („ne árts") választást pedig hibaként, tévesztésként. Baron (2012), e nézet jeles képviselője, többek között például a perspektívaváltásra buzdítás közösségiességre nevelő módszeréről tételezi föl, hogy utilitárius moralitásra nevel, szemben a tiltásokkal túlzott mértékben élő neveléssel. Számos más elképzelés is magasabb rendűnek, például az alapos információfeldolgozás eredményének mutatja be az utilitárius döntést a morális dilemmákban. Ugyanakkor azonban az is igaz, hogy az utilitárius moralitás is befolyásolható fals érvekkel, az alkoholfogyasztás serkenti, és inkább jellemző a pszi-

chopátiás tünetegyüttest mutatókra, vagy a machiavelliánus nézetekkel erősebben egyetértőkre. Kutatásunkba olyan konstruktumokat vontunk be, melyek mindegyikének van a közösségi hasznosság szempontjából releváns jelentésrétege. Így az utilitárius moralitáson kívül a társas értékorientációt és a társas-társadalmi felelősségvállalást. Feltételezésünk szerint az utilitárius moralitás preferenciája nem függ össze a proszociális társas értékorientációval és a magas fokú társadalmi felelősségvállalással. Egy ilyen eredmény az utilitárius döntésben a „ne árts" szabály megszegésének a közösségi haszon méltánylásához képest való nagyobb jelentőségére mutatna rá. Vizsgálatunkban az utilitárius moralitás mérésére a Bartels és Pizarro (2011) vizsgálatában használt morális dilemmákat alkalmazzuk. A dilemmák sorához saját fejlesztésű dilemmákat is adunk, melyeket a társadalmi felelősségvállalást, szolidaritást mérik. A társas értékorientációt annak ún. Csúszka Mérőeszközével (SVO Slider Measure – Murphy, Ackermann és Handgraaf, 2011) mérjük. Továbbá fölveszünk egy társas-társadalmi felelősségvállalási hajlandóságot mérő kérdőívet, amelyet elsősorban Berkowitz és Lutterman (1968), illetve Armstrong (2011) vonatkozó skálái alapján alkottunk meg. Az adatgyűjtésünk folyik, az eredményekről a nagygyűlésen számolunk be.

Kulcsszavak: morális dilemmák; szabály-alapú döntés; közösségi hasznosság; társas értékorientáció; társas felelősségvállalás

Egyenlőségelvű nő vagy egyenlőségelvű férfi. Melyik a „rosszabb"?

Dallos Andrea, Kovács Judit, Bárány György
Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Kutatásunk a családi és a munkahelyi nemi szerepekről való vélekedések kapcsolatának feltérképezésére irányul, különösképpen a férfiak szerepeiről való vélekedésekre. A számos előrelépés ellenére, továbbra is kitart az a nézet, hogy a karrier a férfiak, a család pedig a nők „reszortja". Ebből következik, hogy a munka világában tapasztalt előrelépések ellenére az otthoni teendők oroszlánrészét továbbra is a nők végzik. Több kutatás is arra utal, hogy a családi teendők sorából részüket alaposan kivevő férfiakat femininebbnek, kevésbé kompetensnek látjuk, kevésbé véljük őket jutalmakra érdemesnek, sőt még bizonyos szervezeti szankciókat is helyeselünk az esetükben. Mindezek következtében a férfiak megítélésük védelme érdekében tartózkodhatnak az egyenlőségelvű nézetek munkahelyen történő nyílt hirdetésétől. Eddig kevés vizsgálat foglalkozott azzal, hogy az emberek hogyan viszonyulnak az egalitárius férfiakhoz, holott e kérdés feltárása alapvető fontosságú lenne, hiszen a nemi egyenlőség eléréséhez elengedhetetlen a férfiak támogatása is (Rudman és Mescher, 2013; Rudman, Mescher és Ross-Macusin, 2013). Tanulmányunk e kérdés vizsgálatára irányul. További kérdésünk, hogy hogyan függ össze a családjukért jelentős áldozatokat vállaló férfiak megítélése az egalizáló munkahelyi nemi szerep-felfogásokkal. Várakozásaink szerint a családért jelentős áldozatot vállaló férfiakat kevésbé ítélik kompetensnek a megítélők, mint az ilyen áldozatvállalást a nőkre hagyó férfiakat, és ez a különbség még azoknál a megítélőknél is jelentkezik, akik a munkahelyi nemi szerep felfogásukban az egalizálók közé tartoznak. Ennek

vizsgálatára egy kérdőíves kutatást tervezünk, amelyben egy munkahelyi szituáció megítélését kérjük a résztvevőktől. A történet szereplője (férfi/nő) családi okokra hivatkozva szabadságot kér/nem kér a főnökétől, majd tesz egy a nemek szerepeivel kapcsolatos, hagyományos vagy egyenlőségelvű kijelentést. A válaszadóknak különböző dimenziók mentén kell értékelniük a szereplőt (viselkedés helyessége, munkavállalói „jóság", jutalmak, büntetések esélye, maszkulinitás-feminitás), továbbá a résztvevőknek a nemek munkahelyi szerepeivel kapcsolatos attitűdjeit és szexizmusának mértékét is felmérjük. Az adatgyűjtés még folyamatban van, így az eredményekről csak a konferencián tudunk beszámolni.

Rudman, L.A., Mescher, K. (2013). Penalizing men who request a family leave: Is flexibility stigma a feminity stigma? Journal of Social Issues, 69(2), 322-340.
Rudman, L.A., Mescher, K., Moss-Racusin, C.A. (2013). Reactions to gender egalitarian men: Perceived feminization due to stigma-by-association. Group Processes & Intergroup Relations, 16(5), 572-599.

Kulcsszavak: családi és munkahelyi nemi szerepek; egalitárius nézetek; hátrányos megkülönböztetés

Az egy- és többkulcsos adórendszerekkel kapcsolatos igazságossági nézetek munkateljesítményt és adózási szándékot befolyásoló hatásainak vizsgálata

Pántya József, Kovács Judit, Szücs Szabolcs
Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Az eltérő adórendszerek igazságosságával és hatékonyságával kapcsolatban társadalmi és tudományos viták zajlanak. E megközelítések egymással, illetve az adórendszerekre vonatkozó laikus nézetekkel történő átfedése nem teljes. Az adózói magatartás kutatása elsősorban a jó adózói viselkedést befolyásoló tényezőkre összpontosít, ezen belül is kiemelt szerepet tulajdonítva az adórendszerek igazságosságának, mely az adózói döntéseket nagymértékben meghatározza. Egyre nagyobb figyelem irányul ugyanakkor az adórendszerek hatékonyságára is, mely a jó adózói viselkedés ösztönzésén túl abban is megragadható, hogy egy adott adórendszer milyen mértékben képes a munkateljesítmény ösztönzésére. Korábbi kísérletes vizsgálatunkban az adózói viselkedést és egy egyszerű feladatban megmutatkozó munkateljesítményt egyszerre mértük, és azt tapasztaltuk, hogy a kísérleti helyzet többkulcsos adórendszeréről az egykulcsos rendszerre történő áttérés növelte az adófizetési hajlandóságot, rontotta azonban a munkakedvet. Az egykulcsos rendszerről a többkulcsosra történő váltás az adózói morál csökkentése mellett növelte azonban a feladatban megmutatkozó teljesítményt. A többkulcsos rendszerről az egykulcsosra történő váltás adózást ösztönző hatását a rendszer egyszerűségének tulajdonítottuk, a fordított irányú váltás munkateljesítményt támogató hatásának okairól azonban nem tudtunk messzemenő következtetéseket levonni. Feltételezésünk szerint a többkulcsos rendszer észlelt igazságossága fokozta a munkakedvet. Jelen vizsgálatunk ez utóbbi feltételezést teszi próbára. Az igazságosságreprezentáció-

kat címkézéssel tereljük közös mederbe, mindamellett teret hagyva vizsgálatunkban az adózási rendszerekkel kapcsolatos stabil egyéni meggyőződéseknek is. A személyek közötti elrendezéssel élő 2X2-es vinyetta-kutatás igazságos, illetve igazságtalan címkékkel látja el az egy- és többkulcsos hipotetikus adórendszereket. A résztvevőknek el kell képzelniük, mekkora munkakedvvel végeznének el egy bizonyos munkát a leírt feltételek mellett. Feltételezésünk szerint a munkakedvet növeli az adórendszer igazságosként való címkézése, különösképpen, ha az egyéni meggyőződések, a vizsgálatban részletezett specifikus adórendszer (egy- vagy többkulcsos) és a címke összhangban állnak. Vizsgálatunk arról is információt nyújt, hogy az adózással kapcsolatos nézetek mennyire fakadnak meggyőződésből, illetve mennyire befolyásolhatóak. Az adatgyűjtés jelenleg is zajlik, eredményeit a nagygyűlésen mutatjuk be.

Kulcsszavak: egykulcsos adórendszer; többkulcsos adórendszer; igazságosság; munkamotiváció

Info-kommunikációs technológiák az atipikus fejlődés felismerésében és megismerésében

SZ34

Szervező: **Csákvári Judit** - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet
Vitavezető: **Győri Miklós** - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

Az atipikus vagy eltérő fejlődésmenet hatékony támogatása - akár az oktatás akár a fejlesztés vagy (re)habilitácó területén - feltételezi a megfelelő azonosítást, diagnózist, részletes állapotfelmérést valamit támogatás-tervezést. A korszerű állapotmegismerés egyrészt a személyes és társas fejlődés valamint az egyént körülvevő környezet számos aspektusára kiterjed, másrészt haladva a 21. század technológiai változásaival, egyre inkább jelenti az info-kommunikációs eszközök/technológiák felhasználását. Ahhoz, hogy a vizsgáló és felmérő eljárások tipikus és atipikus fejlődésmenet esetén egyaránt használhatóak legyenek, szükséges azok használhatóságát, érvényességét, megbízhatóságát vizsgálni. A diagnosztikában történő technológiahasználat ugyanakkor módszertani és tartalmi kérdéseket egyaránt felvet. A szimpóziumban bemutatott előadások az eltérő fejlődésmenet fel- és megismerésének egy-egy területén alkalmazható – IKT eszközöket is felhasználó - eljárásokat járnak körbe a korai életévektől az iskoláskoron át a felnőtt világig. Az első előadás a pedagógiai szakszolgálatok IKT eszközökkel támogatott diagnosztikai tevékenységének innovatív fejlesztése során kialakított adaptív tesztbattériával végzet kutatás részeredményeit mutatja be, melynek során jól ismert végrehajtó működést vizsgáló tesztek digitális változatának kipróbálása történt meg tipikus fejlődésű és sajátos nevelési igényű (diszlexiás és ADHD-s) tanulók körében. A második előadásban a közösségek szerkezeti jellemzőinek vizsgálatában régóta alkalmazott szociometria módszerének szoftveres adaptációja kerül ismertetésre, szintén tipikus és sajátos nevelési igényű (enyhe intellektuális képességzavarral élő) tanulókkal szerzett tapasztalatokon keresztül. A szoftveres fejlesztések mellett a harmadik és negyedik előadásban a tekintetkövetéses műszer alkalmazása, ill. ezzel az eszközzel,

intellektuális képességzavarral és autizmussal élő személyek körében szerzett tapasztalatok kerülnek ismertetésre. A harmadik előadás felnőtt személyek szocio-kognitív működését vizsgálja különböző szindrómákban, míg a negyedik előadás az autizmus korai szűrésére újonnan fejlesztett eljárás legújabb eredményeit mutatja be. Amikor az atipikus fejlődés területén alkalmazható digitalizált eljárásokról gondolkodunk, szem előtt kell tartani, hogy a speciális szükséglet egy sor problémát takar és különböző embereknek, különböző környezetekben különböző dolgokat jelent, többféle fogyatékosság, zavar lehet a háttérben, és változatos az érintett területekben is. A szükségletek különféle területei változatos és sokrétű akadályokat képezhetnek. Az IKT-ban rejlő lehetőségek sorát talán ma még nem is látjuk teljes mélységében. A szimpóziumban ismertetésre kerülő eredmények hozzájárulhatnak ahhoz, hogy eltérő fejlődésmenet esetén, a technológiát jól alkalmazva, segítség legyen a széles értelemben vett akadályok felszámolásában.

Kulcsszavak: digitális módszertanok, autizmus spektrum zavarok, intellektuális képességzavarok, diszlexia, ADHD, szociometria, végrehajtó funkciók, adaptív tesztelés

Előadások

A végrehajtó funkciók adaptív mérésének lehetőségei sajátos nevelési igényű tanulók körében.

Mohai Katalin[1], Kálózy-Szabó Csilla[2], Rózsa Sándor[2]

[1] ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

[2] ELTE Gyakorló Országos Szakszolgálat

HÁTTÉR: Napjainkban az infokommunikációs technológia (IKT) fejlődése a korszerű oktatás megteremtése mellett a különleges bánásmódot igénylő gyermekek megismerésében és megsegítésében is jelentős szerepet tölt be. A modern, technológia-alapú eszközök használata komoly potenciált rejt az optimalizált, szükségletekhez igazodó diagnosztikus folyamatokban és intervenciókban egyaránt. A hagyományos papír ceruza tesztek funkcionalitásán jóval túlmutat az IKT-alapú tesztelés azon lehetősége, hogy újfajta tesztalgoritmusok bevezetésével, teljesen parametrizált feladatbankok felhasználásával un. adaptív tesztelést lehet megvalósítani. Ez az adaptivitás jelentősen megnöveli a teszt diagnosztikus érzékenységét és erejét (Csapó és mtsai, 2008; Tóth, 2012; Magyar, 2012; Molnár, 2010). CÉLOK: Előadásunkban egy pilot-kutatás részeredményeit kívánjuk bemutatni, melynek alapvető célja a pedagógiai szakszolgálatok infokommunikációs eszközökkel támogatott diagnosztikai tevékenységének innovatív fejlesztése volt. Előadásunk fő célkitűzése a kifejlesztett adaptív tesztbattéria alkalmazhatóságának bemutatása tipikus fejlődésű, valamint sajátos nevelési igényű tanulóknál. MÓDSZER: A végrehajtó funkciók mérésére jól ismert és bevált pszichológiai paradigmákból kiindulva az adaptív tesztelmélet alapján dolgoztunk ki egy tesztbattériát, mely a tervezést, stratégia-használatot, kognitív flexibilitást, vigilanciát és gátlást, valamint a téri munkaemlékezetet vizsgálja. A teszteket Windows 8.1 operációs rendszerű érintőképernyős tabletre

optimalizáltuk. A vizsgálati mintát összesen 296 kisiskolás tanuló alkotta, melyből 82 fő SNI tanuló volt (50 fő ADHD, 32 fő diszlexiás). EREDMÉNYEK: Mind a négy teszt esetében a feladatok jóságát becslő korrelációs mutatók megfelelőnek bizonyultak, a feladatok nehézségi indexmutatói növekednek. A skálák megbízhatóságát becslő belső konzisztencia mutatók (Cronbach-alfa: 0,90-0,94) értékei kiváló megbízhatóságot tükröznek. Az eljárások kritériumvaliditását vizsgálva az egyszempontos varianciaanalízis elsősorban a Folyamatos teljesítményteszt, a Fordított Corsi feladat és a Gyors automatikus váltás esetében mutatott lényeges különbséget a csoportjaink között. MEGVITATÁS: Összességében eredményeink egy normatív adatbázis kidolgozása felé irányadóak. Az eljárás további finomítása és bemérése hosszú távon a végrehajtó funkciók vizsgálatára szolgáló pszichometriai készlet kialakításának alappillérévé válhatna. KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS: A kutatás az Educatio Kht támogatásával, a TÁMOP-3.4.2.B-12-2012-0001 pályázat keretében valósult meg.
Kulcsszavak: adaptív tesztelmélet, végrehajtó funkciók, infokommunikációs technológia, ADHD, diszlexia

Atipikus fejlődésű tanulók társas kapcsolatainak szoftveres vizsgálati lehetősége

Horváth Endre, Szekeres Ágota
ELTE BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet

HÁTTÉR: Az atipikus fejlődésű tanulók megismerésében, diagnosztizálásában egyre nagyobb szerepet kapnak az olyan mérések, amelyek digitális környezetben jelennek meg. A Mérei-féle többszempontú szociometria eddigi eredményeink szerint (Szekeres, Horváth, 2014) lehetővé teszi a közösségek jellemzését, valamint a változások monitorozását. A korábban használt papír-ceruza alapú méréssel számos probléma adódott, ezért kezdtünk el fejleszteni egy alkalmazóbarát szoftvert (Horváth, Szekeres, 2014). Az együttnevelés pedagógiai segítése, valamint a csoportfolyamatok hatékony kezelése kompetenciaként jelenik meg a pedagógusok minősítési rendszerében. Ez szükségessé teszi olyan mérési eljárások kidolgozását, amelyek gyorsan és pontos képet adnak a tanulói közösségekről. CÉLOK: A Mére-féle többszempontú szociometriai mérés szoftveres adaptációjának bemutatása, a módszer alkalmazási lehetőségeinek ismertetése atipikus fejlődésű tanulói csoportok esetében. MÓDSZER: Az adaptáció során módosítottunk az adatbevitel módján és körülményein, valamint az adatfeldolgozáson. A mérés elvégezhető egyéni és csoportos helyzetben is, az adatbevitel online történik valamilyen arra alkalmas eszközön (PC, tablet, mobiltelefon). A mérési helyzetben teljes mértékben figyelembe vehetőek a tanulók egyéni képességei, így például lehetőség van a vizuális/verbális instrukcióadásra, valamint a teljes kérdőív felvehető írás/olvasás használata nélkül is. A válaszadást követően nincs szükség további adatrögzítésre - mint a papír-ceruza alapú kérdőívek esetén -, az egyes szociometriai mutatók értékei azonnal rendelkezésre állnak. EREDMÉNYEK: Az adaptációnak köszönhetően a módszer könnyebben alkalmazható mind a pedagógusok, mind az atipikus fejlődésű tanulók számára. Ezáltal

egy olyan eszközt fejleszthetünk tovább, amely azon tanulók számára is elérhetővé válik, akik korábban az írás-olvasás követelmények miatt nem tudtak részt venni a mérésekben. A szoftveres változat lényegesen lerövidíti az adatfelvétel és az adatfeldolgozás idejét is. A digitális mérési eljárás további előnye, hogy nincs szükség köztes adatrögzítésre és feldolgozásra, valamint a válaszlások a mérést követően azonnal leválaszthatóak a személyes adatoktól. MEGVITATÁS: Az adaptált változattal végzett próbamérések során egyöntetű pozitív visszajelzést kaptunk a módszerrel kapcsolatban a tanulók és a pedagógusok részéről (Szekeres, Horváth, 2016). Korábbi felvetéseink a digitális adatbevitelre vonatkozólag megerősítést nyertek, ez megkönnyíti a módszer alkalmazását atipikus fejlődésű tanulók körében. Fontos kiemelnünk, hogy a mérés megbízhatósága is javult az adaptált változatban, hasonlóan más vizsgálatokhoz (van den Berg, Cillessen, 2012). A szoftver további fejlesztésével egy pedagógusok által használható mérési eljárás dolgozható ki, mely segíti az atipikus fejlődésű tanulók iskolai közösségeinek alaposabb megismerését, fejlesztését.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS: A kutatást a Bolyai János Kutatói Ösztöndíj támogatta

Kulcsszavak: szociometria, szoftveres adaptáció

Szociális kogníció szindrómaspecifikus vizsgálata tekintetkövetéses módszerrel mérsékelt intellektuális képességzavarban

Csákvári Judit, Győri Miklós
ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

HÁTTÉR: A Frith-Happé animációkat (White és mtsai, 2011) tekintetkövetésre alkalmas műszeren exponálva nem verbális társas ingeranyag segítségével vizsgálhatóvá válik a szociális kogníció tudatelméleti aspektusa. Az eljárás lehetőség az intellektuális képességzavarral (IKZ) élő személyek vizsgálatára. Ezzel a módszerrel eddig tipikusan fejlődő és autizmussal élő személyek körében történtek vizsgálatok (Klein és mtsai, 2009; Zwickel és mtsai, 2010). Az IKZ szociokognitív aspektusát korábban jellemzően téves vélekedés feladatokkal vizsgálták, főleg Down szindrómás (DS) személyeknél. A tudatelméleti működést tekintetkövetéses módszertannal Williams szindrómában (WS) vizsgálták, de szindrómaspecifikus összehasonlítások nem történtek, miközben a klinikai tapasztalat jelentős szociokognitív eltéréseket mutat az IKZ-n belül. CÉLOK: Az intellektuális képességzavarra jellemző szociokognitív eltérés hátterében exploratív céllal megvizsgálni a szindrómaspecifikus jellemzőket. MÓDSZER: 38 fő IKZ-val élő és 38 fő tipikusan fejlődő személyt vontunk be az eredeti vizsgálatba. Az előadásban kilenc fő IKZ-val élő felnőtt (3-3 fő DS, WS és fragilis X szindróma – FXS, átlagéletkor 25,74 év) és 33 fő (átlagéletkor 25,14 év) tipikusan fejlődő felnőtt eredményeit mutatjuk be. Az adatfelvétel egyéni helyzetben történt, az animációk rövid változatának két feltételét (Tudatelméleti/Random) tekintetkövetéses műszerrel egybeépített monitoron exponáltuk, a szemmozgás viselkedést és verbális válaszokat rögzítettünk. Csoport összehasonlításokat és többszörös single-case elemzéseket végeztünk. EREDMÉNYEK: A tekintetkövetéses adatminőség elemzése után 16 fő IKZ-va élő személyt és 3 tipikus személyt kizártunk a

további elemzésekből 50% feletti sikertelen mintavétel miatt. Az IKZ csoportban a kizárt személyek 94%-a DS-val élő személy volt, a másik két szindrómával élő csoportból nem kellett kizárni résztvevőt. A fixációk átlagos időtartamát elemeztük. A szindróma-specifikus elemzés rámutatott, hogy az IKZ-ban mindkét feltételben tapasztalt szignifikánsan rövidebb fixáció időtartamot a DS személyek eredményei okozzák, a másik két szindrómában a Tudatelméleti feltételben nincs eltérés a tipikusokhoz képest. A Random feltételben WS és FXS esetén szignifikánsan hosszabb fixációkat kaptunk, mint a tipikus csoportban. MEGVITATÁS: Vizsgálatunk a téma első explorációja volt, eredményei ennek megfelelően további megerősítést igényelnek. A tekintetkövetéses technológia tette lehetővé a szemmozgás jellemzőinek elemzését. Ezek egyértelműen arra utalnak, hogy a szociokognitív működések és az azokat tükröző letapogatási mutatók szindróma-specifikus eltéréseket mutathatnak, s így az IKZ-val élő személyek csoportja ebből a szempontból sem kezelhető homogénként.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS: A kutatás az Európai Unió támogatásával és az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg, a támogatási szerződés száma TÁMOP 4.2.1./B-09/KMR-2010-0003.

Kulcsszavak: tekintetkövetéses módszer, intellektuális képességzavar, tudatelméleti működés

Az autizmus spektrum zavar magasan funkcionáló eseteinek gyermekkori szűrésére fejlesztett társas komoly játék alkalmazhatósága: előzetes eredmények

Borsos Zsófia[1], Győri Miklós[1], Stefanik Krisztina[2], Csákvári Judit[1]

[1] ELTE BGGYK, Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

[2] ELTE BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet

HÁTTÉR: Kutatás-fejlesztési projektünk célja számítógépes környezetben futó interaktív, társas komoly játékon alapuló szűrőrendszer létrehozása az autizmus spektrum zavar magasan funkcionáló eseteinek detektálására óvodáskorban. Az evidencia-alapú fejlesztési folyamat tervezési lépéseit és egy pilot alkalmazhatósági vizsgálat eredményeit korábban bemutattuk. CÉLOK: Az első teljes prototípus itt bemutatandó előtesztelése annak szűrési helyzetben való alkalmazhatóságát, a motivációs szempontból döntő felhasználói élményeket és a kialakított módszertannal nyerhető adatminőséget vizsgálta. MÓDSZER: A kialakított rendszer célja a stratégiai becsapás képességének mérésére kialakított klasszikus szcenáriókat (Sodian & Frith, 1992) adaptálva a nyílt viselkedéses válaszok, a vizuális letapogatás és az érzelemkifejezések sokváltozós mintázatai alapján a megfelelő kategorizálás és kockázatbecslés. Többszörös single-case elrendezésen alapuló módszertan keretében tipikusan fejlődő és autizmus spektrum zavarral élő, 3 és 6 éves kor közötti gyermekeket vontunk be (n=10/10). A tesztelés humán-számítógép interakcióban zajlott, tekintetkövető eszköz és érzelmi arckifejezéseket kategorizáló eszköz használatával. A gyermekek egy egérhasználatot gyakoroltató feladatot követően játszottak a játékkal, majd szóban válaszoltak egy felhasználói élmény

kérdőívre. Az elemzések során a nyílt viselkedéses és verbális válaszokat, a szemmozgás regisztrátumokat és a gépi érzelemfelismerés nyers eredményeit elemeztük, részben az infokommunikációs eszközhasználatról szóló adatok, a megfigyelői jegyzetek és a felhasználói élmény kérdőív válaszainak kontextusában. EREDMÉNYEK: Eredményeink összességében megerősítették a társas komoly játék alkalmazhatóságát szűrési helyzet kialakítására: a gyermekek nagy részét bevonta a játék és számos, a szűrési cél szempontjából értelmezhető viselkedésmintázatot hívott elő. Egyes vizsgálati személyektől nyert adatok rámutatnak az eljárás korlátaira is: mind az atipikus szenzoros túlérzékenység mind az egérhasználatban való járatlanság meggátolhatja az eszköz alkalmazását, az intenzív fej- és testmozgások pedig rontják mind a tekintetkövetéses, mind az érzelmi arckifejezésekre vonatkozó adatok mennyiségét és minőségét. MEGVITATÁS: Miközben a vizsgálati személyek nagyobb részénél az eljárás a további elemzéshez elegendő mennyiségű és minőségű adatot eredményezett, a személyek egy kisebb csoportjánál heterogén okokból a kritikusnál kevesebb és vagy gyengébb minőségű adatot nyertünk. Ezen korlátok azonban technikai/technológiai jellegűek, s nem érintik a tervezett szűrőrendszer koncepcióját. KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS: A technológiai háttér kialakítását az EIT ICTLabs magyar nódusa és az Új Széchenyi Terv támogatta az ELTE Informatikai Kar pályázatán keresztül; projektvezető: Dr. Lőrincz András, a szoftverfejlesztést Dr. Gregorics Tibor vezette.
Kulcsszavak: adatminőség, atipikus szociokognitív fejlődés, automatikus érzelemfelismerés, használhatóság, szűrés, társas komoly játék, tekintetkövetéses módszertan

Iskolai tanulást befolyásoló tényezők mérése és fejlesztése

SZ35

Szervező: **Forrás-Biró Aletta** - ELTE PPK
Vitavezető: **Séra László** - JPTE Doktori iskola

Az oktatás minőségének egyik meghatározó eleme a tanítás hatékonysága. Összességében nehezen meghatározható fogalomról lévén szó, a kutatások egyes tényezők azonosítására, meghatározására és mérésére irányulnak, kitekintéssel az eredményekre alapuló fejlesztésekre. A szimpózium néhány ilyen tényezőt vesz számba, a teljesség igénye nélkül. A tanulási stílus megismerése és mérése elősegítheti a diákok saját tanulási önismeretét, illetve segíthet a pedagógusoknak abban, hogy diákjaik tanulási stílusbeli sajátosságait figyelembe véve hatékonyabban tanítsanak. A korábbi tanulási stílus kérdőívet évtizedek óta pedagógusok ezrei használják, így az új kérdőív pontos bemérése az alkalmazás szempontjából kulcsfontosságú. A kérdőív pszichometriai jellemzőinek 2015-ös bemutatása után a kérdőívvel végzett további vizsgálatokat mutatja be az első előadás. A szimpózium második előadása egy olyan kérdőívet mutat be, amely a gyengébb matematikai teljesítmény egyik lehetséges tényezőjeként számontartott matematikai szorongást méri, különböző életkorú tanulói csoportokban. A szimpózium harmadik előadásszintén érinti az iskolai tanuláshoz kapcsolódó szorongást, amennyiben a téri

képesség fejlesztésére kidolgozott, korábban bemutatott origami tréning következtében csökkent a fejlesztett gyermekek szorongása. Az előadás bemutatja az origami tréning nem specifikus hatását. A szimpózium negyedik előadása egy országos felmérés adatai alapján a tanulás támogatásának különböző formáit veszi számba, elsősorban a pedagógusok oldalát vizsgálva: milyen formákat használnak a mindennapi tanításban, hogyan gondolkodnak diákjaik tanulásának megsegítéséről.
Kulcsszavak: tanulási stílus, matematikai szorongás, tanulásmódszertan

Előadások

A tanulási stílus validálása

N. Kollár Katalin, Bernáth László
ELTE PPK Iskolapszichológia tanszék

Ahhoz, hogy hatékonyan tudjuk segíteni az iskolai tanulást, minél pontosabban ismernünk kell a diákok sajátosságait, mert a különböző diákokat más-más módszerekkel tudjuk támogatni. Ehhez segítséget ad a személy tanulási stílusának ismerete. Ezért kialakítottunk egy 9 faktoros, 57 kérdést tartalmazó kérdőívet, Szitó korábbi kérdőíve nyomán. Korábban már bemutattuk a kérdőív pszichometriai jellemzőit, most a kérdőívvel végzett további vizsgálatokat ismertetjük. Egyrészt megvizsgáltuk, hogy a közoktatási tanulmányok során könnyen- illetve nehezen tanult tantárgyak és a tanulási stílus között van-e összefüggés egyetemista mintán. Akiknek könnyebben mentek a humán tárgyak, azok alacsonyabb pontszámot értek el az értelmes skálán, mint a reál tárgyakat könnyebben teljesítők, viszont az intuitív skálán fordított az eredmény. A nehezen tanult tárgyak alapján csoportosítva a személyeket, akiknek a humán tárgyak mentek nehezebben, a hangos tanulással, beszédprodukcióval kapcsolatos auditív-aktív és a vizuális-szöveg skálán értek el alacsonyabb pontszámot, mint a reál tárgyakat nehezebben tanulók. Másrészt, mivel az utóbbi évek kutatásai rendre azt mutatják, hogy a téri-vizuális képesség és a természettudományi, mérnöki teljesítmény között erős kapcsolat van, megvizsgáltuk, hogy a bölcsész és természettudományi szakos hallgatók tanulási stílusában kimutatható-e ez a különbség. Eredményünk szerint a természettudomány szakosok magasabb pontszámot érnek el a vizuális-ábra skálán, mint a bölcsészek.
Kulcsszavak: tanulási stílus, téri-vizuális képesség

A matematikai szorongás mérésére kialakított MAS-UK kérdőív adaptálása

Bernáth László[1], Krisztián Ágota[1], Lukács Alexandra[2]
[1] ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék
[2] PTE BTK Pszichológiai Intézet

A gyengébb matematikai teljesítmény hátterében meghúzódó okok egyike a matematikai szorongás, amelynek mérésére több tesztet is kidolgoztak az elmúlt évtizedekben. Ezek általában a matematika órán tapasztalható szorongást mérik egy kivétellel (Hunt, Clark-Carter, Sheffield, 2011), amely emellett a mindennapi életben előforduló matematikai szorongást és a matematikai obszervációs szorongást is méri. Ezért ezt a kérdőívet adaptáltuk úgy, hogy a vizsgálatban az oktatás minden szintjének szereplői részt vettek alsó tagozattól egyetemistákig, összesen 512 fő. A megerősítő faktoranalízis eredménye alapján az eredeti faktorstruktúra problémás, ezért feltáró faktorelemzést is végeztünk. Ennek alapján az eredeti 3 faktor és a tételek besorolása megmaradt, de az eredeti 23-ból 3 itemet ki kellett hagyni. Az így kapott 3 skála megbízhatósága megfelelő, mindegyiknél eléri a Cronbach alfa a 0,8-as értéket és a teszt-reteszt reliabilitások is 0,8 felett vannak. Az egyetemista mintában a matematika-reál szakosok jelentősen alacsonyabb pontszámot értek el mindhárom alskálán, mint a bölcsészek. A három alskálán mért értékek alakulása az oktatás különböző szintjein a következő: a „Matematikai műveletekkel kapcsolatos szorongás” skálán az alsó tagozatosok a legkevésbé szorongóak, felső tagozattól egyetemig viszont nincs változás. A „Matematikai szorongás társas helyzetekben” skálán mért érték az alsó tagozattól gimnáziumig nő, onnan már nem változik. A „Matematika obszervációs szorongás” skála az alsó tagozatosoknál és az egyetemistáknál alacsony, míg a gimnazistáknál kiugróan magas értékeket mutat.
Kulcsszavak: matematikai szorongás

Az origami tréning nem specifikus hatása: szorongáscsökkenés és kreativitás növekedés

Krisztián Ágota, Bernáth László
ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék

Az utóbbi évtizedben egyre több kutatás vizsgálja a téri képesség fejlesztésének lehetőségét. Feltételezésünk szerint a téri képességek fejlesztése a matematikai képességet is fejleszti, ezért egy olyan fejlesztő tréninget dolgoztunk ki 5. és 6. osztályos számolási nehézséggel küzdő gyerekeknek, amely a téri képességet javító elemeket tartalmaz úgy, hogy az számukra is érdekes legyen. Korábbi előadásunkban bemutattuk, hogy az origami és 3D alakzatok hajtogatása segítségével élvezetes, játékos formában fejleszthető a téri- és a számolási képesség. Most egy további eredményről számolunk be. A fejlesztésnek volt egy nem specifikus hatása is, csökkent a fejlesztett gyerekek szorongása, továbbá verbális és képi kreativitás teszttel mérve rugalmasabbak és fluensebbek lettek a kontroll csoportokhoz képest.
Kulcsszavak: origami tréning, szorongáscsökkenés

Hogyan tanítunk tanulni az iskolában?

Forrás-Biró Aletta - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék

A közoktatásban állandó kérdés a tanítás és a tanulás hatékonysága, ami az iskola, a tanár és a tanuló oldaláról egyaránt vizsgálható. Számos feltételezéssel élünk a tanulás eredményességének befolyásolásával kapcsolatban. Ezen feltételezések pontosításához ad kiindulópontot a jelen kutatás, különös tekintettel az iskolapszichológus szerepére. A kutatás alapja a tanulási folyamat különböző szereplőinek (iskolák, pedagógusok és diákok) kérdőíves megkérdezéséből származó adatok összesítése és elemzése. Az adatok országos gyűjtésből származnak: 1237 intézményi kérdőív, 2595 pedagógus kérdőív és 1477 tanulói kérdőív adatainak elemzésére került sor. A maga nemében egyedülállóan széleskörű mintavétel megalapozott elemzésre ad módot. A kutatás adatfelvétele az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet megbízásából, a Zachor Alapítvány a Társadalmi Emlékezetért gondozásában jött létre, a TÁMOP-3.1.15-14-2014-0001 projekt keretében. Az intézményi kérdőívekre adott válaszokból kirajzolódik, milyen tanulástámogató megoldásokat kínálnak az iskolák a diákoknak, mennyiben szabályozott a támogatás szervezeti szinten. Az elemzés kitekint a szervezetfejlesztés során beemelhető célokra és azok megvalósíthatóságára. A pedagógus-kérdőívek válaszai felrajzolják, hogyan támogatják a diákok tanulását a pedagógusok tanulásszervezési formák és konkrét módszerek révén (csoport- és pármunka, projektmunka, kooperatív technikák; jegyzetkészítés, vita, gondolattérkép), illetve képet adnak a tanulás támogatására vonatkozó tanári attitűdről. A tanulói válaszok a tanulási szokásokat, tanulásra fordított időt és a tanulást segítő módszerek használatát jelzik, kitérve a háttérváltozókkal való kapcsolatra. Az elemzés a pedagógus-kérdőívek eredményeire fókuszál. A válaszokból kirajzolódó iskolai gyakorlat alapján végiggondolható, hogy a tanulás támogatása terén az iskolapszichológus milyen intervenciós lehetőségekkel rendelkezik a különböző iskolai szereplőkkel kapcsolatban (pedagógus konzultáció, tanulásmódszertani program, egyéni diák-konzultáció).

Kulcsszavak: tanulásmódszertan, tanulás támogatása

Kardiológiai egészségpszichológia

SZ36

Szervező: **Tiringer István** - PTE Általános Orvostudományi Kar Magatartástudományi Intézet

Az elmúlt évtizedben világszerte megnövekedett az érdeklődés a koszorúér-betegségek egészségpszichológiai vonatkozásai iránt. A kardiológiai rehabilitációban kezelt betegek körében a szívbetegséghez történő alkalmazkodás, illetve az életmóddal összefüggő kockázati tényezők csökkentése gyakori problémát jelent. További fontos témává váltak a koszorúér-betegség kapcsán megfigyelhető nemi különbségek, melyek pszichoszociális tényezőkkel is összefüggenek. Szimpóziumunkban négy egymással összefüggő klinikai vizsgálat eredményeit mutatjuk be. Nagy Alexandra 120 stabil állapotú

koszorúr-beteg betegségreprezentációjának összefüggését vizsgálta olyan klinikailag fontos paraméterekkel, mint a beteg funcionális kapacitása, illetve gyógyulási folyamata. A betegségkép vizsgálta a páciensek szívrajzai segítségével történt. Teleki Szidalisz a betegségreprezentációk és az életmódváltoztatás folyamatának összefüggéseit vizsgálja 90 frissen diagnosztizált koszorúrbetegek illetve koszorúrér-áthidaló műtéten átesett, már régebb óta kezelt betegek csoportjában. A téma klinikailag különösen fontos a stentbeültetésen átesett, frissen diagnosztizált betegek körében. Az életmódváltoztatás vizsgálata a health action process approach (HAPA; Schwarzer, 2008) modell alapján kidolgozott kérdőívcsomag segítségével történt. A modell az életmódváltoztatás szándékának előrejelzőjeként figyelembe veszi a kockázatészlelést, a hatékonyságelvárást és az énhatékonyságot. Emellett nagy hangsúlyt helyez a változtatással kapcsolatos döntést követő tervezési időszakra, s a viselkedésszabályozási, megküzdési problémákra. Az absztraktban a követéses vizsgálat kiindulási eredményeinek elemzése szerepel, ami az előadásban a követési eredményekkel is kiegészül majd. Tiringer István 841 kardiológiai rehabilitációban kezelt beteg esetében vizsgálja a gyógyszeres adherencia egészségpszichológiai tényezőit egy multicentrikus, követéses vizsgálat keretében. A gyógyszerszedési motiváció és az adherencia prediktoraiként ebben a vizsgálatban is a HAPA-modell tényezői illetve a páciensek betegségreprezentációja szerepelnek. Nagy Tünde 113 koszorúérbeteg esetében vizsgálta a nemmel kapcsolatos személyiségvonások és a betegséghez történő alkalmazkodás valamint az életmódváltoztatás összefüggéseit. A nemmel kapcsolatos énkép vizsgálata a Personal Attibutes Questionnaire (PAQ) kiterjesztett változatával és az azt kiegészítő teljesen kapcsolatorientált vonást mérő Unmitigated communion skálával történt. A betegek nagyobb része rehabilitációban kezelt beteg, egy kisebb csoportja pedig akut kardiológiai eseményen átesett beteg, aminek a jelentősége az, hogy a nőbetegek kevésbé jutnak el az akut állapotot követő rehabilitációs kezelésbe. Az absztrakt a kiindulási vizsgálat eredményeit foglalja össze. Az előadásban a követéses eredményekre és a HAPA modellben vizsgált életmódváltoztatási folyamat prediktorainak nemi különbségeire is kitérünk.

Kulcsszavak: koszorúér-betegség, betegségreprezentáció, életmódváltoztatás, health action process approach modell, nemmel kapcsolatos személyiségvonások

Előadások

Szívrajzok, mint a funkcionális kapacitás és koronária intervenciók óta eltelt idő mutatói szívkoszorúér betegek körében

Nagy Alexandra[1], Szabados Eszter[2], Tiringer István[1], Mezey Béla[2], Tóth Kálmán[2], Csathó Árpád[1]

[1] Magatartástudományi Intézet, PTE-ÁOK

[2] I.sz. Belgyógyászati Klinika, Pécs

Bevezetés. Eddigi tanulmányok szerint a szívbetegek betegségreprezentációi és pszichés státusza összefüggést mutat a páciensek által készített szívrajzok paramétereivel. Kutatásunk célja ezen összefüggések további vizsgálata, pontosabban a szívrajzok és szívkoszorúér betegek funkcionális kapacitása és fáradtsága közti kapcsolatának felmérése. Továbbá feltételeztük, hogy a rajzok reflektálhatnak a jelentős kardiális intervenciók óta eltelt időre, mint például a szívkoszorúér áthidalás (CABG). Módszerek. A vizsgálatban 120 stabil állapotú szívkoszorúér beteg vett részt. Valamennyi páciens terheléses EKG vizsgálata mellett kitöltött egy kérdőívcsomagot, amely a depresszió, szorongás, fizikai limitációk, vitális kimerültség és fáradtság mérésére irányult, valamint egy, a szívükről szóló rajzolási feladatot tartalmazott. Eredmények. Eredményeink alapján a nagyobb területű szívrajzok alacsonyabb fizikai funkcionálásra és funkcionális kapacitásra reflektáltak, vagyis a rajzok területe önmagában függetlenül bejósolta a páciensek fizikai funkcionalitását és funkcionális kapacitását. Emellett szoros összefüggés mutatkozott a szívrajzok területe és a CABG óta eltelt idő között. Konklúzió. A szívrajzok a betegségreprezentációk felmérésének egyik egyszerű és gyorsan kivitelezhető módját jelenthetik, amelyek olyan jelentős klinikai mutatókra reflektálhatnak, mint a páciensek fizikai funkcionálása vagy funkcionális kapacitása, s ezáltal támpontot nyújthatnak a rehabilitációs program kialakításához.

Kulcsszavak: koszorúér-betegség, betegségreprezentáció, szívrajz, funkcionális kapacitás

Nyitott szívműtéten és katéteres értágításon átesett személyek betegségreprezentációjának és annak az egészségmagatartással, életminőséggel való kapcsolatának vizsgálata

Teleki Szidalisz[1], Tiringer István[2]

[1] Pszichológiai Intézet, PTE- BTK

[2] Magatartástudományi Intézet, PTE- ÁOK

Bevezetés. Számos kutatás támasztja alá, hogy az egyéni betegségreprezentációk fontos szerepet töltenek be a betegséggel való megküzdésben, az egyén egészségmagatartásának közvetítésével pedig hatást gyakorolnak a betegség lefolyására is. Jelen vizsgálat célja a betegségreprezentációk és azok együttjárásának vizsgálata a szív-érrendszeri megbetegedéssel (CVD) élők egészségmagatartásával, illetve a beteg sze-

mély jóllétével. Módszerek. A vizsgálatban szívkoszorúér-áthidaláson (CABG), szívbillentyű műtéten illetve pozitív eredményű szívkatéteres beavatkozáson (PCI) aktuálisan átesett személyek vettek részt (n=90). A betegek három időpontban (a kórházi tartózkodás során, 2 és 6 hónap múlva) egy-egy kérdőívcsomagot töltöttek ki, mely az életmódváltoztatás tényezőinek (kockázatészlelés, hatékonyságelvárás, énhatékonyság, változtatási szándék és terv), a betegségreprezentációnak (IPQ-R), a betegséggel kapcsolatos életminőségének (SF-12), a szorongás és depresszió szintjének (HADS), a személy CVD-vel kapcsolatos tudásának mérését és a személyiségvonások általános vizsgálatát tette lehetővé. Eredmények. A jelenleg is folyó utánkövetéses kutatás eddigi eredményei alapján minél hosszantartóbbnak véli a beteg személy a betegségét, illetve súlyosabbnak annak következményeit, annál kevésbé hisz életmódváltoztatásának pozitív hatásában. A kezelés eredményességében való meggyőződés, a betegség észlelt tünetei és az ahhoz kapcsolódó aggodalmak – ezzel szemben – az életmódváltoztatásra irányuló szándék nagyobb mértékével jár együtt. Az eredmények emellett igazolják, hogy a vizsgált személyek szívbetegséggel kapcsolatos tudása jelentős mértékben hiányos vagy pontatlan. Megvitatás. A kardiovaszkuláris megbetegedéssel élők betegségreprezentációjának vizsgálata kiemelt szerepet tölthet be a szekunder prevenció vagy rehabilitáció során. A kutatás jelenlegi szakaszában nincs lehetőségünk az összefüggések irányát meghatározni, de megalapozottnak tűnik, hogy az egyéni betegségreprezentáció és a beteg személy káros egészségmagatartásának megváltoztatására vonatkozó szándéka együttjárást mutat. Ezen kapcsolat felderítése segíthet megérteni, hogy mely tényezők befolyásolják a koszorúér-betegség különböző fázisaiban az életmódváltoztatást, így végső soron a betegség prognózisát.
Kulcsszavak: koszorúér-betegség, betegségreprezentáció, életmódváltoztatás, health action process approach modell

A koszorúér esemény utáni gyógyszeres adherencia egészségpszichológiai tényezői

Tiringer István[1], Andrássy Gábor[2], Erdei Ferenc[3], Kohut László[4], Páder Katalin[5], Simon Éva[6], Szász Károly[7], Veress Gábor[8], Simon Attila[8]

[1] Magatartástudományi Intézet, PTE-ÁOK

[2] Budapesti Szent Ferenc Kórház

[3] Békés Megyei Pándy Kámán Kórház Kardiológiai Rehabilitációs Osztály

[4] Magyar Honvédség Egészségügyi Központ Honvédk. Kard. Rehab. Intézet Balatonfüred

[5] Fővárosi Önkorm. Bajcsy-Zsilinszky Kórház és Rendelői. Kard. Rehab. Osztály

[6] Soproni Erzsébet Oktató Kórház és Rehabilitációs Intézet

[7] Csongrád Megyei Mellkasi Betegségek Szakkórháza Kardiológiai Rehabilitációs Osztály

[8] Balatonfüredi Állami Szívkórház

Bevezetés. A koszorúér-betegség prognózisát jelentősen befolyásolja a standard kockázati tényezőket csökkentő gyógyszerek megbízható szedése. Számos vizsgálat konzekvens eredménye, hogy a betegek adherenciáját befolyásolja a szubjektív betegségkép (betegségreprezentáció), a gyógyszerhatással kapcsolatos pozitív-negatív elvárások, a kockázatészlelés, a rendszeres gyógyszerszedéssel kapcsolatos énhatékonyság-érzés, ill. társas támogatás, valamint az érzelmi distressz. Módszerek. Követéses vizsgálatunkba 7 kardiológiai rehabilitációs osztályról vontunk be 841 beteget, akik koszorúér-esemény után álltak kezelés alatt (nő: 33%, ffi: 67%, kor: 61,2 [±9,2] év). Egyelőre a kiindulási adatok elemzése történt meg. A betegek a kórházi tartózkodás során kérdőívcsomagot töltöttek ki, mellyel az alábbi tényezőket vizsgáltuk: betegségreprezentáció (IPQ-R röv.), betegséggel kapcsolatos életminőség (SF-12), a szorongás és depresszió szintje (HADS). Mivel a gyógyszeres adherencia egészségpszichológiai tényezőinek vizsgálatára nincsenek standard kérdőívek a Health Action Process Approach (HAPA, Schwarzer, 2008) modell alapján saját magunk fejlesztettünk kérdőíveket a gyógyszerhatással kapcsolatos pozitív-negatív elvárások, a kockázatészlelés, a rendszeres gyógyszerszedéssel kapcsolatos énhatékonyság-érzés, ill. társas támogatás vizsgálatára. Eredmények. A HAPA-modell alapján kidolgozott skálák jó, ill. kiváló belső konzisztenciát mutattak (Cronbach-α: 0,79–0,95). A gyógyszerszedési motivációt befolyásoló kockázatészlelés szignifikáns együttjárást mutatott a betegség krónikus jellegének és érthetőségének megélésével; a pozitív hatékonyságelvárás a befolyásolhatóság megélésével és az érthetőséggel; a negatív hatások elvárása pedig negatív kapcsolatban állt a betegség érthetőségével, ill. pozitív kapcsolatban a betegség negatív érzelmi megélésével. Ha a koszorúér-betegség szubjektíve feltételezett legfontosabb oka a stressz volt, a betegek szignifikánsan magasabb szorongást mutattak, ha betegségüket örökletes tényezőkre vezették vissza, lényegesen magasabb énhatékonyságot éltek meg a gyógyszerszedéssel kapcsolatban. Megvitatás. A gyógyszeres adherencia motivációjának kapcsolata a

szubjektív betegségképpel arra utal, hogy a kardiológiai rehabilitációs programokban fontos figyelembe venni a páciensek betegségreprezentációját.
Kulcsszavak: koszorúér-betegség, gyógyszeres adherencia, betegségreprezentáció, health action process approach modell

A nemmel összefüggő személyiségvonások hatása a krónikus szívbetegséghez történő alkalmazkodásra.

Nagy Tünde, Tiringer István
PTE ÁOK, Magatartástudományi Intézet

Elmélet háttér: Az ischaemiás szívbetegség a közhiedelemmel ellentétben nem a középkorú férfiak betegsége, hanem sokkal inkább az idősebb nőké. A Magyarországon is a leggyakoribb haláloknak számító ischaemiás szívbetegségben és heveny szívizom elhalásban a férfiak 23%-a, nők 27%-a érintett (ksh). Mégis, a kardiológiai rehabilitációban jóval kisebb a nők részvétele, mint a férfiaké. Egyre több vizsgálat számol be arról, hogy a nemhez kötött személyiségvonások döntő szereppel bírhatnak a szívbetegek rehabilitációjának eredményességében, a túlzott tevékenység-, és túlzott kapcsolatorientáltság rosszabb betegséget követő alkalmazkodást, a tevékenység-, és kapcsolatorientáltság pedig jobb betegség kimenetet jósol előre. Jelen kutatásunk a nemmel összefüggő személyiségvonások szerepét kívánja vizsgálni számos pszichológiai konstruktum vonatkozásában, amelyek elsősorban a betegséget követő pszichológiai alkalmazkodás.
Módszer: Hosszmetszeti vizsgálatunk kiindulási felmérésére, az alaphelyzet értékelésére vállalkozunk 113 akut koronária szindrómában szenvedő beteg (27% nő, 73% férfi) adatainak feldolgozásával. A használt kérdőívek: PAQ, Revised Unmitigated Communion Scale, COPE Brief, Társas támogatás (Zimmet, 1988), Big Five Inventory (44 tétel), Rosenberg Önértékelés skála, BSCI-Life Meaning, ZTPI (Időperspektíva – 17 tétel), PHQ-9. Eredmény: Szignifikáns nemi különbségek a tagadás, ventillálás, a vallás és a szerhasználat megküzdési módjaiban fordultak elő – az utóbbi kivételével a nőknél gyakrabban. További nemi különbségek a jelenhedonista és jelenrealista időperspektívákban láthatók a férfiak javára. Túlzott tevékenységorientáltak (TT) inkább a férfiak, míg túlzott kapcsolatorientáltak (TK) inkább a nők voltak, míg a kapcsolat (K)-, és tevékenységorientáltságban (T) nem voltak nemi különbségek, ez utóbbi eredmény nem cseng egybe az irodalommal. A TK-nak a neuroticizmussal pozitív, a T-nek negatív kapcsolata volt. A depresszióval egyedül a T-nek volt negatív kapcsolata, a társas támogatással a TT-nek volt negatív kapcsolata, a többi személyiségvonásnak pozitív. A megküzdési módokat illetően a TT-nek negatív kapcsolata volt az újraértékelést, és az érzelmi támogatás igénylését illetően, míg a TK-nak pozitív. A legerősebb pozitív kapcsolat az önértékelés és a tevékenységorientáltság között volt, a K és TK is pozitívan kapcsolódott, viszont a TT személyek önértékelésének kapcsolata mérsékelt negatív volt, ugyanúgy, mint az élet értelmével. Ez utóbbival csak a TK személyek mutattak szignifikáns pozitív kapcsolatot. Az alkalmazkodást leginkább elősegítő jövőorientált időperspektívával a TT személyeknek nem volt kapcsolata, míg a másik három típusnak pozitív kapcsolata volt. Ered-

ményeink eddig azt mutatják, hogy a TT személyek rosszabb alkalmazkodást mutatnak több faktor mentén, mint a T, vagy a K személyek. Nem várt eredmény, hogy a TK személyek mutatói nem válnak el markánsan a K személyektől, sőt, jó alkalmazkodást mutatnak.

Kulcsszavak: koszorúér-betegség, nemmel kapcsolatos személyiségvonások, betegséghez történő alkalmazkodás

Képi kifejezéspszichológia

SZ37

Szervező: **Reinhardt Melinda** - Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet

Vitavezető: **Antos Zsolt** - Oktatási Hivatal, Budapesti Pedagógiai Oktatási Központ

A szimpózium a képi kifejezéspszichológia friss hazai kutatási eredményeiből mutat be néhányat, amelyek a Magyar Pszichológiai Társaság Kifejezéspszichológiai Szekciójában, illetve Károli Gáspár Református Egyetem Képi kifejezéspszichológiai kutatócsoportjában születtek. Rendkívül izgalmas téma a projektív útrajz és a projektív életút-rajz. Mindkét módszer az út ábrázolására épül, azonban eltérő instrukcióik miatt egészen más projektív felületet tárnak a vizsgált személy elé. Az előadások bemutatják a két módszer instrukcióinak különbségeit, a kiértékelés alapvető szempontjait és néhány konkrét eredményt is a legutóbbi kutatások alapján. Hiánypótló előadás a női fogvatartottak "Ember az esőben" rajzaival foglalkozó beszámoló. Ezt a megállapítást nemcsak a vizsgált populáció specificitása indokolja, hanem maga a módszer is, hiszen ez a gyakran alkalmazott teszt kevés empíriával rendelkezik. A résztvevők ebben az esetben is megismerik az alapvető értelmezési módszert és sok-sok képi példát is látnak. A képi kifejezéspszichológia sokféle alkalmazását illusztrálja a Hatvan Másodperces Rajzteszttel (SSDT) foglalkozó előadás, melyet egy nagy volumenű, reprezentatív hazai kutatás részeként alkalmaztunk. Az Iskolai egészségfejlesztés és univerzális drogmegelőzés (IEUD) elnevezésű program összen 3882 fő, 3-11. osztályos tanulót vizsgált számos kérdőívvel és különböző rajztesztekkel. A szerteágazó eredmények közül a jelen előadás a vallásossággal, azon belül is a szülőkről kialakított kép és az Istenkép összefüggéseivel, illetve a vallásosságnak az önképre, önértékelésre gyakorolt hatásával foglalkozik.

Előadások

A projektív útrajz kvantitatív feldolgozásának lehetőségei és a rajzi jellemzők összefüggései papír-ceruza teszt-eredményekkel

Reinhardt Melinda, Vass Zoltán
Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet

A projektív útrajz a projektív rajzok egyik új válfaja, speciális tematikájú rajzteszt. Kidolgozása Michael J. Hanes (1995, 1997), az út mint rajzi téma hazai bevezetése pedig Vass Zoltán (2006) nevéhez fűződik. A projektív útrajz a személyiség és a társas kapcsolatok vizsgálatára alkalmazható, más projektív teszteket kiegészítő módszer. Pszichodiagnosztikai értékén túl – mivel abban a rajzoló létezéshez való viszonya, életének története, gyökerei, jövőjével kapcsolatos törekvései, változásra vonatkozó képzetei sűrűsödnek össze képi formában – pszichoterápiában való felhasználhatósága is kiemelendő (pl. Hanes, 2008, Reinhardt, 2015).
Az előadás célja annak bemutatása, hogy az egyéni pszichológiai felmérés mellett hogyan lehet a projektív rajzokat általános lélektani összefüggések, valamint univerzális elemzési szempontok azonosítására felhasználni. Fontos továbbá, hogy a kvantitatív feldolgozás eredményei (pl. rajzi mintázatok, prototípusok extrapolálása) haszonnal visszaforgathatók az egyéni pszichológiai ellátásba is.
Vizsgálatunkban 39 fő (38,5% férfi, 61,5% nő) vett részt (átlagéletkor=26,88 év; s=9,17), akikkel személyes találkozás keretében történt a projektív útrajz, valamint a Hatvan Másodperces Rajzteszt (Vass, 2011) felvétele, utótesztelése és részletes explorációja. A vizsgálati személyek továbbá papír-ceruza teszteket is kitöltöttek: a Mentális Egészség Kontinuum Skálát (Keyes és mtsai., 2008), a rövid Beck Depresszió Kérdőívet (Beck és Beck, 1972), valamint a Pszichológiai Immunrendszer Kérdőívet (Oláh, 2005).
Előadásunkban részletesen bemutatjuk a projektív útrajz elemzési szempontjait (pl. érzelmi-hangulati tónus, kompozíció, spontán figyelmi fókusz helye, a rajzolt út egyes jellemzői (pl. az út típusa, anyaga, változása), valamint az azonosított útrajz prototípusokat is.
Eredményeink szerint a projektív útrajz bizonyos rajzi jegyei összefüggésben állnak a papír-ceruza tesztekben kapott értékekkel. Többek között rámutattunk arra, hogy azok a rajzolók, akik utólag változtatnának elkészült útrajzukon, jobb megküzdési értékekkel jellemezhetők. Amennyiben az út meghatározott helyre vezet a rajzon, magasabb a kérdőíven jelzett önszabályozás hatékonysága és alacsonyabb a depresszív tünetszám, mint ha az út céltalan. Szétesős, zavaros rajzi kompozíció esetén pedig szignifikánsan magasabb a depressziós tünetérték, ellenben a harmonikus felépítésű rajzokkal.
Bemutatjuk továbbá a projektív útrajz és a személyközi relációkat leképező Hatvan Másodperces Rajzteszt egyes jellemzői közötti összefüggéseket, valamint a projektív útrajz rajzi jegyei közötti együttjárásokat is.
Vizsgálatunk alátámasztotta, hogy a személyiség életútjának grafikus reprezentációjába tudattalanul kivetülő tartalmak olyan változókkal hozhatók kvantifikálható módon össze-

függésbe, mint a mentális egészség vagy a megküzdés. Megerősítést nyert, hogy a képi kifejezéspszichológia egyik módszerének, a projektív útrajznak bizonyos jellemzői pszichológiai folyamatokra utalnak.
Kulcsszavak: projektív rajztesztek, projektív útrajz, rajzi jellemzők, projektív rajztesztek kvantifikálhatósága, szubjektív jóllét, megküzdés

Képi kifejezéspszichológia a börtönben- „Ember az esőben" ábrázolása a fogvatartott nők rajzaiban

Szucsáki Melinda[1], Vass Zoltán[2]
[1] klinikai szakpszichológus
[2] Károli Gáspár Református Egyetem

A büntetés-végrehajtási intézetekben a női fogvatartottak speciális kategóriát képviselnek, ezért is szükséges figyelmet fordítani lelkiállapotukra. Gyakori, hogy a női fogvatartottak érzékenyebben élik meg a bezártságot, a börtönélet nehézségeit, a bebörtönözéssel járó deprivációkat, mint a férfiak. A zárt intézeti körülmények számos stresszhelyzetet idéznek elő, ezért az elítéltek túlélési stratégiákat dolgoznak ki a feszültségek leküzdésére. Hogyan jelenik meg mindez a rajzaikban?- tehetjük fel a kérdést. A képi kifejezéspszichológia által lehetőség nyílik az alkotások elemzésére. Az előadás keretében a büntetés-végrehajtási intézetekben nóvumnak számító „Ember az esőben" tesztet ismerteti a szerző. A „Rajzoljon egy embert az esőben!" instrukció a vizsgálati személy stresszes környezethez történő alkalmazkodását hívja elő, amelyet emberrajz formájában ábrázol. Az előadás betekintést nyújt a fogvatartotti rajzok világába, megismerhetik a rajzokban megjelenő kiugró jegyeket, jellegzetes mintázatokat.
Kulcsszavak: rajzelemzés, képi kifejezéspszichológia, „Ember az esőben" rajzteszt, női fogvatartott, börtön

Vallásosság és Istenkép meghatározóinak elemzése rajzvizsgálattal

Varga, D., Kövi, Zs., Grezsa, F., Mirnics, Zs., Rózsa, S., Vargha, A., Koós, T., Vass, Z.

Kutatásunk témája a vallásosság, azon belül is a szülőkről kialakított kép és az Istenkép összefüggései, valamint a vallásosságnak az önképre, önértékelésre gyakorolt hatása. Több kutatás is megállapította, hogy az Istenkép szerető- és büntető minőségét a szülői minta meghatározza (Spilka és mtsai, 1975; Granqvist, 1998; Granqvist és Hagekull, 1999; Dickie és mtsai, 2006), illetve Granqvist (1998) megállapította, hogy ez az Istenkép minőség hasonló beosztásokat tartalmaz, mint Bowlby (1969) kötődés-elmélete. Benson és Spilka (1973) pedig az énkép, önértékelés és az Istenhez való viszonyulás összefüggéseire mutattak rá. Elemzéseink alapjául az „Iskolai egészségfejlesztés és univerzális drogmegelőzés" (IEUD) elnevezésű program részeként végzett kutatás szolgált. Mintánkat 3882 3-11. évfolyamos tanuló alkotta. A vizsgálat során használt kérdőívcsomagból prezentációnkban a Spirituális Egészség és Élet Orientáció Kérdőívvel

(Fisher, 2009), az ECR-RS-sel (Experiences in Close Relationships-Relationship Structures, Fraley és mtsai, 2006), valamint a Hatvan Másodperces Rajzteszttel (Vass, 2009) végzett elemzéseket mutatjuk be. Klaszteranalitikus eredményeink szerint négy csoportra lehetett osztani a mintát: szerető, illetve büntető Istenben hívők, mélyen vallásosak, valamint az ateisták, mely csoportokat a Hatvan Másodperces Körteszt változóival (távolság esetén: F=73,910, df=3, p=0,000; relatív énméret esetén: F=95,021, df=3, p=0,000) is el lehetett különíteni. Az ateisták csoportja távolabbra rajzolta magát Istentől és a relatív, Istenhez viszonyított énméret nagyobb volt, mint a másik három klaszterben. A büntető Istenben hívők csoportjában a relatív én-kör méret és az én és Isten köre közti távolság szignifikánsan nagyobb volt, mint a szerető Istenben hívők és a mélyen hívők csoportjánál. A szerető Istenben hívők és a mélyen hívők közel rajzolják magukhoz Istent, de a mélyen hívők csoportjában önmagukat – Istenhez viszonyítva – kisebbnek ábrázolják, mint a szerető Istenben hívők. Emellett a vizsgálati személyek jól elkülönülnek egymástól mind a négy klaszterben a kérdőíves eredmények szerint is a szülőkhöz való kötődési mintázataikban (anya esetében: F=8,585, df=3, p=0,000; apa esetén: F=6,957, df=3, p=0,000; a szülőkhöz való kötődést együtt vizsgálva: F=17,851; df=3; p=0,000). Az ateisták és a büntető Istenben hívők kötődése gyengébb, míg a szerető Istenben hívőknek szorosabb a kötődése szüleikhez. Érdekes eredmény, hogy a mélyen hívők szülőkkel való kötődése nem olyan jó, mint a szerető Istenben hívőké.

Az Életút-rajz (Life Story Drawings) módszerének ismertetése

Czókolyová Tünde, Vass Zoltán, Vass Viola

Az előadás célja az Életút-rajz (Life Story Drawings) módszerének és használhatóságának bemutatása. Egy projektív/ művészetterápiás eljárásról van szó, mely segítségével lehetőségünk nyílik a különféle egyéni utak feltárására. A vizsgálat során a következő instrukciókat alkalmazzuk: „Szeretném megkérni, hogy rajzolja le az életútját egészen mostanáig!", majd ezt követően: „Most pedig arra kérem, hogy rajzolja le a folytatását!". Végül az utótesztben a vizsgálati személyek megoszthatják érzéseiket, észrevételeiket és teret kapnak kifejezni mindazt, ami esetleg a vizsgálat során felmerült bennük vagy nem került kifejezésre. A technika lehetséges felhasználási területei: kutatási céllal, valamint szemléletes lehet terápiás kontextusban, mint egyéni vagy csoportos módszer. Az elkészült rajzok kiértékelése tartalomelemzéssel történik 3 fő kategória - tartalom, egészlegesség, időbeliség - jelölési szemponrentdszere alapján. A fő kategóriák további szempontokra oszlanak, melyek segítségével a rajzokból nyert adatok statisztikailag is feldolgozhatóvá válnak. Jelenleg az Életút-rajz együttjárását kutatjuk további módszerekkel, kérdőívekkel szakdolgozatok, kutatócsoport kapcsán, mint például a Pszichológiai Immunkompetencia Kérdőív (Oláh, 2004, 2005). Az előadás tartalma korábbi vizsgálatok és gyűjtések megfigyelésein és eredményein alapul (Vass, 2010; Czókolyová, 2012; Czókolyová & Vass, 2012).

Kulcsszavak: Életút-rajz (Life Story Drawings), projektív rajzvizsgálat, projekció, képi kifejezéspszichológia, művészetterápia,

Kognitív és affektív mechanizmusok a machiavellisták döntéseiben

SZ38

Szervező: **Bereczkei Tamás** - PTE Pszichológia Intézet
Vitavezető: **Molnárné Kovács Judit** - Pszichológia Intézet, DE

A szimpózium az érzelmi szabályozás és a kognitív általánosítás szerepét vizsgálja a manipulatív-megtévesztő viselkedésben. Az elmúlt évtizedekben számos vizsgálat megerősítette, hogy a machiavellisták rosszul teljesítenek számos olyan kognitív területen, amelyet gyakran összekapcsolnak a magasrendű intellektuális képességekkel: elmeolvasás, érzelmi intelligencia, stb. Ennek ellenére a machiavellizmust mérő papír-ceruza teszteken magas pontszámmal rendelkező férfiak és nők kifejezetten sikeresek mások félrevezetésében és az ebből fakadó haszon megszerzésében. A kérdés az, hogy mit tudnak másoknál jobban? Az egyik vizsgálatunk azt sugallja, hogy a machiavellisták az elmeolvasásnak nagyon sajátos formájában teljesítenek jól. Nem specifikus predikciókat tesznek a célszemély aktuális mentális állapotaira vonatkozóan, hanem inkább korábbi tapasztalataik egyfajta általánosításából alkotnak képet a másik ember tulajdonságairól. A másik vizsgálatunk egy kísérleti játékra épült, amely komplex – és életszerű – modellt nyújtott. Lehetőség volt a másik félrevezetésére, a csalók leleplezésére, sőt büntetésére. Mind kérdőív, mind pedig egy erre a célra kidolgozott műszer segítségével mértük a játékosok szorongását és azt, hogy ez hogyan befolyásolja viselkedésüket. Végül, a harmadik kutatás arról számol be, hogy egy érzelmeket előhívó helyzetben a machiavellisták rugalmatlanabbul viselkednek: az egyik érzelmi helyzetről történő áttérés egy másik helyzetre kisebb változással jár számukra, mint a nem-machiavellista személyek esetében. A fentiek megerősítik a machiavellisták érzelmi távolságtartásáról szóló korábbi kutatási eredményeket. A három kutatás együtt alátámasztotta azt az elképzelésünket, hogy a csalás és megtévesztés nagyon sajátos kognitív mechanizmusokra épül – valószínűleg olyanokra, amelyek számos tekintetben különböznek az együttműködés mögött álló megismerési és érzelmi folyamatoktól.
Kulcsszavak: generalizáció, érzelmi szabályozás, szorongás, manipuláció

Előadások

A Machiavellisták sikerének titka: személyközi hasonlóságon alapuló kategorizáció

Kozma Luca, Kocsor Ferenc, Bereczkei Tamás
Pszichológia Intézet, PTE

A machiavelliánus intelligencia hipotézis szerint a magas machos személyek manipulációs képességeik révén evolúciós előnyre tettek és tesznek szert. Korábbi kutatások eredményei azonban arra utalnak, hogy érzelmi intelligencia teszteken és elmeolvasási feladatokban gyengén teljesítenek. Így tehát felmerül a kérdés: a természetes szelekció

milyen képességekre és mechanizmusokra hatott, melyek révén a machiavellisták a manipulációban mégis sikeresek? Feltételezésünk szerint ezek egyike a kategorizáció. Társas döntéshozásban fontos korábbi ismeretek és helyzeti információk nagyban segítik a machiavellistákat áldozataik kiválasztásában. A vizsgálathoz 16 férfiről összesen 40 darab fényképet készítettünk, melyeket 100 embernek mutattunk be. Ezeken a képeken négy – Ekman FACS-éből vett – arckifejezés volt látható, melyeket vagy pozitív, vagy negatív szociális leírással együtt prezentáltunk. Az arckifejezéseket korábban három kategóriára osztottuk: megbízható, nem megbízható és semleges. A vizsgálat első részében 8 kép-leírás párost mutattunk, és a résztvevők megjegyezték a képeket és a hozzájuk kapcsolt leírásokat. A második szakaszban új személyekről készült képeket mutattunk, akik az első részben már látott arckifejezéseket jelenítették meg. A résztvevők feladata az volt, hogy megítéljék, mennyire megbízhatóak a látott személyek. Eredményeink azt mutatják, hogy az új arcok megítélésekor a magas machosok erősebben támaszkodtak az arckifejezés valenciájára (megbízható-nem megbízható), mint az ellenkező előjelű leírásra. Ezzel szemben, amikor az új személyek semleges arckifejezést jelenítettek meg, a machiavellisták sikeresebben alkalmazták az arckifejezéssel korábban már megtanult információt. Összességében tehát elmondhatjuk, hogy a machiavellisták sikeresen használják a kategorizáción és generalizáción alapuló specifikus tanulási mechanizmusokat. Az adott helyzetben azt a fajta információt használják fel, amelyik a másik személy viselkedésének bejóslását leginkább elősegíti. Ahelyett, hogy mások mentális állapotáról specifikus predikciókat tennének, képesek információt levonni a személyközi hasonlóságokból.

Kulcsszavak: generalizáció, arckifejezések, FACS, megbízhatóság

Jellemző-e a machiavellistákra a rugalmasság érzelmeket előhívó helyzetben?

Bodrogi Barbara, Deák Anita, Biró Brigitte, Antal Michelle, Keszler Barbara, Bereczkei Tamás
Pszichológia Intézet, PTE

A szakirodalom alapján jól ismert, hogy a machiavellista személyek sikeresen alkalmazkodnak a társas helyzet kihívásaihoz, s saját céljaik elérése érdekében akár másokat is eszközként felhasználnak. Érzelmi távolságtartás, hideg, logikus gondolkodás jellemző rájuk. Kutatásunkban arra a kérdésre kerestük a választ, vajon egy érzelmeket előhívó, ugyanakkor anyagi haszon-szerzéssel nem járó helyzetben mennyire jellemző a machiavellistákra a rugalmas váltás képessége? Egy átkeretezési műveletet igénylő feladatban arra kértünk magas és alacsony machiavellizmus pontszámmal rendelkező személyeket, hogy értékeljenek adott hívószóval (címmel) ellátott képi ingereket, majd tekintsék meg ugyanezeket a képeket más hívószóval, azaz az új címnek megfelelően válaszoljanak. A két hívószó két eltérő érzelmi atmoszférát teremtett. Az érzelmi helyzetek megítélésében szignifikánsan kisebb rugalmasságot mutattak a machiavellisták, amikor a látott helyzetek kellemessége mentén kellett dönteni. Ez azt jelenti, hogy az egyik érzelmi

atmoszféráról a másikra történő váltásban „kisebb távolságot jártak be”, mint a nem machiavellista személyek, akikre nagyobb érzelmi hullámzás volt jellemző. Az intenzitás mentén nem találtunk különbséget. Eredményeink tehát arra utalnak, hogy egy érzelmeket előhívó helyzetben a machiavellisták rugalmatlanabbul viselkednek, az egyik érzelmi helyzetről történő áttérés egy másik helyzetre kisebb változással jár, mint a nem-machiavellista személyek esetében. A fentiek megerősítik a machiavellisták érzelmi távolságtartásáról szóló kutatási eredményeket.

Kulcsszavak: IAPS, valencia és arousal, kognitív átkeretezés

Dilemma, szorongás és bosszú. A Sötét Hármas viselkedéses vizsgálata egy új játékparadigma segítségével

Orosz Anna[1], Gács Boróka[2], Kosztur Zoltán[3], Csathó Árpád[2], Bereczkei Tamás[1]

[1] Pszichológia Intézet, PTE

[2] Magatartástudományi Intézet, PTE

[3] Informatikai Kar, DE

A Sötét Hármas (machiavellizmus, nárcizmus és pszichopátia) kapcsán elsőre sokaknak valamilyen nem túl pozitív jelző jut eszébe: sötét, gonosz, manipulatív, veszélyes. Az ilyen vészjósló, negatív személyiségtípusok hogyan maradhattak fent, hogy nem hatott rájuk negatívan a szelekciós nyomás? A válasz az lehet, hogy mégis van pozitív oldaluk, olyan stratégiák és képességek birtokában vannak, amelyek segítségével bizonyos szituációkban ügyesebben boldogulnak, mint mások. Munkánk során olyan szituációt szerettünk volna teremteni, amely kedvező terepet biztosít a Sötét Hármas tagjainak meggyőző, a társakat monitorozó képességeik alkalmazására, ezáltal megvizsgálhattuk, hogyan is döntenek versengő szituációban, egymás megtévesztése és leleplezése során. Ezt a szituatív játékot a Bas kockajáték nyomán dolgoztuk ki úgy, hogy lehetőséget adjon a csalók megbüntetésére, de arra is, hogy a játékosok bevallhassák, amikor nem sikerült jobbnak lenniük a másiknál. A vizsgálat laptopok előtt történt arra figyelve, hogy az ellenfelek egymással szemben üljenek, és láthassák egymás mozdulatait, arcjátékát, hallhassák egymás hangját. A kísérletet kiegészítettük a Movisens mobil EKG műszerekkel, amelyek az egész játék során mérték a kísérleti személyek szívfrekvenciáját, amelyből kiszámolhattuk a játékosok stressz-indexét. Mindebből arra következtethettünk, hogyan változott a játékosok feszültsége és szorongása a játék során.

Kulcsszavak: Machiavellizmus, Bas kockajáték, EKG, stressz-index

Egyéni különbségek az elmeolvasásban – narratív / dialogikus történetek és a Sötét Triád

Szabó Edit, Bereczkei Tamás
PTE Pszichológia Intézet

Új elmeteória tesztet mutatunk be vizsgálatunkban, amely eltérő bonyolultságú mentalizációs feladatokat tartalmaz. Különböző narratív és dialogikus történeteket alkalmaztunk, s a párbeszédek révén a valós társas kontextusokhoz igen hasonló ingeranyagot hoztunk létre. Az elmeolvasó képesség egyéni különbségeit a személyközpontú, a szereplők mentális tartalmait egymásba építő rekurzív feladatok mellett szituációközpontú feladatokkal is mértük.
Eredményeink azt mutatják, hogy a kísérleti személyek jóval többet hibáztak a narratív történetek elmeolvasást mérő feladataiban, mint a dialogikus történetekében. Emellett nagyobb nehézséget okozott számukra a személyközpontú, rekurzív elmeolvasó feladatok megoldása. A magas Sötét Triádértékek közül a machiavellizmus mutatott összefüggést az elmeteória teljesítménnyel: a magas machiavellisták kifejezetten jól értették meg a bonyolultabb, manipulatív taktikákkal terhelt dialogikus történeteket, feltehetően cinizmusuknak köszönhetően. Úgy véljük, az emberek egyszerűbben következtetnek mások szándékaira, ha egy életszerű szituációba vonódnak be, és a szereplők mentális állapotait maguk tudják feltérképezni. Ha viszont a narrátor perspektívájából kell megismerniük a szituációt vagy explicit manipulatív taktikát kell dekódolniuk, az további kognitív teherként nehezíti az elmeolvasást.

Koraszülöttek kognitív fejlődése

SZ39

Szervező: **Cserjési Renáta** - ELTE PPK

A koraszülöttség aránya a WHO felmérése szerint világszerte magas 5-18% közé tehető. Magyarországon ez az arány 8-11%. Az orvosi technika fejlődésének köszönhetően egyre alacsonyabb gesztációs korral és születési súllyal jönnek világra, ami az iskolai megfelelés, és az életminőség szempontjából vet fel komoly kérdéseket. Koraszülöttnek tekintjük a 37. gesztációs hét előtt született gyermekeket. A csoport rendkívül homogén, ezért a gesztációs hét vagy a születési súly szerint homogenizálunk. Kutatások bizonyítják, hogy a koraszülöttségből fakadó szervi és idegrendszeri éretlenségnek hosszú távú következményei vannak: az idegrendszer struktúrájában (Feldman, 2012.; Skranes, 2011), kiváltott válaszokban (Doesburg, 2011) és a kognitív képességekben, ami magában foglalja az végrehajtó funkciókat is, úgy mint: munkamemória, tervezés, kognitív rugalmasság, céltudatos, célorientált problémamegoldás, impulzus kontroll (Skranes, 2011; Ni, 2011). Az extrém kis súlyú koraszülöttek fejlődése nem egyenletes, eltérések találhatók a fejlődési tesztben nyújtott eredmények és az intelligencia szubtesztjeiben nyújtott eredmények között. Többek fejlődése a kritikus övezetbe esik, amely felveti a koraszülöttek teszteredményeinél használt korrigált kor használatának létjogosultságát.

A mérsékelt rizikójú koraszülöttek vizsgálata során az található, hogy fejlődési tesztekben mutatott eredményeik eltérőek az időre született társaiktól, illetve az intelligencia mutatók az átlagos övezet alsó határán vannak, de az olvasás-helyesírás teljesítményük nem tér el a kontrollcsoporttól, ugyanakkor tanulmányi eredményükre, iskolai teljesítményükre jelentős hatással van.
Kulcsszavak: koraszülött, fejlődési teszt, intelligencia, iskolai teljesítmény

Előadások

Az extrém kis súlyú koraszülöttek longitudinális vizsgálatának eredményei

Nagy Anett[1], Beke Anna[2], Cserjési Renáta[3], Lábadi Beatrix[4], Kalmár Magda[1]
[1] ELTE BGGyK ATIVIK
[2] SE I. sz Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika
[3] ELTE PPK
[4] PTE Pszichológia Intézet

Az orvostudomány fejlődésének köszönhetően a koraszülöttek túlélése világszerte megnőtt az elmúlt 20 évben. A koraszülöttség mindenképpen fejlődési rizikó, minél korábban születnek és minél kisebb súllyal, annál súlyosabb. Hazánkban is magas a koraszülések aránya; az elmúlt években 8-11 %-ra tehető. Nemzetközi és magyar kutatások azt a tendenciát mutatják, hogy a koraszülöttek mint csoport esetében az intellektus alacsonyabb, mint az időre született gyerekeké, de még a normál övezeten belül marad. Kutatásunk célja: a kognitív fejlődéssel összefüggésbe hozható problémák minél korábbi kiszűrése, annak felderítése, hogy milyen késői hatása van a magas rizikójú koraszülöttségnek, továbbá felfedni az összefüggést a perinatális rizikófaktorok, a fejlődési- és az intelligencia tesztekben nyújtott teljesítmények között. Vizsgálati személyek: 242 fő extrém kis súlyú koraszülött, akik 1990-2007 között az SE. I.sz Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikán születtek. A mintába minden olyan gyermek bekerült, aki vizsgálható volt. Eszközök: 1 és 2 éves korban Brunet-Lézine fejlődési skála, majd 5 éves korban intelligencia teszt. Eredmények: A különböző életkorban mért fejlődési tesztek eredményei között nincs jelentős különbség sem a korrigált, sem a kronológiai életkor esetén. Két éves korban mérhető fejlődési tesztek szerint a gyermekek bizonyos százaléka a rizikó övezetbe esik, ami kérdéseket vet fel a fejlődési szint megítélésében és a fejlesztés mértékében. 5 éves korban mérhető intelligencia tesztben jelentős egyenetlenség tapasztalható. Az életkor előrehaladtával egyre inkább a környezeti hatások érvényesülnek a kognitív készségek meghatározásában.
Kulcsszavak: koraszülött, korrigált életkor, fejlődési teszt, intelligencia

Késői koraszülöttek vizsgálata

Kalmár Andrea - Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat I. Kerületi Tagintézménye

Magyarországon az elmúlt évtizedekben évente fél százalékkal nőtt a koraszülések száma. A mára már népbetegségként emlegetett koraszülöttség magyarországi aránya messze meghaladja az európai átlagot. Az összes élve szülés közel 10%-a a betöltött 37. hét előtt történik, vagyis tízből egy gyermek korábban jön a világra. Számos kutató foglalkozott már a koraszülöttek fejlődésével, de ezek a kutatások főleg az alacsony születési súllyal, vagy 34. hét előtt született csecsemőkkel foglalkoznak. A koraszülöttek 80%-a azonban késői koraszülöttnek számít, ugyanis a 34. és 37. hét között született. Ezzel az elfeledett többséggel csak az elmúlt néhány évben kezdtek igazán foglalkozni. Külföldi kutatások kimutatták, hogy a késői koraszülöttek esetében gyakoribbak lehetnek a fejlődési zavarok, mint időre született társaiknál. (Woythaler, McCormick, & Smith, 2011., Talge, és mtsai., 2010.) Munkánk során késői koraszülötteket és időre született kontroll csoportokat párosítottunk különböző életkori csoportokban. Az utánvizsgálatra visszaérkezett gyermekek orvosi- és pszichomotoros fejlődésvizsgálaton vettek részt, melyet a Brunet-Lézine módszerrel végeztünk. Előfeltételeztük, hogy a késői koraszülöttek és az időre született gyermekek eredményei között különbséget fogunk találni.
Kulcsszavak: késői koraszülött, fejlődési teszt

Mérsékelt rizikójú, iskoláskorú koraszülött gyermekek olvasás, helyesírás teljesítményének kognitív háttértényezői

Gráf Rózsa[1], Boross Gábor[2], Kalmár Magda[3]
[1] ELTE BGGyK ATIVIK
[2] Péterfy Sándor utcai Kórház és Baleseti Intézet Neonatológiai és Koraszülött Osztály
[3] ELTE PPK

A koraszülött gyerekek fejlődését iskolás korig követő longitudinális kutatások többsége arról számol be, hogy koraszülöttek körében nagyobb valószínűséggel jelenik meg tanulási zavar, a tananyag elsajátítása nehezebb és gyakran alacsonyabb az iskolai teljesítményük, mint az időre született társaiké. A kis születési testtömegű koraszülöttek túlélési aránya fokozatosan nő világszerte, a teljesítménycsökkenéssel járó állapotok száma viszont stagnál (Saigal, Szatmari, Rosenbaum, 2008). Kisgyermekkorban elsősorban a kognitív és vizuo-motoros deficit, a nyelvi fejlődés elmaradása, valamint a viselkedési- és tanulási problémák jellemzőek. A koraszülött gyerekek kognitív funkciói gyengébbek, mint az időre született társaké. Minél rövidebb fogamzási hétre születtek, annál kifejezettebb ez a funkcionális deficit. (Breslau, Johnson, Lucia, 2001). A koraszülött gyermekek 50-70%-t érintik a tanulással és a figyelemmel kapcsolatos iskolai problémák. (Taylor, 2000). Saját kutatásunkban 8-11 éves, mérsékelt rizikójú koraszülött (geszt.hét.:30,35 hét;szül.súly:1211,74 g), és időre született, jól olvasó gyerekek intelligencia, olvasás, helyesírás és végrehajtó működését vizsgáltuk és hasonlítottuk össze. A koraszülött gyerekek intelligencia átlaga jelentősen alacsonyabb volt (TtIQ:103,2), mint a kontroll

csoporté. A Rey komplex ábrateszt másolási pontosság mutató átlaga koraszülötteknél szintén alacsonyabb (24,9), mint a kontroll csoporté (29). Az olvasás pontosság mutató: 52,6 pont, az írás pontosság mutató: 51,5 pont, amely pontszámok nem különböznek jelentően a kontroll csoport pontszámaitól. Az R.3.0. statisztikai elemző program Cart modellje érdekes összefüggésre mutatott rá az olvasás és írás teljesítmény és az intelligencia mutatók, valamint a Rey komplex ábrateszt emlékezeti felidézés pontszámai között.

Kulcsszavak: alacsony rizikójú koraszülöttek, olvasás, helyesírás és végrehajtó működés, intelligencia

Az iskolai teljesítmény neuropszichológiai meghatározói koraszülött és időre született gyerekeknél 7 éves korban.

Cserjési Renáta, Van Braeckel KNJA, Kerstjens JM, Reijneveld SA, Bos AF, Geuze RH

ELTE PPK

Háttér és célkitűzés: A koraszülésnek nemcsak rövid távú egészségcsökkentő hatása van, hanem hosszú távon kihat az egyéni képességek fejlődésre és az iskolai teljesítményre. Vizsgálatok igazolták, hogy minél kevésbé koraszülött a gyermek annál kevesebb rövidtávú egészségcsökkentő hatás éri. A mérsékelt és késői koraszülöttek „orvosilag" az egészséges csoportba sorolhatóak. Mégis az a nagyon kevés tanulmány, amely ennek a csoportnak a hosszú távú fejlődését és tanulmányi eredményét vizsgálta talált eltéréseket az időre született gyermekekhez képest. Ezért a célunk, hogy mérsékelt és késői koraszülött (32. és a 36. gesztációs hét) és időre született gyerekek (38 és 41 gesztációs hét) hasonlítsunk össze a korai iskolai eredményeik alapján. Továbbá annak megállapítása, hogy mely kognitív és motoros képességek eredménye alapján jelezhető előre az iskolai teljesítmény ezekben a csoportokban. Módszerek: A vizsgálatainkban 248 koraszülött gyermek (138 fiú) és a 130 időre született gyermek (56 fiú) vontunk be Hollandia három északi tartományaiból. Mindegyik gyereknél standardizált tesztek segítségével megmértük az intelligencia hányadost, illetve a verbális emlékezeti, figyelmi, vizuomotoros integrációs és általános motoros részképességeket. A gyermekek végrehajtó funkció működését szülők által kitöltött kérdőívvel vizsgáltuk. Az iskolai tanulmányi eredményeket és a szülők iskolai végzettségét szintén szülői kérdőívvel gyűjtöttük össze. Eredmények: Vizsgálataink eredménye megmutatta, hogy a koraszülött gyermekek nagyobb valószínűséggel ismételték meg az első vagy a második osztályt, és nagyobb százalékban küzdöttek tanulási nehézségekkel, mint időre született kortársaik. Az intelligencia, a figyelemi és a végrehajtó funkciók jelezték előre a tanulmányi eredményt mindkét csoportban. Az általános motoros képesség csak a koraszülött csoportban jelezte előre a teljesítményt. Szülők iskolázottsága nem volt szignifikáns előrejelző. Konklúzió: Mérsékelt és késői koraszülés kedvezőtlen hatással van a korai tanulmányi eredményekre. Olyan neuropszichológiai faktorok, melyekre a hatással van a koraszülöttség, szignifikánsan befolyásolják az iskolai teljesítményt is. Az iskolai teljesítményt inkább egyéni képességek határozzák meg, mint társadalmi jellemzők (társadalmi helyzet, szü-

lők iskolázottsága, stb). Épp ezért ezen egyéni kognitív, intellektuális és motoros készségek zavarának korai felismerés és fejlesztése hatásos lehet az iskolai problémák kialakulásának megelőzésében.
Kulcsszavak: késői koraszülött, tanulási teljesítmény, neuropszichológia

Kötődés és életút: a fejlődési szempont a kötődés mérésében

SZ40

Szervező: **Désfalvi Judit** - Semmelweis Egyetem Onkológiai Központ
Hámori Eszter - PPKE BTK Pszichológiai Intézet, Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék
Vitavezető: **Berán Eszter** - PPKE BTK Pszichológiai Intézet

John Bowlby (1969, 1974, 1980) a kötődéselméletet a csecsemő és gondozója közötti biológiai alapú, önálló motivációs hátterű viselkedéses és érzelmi kötelék magyarázatára dolgozta ki. Vallotta, hogy a kötődés és annak reprezentációja, a belső munkamodell a gyermek-, serdülő- és felnőttkori kapcsolatokban is fontos szerepet játszik, csak működése és jellege lesz összetettebb az életút során, az újabb fejlődési szakaszok kihívásai és az egyre bővülő kapcsolati tapasztalatok miatt. A munkamodell egyénre jellemző struktúrája és dinamikus működésmódja stabilan fennmarad az életkorral, ugyanakkor rugalmasan szolgálja az adaptációt. Bowlby fejlődési elképzelése számos területen inspirálta az elmúlt 50 év kötődéskutatásait: mára több longitudinális kutatás eredményeit olvashatjuk és a különböző életkorokban alkalmazható kötődést mérő eljárások garmadája született meg. Bowlby koncepciói közül azonban épp a kötődés fejlődésével, fordulópontjaival és ezek életkori sajátosságaival kapcsolatban övezi ma is a legtöbb ellentmondás a kutatásokat (Hámori, 2015). A szimpóziumban a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Pszichológiai Intézetének Kötődés Kutatási Műhelyében folyó vizsgálataink legfrissebb eredményeiből mutatjuk be azokat, amelyekhez Bowlby fejlődési modellje nyújtotta a keretet. 2007 óta Műhelyünkben a kötődéskutatások több területével is foglalkozunk, mint például a gyermek-, serdülő- és felnőttkori kötődés jellemzőinek, valamint a különböző életkorokban megjelenő klinikai zavaroknak a kötődésvizsgálatai. Kutatási projektjeinkben olyan új módszereket dolgoztunk ki (Hámori és mtsai, 2015), amelyek alkalmasak a kötődési mintázatok több szempontú elemzésére, egy-egy adott életkorban, vagy klinikai zavar esetén. Vizsgálataink egy része más egyetemekkel és képzőhelyekkel (pl. Semmelweis Egyetem, Pécsi Tudományegyetem), valamint klinikákkal és kórházakkal (pl. Onkológiai Központ) való együttműködésben zajlik. A szimpóziumban elhangzó 4 előadással a kötődés fejlődési sajátosságainak megértéséhez és módszertani kihívásainak tisztázásához szeretnénk hozzájárulni az általunk kidolgozott mérőeljárások és a mintázatelemzés módszerének alkalmazásával. (1) Hámori Eszter a gyermekkori kötődés mérésének új lehetőségeit mutatja be, (2) Horváth Julia a serdülők kötődésfogalmának szerveződését elemzi, (3) Tőkés-Dunai Lilla a serdülőkori kötődés mintázatait mutatja be a válás tükrében, (4) Désfalvi Judit a regresszív kapcsolati sémák

és a kötődés viszonyát elemzi az életkor és a betegségélmény függvényében melldaganattal küzdő nőknél.

Kulcsszavak: Kötődés és életút, kötődés gyermekkorban, kötődési átszerveződése serdülőkorban, kapcsolati sémák, regresszív mintázatok felnőttkorban, Kvalitatív és kvantitatív módszerek

Előadások

A kötődés mérésének új lehetőségei óvodás és kisiskolás korban - A Düss Madárcsalád Mese módosított változatának kidolgozása

Hámori Eszter, Kispál Anna Liza, Varga Viviána, Csabai Krisztina
PPKE BTK Pszichológiai Intézet, Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

A gyermekkori kötődés kutatása két fő modellt követ. A klasszikus megközelítés a csecsemőkori kötődési viselkedés átmenetének folytonosságát hangsúlyozza a gyermekkorra (Cassidy, Marvin, 1987). A dinamikus érési modell (Crittenden, 1992) ezzel szemben a kötődési rendszer átszerveződésére helyezi a hangsúlyt. A kötődés mérésekor nem csupán a gyermekre, hanem a gyermek és a szülő dinamikusan változó kölcsönkapcsolatának mintáira fókuszál. Mindkét modellben számos mérőeljárást dolgoztak ki. Az óvodás és kisiskolás kori kötődés kutatásai azonban épp az életszakasz fejlődési változásai miatt állítják kihívás elé a kutatókat: a viselkedéses változások már nem ragadják meg kimerítően a kötődés mintázatának változását. A kötődés szimbolikus reprezentációs szintjének mérőmódszerei pedig a rajzi, vagy verbális kifejezés akadályaiba ütközhetnek, és nem jelenítik meg a maga teljességében a kötődési élmény kapcsolati hálójának változását (Hámori, 2015). A PPKE Kötődés Kutató Műhelyében 2011 óta végzett vizsgálataink azt támasztják alá, hogy ennek az átmeneti szakasznak a sajátosságait több módszer egyidejű alkalmazásával ragadhatjuk meg, amely a viselkedéses, a rajzi és az elbeszélésben megjelenő kifejezési szinteket egyszerre veszi figyelembe és azok jellemző mintázatait keresi (Hámori és mtsai, 2013, 2015). E modell szellemében pl. a Madárfészekrajz és a Családstruktúra Teszt együttes alkalmazásával jelentős életkori sajátosságokat találtunk 4-6 és 7-11 éves gyermekek kötődésének átszerveződésében (Fecser és mtsai, 2015). A vizsgálat célja: Jelen tanulmányban s Düss Mesék Madárcsalád történetének mesebefejezés módszerét adaptáltuk és fejlesztettük tovább. A módszert Kocsor, Gyuris és Bereczkei (2013) 3-6 éves gyermekek kötődési mintájának meghatározásához használták egy arcfelismerést vizsgáló kutatásukban. Kidolgoztak egy 4 képből álló tesztanyagot, amelynek bemutatásával facilitálni kívánták a válaszadást. Azonban nem kértek történeteket a képekhez, a kötődés biztonságát az alapján ítélték meg, hogy a gyermek milyen megoldást adott a szeparációs helyzetre. Módszer: Kutatásunkban az eljárást kiegészítettük: a gyermekektől teljes történeteket kértünk, és a képek sorrendi hatását is vizsgáltuk. 60 6 éves, és 40 7-8 éves gyermek és szüleik vettek részt. A validitás vizsgálathoz 40 gyermekkel vettük fel a Madárfészekrajzot. Eredmények: A Düss mese történetek kvalitatív tartalomelemzésekor a kötődési rendszerre specifikus

kategóriákat azonosítottunk. A Madárfészekrajzhoz hasonlóan a spontán történetekben a családi kontextus és a szülők közti kapcsolat kiemelkedett. A szeparációs helyzet feloldásában életkortól függetlenül nagy változatosság jelent meg. Életkori hatást találtunk a veszély megoldásmódjaiban, a szülői beavatkozás formáiban és a fióka szerepét illetően. Következtetés: A Düss Mesék módosított változata, az általunk kidolgozott kérdezési eljárással hatékonyan méri a kötődési rendszer sajátosságait ebben az életszakaszban.

Kulcsszavak: kötődés gyermekkorban, Düss Madárcsalád Mese módosított változata, kvalitatív tartalomelemzés

Serdülők kötődésfogalmának szerveződése

Horváth Julia[1], Hámori Eszter[2]

[1] Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat XX. kerületi Tagintézménye

[2] PPKE BTK Pszichológiai Intézet, Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

Bowlby (1980) szerint a kötődés igénye sohasem halványul el az életkorral, csak a kötődési figura szerepét betöltő személyek köre bővül. A munkamodell stabil marad, de beépíti az újabb kapcsolati tapasztalatokat. A serdülőkor kiemelten fontos szakasz, mert a kortársak közül a fontos barátok, majd a szerelmi partner veszi át a szerepet, amit korábban az elsődleges gondozó töltött be. A kötődés funkciói, a közelség keresése, a biztonságos bázis, és a biztonságos menedék is fejlődési folyamatot követ az új tapasztalatok függvényében. Bowlby elképzelése a kötődés serdülőkori átszerveződésének számos kutatását inspirálta. Azonban épp a fejlődés e fontos szakaszára vonatkozóan születtek a legellentmondásosabb eredmények, főként a módszertani korlátok miatt (Hámori, 2015). A vizsgálatunk célja: A kötődés életútvizsgálatai (pl. Ryzin, 2011) alapján feltételezzük, hogy a kötődés munkamodelljének serdülőkori átszerveződése a kognitív és az affektív szinteken egyaránt megragadható. E dinamikus változás megismeréséhez azonban olyan új módszertani modellre van szükség, amelyek nem a kötődési típusokban keresik a változás lényegét, hanem a munkamodell rétegeiben megjelenő élmény- és tapasztalati anyag szerveződésének sajátosságaiban. A fenti modell keretében arra voltunk kíváncsiak, hogy (1) milyen fogalmi koncepciók élnek 17-18 éves korú serdülők gondolataiban a kötődésről, (2) milyen témák jelennek meg az élményanyagban, és (3) ezek hogyan kapcsolódnak, milyen szerveződést mutatnak az életkor függvényében. Módszer és eljárás: Korábbi kutatásunkban (Horváth és mtsai, 2014, 2015) közel 100 felnőtt korú személy bevonásával vizsgáltuk a kötődés fogalmához kapcsolódó asszociációik mintázatba rendeződését, szakmabéli és laikus személyek szortírozásán végzett korrespondencia analízissel. Az asszociációkon végzett szortírozás mindkét csoportnál hasonló, és a kötődéselméleti keretben jól értelmezhető fogalmi és élménykategóriákat eredményezett. A kötődés élményének MCA analízissel kapott 3 fő dimenziója változatos összefüggéseket mutatott a kötődés téma-specifikus kérdőíveivel. Jelen vizsgálatban ugyanezekkel a módszerekkel vizsgáltuk meg 17-18 éves serdülők kötődésfogalmának szerveződését 120 fiatal bevonásával, és hasonlítottuk össze a rendel-

kezésre álló felnőtt mintázattal. Eredmények: Az adatok kvalitatív és kvantitatív elemzése alapján: (1) a serdülők kötődés fogalmának szerveződése több tekintetben hasonlóságot mutat a felnőttekével, (2) ugyanakkor olyan egyéni élménykategóriák is megjelennek, amelyek a felnőtt mintázatban nem. (3) Ezek az élménykategóriák sajátos összefüggést mutatnak a kérdőívekkel. Következtetés: A kötődés fogalmi átszerveződésének serdülőkori sajátosságai megragadhatók az általunk kidolgozott mintázatelemzési módszerrel.

Kulcsszavak: kötődés serdülőkorban, asszociációs eljárás, mintázatelemzés, CMA módszer

A szülői válás körülményei és a kötődés átszerveződése serdülőkorban

Tőkés-Dunai Lilla[1,2], Hámori Eszter[3]

[1] Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat XIII. Kerületi Tagintézménye

[2] PTE BTK Pszichológia Doktori Iskola II. évf.

[3] PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

A korai kötődési tapasztalatok belső munkamodellekbe rendeződve, dinamikus rendszerként vezérlik az egyént a későbbi életkorokban (Bowlby, 1973, 1980). Az életkor előrehaladtával stabil, de rugalmas mintázatokként teszik lehetővé a változatos fejlődési körülményekhez történő alkalmazkodást. Ha azonban valamely káros környezeti hatás miatt a modell elveszíti rugalmasságát, a kötődési rendszer diszfunkcionális működése jöhet létre. Ilyen káros környezeti hatás lehet valamely kötődési személy hiánya, a szülők válása nyomán (Hámori, 2015). A szülői válás és kötődés kapcsolatára vonatkozó eddigi kutatások kevéssé vizsgálták azt, hogy a válás tényén kívül melyek azok a válással kapcsolatos körülmények, amelyek szerepet játszhatnak a serdülő kapcsolati mintázatainak további alakulásában. Kutatásunkban erre a kérdésre kerestük a választ. A kutatás kérdésfeltevései: (1) A szülői válás mely körülményei (a gyermek életkora, a válás időtartama, kivel maradt a gyermek, lett-e nevelőszülő, stb.) játszhatnak elsődleges szerepet a serdülő kötődési mintáinak alakulásában? (2) Mutat-e különbséget a családi kapcsolati háló az elvált és a teljes családokban? (3) A válás utáni társas kapcsolati tapasztalatok függvényében milyen különbséget mutat a kötődési kapcsolatok reprezentációja az elvált szülőjű és a teljes családban nevelkedő serdülők között? Módszerek: 16-18 éves korú fiatalok (n=150) bevonásával a következő eljárásokat alkalmaztuk: (1) Életkörülményekre és családi állapotra vonatkozó részletes demográfiai kérdéssor (Dunai, 2013). (2) Madárfészekrajz és többdimenziós elemzése (Hámori és mtsai, 2011) a családi kötődési reprezentációk projektív vizsgálatára, (3) Kötődési Stílus Kérdőíve (ASQ, Feeney et al., 1994; Hámori és mtsi., 2010). (4) Szülői Bánásmód Kérdőíve magyar változata (H-PBI, Tóth, Gervai; 1999). A vizsgálati eljárás specialitása volt az erre a célra kidolgozott számítógépes csoportos tesztfelvételi lehetőség (Dunai, 2013), amely figyelembe vette az aktív számítógép-használó nemzedék kompetenciáit. Eredmények: Összhangban a szakirodalmi adatokkal vizsgálatunk eredményei alátámasztották, hogy nem önmagában a válás ténye a gyermek fejlődését negatívan befolyásoló

tényező, sokkal inkább a válás bizonyos körülményei lehetnek hosszútávú hatással a kötődési kapcsolatok rendszerére. A gyermek életkora mellett jelentős tényező, hogy a válás után kivel marad, s hogy érkezik-e a családba nevelőszülő, központi tényezőnek pedig a másik szülővel való kapcsolat minősége mutatkozik. Következtetés: A válás ténye önmagában nem differenciál a kötődési mintázatok között a vizsgált serdülő fiatalok körében. Sokkal inkább összetett hatást feltételezhetünk, melyben a válás ténye, a gyermek életkora és a válást követő társas tapasztalatok minősége kombinálódik.
Kulcsszavak: Szülői válás, kötődési mintázatok, válás körülményei, Madárfészekrajz, ASQ, PBI.

Korai maladaptív sémák és kötődés melldaganatos betegeknél az életkor és a betegségélmény függvényében

Désfalvi Judit[1,2], Hámori Eszter[3], Dank Magdolna[1], Nagy László[4]
[1] Semmelweis Egyetem, Onkológiai Központ
[2] PTE Pszichológia Doktori Iskola, Személyiség- és Egészség program III. évf.
[3] PPKE BTK Pszichológiai Intézet, Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék
[4] Pécsi Tudományegyetem

Bevezetés: A fejlődési pszichopatológia megközelítés erős kapcsolatot tételez fel a korai kötődés, a gyermek-gondozói kapcsolatok minősége és a fejlődés adaptív vagy maladaptív irányai között. A kötődéselmélet-vizsgálatok rámutatnak arra, hogy a kötődés és a későbbi pszichés működés közötti szoros összefüggés fontos szerepet játszik olyan patológiák kialakulásában, mint például a rosszindulatú melldaganatos megbetegedés (Láng, Nagy, 2012). Célkitűzés: A vizsgálatunkban arra a kérdésre kerestünk választ, hogy az életkor és a betegség élménye szerepet játszik-e a regresszív maladaptív sémák mintázatának alakulásában a mellrákkal küzdő nőknél. Módszer: Jelen vizsgálatban 38 melldaganatos nő vett részt. Életkor szerint 2 csoportra osztottuk őket: 1970 előtt, és 1970 után születettek. A maladaptív sémák feltérképezéséhez a Young féle Sémakérdőív hosszú változatát (magyar adaptációja: Unoka, Rózsa, Fábian és mtsai, 2003), a kötődési minták megismeréséhez a Madárfészekrajz eljárás általunk kidolgozott értékelő módszerét ((Hámori, Djuroska, Unoka, Nagy, 2011) használtuk. A kötődési stílus mérésére az ASQ kérdőívet (Feeney és mtsai, 1994, Hámori, 2011), a szülői bánásmód mérésére a H-PBI kérdőívet (Parker, Tulping, Brown 1979, Tóth, Gervai, 1999) alkalmaztuk külön anyára és apára. A kapcsolatok élményeinek mérésére az ECR-R (Brennan, Clark, Shaver, 1998; magyar adaptációja Nagy, 2005) kérdőívet vettük fel. A rizikófaktorok mérésére a SCID-II - Személyiségzavar-diagnosztika (First, Gibbon Spitzer, Williams, Benjamin, 2003) kérdéseit, valamint a vizsgált személyekkel készített mélyinterjúkat használtuk. Eredmények: Előzetes eredményeink szerint a melldaganatos nőbetegek esetében az életkor és a betegségélmény jelentősen differenciál a maladaptív mintázatok között. A regresszív mintázatok tüneti szinten ugyan nem merítik ki a személyiségzavarokra jellemző sajátosságokat, de közelítenek ahhoz. A kötődés mintázatainak csoporton belüli eltéréseiben az életkor bizonyult elsődleges hatásnak. A mélyinterjúk kvalitatív

elemzése rávilágított a betegségélmény sajátos egyéni jellemzőire, a regresszív kapcsolati mintázatok tükrében. Konklúzió: A maladaptív sémák és a kötődés mintázatának elemzése a melldaganatos betegséggel küzdő nőkkel folytatott terápiás támogatás tervezésében lehet hatékony módszer, mivel segíthet a betegség életkori sajátosságainak és élményrétegeinek megértésében, ezáltal a regresszív kapcsolati élmények feldolgozására tervezett terápiás terv kialakításában.
Kulcsszavak: Maladaptív sémák, kötődés, melldaganatos betegség, életkori hatás, betegségélmény, mintázatelemzés

Kutatások az iskola társas világából

SZ41

Szervező: **N. Kollár Katalin** - ELTE Pszichológiai Intézet
Vitavezető: **Szabó Éva** - SZTE

A szimpózium témái az iskola társas világának különböző szempontjait vizsgálja. Az iskolai és iskolán kívüli tanulási motiváció társas aspektusai kapnak hangsúlyt az első előadásban, ami a motiváció mérésének célelméleti megközelítését használja fel. Ebben a megközelítésben a teljesítménymotiváció egyik mért dimenziója a társas hatások szerepe a motivációban. A kutatás egy az iskolai tanulási motiváció mérésére alkalmas kérdőív kidolgozását eredményezte. A második előadás az erőfeszítés értelmezésének kulturális aspektusait vizsgálja magyar, Magyarországon élő kínai és Kínában élő kínai diákok összehasonlításával. A tartalomelemzéssel vizsgált narratívák a teljesítménymotiváció, a megküzdés és az eredmény elérésének viszonyában érdekes és az oktatásban hasznosítható különbségeket tárt fel. A harmadik kutatás a pedagógusjelöltek pályamotivációját vizsgálva arra keresi a választ, hogy a felvételi eljárásban több szinten használt motivációs levelek milyen információkat szolgáltatnak és mennyire megbízható előjelzői a tanulmányi eredményességnek. Az eredmények a társakkal átélt pedagógiai feladatvégzés kedvező hatását mutatja a későbbi tanulmányi eredményességre. A tanulságok ebben a kutatásban alapvetően módszertaniak. A negyedik előadás egy komplex oktatási programot mutat be az érzelmi intelligencia fejlesztésére. A diákok számára osztálykeretre kidolgozott programhoz pedagógusképzési tananyag is tartozik. A program hatékonyságát kétféle méréssel kontrollálja a szerző. A négy előadás közös eleme, hogy mindegyik az oktatásban hasznosítható módszerek kidolgozására és információk feltárására irányul. A tanulmányok széles életkori spektrumban vizsgálódnak az alsós korosztálytól egészen az egyetemi képzésig. Tematikusan mind a négy előadás érinti a teljesítménymotiváció kérdéskörét, az első ennek mérésére vállalkozik, a második az erőfeszítés tartalmának teljesítménnyel való összefüggését tárja fel, a harmadik a pályamotiváció és a tanulmányi teljesítmény kérdését teszi vizsgálat tárgyává. Végül a negyedik olyan személyiségfejlesztő módszert kínál, ami elősegíti a tanulási motivációt és ezen keresztül a teljesítmények javulását.
Kulcsszavak: iskola, teljesítménymotiváció, pedagógiai gyakorlat, tanulás eredményessége

Előadások

A tanulási motiváció – túl az iskolán

Páskuné Kiss Judit, Máth János, Péter-Szarka Szilvia
Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet

A magas akadémikus teljesítménnyel kapcsolatban álló seregnyi faktor közül talán az egyik legtöbbet vizsgált személyes jellemző a motiváció. A pedagógiai motivációkutatás ezen belül is az iskolai teljesítmény (legtöbbször a tanulmányi átlag) és az iskolai motiváció kapcsolatára fókuszál, eltekintve attól az igen fontos ténytől, hogy az iskolai motiváció nem tisztán az elsajátítására való készenlét, hanem az iskolában elvártaknak való megfelelés vágya (Kozéki, 1990). Vizsgálatunkban a hazai gyökerekkel is bíró, de jelenleg a nemzetközi kutatások fő paradigmájaként használt Célorientációs Elmélet keretébe is illeszthető motivációs kérdőívet mutatunk be, melyet magyar tanulók mintáján, a 10-19 éves korosztályon vettünk fel. A bő 2000-es mintán történt bemérést megelőzte egy 132 fős pilot-vizsgálat, melynek eredményei a nagy minta eredményeivel összevetésre kerülnek. A következtetésekhez sajátos keretet kínál, hogy míg a kisebb mintán papír-ceruza kérdőív felvétel történt, addig a nagyobb minta on-line töltötte ki a kérdőíveket, továbbá ez utóbbi mintát jellemzően kimagasló kognitív képességű fiatalok alkották. Munkánk nem titkolt célja olyan többdimenziós tanulási/teljesítmény motivációs kérdőív kidolgozása, amely erősség kereső, profil-alapon való gondolkodást tesz lehetővé, továbbá iskolától független terepen is jól működik és az iskolával kevésbé kompatibilis, de kimagasló képességű fiatalok azonosítását is lehetővé teszi.

Kulcsszavak: teljesítménymotiváció, célorientációs elmélet, kérdőív kialakítás, tehetséges tanulók, iskolától független tehetség

Magyar, kínai és Magyarországon élő kínai diákok erőfeszítés-értelmezései

Sebestyén Nóra[1], Fülöp Márta[1,2]
[1] ELTE, Pszichológiai Intézet
[2] MTA Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

A vizsgálat célja magyar, kínai és Magyarországon tanuló kínai migráns 13-15 éves diákok erőfeszítés-értelmezésének narratívák segítségével történő feltárása, továbbá a migráció hatásának vizsgálata volt. A felmérésben 49 magyar, 47 kínai, és 43 kínai migráns 7-8. osztályos diák vett részt (átlag életkor: 13,8). A vizsgálat során arra kértük a tanulókat, hogy idézzenek fel olyan konkrét helyzeteket az életükből, amikor intenzív erőfeszítést fejtettek ki (Mukaida és mtsai, 2011). A szövegek tartalomelemzése az Atlas.ti 6.2.szoftver segítségével történt 77 magyar, 79 kínai és 67 kínai történeten. A kódolást két független elemző végezte 14 szempont mentén. Az eredmények jelentős kulturális különbségekre mutatnak rá. A magyar beszámolók érzelemorientáltak voltak, negatív hangsúllyal, továbbá az erőfeszítés és eredmény útja kidolgozatlan volt, valamint

az erőfeszítés kapcsolatokban és érzelmi megküzdésben (pl. halál feldolgozása) betöltött szerepe jelentős volt. A kínai történetekben az eredményre vezető erőfeszítés tükröződött, amely az oktatás terén jelentkezett leginkább, továbbá az erőfeszítés többnyire egy jövőbeni cél elérésére irányult, folyamata kidolgozott volt. A migráns minta erőfeszítés-értelmezése nagymértékben hasonlított a kínai felfogáshoz, az erőfeszítés teljesítmény- és oktatás-centrikussága, kontrollálhatósága és proaktív természete egyértelműen megjelent a származási ország jellemzőihez hasonlóan. Eredményeink hasznos információul szolgálhatnak a magyar oktatásügy számára, továbbá nagymértékben hozzájárulnak a kulturálisan szenzitív pszichológia és pedagógia elősegítéséhez.
Kulcsszavak: erőfeszítés-értelmezés, kulturális összehasonlítás, cél elérése, teljesítmény, érzelmi megküzdés, tartalomelemzés

Mit tudhatunk meg a motivációs levelekből?

N. Kollár Katalin - ELTE, Pszichológiai Intézet

A tanárképzésre jelentkezők motivációs leveleinek tartalmi elemzésével arra a kérdésre kerestünk választ, hogy az ezekből nyerhető információk milyen mértékben megbízhatóak. Vizsgálatunkban a tanárképzés felvételi eljárásában három különböző módon készített motivációs levelet hasonlítottunk össze. A minta az osztott tanárképzés MA szintjére készített motivációs levelekből és az osztatlan tanárképzésre irányított kérdések alapján az egyetemen, valamint ugyanilyen képzésre otthon készített motivációs levelekből állt. A mintát összesen 1409 fő, 386, jelenleg másodéves és 412 első éves osztatlan tanár szakra járó valamint 611 MA tanári szakra jelentkező egyetemista alkotta. A tartami kategóriákat a Richardson és Watt által kidolgozott FITT CHOICE tanári motivációs skála faktorai és a korábbi tartalmi elemzéssel nyert tapasztalataink alapján alakítottuk ki. A motivációs leveleket húsz szempont mentén kódoltuk. Összefüggéseket kerestünk a motivációs levelekhez adott instrukciókkal. Eredményeink szerint a tartalmi körök megjelenést jelentősen befolyásolja az előzetes instrukció, azonban a tapasztalatok eltérő mennyisége a fogalmazásokban így is tükröződik. Másrészt összehasonlítottuk a különböző előképzettségű felvételizők válaszait, és sikerült számos tartalmi különbséget azonosítanunk. A vizsgálat harmadrészt arra kerete a választ, hogy a motivációs levelek szolgáltatnak-e prognosztikus információkat a későbbi tanulmányi eredményekkel kapcsolatban. Vizsgáltuk a megjelenő tartalmi körök összefüggését az elvégzett tanegységek mennyiségével, a tanulmányi eredményekkel globálisan és a pedagógiai-pszichológiai és szaktárgyi képzésben elért eredményekkel. Háttérváltozóként vizsgáltuk a tanult szakok humán/reál/vegyes irányultságának hatását is. Eredményeink egyrészt módszertani tanulságul szolgálnak arra, hogy érdemes irányított instrukciót alkalmazni, ha a motivációs levelek információtartalmát növelni akarjuk. Másrészt sikerült kimutatni a tanári pályával kapcsolatos tapasztalatok jelentőségét. Eredményeink a motivációs levelek felhasználhatóságának korlátaira is szolgáltatnak információkat. Korlátozott számban, de érdekes összefüggéseket találtunk a pályamotiváció tartalmi elemei és a tanulmányi eredményesség összefüggéseivel kapcsolatban. Jobb eredményeket érnek el az

egyetemi tanulmányaik során azok a tanulók, akik a motivációs levelekben kifejezetten megfogalmazzák a pályára való motiváltságukat, akik nem jobb híján választja, viszont mérlegelik, hogy a diploma másra is jó, és a motivációjuk a jövő nemzedékre való hatás és a hátrányos helyzetűek segítése. Eredményeink fontos információkat szolgáltatnak arra is, hogy milyen pályaszocializációs szempontokra érdemes a képzés során figyelni annak érdekében, hogy csökkentsük a korai pályaelhagyók számát.
Kulcsszavak: motivációs levél, pályaalkalmasság, pályamotiváció, tanulás eredményessége

Az érzelmi intelligencia fejlesztése és hatásvizsgálata alsó tagozatos tanulók körében

Kéri Júlia - ELTE PPK, Iskolapszichológia Tanszék

A kutatás középpontjában egy a szerző által kidolgozott érzelmi intelligencia fejlesztő program koncepciójának és módszertanának hatásvizsgálata áll. Az alsó tagozatos korosztálynak szóló módszertan hagyományos iskolai keretek 45 perces óráira kidolgozott egy tanévre szóló foglalkozássorozatot, és az ehhez kapcsolódó tanítóknak szóló 40 órás érzékenyítő tréninget tartalmazza. Elméleti alapját az érzelmi intelligencia Mayer és Salovey – féle képesség alapú modellje képezi, illetve az érzelmi nevelésre vonatkozó más, hazai viszonyokra adaptált nemzetközi irányelvek, sikeres gyakorlatok válogatása, kiegészítve a hazánkban bizonyítottan jól működő alternatív pedagógiák e területre vonatkozó gyakorlatával. A hatásvizsgálat kvantitatív részét a Képes Érzelmi Intelligencia Teszt és a Levels of Emotional Awareness Scale for Children eszközök pre- és post tesztelésének összehasonlítása illetve kontroll csoportokkal való összehasonlítása adja. Jelenleg e kísérleti csoportot négy osztály, közel 80 tanulója teszik ki. Tanítóikkal folytatott interjúk és a foglalkozások után készített jegyzőkönyveik adják a kvalitatív vizsgálat alapját, olyan további kérdések vizsgálatához, hogy hogyan hat az érzelmi nevelés, illetve konkrétan ez a program az iskolai teljesítményre, a tanulás iránti motivációra és a közösségre.
Kulcsszavak: érzelmi intelligencia, fejlesztő tréning, hatásvizsgálat, tanulásmotiváció, közösségfejlesztés

Lelki erőforrások hatásának összehasonlító vizsgálata emlődaganatos betegeknél: újabb eredmények

SZ42

Szervező: **Bányai Éva** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet Affektív Pszichológia Tanszék
Vitavezető: **Bárdos György** - ELTE Egészségtudományi és Sporttudományi Intézet

A szimpózium az MPT XXIV. Országos Tudományos Nagygyűlésén, Egerben tartott szimpóziumunk folytatása Azokról az újabb eredményekről számol be, amelyeket munkacsoportunk a hipnózis, zene, illetve a kiemelt figyelem emlődaganatos betegekre kifejtett hatásával kapcsolatos – 2011 októberétől folyó – randomizált prospektív klinikai

vizsgálata során az eddig beválasztott 125 beteg követése alapján mutatott ki. Az öt intézmény együttműködésével végzett vizsgálat célja annak a hipotézisnek a tesztelése, hogy a kemoterápiához társított hipnoterápia más lelki támogatásnál pozitívabb hatást fejt ki a közepes-magas kockázatú emlődaganatos betegek életminőségére, hangulatára, megküzdési kapacitására és immunfunkcióira, valamint hosszabb távon túlélésére. A hipnoterápia daganatos betegeknél történő széleskörű klinikai alkalmazása előtt fontos annak bizonyítása, hogy a hipnózisban alkalmazott pozitív szuggesztiók valóban kedvező hatást fejtenek ki a rákbetegek gyógyulására. Egyelőre nemzetközi szinten is hiányzik az olyan jól kontrollált, randomizált, prospektív hatásvizsgálat, amelyben emlődaganatos betegeknél a hipnoterápia immunerősítő és végső soron túlélésre gyakorolt hatékonyságát önmagában, megfelelő kontrollcsoportok alkalmazásával vizsgálták volna. Kutatásunk a hipnózis hatását zenei összeállítás, illetve kiemelt figyelem hatásával hasonlítja össze, 5 csoport – hipnózist, illetve zenét hallgató intervenciós csoport, valamint külön intervenció nélküli, kiemelt figyelmet kapó 3 kontroll csoport – eredményeinek összevetésével. Vizsgálatunk tehát mind elméleti, mind gyakorlati szempontból nemzetközileg is jelentős eredményeket hozhat.

A szimpózium bevezető előadásában Bányai Éva és munkatársai röviden ismertetik a kutatás elméleti hátterét, a vizsgálati elrendezést, majd 4 és fél év adatainak összefoglaló elemzése alapján tárgyalják a különböző csoportba tartozó betegek relapszusaira, túlélésére és megküzdési kapacitására vonatkozó eredményeket, valamint ezek összefüggéseit, kiemelve az eredmények elméleti és gyakorlati jelentőségét.

Jakubovits Edit és munkatársainak előadása a különböző lelki támogatások természetes ölősejtekre (NK sejtek) kifejtett hatását hasonlítja össze, és kitér az NK sejtek alcsoportjainak (regulátor NK sejtek; cytotoxikus NK sejtek; memória NK sejtek) alakulására is.

Józsa Emese és munkatársainak előadása az életminőség longitudinális vizsgálata alapján azt mutatja be, milyen különbségek mutatkoznak a különböző beavatkozások hatásaként a kezdetben azonos életminőségről számot adó betegcsoportok között.

Zsigmond Orsolya és munkatársai előadása azt foglalja össze, hogyan facilitálja folyamatában a pszichológiai támogatás a poszttraumás növekedést a kezelés zárásakor (fél évvel a diagnózis után), majd a kutatás zárásakor (3 évvel a diagnózis után).

A szimpóziumban összefoglalt kutatást az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) K 109187 nyilvántartási számú pályázata támogatja.

Kulcsszavak: emlődaganat, lelki támogatás, hipnózis, zene, kiemelt figyelem, túlélés, relapszus, megküzdés, pszichológiai immunkompetencia, életminőség, természetes ölősejtek (NK sejtek), poszttraumás növekedés

Előadások

Kemoterápia kiegészítéseként alkalmazott hipnózis, zene és kiemelt figyelem hatásvizsgálata: prospektív randomizált klinikai kutatás

Bányai Éva[1], Vargay Adrienn[2,3], Jakubovits Edit[4], Józsa Emese[1], Zsigmond Orsolya[2,3], Majer Réka[5], Horváth Zsolt[5]

[1] ELTE PPK Pszichológiai Intézet Affektív Pszichológia Tanszék

[2] ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai Program

[3] Heim Pál Kórház Madarász utcai részleg Gyermek Onkohaematológiai Osztálya

[4] Semmelweis Egyetem ETK

[5] Debreceni Egyetem Klinikai Központ Onkológia Tanszék

Emlődaganatos betegek 5 csoportját összehasonlító vizsgálatunkban etikai és módszertani megfontolások alapján kétféle kiegészítő lelki támogatásban – hipnózis (H), illetve zenei összeállítás (Z) – részesülő betegek állapotát 3 külön lelki támogatásban nem részesülő, de kiemelt figyelmet élvező kontroll csoport eredményeivel vetjük össze. A H, illetve Z csoportba olyan betegek kerülnek random besorolás alapján, akik az Országos Onkológiai Intézetben (OOI) e kétféle „lelki támogatás" hatásvizsgálatára jelentkeznek. A lelki támogatásban nem részesülő kontroll csoportokba (K) a „lelki állapot és gyógyulás" összefüggéseinek vizsgálatára toborozzuk a betegeket: az OOI-ben azokat, akik nem igénylik a lelki támogatás általunk felajánlott formáit, a szombathelyi Markusovszky Kórház Onkoradiológiai Osztályán és a Debreceni Egyetem Onkológiai Intézetében pedig minden beválasztható beteget, akiket aztán egy kérdőív alapján két csoportra osztunk, az egyikbe azok kerülnek, akik vállalnák, a másikba azok, akik nem vállalnák a lelki támogatás hatásvizsgálatában való részvételt. A kutatásba közepes-magas kockázatú emlődaganatos betegeket vonunk be, akik műtétük után egységesen először 3 hetente 4 ciklus AC, majd hetente 12 ciklus PAC kemoterápiás kezelést kapnak. A vizsgálat kezdetekor, majd az 1. PAC kezelés előtt, illetve a kemoterápiás kezelés befejeztével, azután a 12., 24. és 36. havi utánkövetésnél minden vizsgálati csoportban felmérjük a v.sz.-ek életminőségét és pszichológiai immunkompetenciáját. A kemoterápia 25 hetes időtartama alatt a kezelések és a vérképkontroll vizsgálatok alkalmával először feltérképezzük hangulatukat, érzelmi és fizikai állapotukat, majd a kezelés, illetve a vizsgálat végén kikérdezzük őket élményeikről. A H és Z csoport v.sz.-ei fejhallgatón keresztül a kezelések és vérképkontrollok során vagy standard hipnoterápiás szuggesztiósort vagy zenei összeállítást hallgatnak. A betegek immunfunkcióit a szokásos fizikai és vérképvizsgálatok mellett összesen 6 alkalommal a természetes ölősejtek mennyiségének és aktivitásának vizsgálatával is ellenőrizzük. Az előadás az eddig beválasztott 125 beteg adatain alapul. A H csoportban 32 beteg, a Z csoportban 29, a 3 csoportból összevont K csoportban 27 beteg már befejezte a kemoterápiás kezelését, és megvolt a kezelészáró interjúja is. A H csoportban 13, a Z csoportban 12, a K csoportban 4 betegnél már a 3 éves utánkövetést lezáró interjút is felvettük. A H csoportban eddig 4, a Z csoportban 2, a K csoportban 4 betegnél következett be relapszus távoli áttét miatt, e betegek közül a

két intervenciós csoportban 2-2, a K csoportban 4 beteg hunyt el. A betegek pszichológiai- és testi immunkompetenciája, az életminőség, valamint a záróinterjúk elemzése több faktorban a hipnózis szignifikáns, tartósan pozitív hatását igazolja, azonban a hatás mértéke az idővel változik.

Az előadást az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) K 109187 nyilvántartási számú pályázata támogatta.

Kulcsszavak: emlődaganat, hipnózis, zene, kiemelt figyelem, relapszus, pszichológiai immunkompetencia, életminőség

Kemoterápia kiegészítéseként alkalmazott hipnózis, zene és kiemelt figyelem hatása melldaganatos betegek természetes ölősejt aktivitására

Jakubovits Edit[1], Pállinger Éva[2], Horváth Zsolt[3], Bányai Éva[4]

[1] Semmelweis Egyetem ETK

[2] Semmelweis Egyetem Genetikai, Sejt- és Immunbiológiai Intézet

[3] Debreceni Egyetem KK ÁOK Onkológiai Intézet

[4] ELTE PPK Pszichológiai Intézet Affektív Pszichológia Tanszék

A kemoterápiához társított lelki támogatás átfogó hatásvizsgálatán belül most arról a vizsgálatról számolunk be, ami a lelkiállapot módosításának és a társas támogatás hipnózissal történő közvetítésének immunrendszerre gyakorolt hatásait a zene és az empátiás kiemelt figyelem hatásaival veti össze. Az immunrendszerre gyakorolt hatást a tumor ellenes immunitás leghatékonyabb effektor sejtjei, a természetes ölősejtek (NK sejtek) funkcionális állapotának és fenotípusának áramlási citometriás módszerekkel történő jellemzésével követtük nyomon. A perifériás vérből izolált NK sejtek aktivitását in vitro kísérleti rendszerben, K562 erythroleukaemia sejtekkel szembeni citotoxikus aktivitásuk alapján határoztuk meg (n=465). A perifériás vérben keringő NK sejt alcsoportokat (regulátor NK sejtek; cytotoxikus NK sejtek; memória NK sejtek) többszintű immunfenotizálással azonosítottuk, illetve jellemeztük azoknál a betegeknél, akiknek adatai teljes mértékben rendelkezésre állnak a 3 éves utánkövetés során (n=16). Elvárásaink és előzetes eredményeink szerint azoknál a betegeknél, akik hipnózisban immunaktivitást fokozó szuggesztiókat kaptak (n=6) nagyobb természetes ölősejt működést fogunk tapasztalni, mint a zenét hallgató (n=6) vagy a csak társas támaszt kapó betegek (n=4) esetében. A mérések még folyamatban vannak. Eredményeinket a betegek vérképadataival összefüggésben vitatjuk meg. Az előadást az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) K 109187 nyilvántartási számú pályázata támogatta.

Kulcsszavak: emlődaganat, hipnózis, zene, kiemelt figyelem, immunaktivitás, természetes ölősejtek (NK sejtek)

Kemoterápiát kísérő hipnózis, zene, illetve kiemelt figyelem hatásának longitudinális vizsgálata emlődaganatos nők életminőségére

Józsa Emese[1], Márián Renáta[2], Németh Georgina[2], Tisza Kálmán[2], Vargay Adrienn[2,3], Bányai Éva[1]

[1] ELTE PPK Pszichológiai Intézet Affektív Pszichológia Tanszék

[2] ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai Program

[3] Heim Pál Kórház Madarász utcai részleg Gyermek Onkohaematológiai Osztálya

A daganatos betegségek világszerte egyre gyakoribbak, a nők körében pedig az emlődaganat a leggyakoribb. A rákbetegség diagnózisa még manapság is stigmatizál, ami hozzájárul az életminőség romlásához, hiszen magas daganatos distresszt okozva negatív hatást gyakorol a daganatos betegek testi- és lelki egészségére, immunfunkcióira és életminőségére. Jelen vizsgálatunk a "Lelki erőforrások és gyógyulás" kutatás részeredményeit mutatja be. Egyrészt összehasonlítja az Országos Onkológiai Intézetben (Budapest), a Vas Megyei Markusovszky Lajos Kórházban (Szombathely), valamint a Debreceni Egyetem Onkológiai Intézetében 2011-2016 között kezelt összesen 125 emlődaganatos nő és az ehhez a mintához illesztett egészséges kontroll személyek életminőségét, másrészt az emlődaganatos mintában a kemoterápiát kísérő hipnózis, zene, illetve kiemelt figyelem hatását vizsgálja az emlődaganatos nők életminőségére. Az életminőséget a WHOQOL-100 kérdőívvel vizsgáltuk. A WHOQOL-100 kérdőív az életminőséget 6 tárgykörben méri: fizikai egészség, pszichológiai egészség, függetlenség szintje, társas kapcsolatok, környezet és spiritualitás. Az általános egészségi állapot különálló faktort képez. Az emlődaganatos mintában a kemoterápiás kezelés megkezdése előtt, a kemoterápiás szer váltásakor, a kemoterápia végén, illetve az utánkövetések alkalmával 12 havonta, mindösszesen 6 alkalommal került sor a kérdőív felvételére. Eredményeink szerint a kemoterápia megkezdése előtt az emlődaganatosok az egészséges illesztett mintánál egységesen szignifikánsan rosszabbnak ítélték a munkaképességüket, fizikai környezetüket, általános egészségüket, valamint függetlenségüket, azonban az egészséges kontroll személyeknél magasabb pontszámot értek el a társas kapcsolatok, a társas támogatás, a biztonság és az energia faktorokban, továbbá a szociális tárgykörben. A kemoterápia általában rontotta a betegek életminőségét, azonban a pszichológiai intervencióban részesülő emlődaganatos csoportok a kezelés különböző fázisaiban különböző mértékben ki tudták védeni ezt a negatív hatást. A hipnózis kedvezően hat az általános és a pszichológiai egészség, a függetlenség, a társas kapcsolatok és a környezet megítélésére, míg a zene a spiritualitásra és a pozitív érzelmekre. A hatás a legtöbb kellemetlen mellékhatással járó AC kezelés befejezésekor mutatkozott a legerősebbnek. Eredményeinket a betegek megküzdési kapacitásának, pszichológiai immunkompetenciájának változásaival összefüggésben elemezzük. Az előadást az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) K 109187 nyilvántartási számú pályázata támogatta.

Kulcsszavak: életminőség, emlődaganat, hipnózis, zene, kiemelt figyelem, megküzdés, pszichológiai immunkompetencia

Poszttraumás növekedés longitudinális vizsgálata különböző lelki támogatásban részesülő melldaganatos betegeknél

Zsigmond Orsolya[1,2], Váradi Fanni[3], Bányai Éva[4]

[1] ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai Program

[2] Heim Pál Gyermekkórház Onko-haematológiai Osztály

[3] ELTE PPK Pszichológiai Intézet

[4] ELTE PPK Pszichológiai Intézet Affektív Pszichológia Tanszék

A melldaganatos betegség diagnózisa és maga a kezelés átélése is traumatikus élethelyzet - stresszt, félelmet és szorongást vált ki. Ez módosult tudatállapot kialakulásához vezet, amelyben a személyek sokkal érzékenyebbé, a szuggesztív hatásokra sokkal nyitottabbá válnak. A hipnózis, amely társas közegben kialakult módosult tudatállapotnak tekinthető, hatékony kontextus a társas támogatás kommunikálására és pozitív szuggesztiók használatára. Ha társas támogatást nyújtva a résztvevők figyelmét a pozitív élmények felé irányítjuk, akkor jobb együttműködést, pozitív testi hatásokat, sőt poszttraumás növekedést is elindíthatunk. A poszttraumás növekedés Tedeschi és Calhoun alapján úgy foglalható össze, mint nagyfokú kihívással való küzdelem talaján megélt pozitív pszichológiai változás. Ennek folyamán a trauma előtti alkalmazkodás képessége fejlődést mutat. Vizsgálati személyeink az Országos Onkológiai Intézet (OOI), a Vas Megyei Markusovszky Lajos Kórház Onkoradiológiai Osztálya és a Debreceni Egyetem Onkológiai Intézete magas kockázatú emlődaganatos betegei közül kerülnek ki, akik a standard kemoterápiás protokoll szerinti kezelésben (4AC + 12 PAC) részesülnek. Az intervenciós csoportokba tartozó betegeink a kemoterápiás kezelés során, majd a rákövetkező héten a vérképkontrollok alkalmával standard hipnoterápiás szuggesztiósort (n=23), illetve azonos hosszúságú zenei összeállítást (n=27) hallgatnak mp3 lejátszóról fülhallgatón keresztül. A kontrollcsoportba (n=20) tartozó többi betegünk semmit sem hallgat a kezelés és a vérképkontroll alkalmával, de velük is ott vagyunk a kezelés alatt. A kutatást eddig 29 betegünk fejezte be, az ő poszttraumás növekedésüket (PTN) folyamatában is vizsgálni tudtuk. Jelen vizsgálatban arra a kérdésre kerestünk választ, hogy vajon a pszichológiai támogatás (hipnózis, zene, vagy a kontroll csoportnál kiemelt figyelem) tudja-e folyamatában facilitálni a PTN-t, s hogy mikor hangsúlyosabb a PTN - a kezelés zárásakor (fél évvel a diagnózis után) vagy a kutatatás zárásakor (3 évvel a diagnózis után). A poszttraumás növekedésérzés megjelenését a Tedeschi és Calhoun féle Poszttraumás Növekedésérzés Kérdőív, valamint elméleti alapú tartalomelemzés segítségével vizsgáltuk. A tartalomelemzés során a Tedeschi és Calhoun által kidolgozott kérdőív (Posttraumatic Growth Inventory) faktorait – 1) Az élet fokozott értékelése; 2) Jelentéstelibb interperszonális kapcsolatok; 3) Személyes erő fokozódása; 4) Új lehetőségek felfedezése; 5) Spirituális és egzisztenciális szféra megváltozása – kerestük betegeink legépelt, kezelést, valamint kutatást lezáró interjúinak szövegében, 3 független kódolóval. Előzetes eredményeink alapján a betegek nagy részénél (86%) már a kezelés zárásakor tetten érhető a poszttraumás növekedés, de ez 3 év után még nagyobb mértékben jelenik meg.

Az előadást az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) K 109187 nyilvántartási számú pályázata támogatta.
Kulcsszavak: trauma, melldaganatos betegség, poszttraumás növekedés, tartalomelemzés, pszichológiai intervenciók, longitudinális vizsgálat

Menekültválság előtt és után: A menekültekkel kapcsolatos attitűdök és a segítés motivációi

SZ43

Szervező: **Kende Anna** - ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék
Lantos Nóra Anna - ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék
Vitavezető: **Bigazzi Sára** - PTE Pszichológiai Intézet

A menekültválság a rendszerváltás óta nem látott mértékben mozgósította az embereket egy társadalmi/politikai üggyel kapcsolatos kiállásra. Ugyanakkor a kialakult helyzet a társadalom megosztottságát is mélyítette, míg a kormánypárt a közvélemény idegenellenességére és a nemzeti identitás zártságára építő kampány formájában nyúlt a menekült-kérdéshez, a kormánypolitikát elutasító, az azt kritizáló politikai oldal és számos civil szervezet a menekültekkel való szolidaritás mellett foglalt állást. Ebben a kiélezett politikai helyzetben a társas befolyás folyamatainak megértése különösen fontos, hiszen enélkül nem jósolhatók be az egyének viselkedéses reakciói, illetve ennek ismeretében tervezhetők azok az intervenciók, amelyek megállíthatják vagy akár visszafordíthatják az elmélyülő társadalmi konfliktusokat mind a magyar társadalmon belül, mind a magyarok és a menekültek, illetve a magyarok és Európa kapcsolatában. Kutatásaink a menekültválságot megelőző társadalmi aktivitás, a menekültekkel kapcsolatos attitűdök és reprezentációk témakörében készültek éppen azért, mert úgy tűnt, ez az a társadalmi ügy, amely a társadalom egy jelentős, addig passzív részét mobilizálni tudta, eltérően a hagyományos politikai kérdésektől, mint amilyen a korrupció, a megszorítások és a szakmapolitikai kérdések. Eredményeink visszaigazolták, hogy a morális felháborodás és az empátia mint érzelmi reakció, olyanokat is bevont a politikai aktivizmusba, akik más ügyekben nem hallatták a hangjukat. A menekültek és a menekültekkel kapcsolatos politikára irányuló attitűdök formálásában a nemzeti identitás és a csoporthatárok percepciójának elsőrendű szerep jutott. A magyar nemzeti identitás morális szinten a haza idegenektől való megvédését és a magyar illetve európai kultúrkör értékeinek fenyegetettségét és védelmét aktiválta. Ebből kifolyólag a nemzeti identitás kirekesztő (nacionalista, glorifikáló) formái a csoportok közötti hierarchiát megerősítő cselekvésekre motivált. Ezzel szemben a menekültválság idején megnyilvánuló segítő viselkedés a csoporthatárok egy egészen más definíciójából indult ki, de úgy tűnik, hogy itt is a társadalmi változásokért vállalt kollektív cselekvésekről, és nem csupán az interperszonális segítségnyújtás eseteiről volt szó, amelyet kvalitatív és kvantitatív kutatásaink egyaránt visszaigazoltak. Kutatásaink tehát rávilágítanak arra, hogy a nemzeti identitás különböző, aktuálisan érvényes felfogásai kiemelkedő jelentőségűek a csoportközi viszonyok

tekintetében, és egyszerre képesek az idegenellenesség és a befogadó attitűdök mentén történő mobilizációra.

Kulcsszavak: menekültválság, önkéntesség, kollektív cselekvés, politikai aktivizmus, idegenellenesség

Előadások

A morális felháborodás szerepe a menekültválságot megelőző kollektív cselekvésekben: Az ellen-plakátkampány támogatásának motivációi

Csaba Sára, Belinszky Anna, Lukács Zsófia Anna, Kende Anna
ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék

A kormány bevándorlás- és menekültellenes retorikája már a 2015. nyári menekülthullámot megelőzően jelentős társadalmi aktivitást generált. A nemzeti konzultáció és a kihelyezett óriásplakátok sokakból erős ellenérzéseket váltottak ki, amelynek eredményeként két, eddig kevésbé jellemző megmozdulási forma alakult ki: gyűjtés kezdődött egy ellen-plakátkampányra, valamint többen radikálisabb eszközökhöz is folyamodtak, és letépték, megrongálták a kihelyezett plakátokat. Az ellen-plakátkampányban résztvevő vagy azzal szimpatizáló emberek körében végzett kutatásunkban (N=1036) azt vizsgáltuk, milyen motivációk mentén köteleződtek el a pénzadomány (mérsékelt), illetve a nagyobb kockázattal járó plakátrongálás (radikális) mint politikai aktivizmus mellett az emberek. A megkérdezettek közül 29-en vettek részt plakátrongálási akciókban és 142-en támogatták anyagilag az ellen-plakátkampányt, magukkal az akciókkal pedig a válaszolók több mint 70%-a egyetértett. Eredményeink a morális felháborodás kiemelkedő szerepére hívták fel a figyelmet: azok az aktivisták, akik morális motivációk mentén csatlakoztak az akcióhoz, erősebben támogatták mind a mérsékelt, mind a radikális megmozdulási formákat, mint azok, akiket pusztán a politikai elégedetlenség vezérelt. A vélemény alapú csoportidentitás mediátor változóként volt jelen a morális motivációk és a politikai akciók támogatásának kapcsolatában. Ebből következően az ellen-plakátkampány hagyományos politikai akcióktól eltérő megnyilvánulási formái olyanok számára is lehetővé tették az ellenvéleményt megfogalmazó csoporttal való azonosulást, akik korábban nem találtak megfelelő terepet véleményük kinyilvánítására. Azonban míg a mérsékelt akciók támogatásának varianciája csak a véleményalapú identitásból magyarázható, a radikális akciók szempontjából a kormánypolitika észlelt illegitimitása és az illegális eszközök bizonyos körülmények közötti elfogadása is szignifikáns prediktor. Kutatásunkban feltűnő továbbá, hogy a morális felháborodástól vezérelt résztvevők között nagyobb arányban voltak nők (71%), mint a minta egészében (64 %). Az ellen-plakátkampány tapasztalati arra világítottak rá, hogy a morális felháborodás, valamint az ezzel összefüggő ideológiai motivációk akkor válhatnak jelentőssé, ha a felháborodás forrása a megszokottól eltérő politikai terepen jelenik meg, és így olyan embereket is elér, akikre kevésbé jellemző a politikai véleményük kinyilvánítása a hagyományos részvételi keretek között.

Kulcsszavak: Plakátkampány, menekültek, morális felháborodás, kollektív cselekvés, politikai aktivizmus

A menekültválság reprezentáció és a szociális identitás lehetséges összefüggései magyar és horvát mintán

Serdült Sára, Bigazzi Sára, Harmouche Margaréta, Garma Katarina
PTE Pszichológiai Intézet

Az IOM (International Organization for Migration) jelentései szerint 2015-ben 1,006,000 menekült érkezet Európába, mely szám azóta is folyamatosan növekszik. A jelenség felkészületlenül érte a tranzit országnak számító Horvátországot és Magyarországot, ahol a válságra adott szélsőséges, társadalmi szintű válaszok tanúi lehettünk. Vizsgálatunk a szociális reprezentációelmélet kereteibe ágyazva vizsgálja a menekültekről alkotott reprezentációkat a társas identitás függvényében; feltételezve, hogy a társas identitás aktiválásán keresztül viszonyulunk az ismeretlenhez és azzal való megküzdéshez. (Jovchelovich, 1996). Kutatásunkban egy összetett teszbatterián keresztül az vizsgáltuk, hogy két különböző történelemmel és történelmi narratívával rendelkező nemzet a nemzeti identitás függvényében mikét küzd meg a menekültválsággal. A kérdőív – melynek itemei egy 90 fős pilot tanulmány eredményeire épülnek - két viszonyrendszerre kérdez rá: egyrészt a saját nemzethez fűződő kapcsolatra (érzelmek, az azonosulás központi elemei) másrészt a menekültekkel való viszonyulásokra (érzelmek, attribúciók, a menekült válságra és annak kezelésére vonatkozó vélekedések). Hipotéziseink szerint a nemzeti azonosulás függvényében szélsőségesen polarizált reprezentációkat kapunk; azaz hogy a menekültek, mint háborús üldöztetésnek kitett emberek, vagy pedig megélhetési célból érkező illegális migránsok reprezentálódnak, az a saját nemzettel való azonosulás mennyiségi és minőségi mutatóinak a függvénye. Azt feltételezzük, hogy a nemzettel való kritikusabb és ambivalensebb azonosulás tágabb társas kategóriák aktiválódását teszik lehetővé, szemben a nemzettel feltétel és kritika nélkül azonosulókkal, mely különbség eltérő csoportközi viszonyulásokban manifesztálódik. A horvát magyar mintában is különbségeket feltételezünk, miszerint a nemzeti identitás sajátosságai miatt a magyar mintában megjelenő reprezentációk sokkal inkább polarizáltabbak és történelmi események mentén lehorgonyzottak, mint a horvát mintában.
Kulcsszavak: társas identitás. szociális reprezentáció, menekült, lehorgonyzás

Segítők vagy politikai aktivisták? A csoportközi segítés motivációi a menekültválság kapcsán

Kende Anna, Lantos Nóra Anna, Belinszky Anna, Csaba Sára, Lukács Zsófia Anna
ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék

A menekültválság kezelésében önkéntes segítők tömegei vették ki részüket Európaszerte. A Magyarországon kialakult krízis miatt a menekültek érdekében tett csoportközi segítés korábban példa nélküli méretet öltött, ahol a segítés egyszerre jelentett karitatív, hagyományos értelemben vett önkéntes tevékenységet, ugyanakkor a kormány elhatáro-

lódó, szolgáltatásokat nem nyújtó politikájával való szembeszegülést is. Ezért kérdőíves kutatásunkkal arra kerestük a választ, hogy a segítők motivációiban elkülöníthető-e a kollektív cselekvés két szintje, az önkéntesség illetve a politikai aktivizmus, és milyen prediktorokat azonosíthatunk az elsősorban proszociális motivációjú önkéntesség, illetve a szélesebb társadalmi változást sürgető, ellenállást kifejező aktivizmus mögött. Az online kérdőív kitöltőit a menekült segítők Facebook oldalain toboroztuk (N = 1459). A menekültválsággal kapcsolatos aktivitás különböző formáit és mennyiségét is mértük, mint a segítségnyújtás és politikai vélemény kifejezése személyesen vagy online, illetve vizsgáltuk az önkéntesként, illetve aktivistaként való azonosulást, és a cselekvés egyéb motivációit. A nem fontos változónak mutatkozott, hiszen az önkéntes segítségnyújtás szignifikánsan inkább a nőkre, míg a klasszikus politikai véleménynyilvánítási formák inkább a férfiakra volt jellemző. Az előzetes aktivitás kiemelkedő mértékben jósolta be a választott cselekvési formát. Ugyanakkor a hasonló véleményen lévőkkel való azonosulás és a morális meggyőződések, illetve az észlelt illegitimitás, azaz a kormány menekültpolitikájával való egyet nem értés mindkét tevékenység szempontjából jelentősek voltak, így eredményeink szerint nem húzható határozott választóvonal a kétféle cselekvés közé a menekültválság kontextusában. A segítők között éppolyan jelentősek voltak a társadalmi változásra irányuló motivációk, mint a politikai aktivisták körében. Mindazonáltal bizonyos tényezők miatt ők a segítségnyújtást tartották az adott helyzetben adekvát megnyilvánulási formának, illetve ez a cselekvési forma állt hozzájuk közelebb, így történhetett, hogy olyanok is aktivizálódtak, akik politikai ügyekben korábban nem vállaltak aktív szerepet. Vagyis a menekültválság erősen átpolitizálódott kontextusában az önkéntességet valójában a társadalmi változásokért végzett aktivizmus egyik formájának kell tekintenünk.

Kvalitatív kutatások a menekülteket segítő önkéntesek körében

Ujhelyi Adrienn[1], Csaba Sára[1], Gerlei Anna[1], Belinszky Anna[1], Csuvik Gábor[2], Kende Anna[1]

[1] ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék

[2] ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Kutatásunk elsődleges célja az volt, hogy feltárjuk a menekülteket segítő önkéntesek attitűdjeit és motivációit. Ehhez először tartalomelemzés alá vetettük a segítők által leginkább használt közösségi médiafelületeket. Leginkább arra fókuszáltunk, hogyan válnak a kezdetben passzív szemlélődők önkéntes segítővé, tehát milyen folyamatok vezetnek a segítő viselkedés kialakulásához. Az eredmények rávilágítottak, hogy a menekülteket segítő önkéntesek önmeghatározása hogyan változik, hogyan keverednek a humanitárius és a politikai aktivista szerepek. A kutatás második részéhez interjúkat készítettünk az önkéntes segítők körében. A különböző szervezetetek önkéntesei mellett olyan szakembereket is megkerestünk, akik nem csak a mostani menekültválság idején, hanem már korábban is foglalkoztak menekültekkel vagy más, segítségre szoruló csoporttal. Célunk ezen interjúkkal az volt, hogy feltárjuk, hogyan jelent meg egyéni szinten a társa-

dalmi változás igénye, illetve feltérképezzük azokat az új mintázatokat és motivációkat, amelyek a segítségnyújtás kapcsán felmerültek. Az interjúk sok új információval gazdagították az eddig csak kérdőíves módszerekkel vizsgált kérdést. Interjúalanyaink rávilágítottak az önkéntesség és az ügy politikai jellege közötti komplex és bonyolult kapcsolatra, a segítségnyújtás különböző formáit ismertették meg velünk, és foglalkoztunk azzal a kérdéssel is, hogy mi lehetett az oka annak, hogy az önkéntesek túlnyomó többsége nő volt. Az interjúkból levonható következtetések nagyban segítik annak a társadalmi összefogásnak a megértését, amelynek tanúi lehettünk az elmúlt hónapok során.
Kulcsszavak: menekültválság, önkéntesség, politikai motivációk, kvalitatív módszerek, közösségi média

Mentális térképezés: kutatások és módszertani megfontolások

SZ44

Szervező: **Dúll Andrea, Brózik Péter**
ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék,
BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék

Szimpóziumunk a kognitív térkép és ennek vizsgálati lehetősége, a mentális térképezés módszere köré épül. Az első előadás (Keszei et al.) egy olyan kutatás módszertani mozzanatairól számol be, amelyet egy balatonfelvidéki műemléképület felújításához kapcsolódóan végeztek el a kutatók azzal a céllal, hogy feltárják az épület leképeződését a település lakói fejében. Az eredményeket a participációs (részvételi) településfejlesztésben a gyakorlatban is használták, az előadásban azonban a kategóriarendszer kialakításának módszertani kérdései kerülnek bemutatásra. A második előadásban (Brózik, Keszei, Dúll) Budapest két nevezetes közteréről, az Oktogonról és a Blaha Lujza térről kialakult mentális reprezentációkat elemezzük módszertani és tartalmi szempontból. A két tér adottságai (hasonlóságaik és eltéréseik) izgalmas módon tükröződtek a leképezésekben, és a vizsgálat arra is rávilágított, hogy az elemzésből kirajzolódik egy egységes (köz)térreprezentáció-elemző kategóriarendszer is. A harmadik előadás (Lippai, Dúll) egy új mentális térképezési vizsgálóeljárást, a placemetriát és annak felhasználási lehetőségeit mutatja be kutatási és bevatkozási helyzetben, a Derecskei Gyümölcsös építészeti áttervezésének példáján. A negyedik előadásban (Kiss et al.) a deviancia (droghasználat) városi térreprezentációját elemezzük. A térszintaxis a terek jelentések mentén történő használatát tükrözi. Egy szerfogyasztó önéletrajzában leírt szerfogyasztáshoz kapcsolódó élményeket „térképre helyezve” kimutatható a szerfogyasztás és szermentes állapotokhoz tartozó útvonalak összerendeződése a szerfogyasztási állapotot tükrözö térszintaktikai rendszerekbe, Az előadás kitér a térszintaxis lehetséges szerepére a prevencióban és a rehabilitációban is. A szimpózium előadásai nyomán szándékunk szerint kirajzolódik, hogy a mentális térképezés – bár nagyon sokféle módszertani jellemző és módszer tartozik a metodológiába – jól alkalmazható elméleti és alkalmazott kutatásokban egyaránt. A szimpózium előadásai nyomán szándékunk szerint

kirajzolódik, hogy a mentális térképezés – bár nagyon sokféle módszertani jellemző és módszer tartozik a metodológiába – jól alkalmazható elméleti és alkalmazott kutatásokban egyaránt.

Kulcsszavak: környezetpszichológia, kognitív térkép, mentális térképezés, tartalomelemzés, városi terek, droghasználat

Előadások

Egy mentális térképezés vizsgálat kódrendszerének kidolgozása: módszertani megfontolások

Keszei Barbara[1,4], Frankó Luca[1], Sági Zsuzsanna[1], Dúll Andrea[2,3]

[1] ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola

[2] ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék

[3] BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék

[4] BGE, Üzleti Szakoktató és Pedagógiai Intézet

A mentális térképezés, mint kvalitatív vizsgálati eszköz használata az 1960-as évekre nyúlik vissza (Lynch, 1960). A kutatott környezetek jellege és léptéke (városi környezetek, otthonok, iskolák, munkahelyek stb.) közötti eltérések, valamint az eszközt használó diszciplínák sokszínűsége (pszichológia, szociológia, antropológia) miatt azonban nem alakult ki egységesen alkalmazható instrukció vagy kódrendszer. Ez előny is és hátrány is: a pontos módszertan minden esetben idomul az aktuális feltételekhez. Előadásunkban egy a Balatonfelvidék 5 településén zajló, transzdiciplináris megközelítésű kutatás (kutatásvezető: Dúll Andrea) kódrendszerének kialakítását mutatjuk be, kitérve a legfontosabb módszertani megfontolásokra. A vizsgálat során a térség lakói – interjú és kérdőívek kitöltése után – mentális térképeket készítettek saját településükről és tágabb életterükről, a Nivegy-völgyről. A kérdőívekből származó kvantitatív adatokra itt nem térünk ki. A mentális térképek elemzésének célja a megkérdezettek lakóhelyükkel kapcsolatos viszonyulásának, gondolatainak és érzelmeinek feltérképezése volt. Egy olyan kódrendszert kellett tehát kidolgoznunk, mely képes a konkrét helyszínek egyedi elemeinek, valamint a térség gazdasági, történelmi és kulturális jellegzetességeinek megragadására, ezzel együtt összehasonlítható más, hasonló jellegű mentális térképes vizsgálatok eredményeivel. A kódrendszer kialakítását 3 kutató végezte. Ketten az adatfelvételben is részt vettünk, egy személy pedig sosem járt a térképek helyszínén. A kódrendszer kidolgozásának első lépése a mentális térképeken szereplő rajzi elemek számbavétele, majd azokból a legkisebb egységek, a kódok kialakítása volt. Következő lépésként a tartalmilag összekapcsolódó kódokból kategóriákat, azokból főkategóriákat hoztunk létre, melyek általánosíthatóak, akár más vizsgálati helyszínen is felhasználhatóak a későbbiekben. Ezután került sor az ún. szimbolikus kategóriák megalkotására. Ezek olyan jelentésteli egységek, melyek a tartalmi kódokból indulnak ki, de kialakításuk során a helyismeret és az adatfelvétel során szerzett tapasztalatok is szerepet játszottak. A tartalmi elemek vizsgálata után fontosnak tartottuk a mentális térkép, mint rajzi produktum

egészleges szempontok mentén történő elemzését is. Ebben a szakaszban a rajzelemzés szakirodalma (Vass, 2006, Sági, 2012) mellett korábbi, városi terekben zajló kutatásaink (Keszei et al., 2014) tapasztalataira támaszkodtunk. Előadásunkban részletesen, képekkel és példákkal gazdagon illusztrálva mutatjuk be a kód- és kategóriarendszerünket, elsősorban magára a kategóriakialakítási folyamatra, valamint a közben felmerült kihívásokra és az azokra adott megoldásokra koncentrálva.
Kulcsszavak: mentális térképezés, kvalitatív kutatásmódszertan, környezetpszichológia, kódrendszer, egészleges kategóriák, szimbolikus kategóriák, transzdiszciplináris megközelítés

Közterek mentális leképeződése: a Blaha Lujza tér és az Oktogon mentális térképezéses vizsgálatának eredményei

Brózik Péter[1,2], Keszei Barbara[3], Dúll Andrea[1,2]
[1] ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék
[2] BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék
[3] BGE, Üzleti Szakoktató és Pedagógiai Intézet

Ahogy az épített környezetek esetében általában, a nagyvárosi közterek kapcsán is fontos és érdekes kérdés, hogy a múltban kialakított és lassan változó fizikai/épített környezet hogyan lesz alkalmas a városhasználók újabb és újabb generációinak mindennapi tevékenységeinek végzésére. Vajon hogyan „alkalmazkodik" a városi környezet a megváltozó térhasználati módokhoz? Vagy a városhasználók mennyiben érzik korlátozónak, akadályozónak a régebben kialakított köztereket? A konferencián bemutatott előadásunkban két budapesti tér kapcsán vizsgáljuk, hogy a városhasználók milyen mentális reprezentációkat alakítanak ki a terekről, ezek mennyiben függenek a tér adottságaitól, illetve a használati módoktól. Vizsgálatunkban Budapesten tanuló felsőoktatási hallgatókat kértünk arra, hogy rajzoljanak szabad felidézéses (free recall) mentális térképeket két térről, az Oktogonról és a Blaha Lujza térről. Az elkészült rajzokat tartalomelemzésnek vettettük alá. A vizsgálat céljai, kérdései a következők voltak: 1.) A rajzok alapján meghatározható-e a városi környezet elemeiből egy készlet (elem-tár), amely alkalmas lehet arra, hogy városkutatásokban felhasználható legyen? 2.) Van-e szisztematikus eltérés a két tér mentális térképei között? A vizsgálat első szakaszában a Blaha-rajzokat elemeztük. A rajzok alapján tartalmi kategóriákat alakítottunk ki: ezek egyrészt az ábrázolásmódra vonatkozó (pl. csak a teret ábrázolja vagy a környező városrészeket is), másrészt a rajz elemeit azonosító (pl. villamossínek) kódokból épülnek fel. Ezután elemeztük, hogy ez a kategóriarendszer mennyiben „átvihető" egy másik városi köztér (jelen esetben az Oktogon) elemzésére. Eredményeink szerint a kidolgozott kategóriarendszer és ez a fajta elemzés alkalmas arra, hogy – kezelve a különböző városi terek egyediségét is – általánosságban vizsgálhatóvá tegye a városi környezeteket. A második kutatási kérdés kapcsán azt vizsgáltuk, hogy a két tér (amelyek különbözőségük ellenére sok mindenben hasonlítanak: pl. 4-6 villamos vonal, két széles és forgalmas út kereszteződése stb.) mennyiben egyezik, illetve tér el az előbb említett városi környe-

zetek/kategóriák tekintetében. Eredményeink szerint, elvárásainknak megfelelően a rajzokon az Oktogon rendezettebbnek, nyugodtabbnak mutatkozik – vagyis az ábrázolásokon a terek sajátosságainak megfelelően (azaz a két téren eltérően) jelennek meg azok a „nyilvánvalóan" hasonló városi környezeti elemek (pl. szmog, tömeg). Eredményeink alátámasztják, hogy a városi környezet reprezentációja valójában nem kizárólag a fizikai környezet kialakításától (pl. Blaha vagy Oktogon konkrét építészeti megvalósulása) függ, hanem sokkal inkább a napi városhasználati tapasztalatok alakítják.
Kulcsszavak: mentális térképezés, tartalomelemzés, városi köztér

Placemetria alkalmazása a környezetpszichológiai szakértői munkában

Lippai Edit, Dúll Andrea
ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék

Az egy évszázada használt módszer, a szociometria alapgondolata, hogy a társas kapcsolatrendszerek hálózata az egyének közötti rokonszenvi kapcsolatokból épül fel. Ha ezeket az érzelmi választásokat feltérképezzük, akkor felrajzolható a közösség szerkezete. A placemetria nem más, mint a szociometriai vizsgálat azon részének alkalmazása fizikai környezetre, amely feltárja a társas környezet egységeinek érzelmi hierarchiáját, funkció szerinti megoszlását. A placemetria tehát abban hoz újat, hogy a környezetpszichológia gondolkodásmódjának megfelelően egy eddig csupán szociális környezetre alkalmazott mérési technikát kiterjeszt a fizikai környezetre is. Célja, hogy feltárja a szociofizikai környezet egységeinek érzelmi hierarchiáját, funkció szerinti megoszlását. A többszempontú szociometria (amely nem csak a rokonszenvi kapcsolatokkal foglalkozik) őseként Weinberg-et említik, aki 1932-ben állított össze olyan felmérőlapot, amelyen a rokonszenvi választásokon kívül más kritérium is megjelenik. A Mérei-féle többszempontú szociometria hármas célkitűzése (zárójelben a jelen vizsgálatunkban használt átírt értelmezéssel):
1. Ne csak a csoport (környezet) egészéről, hanem az azon belüli társas egységekről (téri elemekről) kapjunk értelmezési támpontot.
2. Terjedjen ki a jellemzés a társas (szociofizikai) mező hierarchiájára, funkció jellegű tagolódásaira is.
3. Adatokat kell kapnunk a választások, kötődések mögötti motivációkról.
A placemetria alapötlete 2005-ben, első kipróbálásának tanulságait 2007-ben publikálták a szerzők, ezt követően építészeti projektekbe beépült módszerként került alkalmazásra. 2015-ben a Derecskei Gyümölcsös átépítésének projektjében képezte az építészeti tervezés előkészítésének környezetpszichológiai szakértői részét. A Gyümölcsösben a nyílt napokon a látogatóközönség hely-attitűdjeit mértük fel: placemetriai kérdésekre (pl. Mit mutatna meg a Gyümölcsösből ideérkező külföldieknek?) kellett válaszokat adniuk úgy, hogy a hely térképén elhelyeznek egy-egy jelet a válaszuknak megfelelően. A válaszok összesítésével kirajzolódtak a Gyümölcsös jelenlegi állapotában megmutatkozó használói helyattitűdök (kedvelés, orientáció stb.), amelyek az építésztervezők számára

a tér újraalakításában fontos alapokat jelentett. Az előadásban a placemetria és az építészeti tervezés kapcsolatát mutatjuk meg a konkrét helyattitűdök példáján.
Kulcsszavak: környezetpszichológia, tér érzelmi mentális térképe, placemetria

Térhasználati jellemzők a szerfogyasztás és a felépülés időszakában

Kiss Orhidea[1], Dúll Andrea[1], Rácz József[2], Rácz Katinka[3]
[1] ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék
[2] ELTE PPK Tanácsadás Pszichológiája Tanszék
[3] Kék Pont Alapítvány

A droghasználókkal foglalkozó irodalomban a „megtestesült tereket" mint a drogfogyasztást elősegítő vagy gátló környezeti konstrukciókat írják le Lefebvre nyomán (drugspace). A droghasználat elbeszélt terei ugyanakkor kapcsolatba hozhatók a szerhasználat narratív összetevőivel: például, de Quiencey (Egy angol ópiumevő vallomásai, 1821) londoni térhasználata és az általa elbeszélt „imaginárius" terek esetében (Salt, 2013). Jelen esettanulmánnyal az a célunk, hogy a szerfogyasztásra hajlamosító fizikai környezeti jelzőingereket és útvonalakat azonosítva feltárjuk a szerfogyasztás és a szermentesség szempontjából releváns helyszíneket. Célunk részben módszertani indokoltságú, azaz kíváncsiak voltunk, hogy az adott eljárás eredményes-e emlékezeti rekonstrukciók által körvonalazódott térbeli mozgások értelmes, és szakmai szempontból tartalmas szemléltetésére. Másrészt, ha igen, akkor célunk a szerfogyasztás időszakában bejárt útvonalak megismerése, esetleg tipizálása, távlati célként akár az intervenció és prevenció céljaira felhasználni a kinyert térbeli mozgásokat. Kérdéseink: a több fázisban bemutatott szerfogyasztás és a szermentes időszakok során a fizikai környezet használatában van-e eltérés? Az eltérések alkalmasak-e arra, hogy felismerhetővé és bejósolhatóvá váljanak a szerfogyasztásra hajlamosító fizikai közegek? És ez milyen gyakorlati vonatkozásokat rejt? A helyszínek és útvonalak feltérképezésére a Manum, Rusten és Benze (2009) által kifejlesztett gráf-elemző szoftvert alkalmaztuk. Eszközük, az AGRAPH (Software for Drawing and Calculating Space Syntax Graphs), kapcsolati mátrixokra, azaz helyszíneket jelölő csomópontok közötti kapcsolatokra és az ezek közötti távolságokra végez számításokat és egyben szemléletes megjelenítést is nyújt az eredményekről. A szoftver által felkínált eredmények testreszabható módon alkalmazhatók. Az esettanulmányban Kubiszyn Viktor Drognapló c. önéletrajzi művét elemeztük. Kezdeti eredményeink azt mutatják, hogy a módszertan alkalmas a szerfogyasztás és szermentes állapotokhoz tartozó útvonalak szemléltetésére, ugyanis eltérések tapasztalhatók a különböző fázisok között az alábbiakban: a kezdeti és tiszta időszakban tágabb a bejárt közeg, jellemző a szerek forrásainak keresése, a fogyasztás szociális jellege, a nagyobb mobilitás és a kisebb a helykötődés. Az eltérések olyan mértékűek, melyek alapján felismerhetők és bejósolhatók a szerfogyasztás szempontjából kockázatos városi közegek. Több eset megismerése esetén akár szignifikanciák is megállapíthatók, ami alapján azt reméljük, hogy az eredmények révén a szerfüggőségre hajlamosító

helyszínek és a hozzájuk kapcsolódó tényezők felismerhetőbbé válnak, és ez kitágíthatja a prevenciós és rehabilitációs lehetőségeket.
Kulcsszavak: droghasználat, környezetpszichológia, városi terek, narratív identitás, helyidentitás

Munka és jóllét: értelem, érzelmek és kapcsolatok

SZ45

Szervező: **Matuszka Balázs** - PPKE BTK Pszichológiai Intézet
Martos Tamás - SzTE BTK Pszichológiai Intézet
Vitavezető: **Sallay Viola** - SzTE BTK Pszichológiai Intézet

A 2014-es és 2015-ös Nagygyűléseken bemutattuk az OTKA (PD 105685) által támogatott kutatásunk első eredményeit, mely elsősorban a célok és értelmet adó törekvések párkapcsolati vonatkozásait állította a középpontba. A kutatócsoport és a kutatási folyamat időközben kiegészült a PPKE BTK Pszichológiai Intézetének kutatóival, a párkapcsolati tematika pedig kibővült a munkahelyi jóllét kutatásával. A szimpózium empirikus alapját két adatfelvétel képezi (a továbbiakban: „párkapcsolati" és „munkavállalói" adatfelvételek). A longitudinális „párkapcsolati" minta első adatfelvételi időpontjában összesen 270 tartós párkapcsolatban élő – házas és együtt élő – pár töltött ki egy kérdőívcsomagot, majd a második (a szimpózium tervezésének idején záródó) adatfelvételben 149 párral sikerült egy második, követéses felmérést is elkészíteni. Az itt alkalmazott kérdőív gerincét a Személyes Tervek Kérdőív párkapcsolatokra adaptált, általunk kidolgozott változata képezte, melyben a párok értékelték saját személyes terveiket és a tervekhez kapcsolódó párkapcsolati tapasztalataikat. A kérdőívekben továbbá az egyéni és kapcsolati jóllét mérőeszközei is szerepeltek. A másik („munkavállalói") adatfelvétel szintén a Személyes Tervek Kérdőív adaptált változatát, és további motivációs és jóllétkérdőíveket alkalmazott egy közel 1300 felnőtt magyar munkavállaló online megkérdezésén alapuló kutatásban. Mindkét adatfelvételt kvalitatív adatfelvételi eljárásokkal egészítettük ki (mixed method, azaz kevert módszertanú megközelítés). A szimpóziumban bemutatjuk, hogy a kutatási folyamatban hogyan alkalmaztuk a kapcsolati tudomány (relationship science; Reis, 2007, Finkel és Simpson, 2015) keretét a személyes célok és jóllét pozitív pszichológiai megközelítésével együtt a munka egyéni és társas jelentésének, a munkával kapcsolatos jóllétet befolyásoló tényezőknek a megértéséhez. Martos Tamás és Sallay Viola a párok személyes terveinek sajátosságait elemzik az egyéni és kapcsolati jóllét időbeni alakulása szempontjából, kiemelve a munkával kapcsolatos célok jelentőségét az értelmesnek megélt (közös) élet szempontjából. Matuszka Balázs és munkatársai egy másik megvilágításban mutatják be a munka értelmességének jelentőségét: a munkavállalói minta adatain a munka értelmességének tapasztalatát felmérő, újonnan magyarra fordított kérdőív jellemzőit és az egészségmagatartással való összefüggéseit elemzik. Nagy Alexandra és Csuka Sára ugyanezt a témát folytatják, de a munka értelmességének tapasztalatát a munkahelyi kapcsolatok (az autonómiatámogatás) kontextusába helyezik. Végül Hegedűs Katalin és Sallay Viola környezet-

pszichológiai összefüggésben elemzik a munkahelyi tapasztalatokat. A Munkahely Érzelmi Térképe eljárás segítségével a munka szempontjából jelentős érzelmi-kapcsolati tér sajátosságait mutatják be egy kvalitatív kutatás során készült interjúk segítségével.
Kulcsszavak: munka értelme, párkapcsolatok, kapcsolati tudomány, jóllét, Munkahely Érzelmi Térképe interjú

Előadások

Szeret ÉS dolgozik? A munka értelme a párkapcsolati térben

Martos Tamás, Sallay Viola
SzTE BTK Pszichológiai Intézet

Elméleti háttér: Mind a párkapcsolattal, mind a munkával kapcsolatos tapasztalatok fontos forrásai az emberi jóllétnek és fejlődésnek, egyúttal viszont a stressznek és a kihívásoknak is. A párkapcsolatok és a munkastressz kutatása például a két területet implicit módon egymás riválisának tekinti. A szakirodalomban azonban teret kap annak a kérdésnek a kutatása is, hogy (pl. a közös vállalkozást működtető párok esetében) a partnerek milyen módon élik meg a munka területén kapcsolatuk valamilyen fontos vonatkozását. A párkapcsolat és a munkához való viszony kölcsönös egymásra hatása közelebb vihet mindkét jelenség mélyebb megértéséhez. Célok: A személyes célokat párkapcsolati kontextusban vizsgáló kutatásunk (OTKA PD 105685) frissen rendelkezésre álló longitudinális adatbázisa lehetőséget ad arra, hogy a munkával kapcsolatos személyes terveket azok kapcsolati és személyes dimenzióival együtt vizsgáljuk, és ezáltal pontosabb képet kaphassunk a munkával kapcsolatos célok és a párkapcsolati folyamatok sajátos kölcsönhatásairól. Módszerek: Összesen 270 házas és együtt élő pár töltötte ki a Személyes Tervek Kérdőívet: ennek során egyéni terveiket egy sor kapcsolati szempont mentén is értékelték; pl.: mennyire támogató a partner a tervek megvalósítása során érzelmileg, illetve gyakorlatilag, mennyire érzik közösnek a tervet. Összesen 149 pár vett részt a kutatás második, egy évvel későbbi adatfelvételében, amikor értékelték a korábbi terveik megvalósulását, a tervek személyes és kapcsolati tapasztalatait is. A tervekkel kapcsolatos értékelések mellett mindkét alkalommal sor került személyes és kapcsolati jóllétet felmérő kérdőívek kitöltésére is. Elemzés: A folyamatban lévő elemzések fókusza a) a munkával kapcsolatos célok azonosítása az adatbázisban, b) ezek kapcsolati jelentőségének feltárása más területekhez kapcsolódó tervekhez viszonyítva, c) a munkával kapcsolatos célok sikerességét befolyásoló háttértényezők azonosítása a követéses adatok alapján, illetve d) ezeknek a jellemzőknek az összefüggései az egyéni és kapcsolati jóllét jellemzőivel – különös tekintettel az élet értelmesként való megélésére. Következtetések: A bemutatandó eredményeket az újonnan formálódó szemléleti keret, a kapcsolati tudomány (relationship science, pl. Reis, 2007, Finkel és Simpson, 2015) fogalmainak segítségével értelmezzük.
Kulcsszavak: személyes tervek, kapcsolati tudomány, jóllét, munka értelme

A munka értelmének konstruktuma és összefüggései az egészségkárosító magatartásmódokkal

Matuszka Balázs[1], Martos Tamás[2], Nagy Alexandra[1], Csuka Sára Imola[1]
[1] PPKE BTK Pszichológiai Intézet
[2] SzTE BTK Pszichológiai Intézet

Elméleti háttér: A munka értelmének vizsgálata egy viszonylag friss áramlata a pozitív pszichológiai kutatásoknak. A munka értelem és jelentés telisége pozitív, eudaimonikus, növekedés-fókuszú konstruktum, melynek mérésére Steger és munkatársai (2012) dolgoztak ki mérőeszközt, a Work and Meaning Inventroy-t (WAMI). Korábbi kutatási eredmények alapján az értelemteli munka olyan konstruktumokkal áll összefüggésben, mint a jóllét, a munka érték teliségének érzete, vagy a munkával való elégedettség. A munka értelme és az egészségmagatartás, a mentális egészség valamint az egészségkárosító magatartásmódok közötti összefüggések még nem teljesen tisztázottak, a kérdést kevés kutatás vizsgálta. Célok: Jelen kutatás célja a WAMI magyar változatának alapvető pszichometriai vizsgálata, valamint a munka értelme a dohányzás, az alkoholfogyasztás, a szorongásos és depresszív tünetek közötti összefüggések feltárása magyar mintán. Módszerek: A SE és a PPKE BTK közös kutatásában összesen közel 1300 főből álló, főállásban munkatevékenységet végző felnőtt vizsgálati személyt tartalmazó vizsgálati minta került kialakításra. Jelen kutatás során a WAMI, az AUDIT, a BDI eredményei kerültek felhasználásra. Elemzés és eredmények: Az elemzések során a WAMI pszichometriai mutatóinak megállapításához Cronbach-alfa vizsgálatokra kerül sor. A WAMI és az egészségkárosító magatartásformák közötti összefüggések feltárása érdekében GLM elemzések és többszörös lineáris regressziós elemzés elvégzésére kerül sor.
Kulcsszavak: munka értelme, WAMI, mentális egészség

A munkahelyi jóllétet befolyásoló tényezők: kapcsolatok és személyes értelem

Csuka Sára Imola[1], Nagy Alexandra[1], Matuszka Balázs[1], Martos Tamás[2]
[1] PPKE BTK Pszichológiai Intézet
[2] SzTE BTK Pszichológiai Intézet

Elméleti háttér: A stressz fontos előrejelzője a magyar aktív dolgozók rosszabb egészségi állapotának. Ugyanakkor a stresszel szemben léteznek védelmet biztosító, a sikeres megküzdést elősegítő tényezők, például az értelem érzésével kapcsolatos konstruktumok. Ilyen például a munkatársak felől érkező támogatottság mértéke. Az öndeterminációelmélet kulcsfontosságú eleme az autonómia-támogatás, amelynek a jólléttel való összefüggéseit már korábban is vizsgálták munkahelyi környezetben, a munka értelmességével kapcsolatban ez idáig azonban még nem végeztek vizsgálatot. Célok: Jelen kutatás célja a munkahelyi stressz, a depresszió és a maladaptív megküzdési módok összefüggéseinek vizsgálata, a munka értelmességének függvényében. Továbbá vizsgálat tárgyát képezte a felettestől és a kollégáktól észlelt autonómia támogatás és ezek-

nek a munkahelyi jóllét egyes indikátoraival való összefüggései. Módszerek: Az elemzés a munkavállalói minta keresztmetszeti kérdőíves adatfelvételén alapul. A kérdőívcsomag tartalmazta a Munka Értelme, az Élettel Való Elégedettség és a Munkával Való Elégedettség Kérdőíveket, továbbá a Munkavállalói Társas Légkör Kérdőívet illetve az Észlelt Stressz Kérdőív rövidített, munkahelyi stresszre vonatkozó változatát, a Beck Depresszió Kérdőív és az Alkoholfogyasztási Zavarok Szűrőtesztjének egy-egy rövidített változatát. Eredmények: Az előadásban bemutatjuk a vizsgált változók közötti komplex kapcsolatrendszert, amelyek által nagyobb rálátásunk nyílik a munkahelyi jóllét és az azt meghatározó tényezők – a munka értelmességének megélése és a munkahelyi kapcsolatokban megtapasztalt autonómia-támogatás – pozitív összefüggéseire.
Kulcsszavak: munka értelme, szubjektív jóllét, autonómia-támogatás, munkahelyi stressz, depresszió, maladaptív megküzdés

A munkahely érzelmi térképe és annak munkahelyi jólléttel való lehetséges összefüggései – kutatási eredmények és gyakorlati következtetések

Hegedűs Katalin, Sallay Viola, Martos Tamás
SzTE BTK Pszichológiai Intézet

Előadásunkban a Munkahely Érzelmi Térképe Interjú technika kutatási célú alkalmazását, a módszerrel kapott eredményeket, valamint gyakorlati következtetéseinket mutatjuk be. Elméleti háttér: A munkahelyi fizikai és társas környezet jellegzetességei a testi-lelki egészség, és általános jóllét szempontjából is meghatározó jelentőségűek. A munkahelyhez való affektív elköteleződés összefügg a munkavállaló általános fizikai és mentális egészségi állapotával, a pozitív affektusokkal, a munkával kapcsolatos jólléttel, önértékeléssel és az élettel való elégedettséggel. A munkahelyen megélt negatív élmények és érzelmek, a szégyen és a distressz, a negatív egészségi következmények mellett a munkateljesítmény színvonalának csökkenését is eredményezik. Mindezen érzelmi élmények kialakulásában meghatározó szerepet tölt be a munkahely verbális és nonverbális kommunikációs rendszere. Mindemellett a munkahelyi környezettel való elégedettség a munkával való elégedettség összetevője is, melyet azonban nemcsak a munkahely fizikai tulajdonságai, hanem a dolgozó jellemzői, a szervezeti kontextus, valamint a környezet tényleges és észlelt jellemzői is meghatároznak. A munkahellyel kapcsolatos érzelmi élmények tehát egy komplex fizikai és társas térben keletkeznek, melyek együttesen alakítják a munkahelyi jóllétet. Módszer és eredmények: A Munkahely Érzelmi Térképe Interjú projektív vizsgálati eljárás (Sallay-Dúll, 2006, és Sallay, 2014 alapján), mely során a válaszadó lerajzolja munkahelyének alaprajzát, majd előre meghatározott pozitív és negatív érzelmeket helyez el rajta saját tapasztalatainak megfelelően. Az ezt követő mélyinterjú a munkahely terében zajló érzelmi önszabályozási folyamatokon keresztül a munkahelyi kapcsolatok dinamikáját térképezi fel, azt kutatva, hogy a munkahelyen zajló érzelmi-környezeti önszabályozási folyamatok hogyan vesznek részt a kommunikáció, a társas kapcsolatok és a munkával való elégedettség alakításában. Az

öt munkavállalóval készített 1,5-2 órás interjúkat a környezetpszichológia elméleti keretéből kiindulva a „megalapozott elmélet” (Grounded Theory) elemzési eljárásával elemezzük. Az előadásban bemutatjuk az ennek eredményeképpen létrejött kódfa legfontosabb elemeit és interjúrészletekkel támasztjuk ezeket alá. Konklúzió: Kutatásunk során a környezetpszichológia holisztikus megközelítéséből kiindulva a munkahelyi érzelmi-környezeti önszabályozási folyamatokat, kommunikációs utakat komplex módon feltáró módszert alkalmazunk. Úgy látjuk, hogy a Munkahely Érzelmi Térképe Interjú érzékeny és gazdag adatokat szolgáltató eljárás, mely alkalmas a munkahelyi jólléttel, a munkahelyi elégedettséggel kapcsolatos elméleti megközelítések továbbfejlesztésére, valamint a munkahelyi szervezetfejlesztési folyamatok részeként a gyakorlatban is jól használható.
Kulcsszavak: környezetpszichológia, érzelmi önszabályozás, munkahelyi jóllét, munkahelyi társas kapcsolatok, munkával való elégedettség, megalapozott elmélet.

Munkahelyi jóllét és boldogság szimpózium

SZ46

Szervező: **Gadanecz Péter** - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék
Vitavezető: **Martos Tamás** - Szegedi Tudományegyetem

Az utóbbi évtizedekben a pszichológiai tudományán belül növekvő figyelem követte a pszichológiai jólléttel foglalkozó kutatások eredményeit, melynek személyi és szervezeti jelentőségének felismerésével a munkahelyi jóllét széleskörű vizsgálata is reflektorfénybe került. A munkavállalók jóllétét szem előtt tartó szervezetek megtapasztalhatták a tudományos kutatások által is alátámasztott eredményeket, vagyis hogy a magasabb szintű munkahelyi jóllét növeli az elkötelezettséget és a teljesítményt, ugyanakkor csökkenti a fluktuációt, a hiányzást és a munkahely-elhagyás mértékét. Szimpóziumunkban a témával kapcsolatos legfrissebb hazai kutatási eredményeket mutatjuk be azzal a céllal, hogy további fejlődési irányokat jelöljünk ki a szervezetek és a tudományterület számára, valamint a munkahelyi jóllét növelését szolgáló gyakorlati felhasználás lehetőségeiről számoljunk be. A szimpózium keretein belül Szabó Anett és Kun Ágota bemutatják kutatásukat, melyben pedagógusok munka során átélt boldogságának négy legfőbb dimenzióját tárták fel: munkára vonatkozó visszajelzések és elismerés (kollégáktól, szülőtől, vezetőségtől és a gyerekektől), eredményes és élvezetes óratartás (tudás átadása, érdeklődés és jó hangulat fenntartása), siker (gyerek és pedagógus sikere, problémamegoldás, célok megvalósítása), valamint a kapcsolatok fontossága (együttműködés, öröm okozása, segítségnyújtás), melyek nagy hasonlóságot mutatnak Martin Seligman "PERMA" boldogságmodelljével. Szombathelyi Csilla előadásában a gyakorlati alkalmazás egyik lehetőségeként bemutatásra kerül egy, a munkahelyi jóllét érzését fokozni kívánó, úgynevezett „Pozitív életvezetés tréning” terve, valamint egy ehhez kapcsolódó előzetes felmérés arról, mit jelent laikusok számára a „munkahelyi jóllét” fogalma. Kun Ágota a belső pszichológiai erőforrások (remény, reziliencia és én-hatékonyság) szerepét vizsgálta a munkahelyi jóllét és boldogság hipotetikus modelljében. Ezzel kapcsolatos megállapításai közül többek között beszámol arról, hogy a pozitív pszichológiai erő-

források milyen formában hatnak közvetlenül és közvetetten is a teljesítményre, valamint hogy a pozitív érzelmeknek kulcsszerepe van az erőforrások és a munkahelyi boldogság közötti kapcsolat alakulásában. Gadanecz Péter az egyéni szinten megjelenő szubjektív jólléthez kapcsolódóan a savoringról, mint a pozitív élmények feldolgozásának, hatásuk fokozásának és felhasználásának képességéről, az ezzel kapcsolatos hiedelmekről, valamint azok adott időszakon belül tapasztalt érzelmeinkkel való kapcsolatáról szóló kutatásáról számol be, melyben megállapította, hogy a pozitív élmények felhasználásával kapcsolatos hiedelmek bár kapcsolatban vannak érzelmeink személyes hatásfokával, viszont az egy bizonyos időszakon belül átélt érzelmek tapasztalásának mennyiségére nincsenek hatással.
Kulcsszavak: boldogság, pedagógusok, pozitív életvezetési tréning, belső erőforrások, munkahelyi jóllét, savoring hiedelmek

Előadások

Munkahelyi boldogságtényezők feltárása pedagógusok körében

Szabó Anett, Kun Ágota
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A munkahelyi jóllét és boldogság empirikus kutatása egyre nagyobb teret nyer már hazai viszonylatban is. Jelen kutatás a magyar pedagógusok munka során átélt boldogságának legfőbb dimenziói feltárását tűzte ki célul kvalitatív módszerrel. 295 pedagógus „Mikor érez/él át boldogságot a munkájában?" kérdésre adott szöveges válaszainak tartalomelemzése során négy fő dimenzió rajzolódott ki. A pedagógus boldog-élményében legkiemelkedőbb szerepe a munkájukra vonatkozó visszajelzéseknek és az elismerésnek van (kollégáktól, szülőtől, vezetőségtől és a gyerekektől). Második jelentős dimenzióként az eredményes és élvezetes óratartás és jellemzői érhetők tetten: amikor a pedagógus átadja tudását és felkelti a gyerekek érdeklődését egy jó hangulatú tanóra keretein belül. Harmadik faktorként a siker tényezője jelenik meg, melynek ugyanúgy része a pedagógus személyes sikerélménye, mint a gyerek sikere, de ide tartozik az iskolai élettel kapcsolatos eredmények is, például a problémamegoldás és a célok megvalósítása. A negyedik markáns dimenzió a kapcsolatok fontosságát támasztja alá, melyben szerepet kap az együttműködés, az öröm okozása és a segítségnyújtás is. Ezen főbb kategóriák nagy hasonlóságot mutatnak Martin Seligman új jóllét elméletével, az ún. PERMA modellel, mely szerint a jóllét kialakulásában a pozitív érzelmeknek és kapcsolatoknak, az értelmes munkának, a sikernek és a munkába való bevonódásnak van meghatározó szerepe. Eredményeink ismeretében a munkahelyi jóllét és boldogság növelése érdekében különböző gyakorlati megfontolásokat tehetünk, melyek nem csak specifikusan a pedagógusok, de más munkakörben dolgozók számára is hasznosak lehetnek.
Kulcsszavak: pedagógusok, boldogság, jóllét, tartalomelemzés

A munkahelyi jóllét konstruktumának tartalmi vizsgálata

Szombathelyi Csilla - NAV KEKI, Egészségügyi és Pszichológiai Főosztály Pszichológiai Osztálya

Az angol nyelvterületen használt „workplace well-being" fogalmát a szakirodalom átültette a magyar nyelvbe is és leginkább munkahelyi jóllétnek fordítják. Ismeretterjesztő írásokban megfigyelhető, hogy a jóllét (well-being) fogalmát gyakran keverik a jólét fogalmával, ami azonban egy közgazdasági fogalom. Fentiekből kiindulva tisztázni kívántam, értik-e a „laikusok" a munkahelyi jóllét fogalmát, illetve mit értenek alatta. A vizsgálat egy komplex munkahelyi jóllét kutatás elővizsgálataként fogható fel. A vizsgálatban 31 - legalább egy éves munkatapasztalattal rendelkező – vizsgálati személy vett részt (22-59 év közöttiek; 18 férfi, 13 nő), és válaszolta meg elektronikusan, illetve papír alapon, mit jelent számára a munkahelyi jóllét. A kapott válaszok tartalomelemzését követően elmondható, hogy a vizsgálati személyek hasonló tartalmi kategóriákkal töltik fel a fogalmat, mint amit a szakirodalom is leír angol nyelvterületen a „workplace well-being" fogalmával kapcsolatban. Az eredmények alapján a főbb tartalmi összetevők, melyek mentén a munkahelyi jóllét fogalmát értékelték a következők: társas kapcsolatok, vezetés, munkahelyi környezet, értelemteli munka, kontroll-lehetősége, munkaterhelés.
Kulcsszavak: munkahelyi jóllét, pozitív pszichológia, tartalomelemzés

A belső pszichológiai erőforrások szerepe a jóléttel és boldogsággal összefüggésben: egy lehetséges munkahelyi boldogság modell bemutatása

Kun Ágota - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A pozitív pszichológia térhódításával a boldogság és jóllét kutatások egyre nagyobb teret nyernek, de nem csak a magánélettel összefüggésben, hanem szervezeti, munkahelyi kontextusban is. Számtalan kutatási eredmény támasztja alá, hogy a boldogabb munkavállaló produktívabb, kreatívabb, elégedettebb, sikeresebb a problémák megoldásában, s sokkal erősebb elköteleződést mutatnak a munkájuk és a munkaadójuk iránt. Az eredmények arra is rávilágítottak, hogy az értelmes munkának, a munkahelyi kapcsolatoknak kiemelt szerepe van a pozitív munkahelyi érzelmi átélések kialakulásában. Számtalan elméleti modell és koncepció szól arról is, hogy az olyan belső pszichológiai tényezőknek, erőforrásoknak, mint a reziliencia, remény vagy én-hatékonyság érzet, jelentős befolyása lehet a jóllét-érzet és a boldogság alakulására. Vizsgálatunk során a belső pszichológiai erőforrások szerepét vizsgáltuk a munkahelyi jóllét és boldogság hipotetikus modelljében. Feltételezésünk szerint a belső erőforrások (remény, reziliencia és én-hatékonyság) a jóllétet meghatározó tényezőkön keresztül alapozzák meg a munkahelyi boldogság kialakulását. A belső pszichológiai erőforrásokat jelentő konstruktumokat Luthans (2004) Pszichológiai Tőke koncepciójának megfeleltethető skálákkal, a jóllét determinánsait Seligman (2011) PERMA modelljére épülő, saját fejlesztésű kérdőív segítségével (Kun és mtsai, 2013), míg a munkahelyi boldogságot egy egykérdéses

állítással mértük. A kérdőíveket összesen 295 felnőtt, dolgozó egyén töltötte ki. A kitöltők közül 201 nő és 94 férfi volt (átlag életkor: 41,4). Modellünket útelemzéssel vizsgáltuk (Baron és Kenny, 1986). Az eredmények szignifikáns kapcsolatot mutattak a jóllét kulcsváltozói között (pl. pozitív érzelmek, pozitív kapcsolatok); a pozitív érzelmek és a pszichológiai erőforrások, valamint a pozitív érzelmek és a boldogság között. A modell legmarkánsabb jellemzője, hogy a pszichológiai erőforrások és a boldogság közötti kapcsolatot elsődlegesen a pozitív érzelmek mediálják. Az eredmények szerint a pozitív pszichológiai erőforrások közvetlen és közvetett hatással is vannak a teljesítményre (ez utóbbinál a pozitív érzelmek mediátor tényezőként vannak jelen). Eszerint a pozitív érzelmi átéléseknek kiemelt szerepe van a pszichológiai erőforrások és a boldogság, valamint a pszichológiai erőforrások és a teljesítmény kapcsolatának alakulásában. Eredményeink azt is megmutatták, hogy a pozitív érzelmek direkt hatással vannak a munkahelyi kapcsolatokra, azaz a pozitív érzelmek bázisul szolgálnak a jól működő munkahelyi kapcsolatokhoz. Összegezve, modellünk szerint a belső pszichológiai erőforrásoknak kiemelt szerepe lehet a jóllétet meghatározó tényezőkön keresztül a munkahelyi boldogság alakulásában. Ezek fényében érdemes olyan gyakorlati megfontolásokat tenni, melyek lehetővé teszik a belső erőforrások tudatosulását és fejlesztését, és amelyek alapul szolgálhatnak egy átfogó jóllét-érzet kialakulásához és ezen keresztül a munkahelyi boldogság-élményhez.

Kulcsszavak: pszichológiai erőforrások, jóllét, PERMA, boldogság, modell

Savoring hiedelmek és affektivitás kapcsolata

Gadanecz Péter - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A savoring pozitív élményeink és érzelmeink feldolgozásáért, hatásának fokozásáért és felhasználásáért felelős stratégiák és folyamatok összessége. Savoring hiedelmeknek nevezzük azon prekoncepcióinkat, melyek a pozitív múlt-, jelen és jövőbéli élmények feldolgozására való képességünkre illetve azok vélt hatékonyságára vonatkoznak. Bryant (2003) a konstruktumot vizsgálva megállapította, hogy a hiedelmek pozitívan korrelálnak az affektus intenzitással (pozitív és negatív érzelmek megélésének erőssége), valamint az extraverzióval és optimizmussal. Ezen megállapításokra építve vizsgálatunk célja a hiedelmek és az adott időszakban átélt affektusok előfordulása közötti viszony feltárása volt. A vizsgálatban 293 felnőtt (26-57 év közötti) pedagógus vett részt, 204 (69,62%) férfi, 89 (30,37%) nő. A savoringgal kapcsolatos hiedelmek feltérképezésére a 24 tételes Savoring Beliefs Inventory (SBI; Bryant, 2003) magyar változatát használtuk. A pozitív és negatív affektivitás mérésére a 20 tételes Positive and Negative Affectivity Scale (PANAS; Watson et al. 1988) magyar verzióját használtuk. A Pearson-korreláció az SBI pozitív hiedelmek alskálája és a PANAS pozitív affektivitás alskálája között nem mutatott szignifikáns korrelációt, ahogyan az SBI negatív hiedelmek alskálája és a PANAS negatív affektivitás alskálája között sem. A teljes SBI és a PANAS pozitív affektivitás alskálája között és a teljes SBI és a PANAS negatív affektivitás alskálája között szintén nem találtunk szignifikáns korrelációt. Bár korábbi kutatások arra a megál-

lapításra jutottak, hogy a savoring hiedelmek megbízható prediktorai az affektus intenzitásának, jelen vizsgálat arra mutat rá, hogy a hiedelmek nincsenek összefüggésben az affektus átélésének gyakoriságával. Ebből kiindulva feltételezhető, hogy bár a savoring hiedelmek összefüggést mutatnak az érzelmek egyéni hatásfokával, viszont egy bizonyos időszakon belül átélt érzelmek mennyiségére nincsenek hatással.
Kulcsszavak: savoring hiedelmek, pozitív affektivitás, negatív affektivitás

„Nem vagyok feminista, de...” – attitűdök és identitások az „f betűs szó” kontextusában

SZ47

Szervező: **Szabó Mónika** - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógai Intézet
Vitavezető: **Nguyen Luu Lan Anh** - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Szimpóziumunk az ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógia Intézet kutatóinak előadásaiból áll össze. A társadalmi nemi szerepek szociálpszichológiai kutatásának immár évtizedes hagyománya van az IPPI-ben, amely a társadalmi jelenségekre vonatkozóan egyben kritikai szemléletmódot is jelent. Az ebben a szimpóziumban bemutatott kutatások kifejezetten a feminizmust helyezik a középpontba, annak különböző aspektusait kutatva empirikusan is. A feminizmus kutatásainkban szociálpszichológiai paradigmák kontextusába helyezzük, egyrészről a feminizmushoz mint társas-társadalmi kategóriához való viszonyulást vizsgáljuk, mint egy én-re vonatkozó identitásképző elemet, vagy mint egy másokra vonatkoztatott sztereotípiát. Másrészről pedig a feminizmus belső természetét vizsgálva feltérképezzük a különféle attitűdök rendszerét. Az első előadás a feminizmust mint identitást tárgyalja. Becker & Wagner (2009) modellje szerint a különféle nemi szerepek elfogadása és a nemmel való azonosulás mértéke négy lehetséges identitáspozíciót jelöl ki a nők számára. Ezek közül a feminista identitás az egyik, amelynek a progresszív nemi szerepek elfogadása és a női nemi szereppel való erős azonosulás egyaránt feltétele. Ennek a modellnek nem pusztán elméleti szempontból van jelentősége, hanem a társadalmi változás előmozdításának szempontjából is, hiszen a csoportért való kiállásnak fontos motivációs bázisa lehet ez a fajta identitás. A második előadás a feminizmust mint attitűdök rendszerét teszi vizsgálat tárgyává. Ennek feltárása önmagában is érdekes kérdés, differenciálandó a különböző nézeteket és a hozzájuk esetlegesen kapcsolódó nemi ideológiákat. Emellett azért is fontos, mert az attitűdök és az identitás viszonyait is komplexebben kutathatóvá teszi. A gyakorlati tapasztalat szerint például gyakran előfordul, hogy bár valaki feministaként definiálja magát, még nem feltétlenül vall feminista attitűdöket; illetve hogy nem vallja magát feministának, de a nézetei alapján a nők egyenlőségét támogatja. A harmadik előadás a feminista nézőpont elfogadásának vagy elutasításának narratíváit és dinamikáját egy speciális kontextusban vizsgálja. A nőkkel kapcsolatos sztereotípiák kettős természetéből adódóan a “feministák” a közgondolkodásban jobbára a “kompetens, de nem szerethető” térfélen kapnak helyet. Ugyanakkor ezt a reprezentációt nem csak a nemi sztereotípiák

rendszerében, hanem a férfi nemi szerepek dinamikájának erőterében is érdemes vizsgálni, ahol is egyfajta "referenciapontként" jelenik meg a feminizmushoz való viszony a különféle maszkulin identitáspozíciókban.
Kulcsszavak: társadalmi nemi szerepek, feminizmus, feminista identitás, feminista attitűdök, szexizmus, maszkulin identitások

Előadások

A feminista identitás modelljének empirikus tesztelése

Szabó Mónika, Kovács Mónika
ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

A feminizmust a társas identitás szociálpszichológiai fogalmának kontextusában értelemezve, a Nemi Identitás Modell (Becker & Wagner 2009) szerint a feminista identitás alapja egyrészt a nők csoporjával való azonosulás, másrészt pedig a progresszív nemi szerep attitűdök megléte. Előbbi egy társas identitás kategória, amelynek a csoportért való kiállásban lehet fontos szerepe, hiszen annak motivációs bázisát adhatja. Utóbbi pedig a nemi szerepekkel kapcsolatos konkrét tartalmakra vonatkozik, amelyek a viselkedés irányát fogják meghatározni. A progresszív tartalom a nők függetlenségének, a karrier építésének és az egyenlő házon belüli munkamegosztásnak a preferenciáját jelenti. A két tényező tehát együttesen rajzolja ki a "progresszív azonosuló" nők csoportját, akire jellemző, hogy miközben azonosulnak a nők csoportjával, elutasítják a hagyományos szerepeket és a szexizmust, és az egyenlőtlen státusviszonyok megváltoztatására törekednek. A rendszerben a feminista identitás tehát két tényező mentén egyszerre elhelyezve jelent egy lehetséges identitáspozíciót. Ebben a térben további három csoport rajzolható ki; a "tradicinális azonosuló", a "progresszív nem azonosuló" és a "tradicionális nem azonosuló nők csoportjai. Empirikus vizsgálatunkban hazai mintán teszteltük ezt a modellt, azt vizsgálva, hogy elkülöníthetőek-e egyértelműen az általa definiált csoportok, és hogy ezek a különböző identitások miként függenek össze az egyenlőtlenséget igazoló nemi ideológiák elfogadásával, illetve elutasításával. A különféle nemi ideológiák és nemi szerep identitások feltérképezésére egy nagymintáns, anonim online kérdőíves vizsgálatot végeztünk, felnőtt nők körében (n=926). Kutatásunkban a különböző szexizmusokat, a férfiakkal kapcsolatos attitűdöket, a nemi szerep orientációt, a nemi társas identitás erősségét, valamint a különféle feminista nézőpontokkal való azonosulás mértékét vizsgáltuk. Az előadás az elméleti vonatkozások mellett arra a gyakorlati szempontból fontos kérdésre is rámutat, miszerint a társadalmi változásokhoz kulcsfontosságú lehet az „f betűs szó" identitásként való felvállalása.
Kulcsszavak: feminista identitás, nem szerep attitűdök, társas nemi identitás, Nemi identitás modell

Komplementer nemi ideológiák és feminizmusok

Kovács Mónika, Szabó Mónika
ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

A nemi szerepek esszencialista megközelítése a nemi hierarchia megváltoztathatatlanságát sugallja, az ambivalens szexizmus és a férfiak iránti ambivalens attitűdök pedig igazolják a tradicionális nemiszerep-elvárásokat (Glick & Fiske, 1996; 2001). Korábbi kutatások eredményei szerint, minél inkább elfogadja egy nő a "jóindulatú szexizmust" – azaz a nők felértékelését a melegszívűség tekintetében – annál kevésbé utasítja el az ellenséges szexizmust (Glick, Fiske és mtsai, 2000; Becker & Wagner, 2009), annál kevésbé tartja igazságtalanak a társadalom nemi berendezkedését (Jost & Kay, 2005) és annál alacsonyabbak a karrier aspirációi (Rudman & Heppen, 2003). A társadalmi változás szorgalmazásának előfeltétele az esszencialista nemiszerep-felfogás elutasítása, mindkét nem irányában. A különféle nemi ideológiák és nemi szerep identitások feltérképezésére egy nagymintáns, anonim online kérdőíves vizsgálatot végeztünk, felnőtt nők körében (n=926). Kutatásunkban a különböző szexizmusokat, a férfiakkal kapcsolatos attitűdöket, a nemi szerep orientációt, a nemi társas identitás erősségét, valamint a különféle feminista nézőpontokkal való azonosulás mértékét vizsgáltuk. Ebben az előadásban azt a hipotézist teszteljük, mely szerint a szexizmus elutasításával és a különböző feminizmusok (Henley és mtsai, 1998) elfogadásával kapcsolatban szignifikáns különbség van azok között a nők között, akik az ambivalens szexizmus mindkét típusát elutasítják, és azok között, akik csak az ellenséges szexizmust utasítják el, de elfogadóbbak a jóindulatú szexizmussal kapcsolatban. Előbbiek – a feministákra vonatkozó előítéletekkel ellentétben - kevésbé ellenségesek a férfiakkal szemben, és inkább elfogadják a liberális, szocialista és radikális feminista nézeteket. Ezzel szemben a jóindulatú szexizmust elfogadók inkább a kulturális feminizmussal értenek egyet. Az előadásban kitérünk arra az általános kérdésre, hogy milyen szerepük lehet a nemegyenlőségelvű identitáspolitikai törekvéseknek a társadalmi hierarchia fenntartásában azáltal, hogy látszólag "jutalmazzák", ha az alacsonyabb státusú csoportok tagjai megfelelnek a tradicionális szerep-elvárásoknak.

Kulcsszavak: ambivalens szexizmus, férfiak iránti ambivalens attitűdök, feminizmus, kulturális feminizmus, nemi hierarchia

Férfi identitások reprezentációi a feminizmushoz való viszony kontextusában

Szemán Dénes[1], Szabó Mónika[2]
[1] ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
[2] ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

A nőkkel kapcsolatos sztereotípiák kettős természetéből adódóan, azaz a kompetencia és a szeretetreméltóság egymást kizárónak tűnő működésmódja alapján a “feministák” a közgondolkodásban jobbára a “kompetens, de nem szerethető” térfélen kapnak helyet (Fiske és mtsai 2002). Jelen kutatásban ezt a reprezentációt nem csak a nemi sztereotípiák rendszerében, hanem a férfi nemi szerepek dinamikájának erőterében is vizsgáljuk. A kutatás a különféle online közösségi terek nemi szerepekkel kapcsolatos diskurzusait vizsgálta. A kvalitatív tartalomelemzés módszerével négy online közösségi teret vizsgáltunk, egy éves intervallumban keletkezett legnépszerűbb (tetszés), és legtöbb közösségi aktivitást (megosztás, komment) eredményező tartalmaik narratív elemzésével. Az elemzés fókuszát a tartalmakban megjelenő maszkulinitáshoz való viszony, az identitásfenyegetés és az arra adott válaszok adták. A kutatás eredményei szerint a különféle női szerepek – így a feminista szerep is - a maszkulin identitáspozíciókban megjelenő egyfajta “referenciapont”-ként is tekintetőek. Ebben a kontextusban a feminista nézőpont elfogadásának vagy elutasításának különféle narratívái rajzolódnak ki, amelyek az egyenlőség-egyenlőtlenség diskurzsaival is összefüggenek. Az eredmények szerint a feminizmus alapvetően “nőies” attritútumként reprezentálódik, mintegy a férfi identitás ellenpontjakét. A diskurzusokban gyakorta megjelenik továbbá az egyenlőség fogalmának és gyakorlatának összemosása az egyformasággal, amely egyértelműen egy nem kívánatos, sőt riasztó jövő képét festi. Mivel az egyenlőség elve így sajátos módon az identitás fenyegetéseként tematizálódik ebben a maszkulin térben, ez egyúttal a férfi (pro)feminizmus felvállalásának egyik legnagyobb akadálya lehet. Bár a progresszív szemléletmódok jegyében megjelenő tudományos és hétköznapi diskurzusok gyakran tematizálják, hogy a nemi szerepek változásai számos előnnyel kecsegtetnek a férfiak számára is, mégsem mondható el, hogy széles körben elkezdődtek volna a férfi szerepek újradefiniálásának folyamatai. Sokkal inkább jellemzőnek tűnnek az olyan ellenreakciók, amelyek a férfiszerepet kritizáló feminista nézőpontok globális és megkérdőjelezhetetlen elutasítását fejezik ki, a hagyományos férfi identitás védelmében.
Kulcsszavak: maszkulin reprezentációk, identitásfenyegetés, feminizmus, szexizmus

Pszichobiográfia a kutatásban és az oktatásban

SZ48

Szervező: **Kőváry Zoltán** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Vitavezető: **Papp-Zipernovszky Orsolya** - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A pszichobiográfia több mint 100 éves múltra visszatekintő kutatási módszer, amely a kiemelkedő művészi kreativitás lélektani hátterének pszichoanalitikus vizsgálata nyomán alakult ki. A 20. század első felében Freud és követői mellett kiemelkedő amerikai személyiségpszichológusok alkalmazták, mint G. W. Allport, Henry A. Murray és Erik H. Erikson de – mindenekelőtt Hermann Imre munkássága nyomán - Magyarországon is jelentős hagyománya alakult ki. A század közepén a személyiségkonstrukciók kvantitatív vizsgálatának hegemóniája következtében átmenetileg háttérbe szorult, de a 80-as 90-es években a narratív pszichológia sikereinek hála az élettörténeti szemlélet ismét polgárjogot nyert a személyiségkutatásban. Az ezredfordulót követően már a pszichobiográfia reneszánszáról beszélhetünk, aminek köszönhetően hazánkban is egyre többen alkalmazzák ezt a módszert, egyre több publikáció születik a témában, és széleskörű nemzetközi együttműködések formálódnak a műfaj hazai és külföldi képviselői közt. Az új pszichobiográfia elméletileg eklektikusabb, módszertanilag szigorúbb és következetesebb történeti elődjénél, és kutatásának fókuszát kiterjesztette a művészi mellett a tudományos kreativitás területére is. Szimpóziumunkon egyrészt ízelítőt szeretnénk adni a hazánkban folyó pszichobiográfiai kutatásból, másrészt szeretnénk felhívni a figyelmet arra, hogy a pszichobiográfiai vizsgálatok nagyon nagy szerepet tölthetnek be a pszichológusképzésben is. Nemcsak hogy minden más módszernél jobban elmélyítik az ember- és önismeretet, szintetizálják a személyiségpszichológiai ismereteket, és felkészítenek arra a személyes dialógusra épülő tevékenységre is, amely a gyakorlati pszichológiai tevékenység alapját képezi.

Kulcsszavak: pszichobiográfia, idiogtrafikus pszichológia, kreativitáskutatás, pszichológusképzés

Előadások

Pszichobiográfia a pszichológusképzésben

Kőváry Zoltán - ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék

A tapasztalat azt mutatja, hogy a végzett pszichológusok jelentős része gyakorlati területeken helyezkedik el, és elenyészőbb számban választanak akadémiai pályát. A majdani szakemberek felkészítése azonban sok esetben nem ennek a szellemében történik: a képzés során a kvantitatív- empirikus kutatások szemléletének és módszertanának, illetve a mérő és vizsgáló eszközök alkalmazásának elsajátítására, számonkérésére esik a hangsúly. Ennek számos történeti (és tudományfilozófiai) oka van, például az, hogy Magyarországon hosszú időn át a pszichológusok ki voltak zárva a kliensek közvetlen ellátásából. Emiatt indokolatlanul nagy hangsúly került a posztrgaduális (klinikai) képzé-

sekre, amelyek viszont kimondva-kimondatlanul is az orvostudomány kontrollja alatt zajlanak a mai napig. (Lásd a klinikai pszichológusok kötelező orvosi kamarai tagsága.) Az orvostudomány (pszichiátria) viszont az elmúlt évtizedekben sosem látott mértékben köteleződött el a biomedikális-redukcionista megközelítések irányába, ami a pszichológiát is túlzott mértékű (és torzító hatású) alkalmazkodásra kényszerítette. Ez utóbbi miatt sem tűnik kielégítő megoldásnak, ha a pszichológusok gyakorlati felkészítését azzal intézzük el, hogy növeljük a klinikai gyakorlatok számát, hiszen ott legtöbbször a szemléletet biomedikálisan beszűkítő és a pszichológusok alárendeltségét erősítő rendszerekkel találkoznak. Ennek kompenzálásaképp szisztematikus pályaszocializációra van szükség, amelynek fontos összetevője az önismeret mellett az, hogy a jövendőbeli pszichológusok tisztába jöjjenek saját szerepükkel és a lélektan valódi feladataival. A pszichobiográfiai vizsgálódások sok szempontból ideális terepet jelentenek ezek tudatosításához és elmélyítéséhez. Az egy adott személy életének mélyreható (idiografikus) vizsgálata modellértékű lehet arra vonatkozóan, hogy hogyan lehet egy adott ember személyiségét és életét módszeresen feltárni, helyén kezelni a személyes érintettséget, megérteni az embert a maga szociális, kulturális és történeti-történelmi kontextusában, mi a szerepe például a fenomenológiának és a hermeneutikának ebben a folyamatban. (Ezekről a képzés során a hallgatók semmit sem tanulnak, noha később gyakorlati munkájuk során implicite és reflektálatlanul mindenki ez alapján dolgozik.) Az élettörténeti kutatásoknak számos előnye van a klinikai esettanulmányokkal szemben, például az, hogy megőrzi az emberi egzisztenciával kapcsolatos problémaérzékenységét, nem szűkít be az orvostudomány által kialakított medikális konstrukciókra és modellekre, és elmélyíti az önismeretet.

Kulcsszavak: pszichobiográfia, idiografikus kutatás, pszichológusképzés, hermeneutika, önismeret

Útikalauz a világok közti utazáshoz. Adalékok Dienes Zoltán pszichobiográfiájához

Bálint Ágnes - PTE BTK NOT

A magyar származású világjáró matematikus és pszichológus, Dienes Zoltán, az idén lenne száz éves. Az életút és az életmű szoros kapcsolatára reflektáló pszichobiográfiai kutatás Dienessel kapcsolatban is izgalmas összefüggések feltárásával kecsegtet. A matematikatanítás megújításán fáradhatatlanul munkálkodó tudós egy olyan módszert dolgozott ki az absztrakt struktúrák konkréttá alakítására, majd a konkrétak újraabsztrahálására, amelynek segítségével a gyerekek is játékosan sajátíthatják el a matematikai gondolkodást. A matematika világa és a mi világunk közötti átjárhatóság felmutatása, az absztrakt és a konkrét közötti út kikövezése egy olyan életút terméke, amelyben gyakran kellett nyelvek, világok, világnézetek és országok között váltani. Dienes Zoltán kivételes életútjában azokat a mozzanatokat tárom fel, amelyek a világutazó mellett kirajzolják a világok közt utazót is. Amellett érvelek, hogy e váltások könnyedsége, illetve az identitásvesztés elkerülése a strukturális izomorfia felismerésének köszönhető. Bemutatom a

Dienes-játékok mögött meghúzódó matematikai/lélektani módszert, amelynek eredményeképpen a matematika világából kiemelt és játékokba átkódolt struktúrák mentális reprezentációk formájában válnak a mi világunk részévé.
Kulcsszavak: pszichobiográfia, életút, matematikaoktatás, játék

Jung aktív imaginációs módszerének élettörténeti összefüggései

Narancsik Gabriella - ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék

Az aktív imagináció, mint az affektus transzformációjának egy speciális terápiás módszere, az analitikus pszichológia megkülönböztetett jegye. Jung saját beszámolója szerint 1913-16 között, a Freud-dal való szakítást követő intenzív önanalitikus kísérlete során fedezte fel. Ugyan a módszert analizáltjai visszaemlékezései szerint pszichoterápiás gyakorlatába szinte azonnal átültette, csak 1928-ban kezd publikálni a témáról. Előadásomban az aktív imagináció gyakorlatának pszichobiográfiai összefüggéseit vizsgálom. Ennek keretében többek között értelmezem Jung saját narratíváját, ill. keresem a magyarázatot arra, miért csak mintegy 15 évvel a "felfedezést" követően jelenik meg a téma tudományos írásaiban.
Kulcsszavak: aktív imagináció, C. G. Jung, pszichoterápia, pszichobiográfia

Kovács Vilma szerepei a magyar pszichoanalitikus közösségben

Borgos Anna - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Kutatóintézet

Az előadás az egyik első női pszichoanalitikus, Kovács Vilma pályáját mutatja be és értelmezi kortársaihoz való viszonya és társadalmi körülményei tükrében. Kovács Vilma hosszú utat járt be társadalmi és szakmai értelemben egyaránt. Nehéz családi körülmények közül jőve, Ferenczi páciensből egyik legközelebbi kollégájává, majd hagyatéka kezelőjévé vált. Terápiás attitűdjében és esettanulmányaiban ugyancsak a Ferenczi-féle aktív technikát alkalmazta, különös tekintettel a viszontáttétel szerepére. Fő érdeklődési területe az analitikus kiképzés folyamata és technikája volt; megszervezte a "magyar" kiképző rendszert, melynek specifikuma, hogy a jelölt első esetét saját analitikusához viszi vissza, és a szupervízió analitikus helyzetben zajlik. Kovács Vilma ugyancsak meghatározó modellként szolgált fiatalabb női kollégái (köztük lánya, Bálint Alice, illetve páciensei, Hajdu Lilly, Hermann Alice és Kardos Erzsébet) számára, személyes és szakmai hálózatot létrehozva maga körül. Az előadás levelezésén keresztül is megmutatja pozícióját a kortársak között: Ferenczi (és felesége) rendszeresen jelentkeztek New York-i és Baden-Baden-i útjukról; Bálinték a rokoni szálakon keresztül leveleztek; Róheim Géza (szintén páciens) szomáliai és ausztráliai útjáról tudósított; Anna Freud a Freud-Ferenczi levelezés feldolgozása ügyében konzultált vele. Kovács Vilma tevékenységei túlmutattak magán az analitikus munkán: élete a hagyományos és modern női szerepek fúzióját reprezentálja. Terápiás munkáján túl legalább olyan jelentősek intézményes támogató, képző, szervező, fordító, kapcsolatépítő és gondoskodó szerepei, melyek egyaránt erősítették a pszichoanalízis és az intellektuális nő státuszát.
Kulcsszavak: női szerepek, pszichoanalízis, Kovács Vilma, Ferenczi Sándor, képzés

Pszicho-onkológia I.

(Pszicho-onkológiai szűrés bevezetése; MBCR program; Hozzátartozók felkészítése a gondozásra; Fizikai aktivitás hatása az életminőségre rákbetegeknél)

SZ49

Szervező: **Prezenszki Zsuzsanna** - Nyírő Gyula Kórház – OPAI, Pszichiátriai Szakambulancia

Vitavezető: **Rohánszky Magda** - Egyesített Szent István és Szent László Rendelőintézet és Kórház, Tűzmadár Ház

A két szimpózium (Pszicho-onkológia I és II) mindegyik előadása szeretné a figyelmet arra az elkötelezett, gyakran heroikus munkára fordítani, amelyet viszonylag kevés szakember végez országszerte az egyre növekvő számú rákbeteg és hozzátartozói ellátása érdekében. A daganatos betegség okozta súlyos mentális-fizikai-életviteli megterhelődés a népességben széleskörűen ismert jelenség, hiszen szinte nincs olyan magyar család, amelyet ne érintene a probléma. Gyakorlati tapasztalat, hogy már az első onkológiai találkozás alkalmával elhangzanak a beteg részéről a következő kérdések: „Min kellene változtatnom az életvitelemben?" „Azon túl, hogy kezelésekre járok, és követem az orvosi javaslatokat, mit tehetnék én magam a gyógyulásomért?" A hozzátartozók leggyakoribb kérdései közé tartozik, hogy milyen módon viselkedjenek, mit mondjanak a betegnek és mit ne, és hogy ők mivel tudják segíteni a gyógyulás folyamatát? Az onkológiai rendelések túlterheltsége, az egy betegre jutó csekély idő, és a szakemberek pszichológiai-pszichiátriai-, ill. mentálhygiénés képzettségére vonatkozó magas igények nagyon megnehezítik, hogy ezeket a kérdéseket részletesen megválaszolhassuk. Megoldást jelenthet -ahol erre lehetőség van- a beteg pszicho-onkológiai szakrendelésre, esetleg konzultáns pszichológushoz-pszichiáter szakorvoshoz való irányítása. A különböző egyéni,- és csoportos pszichoterápiákban az egyedi, specifikus hatásokon túl mindig jelen van a beteg (vagy hozzátartozó) befektetett saját energiájának, hitének/meggyőződésének és hatékonyságként megélt aktivitásának, dinamizmusának szupportív hatása. A szimpozium által felölelt témák rövid betekintést mutatnak az ellátásra szorulók kiszűrésén túl az igénybevehető terápiás eszközök sokféleségébe is.

Kulcsszavak: pszicho-onkológiai szűrés; MBCR program; hozzátartozók, gondozás; fizikai aktivitás, életminőség

Előadások

Pszichoonkológiai szűrőkérdőív kidolgozása. A distressz hőmérő és problémalista validálásának előzetes eredményei

Majer Réka[1], Szabó Gergely[2], Mailáth Mónika[1]

[1] Debreceni Egyetem Klinikai Központ Onkológia Tanszék

[2] Debreceni Egyetem, Pszichológia Intézet, Személyiség és Klinikai Pszichológiai Tanszék

Magyarországon évente kb. 75000 új daganatos beteget diagnosztizálnak, és évi 35000 halálozás történik daganatos betegségből kifolyólag, mégis elenyésző azoknak a betegeknek a száma, akik pszicho-onkológiai ellátást kapnak; miközben számos magyar és külföldi kutatási eredmény támasztja alá, hogy jobbak a túlélési és életminőségi mutatók pszichoonkológiai ellátásban részesülő betegek esetében. Hazai vizsgálatok azt is jelzik, hogy a magyar rákbetegek számos pszichológiai változó tekintetében rosszabb eredményeket mutatnak, mint az a nemzetközi szakirodalomban előfordul- pl. közepes vagy magas szorongás,-és depresszió szintet mutató betegek aránya, ill. az öngyilkossági fantáziák megjelenésének aránya.(Rohánszky, M., Katonai, R., Konkolÿ Thege, B. Orv. Hetil., 2014,155(26), 1024–1032); (Muszbek, K., Székely, A., Balogh, É. M., et al.:Qual. Life Res.,2006,15(4), 761–766.) Fontos tehát egy egészséges standarddal rendelkező, validált, rövid, gyorsan kitölthető és értékelhető szűrőkérdőív, amivel kiemelhetővé válnának a pszichés ellátásra szoruló betegek. A Magyar Pszicho-Onkológiai Társaság céljául tűzte ki egy validált, standardizált kérdőív kidolgozását és bevezetését a magyar egészségügyi gyakorlatba. Munkacsoportunk ennek a munkának első lépéseként a Társaság által javasolt Distressz hőmérő és Problémalista validálási és standardizálási folyamatát kezdte el, melynek előzetes eredményeit szeretnénk bemutatni. A Distressz-hőmérő és a hozzá kapcsolódó problémalista egy nemzetközileg széles körben alkalmazott, gyors, pontos, egyszerű módja annak, hogy felmérjük az adott beteg aktuális állapotát, s kiszűrésre kerüljenek azok a betegek, akiknek valamilyen pszichés támogatásra van szükségük. A mérési módszer standardizáláshoz célunk 500 fős reprezentatív mintán , egészséges személyekkel felvenni a tesztet és az eredmények alapján megalkotni azt az átlagot, ami fölött azt mondhatjuk, hogy a beteg ellátásra szorul. A standardizálás folyamatának első eredményeit közöljük. Jelenleg 89 beteg töltötte ki a tesztet. A beteg átlagéletkora 54 év. A hangulathőmérő átlaga 5, 00, szórása 2,6. Ez alapján azt az előzetes következtetést vonhatjuk le, hogy 8-as érték felett tekinthető kórosan magasnak a distressz szintje. A problémalista tekintetében az eddigi elemszám mellett a következő eredmények születtek. A kitöltő egészséges személyek legnagyobb számban az anyagi problémákat jelölték meg (63%), ezt követte az idegesség (62%), a fáradtság (62%), alvásproblémák (57%), aggodalom (56%). Ezek mellett kiemelkedett még a család egészségi állapota (48%), kéz-és lábzsibbadás (39%), és munkahely-iskolai problémák (38%). A kis elemszám miatt végleges következtetéseket még nem lehet levonni az eredmények alapján, ezért célunk az elemszám mihamarabbi növelése, annak érdeké-

ben, hogy rövid időn belül bevezetésre kerülhessen az országos pszichoonkológiai szűrés.

Kulcsszavak: pszicho-onkológiai szűrés; Distressz-termométer; Problémalista; magyar standard

Artemisz, avagy Mindfulness based Cancer Recovery (MBCR) program hatásvizsgálata

Rohánszky Magda[1,2], Berényi Károly[3], Pusztafalvi Henriette[4], Kásler Miklós[5]

[1] Egyesített Szent István és Szent László Rendelőintézet és Kórház

[2] Tűzmadár Ház

[3] Pécsi Tudományegyetem AOK Orvosi Népegészségtani Intézet

[4] PTE Egészségtudományi Kar

[5] Országos Onkológiai Intézet

Bevezetés: A tudatos jelenlétre épülő MBSR, stresszkezelő program (J.Kabat –Zinn), több, mint két évtizede nyujt segítséget a nehezen kezelhető, súlyos betegségek és az egészséges életvitelt kisérő stressz állapotok kezelésében!

A rákbetegek számára kidolgozott változata (Linda Carter) a rákbetegség során megjelenő leleki-egzisztenciális terhekkel való megküzdést segíti egy újfajta életlátás és feszültségkezelés átadásával. A Tűzmadár Alapítvány, pszichoszociális rehabilitációt nyújtó programján az MBCR 7x4 órás változatát alkalmazzuk. Kontrollcsoportos, nyomonkövető programunkban a pszichológiai intervenció érzelmi egyensúlyra és életminőségre gyakorolt hatását vizsgáltuk, közvetlenül a beavatkozás után, majd hat hónappal később. Módszer és minta: A hatásvizsgálati mintát a Szent Lászó Kórház Onkológiai Centrumában és más onkológiai centrumokban kezelésben reszesülő, vagy már tünetmentes periódusban lévő daganatos betegek alkották, akik 2012 és 2015 tavasza között kapcsolatba kerültek a daganatos betegek pszichoszociális rehabilitációjával foglalkozó Tűzmadár Alapitvánnyal. A vizsgálatban összesen 174 fő vett részt (73fő kontroll, 101 fő kísérleti csoport). Mérések történtek baseline (T1), 7 héttel később (T2) és fél évvel később (T3). Az önkitöltéses kérdőív magába foglalt szociodemográfiai kérdéseket, a Társas Támogatási Leltárt, az Észlelt Stressz Kérdőív 10-tételes magyar változatát, a szorongás és a depresszió mérésére a Kórházi Szorongás és Depresszió Skálát, a Freiburgi Betegség-feldolgozási Kérdőív rövidített változatát, az életminőség vizsgálatára a FACT-kérdőív általános változatát. Az Optimizmus mérésére az Életszemlélet-tesztet. Az energetizált-ság mértékét a POMS rövidített változatának életerőt mérő tételeinek segítségével becsültük meg.

Eredmények: A 7 héten át tartó foglalkozássorozat hatására szignifikánsan javult az életminőség két területe, csökkent a rossz érzelmi közérzet, és javult a funkcionális jóllét. Ugyancsak szignifikáns csökkenést tapasztalhattunk a szorongás és depresszió átlagpontjaiban és csökkent az észlelt stressz szintje is. Erősödött az optimizmus, az életerő, és az említett szignifikáns változások a nyomonkövetés során is megmaradtak a funkcionál jóllét kivételével. A megküzdés tekintetében szignifikánsan csökkent a depresszív

megküzdés átlagpontszáma. Ez a szignifikáns változás is maradandónak bizonyult, miközben a többi megküzdés kategóriában a megküzdés átlagpontszámai az első mérésekhez képest nem változtak, kivéve a bagatellizáló megküzdést mely a T3 mérésnél a T1-hez képest szignifikáns javulást mutatott.
Következtetések: Eredményeink alapján elmondhatjuk, hogy az MBCR hatékony módszer lehet a daganatos betegek pszichológiai jól-létének és életminőségének fokozására és fenntartására. Az intervenció hatása fél év múltán is mérhető, míg az illesztett kontrollcsoport mutatói ugyanennyi idő elteltével nem változtak egyetlen mért
változóban sem.
Kulcsszavak: Tudatos jelenlét; MBSR és MBCR program; stresszkezelés;
pszichoszociális rehabilitáció; Tűzmadár Alapítvány; hatásvizsgálat

Felkészítés a gondozásra - Segítségnyújtás daganatos betegek hozzátartozóinak

Győrfi Andrea - Semmelweis Egyetem Ortopédiai Klinika

A Nemzeti Rákregiszter (2011) adatai alapján hazánkban közel 75.000 új daganatos megbetegedést diagnosztizálnak évente. Az egészségpolitika az 1970-es és 80-as években még a daganatos betegségek gyógyítására, a kezelésekkel kapcsolatos tudományos erőfeszítésekre fókuszált, ezek fejlődésével azonban az ellátás módja is megváltozott. A hosszas kórházi tartózkodás helyett nőtt az ambuláns ellátás és ezzel egyidejűleg előtérbe került az otthoni ápolás, a családi gondozás fontossága is. A gondozást felvállaló hozzátartozóknak új ismereteket kell elsajátítaniuk az otthoni ápoláshoz és alkalmazkodniuk kell az új helyzethez érzelmi, gondolkodásbeli és gyakorlati téren egyaránt. A gondozók a beteg ápolása mellett gyakran családfenntartók, gyermeket nevelnek és vezetik a háztartást, ezen tényezők együttesen hozzájárulhatnak egy tartós, krónikus stresszállapot kialakulásához, mely ronthatja a gondozók mentális és fizikai állapotát, egészségét, így közvetve csökkentheti a beteg otthoni ellátásának színvonalát. A gondozók kevés felkészítést kapnak a várható feladatokról, jelentős az információhiány, valamint az orvosok és a hozzátartozók közötti kommunikációs problémák is fokozzák a bizonytalanság és tehetetlenség érzését. Az általunk készített program segíteni szeretne abban, hogy a gondozók már a daganatos betegség diagnózisakor egy olyan több területet átfogó ismertető „képzésen” vegyenek részt, ami segíthet az egész családnak feldolgozni a megrázkódtatást és felkészíteni a gondozókat mentális és gyakorlati téren egyaránt. A külföldi tanulmányokban leírt és a hazánkban elindult programok esetében is tapasztalható, hogy nagyon nehéz bevonni a gondozókat, nehezen szánnak időt arra, hogy ilyen foglalkozásokon vegyenek részt. Épp ezért programunk felépítésekor fontos volt, hogy rugalmasan, a hozzátartozók igényeihez igazodva próbáljuk meg összeállítani az előadásokat és azokat a kórházakba és rendelőintézetekbe vigyük el, hogy a gondozók akár látogatási idő után vagy a beteget elkísérve egy-egy kezelésre, a várakozás ideje alatt tudjanak részt venni a felkészítő előadássorozaton. A jelenleg kidolgozás alatt lévő program 3 napon át egy-egy kétórás előadást foglal magában, mely tar-

talmazza a kórházból hazatérő beteggel kapcsolatos gyakorlati tennivalók összefoglalását és gyakorlását, fontos téma a családon belüli kommunikáció, illetve a Simonton-módszer elméletére alapozva a daganatos betegség fogalmának átkeretezése. A felkészítés fontos része olyan technikák megismertetése, amelyek segíthetik a gondozót saját fizikai és mentális egészségének megőrzésében. A program fő célja enyhíteni a gondozásban részt vevő családtagok terheit, már a betegség korai szakaszában felkészíteni a gondozókat a várható feladatokra, ezzel emelkedhet az otthoni gondozás színvonala, illetve a program hozzájárulhat a gondozók mentális és fizikai egészségének megőrzéséhez is.

Kulcsszavak: hozzátartozók, gondozás, otthoni ápolás, felkészítő tanfolyam

A rendszeres fizikai aktivitás szerepe a daganatos betegek életvezetésében, a pszicho-szociális jólét emelésében

Petrányi Ágota - Egyesített Szent István és Szent László Kórház, Onkológiai Osztály

A daganatos betegség diagnózisa súlyos terhet jelent mind a beteg, mind a családja számára. Gyakori pszichés reakció ilyenkor a sokk, a tagadás, a hárításAz első kábultságot és passzivitást azonban gyakran követi a problémamegoldó megküzdési stratégia aktiválódása, a tenni akarás, küzdés, harc, ami információkeresésben, életmódváltásban, kiegészítő terápiák és alternatív kezelések igénybe vételében nyilvánulhat meg. A gyógykezelés kezdetén a betegek gyakran teszik fel onkológusuknak a kérdést: mit tehetek én, hogyan járulhatok hozzá a sikeres gyógyuláshoz, az állapotom javításához, a kondícióm megőrzéséhez? Ebben az, érzelmileg megterhelő, ugyanakkor változtatásra motivált élethelyzetben kiemelkedően fontos, hogy olyan kiegészítő terápiás lehetőségeket tudjunk ajánlani, amelyek bizonyítottan hatékonyak, amelyek valódi kapaszkodót jelentenek betegeink számára. Annak ellenére, hogy klinikai vizsgálatok arra utalnak, hogy a fizikailag aktívitás csökkenti számos rosszindulatú daganat kialakulásának és a rák okozta halálozás kockázatának a valószínűségét, szerepet játszik a kezelés okozta mellékhatások csökkentésében, javítja a pszichoszociális jólétet, felmérések igazolják, hogy az onkológiai betegek nem kapnak megfelelő tájékoztatást, útmutatást a fizikai aktivitással kapcsolatosan. Az onkológiai kezelés csökkenheti a szervezet ellenállóképességét, és csökkentia kardiorespiratórikus állóképességet. A hormonkezelések mellett a kemoterápia okozta hormonális diszfunkció negatív hatással van a testsúlyra, a test összetételre, és a csontsűrűségre, ezáltal a beteg testképét ronthatja. A betegek 80-100 %-a jelez az onkológiai kezeléssel összefüggő fáradtságot, közel 75 %-a a mentális funkciók romlását. A daganatos betegeknél a rendszeres mozgás befolyással van az immunoaktív mediátorok és interleukinek termelésére. Pozitív hatással van a betegség prognózisát befolyásoló nemi hormonokra, metabolikus és gyulladásos faktorokra. Komplex folyamatokon, keresztül, direkt és indirekt úton javítja az ellenállóképességet, növeli a kardiorespiratórikus állóképességet, csökkenti a vérzsír szintjét, és befolyással van a testösszetételre. A rendszeres mozgás az inzulinrezisztencia és az éhomi vér inzulinszint csökkentése révén gátolni tudja a sejtproliferációt és a celluláris transzfor-

mációt. Segíti a fizikai funkciók megtartását. és javítja a kognitív és pszichoszociális egészséget, az életminőségét. A rosszindulatú daganatos betegeknél a személyre szabott, rendszeres fizikai aktivitás csökkenti a kezelés okozta mellékhatásokat, ezáltal a terápia megszakításának a valószínűségét. Az onkológiai betegség okozta disstreszt, a kezelés okozta szövődményeket rendszeresen végzett, szakember által egyénileg meghatározott torna végzésével legtöbbször meg lehet előzni, illetve jelentősen csökkenteni. A daganatos betegeket is szükséges fizikai aktivitásra ösztönözni, tanácsokkal ellátni, és kontrollálni, ehhez azonban elengedhetetlen egészségügyi

Kulcsszavak: fizikai aktivitás, életminőség; aktív megküzdés, kiegészítő kezelés; prognózisjavulás

Pszicho-onkológia II. (A"gyógyító képzelet"-csoport hatásvizsgálatai; Hozzátartozók poszttraumás növekedésének vizsgálata; Az informálás hatása a betegek és hozzátartozók pszichés állapotára; A terápiák kombinálásának lehetősége pszicho-onkológiai szakrendelésen.)

SZ50

Szervező: **Majer Réka** - Debreceni Egyetem, Klinikai Központ, Onkológiai Tanszék
Szabó Gergely - Debreceni Egyetem, Pszichológia Intézet, Személyiség és Klinikai Pszichológiai Tanszék
Vitavezető: **Mailáth Mónika** - Debreceni Egyetem, Klinikai Központ, Onkológiai Tanszék

A két szimpózium (Pszicho-onkológia I és II) mindegyik előadása szeretné a figyelmet arra az elkötelezett, gyakran heroikus munkára fordítani, amelyet viszonylag kevés szakember végez országszerte az egyre növekvő számú rákbeteg és hozzátartozói ellátása érdekében. A súlyos distressznek kitett betegek és családtagjaik rendszeresen kifejezik, hogy szükségük van erre a segítségre, de gyakran nem találnak megfelelő szakembert közvetlen környezetükben. A megfelelő pszicho-onkológiai teamet felvonultató ellátóhelyeken is beszűkül néha a kapacitás a páciensek nagy száma és a nem ritka krízishelyzetek miatt, mint pl. a diagnózisközlés, mellékhatások megjelenése, testképet befolyásoló műtétek, állapotrosszabbodás, onkológiai kezelés befejezése. A motivált betegekkel való közös munka igazi, nagy sikerélmény; számos volt páciensünk élete sorsfordító, érlelő és szemléletformáló élményének tartja ezt az időszakot évekkel gyógyulása után is. A terminális stádiumú beteget ápoló, veszteséget elszenvedő családok számára ugyanilyen fontos az elérhető támasz, információ, a terhek megoszthatósága. A szimpózium előadásai az onkológiai betegekkel folytatott pszichoterápiás munka specifikumait igyekszenek megmutatni: így kapott helyet az imaginációkkal dolgozó "gyógyító képzelet"-csoport hatásvizsgálata; a hozzátartozók poszttraumás növekedését elemző vizsgálat; az informálás betegek és hozzátartozók különböző pszichés változóira, pl. szorongásszintjére, hangulatára gyakorolt hatásának elemzése, illetve a különböző terápiák kombinálásának lehetősége.

Kulcsszavak: pszicho-onkológia; "gyógyító képzelet"tréning; poszttraumás növekedés; informálás; pszichoterápiák kombinálása

Előadások

A gyógyító képzelet tréning hatása az onkológiai betegek pszichoszociális állapotára

Szabó Gergely[1], Mailáth Mónika[2], Drótos Gergely[3], Majer Réka[2], Bánfi Ildikó[2], Magyari Judit[2], Horváth Zsolt[2]

[1] Debreceni Egyetem, Pszichológia Intézet, Személyiség és Klinikai Pszichológiai Tanszék

[2] Debreceni Egyetem, Klinikai Központ, Onkológiai Tanszék

[3] MTA Agyi Képalkotó Központ (AKK)

A gyógyító képzelet tréning során a betegek relaxációs, imaginációs gyakorlatokat sajátítanak el, ezen kívül a csoportos helyzet alkalmat nyújt a szupportív-expresszív elemek megjelenésére is. A 10 alkalmas tréning során a résztvevők komplex, kognitív-emocionális gyakorlatok során fejleszthetik önismeretüket, megküzdési stratégiáikat, testtudatukat és a betegséggel való viszonyukat, ami hozzájárul pszichoszociális státuszuk javulásához és így közvetve szerepet játszik a gyógyulásban. A korábbi eredmények és gyakorlati tapasztalatok szerint a folyamatban javul a test-észlelés és a mentális folyamatok közötti kapcsolat, a stresszt okozó ingerek felismerési és szelektálási képessége és az önkontroll. A prospektív vizsgálat a gyógyító képzelet tréning hatását vizsgálja onkológiai betegek pszichoszociális státuszára, illesztett kontrollos elrendezésben. A vizsgálatban 40-60 év közötti daganatos nőbetegek vettek részt, mind a vizsgálati, mind a kontroll csoportban. A vizsgálati csoport 10 héten keresztül hetente részt vett a gyógyító képzelet tréningen. A kontroll csoportot olyan betegpopuláció képezte, akik jelezték részvételi szándékukat a gyógyító képzelet csoportokon, de csak később tudtak csatlakozni az induló tréninghez. A vizsgálatba kerüléskor és 10 héttel később felmértük résztvevők pszichológiai immunkompetenciáit (PIK), az élet értelmébe vetett hit skálákat (MLQ-H), valamint a betegségteher indexet (IIRS). Egy rövid tesztcsomagban minden 10 héten keresztül vizuál-analóg skálákkal mértük a résztvevők stressz szintjét és észlelt fájdalmát, valamint rövid tesztekkel az életminőséget (WHO-QOL-5) és az észlelt stresszt (PSS). A statisztikai elemzést 40 ember adatai alapján készítettük el, habár a vizsgálat jelenleg is folyik. Eredményeink szerint a gyógyító képzelet tréning kedvező hatásai kimutathatóak a kontrollcsoporthoz viszonyítva. A Pszichológiai Immunkompetencia teszt esetében a vizsgálati csoportnál szignifikáns javulás volt kimutatható a Pozitív gondolkodás, Kontroll érzés, Koherencia érzés, Öntisztelet, Énhatékonyság, Társas mobilitás és Kitartás faktorokban, amíg a kontroll csoport esetében ezzel ellentétes változásokat mértünk. Az életminőséget mérő skála esetében szignifikáns interakciót találtunk a csoport*idő változók esetében, tehát amíg a vizsgálati csoport értékei javultak, a kontroll csoport esetében az értékek csökkenését regisztráltuk. Az eredmények szerint a gyógyító képzelet tréning jelentős, pozitív hatást gyakorol az onkológiai betegek pszichoszociális állapotára. A legmarkánsabb változások az életminőségben és pszichológiai immunrendszer fejlődésében voltak tetten érhetőek. A kutatás módszertani modell-

je egy hosszú távú pszichoszociális hatásokat mérő vizsgálat előkészítéseként került kidolgozásra és tesztelésre.
Kulcsszavak: pszichológiai immunkompetencia, énhatékonyság, életminőség, szupportáció,

Kicsi a bors… Tapasztalataink a terápiák kombinálásában

Kegye Adrienne, Prezenszki Zsuzsanna
Nyírő Gyula Kórház – OPAI, Pszichiátriai Szakambulancia, Budapest

A Nyírő Gyula Kórház, OPAI Pszichiátriai szakambulanciája 2013 februárjától fogadja a pszichés panaszokkal, tünetekkel jelentkező onkológiai betegeket. Az első évben a heti egy rendelésen 77 új - közülük 24 különböző súlyosságú rákbetegségben szenvedő és a kórlefolyás, kezelések különböző szakaszában lévő - páciens jelentkezett. 15 nő és 9 férfi, medián életkoruk 43 év volt. A megjelenések száma 100 körüli volt. A pszichiátriai diagnózis megoszlását tekintve az esetek 75 %-a fele - fele arányban szorongásos zavar, illetve kevert szorongásos – depressziós zavar, 25 %-ban súlyos stresszre adott érzelmi válasz volt. Pszichoszociális támogatásuk egyéni – pszichés támogatás és szükség szerint gyógyszeres kezelés-, valamint csoport -„Gyógyító képzelet" csoport és klubformában valósult meg. 2014 elejétől az ambulancia kezelési palettája tovább bővült: Do In torna, kézműves foglalkozás, „Nem mondhatom el senkinek" csoport, Zene csoport indult. A pszichoterápiás munkában elsősorban a kognitív és az analitikusan orientált módszereket alkalmaztuk. 2014-ben az ellátott páciensek létszáma közel duplájára emelkedett. 136 beteget láttunk el 853 esetben, ami átlagosan 6,27 megjelenést jelent. Közülük 64 (48,2%) rákbeteg – zömében emlőrák diagnózissal - és 4 hozzátartozó, 56 nő és 8 férfi volt, medián életkoruk 51 év. A pszichiátriai diagnózisok megoszlását tekintve leggyakrabban a „Súlyos stresszre adott reakció" (304/853), a „Kevert szorongásos és depressziós zavar" (198/853) és a „Szorongásos zavarok" (94/853) szerepeltek. 9 páciens csak egyéni terápián, 55 páciens csoport terápián vett részt. A terápiák kombinációinak áttekintésekor az találtuk, hogy 41 páciensnél kettő (29 páciensnél) vagy több terápiás modalitást alkalmaztunk, összesen 14 féle összeállításban. 2015-ben az ambulancia munkája a korábbi keretek között folytatódott. Az adatok előzetes feldolgozása szerint az esetszám 1.128 volt. A további adatok részletes elemzése folyamatban van. Az elmúlt években érdekes tapasztalatokat szereztünk a terápiás lehetőségeink kombinálásával. Annak ellenére, hogy terápiás kereteink és lehetőségeink szűkek, mégis a terápiás modalitások és kiegészítő programok összehangolásával hatékony, egyénre szabott segítséget nyújthatunk a rákbetegséggel való aktív megküzdésben, érzelmi élményfeldolgozásban mind a páciensek, mind családtagjaik számára, a distressztől a súlyosabb pszichiátriai zavarok kezelését is biztosítva.
Kulcsszavak: pszicho-onkológia szakambulancia; multimodalitás; kognitív terápia; analitikusan orientált terápiák; csoprtterápiák

Az informáltság és a társas támogatás szerepe a rákkal való megküzdésben

Gyapjas Tünde, Molnár Mária, Hajdú Edit
Bács-Kiskun Megyei Kórház, Onkoradiológiai Központ

Előadásunk célja, hogy a kecskeméti Onkoradiológiai Központban zajlott beteginformálásra és a daganatos megbetegedés családra gyakorolt hatásaira vonatkozó kutatási eredményeinket ismertessük. Felmértük a páciensek és hozzátartozóik körében a kapott betegtájékoztatással kapcsolatos elégedettséget, és azt, hogy ez milyen hatást gyakorolt a betegséggel való megküzdésre, szorongás- és depressziószintjükre és életminőségükre. Egy másik kutatásunkban a betegek és hozzátartozóik pszichés státuszának és életminőségének egymásra hatását, valamint a családi kapcsolatokon belüli változásokat vizsgáltuk meg. Kutatásainkban önkitöltős kérdőíveket (informálással kapcsolatos elégedettségre, családon belüli változásokra vonatkozó kérdések, EORTC-QLQ-C30, Hozzátartozói Életminőség Kérdőív, FKV-LIS, MHLC) használtunk kemoterápiát kapó fekvőbetegeink és hozzátartozóik körében. A vizsgált mintába kerülők közel háromnegyede volt elégedett a betegségéről, az onkoterápiákról, azok mellékhatásairól és a mellékhatások kezelési lehetőségeiről kapott tájékoztatással. Eredményeink szerint a kapott információval legkevésbé elégedettek szoronganak leginkább (F=4,83 pp0,01). Szignifikáns összefüggés igazolódott (F=3,13 p0,05) az információval való elégettség és az orvosokba vetett bizalom között. A betegek és támaszadóik szorongás- (r=0,694**) és depressziószintje (r=0,615**) között jelentős összefüggés mutatkozott. A páciensek életminősége negatívan befolyásolja a hozzátartozók hangulatát (r=-0,614**), szorongásszintje a hozzátartozók kimerültségét (r=-0,512**), életvitel-változását (r=-0,366*) és életminőségét (r=-0,422*), depressziószintje pedig a hozzátartozók kimerültségét (r=-0,372*).
Előadásunk további célja az, hogy gyakorlati tapasztalataink bemutatása által képet adjunk arról, hogy milyen terápiás lehetőségek állnak rendelkezésünkre a daganatos betegek és hozzátartozóik szorongásának, depressziójának csökkentésében, életminőségük fejlesztésében, betegséggel való hatékony megküzdésük elősegítésében.
Kulcsszavak: informálás; elégedettség; életminőség; családi kapcsolatok változása; szorongás,-és depressziószint

Onkológiai betegek hozzátartozóinak poszttraumás növekedésének megjelenése önbeszámolóikban

Jókay-Vig Zsuzsanna[1], Nagy Henriett[2]
[1] Magyar Honvédség Egészségügyi Központ, Onkológiai Osztály
[2] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

Keresztmetszeti, kérdőíves kutatásunkban rosszindulatú daganattal diagnosztizált betegek felnőtt hozzátartozóit vizsgáltuk a poszttraumás növekedés szempontjából, egzisztencialista pszichológiai keretben. Egy szeretett személy onkológiai diagnózisa következ-

tében előálló egyéni és közös krízis az egzisztenciális kérdések előtérbe kerülésén keresztül az életszemlélet átrendeződéséhez vezethet, ami magában foglalja a poszttraumás növekedés lehetőségét. A poszttraumás növekedés terminusa arra a pozitív pszichológiai változásra utal, amikor a személyiségfejlődés bizonyos területeken meghaladja a traumával való küzdelem előtti szintet. Tanulmányozott populációnk az Állami Egészségügyi Központ Onkológiai Osztályának bentfekvő, illetve ambuláns rendelésén megjelenő, magyarországi rosszindulatú daganatos betegek felnőtt hozzátartozói. A vizsgálatban 150 fő vett részt, 60 férfi és 90 nő. A traumát követő pozitív élmények felmérésére a Poszttraumás Növekedésérzés Kérdőívet (Tedeschi, Calhoun, 1996) és egy nyílt végű kérdést használtuk. Eredményeink szerint a vizsgálati személyek 38%-ánál (n=57) jelent meg a traumát követő növekedés az egész skálára vonatkozóan, 26%-nál (n=39) az „Új életlehetőségek" faktoron, 50,7%-nál (n=76) mind a „Másokhoz való pozitív viszonyulás", mind a „Személyes erő" faktorokon, 26%-nál (n=39) a „Spirituális változás" faktoron és 67,3%-nál (n=101) az „Élet tisztelete" faktoron. A poszttraumás növekedés előfordulását vizsgáltuk a minta következő jellemzői mentén: életkor, nem, genetikai kapcsolat megléte/hiánya, közös háztartás, diagnózis óta eltelt idő, a betegség szubjektív ítélete. A nyílt végű kérdésre adott válaszok tartalomelemzését követően 57 fő esetében kerül explicit megfogalmazásra, hogy hozzátartozójuk betegségének hatására valamilyen pozitív változást tapasztaltak életszemléletükben, életvitelükben. A kvalitatív adatok a Tedeschi és Calhoun (1996) által azonosított öt faktor mentén kategorizálhatóak: az élet fokozottabb megbecsülése; szorosabb, jelentéstelibb kapcsolatok átélése; a személyes erő általános érzetének fokozódása; az életben rejlő új lehetőségek felismerése; a spiritualitás mélyebb megélése. Továbbá 14 személy is kiemeli, hogy a betegség következtében előálló értékes változásnak tekinti, hogy már jobban odafigyelnek a saját egészségükre. Kutatásunkkal szeretnénk felhívni a figyelmet a hozzátartozók által megélt pszichológiai distresszre, ami a számukra nyújtott pszichológiai támogatás szükségességét támasztja alá. Közvetett úton munkánk szorgalmazza annak felismerését, hogy egy pszichológiailag megtámogatott, a poszttraumás növekedés által megerősödött hozzátartozó hatékonyabb társas támogatást nyújthat betegének, hatékonyabban elősegítve betege gyógyulását, ami pedig a legfontosabb cél mind az egészségügyi team, mind a hozzátartozó és a beteg számára.

Kulcsszavak: poszttraumás növekedés, distressz, társas támogatás, Poszttraumás Növekedésérzés Kérdőív, keresztmetszeti vizsgálat

Sötét Triád a munkahelyen: A machiavellizmus, a szubklinikai pszichopátia és szubklinikai nárcizmus hatása a munkahelyi viselkedésre

SZ51

Szervező: **Czibor Andrea** - PTE Pszichológia Intézet
Bereczkei Tamás - PTE Pszichológia Intézet
Vitavezető: **Gerákné Krasz Katalin** - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Szimpóziumunk fókuszában három személyiségjellemző, a machiavellizmus, a szubklinikai nárcizmus és a szubklinikai pszichopátia áll, mely három vonást a személyiség Sötét Triádjaként (Dark Triad, DT) is említi a szakirodalom. A DT hazai vizsgálata rövid múltra tekint vissza; a magyarországi kutatások főként klinikai, fejlődéslélektani-, illetve személyiséglélektani aspektusból vizsgálták e jellemzőket. Az elmúlt évtized külföldi vizsgálatai azonban rámutattak, hogy a Sötét Triád tekintetében mutatkozó egyéni különbségek bejósolhatnak munkahelyi attitűdöket, viselkedéseket, többek között kapcsolatban állnak a kontraproduktív viselkedésekkel a munkahelyen. Jelen kutatások a Sötét Triád szervezetekben betöltött szerepének hazai vizsgálatára helyezik a hangsúlyt. Azokra a kérdésekre keresnek választ, hogy az e vonások tekintetében magas- illetve alacsony értékeket mutató személyek munkahelyi sikerességében, munkához, munkahelyhez kötődő attitűdjeiben, motivációiban, szervezeti konfliktusokkal kapcsolatos percepcióiban, illetve kiválasztási helyzetben benyújtott önéletrajzaik tartalmában és formai elemeiben találunk-e különbségeket. A Pécsi Tudományegyetem Evolúciós Pszichológia Kutatócsoportjának és Szociál- és Szervezetpszichológia Tanszékének együttműködésében megvalósult vizsgálatok színes módszertani palettát vonultatnak fel. A kérdőíves technikák mellett szabad asszociációk illetve félig strukturált interjúszövegek narratív tartalomelemzése segíti a jelenségkör mélyebb megértését. A szimpózium további célja, hogy egy hazai adaptálás alatt álló, rövid, Sötét Triád vonásokat mérő kérdőív (SD3) szervezeti kutatásokban való felhasználhatóságát is körüljárja. E vonások magas értékeivel jellemezhető személyek valószínűleg motiváltak és hajlamosak is e tulajdonságaik elfedésére olyan helyzetekben, amikor érdekük ezt kívánja. Vizsgálataink lehetőséget kínálnak az SD3 kérdőív „működésének" tanulmányozására tét nélküli (anonim, internetes vizsgálat), illetve téttel bíró (kiválasztási eljárás) helyzetek során. Emellett, arra is mód nyílik, hogy a három vonás más személyiségjellemzőkkel, illetve narratív jegyekkel való együtt járásait elemezzük, ezáltal képet kapva a DT megbízhatóbb, kevésbé manipulálható jeleiről, korrelátumairól.

Kulcsszavak: sötét triád, munkával kapcsolatos attitűdök, munkahelyi konfliktusok, önéletrajzok

Előadások

Egy rövid Sötét Triád kérdőív (SD3) használatának első hazai tapasztalatai munkavállalók körében

Szijjártó Linda[1], Czibor Andrea[2], Bereczkei Tamás[2]

[1] PTE, Társadalmi Kapcsolatok Intézete, Közösségi és Szociális Tanulmányok Tanszéke

[2] PTE Pszichológia Intézet

A „Sötét Triád" („Dark Triad") elméletre az elmúlt évtized kiemelt elméleti és kutatási irányvonalaként tekinthetünk a pszichológiában. Az elmélet, a machiavellizmust a szubklinikai nárcizmussal és a szubklinikai pszichopátiával rokon személyiségváltozóként írja le (Jones és Paulhus, 2009; Paál, 2011; Paulhus és Williams, 2002). Bár a machiavellizmusra, a pszichopátiára és a nárcizmusra elkülönült konstruktumként tekintünk, több ponton is átfedést találunk megjelenésük közt: azoknak a személyeknek, akik ezekkel a vonásokkal rendelkeznek, közös tulajdonságuk az önzőség, az érzéketlenség és a rosszindulatúság (Jones és Paulhus, 2009; McHoskey, 1995). Az elmúlt években számos vizsgálat foglalkozott a Sötét Triád szervezeti környezetben való megjelenésével. A nemzetközi kutatások eredményei szerint a magas Sötét Triád pontszámot elérő személyek hajlamosak az állásinterjúkon a jó benyomáskeltésre, majd bekerülve a szervezetbe sikeresen haladnak előre a szervezeti hierarchiában (Hogan, 2007). Pozitív korreláció figyelhető meg a Sötét Triád vonások és a kontraproduktív viselkedés között (Kish-Gephart et al., 2010). A kutatások eredményei szerint a vezető magas Sötét Triád értékei csoport-szinten alacsonyabb kreativitással, alacsony munkahelyi elégedettséggel járnak együtt és negatív irányban befolyásolják a tréningek segítségével elérhető viselkedésváltozást. (Hogan, 2007). Kutatásunk célja egy, a Sötét Triád mérésére alkalmas mérőeszköz, az SD3 (Jones és Paulhus, 2013) kérdőív magyar nyelvű adaptálásának megvalósítása és a Sötét Triád szervezeti környezetben való vizsgálata, hazai mintán. Az SD3 kérdőívvel mért vonások kapcsolatát összevetjük a Sötét Triád egyes elemeinek mérésére használt klasszikus kérdőívek (LSRP, MACH-IV, NPI) adataival, illetve más személyiségjellemzőkkel (HEXACO vonások, kockázatvállalási hajlandóság). Emellett, kitérünk arra is, hogy milyen jellemző különbségeket találunk egy közel 300 fős munkavállalókból álló mintában a különböző területen, szegmensben; illetve a szervezeti hierarchia különböző szintjein dolgozók Sötét Triád pontszámaiban.

Kulcsszavak: sötét triád, SD3, személyiség, munkahelyi sikeresség

A Sötét Triád vonások hatása munkavállalók szervezettel kapcsolatos attitűdjeire

Szabó Zsolt Péter, Restás Péter, Törőcsik Tibor, Czibor Andrea
PTE Pszichológia Intézet

Számos szervezetpszichológiai kutatás rámutat arra, hogy a munkahellyel, szervezetekkel kapcsolatos munkavállalói attitűdöket az objektív feltételeken, körülményeken, szituatív változókon kívül az egyének egyes személyiségjellemzői is markánsan befolyásolhatják. E személyiségjellemzők közül kiemelt szerephez jutnak az ún. Sötét Triádba tartozó személyiségvonások, amelyek közös jellemzője az én-központúság, a mások megtévesztésére, manipulációjára való hajlam, az érzelmileg hideg és távolságtartó viselkedés, illetve az ellenségesség. A Sötét Triád vonások több nemzetközi vizsgálatban negatív kapcsolatot mutattak olyan – a szervezetek versenyképességét erősen befolyásoló – változókkal, mint a munkával való elégedettség illetve a dolgozók hajlandósága arra, hogy a szigorúan vett munkaköri feladataikon túl is hozzájáruljanak a szervezeti célokhoz. Nyitott kérdés azonban, hogy hazai körülmények között is megmutatkoznak-e ezek az összefüggések; illetve, hogy melyek azok a szervezeti változók, amelyek árnyalhatják, alakíthatják e vonások lehetséges negatív hatásait. Vizsgálatunk során közel háromszáz – különböző szervezeteknél, eltérő területeken és pozíciókban dolgozó – munkavállalóval készítettünk félig strukturált interjút, illetve kértük őket egy személyiségkérdőíveket és szervezettel kapcsolatos észleléseket, attitűdöket mérő kérdőívcsomag kitöltésére. A machiavellizmus, a szubklinikai pszichopátia és szubklinikai nárcizmus mérésére az SD3 (Short Dark Triad) kérdőív magyar változatát használtuk. Emellett, felmérésre került a munkavállalók munkahelyi elégedettségének, azonosulásának, szervezeti mintapolgár viselkedésének (OCB) és elvándorlási szándékának mértéke is.
Eredményeink arra mutatnak, hogy a Sötét Triád traitek jó előrejelzői a szervezettel kapcsolatos attitűdöknek, s különösen jól működnek a szervezeti mintapolgár viselkedés, szerepen túli hozzájárulás előrejelzése tekintetében. Kutatásunk az első olyan vizsgálat, amely magyar munkavállalók mintáján szerzett tapasztalatok alapján világít rá a Sötét Triád vonások munkahelyen betöltött szerepére.
Kulcsszavak: sötét triád, munkával való elégedettség, azonosulás, OCB, elvándorlási szándék

Sötét Triád traitek és szervezeti konfliktusok

Restás Péter, Czibor Andrea, Szabó Zsolt Péter
PTE Pszichológia Intézet

A szervezetpszichológia egyik fő kérdése a szervezetben dolgozó egyének viselkedésének minél pontosabb megértése és előrejelzése. A munkahelyi viselkedést sok egymással kapcsolatban lévő változó alakíthatja a higiénés tényezőktől, az elégedettségen át a szervezeti kultúráig. A környezeti, szervezeti változók mellett azonban az egyéni különbségek, munkavállalók személyiség-jellemzőinek szerepe sem elhanyagolható. A sötét

triád vonásainak feltérképezése a munkahely világán belül arra a kérdésre adhat választ, hogy vajon milyen belső – a személyiség szerkezetéből fakadó – okok állhatnak a munkahelyen mutatott kontraproduktív viselkedések mögött. Az előadásban a szervezeti konfliktus, mint kontraproduktív viselkedés, jelenségét próbáljuk kapcsolatba hozni a sötét triád személyiségjellemzőivel. Vajon máshogyan tekintenek-e a szervezeti konfliktusokra a magas szubklinikai pszichopátia, -nárcizmus illetve machiavellizmus értékekkel jellemezhető személyek? A vizsgálatban 178, különböző szervezetekben dolgozó felnőttet kérdeztünk a munkahelyükön tapasztalt konfliktusaikról. A kutatás újszerű eleme, hogy a konfliktusok vizsgálatára jellemzően használt kérdőíves módszereket (Thomas és Kilman) narratív technikákkal egészítettük ki. A narratív módszertan segítségével egyfelől asszociációkat kértünk a személyektől a "munkahelyi konfliktus" hívószóra; ezen felül arra kértük őket, hogy írjanak le egy olyan konfliktust, amely a jelenlegi munkahelyükön történt velük. A kérdőíves eljárások segítségével a személyiség olyan dimenzióira kérdeztünk rá, mint a Sötét Triád (SD3), az empátia, a konfliktuskezelési stílus (Thomas és Kilman), illetve a személyiség általános vonásai (HEXACO). Összefüggéseket kerestünk a szöveges változók és a kérdőíves adatok között: megvizsgáltuk, hogy a személyiségjellemzők hogyan befolyásolják, hogy az adott személy hogyan tekint a szervezetben megjelenő konfliktusokra, milyen típusú történeteket mond el, és azok milyen tartalmi elemeket hordoznak.

Kulcsszavak: sötét triád, szervezeti konfliktusok, szabad asszociáció, narratív tartalomelemzés

A Sötét Triád személyiségvonások „nyomai” az önéletrajzokban

Sárkány Anita, Czibor Andrea
PTE Pszichológia Intézet

Nemzetközi vizsgálatok eredményei arra utalnak, hogy a Sötét Triád személyiségvonások, több, a munkavégzés szempontjából releváns tényezőre vannak hatással. Több kutatás is igazolta, hogy e traitek negatív kapcsolatot mutatnak a munkateljesítménnyel és pozitív összefüggésben állnak a kontraproduktív munkahelyi viselkedésekkel. A Sötét Triád vonások magas értékeivel együtt járó hatékony manipulációs eszköztár gyakran segíti a munkavállalókat a vállalati hierarchiában való előrelépésben. Azonban a vezető pozícióba kerülő, magas Sötét Triád vonásokat mutató egyének számos nehézséget, szervezeti hatékonyságot romboló hatást indukálhatnak; például azáltal, hogy autoriter, kritikus vezetői stílusuk feszült, bizalmatlansággal teli munkahelyi légkört és a fluktuáció magasabb arányát eredményezi. Vizsgálatunk célkitűzése, hogy valós kiválasztási eljárások keretében elemezzük a Sötét Triád vonások működését. Fő kérdésfelvetésünk, hogy vajon e vonások mutatnak-e összefüggést egy-egy álláspályázatra beküldött önéletrajzok egyes jegyeivel. Ennek érdekében három nagyon eltérő kompetenciákat igénylő vezetői pozícióra beérkezett jelentkezéseket tanulmányoztuk. Megvizsgáltuk, hogy a pályázók önéletrajzainak egyes jegyei, mint például a munkahelyváltások gyakorisága, a megjelölt személyes kompetenciák köre, a korábban betöltött pozíciók szeg-

mense illetve szintje mutat-e összefüggést a machiavellizmus, a szubklinikai pszichopátia, és a szubklinikai nárcizmus szintjével. Ezen szempontok mellett a pályázók motivációi és egyéb személyiségjellemzői is elemzésre kerültek. Kutatásunk eredményei arra világítanak rá, hogy az önéletrajzok egyes tartalmi jellemzői, illetve a pályázók által megjelölt motivációk kapcsolatot mutatnak a Sötét Triád személyiségvonások mértékével. Ezek a megfigyelések arra utalnak, hogy az önéletrajzok ilyen szempontú elemzése – más vizsgálóeljárások kiegészítéseként – adalékul szolgálhat ezeknek az egyébként nehezen mérhető, de a kiválasztási döntés szempontjából értékes információt szolgáltató vonásoknak a feltárásához.

Kulcsszavak: sötét triád, kiválasztás, önéletrajz, motiváció

Társadalmi és gazdasági változásokkal kapcsolatos megküzdések: alkotói erőforrások középiskolásoknál és egyetemistáknál

SZ52

Szervező: **Kőrössy Judit** - SZTE BTK Pszichológiai Intézet
Vitavezető: **N. Kollár Katalin** - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék

A szimpózium a következőket kívánja bemutatni több (TÁMOP-4.2.1.D-15/1/KONV-2015-0002 pályázati keretében zajlott) vizsgálat alapján: 1 Milyen kapcsolat van az élettel való elégedettség, (az egészséges, pozitív személyiségfejlődés egy mutatója) és egyrészt az egyetemistáknál a már megvalósult alkotói tevékenység (OTDK-n való részvétel, tehetségprogramokban való részvétel), másrészt a középiskolások alkotói erőforrásai között. 2 Mi jellemzi a középiskolások változásokkal kapcsolatos erőforrásait, attitűdjeit. A 20. század végén, a 21. sz. elején az indusztriális társadalmakra jellemző a folyamatos társadalmi és gazdasági változás, ami komoly kihívást jelent az egyén, a kisebb-nagyobb közösségek és az intézmények számára is. A változásokkal kapcsolatos pszichológiai jelenségek értelmezésének adott új keretet és fogalmi rendszert a pozitív fiatalkori fejlődés megközelítés (Positive Youth Development; PYD; Lerner, R.M., Almerigi, J.B., Theokas, C., Lerner, J.V., 2005). E megközelítés – szemben a korábbi deficit modellel - a serdülők és fiatalok képességeinek, erősségeinek kibontakozását, sikeres fejlődését helyezi a vizsgálatok fókuszába, és azt igazolja, hogy a társadalmi adaptáció az egyén képességeinek, fejlődési lehetőségeinek kiteljesedésével érhető el legoptimálisabban. Több modell, illetve koncepció alakult ki a fiatalkori pozitív fejlődés meghatározására és feltételeinek vizsgálatára. Az általunk használt modellek bemutatása történik meg az első előadásban, amelynek során kitérünk a vizsgálatban használt fogalmak (innovatív potenciál) operacionalizálására is. Ez az előadás továbbá bemutatja a középiskolások alkalmazkodásával kapcsolatos kutatási projekt kérdéseit, vizsgálati eszközeit, a megkérdezett mintát és az életelégedettség értékeit. A további két előadás ismerteti a középiskolások sikerrel kapcsolatos szociális reprezentációját, és a sikerfelfogás kapcsolatát az időorientációval. A negyedik előadás pedig az OTDK-n szereplő egyetemi hallgatók teljesítményének, illetve a korábbi tehetségprogramokban való rész-

vételének és életelégedettségének a kapcsolatát mutatja be. Az előadások rövid látleletét adják a fiatalok újításhoz, alkotáshoz való hozzáállásának, magas szintű teljesítményének, élettel való elégedettségének, és ezek összefüggéseinek. Ennek ismerete lehetővé teszi, hogy a középfokú oktatásban felhasználható projekteket dolgozzunk ki az alkotói erőforrásokkal kapcsolatos attitűdök, nézetek formálására.
Kulcsszavak: alkotói erőforrás, pozitív fejlődés, élettel való elégedettség, fiatalok

Előadások

Társadalmi, gazdasági változásokhoz való alkalmazkodás vizsgálata középiskolásoknál és a szubjektív jóllét értékei

Kőrössy Judit, Mihalik Árpád, Jámbori Szilvia, Szabó Éva
SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A társadalmi alkalmazkodás feltételeit az egyén felől közelíti meg a pozitív fiatalkori fejlődés szemléletmódja (Positive Youth Development; Lerner, R.M., Almerigi, J.B., Theokas, C., Lerner, J.V., 2005), és azt hangoztatja, hogy a serdülők és fiatalkorú felnőttek sikeres fejlődése, erőforrásainak kibontakozása minden fiatal számára elérhető. A sokféle elképzelést és modellt megalkotó felfogásmód azt hangsúlyozza, hogy az egyén kibontakozása, képességeinek kifejlesztése az egyén és a közösség szempontjából is előnyös. A szakirodalomban bemutatott pozitív fejlődési modellek közül két elképzelés kereteit és fogalmait alkalmaztuk a vizsgálatunk megtervezésekor:1. A különböző külső (pl. családi támogatás, iskolai klíma) és belső feltételek (pl. felelősségvállalás, személyes kontroll) meglétét kiemelő elméletet (Benson, Mannes, Pittman, Ferber, 2004); 2. A kezdeményező készségét, egyéni aktivitását, kreativitását kiemelő modellt (Larson, 2000). A középiskolásokkal felvett vizsgálatban e két modell felhasználásával azt vizsgáltuk, hogy a kibontakozás, pozitív fejlődés hátterében milyen attitűdök jelennek meg a középiskolásoknál. A serdülők és fiatalok sikeres fejlődéséhez szükséges az innovatív potenciál, amit úgy definiáltunk, mint az alkotó, újító, kreatív folyamatok alapja, forrása. Az innovatív potenciál aktív formáját jelenti, ha valaki erős vágyat és kellő kreativitást érez az újításra, míg passzív formaként az újdonságok elfogadását határoztuk meg. Az aktív és passzív formák hasonlóságát jelzi, hogy mindkettőben megtalálható a pozitív jövőkép, az optimista sikerfelfogás és a felelősségvállalás attitűdjei. Az aktív forma további eleme még a magas szintű tudás, a kreativitás, a kitartás és szorgalom. a passzív forma pedig a nyitottsággal egészül ki. Az online kérdőívet alkalmazó vizsgálatban (TÁMOP-4.2.1.D-15/1/KONV-2015-0002 pályázati keret) 135 középiskolás (60 férfi, 75 nő) vett részt (szakiskolás 10 fő, 19,1 éves; szakközépiskolás 89 fő, 16,6 éves; gimnázium 36 fő, 16,2 éves). A felvett kérdőívek: Sikeres emberrel kapcsolatos asszociációk (szociális reprezentáció), Sikerfelfogás Kérdőív (Szabó, Váriné, 2007, Szabó, 2012), Szubjektív jóllét (Susánszky, Konkoly-Thege, Stauder, Kopp, 2006), Felelősségérzet (Szabó, Kékesi, Kőrössy, 2013), Migrációra vonatkozó tervek (Szabó, Secui, Lőrinczi, 2012), Zimbardo-féle Rövidített Időperspektíva Kérdőív (Zimbardo és Boyd, 1999, 2012). A szubjektív jóllét negatívan korrelált az életkorral (r= - 0,328, p=0,000). A Jövőorientáci-

óval való kapcsolat feltárásakor negatív korreláció jelent meg a negatív múlt (r= -0,256, p=0,003) és a fatalista jelen (r= - 0,182, p=0,034) dimenziókkal kapcsolatban, és pozitív korreláció a pozitív múlt (r=0,259, p=0,002) és a hedonista jelennel (r=0,067, p=0,052) kapcsolatban. A jövőre vonatkozó dimenzió nem mutatott együttjárást az életelégedettséggel. Az eredmények jórészt megfelelnek a külföldi szakirodalmi adatoknak.
Kulcsszavak: kibontakozás külső és belső feltételei, aktív és passzív innovatív potenciál, középiskolások

A sikeres ember képének és a sikeressé válás folyamatának reprezentációja serdülők körében

Szabó Éva, Mihalik Árpád
SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Az innováció aktív és passzív aspektusa egyaránt igényli, hogy az emberek pozitív sikerfelfogással rendelkezzenek. Az egyén sikerkoncepciója befolyásolhatja saját célkitűzéseit, élettervezési stratégáit, ezért releváns kérdés, hogy a fiatalok számára mit jelent a sikeresség és milyen elképzeléssel rendelkeznek a sikert meghatározó tényezőkről. Az ezredforduló táján végzett hazai sikerfelfogás vizsgálatok rámutattak a fogalom ellentmondásosságára (Gallup Int., 1998, Váriné, 1999) és arra is, hogy a sikerelérés módjai között erőteljesen jelen vannak morálisan negatívnak tekinthető stratégiák, valamint a társadalmi kontraszelekcióra utaló jelenségek is (Szabó, 2012). Kutatásunkban (TÁMOP-4.2.1.D-15/1/KONV-2015-0002 pályázati keret) 134 középiskolás tanuló sikerfelfogását vizsgáltuk kvalitatív (szabadasszociációs) és kvantitatív módszerrel (Szabó,2012). Arra a kérdésre kerestünk választ, hogy ezek a jellemzők hogyan szerveződnek a serdülők reprezentációjában, vannak-e különbségek a korábbi kutatások eredményeihez képest, és ha igen, akkor ezekből milyen sikerfelfogás rajzolódik ki. Adataink azt mutatják, hogy a megkérdezett diákok a sikerhez ma is elsősorban a boldogság és a pénz fogalmát társítják, de a fogalom központi magjában a korábbiaknál már markánsabban jelenik meg a kitartás és a munka. A kérdőíves vizsgálat eredményei arra utalnak, hogy az általunk vizsgált csoportban a siker eléréséhez elsősorban olyan feltételeket társítanak, amelyek az intellektussal, a szorgalommal és a személyiségjellemzőkkel függenek össze. Legkisebb jelentőséget a személy által nem befolyásolható jellemzőknek, mint a nem, a kor és a származás tulajdonítanak. A sikervágyhoz komplex sikerpercepció társul, amelyben megjelenik a siker ára is, ami a kérdezettek szerint legtöbbször az egészség vagy az emberi kapcsolatok megromlása. Az előadásban részletesen bemutatjuk az eredményeket összevetve azokat a korábbi kutatások adataival.
Kulcsszavak: szociális reprezentáció, sikeresség, boldogság, serdülőkor

Az időperspektíva vizsgálata a sikerfelfogás tükrében

Jámbori Szilvia, Mihalik Árpád
SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A jövőre vonatkozó tervek meghatározásában rendkívüli szerepet játszik a fiatalok időperspektívája. Mely nemcsak azt mutathatja meg, hogy időhorizontjuk középpontjában a múlt, jelen, vagy jövő szempontjait helyezik előtérbe, hanem hatással lehet arra is, hogy a optimista vagy pesszimista szemlélettel viszonyulnak a jövőjükhöz. Philipp Zimbardo és John Boyd (1999) szerint az időperspektíva egy olyan tudattalan kognitív folyamat, amely hatással van az emberek gondolkodására, viselkedésére és szerepet játszhat az élettel való elégedettség és a szubjektív jólét megítélésében is (Boniwell és Zimbardo, 2004). A múlt- jelen-, jövő időkategóriák lehetővé teszik a tervezést, az emlékek felidézését és értelmezését, biztosítják a múlt-jelen-jövő egy egységben látását, amely rendkívül jelentős a serdülőkori identitásalakítási folyamatban (Erikson, 1991). Vizsgálatunk célja egyrészről a középiskolás fiatalok időperspektívájának feltárása, másrészről annak vizsgálata, hogy a sikeresség megítélése, a serdülők sikerfelfogása hogyan kapcsolódik az egyes időperspektívákhoz. Kutatásunkban (TÁMOP-4.2.1.D-15/1/KONV-2015-0002 pályázati keret) 135 középiskolás diák vett részt (Férfi = 60, Nő =75, Átlagéletkor= 16,7 év), akik egy nagyobb kutatás részeként kitöltötték a Zimbardo-féle Rövidített Időperspektíva Kérdőívet (Zimbardo és Boyd, 1999, 2012), és Siker felfogás Kérdőívet (Szabó, 2012). Az eredmények azt mutatták, hogy szignifikáns nemi és iskolatípus szerinti különbségek mutatkoznak az időperspektíva megjelenésében. A lányok szignifikánsabban inkább mind a múlt negatív, mind a múlt pozitív időperspektívát hangsúlyozták, valamint a szakközépiskolás diákok esetében figyelhettük meg gyakrabban a jelenre vonatkozó hedonista beállítottságot. Az összefüggés vizsgálatok jelentős különbséget mutattak a sikeresség megítélésében is az időperspektívák szerint, miszerint a jövő-orientáció leginkább a törvények betartásával és az ember személyiségének sajátosságaival járt együtt, míg a múltra vonatkozó negatív szemlélet esetén meghatározó szerepet kap a serdülők sikerfelfogásában az ország helyzetének szubjektív megítélése.
Kulcsszavak: időperspektíva, sikerfelfogás, nemi különbségek, középiskolások

Szubjektív jól-lét, elégedettség és tehetséggondozás összefüggései a 2015-ös OTDK résztvevőinek adati alapján

Szemes Ágnes[1], Harsányi Szabolcs Gergő[2], Ceglédi Tímea[3], Tóbi István[4], Cziráki Szabina[5]

[1] BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

[2] SZTE BTK Pszichológiai Intézet

[3] DE Felsőoktatási K+F Központ

[4] PTE Közgazdaságtudományi Kar, Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola

[5] NKE Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola

Az Országos Tudományos Diákköri Konferencia (OTDK) célja, hogy a felsőoktatásban tanulók tudományos eredményeihez közös fórumot adjon és ösztönözze őket a tevékenységük folytatására, támogatva ezzel a későbbi pályafutásukat. Kutatásunkban kíváncsiak voltunk arra, hogy akik részt vesznek a konferencián, mennyire elégedettek az életükkel Vizsgáltuk továbbá, hogy van-e összefüggés a szubjektív jól-létnek azzal, hogy korábban egyéb tehetséggondozási programban is jelen voltak-e a résztvevők. A WHO Jól-lét kérdőív (Susánszky és mtsai, 2006) és az Élettel Való Elégedettség Skála magyar változatait (Martos és mtsai, 2014) összesen 2117 (1202 nő és 915 férfi) a 2015-ös OTDK-ra nevezett résztvevő töltötte ki egy nagyobb kérdőív részeként. Eredményeink azt mutatják, hogy a felsőoktatási tehetséggondozó programokban való részvétel erősen együtt jár az általános illetve a középiskolai tehetséggondozó programokban való részvétellel, illetve minél több tehetséggondozási programban vett részt valaki, annál magasabb szubjektív jól-lét érzésről és az életével való elégedettségről számol be. Az általunk használt kérdőívek habár nem teljesen fedik le a lelki egészség és a pozitív tapasztalatok teljes spektrumát, mindenesetre olyan tényezőket vizsgálnak, melyek megléte nagyban hozzájárul az innovációhoz.

Kulcsszavak: tehetséggondozás, OTDK-n való szereplés, élettel való elégedettség, innováció

Team interakció különböző kontextusban

SZ53

Szervező: **Juhász Márta** - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Szimpóziumunk célja, bemutatni a BME Ergonómia és Pszichológia Tanszékén működő Team Interakció és Kommunikáció Kutatócsoport keretében folyó kutatómunka team és a teammunka témakörökhöz kapcsolódó eredményeit. Három különböző kutatást mutatunk be, amelyek közös pontja a teammunka. A Magas kockázatú munkakörökben dolgozó teamek adaptációjának és kogníciójának ábrázolása Input-Mediátor-Outcome keretében című előadásban magas kockázatú munkakörökben dolgozó folyamatirányító teamek adaptációs stratégiáját mutatjuk be, amit az adott helyzet kulcsingerei váltanak ki a teamből. A team adaptációt az input-mediátor-output modell szemléletén keresztül értelmezzük, amit egy trigger folyamat vált ki. Feltételezésünk szerint a trigger (ami lehet

a feladattal vagy a team tagokkal kapcsolatos) súlyossága nemcsak az adaptációra van hatással, hanem a team által végzett feladatvégrehajtás formájára és az azt kísérő mentális folyamatokra, amelyek mediátor szerepet játszanak a sikeres adaptációban. A csoporthatékonyságot befolyásoló tényezők feltárása multidiszciplináris projektteam-eknél. A csoportszerepek és a személyiség szerepe című kutatásunk egy aktuálisa folyó kutatás részeredményeit mutatja be, ami valós, munkahelyi környezetben zajló projektmunkához kapcsolódik. A kutatás kérdésfelvetése az, hogy milyen személyiség vonáskombinációval kell rendelkeznie egy projekt-teamnek ahhoz, hogy sikeresen teljesítsék a megbízó adta feladatokat, amely elsősorban innovációt és kreativitást igényel meg. Végül az Együttműködés a virtuális térben – A team-munka vizsgálatának lehetőségei a virtuális valóságban című kutatás célja a tanszékünkön működő NeuroCogSpace projekt egy elemének bemutatása, amely a virtuális térben zajló együttműködést, kollaborációt vizsgálja. A virtuális valóságra épülő technológiák elérhetőségével egyre inkább lehetővé válik az, hogy a fizikailag is egymástól távollévő emberek virtuális teamet alkossanak és a közös cél érdekében együttműködjenek.

Kulcsszavak: adaptáció, teammunka, projekt team, együttműködés

Előadások

Magas kockázatú munkakörökben dolgozó teamek adaptációjának és kogníciójának ábrázolása Input-Mediátor-Outcome keretében

Takács Veronika Klára, Juhász Márta
BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A magas kockázatú munkakörökben dolgozó team-ek munkáját minden esetben szigorú előírások és szabályzatok jellemzik, amelyeknek az egyik célja, hogy egy esetleges vészhelyzetben biztosítsák, hogy a team tagjai megfelelően járnak el a helyzet megoldása érekében. Azt, hogy egy team miként képes cselekedeteit a helyzetnek megfelelően adaptálni, egyéni, csoport- és szervezeti szintű változók mellett a vészhelyzet súlyossága is markánsan befolyásolhatja. A tanulmány célja egy olyan integratív elméleti modell létrehozása, amely specifikusan a magas kockázatú munkakörökben dolgozó team-ek adaptációjának pszichológiai háttérmechanizmusait képes átfogóan magyarázni. A modell az eddigi tudományos megközelítéssel összhangban input-mediátor-outcome (Maynard, et al., 2015) keretben mutatja be az adaptáció folyamatát, amelyben azonos hangsúlyt kap az adaptáció, mint input, mint mediátor, és mint outcome. A létrehozott elméleti keretrendszer emellett bemutatja, hogy a helyzettől, az egyéni, csoport- és szervezeti szintű változóktól függően az adaptáció folyamata miként követhet algoritmikus vagy tudásalapú mintázatot. A modell mindemellett hangsúlyozza a team kogníció fontosságát, feltételezve, hogy az adaptáció tárgyától és a vészhelyzet súlyosságától függően különböző típusú team mentális modellek (Cannon-Bowers, et al., 1993; Cooke, et al., 2000; Ellis, 2006) szerepe kerül előtérbe az adaptációban.

Cannon-Bowers, J., Salas, E., Converse, S. (1993). Shared Mental Models in Expert Team Decision Making. IN Castellan, N. (Ed.). INdividual and Group Decision Making: Current Issues. pp. 221-246 Hillsdale, ISBN 0-8058-1090-0, NJ: LEA.
Maynard, T. M., Kennedy, D. M., Sommer, S. A. (2015). Team adaptation: A fifteen-year synthesis (1998-2013) and framework for how this literature needs to „adapt" going forward. European Journal of Work and Organizational Psychology, 24 (5), 652-677.
Cooke, N. J., Salas, E., Cannon-Bowers, J. A., Stout, R. (2000). Measuring team knowledge. Human Factors, 42, 151-173.
Ellis, A. P. J. (2006). System Breakdown: The Role of Mental Models and Transactive Memory in the Relationship Between Acute Stress and Team Performance. Academy of Management Journal. 2006, Vol. 49, No. 3, 576–589.
Kulcsszavak: teammunka, adaptáció, trigger, team kogníció, magas kockázatú munkakörök

A csoporthatékonyságot befolyásoló tényezők feltárása multidiszciplináris projektteameknél. A csoportszerepek és a személyiség szerepe

Molnár Nikolett, Takács Veronika Klára
BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Bevezetés, célkitűzések: A Demola Budapest nyílt innovációs platformként olyan új és az országban egyedülálló kezdeményezés, amelyben egyetemi hallgatók multidiszciplináris projekt team-jei dolgoznak a megbízó cégek valós problémáinak megoldásán. A feltáró jellegű vizsgálat célja olyan csoportdinamikai tényezők feltárása volt, amelyek befolyásolják ezen projektcsapatok hatékonyságát és a projekt sikerességét. Módszerek: A kutatásban öt hallgatói projektcsapat vett részt (N=20), akik kitöltötték a 44 tételből álló BFI-kérdőívet (Goldberg, 1993), a Belbin-féle csoportszerepek kérdőívet (Belbin, 1993), valamint egyéni személyes interjúkon vettek részt. Eredmények: Az a csapat bizonyult hatékonyabbnak, akiknél az öt faktor közül magasnak mutatkozott a Lelkiismeretesség és az Együttműködés összpontszáma, alacsonynak az Érzelmi labilitás összpontszáma, és heterogenitás volt megfigyelhető az egyes team tagok Extraverzió pontszámait tekintetve. A csoportszerepek tekintetében az teszi hatékonyabbá a csoportot, ha a tagok felveszik mind a Serkentő, mind a Vállalatépítő, mind a Megvalósító szerepet, illetve esetlegesen a Csapatjátékos szerep is megnyilvánul.
Goldberg, L. R. (1993). The structure of Phenotypic Personality Traits. American Psychologist, 48 (1), 26-34.
Belbin, M. (1993). Team Roles at Work. Butterworth-Heinemann, Oxford.
Kulcsszavak: projektteam, csoportdinamika, személyiség, teammunka, team-hatékonyság

Együttműködés a virtuális térben – A teammunka vizsgálatának lehetőségei a virtuális valóságban

Hámornik Balázs Péter, Hercegfi Károly, Lógó Emma, Köles Máté
BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Az elmúlt évek során a NeuroCogSpace projekt keretei között lehetőségünk volt a virtuális térben való együttműködés helyzeteit szimulálni és elemezni. A kutatások során a virtuális kollaboráció technológia aspektusát vizsgáltuk, illetve a környezet ergonómiai és felhasználói élmény szempontjából történő elemzése mellett az együttműködés jellegét is elemeztük. Ez utóbbi részterületet a team-munka vizsgálatának eddigi eredményeivel össze tudunk kapcsolni. A kollaboratív munka, a különböző dokumentumok, prospektusok közös tanulmányozása jellemzően a fizikai valóságban történik, például egy turista információs irodában. Azonban napjainkban az együttműködés lehetőségeinek széles spektruma nyílt meg a virtuális valóságra épülő technológiák elérhetőségével. A NeuroCogSpace projekt keretei között egy olyan immerzív 3D virtuális teret alakítottunk ki, amelyben lehetővé vált a fentihez hasonló közös információ feldolgozási feladat vizsgálata egy szimulált turista információs irodában. Előadásunkban az ezzel kapcsolatos tapasztalatainkat foglaljuk össze az együttműködés és a team-munka szemszögéből. Rendszerezzük azokat a tényezőket, amelyek a hatékony együttműködést vizsgálhatóvá teszik ebben a speciális környezetben. Ezen felül felvázoljuk a virtuális valóságban történő team-munka lehetséges alkalmazási területeit: például a virtuális tréningek és megbeszélések lehetőségét.
Kulcsszavak: virtuális tér, kollaboráció, teammunka

Tér-élmények - kvalitatív kutatások a környezetpszichológiában

SZ54

Szervező: **Somogyi Krisztina** - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola,
BME Építőművészeti Doktori Iskola
Vitavezető: **Sallay Viola** - SZTE, Pszichológiai Intézet

A szimpózium előadásaiban a épített környezet használói térélményét és ennek kvalitatív módszertani elemzési lehetőségeit járjuk körül konkrét kutatási példákon keresztül. A vizsgálatok többségében környezetpszichológusok és építészek egyaránt közreműködtek, a kutatások tehát az interdiszciplináris tudományos együttműködés jó példái is. A vizsgálatok elsődleges célja volt annak feltárása és megértése, hogy adott építészeti tér használata során a használó milyen tapasztalatokat szerez a térről, és a tér milyen pszichológiai hatást gyakorol rá. A személy-környezet kölcsönkapcsolat során a személyben többé-kevésbé intenzív élmények ébrednek. Az első előadásban (Tóth-Varga, Dúll) a térhasználatot a pszichoanalitikus szakirodalom, különösen a tárgykapcsolat-elméletek alapján elemezzük. A második előadásban (Losonczi et al.) a térészlelés kognitív és affektív élménykomponenseinek elemzésére alkalmas kvalitatív módszerünket, az építé-

szeti tapasztalati elemzési mátrixot mutatjuk be. Harmadik előadásunkban (Somogy, Dúll) egy középiskola épületének környezetpszichológiai kvalitatív elemzésének példáján azt elemezzük, hogy milyen eltérések mutatkoznak a gimnazisták felhasználói élményei és az építészek kettős szocializációjából következő épületmegértési rutinjai között. A negyedik előadásban (Hülber et al.) a felsőoktatás tereit elemezzük egy interdiszciplináris kutatás (amelyben egy egyetem belső és külső tereit tranzakcionális kvalitatív módszerekkel elemeztük) példáján keresztül. Rámutatunk, hogy az esztétikai értékek sok esetben nem foglalják magukba a környezetpszichológiai értelemben vett funkcionális térhasználatot. Az előadásokban javaslatokat is megfogalmazunk a térkialakítás adekvát környezetpszichológiai szempontjait illetően.

Előadások

Helyek, tárgyak, kapcsolatok - tárgykapcsolatok

Tóth-Varga Violetta[1], Dúll Andrea[2,3]
[1] ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
[2] ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék
[3] BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék

A pszichoanalitikus szakirodalom, különösen a tárgykapcsolat-elméletek, gyakran használják a tárgy, a környezet fogalmakat, és nagy fontosságot tulajdonítanak ezeknek. Ugyan elsősorban a humán környezetre helyezik a hangsúlyt, de pl. Winnicott (1986), Bergman (2004), Bollas (2009) a tárgyi környezetre vonatkozóan is fogalmaznak meg észrevételeket. A környezetpszichológiai elméletek között már kezdetben is akadt kötődéselméleti megközelítésű (pl. Searles, 1960), később pedig egyre inkább jelentek meg tárgykapcsolati hangsúlyú kutatások (pl. Chawla, 1992). A környezetpszichológia több alapvető terminusa (pl. helykötődés) nőtt ki (leaglábbis részben) a pszichoanalitikus elméletekből, ugyanakkor mégsem mondható, hogy a pszichoanalitikus kötődéselméleti szemlélet markánsan áthatná a kutatásokat. Az előadásban számos példán azt kívánjuk szemléltetni, miként használhatja a környezetpszichológia azokat a pszichoanalitikus elméleteket, melyek a korai fejlődés feltárásán és megértésén keresztül bemutatják azokat a különböző környezeti tényezőket, melyek segítve vagy gátolva végigkísérhetik a gyereket a kezdeti teljes függőségből az érett függetlenség kialakulásáig. A felvázolt koncepciók eredendően inkább humán jelentésének fizikai környezetre való igazíthatóságát, transzformálhatóságát mutatjuk be, érzékeltetve ezzel a helykötődés és az elsődleges anyához való kötődés párhuzamos jelentésrétegeit. Kitérünk arra is, hogy mely téri feltételek segíthetik, illetve gátolhatják a fejlődés egyes szakaszait. Összességében, elméleti alapon kísérletet teszünk a környezetpszichológiában használatos szociofizikai környezetfogalom pszichoanalitikus átértelmezésére, és ez alapján kutatási, módszertani javaslatokat is teszünk a környezetpszichológia számára.

Kulcsszavak: pszichoanalitikus környezetpszichológia, helykötődés, érzelemszabályozás, tárgykapcsolat-elmélet

Perceptuális és affektív tapasztalatok belső terekben a külső és belső kontextus szerint – építészeti és pszichológiai szempontból

Losonczi Anna[1,2], Sarbak Klára[1], Gulyás Levente[1], Kurucz Attila[1], Reményi Petra[1], Dúll Andrea[3,4]

[1] Ginkgo-Zöld Építész Iroda

[2] posztdoktori ösztöndíjas, Magyar Tudományos Akadémia

[3] ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék

[4] BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék

Vizsgálataink fókuszában az áll, hogy adott építészeti belső tér használata során a szemlélő milyen tapasztalatokat szerez a térről, és a tér milyen pszichológiai hatást gyakorol a szemlélőre. Korábbi kutatásainkban a kognitív folyamatot az észlelés oldaláról vizsgáltuk. Azt kerestük, hogy egy tér milyen vizuális észleleteket ébreszt a szemlélőben, és hogyan tudjuk az összetett észlelési-kognitív folyamatot észleléspszichológiai szempontból elemeire bontani. Esettanulmányként Tadao Ando St. Louis-i Pulitzer Foundation for the Arts múzeumának galériaterét használtuk. A térészlelés leírása és rendszerezése céljából létrehoztunk egy kvalitatív elemző módszert, ennek a térnek az észlelési mátrixát. A mátrix egy olyan táblázat, amely a tér elemei által az adott kontextusban kiváltott észlelési tényezőket mutatja be. A táblázat oszlopait az egyes elemekre vonatkoztatott pszichológiai tényezők alkotják, míg a táblázat sorait a kontextus. A mátrix – bár elsősorban kvalitatív módszer – kvantitatív hipotézisvizsgálatra is alkalmas, például különböző szakértelemmel rendelkező csoportok (építészek, nem építészek) térészlelésének összehasonlítására. Az előadásban jelenlegi kutatásunkat mutatjuk be, amelynek célja a mátrix kibővítése affektív – érzelmi, hangulati – irányba. Ehhez ötcsillagos budapesti és londoni szállodák előtereit vizsgáltuk meg, majd a Boscolo Hotel Budapest és New York Kávéház földszinti, publikus tereit használtuk esettanulmányként. Az új, hangulati mátrixot a 2015-ben bemutatott[1] észlelési mátrix módszer mintájára készítettük el. A terek hatásáról építészeti implicit tapasztalati módszerrel szövegeket írtunk, majd az intuitívan létrejött szövegeket tartalomelemeztük (pl. hasonlóság mentén). Az elemzéskor felhasználtuk az eredeti észlelési mátrix pszichológiai szempontjait, a nem besorolható elemekre pedig új kategóriákat alkottunk meg. Tartalomelemzésünk 10 pszichológiai tényezőcsoportot eredményezett, amelyekből 6 alkotta az eredeti észlelési mátrixot: {kategorizáció}, {lokalizáció}, {motiváció}, {figyelem}, {saját tér}, {érzelem}, 4 pedig új volt: {hangulat}, {térérzet}, {relatív téri viszonyok}, {asszociációk}. Jelen tanulmányban a külső kontextust kibővítettük a belső kontextus figyelembevételével is, mely ebben az esetben a szemlélő alaphangulatát, alapérzelmeit, alapmotivációját jelenti.

[1] Magyar Pszichológiai Társaság XXII. Országos Tudományos Nagygyűlése, Marosvásárhely, 2014. Az épített tér észlelésének befolyásolása az építészeti tervezés eszközével Tadao Ando St. Louis-i galériaterében. Szerzők: Losonczi Anna, Bafna Sonit, Kurucz Attila, Gulyás Levente, Sarbak Klára, Dúll Andrea

Kulcsszavak: vizuális észlelés, kognitív folyamat, affektív folyamatok, építész alkotói intuíció, tartalomelemzés

Kettős nézet: gimnázium épületek mentális reprezentációjának környezetpszichológiai kvalitatív vizsgálata

Somogyi Krisztina[1,2], Dúll Andrea[3,4]
[1] ELTE Pszichológiai Doktori Iskola
[2] BME Építőművészeti Doktori Iskola
[3] ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék
[4] BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék

A környezetpszichológia szemléletmódja szerint épület és ember viszonya tranzakcionális, azaz az egyik csak a másikkal való kölcsönhatásában vizsgálható. Az épületekről való gondolkodásba azonban még nem épült bele ez a tulajdonképpen hermeneutikai szemlélet, hanem az épület értékei az építész-fotográfus lencséjén keresztül látszanak, a közösségek bemutatása pedig az épülettől függetlenül történik. Az előadásban bemutatott kvalitatív kutatás célja a kettő kölcsönhatásának vizsgálata, tehát az iskolaépület és a benne folyó élet megismerése volt és jelenlegi diákok szemén keresztül. A kutatás az iskolához szubjektív történeteken át közelít. Gimnazista diákok és fiatal építészek bevonásával képsorok és szöveges beszámolók elemzésével kíván meglátni olyan értékeket, amelyek a hagyományos funkcionalista-építészeti-esztétikai szempontrendszerben nem feltétlenül válnak olvashatóvá. Elsőként a Műegyetem DLA iskolájának doktoranduszai idézték fel saját gimnáziumukat. Szerkesztett képsorral (vizuális narratívával) és szabad megfogalmazásban (szöveges prezentáció) mutatták be iskolájukat, ahova vagy visszalátogattak a kutatás miatt, vagy az internetről megszerzett képekkel, virtuálisan jártak be. A szövegek és látványok (fotók, térképek, rajzok) kvalitatív (narratív és grounded theory módszer) elemzés során nemcsak az épületek mentális reprezentációjáról és a helyidentitásban (Proshansky, 1978) betöltött szerepéről kapunk képet, hanem a gimnazista emlék és építész reflexió közötti kettősségről is, tehát arról a feszültségről, amelyet Jon Lang (1988) nyomán az építész kettős szocializációjából következő konfliktusnak nevezünk.
A kutatás második részében a budapesti Szilágyi Erzsébet Gimnázium 11. és 12. évfolyamos diákjai beszéltek iskolájukról egy építészeti szempontból jelentős alkotásról (Weichinger Károly, Hübner Tibor által 1935-36-ban készült, modern stílusú épületegyüttesről), az fizikai környezethez fűződő viszonyukról, kötődésükről, a szilágyis identitásról és az általuk megélt problémákról. A beszélgetésben a DLA képzés építészei is részt vettek. A szövegek narratív elemzése során a konkrét építészeti mű mentális reprezentációján, a környezet és használó közötti tranzakcionális kapcsolat vizsgálatán túl ismételten az építész-nem építész szemléletmódok közötti különbözőség válik olvashatóvá.
Kulcsszavak: mentális reprezentáció, narratív vizsgálat, beágyazott elmélet, iskolai környezet, identitás

Felsőoktatás tereinek környezetpszichológiai szemléletű értékelési módszertana egy egyetem főépületének példáján

Hülber Attila[1,2], Somogyi Krisztina[1,3], Dúll Andrea[4,5]

[1] ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola

[2] BME ÉPK Építészeti Ábrázolás Tanszék

[3] BME ÉPK Építőművészeti Doktori Iskola

[4] ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék

[5] BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék

A felsőoktatás terei, azokon belül a közösségi terek használókkal való tranzakciós kölcsönhatásai meghatározó szereppel bírnak mind az intézmény hallgatóinak és dolgozóinak életében, például az intézményhez való kötődés kialakulásában. Ez az intézmény fenntartói számára különösen előtérbe helyezi az ilyen központi közösségi terek tudatos kialakítását, az esztétikum mellett, vagy azzal együtt a hatásmechanizmusok pontosabb ismeretét. A feladat megoldása elsősorban az építészekre vár, de a probléma megfogalmazásában hasznos segítséget nyújthat a környezetpszichológiai megközelítés. Az építészeti terepszemle mellett, azt kiegészítve jó támpontokat nyújthat a későbbi tervezéshez egy rendszerezett, elemekre bontható pszichológiai szemléletű értékelés, és az értékelés nyomán feltárt előnyök, és hiányosságok nyomán megállapított tervezési program. Előadásunkban bemutatjuk építészeti, környezetpszichológiai és szociológiai szempontokat egyesítő transzdiszciplináris kutatásunkat, amelyben építészek és környezetpszichológus irányításával kísérletet tettünk arra, hogy a detektálható környezetpszichológiai problémák/helyzetek rendszerbe szervezésével pszichológiai magyarázatot adjunk a vizsgált egyetemi főépület térhasználatában mutatkozó nyilvánvaló anomáliákra, illetve irányt mutassunk a probléma megoldására. A kutatócsoport tagjai kisebb team-ekben dolgoztak épület egyes részein, elhelyezkedés és funkció szerint felosztva azt. A különböző részegységeket meghatározott metodika alapján csoportonként sokszori helyszíni szakértői bejárással értékeltük, először a környezeti ambiens ingerek oldaláról, majd a léptéket növelve használatból és funkcióból következő interakciók irányából. Elsősorban kvalitatív módszereket használtunk, pl. egyetértés-célú szakértői elemzés, vizuális előképek elemzése stb. Fontos szempont volt a vizsgálatban részt vevő építészek számára a folyamat során végig követhető képi dokumentáció készítése, a környezetpszichológiai megfigyelések illusztratív alátámasztása. A kutatási folyamatba szervesen beépülve, annak addigi eredményeit elmélyítve, alátámasztva történhetett egy nagy mintavételű kérdőíves szociológiai felmérés is. A kutatás nyomán fény derült arra, hogy bár az épület és az előtte levő köztér esztétikai szempontból kielégítő, reprezentativitása környezetpszichológiai szempontból ellentmond az épület praktikus használatának. Előadásunkban bemutatjuk összefoglaló értékelésünket, amely jól példázhatja egy ilyen tudatos téralakítási folyamat kezdeti lépéseit és azok hasznát egy felsöoktatási épület 21. századi igényeknek megfelelő átalakításában.

Kulcsszavak: felsőoktatási terek, középületek terei, magánszféra, környezetpszichológiai hatások

Új kutatási lehetőségek a szomatikus betegek körében

SZ55

Szervező: **Látos Melinda** - SZTE ÁOK Sebészeti Klinika
Csabai Márta - SZTE BTK Pszichológiai Intézet
Vitavezető: **Papp-Zipernovszky Orsolya** - SZTE BTK, Pszichológiai Intézet, Személyiség-, Klinikai és Egészségpszichológia Tanszék

A szimpóziumban bemutatott előadások a Szegedi Egészségpszichológiai Műhely keretein belül végzett doktori kutatásokban zajló módszerfejlesztési tevékenységeket, illetve annak legújabb eredményeit mutatják be. A kutatócsoport tagjai vizsgálják az emlődaganattal küzdő páciensek gyógyulását elősegítő protektív faktorokat, a vesetranszplantáció sikerességét meghatározó pszichés tényezőket, az antepartum depresszió és a szülés során fellépő szövődmények kapcsolatát, illetve a bőrbetegséggel küzdő páciensek kötődési stílusát. A kutatóműhely tagjai módszerfejlesztési céllal kombinált eljárásokat alkalmaznak, melyek között a legújabb validált mérőeszközök is helyet kapnak, pl. a Transzplantált Szerv Kérdőív, mely segítségével képet kapunk a páciens beültetett szervvel kapcsolatos reprezentációiról vagy a kifejezetten emlődaganattal operált nők körében alkalmazható Breast Impact of Treatment Scale, mely a testkép változásával járó pszichológiai distresszt méri fel. A szimpózium prezentációi egyaránt beszámolnak a kutatási eredményekről, és azok gyakorlati alkalmazásáról.
Kulcsszavak: depresszió, betegség reprezentáció, gyógyulás és betegség, kutatási lehetőségek

Előadások

A pszichológiai reprezentációk szerepe a vesetranszplantációban

Látos Melinda[1], Horváth Zoltán[1], Wittmann Victoria[1], Szederkényi Edit[1], Szenohradszky Pál[1], Lázár György[1], Csabai Márta[2]
[1] SZTE ÁOK Sebészeti Klinika
[2] SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Bevezetés: Interdiszciplináris kutatásokkal igazolták, hogy a betegek transzplantált szervvel kapcsolatos reprezentációi fontos szerepet játszanak a szervátültetés sikerességében. Célkitűzés: Vizsgálatunk célja feltérképezni, hogy a transzplantált szervvel kapcsolatos reprezentációk és elképzelések milyen összefüggésben állnak az érzelmi-és hangulati állapottal, a betegség percepcióval és a transzplantált szerv működésével. Módszer: Keresztmetszeti vizsgálatunkban 164 vesetranszplantáción átesett páciens töltötte ki a kérdőívcsomagot, mely a Spielberger féle Szorongás Kérdőívet, a Beck Depresszió Kérdőívet, a Transzplantált Szerv Kérdőívet és a Poszttraumás Növekedésérzés Kérdőívet tartalmazta. Minden páciensnél rögzítettük a szérum kreatinin és az eGFR értékét, melyek a veseműködést jelző laboratóriumi paraméterek. Eredmények: A transzplantált szervvel kapcsolatos reprezentációk összefüggésben állnak a transzplan-

táció sikerességével. Közepesen szoros összefüggést találtunk a szorongás, a depresszió, a poszttraumás növekedés és a Transzplantált Szerv Kérdőív között. Továbbá igazolást nyert, hogy a „Pszichológiai rejekció" skála összefüggésben áll a magasabb szérum kreatinin szinttel és az alacsonyabb eGFR értékkel. Következtetések: Vizsgálatunk a pszichológiai intervenció fontosságára is felhívja a figyelmet, amely a transzplantáción átesett páciensek minél teljesebb gyógyulását szolgálja. A transzplantáció előtt és/vagy után alkalmazott pszichológiai támogatás, amely segíti a pácienst a feltörő érzések és az új élethelyzet elfogadásában, csökkentheti a szervkilökődés veszélyét.
Kulcsszavak: betegség percepció, depresszió, poszttraumatikus növekedés, szorongás, vesetranszplantáció

Emlődaganatos nőbetegek longitudinális vizsgálata az életminőség, a poszttraumatikus növekedés, a testkép és az egészségmagatartás összefüggésében

Wittmann Victoria[1], Látos Melinda[1], Horváth Zoltán[1], Paszt Attila[1], Simonka Zsolt[1], Lázár György[1], Csabai Márta[2]
[1] SZTE ÁOK Sebészeti Klinika
[2] SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Bevezetés: Manapság az emlődaganat az egyik leggyakoribb rosszindulatú megbetegedés a nők körében, azonban a rákdiagnózissal járó distressz hatásai az érintett személyek pszichológiai, viselkedésbeli és biológiai jegyeire csak az utóbbi években kerültek a kutatások középpontjába. A pszichológiai distressz és szorongás jelenléte, amely a betegség diagnosztizálása után és a kezelés alatt is folyamatosan fennáll, fokozottan relevánssá teszik ezen jelenségek megfigyelését. Célkitűzések: Kutatásunk célja az emlődaganattal operált nők pre-és posztoperatív pszichológiai állapotának a felmérése volt. Másfél éves nyomon követéssel vizsgáltuk a mellrákos nők életminőségét, testképét, a poszttraumatikus növekedés és a daganat kiújulásának mértékét, feltérképeztük a protektív (sportolás) faktorokat. Módszerek: A Szegedi Tudományegyetem Sebészeti Klinikáján összesen 89 fő vett részt a kutatásban. Az életminőség felméréséhez az emlődaganatos betegekre kifejlesztett életminőség skálát (Functional Assessment of Cancer Therapy), míg a poszttraumatikus növekedés felméréséhez a Poszttraumatikus Növekedés Kérdőívet alkalmaztuk. A testkép változásával járó tapasztalat, szubjektív pszichológiai stressz mérésére a BreastImpact of TreatmentScale-t használtuk. Eredmények: Eredményeink megerősítették a poszttraumatikus növekedés és az életminőség pozitív összefüggését, valamint igazolást nyert a testmozgás protektív hatása az életminőségre nézve. Továbbá a rendszeres testmozgást végző páciensek jelentősen magasabb poszttraumatikus növekedésről számoltak be, mint a testmozgást nem végző páciensek. A testképpel kapcsolatos aggodalmak negatívan befolyásolták a páciensek életminőségét. Következtetések: A testmozgás meghatározó szerepet tölt be az emlődaganatos páciensek műtét utáni fizikai és lelki jóllétének a helyreállításában és facilitálja az új életszemlélet, új életcélok kialakítását. A testmozgás jövőbeli intervenciós

programok fontos részét képezheti, melynek célja a pozitív énkép és a gyógyuláshoz való aktív hozzáállás kialakítása.
Kulcsszavak: emlődaganat, életminőség, longitudinális vizsgálat, poszttraumatikus növekedés, testkép, testmozgás

Depressziószűrés és a terhességi, szülészeti szövődmények

Hompoth Emőke[1], Töreki Annamária[1], Bodrogi Nikolett[2]
[1] SZTE-ÁOK Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika
[2] SZTE ÁOK

Cél: 2011 áprilisában elindult Szegeden a várandós és postpartum nők körében a depressziószűrés a validált Edinburgh Postnatal Depression Scale (EPDS) használatával. 2015 szeptemberéig összesen 3337 személy vett részt, akik 7181 kérdőívet töltöttek ki. Az első trimeszterben volt a legnagyobb arányú patológiás pontszám, valamint ennek az időszaknak a legnagyobb az átlagpontszáma is. A jelenlegi kutatás célja az volt, hogy megvizsgáljuk a szűrésben résztvevő nők EPDS kérdőíven elért pontjai és a terhesség, valamint a szülés során fellépő szövődmények közti összefüggést. Módszer: a terhesgondozásban résztvevő nőknek a védőnők adták át a tájékoztató és beleegyező nyilatkozatot, valamint a terhesség alatt háromszor és szülés után egyszer az EPDS kérdőívet. A MedSol rendszerből (ambuláns betegregisztrációs felület) gyűjtöttük ki a szűrésben résztvevő nők terhesség alatti és szülés során fellépő szövődményeit, eddig összesen 672 nőét. A szakirodalom alapján vizsgáltuk a koraszülés, gestatios diabetes, szülés módja (hüvelyi szülés vagy császármetszés), valamint a fájdalomcsillapítás (epidurális fájdalomcsillapítást használtak-e), születési súly és az EPDS pontok közti összefüggést. Emellett megvizsgáltuk, hogy a négy alkalommal felvett EPDS pontok között van-e együttjárás. Ezekhez a vizsgálatokhoz korrelációt, egyszempontos ANOVA-t és khi-négyzet próbát használtunk. Eredmények: eredményeink szerint nincs szignifikáns összefüggés az EPDS pontok és a koraszülés, gestatios diabetes, szülés módja, illetve a fájdalomcsillapítás között. Közepesen erős, egyenes irányú együttjárás volt megfigyelhető a mérési alkalmak EPDS pontszámai között (minden p kisebb, mint 0.001), a legerősebb a harmadik trimeszter és a postpartum időszak pontjai között ($r(132)=0.674$), mely megerősíti azt, hogy összefüggés van az antepartum és pospartum depresszív tünetek mértéke között. Emellett gyenge, fordított irányú együttjárás volt a születési súly és a harmadik trimeszter EPDS pontjai között ($r(254)= -0.124$, $p=0.047$), mely szerint a magasabb EPDS pontszám gyengén, de összefügg a kisebb születési súllyal. Összegzés: eredményeink egy része különbözik a szakirodalom alapján elvártaktól. Ennek hátterében állhat az alacsony elemszám a terhességi és szülési komplikációs csoportokban, melyet a közeljövőben bővíteni fogunk tekintettel arra, hogy már 3600 résztvevőnél járunk, mely mintában minden bizonnyal nagyobb számban lesznek szülészeti eltérések. Megerősödött azonban az a korábbi kutatásokon alapuló nézet, hogy az antepartum és postpartum időszak depresszív tüneteinek mértéke összefügg. Ez megerősíti a szűrés fontosságát, mert így a kialakuló minor depresszív tünetek már

megfelelő figyelmet kaphatnak, és az érintett nőknek lehetőségük van szaksegítséghez fordulni, hogy elkerüljék a későbbi major depressziós tüneteket.
Kulcsszavak: depresszió szűrés, EPDS, terhességi szövődmények, szülészeti szövődmények

Kötődési stílusok vizsgálata 13 európai ország bőrgyógyászati járóbetegeinél

Szabó Csanád[1], Altmayer Anita[1], Florence Dalgard[2], ESDaP kutatócsoport
[1] Szegedi Tudományegyetem, Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinika
[2] National Center for Dual Diagnosis, Innlandet Hospital Trust, and University of Oslo, Norway

Célkitűzés: a kötődési mintázat hatással van a bőrbetegek életminőségének alakulására, mégis kevéssé ismert a bőrbetegségek és a kötődés kapcsolata. Az ESDaP (European Society of Dermatology and Psychiatry) szervezett egy többközpontú kutatást, melyben 13 európai ország vett részt. A nemzetközi vizsgálat célja a bőrbetegségek jelentette pszichológiai teher felmérése volt, ezen belül bőrbetegek kötődési stílusainak, és ezek stresszel való kapcsolatának a feltérképezése.
Módszerek: a nemzetközi vizsgálat során 4994 résztvevő, 3635 felnőtt bőrgyógyászati járóbeteg és 1359 egészséges résztvevő került megvizsgálásra. A kötődési stílusokat a Felnőtt Kötődési Skála segítségével térképeztük fel, mellyel elkülöníthettünk biztonságos és bizonytalan kötődési stílusokat. A skála a kötődést három dimenzió mentén méri: közelség, függőség és szorongás a kapcsolatokban. Önbeszámolós módszerrel kérdeztük meg a résztvevőket, hogy érte-e őket stressz az elmúlt hat hónapban.
Eredmények: a páciensek (57% nő) átlagéletkora 47,2±17,9 év, a kontroll-személyek (67% nő) átlagéletkora 41,1±13,6 volt. A leggyakoribb bőrgyógyászati betegségek voltak: pikkelysömör (17,4%), nem-melanoma bőrdaganat (10,9%), a bőr fertőzéses megbetegedései (6,6%), dermatitis (6,3%), akne (5,9%). A páciensek kötődéses eredményei szignifikánsan alacsonyabbak voltak a kontroll-személyekénél a függőség dimenzióban ($t=2,02$, $p<0,05$), és a közelség a kapcsolatokban skálán ($t=2,3$, $p<0,05$). A szorongás mértéke a kapcsolatokban nem mutatott különbséget a két csoport között. A bőrbetegek 69%-a biztonságos, 31%-a bizonytalan kötődési stílust mutatott, a kontrollok csoportjaiban hasonló arányban fordult elő a két stílus. A bizonytalan kötődésű pácienseknél (khi érték=11,098, $p<0,05$) és kontrolloknál (khi érték=9,627, $p<0,05$) is gyakoribb volt a stressz előfordulása, mint a biztonságos kötődésűeknél.
Konklúziók: a krónikus bőrbetegek kisebb mértékben képesek függeni másoktól, kényelmetlenebbnek érzik a másokkal való közelséget és intimitást, és hasonló mértékű szorongást élnek át kapcsolataikban, mint a kontroll-személyek. A biztonságos kötődés egy védőfaktor lehet a stresszhatásokkal szemben. A kötődési stílus ismerete fontos szerepet játszhat a páciensek bőrgyógyásszal való kapcsolatának minőségében, pszichoterápiájuk folyamatában, és a betegségükkel való pszichoszociális faktorok feltérképezésében.
Kulcsszavak: pszichodermatológia, kötődési stílusok

Újabb lehetőségek az elhízás kezelésében

SZ56

Szervező: **Czeglédi Edit** - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet

Az Egészségügyi Világszervezet által a tíz legsúlyosabb betegség közé sorolt elhízás pandémiává vált. A súlyfelesleg testi és lelki egészségre gyakorolt kedvezőtlen hatásai a szakemberek és a laikusok előtt is jól ismertek. Ennek ellenére a túlsúly és az elhízás prevalenciája nem csökken, a súlycsökkentő kezelések pedig a bariátriai eljárások kivételével csak csekély mértékű és időleges fogyást eredményeznek.

Az elégtelen eredmények és a visszahízás összetett hátterében álló tényezőkre példa, hogy a közvélekedéssel ellentétben a testsúlykontroll nem egyszerűen „akaraterő kérdése", nem pusztán az érintett személy felelőssége, és nem lehet egy egész élet során „fogyókúrázni". Az evés messze túlmutat a létfenntartási funkción, és pszichológiai funkciókat is betölthet az egyének számára. A hatékony és hosszú távú testsúlymenedzselés az önszabályozáson túl további készségek készletén alapul és nagymértékű, tartós erőfeszítéseket igényel mind a táplálkozás, mind pedig a fizikai aktivitás terén, amely a táplálékbevitelre és testsúlyszabályozásra vonatkozó evolúciós örökségünk; a modern, obezogén környezet; és az evés által betöltött pszichés funkciók fényében különösen megterhelő, nagy elköteleződést követelő folyamat, amely nem mentes a krízisektől. Éppen ezért különösen fontos a szemléletváltás az elhízás jelenleg elsősorban biomedikális orientációjú kezelésében. A jelen szimpózium ezt a célt hivatott szolgálni.

Az első előadásban Halmy Eszter bemutatja a bázisterápia fontosságát a lassú ütemű, hosszú távú testsúlycsökkenés stabilizálásában és a preventív súlytartás elérésében. Rámutat továbbá az elhízás egészségügyi ellátórendszere minőségi fejlesztésének időszerű voltára, és a praxisközösség, valamint a szakmai társaságok együttműködésének jelentőségére. A második előadásban Perczel-Forintos Dóra bemutatja a tudatos jelenlét (mindfulness) koncepció alkalmazási lehetőségeit az elhízás kezelésében. Mivel a tudatos jelenlét készsége az életminőséget számos más területen is kiteljesítheti, ez a megközelítés különösen gyümölcsöző lehet. A harmadik előadásban Lukács Liza ötvözi a krízispszichológiát a testsúlycsökkentéssel, és felvázolja a konkrét elakadási pontokat, ahol a testsúlykontrollért küzdők hajlamosak megtorpanni és visszaesni. Az esettanulmányok bemutatása révén a koncepció még plasztikusabbá válik, támpontokat adva az elhízottak kezelésével foglalkozó szakembereknek. A negyedik előadásban Raffai Gellért beszámol egy integratív szemléletű csoportterápiával szerzett tapasztalatairól. Azon túl, hogy bemutatja e pszichoterápiás munka kilogrammokban mérhető eredményét, ismerteti a túlevéses viselkedés kiváltásában szerepet játszó pszichológiai tényezőket. Reményeink szerint az előadások hozzájárulnak az elhízottakat a hazai egészségügyi ellátórendszerben is sújtó negatív előítéletek és diszkrimináció csökkenéséhez, és a multidiszciplináris teamek kialakulásához az elhízás előfordulási gyakoriságának visszaszorításáért vívott küzdelemben.

Kulcsszavak: elhízás, patient counselling, tudatos jelenlét, krízis, túlevés

Előadások

A „patient counselling" jelentősége a testsúlyvezetésben

Halmy Eszter - Magyar Elhízástudományi Társaság

Az elhízás napjaink emelkedő prevalenciájú és súlyossági fokú, idült recidiváló népbetegsége. A túlsúly és elhízás pandémiája kísérő és következményes betegségei révén meghatározza a morbiditási és mortalitási struktúrát, ezzel jelentős gazdasági terhet ró az egészségügyi rendszerekre mind a fejlett mind a fejlődő világban, egyúttal jelentős változásokat okoz az egyén életminőségében. A hazai és a nemzetközi adatok alapján a különböző típusú konzervatív kezelésben résztvevő személyek mintegy 90 %-a hosszútávon visszanyeri eredeti súlyát, vagy még testesebb lesz. Ennek élettani alapja a testsúlycsökkentéssel járó kisebb energia-leadás, vagyis ezáltal a szokásos energia-bevitel ismét elhízáshoz vezet. Különösen a radikális fogyókúrák után magára hagyott beteg testsúlynövekedése törvényszerűen várható. A gyakorlatban mindazonáltal törekednünk kell a testsúly lassú ütemű csökkentésére, valamint a súlytartásra, mert egyébként az eltolódott szabályozás miatt a testsúly egyre feljebb kúszik. Preventív súlytartás, vagy hosszútávú testsúlycsökkentés stabilizálása csak az elhízás bázisterápiájával, vagyis energiaszegény étrenddel, megnövelt fizikai aktivitással, pszichés támogatással, továbbá rendszeres ellenőrzéssel biztosítható. A bázisterápia alapja tehát a mozgásterápia biztosítása mellett mentális és diétetikai counselling alkalmazása, vagyis a beteg vezetése. A bázisterápia szükség szerint kiegészülhet gyógyszeres kezeléssel és indokolt esetben intragastricus ballon terápiával vagy metabolikus sebészeti beavatkozással. Az elhízás egészségügyi ellátórendszerének minőségi fejlesztése időszerű. Az elhízás szakszerű kezelése érdekében praxisközösségek kialakulása nélkülözhetetlennek látszik mind a járó és fekvőbeteg, mind a háziorvosi vagy magánorvosi obezitológiai praxisokban. Hangsúlyozandó, hogy az elhízás prevenciójában és kezelésében nem kerülhetők ki a pszichés vonatkozások. A pszichológiai-pszichiátriai szempontok alábecsülése eredménytelenséget okoz, amelyet a beteg együttműködésének hiányával, fegyelmezetlenségével magyaráznak és hárítanak el az egészségügyi rendszerektől. Az elhízott személyek pszichológiai szempontból is heterogén csoportnak tekinthetők, továbbá az elhízott személyek kezelésének is lehetnek pszichológiai következményei. A Magyar Elhízástudományi Társaság érvényben lévő irányelvei összefoglalják az elhízásban jellemző lelki problémákat, tüneteket és pszichoterápiás módszereket, amelynek aktualizálásában a Magyar Pszichológiai Társaság és a Magyar Pszichiátriai Társaság együttműködését alapvetőnek tartjuk.

Kulcsszavak: patient counselling, elhízás, bázisterápia, testsúlykontroll, testsúlyvezetés

Túlsúly, nassolás, elhízás – öntudatlanul?

Perczel-Forintos Dóra - Semmelweis Egyetem, Klinikai Pszichológia Tanszék

Az elhízás a fogyasztói társadalomnak nemcsak problémája, hanem jelképe is lehet: a modern ember szinte belefullad a fogyasztásba és mégsem bír leállni, megállni. Világosan látszik, hogy az evolúciós értelemben korábban adaptív magatartás, a táplálkozás nemcsak táplál, hanem meg is betegíthet. A túl sok evés elhízáshoz vezet, ami veszélyeztető tényező. Korunk emberének új készségekre, más magatartásformákra van szüksége a túléléshez és ahhoz, hogy tudjon (jól) élni a technikai civilizáció lehetőségeivel. Az elhízás kezelésében alkalmazott pszichológiai módszerek közül a kutatások szerint a kognitív viselkedésterápiás csoportmódszerek a leginkább hatékonyak, a résztvevők átlagosan 10%-os fogyást érnek el. Az esetek 50-80%-ban azonban öt éven belül visszanyerik a résztvevők az eredeti súlyukat. Noha jelentős egészségvédő szerepe van az öt évig tartó alacsonyabb testsúlynak, és ismerjük azokat a tényezőket, amelyek szerepet játszanak a visszaesésben, úgy tűnik, ez nem elegendő. Az önmonitorozás, a tervezés, az önkontroll és a mozgás abbahagyása a visszaesés legfontosabb rizikótényezői. Emellett a „nassolás", mint speciális evési magatartásforma veszélyeztető jellegére is egyre többen hívják fel a figyelmet. Mindezekből úgy tűnik, hiába érti és sajátítja el az egyén az egészséges táplálkozásról szóló ismereteket, tudatosság nélkül ismét túlsúlyos lesz. Ezeket felismerve logikus, hogy nagyobb tudatosságra van szükség a testsúly kontrolljában. Épp ezért a jelentudatosságra épülő intervenciók egyre népszerűbbek az evés és a testsúlykontroll terén is. Az előadásban szeretnénk bemutatni a tudatos jelenlét mibenlétét, eredetét, a testsúlycsökkentésre vonatkozó tudatos jelenlét (mindfulness) kutatásokat, s ezen belül azt, hogy a jelentudatosság számos aspektusa közül melyik lehet lényeges a testsúlycsökkentésben és/vagy a testsúly megőrzésében. Továbbá, áttekintjük, hogy milyen evidenciák szólnak a különféle kombinált vagy az önálló tudatos jelenlét alapú intervenciók mellett. Végül kitérünk arra, hogy a tudatos jelenlét olyan készség, amely az emberi élet minőségét számos más területen is kiteljesítheti.

Kulcsszavak: elhízás, evolúciós hatások, fogyasztói társadalom, új készségek, tudatos jelenlét, tudatos evés

Krízisek a testsúlycsökkentés során

Lukács Liza - Máshogy Humán Szolgáltató Bt.

Célkitűzés: A testsúlycsökkentő folyamat során azon krízispontok azonosítása, amelyek visszaeséshez vezető viselkedések (túlevés, diéta és/vagy sport feladása), valamint hibás gondolkodási sémák („most már úgyis mindegy", „eddig sem sikerült lefogyni, most sem fog") megjelenését segítik elő. Elméleti háttér: A diétázás/életmódváltás folyamata kríziskeltő szituáció: felborítja a dolgok korábbi rendjét, átírja a kialakult szokásokat (sokszor a személyek közötti interakciókat is), próbára teszi a személy alkalmazkodási készségeit, előhívja a megküzdési stratégiák mozgósítását, sőt sok esetben azok meg-

újítását igényli. A túlsúllyal küzdő emberek megküzdési és stresszkezelési képességei viszont gyakran hiányosak. Személyiségvonásaik pedig számos átfedést mutatnak a krízisállapotra különösen fogékony személyekével. A diétázás során a személy könnyen kerülhet a beszűkültség állapotába, különösen akkor, ha olyan testsúlycsökkentő étrendet és módszert választ, amely megvonásokkal teli és jelentős mértékben eltér a korábbi életmódjától. A túlsúllyal küzdők mintegy fele evési zavarokkal is küzd. Az evészavarok kognitív információfeldolgozási jellegzetességeit bemutató vizsgálatok eredményei szerint az evési problémákban szenvedők észlelése, figyelme, emlékezeti, információfeldolgozási és képzeletei folyamatai során kiemelt hangsúlyt kapnak az evéssel és a fogyással kapcsolatos ingerek. Tehát a kognitív információfeldolgozás evési problémákat kísérő jellegzetességei is elősegítik a beszűkültség krízisgeneráló állapotának kialakulását. Módszer: Esettanulmányok elemzése. Megbeszélés: A krónikusan diétázó, elhízott emberek túlsúllyal való küzdelme során viszonylag jól körülhatárolható, visszatérő tematikájú krízispontok jelölhetők meg, amelyek a visszaesésekben szerepet játszanak. Ilyenkor a környezet szemében gyakran tűnnek akaratgyengének, döntésképtelennek, motivációhiánnyal küzdőnek. Ha a diétázó személyt a testsúlycsökkentés folyamata előtt tájékoztatjuk a tipikus krízispontokról és a fogyás kísérése alatt kellő figyelmet szentelünk a beszűkültség oldására, esély nyílik arra, hogy új, adaptív megküzdési stratégiák váltsák fel a korábbi visszaesések, túlevések és visszahízások helyét, és lehetőség nyílik a hibás gondolkodási sémák korrekciójára is.

Kulcsszavak: testsúlycsökkentés, krízis, relapszus, kognitív információfeldolgozás, intervenció

Obez betegek testsúlycsökkentése a túlevést kiváltó tényezők feltárásával

Raffai Gellért[1], Somodi Sándor[2], Bugán Antal[1]

[1] Debreceni Egyetem Klinikai Központ, Népegészségügyi Kar, Magatartástudományi Intézet

[2] Debreceni Egyetem Klinikai Központ, Általános Orvostudományi Kar, Belgyógyászati Intézet

Célkitűzés: Obez betegek testsúlycsökkentésének csoportpszichoterápiás megközelítése, az obezitáshoz vezető túlevéses zavar hátterében fellelhető kiváltó tényezők azonosítása és a pszichoterápiás folyamatban történő kezelése a táplálkozási magatartás optimalizálása céljából. Módszerek: A Debreceni Egyetem I. Belklinikájának Obezitológiai Szakrendelésén pszichoterápiás csoportot indítottunk 9 fő obez betegnek (2 férfi, 7 nő; átlagéletkor: 46,6 év, SD=3,6 év, terjedelem: 40–62 év; BMI-átlag: 40,8; SD=3,3, terjedelem: 35–60). A csoportterápia keretei a következők voltak. Rendszeressége: kéthetente 3 óra. Módszer: pszichoedukáció, pszichodráma, CBT, szupportív elemek. Időtartama: 60 óra. A terápiával párhuzamosan követtük a csoporttagok testtömegének változását, valamint a csoportdinamika megfigyelésével a túlevéses viselkedés alakulását, melyben felhasználtuk a Túlevést kiváltó tünetlistát (Binge Eating Trigger Checklist), amely a túlevés hátterében 36 tényezőt vizsgál. Eredmények: A 4. hónap után a csoport

kezdő 1064 kg-os össztömege 996 kg-ra csökkent. A fogyás 6 főnél kezdődött el, 3-nál nem. A súlycsökkenés mértéke 7–18 kg közötti. A kérdőív alátámasztotta a specifikus pszichológiai kiváltó tényezők meglétét a túlevés kiváltásában. Megjelentek jellegzetes érzelmi állapotok (pl. feszültség, frusztráció, szorongás), jellegzetes kognitív torzítások (pl. jövőtől való félelem, az élet kudarcnak megélése), jellegzetes társas kontextusok (pl. magány, elhagyatottság), valamint jellegzetes szituatív kontextusok (pl. étkezés kihagyása, szembesülés a kedvenc étellel). A terápia ideje alatt súlygyarapodást, súlyvisszarendeződést nem tapasztaltunk. Megbeszélés: A belgyógyászati ellátás területén alkalmazott (gyógyszeres, dietetikai) testsúlycsökkentő beavatkozások kevésbé koncentrálnak az evési magatartást meghatározó pszichológiai tényezőkre, amelyek döntően befolyásolják azt. Tapasztalataink szerint a pszichoterápiás megközelítésben kisebb a betegek frusztráltsága a táplálék mennyiségének és minőségének korlátozásában. Feltételezhetjük azt is, hogy az obez betegek terápiájában a pszichoterápiás módszer alkalmazása esetén kisebb a súly-visszarendeződés kockázata.
Kulcsszavak: obezitás, túlevéses zavar, pszichoterápia

Újabb megközelítések az evészavarok területén, különös tekintettel a terápiára

SZ57

Szervező: **Szabó Pál** - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Az evészavarok (EZ) gyakori, sokféle – időnként súlyos és/vagy irreverzibilis – testi szövődménnyel és jelentős pszichiátriai komorbiditással járó problémák. Az anorexia nervosának a legnagyobb a mortalitása a pszichiátriai betegségek között. Az EZ-ok kialakulásában, fennmaradásában és megszűnésében számos biológiai, pszichológiai és szociokulturális tényező játszik szerepet mint hajlamosító, kiváltó vagy fenntartó tényező. Az elmúlt 20-25 évben az EZ-ok terén számos változás következett be: az újabb evészavar-szindrómák (pl. falászavar, orthorexia nervosa, izomdiszmorfia, purgáló zavar, testépítő típusú evészavar, pregorexia, drunkorexia, exorexia, brideorexia) leírásával nőtt az evészavarok száma, az egyes EZ-ok is gyakoribbá váltak, az EZ-ok fiatalabb életkorban kezdődnek, és nem ritkán tartósan – középkorúaknál és időskorban is – fennállnak, továbbá az obezitást is az EZ-ok között tartják számon. Így az EZ-ok a népesség jelentős részét érintik, a gyermekkortól az időskorig.
Optimális esetben az EZ-ok kezelése – az etiológiának megfelelően – multidimenzionális, multimodális, és különböző szakmai hátterű szakemberek együttműködésén, team-munkáján alapul. Célkitűzésünk néhány újabb terápiás lehetőség bemutatása. A stressz szerepet játszik a túlsúly, illetve elhízás kialakulásában, ugyanakkor a túlsúly/elhízás is stresszorként hat. Így a stresszkezelési készségek kedvezően befolyásolják a testsúlycsökkentő kezelést, de a többi evészavar kezelésében is helyet kaphatnak. Az elkerülő/restriktív táplálékbeviteli zavar (avoidant/restrictive food intake disorder, röviden: ARFID) új betegségként került be a DSM-5-be, így fontos a diagnosztikájával és terápiájával kapcsolatos információk áttekintése. Az Együttérzés Központú Terápia hatékony

lehet az evészavaros betegek közül azoknál, akiknél jelentősebb érzelmi zavarok is vannak. A magánrendelés más ellátási formák alternatívája lehet evészavarban.
Kulcsszavak: evészavarok, újabb terápiás lehetőségek, stresszkezelési készségek fejlesztése, elkerülő/restriktív táplálékbeviteli zavar, Együttérzés Központú Terápia, magánrendelés

Előadások

A stresszkezelési készségek fejlesztésének előnyei a testsúlycsökkentő kezelés során

Czeglédi Edit - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet

A súlyfelesleg kialakulásában a túltáplálkozás és a fizikai inaktivitás kitüntetett szereppel bír. Az életmód alakulására viszont egyes pszichológiai tényezők rendkívül nagy hatást gyakorolnak, mint amilyen például a stressz. A stressz az életünk szerves része, „sava-borsa", azonban a tartós, kezeletlen pszichés stressz mentális és testi egészségre gyakorolt káros hatásai jól ismertek. Ráadásul a súlyfelesleggel élők a mindennapi életben megjelenő pszichés stressz-forrásokon túl további megterhelésnek is ki vannak téve. A nyugati társadalomban ugyanis az elhízás megítélése rendkívül kedvezőtlen. A széles körben elterjedt és az élet számos területét átható negatív előítélet és diszkrimináció krónikus stresszorként konceptualizálható. A helyzetet súlyosbítja, hogy az elhízás maga is stresszforrás lehet.
A stressz az energiabevitellel és az energialeadással egyaránt interakcióba léphet, így játszva szerepet az elhízás kialakulásában. Az energialeadás oldalára példa, hogy a prospektív kutatások eredményei szerint a pszichológiai stressz előrejelzi az alacsonyabb mértékű fizikai aktivitást, illetve testgyakorlást, valamint a nagyobb mértékű ülő életmódot. Az energiabevitelre gyakorolt hatásra példa, hogy a stressz megnöveli az étvágyat a hedonikus, ízletes és nagy energiasűrűségű ételek iránt.
Az elhízásra hajlamosító (ún. obezogén) evési magatartások hátterében az áll, hogy az evés messze túlmutat a létfenntartás funkcióján, mert pszichológiai funkciókat is betölthet az egyén számára. Szolgálhat például a társas kapcsolatok szabályozójaként, örömforrásként, önjutalmazásként, az öngondoskodás módjaként, vagy érzelemszabályozási stratégiaként. Az érzelmi evés (vagy emocionális evés) a negatív érzelmekkel és élményekkel (mint pl. stressz, magányosság, unalom, szorongás) való megküzdési stratégia. Amennyiben a páciens ilyen célokra „használja" az evést, akkor jelentős nehézséget fog okozni neki a szakember által előírt, alacsony kalóriatartalmú diéta betartása. Az együttműködést ebben az esetben nem a motiváció hiánya vagy a páciens „akaratgyengesége", „értetlensége" akadályozza (amint azt egyes szakemberek, sőt, akár maguk a páciensek is hiszik), hanem a páciens által alkalmazott maladaptív coping stratégia, amelynek figyelmen kívül hagyása előrevetíti a súlycsökkentő kezelés sikertelenségét. Éppen ezért az érzelmi evésre való hajlam felmérése és a stresszkezelő készségek integrálása a tradicionális testsúlycsökkentő kezelésekbe jelentősen megnövelheti a

páciensek együttműködését és elősegítheti a hosszú távú testsúlykontroll sikerességét. Az előadás során bemutatásra kerülnek a kezeletlen pszichés stressz obezogén hatásai; az érzelmi evés felmérésének egy módja; valamint néhány olyan stresszkezelő technika, amely elősegítheti az emocionálisan triggerelt éhség megelőzését, illetve leküzdését, és könnyen beilleszthető bármely elhízottakkal foglalkozó szakember készségrepertoárjába.

Kulcsszavak: elhízás, stressz, érzelmi evés, stresszkezelés

Az elkerülő/restriktív táplálékbeviteli zavar kezelési módszerei: összefoglalás pszichoterápiás ajánlásokkal

Szalai Tamás Dömötör[1], Major Melinda[1,2]

[1] Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet, Budapest

[2] Semmelweis Egyetem, I. sz. Gyermekklinika, Gyermekpszichiátriai Osztály, Budapest

Háttér: az elkerülő/restriktív táplálékbeviteli zavar (ARFID) bevezetése a DSM-V-be árnyalta a gyermek- és serdülőkori evészavarok diagnosztikáját, jelentős változást és ismerethiányt hozva. Hatékony intervenciós módjai alig feltártak, jelenleg nincs érvényes, specifikus kezelési útmutatója. Célunk ezért felmérési lehetőségeinek és elsősorban kezelési módszereinek összefoglalása volt, hogy segítsük a klinikai és pszichoterápiás ellátást.

Módszer: az irodalmi áttekintés két fázisban zajlott. Az elsődleges fókusz az ARFID bevezetése utáni, 2012 és 2015 közötti tanulmányok szisztematikus összefoglalóján volt, a „PRISMA flow" algoritmus segítségével. Második lépésben az ARFID fő tüneteit célzó korábbi esettanulmányok és saját klinikai tapasztalataink kerültek integrálásra.

Eredmények: diagnosztikai módszerei lehetnek a DSM-5 strukturált interjú, Bryant-Waugh kérdéseivel, megfelelő kérdőívek pedig a Children's Eating Disorder Examination-Questionnaire, illetve az Eating Disturbances in Youth-Questionnaire. A kezelésnek mindig a kliens és a család egyéni szükségleteihez kell illeszkednie, valamint a zavar igen heterogén prezentációihoz, mint például a szenzoros alapú szelektív evés, nyelési vagy hányási fóbia, amelyet gyakran interakciós problémák is nehezítenek. Kombinált orvosi és pszichoterápiás ellátás javasolt, a testtömeg helyreállításának elsődleges fókuszával. Megfelelő pszichoterápiás módszerek az expozíción és szisztematikus deszenzitizáción alapuló viselkedésterápia, amelyet a kognitív újrastrukturálás és a szorongáskezelés egészíthet ki. Fiatalkorú kliensek esetén a szülők mindig bevonandóak a kezelésbe, a családterápia gyakran megkerülhetetlen.

Konklúziók: beavatkozás alapú, longitudinális empíriák szükségesek az egyes terápiás módszerek hatékonyságának vizsgálatához, hogy az ARFID minden formájához evidencia alapú kezelési útmutatóval rendelkezzünk.

Kulcsszavak: elkerülő/restriktív táplálékbeviteli zavar, áttekintés, felmérés, kezelés, pszichoterápia

Pozitív egészségpszichológiai fogalmak és az Együttérzés Központú Terápia alkalmazása evészavaros betegek kezelésében

Krizbai Tímea - Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Alkalmazott Társadalomtudományok, Közegészségügyi Szakpolitikák és Szolgáltatások Szak, Marosvásárhely

Irodalmi áttekintés: Az Együttérzés Központú Terápia (Compassion Focused Therapy, röviden: CFT) egy olyan módszer (Paul Gilbert, 2010), amely integrálja a kognitív viselkedésterápiát az evolúciós pszichológia, szociálpszichológia, fejlődéslélektan, a buddhista pszichológia és idegtudomány fogalmaival. A CFT központi technikája az együttérzés tanítása. Az együttérzés központú agy-training segít újrastrukturálni olyan dezadaptatív kogniciókat és érzelmeket, mint a szorongás, harag, szégyen, önkritika, deperszonalizáció, hypománia. A CFT főleg olyan személyeknek hasznos, akik magas önkritikával rendelkeznek, erős a szégyenérzetük, és akiknek nehézségeik vannak a mások és saját magukra irányuló szeretet gyakorlásában, illetve az együttérzéssel.
Az evészavaros betegek önkritikája erőteljes. Jansen és munkatársai (2005) eye-tracking (electrooculography) segítségével megállapították, hogy az evészavarosok nagyobb figyelmet szentelnek a "csúnya" testrészeik azonosítására, mint a szép testrészeik azonosítására. A nem evészavaros kontroll személyeknek hasznos öncélú kognitív torzításaik voltak, és több figyelmet összpontosítottak a saját "szép" testrészeikre, és kevesebb figyelmet a saját "csúnya" testrészeikre. Amikor az evészavarosok más személyek alakját figyelik, több figyelmet szenteltek a "szép" testrészeikre, míg a kontroll csoport tagjai az más személyek „csúnya” testrészeire koncentráltak inkább.
Az erős önkritikus gondolkodás kialakulása már gyermekkorban prediktora lehet a későbbi pszichológiai problémáknak, és a szégyen fontos faktorának tekintik (Lee, 2010). A szégyen gyakori együttjárója az evészavaroknak még gyógyulás után is (Troop és mtsai, 2008). Azok a személyek, akik magas önkritikával rendelkeznek, gyakran éreznek szégyent is, és emiatt nehezen tudnak előhívni a saját maguk felé forduló melegséget, együttérzést, megnyugtatást (Gilbert, 2010).
Az előadás célja: Az előadás célja, az Együttérzés Központú Terápia alkalmazhatóságának bemutatása evészavaros betegek kezelésében. Az énfejlődés során a kedvességnek, együttérzésnek, megnyugtatásnak fontos szerepe van abban, hogy a gyerek önregulációja megfelelően alakuljon. A kedvesség megnyugtat bennünket. Az Együttérzés Központú Terápia összeszövése a kognitív viselkedésterápiás kezeléssel evészavaros betegeknél, hasznos lehet az érzelemszabályozás tanításában.
Az Együttérzés központú terápia célja:
- Motiválni a beteget arra, hogy együtt érezzen másokkal és saját magával
- Fejleszteni az érzékenységét mások iránt és saját maga érzelemvilága irányában
- Fejleszteni a szimpátiáját mások és saját maga irányában
- Fejleszteni azon képességeit, hogy tolerálni tudja saját negatív érzelmeit ahelyett, hogy elkerülje azokat.
- Gyakorolja az önelfogadást, önszeretet, az önvádaskodás, önkritika helyett.
Következtetés: Kognitív Viselkedésterápiával kombinálva a CFT segít az evészavaros

betegek pozitív érzelemszabályozásában, pozitív fókuszú gondolkodás kialakításában, illetve adaptatív, segítő önéletrajzi emlékek előhívásában.
Kulcsszavak: evészavar, Együttérzés Központú Terápia, CFT, érzelemszabályozás, szégyen, önéletrajzi emlékezet

Az evészavarok kezelése magánrendelésen

Szabó Pál - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Háttér: Bár az evészavarok (EZ) sokféle testi szövődménnyel, jelentős pszichiátriai komorbiditással és magas mortalitással járó betegségek, hazánkban kevés helyen van az EZ-ok ellátására specializálódott szakrendelés, részleg vagy osztály. Az EZ-ok kezelésében multidimenzionális szemléletre és különböző szakmai hátterű szakemberek team-munkájára van szükség. Ez a hazai egészségügyi ellátásban ritkán áll rendelkezésre. Így szóba jön az EZ-os betegek magánrendelésen való ellátása. Célkitűzés: az EZ-os betegekkel kapcsolatos tapasztalatok áttekintése egy magánrendelés beteganyaga alapján. Módszer: a szerző betegdokumentációjának áttekintése és az elsősorban EZ-tünetek miatt jelentkezett betegek kiválasztása, a DSM-5 kritériumai szerint. Eredmények: A 25 év alatt (1991-2015) megjelent 2019 beteg 6,2%-ának (n = 126) volt az elsődleges panasza EZ-zal kapcsolatos. Az EZ-ok teljes horizontja megmutatkozott. Az anorexiás (AN) és bulimiás (BN) betegek a testi szövődmények, a komorbid pszichiátria betegségek vagy a családtagok pressziója miatt jelentkeztek, és nagy volt náluk a korai lemorzsolódás. A súlyhiányos és falászavarban szenvedőknél nagyobbnak tűnt a gyógyulás iránti motiváció. AN-ban és BN-ban gyakori volt a komorbiditás (depresszió, szorongásos zavarok, személyiségzavar, addiktív zavarok), több esetben testdiszmorfiás zavar igazolódott. Sikeres terápiák a komorbid pszichiátriai zavar nélküli és friss kezdetű AN-ban voltak. Különösen rossz volt a kimenetel, ha az EZ 1. típusú cukorbetegséggel szövődött. Két anorexiás nő meghalt (24 és 30 éves korban). Limitációk: A gyakori gyors lemorzsolódás miatt a követés korlátozott mértékben volt lehetséges. Konklúziók: Az EZ-os betegek ellátása magánrendelés keretében korlátozott mértékben lehetséges, bizonyos betegcsoportokban azonban választható alternatíva lehet.

Egyéni előadások

Témakör: Egészségpszichológia (TE01)

A koffeinfogyasztási szokások, koffeinhasználati zavar és kronotípus összefüggései

TE01_EA01

Ágoston Csilla, Urbán Róbert, Demetrovics Zsolt
ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Elméleti háttér: A koffein az egyik legnépszerűbb pszichoaktív szer, amelyet a felnőtt lakosság jelentős része rendszeresen fogyaszt. A DSM-5 készítői felhívják a figyelmet a koffeinhasználati zavar, mint lehetséges diagnosztikus kategória vizsgálatának szükségességére. A koffeinhasználattal a függőségi tüneteken túl olyan életmódbeli és pszichológiai változók is összefügghetnek, mint a kronotípus és az észlelt jóllét. Egy korábbi kutatás alapján az inkább esti típusú emberek több kávét és kólát fogyasztanak, míg a reggeli típusúakra jellemzőbb a teafogyasztás, míg más kutatások nem találtak eltérő mértékű stimuláns ital fogyasztást a reggeli és esti típusok körében. A jóllét alacsonyabb szintjét az esti típusúak körében az alkoholfogyasztás és dohányzás mediálja, így fontos lehet a koffeinfogyasztás vizsgálata is e tekintetben. Kutatásunk célja, hogy megvizsgálja a különböző koffeintartalmú italok fogyasztása, a koffeinhasználati zavar, a kronotípus és a jóllét összefüggéseit egy útmodell segítségével. Módszer: az online kérdőíves felmérés során a résztvevők (N = 2259) kitöltötték a Koffeinhasználati Zavar Kérdőívet (KoZaK), a Reggeliség-Estiség Kérdőív rövidített, önkitöltős változatát (r-MEQ), a WHO Jóllét Kérdőívét (WBI-5) és a koffeinfogyasztási szokásokra vonatkozó kérdéseket. A koffeinfogyasztáson belül külön vizsgáltuk a kávé- és teafogyasztás gyakoriságát, illetve összevontan a kóla és energiaital, mint egyéb koffeinforrások fogyasztásának mértékét. Eredmények: A résztvevők [70,5% férfi, átlagos életkor: 34 év (SD = 9,3)] körében az átlagos koffeinfogyasztás 244 mg (SD = 140 mg), a koffeinhasználati zavar tüneteinek átlagos száma 3,11 (SD = 2,03). Az útelemzés eredményei alapján a reggeliség nagyobb mértéke pozitívan jelzi előre a teafogyasztást, negatívan az egyéb koffeintartalmú italok (kóla és energiaital) fogyasztását, míg a kávéfogyasztással nincs szignifikáns összefüggésben. A kávé, és az egyéb koffeintartalmú italok gyakoribb fogyasztása a koffeinhasználati zavar tüneteinek nagyobb számával jár együtt, míg a nagyobb mértékű reggeliség negatív összefüggést mutat a tünetek számával. A teafogyasztás és a reggeliség pozitív, míg a koffeinhasználati zavar tüneteinek száma negatív összefüggésben áll a jólléttel. Az indirekt utak nem voltak szignifikánsak. Megvitatás: Az eredmények alapján láthatóvá vált, hogy az egyes koffeintartalmú italok (kávé, tea, koffeintartalmú üdítő- és energiaitalok) fogyasztása különböző irányú összefüggést mutat a kronotípussal, a koffe-

inhasználati zavarral és a jólléttel. A korábbi kutatások eredményeit (pl. magasabb teafogyasztás a reggeli típusúak körében) is részben igazolta az útmodell, a koffeinhasználati zavar tüneteinek nagyobb számú megjelenése a kávé-, illetve az energiaital és kólafogyasztók, illetve az estibb típusúak körében pedig további kutatásokra ösztönöz.

Kulcsszavak: koffein, kronotípus, koffeinhasználati zavar, jóllét

Az időperspektíva elméletének kutatási eredményei és gyakorlati alkalmazhatósága

TE01_EA16

Dombi Edina - SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola; SZTE JGYPK Tanító- és Óvóképző Intézet, Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék

Az időperspektíva elmélete azt a folyamatot jelöli, amely során időövezetekbe vagy időbeli kategóriákba rendezzük személyes tapasztalatainkat, élményeinket. Három fő kategóriát különíthetünk el aszerint, ahogyan emlékeinket, gondolatainkat rendszerezzük. Ha azzal foglalkozunk, ami volt, a múlt felé orientálódunk. Ha jelen döntéseinkre fókuszálunk, inkább jelenorientáltak vagyunk, míg ha jövőben céljainkra koncentrálunk erősebben, inkább a jövőorientáció határozza meg viselkedésünket. Zimbardo és Boyd (1999) elmélete alapján előbbi három dimenzió további alkategóriákra bontható: múlt pozitív, múlt negatív, jelenhedonista, jelen fatalista, jövőorientált és transzcendentális jövőorientált kategóriákra. Az idő paradoxonja arra utal, hogy az időperspektívánk az életeseményeinket leginkább befolyásoló látens tényező, ám nem vagyunk ennek tudatában. További jellemzője, hogy az egyes dimenziók számtalan pozitív és negatív tulajdonsággal rendelkeznek, ám ha valamelyiknek túlságosan nagy jelentőséget tulajdonítunk, akkor negatívumai megsemmisítik előnyeit. Az időhöz való viszony fontossága jelentős, hiszen minden döntésünk, viselkedésünk hátterében jelen van. Az előadás során először bemutatom eredményeinket az elmúlt évek során végzett kérdőíves kutatásaink alapján. Mivel az időorientációt az egyéni különbségeken – életkor, nem, egyes személyiségjegyek – túl befolyásolja a társadalmi és kulturális háttér, ezért fontosnak tartjuk ezen korrelátumok ismeretét. Az eredmények ismertetése során kitérek a kiegyensúlyozott időperspektíva profil jellemzőire is. Az elméleti háttér és kutatási eredményeink összefoglalását követően a gyakorlati alkalmazhatóság kérdését vizsgálom. Ennek keretében ismertetésre kerül egy alkalmazható intervenciós program bemutatása, amely célja, hogy a résztvevők tréning formájában azonosítsák, megismerjék saját időperspektíva profiljukat, majd céljaiknak megfelelően képesek legyenek azok átalakítására. Az intervenciós tréning eredeti, újszerű kezdeményezés, amely alkalmazható diákokkal és felnőttekkel is, célja lehet az énhatékonyság növelése, az iskolai lemorzsolódás csökkentése, a tanulás eredményességének növelése, továbbá a későbbiekben adaptálható más területekre is, például klinikai felhasználásban. Nemzetközi kutatások megemlítik az elmélet gyakorlati alkalmazását szenvedélybetegségek és PTSD terápiás kezelésében is.

Kulcsszavak: időperspektíva elmélete, egyéni különbségek, intervenció, tréning program

Máj-, és szívtranszplantált gyermekek életminősége, pszichés egészsége és családi működése Magyarországon

TE01_EA29

Jantek Gyöngyvér[1], Dezsőfi Antal[1], Ablonczy László[2], Szőnyi László[1], Vargha András[3]

[1] SE I. sz. Gyermekgyógyászati Klinika, Budapest

[2] Gottsegen György Országos Kardiológiai Intézet, Budapest

[3] Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bevezetés: a szív- és májátültetés életmentő beavatkozás halálos betegségben szenvedők számára. A krónikus beteg gyermeket gondozó családokra nagy teher hárul mind anyagi, mind lelki szempontból. Előadásunkban egy két éve zajló országos keresztmetszeti kutatás részeredményeit szeretnénk bemutatni. Betegek, módszer: a felmérés ezidáig 43 máj- és 11 szívtranszplantált gyermekre és családjukra terjedt ki. A vizsgálatot nemzetközileg standardizált kérdőívek segítségével végeztük, kitérve a gyermekek életminőségére, a gyermekek és szülők pszichés jóllétére, valamint a családi működésre. Ezen kívül félig strukturált interjúkat is felvettünk. Eredmények: a máj-, és szívtranszplantált gyermekek életminősége csaknem minden esetben alacsonyabb az általános populációban mért értékeknél, ám ez a különbség csak az érzelmi életminőséget tekintve szignifikáns. A szülők kielégítőnek tartják gyermekük fizikai állapotát, és inkább pszichés problémákat neveznek meg. A májtranszplantált gyerekek 70%-ánál, míg a szívtranszplantáltak 83,3%-nál jelzett az anya érzelmi és/vagy viselkedéses rendellenességet. Az anyai depresszió érték a gyermek alacsonyabb szintű életminőség mutatóival függ össze. A családi működés nem tér el az általános populációban mértektől, és az adaptív családi mutatók pozitívan járnak együtt a gyermek életminőségével. Alkalmazott statisztikai módszerek: az adatokat összetartozó és független mintás varianciaanalízisek, t-próbák, valamint Pearson-féle korrelációk segítségével elemeztük. Megbeszélés: a rendkívül megterhelő betegségek, orvosi beavatkozások, életveszély ellenére a szülők relatíve kielégítőnek tartják gyermekük fizikai állapotát és inkább pszichés problémákat neveznek meg. Az anya lelki egészsége összefügg a gyermek fizikai életminőségével, ami felhívja a figyelmet a transzplantáción átesett gyermekek és családjuk komplex, rendszerszemléletű gondozásának fontosságára. Javaslat: vizsgálatunk eredményei szerint a szakorvosi kezelés mellett indokolt a szervátültetett gyermekek rutinszerű pszichológiai vizsgálata, és szükség esetén pszichés megsegítése is. Mivel a gyermek egészsége szorosan összefügg a család adaptív működésével és megküzdési kapacitásával, indokolt esetben a család támogatása konzultációk keretében jótékony hatással bírna a gyermek életminőségére is.

Kulcsszavak: Transzplantáció, életminőség, családi működés, SDQ, PedsQL

A jelentudatosság (mindfulness) szerepe a szülőségben

TE01_EA50

Miklósi Mónika[1,2], Somogyi Klára[1,3], Simon Lilla[1,4], Kovács Anna[1,5], Acosta Sára[1]

[1]ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék

[2] Heim Pál Gyermekkórház, Mentálhigiéniai Központ, Budapest

[3] Piarista Gimnázium, Budapest/Vác

[4] Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Pedagógiai Szakszolgálat, Mezőcsát

[5] Autizmus Alapítvány, Budapest

Célkitűzés. A jelentudatosság (mindfulness) egy sajátos, jelenre irányuló, ítéletmentes figyelmi beállítódás, melynek összefüggéseit a mentális egészséggel számos vizsgálat igazolta. Kevesebb kutatás szól azonban a jelentudatosságról interperszonális kontextusban, például a szülői szereppel összefüggésben. Előadásunkban egy vizsgálatsorozat eredményeiről szeretnénk beszámolni, melyben a jelentudatosság és a szülői szereppel kapcsolatos kogníciók összefüggéseit vizsgáltuk.

Módszer. Nem-klinikai (N=204 és 150) és klinikai (N=40) mintákon vizsgálódtunk, szülőket kértünk meg önbeszámoló kérdőívek kitöltésére, melyek a gyermek és a szülő mentális egészségét, a gyermek diagnózisával kapcsolatos poszttraumás stressz tüneteket, valamint a szülői szereppel kapcsolatos stresszt, a szülői szereppel kapcsolatos elégedettséget, az észlelt szülői kompetenciát, illetve a szülő kötődéssel kapcsolatos korai maladaptív sémáit vizsgálták.

Eredmények. Nem-klinikai mintáinkon a jelentudatosság szignifikáns negatív összefüggést mutatott a szülő figyelemzavaros hiperaktivitás (ADHD) tüneteivel (rho=-0,520 p<0,001), a szülő depresszív tüneteivel (rho=0,240 p<0,05), a szülői szereppel kapcsolatos stresszel (rho=-375, p<0,001), és szignifikáns pozitív kapcsolatot mutatott a szülői szereppel való elégedettséggel (rho=0,501 p<0,001) és az észlelt szülői hatékonysággal (rho=0,473 p<0,001). A jelentudatosság mediálta a szülői ADHD és a szülői stressz, valamint a szülő kötődéssel kapcsolatos korai maladaptív sémái és az észlelt szülői hatékonyság kapcsolatát. Autizmussal élő gyermekek szüleiben a jelentudatosság szintje szignifikánsan alacsonyabb volt, mint tipikus fejlődést mutató gyermekek szüleiben ($t(78) = -2.271$; $p < 0.05$). A jelentudatosság tendencia-szintű negatív összefüggést mutatott a poszttraumás stressz tüneteivel (r=-0,300 p<0,010).

Megbeszélés. Vizsgálat-sorozatunk eredményei arra utalnak, hogy a szülői jelentudatosságnak fontos szerepe van a szülői szereppel kapcsolatos kogníciókban. A szülői jelentudatosság az egyik lehetséges közvetítő tényező a szülői pszichopatológia, illetve a szülő korai interperszonális tapasztalatai és a szülőség megélése között. A jelentudatosság fejlesztése ezért a szülő-intervenciók fontos célja lehet.

Kulcsszavak: jelentudatosság, mindfulness, szülői stressz, szülői hatékonyság, szülői pszichopatológia, séma-elmélet

Témakör: Klinikai és egészségpszichológia (TE02)

Anorexiás kamaszlányok személyiségvizsgálata Szondi teszttel

TE02_EA33

Kövesdi Andrea[1,2], Szalai Tamás Dömötör[3], Kiss Enikő Csilla[1], Nagy László[1]
[1] Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Doktori Iskola
[2] SE I. sz. Gyermekgyógyászati Klinika
[3] SE Magatartástudományi Intézet

Vizsgálatunk célja, hogy az evészavarok köréből az anorexiás lányok előzetes személyiség kutatásainak figyelembevételével megvizsgáljuk a személyiségük dinamikus összefüggéseit Szondi teszttel. Módszerek: Ahogy a képi kifejezések lehetőséget nyújtanak többek között a preverbális tartalmak megjelenítésére, a 10 profilos Szondi teszt alkalmas a viselkedést és betegségforma választást közvetlenül befolyásoló tudattalan folyamatok megvilágítására. 10 Szondi profilt vettünk fel klinikai kezelés alatt álló kamasz anorexiás lányokkal vizsgáltunkban és összehasonlítottuk eredményeiket azonos korú középiskolás lányokkal. Eredmények: A vizsgálati eredményeink alapján megállapítható, hogy három ösztönosztály előfordulása jellemző gyakrabban a kamasz anorexiás lányok körében és két ösztönosztályban térnek el választásaik a kontrollhoz képest, egyben pedig egyezést találtunk. Az anorexiás mintában két ösztönosztály eltérő fejlődési fokon a kamaszkori krízis és a pszichoszexuális érés problémáját jelzik, míg a harmadik ösztönosztályban a személyiségszerveződés patológikus iránya feltételezhető. Következtetések: Figyelembe véve az eredményeket megfogalmazódott bennünk a terápiás beavatkozások specifikációja az anorexiás kamaszlányok kezelésében a jövőre nézve. Következő vizsgálati területünk lehet a három ösztönosztály figyelembevételével a terápiás beavatkozások témáinak és eszközeinek kidolgozása, az általánosan elfogadott és eredményes kezelési eljárások mellett.
Kulcsszavak: anorexia nervosa, evészavar, személyiség, Szondi teszt, serdülők

Menstruációval kapcsolatos attitűdök összehasonlítása endometriózisban szenvedő, abból gyógyult és egészséges kontrollszemélyek csoportjaiban

TE02_EA05

Bencsik Beáta, Reinhardt Melinda
Károli Gáspár Református Egyetem, BTK, Pszichológiai Intézet

A menstruáció természetes folyamata alapvetően az egészségesség jelzése (McPherson és Korfine, 2004), számos olyan fizikai állapot létezik azonban, melynek során a menstruációban problémák jelentkeznek, ilyen az endometriózis is (Barnack és Chrisler, 2007). Vizsgálatunkban endometriózisban szenvedő, abból gyógyult és egészséges nők csoportjait hasonlítottuk össze a menstruációval kapcsolatos attitűdök, a menstruációs ciklus különböző szakaszaiban észlelt tünetek, valamint bizonyos pszichológiai változók (pl. mentális egészség, fájdalomkatasztrofizálás) szempontjából. Kutatásunkban összesen 129 nő vett részt, ebből 34 fő endometriózissal küzd (ákor=33,21év;

s=6,01), 40-en abból gyógyultak, illetve tartósan tünetmentesek (ákor=33,3év; s=5,36), 55 fő pedig a korban és iskolai végzettség tekintetében illesztett egészséges kontrollt alkotta (ákor=33,05év; s=5,71). A tesztbattéria része volt: Menstruációs Attitűd Kérdőív és Menstruációs Tünetlista (Brooks-Gunn és Ruble, 1980), Mentális Egészség Kontinuum Skála (Keyes és mtsai., 2008), rBDI (Beck és Beck, 1972), Szubjektív Testi Tünet Skála (Kroenke és mtsai., 2002), Fájdalom Katasztrofizálási Kérdőív (Sullivan és mtsai., 1995). Eredményeink szerint a menstruációval kapcsolatos attitűdök tekintetében a három csoport egyetlen faktorban tér el egymástól: az egészséges nőkhöz képest mind a beteg, mind a tünetmentes csoport inkább vélekedik úgy, hogy menstruációja erőteljesebben csökkenti teljesítményét. A menstruációs ciklus két szakaszában (menstruáció alatt és közvetlenül előtt) tapasztalt testi és pszichés szimptómák tekintetében a legtöbb és legintenzívebb tünetet az endometriózissal küzdő csoport észleli. Hasonlóképpen, a menstruáció során észlelt szubjektív fájdalomélmény a betegcsoportban a legmagasabb, míg a gyógyult és az egészséges csoport e tekintetben nem tér el egymástól. A korábbi vizsgálatokkal összhangban az endometriózissal küzdők átlagosan több depresszív tünettel jellemezhetők, mint a tünetmentes és a kontroll csoportok. A szubjektív jóllét tekintetében azonban árnyaltabb képet kaptunk: a globális mutató, valamint az emocionális és a pszichológiai well-being terén a három csoport között nem jelentkezett különbség, ugyanakkor a társas jóllét esetében a legrosszabb értékekkel az endometriózisból gyógyult nők rendelkeznek. Kiemelendő, hogy a fájdalom katasztrofizálására való hajlam – a kontrollhoz viszonyítva – mind a beteg, mind a gyógyult csoportban jelentős, az egyes fájdalomkatasztrofizálási dimenziókban azonban a beteg és a tünetmentes csoport sajátos eltéréseket mutat. Eredményeink rámutatnak, hogy az endometriózissal küzdő nők ellátásában fontos szempont kell legyen a menstruációval kapcsolatos tapasztalatok, attitűdök árnyalt felmérése, illetve a fájdalomruminációt és-, felnagyítást csökkentő kognitív technikák alkalmazása. Lényeges továbbá az endometriózisból gyógyult nők utánkövetése is, különösen a szociális jóllét és a fájdalomélmény leképezésének sajátosságai szempontjából.

Kulcsszavak: a menstruáció pszichés vonatkozásai, menstruációval kapcsolatos attitűdök, menstruációs tünetek, endometriózis

A testedzésfüggőség és az evészavarok előfordulásának felmérése, összefüggéseik elemzése, valamint az elsődleges testedzésfüggőség mint önálló pszichológiai zavar meglétének vizsgálata testedző mintán

TE02_EA07

Berczik Krisztina[1], Király Orsolya[1], Magi Anna[2], Eisinger Andrea[2], Farkas Judit[3], Kun Bernadette[1], Menczel Zsuzsanna[4], Urbán Róbert[1], Szabó Attila[5], Demetrovics Zsolt[1]

[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

[2] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola

[3] Nyírő Gyula Kórház – Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Intézet

[4] Semmelweis Egyetem, Egészségtudományi Kar, Alapozó Egészségtudományi Intézet

[5] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Háttér: Számos kutatás bizonyítja, hogy a rendszeres sportolás egészségvédő hatású, azonban a testedzés is válhat függőséggé. A testedzésfüggőség a viselkedési addikciók körébe sorolható, és bár a diagnosztikus rendszerekben nem szerepel, kritériumai pontosan meghatározhatók (Griffiths, 1996, 1997, 2002). A túlzott testedzés és az evészavarok különféle típusai között kapcsolat figyelhető meg. De Coverley Veale (1987) különböztette meg az elsődleges és másodlagos testedzésfüggőséget. Előbbi esetében a testedzésfüggőség komorbid evészavar nélkül van jelen, utóbbi esetben pedig a túlzott testedzés az evészavar hátterén jelenik meg. A szakirodalomban megoszlanak a vélemények annak tekintetében, hogy az elsődleges testedzésfüggőség önálló zavarnak tekinthető-e. Célkitűzés: Vizsgálataink célja egyrészt a testedzésfüggőség és az evészavarok elterjedtségének felmérése volt, másrészt az elsődleges és másodlagos testedzésfüggőség, valamint az evészavarok kapcsolatának elemzése, végül pedig annak a kérdésnek a tisztázása, hogy a testedzésfüggőség önálló pszichológiai zavarnak tekinthető-e.

Módszer: A mintát budapesti, rendszeres testedzést végző, 18 évnél idősebb személyek alkották (N=2655 fő; férfi: 43,16%, nő: 56,84%; átlagéletkor: 31,50 év, szórás: 8,47). A felmérésben alkalmazott eszközök: Testedzés Függőség Skála (Hausenblas és Symons Downs, 2002; Symons Downs és mtsai, 2004; Demetrovics és Kurimay, 2008), SCOFF kérdőív (Morgan, Reid és Lacey, 1999) WHO Általános Jól-lét Skála (Bech, Gudex és Johansen, 1996; Susánszky és mtsai, 2006), Rövid Tünetlista (Derogatis, 1975; Derogatis és Spencer, 1982) Barratt Impulzivitás Skála magyar változata (Barratt, 1965; Varga és mtsai, 2015), Rosenberg-féle Önértékelés Skála (Rosenberg, 1965), Emberalakrajzok Tesztje (Fallon-Rozin, 1985).

Eredmények: A vizsgált minta 2,67%-át alkotják az elsődleges, 1,68%-át a másodlagos testedzésfüggők. A vizsgált populáció 14,46%-a érintett evészavar szempontjából, 81,17% pedig kontrollnak tekinthető a vizsgált két zavar tekintetében. Az evészavar jelenléte esetén (az evészavarosok és a másodlagos testedzésfüggők esetében) az általános pszichiátriai tünetek megléte mellett az önértékelés és a testkép érintett nega-

tív irányban. Az elsődleges testedzésfüggőség esetében szorongás és hangulati problémák (depresszió) figyelhetők meg.
Következtetések: Az eredmények alapján kijelenthető, hogy az elsődleges testedzésfüggőség létező, érvényes pszichológiai kategória, mivel jellegzetes különbségeket mutat a másodlagos testedzésfüggőséghez és a kontrollhoz képest.
A kutatást az OTKA K83884 és K111938 sz. pályázata támogatta.
Kulcsszavak: Elsődleges és másodlagos testedzésfüggőség, evészavarok

Az elhízással kapcsolatos hiedelmek prediktorai súlycsökkentő kezelésben részt vevők körében

TE02_EA13

Czeglédi Edit, Szalai Tamás Dömötör
Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet

Háttér: A hiedelmeknek fontos szerepet tulajdonítanak az egészség-magatartás magyarázatát szolgáló modellekben és az elhízás kezelése során egyaránt. Számos megközelítés hangsúlyozza, hogy az egyén hiedelmei az adott viselkedés előnyeivel, hátrányaival, nyereségeivel, akadályaival és lehetséges következményeivel kapcsolatban a viselkedés közvetlen meghatározói lehetnek.
Célkitűzés: Keresztmetszeti, kérdőíves vizsgáltunk célja az elhízással kapcsolatos hiedelmek prediktorainak felmérése volt súlycsökkentő kezelésben részt vevők körében. Fel kívántuk továbbá tárni, hogy az elhízással kapcsolatos hiedelmek szerepet játszanak-e a testi elégedetlenségben, amely az elhízás legkonzisztensebb pszichológiai következménye.
Módszerek: A vizsgálatba a Fővárosi Önkormányzat Szent Imre Kórháza Lipidológiai Profilján bent fekvő pácienseket vontuk be (n=339; 19% férfi). Átlagéletkor 50,2 év (SD=13,47 év; terjedelem: 18-85 év). A testtömegindex (BMI) átlaga 38,6 (SD=7,58; terjedelem: 25,1-79,3). A válaszadók 89%-a elhízott volt (BMI≥30,0 kg/m^2). Mérőeszközök: önbeszámolóval nyert testtömeg- és testmagasság-adatok; az elhízással összefüggő, kezelt betegségek száma; Elhízással Kapcsolatos Hiedelmek Skála; CES-D Depresszió Skála; Testforma Kérdőív – 14 tételes rövidített változat.
Eredmények: A strukturális egyenletek modelljével végzett elemzés eredményei szerint a nőkre a férfiaknál szignifikánsan jellemzőbbek az elhízás kedvezőtlen társas és esztétikai következményeivel kapcsolatos hiedelmek (β=0,20, p=0,002). A magasabb szintű depresszió a testsúlykontroll nagyobb észlelt költségét (β=0,14, p=0,006), és az elhízás kedvezőtlenebb társas és esztétikai következményeire vonatkozó hiedelmeket (β=0,29, p<0,001) egyaránt előrejelezte. Az életkor előrehaladtával megnövekedett az elhízás kedvezőtlen egészségi következményeivel kapcsolatos hiedelmek mértéke (β=0,20, p=0,011), azonban a testsúlykontroll észlelt költsége is magasabb lett (β=0,15, p=0,027). Végül a felsőfokú iskolai végzettséggel bírók jobban tudatában voltak az elhízás kedvezőtlen egészségi következményeinek, mint a legfeljebb középfokú iskolai végzettségűek (β=0,16, p=0,002). A súlyfelesleg mértéke (BMI) a hiedelmekkel nem, a testi elégedet-

lenséggel azonban szignifikáns, pozitív irányú, közvetlen kapcsolatot mutatott (β=0,15, p=0,007). Az elhízás kedvezőtlen társas és esztétikai következményeivel kapcsolatos hiedelmek szignifikánsan mediálták a nem és a testi elégedetlenség közötti (β=0,06, p=0,006), illetve a depresszió és a testi elégedetlenség közötti (β=0,09, p<0,001) kapcsolatot. A modell által megmagyarázott variancia aránya a következőképpen alakul. Költségek hiedelem: 5,7%, egészségi következmények hiedelem: 11,1%, társas és esztétikai következmények hiedelem: 17,8%, testi elégedetlenség: 45.6%.
Konklúzió: Eredményeink hozzájárulnak az elhízással kapcsolatos hiedelmek prediktorainak és korrelátumainak jobb megértéséhez, amely támpontokkal szolgálhat az elhízás kezelésének optimalizálásához.
Kulcsszavak: elhízás, hiedelmek, depresszió, testi elégedetlenség, strukturális egyenletek modellje

Témakör: Fejlődéspszichológia (TE03)

Az apai bevonódás, az apai érzelemszabályozás és az apa – gyerek közös történetalkotás összefüggései

TE03_EA62

Vlasits Anikó, Molnár Zsófia, Lénárd Kata, Pohárnok Melinda, Várnagy András, Joó Dániel
PTE BTK, Pszichológia Intézet

Az anyák szerepe a gyermekek korai gondozásában évtizedek óta az egyik leginkább kutatott területe a fejlődéspszichológiának. Az apák szerepére már kevesebb figyelem irányul, különösen kevés kutatás vonatkozik az apai bevonódás szerepére, és az apa-gyerek közös történetalkotásra. Az apák szerepének tanulmányozása annál is inkább fontos és újszerű, mert az apák az utóbbi évtizedekben egyre jobban részt vesznek a csecsemők korai gondozásában, már a csecsemők újszülött korától kezdve támogatást nyújtanak mind a babák, mind az anyák számára. Kutatásunk fókuszában egy olyan jelenség áll, amelynek vizsgálata népszerű, de csak az anya – gyerek páros kontextusában foglalkoznak vele: ez a közös történetalkotás folyamata. Éppen ezért vizsgálatunk az apa – gyerek közös történetalkotásra vonatkozik. Az apa – gyerek közös történetalkotás dimenzióit az apai érzelemszabályozás minőségével, az apai bevonódás mértékével, az apai bevonódás motivációjával, illetve a gyerek kötődésével vetettük össze. A közös történetalkotás módszeréül a JST (Joint Story Telling) módszerét választottuk, melynek magyarországi validálása a Pécsi Tudományegyetemen Dr. Pohárnok Melinda vezetésével történt. A módszer lényege, hogy az apák gyermekeikkel egy szeparációs helyzetet bemutató képsorról beszélgetnek. A beszélgetésekről hangfelvételeket, illetve videofelvételeket készítettünk és ezeket elemeztük a megadott szempontok alapján. Az apai érzelemszabályozás minőségét az „Érzelemszabályozási Nehézségek Kérdőív”- vel (DERS) határoztuk meg. Az apai bevonódás mértékét, illetve a bevonódás hátterében meghúzódó motivációkat a Bouchard és Lee által kidolgozott kérdőívekkel néztük. A

gyermekek kötődését egy projektív eljárás, a „Manchester Child Attachment Story Task" egy egyszerűsített változatával néztük, amely során a gyerekeknek egy képsor befejező részét kellett kiválasztaniuk. Kutatásunkban a következő eredményeket kaptuk: Az apai érzelemszabályozás magasabb szintje összefüggésbe hozható az apa – gyerek közös történetalkotás jobb minőségével. Az apai bevonódás nagyobb mértéke összefüggésbe hozható az apa – gyerek közös történetalkotás jobb minőségével. Az apai bevonódás mögött meghúzódó extrinzik azonosult motivációs forma. Az eredmények alapján egy olyan útelemzést hajtottunk végre, amelyen keresztül tágabb összefüggésben, a lehetséges fejlődési útvonalak mentén elemezhetőek és könnyen áttekinthetőek, szemléletesebbek lettek a fenti eredményeink.

Kulcsszavak: közös történetalkotás, apai bevonódás, apai érzelemszabályozás

Piramis és Pálma, Kempler–féle teszt alkalmazása nyelvfejlődési zavarral küzdő gyermekeknél

TE03_EA34

Juhász Anikó, F. Földi Rita
KRE BTK

A beszéd- és nyelvfejlődési zavar jelenségköre korántsem szűkíthető a beszéd-, illetve nyelvi képességek elmaradására. A specifikus (akusztikai – fonológiai) feldolgozási képességek összefüggnek a nyelvi képességgel és annak fejlődésével. Célkitűzés: A Piramis és Pálma, valamint a Kempler-féle teszt eredeti célcsoportja (afázia, vizuális agnózia, Alzheimer-kór mint szemantikus emlékezeti deficit) mellett alkalmasak a 8-12 éves korú gyermekek vizsgálatára is. A kapott eredmények használhatók későbbiekben akár a magyar sztenderd megalkotásához. Nemcsak a fejlődési diszlexiás gyermekek teljesítményét hasonlítom össze a kontroll csoport tagjaival, hanem a szociálisan hátrányos helyzetű tanulók eredményeit is elemzem (akiknél a vizsgálat lefolyása alatt véltem felfedezni elmaradásokat), kiemelve a háromféleképpen besoroltak közötti különbségeket. Szeretném növelni a populációból kiszűrt mintám számát a mérőeszközeim objektivitásának, reliabilitásának, validitásának biztosítása érdekében. Vizsgálati módszerek: Vizsgálatomhoz két, még magyar sztenderddel nem bíró tesztet választottam. A Piramis és Pálma teszt a szemantikus memória nonverbális mérőszeköze, a szemantikus feldolgozás kognitív szintjének gyengeségét vizsgálja, amely nélkülözhetetlen az analógiák azonosításához. Daniel Kempler nevéhez fűződő, 24 itemből álló képkiválasztásos teszt a mondatmegértést, a szavak jelentésének feldolgozását 6 szintaktikai jellemzőiben eltérő mondattípus segítségével méri. Eredmények: Csoportonkénti, életkoronkénti, tesztfeladatonkénti összehasonlítást végeztem. A statisztikai próbák kimutatták, hogy a fejlődési diszlexiások és a szociálisan hátrányos helyzetűek mindkét teszt során elért teljesítményeiben nincs szignifikáns különbség. A fejlődési diszlexiások és a kontroll csoport eredményei szignifikánsan eltérnek. A szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek és a kontroll csoport paramétereiben szintén van szignifikáns különbség. Következtetés: A kutatás eredményei alátámasztják, hogy a két teszt alkalmas gyermekek vizsgá-

latára. Jelzi a nyelvi fejlődés problémáit. A széles körben használt és ismert intelligenciamérő tesztbattériát (WISC-IV) helyettesíthetnénk a Piramis és Pálma, valamint a Kempler-féle teszttel.

Kulcsszavak: a nyelv és a beszéd tipikus fejlődéstől való eltérései, hátrányos környezet, korlátolt nyelvi kód, fejlődési diszlexia, Pyramids and Palm Tress Test (PPT), Kempler Comprehension Test

Resource-modell alapú fejlesztés az Asperger-szindrómában

TE03_EA32

Ita Mariann - pedagógus, pszichológus hallgató

Egy esettanulmányon keresztül mutatom be az ún. Resource- modell alapú fejlesztő foglalkozás Asperger-szindrómára kifejtett hatását. Ádám Asperger-szindrómával küzd, másfél éve heti öt alkalommal találkozunk egy órára szociális készségfejlesztés céljából. A fejlesztő folyamat keretét Tania Singer (2013) által kidolgozott Resource-modell adja, mely a jelenlét- tudatosság, az érzelmi elfogadás (proszociális motiváció, compassion meditáció) és a metakogníció fejlesztését célozzák. A modell kínálta gyakorlatok közül kiemelt figyelmet szenteltem a meditációnak, melyet heti ötször harminc percben gyakoroltunk. Richard Davidson (2012) kutatásai alapján ugyanis a rendszeres meditáció hatására bekövetkező csökkenő amygdala-aktivitás csökkenti a szorongást, lehetővé teszi a szemkontaktus gyakoribb felvételét, mely megnöveli a gyrus fusiformis bemeneti ingereit, így fejlesztve az érzelmi stílus és a társas intuíció dimenzióját. Továbbá nő a prefrontális kéreg és az amygdala közti idegpályák száma, mely a rugalmasság dimenzióját erősíti. Az Asperger-szindrómában szenvedők jellemzője a szemkontaktus kerülése, szorongás, gyenge szociális válaszkészség, merev ragaszkodás a szabályokhoz, ezért számukra a rendszeres meditáció komoly segítséget jelenthet. A fejlesztő folyamat kezdetétől havonta vettem fel Ádámmal ház, fa, ember, család, állatrajz-tesztet. A dinamikus rajzvizsgálat módszere lehetővé tette, hogy a feltételezett változásokról plasztikus képet kapjak. A módszert Hui Keow és Virginia Slaughter (2007) tanulmánya alapján választottam, melyben Asperger-szindrómával küzdő és egészséges gyerekek emberrajzait hasonlították össze. Megállapították, hogy az Asperger-szindrómás gyerekek rajzai az egészséges gyerekek rajzaihoz képest kevésbé részletgazdagok, valamint rendszerint megjelenik egy őket érdeklő speciális téma. Az első hónapokban Ádám rajzait speciális érdeklődésének megfelelően, geometriai formákból építette fel. E robotszerű alakzatok fokozatosan lágyultak, egyre komplexebbé, emberszerűbbé váltak. Az emberrajzok pontszáma a Goodenough-teszt alapján 11pontról 28 pontra nőtt. A ház, család és farajzok is többszintű fejlődésről tanúskodnak. Mindeközben Ádám egyre gyakrabban vette fel a szemkontaktust, arról számolt be, hogy míg korábban ez számára fájdalmas volt, most nem okoz nehézséget. Ádám önértékelése, környezetének visszajelzései valamint saját megítélésem alapján nyugodtabbá, rugalmasabbá vált. Összegezve megállapítható, hogy Ádám rajzai és viselkedése egyre inkább hasonlítanak az egészséges gyerekek rajzaihoz, viselkedéséhez. Mindez összhangban áll David Ri-

chardson feltevésével, miszerint, ha egy autizmus spektrumzavarral élő ember megtanulná, hogy szorongás nélkül nézzen embertársai szemébe, társas és érzelmi fogyatékosságainak nagy része megszűnne. Előadásomban részletesen bemutatom Ádám rajzait, a fejlesztés folyamatát.

Kulcsszavak: Asperger-szindróma, meditáció, dinamikus rajzvizsgálat

Végrehajtó funkciók és mentalizáció vizsgálata ADHD-val diagnosztizált gyermekeknél

TE03_EA18

F. Földi Rita[1], Németh Nándor[2], Tótok Veronika[3], Herczeg Viktória[1]

[1] KRE

[2] PTE

[3] BME

Az ADHD vel küzdő gyerekeknél szociális alkalmazkodás problémái hátterének feltárása érdekében, kontrollcsoporttal összehasonlításban vizsgáltuk a végrehajtó funkciókat és a mentalizációs folyamatokat. Szakirodalmak alapján feltételezéseink voltak, hogy a hiperaktivitáshoz gyengébb végrehajtó működés valamint a mentalizációs folyamatok alacsonyabb szintje társul, melyek hatással vannak a társas alkalmazkodásra. Úgy gondoljuk minél súlyosabbak a hiperaktivitáshoz kapcsolódó tünetek (figyelemzavar, impulzivitás), minél inkább detektálja ezeket a tüneteket a gyermek környezete, annál inkább mutatkozik deficit a gyermek mentalizációs folyamataiban. A vizsgálatban n= 31 hiperaktivitással (Attention Deficit Hyperactivity Disorder, ADHD) diagnosztizált 12- 17 éves korú gyermek, valamint hasonló elemszámú és életkorú kontroll csoportba tartozó gyermek vett részt. A hiperaktív gyermekek diagnózisukat tekintve a komplex típusba sorolhatók (figyelemhiányos/ hiperaktivitás zavar). A vizsgálat szempontjából figyelembe vettünk minden további esetleges diagnózishoz társuló zavart is. (pl. diszlexia, diszgráfia) A hiperaktivitás tüneteit az ADHD-RS (ADHD rating scale-IV: Checklists, norms and clinical interpretations) illetve SDQ (Strengths and Difficulties Questionnaire) kérdőívekkel vizsgáltuk, az értékelést pedig a szülő vagy a gyermeket több éve tanító pedagógus végezte. A végrehajtó funkciók vizsgálatához a Számterjedelem előre illetve Számterjedelem visszafelé (frissítési funkció), Trail Making (váltási funkció), Hayling- teszt (gátlási funkció), Betűfluencia teszt (generativitás). A mentalizáció vizsgálatához pedig a Faus Pax teszt, a mentális állapotok mérésére illetve a Szemekből olvasás tesztet a mentális állapotok felismerésére. A tesztek kiértékelése nyomán kapott adatokat a ROPstat 2.0. programcsomag segítségével elemeztük. A két csoport átlagainak összehasonlítását követően szignifikáns eredményeket kaptuk az SDQ teszt kortárs kapcsolatokat tesztelő alskálájának átlagaiban ($t(56) = -4{,}177$ ($p = 0{,}000$)), míg a Faux Pas teszt történetértési alrész átlagainak összehasonlításában tendencia szintű eltérést kaptunk. Az ADHD-RS kérdőív „figyelemzavar" alskálája mentén a két csoport értékei eltérőek, a Trail Makig teszt B részéhez tartozó feladatot a kontroll csoport kevesebb hibával hajtotta végre, illetve a Számterjedelem előre tesztben a kontroll csoport jobban teljesített, mint a hiper-

aktív gyermekek. A Faus Pax teszt esetében a történetmegértés változó tekintetében találtunk eltérést, kontroll csoport kevésbé hajlamos elkövetni az úgynevezett társas baklövést. A korrelációs vizsgálatok során kapott szignifikáns eredményeink alapján elmondható, hogy a hiperaktív gyermekek esetében összefüggés van a Betűfluencia tesztben kapott szavak száma változó és a K klaszter elnevezésű változó között. További, negatív korrelációt kaptunk a kontroll csoport esetében a Trail Making teszt B részideje és a Betűfluencia teszt, szavak száma változók között. Pozitívan együtt jár azonban az ADHD-RS teszt összpontszáma és a Trail Making teszt B részideje szintén a kontroll csoport esetében.

Kulcsszavak: ADHD, véggrehajtó funkciók, mentalizáció, szocilis alkalmazkodás

Témakör: Függőség (TE04)

A számítógépes-játék függőség neuropszichológiai háttere

TE04_EA11

Hende Borbála[1,2], Janovicz Liza[1,2], Demetrovics Zsolt[1], Cserjési Renáta[1]

[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

[2] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola

Háttér és célkitűzések: A szenvedélybetegségek kialakulásának szempontjából különösen sérülékeny időszak a serdülőkor. A korábban széleskörűen vizsgált szociális és személyiségfejlődési tényezők mellett az ekkor zajló gyors kognitív változások is hozzájárulhatnak a függőség megjelenéséhez az impulzív viselkedésen és az önszabályozás csökkenésén keresztül. A serdülőkori idegrendszer egyik jellemzője az instabil szabályozás, tehát várhatóan a stressz hatás erőteljes viselkedésváltozáshoz vezet, ezért a képességek stressznek való ellenállását is vizsgáltuk. A vizsgálat célja a számítógépes-játék függőség kialakulásában szerepet játszó neuropszichológiai tényezők azonosítása volt különböző életkorokban 12 és 18 év között. Módszer: A vizsgálatban 40 fő 12-18 éves férfi kísérleti személyt vontunk be 2015. október – december között. A számítógép használati szokások felmérése mellett a következő eszközöket alkalmaztuk: IOWA (Bechara, 1994), Balloon Analogue Risk Test (BART, Lejuez, 2002), Útkeresés teszt (Davies, 1986), Számterjedelem teszt (Digit span, Jacobs, 1887), Verbális fluencia teszt, és Raven Progresszív Mátrixok (Raven, 1938). Ezután szociális stressz feladatnak tettük ki a résztvevőket, majd ismét felvettük a Számterjedelem, Verbális fluencia, és BART feladatokat. Eredmények: A létrehozott három korosztály (12-13, 14-15, 16-18 évesek) kizárólag a verbális fluencia szemantikus váltás feladatában különbözött egymástól szignifikáns mértékben ($p<0,05$). Ebben a legidősebb csoport ért el a másik két csoportnál jobb eredményt. A stressz manipuláció két esetben vezetett szignifikáns eltéréshez: a két fiatalabb korosztály nagyobb kockázatot vállalt a stressz helyzetet követően, míg a 16-18 éveseknél a stressz helyzet nem befolyásolta a kockázatvállalás mértékét; illetve a verbális fluencia szemantikus váltás feladatában az idősebbek csoportja szignifikánsan több szót mondott stressz helyzet után, míg a fiatalabbak szignifikánsan kevesebbet.

Konklúzió: A domináns-válasz elmélet értelmében 16 éves korra alakul ki a szemantikus váltás biztos képessége, ezért ez alatt stressz hatására romlik a teljesítmény, idősebb korban pedig javul. Az impulzív viselkedés megjelenése szempontjából a 12-15 éves korosztály a veszélyeztetettebb, stressz hatására ők hajlamosak leginkább meggondolatlanul cselekedni. Mivel a számítógépes játékok vonzereje sokszor pontosan a pozitív stresszt előidéző természetükben rejlik, ebben a korosztályban a prevenciós programoknak a stressz észlelésére és kezelésére is érdemes kitérniük. A rizikócsoport azonosításának hatékony eszközei a vizsgálatban alkalmazott kognitív tesztek.
Kulcsszavak: számítógépes-játék függőség, stressz hatás, kockázatvállalás, kognitív fejlődés, serdülőkor

Videójátékosok motivációi és játék-használati szokásai - egy országos felmérés eredményei és implikációi

TE04_EA31

Mester Dolli, Pólya Tamás
Eszterházy Károly Főiskola

Az elmúlt években, évtizedben bekövetkezett technológiai fejlődéssel párhuzamosan egyre inkább megfigyelhető, hogy a hagyományos játékok mellett egyre nagyobb teret nyernek a számítógépes avagy videójátékok (a PC-en, mobileszközökön, játékkonzolokon és böngészőben futtatható digitális játékprogramok), amelyeket a gyermekek, fiatalok is szívesen használnak. Különösen igaz ez a szórakoztató játékokra, de kevésbé az oktató játékokra. Ebből kiindulva merül fel a következő kérdés: hogyan lehet felhasználni a videójátékok használatából eredő előnyöket, illetve következményeket. Kutatásunk egyik fontos kérdésfelvetése az volt, hogy milyen motivációs tényezők irányítják a játéktevékenységet. Alapvetően négy motivációs tényezőt különítettünk el. A szocializációt (kapcsolatok kialakítása, fenntartása, elköteleződés, együttműködés, játékbeli szociális státusz kivívása), az explorációt (a játék tartalmának, világának feltérképezése, új tapasztalatok szerzése); a teljesítmény igényét (legmagasabb pontszám, státusz elérésének vágya, virtuális javak szerzése, társas összehasonlítás); és a disszociációt (kiszakadni a mindennapi rutinból, a virtuális világ részévé válás) (Fuster és mtsai, 2012). Másrészt fontos kérdés az is, hogy a különböző videójáték motivációk mennyire vihetőek át az oktatási célú játékok területére, hogyan lehet felhasználni a gamifikáció folyamatában a tanulók motivációjának növelésére, illetve az önszabályozó tanulóvá válás érdekében. Az előadásban egy 2014-ben, a 8-18 évesek körében, magyarországi általános- és középiskolákban végzett korra, nemre, lakóhelyre országosan reprezentatív felmérés adataira támaszkodunk, amely a videojáték-használati szokások feltárását célozta meg. Vizsgálatunkban többek között rákérdeztünk arra, milyen típusú játékokat kedvelnek és játszanak a fiatalok, mennyi időt töltenek játszással és más digitális eszközhöz kapcsolható tevékenységgel, milyen motivációk és szociális, érzelmi aspektusok azonosíthatók a játékhasználati szokások hátterében. A kutatásban 702 fő vett rész (fiú: 344 fő, lány: 358 fő; átlagéletkor: 13,73 év, szórás: 2,080). A válaszok arra engednek következtetni,

hogy azok a motiválónak tekinthető vonások, amelyeket a tanulók a zömében szórakoztató jellegű digitális játékokban kedveltek (pl. látványosság, feszültség-levezetés, barátkozás, együttműködés), csak részben alkalmazhatóak egyszerűen vagy hatékonyan az oktatási célú, „komoly" digitális játék környezetben.
Kulcsszavak: videójáték-használat, motiváció, gamifikáció

Ayahuasca élmények integrációs folyamatának vizsgálata

TE04_EA74

Bokor Petra[1], Pólya Tibor[2], Péley Bernadette[1]
[1] PTE Pszichológia Doktori Iskola, Fejlődés és Klinikai Pszichológia Tanszék
[2] Magyar Tudományos Akadémia, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Az ayahuasca az Amazonas vidékén őshonos kétkomponensű, pszichoaktív főzet, mely erős tudatmódosító hatással bír. Forrásvidékén a főzet a mai napig számos gyógyító és rituális törzsi szertartás központi eleme, dimetiltriptamin tartalma miatt azonban használata a legtöbb nyugati országban illegális. Az ayahuasca az elmúlt évtizedek során laikus és tudományos körökben egyaránt ismertté vált, használata Európa szerte elterjedt. Egyre több megfigyeléses kutatási eredmény tűnik alátámasztani a szer pszichoterápiás potenciálját, elsősorban olyan kórképek esetén, mint a különféle függőségek, poszttraumás stressz szindróma és major depresszió. A nyugati felhasználók körében a terápiás hatás azonban nem csak a megszerzett élményeken múlik, hanem azok utólagos feldolgozásán is. Az ayahuasca élmények integrációs folyamatát kevesen kutatják, így rendkívül kevés ismerettel bírunk a jellegzetességeiről. Sikere vélhetően számos faktoron múlik, többek között az átélő személyiségén, szociális közegén és kulturális hiedelemrendszerén. Elképzelhető azonban, hogy az élményekben is van különbség az integráció szempontjából: egyes tartalmak könnyebben, mások nehezebben integrálhatók. A jelen kutatás célkitűzése az volt, hogy tartalmi és lingvisztikai különbségeket keressen azok elbeszéléseiben, akik egy éven belül pszichoterápiás szemszögből sikeresen integrálták ayahuasca élményeiket, és azokéiban, akik nem. A kutatás 11 fő bevonásával zajlott, akik 2009. március és 2010. március között fejenként legalább 3, maximum 5 alkalommal vettek részt ayahuasca szertartáson. Az adatokat az ez idő alatt történt ayahuasca szertartásokat követő élménybeszámolók, valamint további fél év utánkövetési interjúinak leiratai adták. Az interjúk szövegeit több szempontból elemeztük. A tartalmi szempontú elemzés az integráltsági szint megítélésére irányult. Az egy év során elért integráltsági szintet 3 fő független klinikai szakpszichológus bírálta el az alábbi négyelemes változási szakasz besorolásával: 1) probléma megfogalmazása és feltárása 2) belátás, megértés, 3) új minta kialakítása 4) integráció, stabilizáció. Az interjúkon kétféle szövegelemzését is elvégeztük. Az elsődleges és másodlagos folyamatokat kifejező szavakat a regresszív képzeleti szótár (RID) használatával azonosítottuk. Az identitásállapot sajátosságait a Narratív Kategoriális tartalomelemzés módszerével tártuk fel. E két kvantitatív tartalomelemzésből kapott adatokkal, statisztikai feldolgozást, korrespondancia elemzést végeztünk. Az eredmények azt mutatják, hogy azoknak az élmények-

nek valószínűbb egy éven belül a sikeres integrációja, melyekben egyidejűleg vannak jelen drive-okat és moralitást kifejező tartalmak. Továbbá, a sikeres integráció irányába mutat az élményekben a magas arányú elsődleges folyamat, míg az utánkövetés során a magas arányú másodlagos folyamat, valamint az élmény során mutatott passzivitás. Az eredmények segítséget nyújthatnak ayahuasca élmények integrációját segítő szakembereknek.

Kulcsszavak: ayahuasca-pszichedelikum-integráció-terápiás hatás-változási szakaszok

Pajzs vagy kard? - A DRD4-VNTR 7-es génváltozat szerepe az elhízásban

TE04_EA48

Bircher Julianna[1,2], Cserjési Renáta[2], Kótyuk Eszter[3,2], Rónai Zsolt[4], Székely Anna[2]

[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola

[2] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

[3] Posztdoktori Kutatói Program, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest

[4] Semmelweis Egyetem, Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Patobiokémiai Intézet

A DRD4-VNTR 7-szeres ismétlődésű változata és az elhízás közötti kapcsolatot vizsgáló tanulmányok eredményei nem egybehangzóak. Egyes kutatásokban a 7-es allél, mint az elhízás lehetséges rizikófaktora jelent meg. Levitan és munkatársai (2004) szezonális affektív zavarban szenvedő nőknél azt találták, hogy a 7-es allélt hordozók addigi életükben tapasztalt maximum BMI indexe magasabb volt, mint a 7-est nem hordozóké. Silveira és munkatársai (2014) vizsgálatában a 7-es változatot hordozó gyermekek étkezési szokásai egészségtelenebbek voltak, mint a nem-hordozóké. Egy 2010-es, fiatal nőket vizsgáló fMRI-kutatás (Stice és mtsai, 2010) eredménye szerint a 7-es génvariáns csökkent jutalmazási válaszkészséggel párosulva megemeli a súlyfelesleg veszélyét. A mérleg másik oldalát erősítve, azaz a 7-es allél védőfaktor szerepét alátámasztva Guo és munkatársai alacsonyabb BMI pontszámot mértek afroamerikai és hispániai 7/ 7-es homozigóta felnőtteknél, mint a más genotípussal rendelkezőknél. Mindezek mellett olyan tanulmány is született, amely nem talált összefüggést a 7-es allél és az elhízás között (pl. Uzun és mtsai, 2015). Az ellentmondásokon túl azonban az említett kutatások többnyire speciális populációkat céloztak meg, ebből fakadóan kis elemszámmal, illetve fiatalabbakkal dolgoztak. Jelen kutatásunkban arra a kérdésre kerestük a választ, hogy van-e kapcsolat a DRD4-VNTR 7-es polimorfizmus és a BMI index között nagy elemszámú, egészséges, kaukázusi mintán, széles korosztályt felölelve. A kutatásban 1192 felnőtt személy vett részt (18-95 év, M=26.9±14.7, 53% nő), kizárási kritérium volt a korábbi/jelenlegi depresszió vagy cukorbetegség. Valamennyi jelentkezőtől DNS-mintát és demográfiai adatokat gyűjtöttünk.

A kétszempontos varianciaanalízis eredményei szerint a genetika ($p=0.009$) és a korcsoport szignifikáns főhatása mellett a kettő interakciója ($p=0.044$) is érvényesült a BMI átlag-pontszámok alakulásában. A fiatal 7-est hordozók és nem hordozók BMI indexe nem különbözött lényegesen (M= 22.3 és 22.4), viszont a 45 évnél idősebb 7-es allélt hordozók jellemzően alacsonyabb BMI-t mutattak (M=24.4), mint a 7-est nem hordozók

(M=25.9). Az említett polimorfizmus-kor interakció mindkét nemnél jellemző volt. Eredményeink megerősítették egy specifikus génvariáns és a BMI közötti asszociációt: az idősebb személyeknél a 7-es allél védőfaktor lehet az elhízás ellen. Mindez – amellett, hogy összhangban van Guo és mtsai (2006) korábbi eredményével – ki is egészíti azt: a vizsgált génvariáns protektív faktornak bizonyult kaukázusi mintán is. Mivel a 7-es allél fontos szerepet játszhat akár a megnövekedett élettartamban is (Grady és mtsai, 2013; Kotyuk és mtsai, beküldött kézirat), érdemes lehet megvizsgálni, hogy a BMI közvetítheti-e ezt a kapcsolatot.

Jelen munkát az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok - OTKA K 100845, a Molekula Alapítvány, és a Magyar Tudományos Akadémia Kótyuk Eszter számára odaítélt posztdoktori ösztöndíja támogatta.

Kulcsszavak: DRD4-VNTR, polimorfizmus, elhízás, BMI, kor, protektív faktor

Témakör: Iskolapszichológia (TE05)

Tehetséges alulteljesítő gimnazisták iskolai tanulási motivációs jellemzői

TE05_EA30

Szitó Imre - Új Nemzedék Központ Nonprofit Kft.

A tehetséges diákok iskolában megnyilvánuló aluteljesítése (underachievement), a magas szintű képességekhez társuló alacsony iskolai teljesítmény, multikauzális természetű jelenség, mely több feltétel legalább egyikének fennállása esetén jön létre. Ilyen feltételnek tekinthető a szülők alacsony iskolai végzettsége vagy a család konfliktusos érzelmi klímája, a képességekhez nem illeszkedő iskolai feladatok nehézségi szintje, a kreatív válaszokat igénylő, nyitott iskolai feladatok hiánya, a szokatlan ötletek negatív cimkézése, tanulási nehézséggel társuló magas képesség, stigmatizáló kortárs nyomás a kiemelkedés elrejtésére, a teljesítménycél eléréséhez szükséges kitartás hiánya, a teljesítmény értékének megkérdőjelezése vagy a kapcsolódó hatékonysághit alacsony szintje. (McCoach, D. Betsy; Siegle, 2001, Stoeger és Ziegler, 2005, Clemons, T.L. 2008, Capern, Hammond, 2014) A kutatásban 7-11. évfolyamon tanuló 286 gimnazista adatai alapján, meghatározott kritériumok szerint hoztam létre a tehetséges alulteljesítő csoportot. A kiemelkedő képesség megállapításához az intelligencia mérését a Raven Progresszív Matricákkal végeztem, a kreativitás mérésére a 2000-ben MPT Nagygyűlésen közreadott, saját kialakítású, Kép-szó asszociációs eljárást alkalmaztam. A tanulási motiváció feltérképezésére a Pintrich és munkatársai MSLQ kérdőívcsomagjából, a hazai viszonyokra, pszichometriai módszerekkel szelektált motivációs skálákat használtam fel (Pintrich és mtsai, 1991). Magas képességű kategóriába soroltam a 130 és ennél magasabb IQ-val rendelkezőket továbbá azokat a diákokat, akiknek a kreativitás mérés originalitás vagy minőségi originalitás mutatója a minta felső kvartilisében volt található. Alacsony iskolai teljesítményűnek tekintettem azokat, akiknek legutóbbi félévi tanulmányi átlaga a minta alsó harmadában helyezkedett el. A tehetséges alulteljesítő (TA) csoport motivációs jellemzőire vonatkozó átfogó feltételezésem szerint alapvetően olyan sor-

rendben lesznek a minta nem-TA többségéhez képest különbségek a motivációs skálákon a csoportok között, amilyen sorrendben a vizsgált képességektől függetlenül a minta egészére kimutatható a motivációs tényezők tanulmányi teljesítményre gyakorolt hatása. A teljesítményre gyakorolt motivációs hatások prioritási sorrendjét az ANOVA eljáráshoz kapcsolódó hatásnagyság elemzéssel hoztam létre, ahol az iskolai teljesítményt egyre csökkenő hatásnagysággal a kitartás, a hatékonysághit, az extrinzik motivációs célok, a tanulás értékdimenziója és a halogatás befolyásolják. A kapott eredmények csak részben igazolják várakozásaimat, mert a TA diákok között a magasan kreatívaknál a magas halogatás, a magas IQ-val rendelkezőknél pedig az alacsony hatékonysághit mutatott magas prioritást. Az eredmények értelmezése felhívja a figyelmet a TA diákok egyedi helyzetére és az azonosítás fontosságára.

Kulcsszavak: tehetség, alulteljesítés, motiváció, hatásnagyság

A perfekcionizmus szerepe szakközépiskolában tanuló diákoknál az élettel való elégedettség, a tanulói énhatékonyság és az önértékelés függvényében

TE05_EA43

Gál Zsóka[1], Nagyné Sivák Ildikó[2], Dallos Andrea[3], Olajos Tímea[4]

[1] Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola, Pszichológiai program

[2] Debreceni SZC Bethlen Gábor Közgazdasági Szakközépiskolája

[3] Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet, Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék

[4] Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

A perfekcionizmus kutatása napjainkban vált divatos és egyre népszerűbb témává, éppen ezért csekély mennyiségű magyar nyelvű szakirodalom áll rendelkezésünkre a témában. Egyes kutatók azt állítják, hogy a perfekcionizmus maladaptív hatást fejt ki a sportolókra, azonban Stoeber és mtsai (2007) úgy vélik, hogy a tökéletességre való törekvés nem maladaptív és nem mutat összefüggést a szorongással. Jelen vizsgálat célja, sporttagozatra járó serdülő populáció perfekcionizmusának (Hewitt & Flett-féle Multidimenzionális Prefekcionizmus Skála magyar adaptálása; Olajos, Dávid, Héjja-Nagy, 2015), élettel való elégedettségének (Diener és mtsai, 1985), tanulói énhatékonyságának (Nótin, 2015), illetve önértékelésének (Rosenberg, 1965) felmérése, majd összehasonlítása más tagozatra járó serdülők kontrollcsoportjával. A vizsgálatban szakközépiskolában tanuló diákok vettek részt (N=238). A tanulók egyik csoportja sporttagozatos osztályba jár (N=86 fő), míg másik csoport (N=152) közgazdaságtant vagy vendéglátást tanul. A vizsgálatban részt vevő diákok 14-20 évesek. Vizsgálatunkban arra kerestük a választ, hogy a sporttagozatra járó diákok jobban törekszenek-e a tökéletesség elérésére, mint azok a diákok, akik „átlagos" szakközépiskolai osztályban tanulnak. A sportoló fiataloknak a saját magukkal szemben támasztott elvárásaik mellett nemcsak a szüleiknek és a tanáraiknak kell megfelelniük, hanem adott esetben az edzőjük és a sporttársaik elvárásainak is. Feltételezzük, hogy az önértékelésben nemi szintű különbség mutatkozik a férfiak javára. A mozgás iránt elköteleződöttek személyiségére jellem-

ző lehet többek között a perfekcionizmus, az alacsony önértékelés, az extraverzió, valamint az érzelmi labilitás, a gyenge stressztűrő képesség, a racionalitástól elrugaszkodó gondolatok (Hausenblas és Giacobbi, 2004). Az adatok elemzése jelenleg is folyamatban van, melyeket az SPSS statisztikai program segítségével dolgozzuk fel. Az eredményekről a XXV. Jubileumi Országos Tudományos Nagygyűlésen számolunk be első ízben. A kutatás gyakorlati hasznaként az óvoda- és iskolapszichológusok munkájának megkönnyítése emelendő ki, családterápiás szempontból viszont tovább vizsgálva a témát, fel lehetne térképezni a szülők befolyásolását a gyerekek iskolaválasztásával kapcsolatban. Minden szülő arra vágyik, hogy gyermekének mindent meg tudjon adni, ezért mindent megtesz az érvényesülése szempontjából, de egy dolgot nem szabad figyelmen kívül hagyni még pedig azt, hogy semmit sem szabad erőltetni.

Kulcsszavak: perfekcionizmus, önértékelés, élettel való elégedettség, tanulói énhatékonyság, szakközépiskola, iskolapszichológia

Mentalizáció és cyberbulling összefüggései, prevenciós lehetőség

TE05_EA10

Arató Nikolett, Lábadi Beatrix, Lénárd Kata
Pécsi Tudományegyetem

Az utóbbi években a közösségi oldalak a szociális interakciók színterévé váltak a fiatalok életében, ezzel együtt a cyberbullying jelensége is egyre gyakoribbá vált a diákok mindennapjaiban, ezáltal az internetes zaklatás kutatása elméleti és gyakorlati jelentősége miatt is kiemelkedő jelentőségűvé nőtte ki magát. Az internetes zaklatást a legújabb elméleteknek megfelelően rendszer problémának tartjuk, melyet a rendszer szereplőinek dinamikus interakciói, a rendszert jellemző diszfunkcionális működésmódok termelnek ki és tartanak fent. Kutatásunk célja egy modell felvázolása a Twemlow, Sacco által kidolgozott, mentalizáción alapuló prevenciós megközelítésekből kiindulva. Ennek megfelelően kutatásunkban a cyberbullyingot azoknak a változóknak a tükrében vizsgáljuk, amelyek lehetséges intervenciós pontokként szolgálhatnak egy cyberbullying ellenesprogram kidolgozásában. Az iskolai légkör, az agresszió kifejezési módozatainak, a bántalmazás szereplőinek empátiás és a mentalizációs képességének és az internetes zaklatásnak a kapcsolatát vizsgáljuk kutatásunkban, mivel ezeket véljük azoknak a lehetséges pontoknak, amelyeknek megváltoztatásával esély nyílik a cyberbullying gyakoriságának csökkentésére. Kutatásunkban 13-14 és 17-18 éves diákok körében vizsgáljuk az internetes zaklatás jelenségét. A vizsgálat első részében a diákok internetes zaklatással kapcsolatos, illetve hétköznapi, semleges eseményekkel kapcsolatos történetek elolvasása után olyan kérdéseket kapnak, amelyek kifejezetten a mentalizációs készségek mérését teszik lehetővé. A szituációkat Facebook-szerű képekként szerkesztettük meg, amelyet majd online kérdőív formátumban töltöttek ki. A vizsgálat második szakaszában a diákok az internetes zaklatásban betöltött szerepük (zaklató, áldozat, kívülálló) felmérésére a Cyberbullying Kérdőívet (Cyber Victim an Bullying Scale, Cetin, Yaman & Peker, 2011) töltik ki. Továbbá az empátiás készségük mérésére az Empátia Kérdőívet

(IRI, Davis, 1980), a mentalizációs képességeik vizsgálatára alkalmas Reading the Mind in Films Tesztet (Golan, Baron-Cohen, Hill & Golan, 2006), az agresszió kifejezési módját vizsgáló Harag és Düh Kifejezési Mód Skálát (AES, Spielberg, 1985, ford. Oláh A., 1987), és egy, az iskolai légkör felmérésére vonatkozó kérdőívet (Twemlow & Sacco, 2012) töltenek ki. A kapott adatokat a korábban leírt elméleti keretbe ágyazva értelmezzük, egy olyan modellen keresztül, aminek segítségével megtudjuk, milyen változók befolyásolják azt, hogy a diákok milyen szerepet vesznek fel az internetes zaklatás során, hogyan mentalizálják a résztvevőket. Az így nyert tudás által szeretnénk a későbbiekben, a modell alapján egy intervenciót/prevenciót kidolgozni, mely segítheti, hogy a diákok kilépve a kívülálló szerepből, a passzív szemlélés helyett aktívan tegyenek az ellen, ha internetes zaklatást tapasztalnak.

Kulcsszavak: Internetes zaklatás, mentalizáció, empátia, agresszió, iskolai légkör, prevenció

Digitális identitás, cyber bullying és a HelpApp applikáció

TE05_EA02

Lénárd Kata[1], Lux Ágnes[2], Németh Barbara[2]

[1] PTE, BTK, Pszichológiai Intézet

[2] UNICEF Magyar Bizottság

A gyermekekkel foglalkozó különböző szakmák egyik legsürgetőbb feladata bullying és a cyberbulling prevenciója és intervenciója. Előadásunkban megemlítünk pár, Magyarországon is létező anti-bullying projectet (KiVa, Békés Iskolák, OBPP, Tabby-projekt, mozaik-módszer, kortárs segítők), és bemutatunk egy, az UNICEF Magyar Bizottsága által kifejlesztett bántalmazás elleni applikációt, a HelpApp-et. Előadásunkat egy fejlődéslélektani, kulturális pszichológiai és gyermekjogi keretbe helyezzük, a HelpApp applikációt az online identitás, a digitális valóság pszichológiai jellegzetességei és a cyberbullying összefüggései mentén mutatjuk be. Az UNICEF Magyar Bizottsága a világon elsőként fejlesztett ki egy olyan mobiltelefonos alkalmazást, amely bántalmazás- és erőszak helyzetekben azonnali segítséget nyújt a gyermekeknek. Ha a gyermeket bántják, vagy veszélyben van, egyetlen gombnyomással segítséget hívhat, vagy elküldheti GPS koordinátáit. Az alkalmazás segítségével tanácsot kérhet arra vonatkozóan is, hogy mit tegyen, ha erőszak érte, erőszak szemtanúja, veszélyeztetve érzi sajátmagát, vagy mást, esetleg segíteni szeretne valakin, akit erőszak ért. A HelpApp mobil alkalmazás segít az erőszak helyzetek felismerésében, elkerülésében és kezelésében. Alapvető üzenete a gyerekek felé az, hogy „nem vagy egyedül", „merj segítséget kérni", „neked is jár a védelem", „nem kell elfogadnod azt, ha bántanak". Az alapvető funkciók mellett (segélyhívó, pánik gomb, helyzetjelzés) az applikációval a gyermekek elsajátíthatnak erőszakmentes konfliktus megoldási módokat. A HelpApp-nek, mint internetes médiumnak egy olyan alapvető „szocializációs"funkciója is van, mely által a gyerekek megtanulják felismerni és definiálni a bántalmazás különböző formáit, különös tekintettel az olyan típusú bántalmazásokra, -mint pl az érzelmi bántalmazás, bullying, cyberbullying – ame-

lyek gyakran tabutémák, és amelyeket a gyerek és a felnőtt társadalom is ritkábban azonosít bántalmazásként. Az akut helyzetek kezelése mellett a HelpApp célja az, hogy segítse a gyerekeket abban, hogy a bántalmazás minden formáját mint elfogadhatatlan, és visszautasítandó nevelési formát, kapcsolati mintát értelmezzenek. Ugyanakkor, mivel lehetőséget nyújt segítséget, tanácsot kérni abban az esetben is, ha valaki mást bántalmaznak, a HelpApp segíti azt a folyamatot is, hogy a gyerekek a passzív szemlélő, bystander szerepből aktív, felelősségteljes cselekvőkké váljanak. Az UNICEF Magyar Bizottság azért választotta az információátadás, bántalmazás-prevenció és intervenció módjául az internetről az okos telefonokra ingyen letölthető HelpApp applikációt, mert a 21. század gyermekei a digitális világ gyermekei. A legnagyobb természetességgel használják a mobiltelefonokat, számítógépeket, internetet. Ha segíteni akarunk nekik, azt a nyelvet kell megtanulnunk, amit ők beszélnek, azokat az eszközöket kell használnunk, amelyeket ők használnak.

Kulcsszavak: gyermekbántlmazás, bullying, bystander-szerep, digitális identitás, HelpApp

Témakör: Klinikai pszichológia (TE06)

A depresszió és a szorongásos tünetek megjelenése az egészségügyi ellátásban

TE06_EA72

Hajnal Beáta, Nyárfádi Viktória, Szili Ilona
Károli Gáspár Református Egyetem

Az elmúlt évek hazai kutatásait alapul véve, számos tanulmány született a hanyatló és egyre nehezebb helyzetben lévő egészségügyben dolgozók helyzetéről, amelyek magatartási, életvezetési problémákra világítottak rá és feltárták, hogy az egészségügyben dolgozók fokozottabb kognitív, érzelmi és fizikai megterhelésnek vannak kitéve. Vizsgálatunk célja az volt, hogy feltárja az egészségügy területén, annak is egy speciális részén, a fogászati szakellátásban dolgozó felnőttek kiégésének mértékét, a depresszió és a szorongásos tüneteik előfordulását és gyakoriságát, és megküzdési (coping) mechanizmusaik alkalmazását. Célunk, összehasonlítást végezni a fogászati szakmán belül, a fogorvosok és az asszisztensek között. Kutatásunk során a 98 főt felölelő mintát olyan férfiak és nők teszik ki, akik, 23 és 60 éves kor között a fogászati szakmában jelenleg is aktívan dolgoznak. Az internetes kérdőíves adatgyűjtést választva, vizsgálati módszereink egy általunk összeállított kérdőív csomag online kitöltése volt. Vizsgálati eszközökként az Oláh Attila - féle Pszichológiai Immunkompetencia kérdőív (Psychological Immun System Inventory, PIK, 2004), a Maslach Kiégés Kérdőív (Maslach Burnout Inventory MBI, Maslach és Jackson, 1993), a Zung - féle Önértékelő Depresszió Skála (ÖDS, 1965) és a Beck Szorongás Leltár (Beck Anxiety Inventory, BAI, 1967) használtuk fel. Vizsgálati eredményeink a szorongás és a depresszió mértékének megállapításánál a teljes mintán: Vizsgálati eredményeink kimutatták, hogy a vizsgált mintán mind a súlyos

szorongás és mind a súlyos depresszió is kimutatható. Vizsgálati eredményeink a szorongás és a depresszió mértékében a fogorvosok és az asszisztensek csoportjában: Vizsgálati eredményeink azt mutatták, hogy a fogorvosok és az asszisztensek csoportjánál depresszió skála átlagai alapján a depresszió mértéke hasonló. Az asszisztenseknél a szorongás mértéke nagyobb, mint a fogorvosok csoportjában. Vizsgálati eredményeink a megküzdés tekintetében: Nemi különbségeket találtunk a PIK Kérdőív két skálájánál. A koherencia érzés esetében a férfiak magasabb átlaga jelezheti, hogy a nehéz helyzeteket kihívásnak tekinthetik és értelmet keresnek bennük, menekülés helyett. Az impulzus kontroll skála esetében pedig a nők a standardértékekhez képest alul teljesítettek, vagyis viselkedésüket kevésbé tudják szabályozni a körülményeknek megfelelően. Vizsgálati eredményeink a kiégés tekintetében: Vizsgálati eredményeink azt mutatták, hogy a kiégés mértékében az asszisztenseknél az érzelmi kimerülés és a deperszonalizáció, a fogorvosoknál pedig a személyes teljesítmény skála jelezte előre a kiégés mértékét.

Kulcsszavak: Depresszió, szorongás, kiégés, megküzdés, egészségügy

Megelőzhetőek-e a pszichiátriai zavarok?

TE06_EA28

Halmai Tamás, Tényi Tamás
Pécsi Tudományegyetem Elméleti Orvostudományok Doktori Iskola

Háttér: A szkizofrén pszichózisok közismerten az éntudat, a realitásérzék és az érzelmi-társas működés súlyos zavarával járnak. A betegség idegfejlődési elmélete miatt a korai előre jelző markerek ugyanakkor kiemelten fontosak és ezek elsősorban a közelmúltban váltak intenzív kutatás tárgyává. Szakirodalmi áttekintésünkben a biomedikális, gyógyításra fókuszáló megközelítés mellett a zavar korai biológiai, kognitív előre jelző tényezőinek minél pontosabb azonosítása és a szkizofrénia preventív megközelítése mellett érvelünk.
Vizsgálat: Első lépésben a betegség premorbid jegyeivel foglalkozó longitudinális, elsősorban születéses kohorsz vizsgálatok eredményeit tekintettük át. Ezek nyomán, az idegfejlődési elméletet követve vázoltuk fel a szkizofrén pszichózisok kialakulásának lehetséges útvonalát. Vizsgáltuk továbbá, hogy a kognitív zavarok hogyan vezetnek az érzékcsalódások, téveszmék és a dezorganizált gondolkodás/viselkedés pszichotikus tüneteihez.
Eredmények: Szakirodalmi áttekintésünkben az érzelmi-kapcsolati jellemzők mellett a neurokognitív tényezőkre koncentráltunk. Többek között a motoros fejlődés első két életévben mutatott zavarai (Walker és mtsai 1993, Walker, Savoie és Davis 1994), az iskolás kor kezdetén a figyelem fenntartásának nehézsége és a végrehajtó funkciók, a téri memória deficitje (Kremen és mtsai 1998, Jones és mtsai 1994, Smith, Park és Cornblatt 2006), valamint alacsonyabb performációs IQ-pontszámok, a verbális emlékezet és tanulás hiányosságai (Brewer és mtsai 2005) szoros összefüggést mutattak a serdülőkor végén-fiatal felnőtt korban kezdődő pszichotikus epizódok kockázatával.

Számos vizsgálat tette világossá, hogy az iskolás kor előtt elszenvedett traumatikus élmények, elsősorban a szexuális és fizikai abúzus előre jelzik a szkizofrén folyamat elindulását (ld. Larkin és Read 2008, áttekintését).
Következtetések: Előadásunkban az előre jelző tényezők áttekintése után a szkizofrén pszichózisok kialakulását szakaszokból álló folyamatként mutatjuk be, amelyben a genetikai sérülékenység, a neurotoxikus hatás a kognitív és érzelmi működés kezdetben enyhe, nem specifikus zavaraihoz vezetnek, amelyhez sok esetben traumatikus korai élmények kapcsolódnak. A manifeszt pszichotikus tünetek kialakulását is e folyamatba ágyazva mutatjuk be. A sérülékenység feltérképezésével a megelőzés, a szűrés és a korai azonosítás lehetőségeit vesszük számba.
Kulcsszavak: megelőzés, szkizofrénia, fejlődés-pszichopatológia

Pszichoszociális etiológiák konstruálása a hagyományos kínai orvoslást alkalmazó páciensek narratívái alapján

TE06_EA66

Zörgő Szilvia, Zana Ágnes
Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet

Bevezetés: A komplementer és alternatív medicina (KAM) egyre növekvő térhódítása az egészségügyi piacon egyfelől jelzi, hogy jelentős igény van különbözőfajta gyógyító rendszerekre, másfelől e szolgáltatások elterjedése számottevő hatással van a lakosság egészséggel-betegséggel kapcsolatos koncepcióira és döntéseire. A kutatás a terápiaválasztás faktorait és a beteg döntési mechanizmusait igyekszik felmérni, valamint a KAM világára jellemző, laikus és orvosi magyarázó modellek (világ-, ember-, és betegségképek) feltérképezésére irányul. A betegek oki teóriáinak gyakori eleme, hogy pszichológiai és szociális tényezőkre vezetik vissza betegségük kialakulását, mely kultúraspecifikus coping mechanizmusnak is tekinthető. Minta és módszer: A kvalitatív, orvosi antropológiai kutatás elsősorban résztvevő megfigyeléssel és mélyinterjúzással zajlik, mely 2014 szeptemberében kezdődött Budapest egyik legnépszerűbb hagyományos kínai orvoslással (HKO) foglalkozó rendelőjében. A rendelő „social hub"-ként (szociális csomópont) funkcionál, ahol naponta nagyszámú páciens fordul meg, és aktív információcsere zajlik betegek közt a KAM és konvencionális eljárásokkal kapcsolatban is. A még zajló terepmunka eddig körülbelül 150 pácienst vont be valamilyen formában: betegfelvétel/konzultáció megfigyelése (53 fő); spontán, strukturálatlan interjúk kezelt betegekkel (93 fő); mélyinterjúk kezelt betegekkel (8 fő) és kezelőkkel (6 fő). A félig strukturált mélyinterjúk elemzése interpretatív fenomenológiai analízissel (IPA) zajlik. Eredmények: A pszichoszociális etiológia alapvető premisszája az ember szomatikus, kognitív, és affektív tartományainak egysége, valamint hogy a megbetegedésre és a gyógyulásra hatással vannak az interperszonális kapcsolatok, életesemények. A beteg számára a szomatikus jelenségek kulturális kontextusban nyernek értelmet, a betegség jelentését gyakran szimbolikus tartalommal ruházzák fel és a következő tényezők alapján konstruálódik: fiziológiai ismeretek, kultúra-specifikus szerv-szimbolika, kulturális testhasználat

(testtechnika), személyes emlékek és asszociációk, releváns vallási vagy filozófiai elemek, valamint a beteg anyanyelvének releváns kifejezései. Megjegyzések: A legtöbb betegben jelentős igény van betegségének szimbolikus, pszichoszociális értelmezésére, gyakran olyan esetekben, amikor nem kapott allopatikus diagnózist, magyarázatot vagy gyógymódot betegségére, illetve ezek számára nem voltak elfogadhatók. A pszichoszociális etiológia gyakori olyan betegek körében is, akik azért választják a HKO-t, mert filozófiai kongruenciát mutat olyan világ-, ember- és betegségképbeli képzetekkel, amik eleve magyarázó modelljük részét képezik.
Kulcsszavak: orvosi antropológia, komplementer és alternatív medicina, pszichoszociális etiológia, betegségszimbolika

A megbélyegzettség (önstigma) és a diszkrimináció tapasztalatok összefüggéseinek vizsgálata szkizofréniával élők körében

TE06_EA41

Sztancsik Veronika, Máth János, Pék Győző
Debreceni Egyetem BTK Pszichológiai Intézet

A szkizofréniával élők stigma és diszkrimináció tapasztalatainak megismerése igen fontos, nem csak az elvárható társadalmi szolidaritás miatt, hanem a kezelés sikeressége, a gyógyulás, rehabilitáció érdekében is. Szkizofréniával élni ma Magyarországon, roszszabb életminőséget jelent, nem csak az egészségesekhez, de más krónikus betegséggel élőkhöz képest is (Péntek és mtsai, 2012). Korábbi kutatásaink megerősítik, a szkizofrénia címkével kedvezőtlenebb megítélésre számíthat egy személy nem csak a „nem beteg" emberekkel való összehasonításban, de a diagnózis nélküli, meg nem nevezett pszichiátriai betegséggel élő személyekkel összehasonlítva is (Sztancsik-Máth-Pék, 2013, 2015). Jelen kutatás 81 szkizofréniával vagy szkizoaffektív zavarral élő vizsgálati személy stigma- és diszkrimináció tapasztalatait vizsgálja. A megbélyegzés és a diszkrimináció bár egymáshoz kapcsolódó folyamatok, nem azonosak egymással, ezért vizsgálatunk célja az is, hogy a fogalmi tisztázást követően empirikusan vizsgáljuk meg, milyen viszonyban vannak ezek a konstruktumok egymással. Az érintettek stigmatizáltságának mérésére a Mentális Betegség Önstigmája kérőívet, angol eredeti elnevezéséből Self-Stigma of Mental Illness Scale-t (SSMIS) használtuk, melynek első hazai kipróbálása történt meg a kutatás során (Corrigan és munkatársai 2006, 2011, 2012; Sztancsik-Máth-Pék 2016 – megjelenés alatt). A diszkrimináció tapasztalatok mérésére a nemzetközi kutatásokban már itthon is használt Diszkrimináció és Stigma becslő Skálát, azaz a Discrimination and Stigma Scale-t (DISC-12) alkalmaztuk (Thornicroft és mtsai, 2008; Harangozó és mtsai, 2013). Eredményeink szerint az önstigma mértéke nem a negatív diszkriminációs tapasztalatok pontszámaival korrelál pozitívan, hanem azzal, hogy az életnek hány területén nincs egyáltalán releváns (akár semleges) tapasztalata a válaszadónak. Mindez azt erősíti meg, hogy a súlyosabb stigma élménnyel jellemezhető vizsgálati személyek társas élettere beszűkültebb.
Kulcsszavak: szkizofrénia, stigma, diszkrimináció

Témakör: Kognitív pszichológia (TE07)

A metakogníció üzemzavarai és az insight

TE07_EA76

Bálint Ágnes - Pécsi Tudományegyetem

A metakogníció Nelson és Narens-féle modellje (1996) jó kiindulási alap ahhoz, hogy megértsük, mi történik akkor, amikor zavar keletkezik a metakognitív működésekben. Az „üzemzavar" oka lehet agysérülés (Roberts, 1998), mentális betegség (Bacon & Huet, 2005), módosult tudatállapot, pszichoaktív szerek (Bacon, 2012), glükóz-hiány (Baumeister, 2002), túlterhelt munkamemória (Efklides, 2012) és szorongás (Bálint, 2013). Ezekben az esetekben sajátos hibák jellemzik a kognitív teljesítményt, és hiányzik a hiba-észlelés. A személy az aktuálisan rendelkezésére álló információkból új (többnyire hamis) belátásokat generál: ezek teszik ki az aranyköpéseknek egy jelentős hányadát (Bálint, 2013). Előadásomban most azokra a jelenségekre koncentrálok, amelyek szintén a metakognitív működés kikapcsolását, de legalábbis háttérbe szorítását eredményezik: a játékra és a képzeleti működésre (amelyek egyébként szorosan összefüggnek). Mivel ezúttal nem beszélhetünk sérülésről, pszichoaktív szerekről, hiányállapotról vagy szorongásról, jó esély van arra, hogy a metakogníció gátlása nem hibás kognitív működésekhez, hanem ellenkezőleg, a megismerés kevésbé szokványos, de eredményes működésmódjához vezet. Mind a játék, mind az aktív képzeleti tevékenység a pozitív érzelmi spirál (Fredrickson, 2001) révén lehetővé teszik a kreativitás megjelenését (Mérő, 2015), az implicit tudás mozgósítását, és elősegítik az insight (de ezúttal az érvényes megismerést garantáló belátás!) kialakulását. Rámutatok, hogy a Dienes Zoltán által leírt absztrakt–konkrét–absztrakt átváltás útján (ami egyben az insight keletkezésének egyik útja) mi a szerepe a játéknak, az implicit tudásnak és a képzeletnek. Következtetésem: az insight megjelenésének számos feltétele közül az egyik biztosan az, hogy a metakognitív működést a megismerés egy megfelelő pontján ideiglenesen kikapcsoljuk.

Kulcsszavak: metakogníció, insight, implicit tudás, játék, képzelet, Dienes Zoltán

Az implicit tudás konszolidációjának fejlődése 7 éves kortól 85 éves korig

TE07_EA06

Juhász Dóra - SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Az implicit (nem tudatos) tanulás kulcs szerepet játszik a motoros, kognitív, valamint bizonyos szociális készségek elsajátításában egyaránt. Az implicit tanulás fejlődésével számos kutatás foglalkozott, melyek eredményei arra utalnak, hogy az implicit tanulás 13 éves korig hatékony, a kor előrehaladtával hanyatlást mutat. Fejlődési mintázata tehát eltér a klasszikus kognitív képességek fejlődésétől. Kevéssé kutatott terület azonban ezen alapvető tanulási mechanizmus konszolidációja. Kutatásunk célja, hogy egy probabilisztikus szekvencia tanulási feladattal (Alternating Serial Reaction Time Task-

ASRT) megvizsgáljuk, hogy a különböző életkorokban (7-85 év) az implicit tanulás által megszerzett tudást milyen mértékben tartjuk meg és alkalmazzuk. A vizsgálatban 308 fő vett részt, 9 életkori csoportra bontva. Eredményeink alapján elmondható, hogy minden vizsgált életkorban konszolidálódik az elsajátított tudás, és a konszolidáció mértékében nem figyelhetőek meg életkori különbségek. Az implicit tanulás egész életen át tartó fejlődésének vizsgálatára eddig csekély mértékű figyelem irányult, így jelen kutatás hiánypótló lehet ebben a témakörben is.
Kulcsszavak: konszolidáció, szekvenciatanulás, implicit tanulás, fejlődés

Aludjunk okosan! - A délutáni alvás hatása az emlékezeti rögzülésre

TE07_EA03

Balla Viktória Roxána[1], Csifcsák Gábor[1,2], Csábi Eszter[1]
[1] Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Kognitív és Neuropszichológia Tanszék
[2] University of Tromsø, Department of Psychology (Norvégia)

Egyre több bizonyíték szól amellett, hogy az alvás szerepet játszik különböző emlékezeti rendszerek működésben, viszont számos kérdés még vita tárgyát képezi. Például, hogy a rövid, délutáni alvás vajon ugyanolyan hatékony lehet-e, mint az éjszakai pihenés? Ezért kutatásunk célja, annak vizsgálata, hogy a rövid idejű, napközbe iktatott alvás milyen hatással van a deklaratív és nem-deklaratív emlékezeti rendszerek működésére. A vizsgálatban összesen 60 ember vett részt. A kísérleti és a kontrollcsoportot 30 - 30 fő alkotta, akiket két részre osztottunk: 15 - 15 főnél vizsgáltuk a deklaratív emlékezetet (kísérleti csoport: életkor = 20,93, szórás = 1,49; kontrollcsoport: életkor = 20,13, szórás = 1,06), 15 - 15 főnél pedig a nem-deklaratív emlékezeti működést (kísérleti csoport: életkor = 21,13, szórás = 1,89; kontrollcsoport: életkor = 20,27, szórás = 1,16). A deklaratív emlékezeti teljesítményt szólista-tanulással mértük, a nem-deklaratív emlékezeti működést pedig ASRT (Alternáló Szeriális Reakcióidő) feladattal. A kísérleti csoportok a tesztfelvételt követően 1 órát aludhattak, amit EOG segítségével ellenőriztünk, a kontrollcsoport ugyanezt az időt ébrenléttel töltötte. A 60 perces késleltetést követően ismét leteszteltük a csoportokat. A deklaratív emlékezeti működés esetén a kísérleti csoport, akik a két tesztfelvétel között aludhattak, szignifikánsan jobb eredményt értek el az újratesztelés során, mint a kontrollcsoport, akik ugyanezt az időt filmnézéssel töltötték. A nem-deklaratív emlékezet esetén nem találtunk szignifikáns különbséget a két csoport között a késleltetés során bekövetkező konszolidáció mértékében. Eredményeink alapján tehát akár már egy délutáni, rövid idejű alvás is szerepet játszik a több figyelmi kapacitást igénylő deklaratív emlékezeti működésben, míg a kevesebb figyelmi kapacitást igénylő területek működésében nem vagy csak kevésbé involvált.
Kulcsszavak: alvás, emlékezeti konszolidáció, deklaratív emlékezet, nem-deklaratív emlékezet, motoros tanulás, szekvencia-specifikus tanulás

Önéletrajzi emlékezet és narratív perspektívaváltás

TE07_EA04

Berán Eszter[1], Unoka Zsolt[2]
[1] PPKE, Pszichológia Intézet
[2] SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika

Háttér: Előadásunkban a pszichoanalitikus ülésen megvalósuló narratív konstrukció emlékezeti folyamatait tárgyaljuk. Ezzel kapcsolatban azt szeretnénk bemutatni, hogy miként lehet a különféle emlékezeti típusok, szintek közötti mozgás, navigálás eszköze a narratív perspektíva (NP) váltás. Vizsgálatunk másik fő kérdésfelvetése, hogy a terapeuta közbeszólásai, kérdései, intervenciói hogyan járulnak hozzá az emlékek átalakulási folyamataihoz, konkrétan, a terapeuta perspektíva váltásai hogyan befolyásolják az emlékek újraírásának folyamatát a pszichoanalitikus gyakorlatban. Előadásunk második felében az analitikus ülések szövegéből vett példáinkon keresztül szemléltetjük, hogy ezt a módszert, vagy ennek változatait ma is alkalmazzák gyakorló terapeuták. Módszer: Példáink a Budapest Pszichoterápiás Adatbázisból valók, mely 2004 és 2006 között hangrögzített két terapeuta páciens diád üléseit tartalmazza. A lejegyzett szövegekből öt ide illő részletet idézünk, melyeket a NP váltások szempontjából kódoltunk le. A szövegrészletek segítségével, kvalitatív elemzési módszerekkel bemutatjuk, hogy milyen technikákat alkalmazva léphet be az analitikus a kliens által elmondott történetek világába, azáltal, hogy befejezi a kliens mondatait, megismétli azokat, vagy egyes szám első személyben fogalmazva átveszi a kliens szerepét. Következtetések: Vizsgálatunkból azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a narratív perspektívaváltás eszközei fontos szerepet játszanak az analitikus intervenciók megformálásában, mivel ezek a váltások lehetővé teszik a különféle emléktípusok közötti mozgást, valamint az asszociációs munkára is hatással vannak.
Kulcsszavak: önéletrajzi emlékezet, narratív perspektíva, perspektíva váltás

Témakör: Kognitív pszichológia (TE08)

Szillogizmusok – az emberiség legrégebbi kognitív szabályrendszere a jelen eszközeinek tükrében

TE08_EA61

Veszelka András - Pellea Humán Kutató és Fejlesztő Bt.

A szillogizmusokat a logika hajnalán, közel 2400 évvel ezelőtt határozta meg Arisztotelész. A kijelentéslogika és a szillogizmusok voltak a klasszikus logika két fő ága, és egészen a múlt század elejéig a szillogizmusokat tartották a fontosabbnak. A XIX. század végéig a logika és a pszichológia jól megfért egymás mellett, számos kézikönyvben a logikai szabályok leírásával jellemezték a racionális gondolkodást, míg a pszichológiával foglalkozó részek az érzelmeket, álmokat és hasonlókat tárgyalták. A logikát, így a szillogizmusokat is a kora kezdetektől végigkíséri, hogy az emberek nem vele összhangban

gondolkodnak. Az ókori logikusok számos következtetési hibát azonosítottak be, és például különféle memoritereket dolgoztak ki, hogy a diákokkal bemagoltassák a szillogizmusok szabályait, noha ezeknek elvben „logikusnak", „magától értetődőnek" kellene lenniük. A múlt század elejétől a pszichológia is vizsgálta az emberek szillogista következtetéseit, és számos hajlamot, heurisztikát és egyéb komponenst vélt felfedezni az emberek logikától eltérő következtetései hátterében. Közmegegyezés azonban ma sincs arról, hogy az emberek hogyan értelmezik a szillogizmusokat, és az ezek építőkockáiként használt mennyiségjelző szavakat, az „egy sem", a „néhány" és a „mind"szavakat. Ez rendkívül érdekes, mert a mindennapi kommunikációnk során ezeket a szavakat mindannyian problémamentesen használjuk. Sőt, a szillogizmusok arisztotelészi, majd az őt hosszú évszázadokon át követő skolasztikus definiálása is, annak ellenére, hogy végül memoriterként végezte, valójában köznapi példák mentén, belátásosan történt. Ebben az előadásban azt szeretném bemutatni, hogy a „mind" mennyiségjelző szó ókori, belátásos értelmezéséről belátásosan kimutatható, hogy az hibás, és a javításával meg lehet határozni azt a szabályrendszert, ahogy a mindennapi életünkben ezt, és a szillogizmusoknál a másik problémát jelentő mennyiségjelző szót, a „néhányt" valójában használjuk. Az egyszerű szabályrendszert, amit az előadásomban elmondok, bárki letesztelheti napjaink új, az ókorban még nem elérhető eszközével: az emberek szillogista következtetéseit leíró módon összesítő, évtizedek óta általánosan elfogadott, mindenki számára elérhető adatbázisokkal. A megközelítésnek számos további előnye van, például elválaszthatatlanul összekapcsolja egymással a logikát és a tanulást. Ez rendkívül hasznos, ha például gondolkodásra képes szoftvert szeretnénk írni, ott ugyanis a tanulási mechanizmus beprogramozásához kell egy absztrakt formában kifejezhető algoritmus. A szillogizmusok egyetemes állító ítéletének (a „mind" szónak) az értelmezése közmegegyezésesen megfelel a kijelentéslogika talán legfontosabb alapeleme, a „ha-akkor" kötőszó értelmezésének. Mindkettő jelentésének meghatározása Arisztotelészig vezethető vissza, és így mindkettőben ugyanaz a logikai hiba érhető tetten. Ebben az előadásban csak a szillogizmusokról beszélek, mert az rövidebb, a ha-akkorról részletesen a könyvemben lehet olvasni.

Kulcsszavak: szillogizmusok, logika, gondolkodáslélektan, következtetés

Cognitive Science of Religion: Egy új irányzat a kognitív tudományok területén

TE08_EA56

Szabó Lajos - PTE-BTK Pszichológia Doktori Iskola

A kognitív tudományok területének egyik legújabb kiterjesztését a vallás témakörének a kognitív szemléletű megközelítése jelenti. Ez az új irányzat a Cognitive Science of Religion (röviden: CSR) elnevezés alatt bontakozott ki, majd vált egyre befolyásosabbá a 2000-es évektől. Az előadás ennek az irányzatnak mint új tudományterületnek az átfogó értékelését adja, amit két összefüggés is indokolttá tesz: - Először is, a CSR a vallás jelenségéről egy új magyarázatot (új paradigmát) alakított ki, - és ezzel mára az önálló

tudományággá (diszciplínává) válás küszöbére is eljutott. Másodszor is, a fentiek ellenére, a CSR irányzata Magyarországon ezidáig nagyrészt ismeretlen és hatás nélküli maradt, még a kognitív tudományokhoz sorolható területeken is. A Cognitive Science of Religion rövid általános ismertetése után azt a kérdést vizsgálom, hogy milyen pontokon kapcsolódik az új irányzat a kognitív tudományokhoz sorolt, korábban kialakult tudományterületekhez. A CSR meghatározó szerzőit és az általuk a vallásról kialakított kognitív magyarázatot legerősebben az alábbi három diszciplínával fennálló kapcsolat befolyásolta:

1. Kognitív Pszichológia. Elméleti kereteiben és módszertanában ez a tudományág volt a legközvetlenebb hatással a CSR - re. Először bemutatom, hogy a vallás új, kognitív magyarázatában milyen szerepe van azoknak a leírásoknak, amelyeket a szociális kognícióról (elmeolvasás, szándéktulajdonítás, stb.) és az intuitív megismerési folyamatokról (kategorizáció) alakított ki a kognitív pszichológia (és a fejlődéspszichológia). E mellett röviden bemutatom a kognitív pszichológia hatását a CSR képviselői által a vallásosságra alkalmazott kísérleti vizsgálatok terén is.

2. Kognitív Antropológia. A CSR irányzatának több meghatározó képviselője is a kognitív antropológia területéről kiindulva fordult a vallás elméleti magyarázatának a kialakítása felé. Ennek ellenére a CSR mint kialakuló tudományág, hamarosan végleg önállósult és kilépett az antropológia diszciplináris keretei közül. Míg tehát a CSR szempontjából a kognitív pszichológia irányában a kapcsolódási pontok voltak a meghatározóak, - addig a CSR és a kognitív antropológia kapcsolatának esetében az elméleti szinten érvényesülő különbségek főbb pontjait fogom tárgyalni.

3. Kognitív Tudomány (megismerés-tudományok). A Cognitive Science of Religion irányzatának két jelentős, önmagán túlmutató következménye is van. Egyrészt, a CSR egy a korábban a kultúratudományok felségterületéhez tartozó jelenségről sikeresen alakított ki egy kizárólag naturalista (természettudományos) alapú magyarázatot. A CSR egy második fontos következménye, hogy újszerű választ ad arra az általánosabb kérdésre, hogy maga a vallás, mint annak részterülete, hogyan viszonyul az emberi kogníció egészéhez. Az előadás záró részében rámutatok, hogy mindez összekapcsolható néhány, a kognitív tudományok egészének az öndefinícióját is meghatározó alapkérdés újragondolásával.

Kulcsszavak: Vallás és Kognitív Pszichológia; Vallás és Kognitív Tudományok; Cognitive Science of Religion (CSR)

A flow-élményre való fogékonyság kognitív és neurobiológiai háttere

TE08_EA73

Gyurkovics Máté[1], Kótyuk Eszter [1,2], David A. Balota[3], Székely Anna[1]

[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest

[2] Posztdoktori Kutatói Program, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest

[3] Pszichológia Tanszék, Washington University in St. Louis, USA

A flow-élmény egy különleges mentális állapot, amelyet akkor élhetünk át, amikor figyelmünket teljes egészében leköti egy számunkra kihívást jelentő feladat teljesítése. Az élmény fenomenális jellemzője például az időérzék torzulása, az intrinzik élvezetesség, és az erőfeszítésnélküliség érzése. Számottevő egyéni különbségek tapasztalhatóak azonban abban, milyen gyakorisággal élik át a személyek ezt a pozitív állapotot. Ikerkutatások eredményei alapján az egyének közötti variancia egy része genetikai különbségekkel magyarázható, vagyis a flow-élményre való fogékonyság mérsékelten örökletesnek tekinthető. Munkacsoportunk első lépésként azt vizsgálta, melyik specifikus génvariánsok állhatnak e fenotípus hátterében. Asszociációvizsgálatunk eredményei alapján a flow-fogékonyság összefüggést mutat egy dopaminerg polimorfizmussal (DRD2 C957T). Az adatok mintázata nem csupán a flow-élmény neurobiológiai hátterével kapcsolatban informatív, de azt is sugallja, hogy a hétköznapi életben megélt flow-gyakoriságot befolyásolhatják kognitív, figyelmi tényezők is. Jelen előadásban e feltevésre fókuszálunk, valamint kitérünk a flow mérésének nehézségeire, és egy új flow-fogékonyság kérdőív fejlesztésének lépéseire is. Nemzetközi együttműködés keretében egy Egyesült Államokbeli mintán vizsgáltuk a flow-fogékonyság és a figyelmi kontroll összefüggéseit. A vizsgálati személyek személyiségvonásait – az ötfaktoros személyiségmodell dimenziói; impulzivitás; flow-fogékonyság – kérdőíves módszerekkel mértük fel, míg a figyelmi kontroll indikátora a Fenntartott Figyelmi Feladat (Sustained Attention to Response TASK; SART) elnevezésű Go/No Go paradigmán nyújtott teljesítmény volt. Az egyszerű reakcióidő-átlag és hibázási ráta mellett az egyéni reakcióidők eloszlását is elemeztük. Az adatfeldolgozás jelenleg is folyamatban van, de előzetes eredményeink alapján a flow-fogékonyság közepes erősségű pozitív összefüggést mutat a figyelmi teljesítménynyel. Ez az asszociáció jól összhangba hozható azzal a 115 fős magyar mintán kapott eredménnyel, miszerint az önbevallásos flow-fogékonyság negatív korrelációt mutat az önbevallásos impulzivitással. Ezek az adatok a kognitív tényezők – specifikusan a figyelmi tényezők – szubjektív élményekben betöltött szerepére hívják fel a figyelmet.
Jelen munkát Gyurkovics Máté Fulbright Hungary ösztöndíja, az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok - OTKA K 100845, a valamint a Magyar Tudományos Akadémia Kótyuk Eszter számára odaítélt posztdoktori ösztöndíja támogatta.

Kulcsszavak: flow-fogékonyság, figyelmi kontroll

Mindfulness gyakorlatok hatása a kognitív teljesítményre, 50 év felett

TE08_EA35

Orosz Anna Linda, Polonyi Tünde
Debreceni Egyetem, Pszichológia Tanszék

Kutatásunk célja egy, a mindennapokba beépíthető gyakorlati módszer szellemi frisseséget elősegítő szerepének tudományos vizsgálata volt. Olyan kognitív funkciókat vizsgáltunk jógázók és nem jógázók körében, melyekre az aktív életvitel érdekében nagy szükség van idősebb korban (fluid intelligencia, végrehajtó funkciók, munkamemória). Vizsgálatunkba beépítettük a kognitív teljesítménnyel összefüggő szorongás és mindfulness változókat is. A kutatást 32 fővel folytattuk le, a vizsgálati csoportba rendszeresen jógázó 50 - 65 év közöttiek (N=16, átlagéletkor: 55.69, SD= 6.84), a kontrollcsoportba nem jógázó 50-65 év közöttiek kerültek (N=16, átlagéletkor: 55,93, SD = 6.36). A minta összeállításánál további szempont volt a minél homogénebb szocio-demográfiai háttér (lakóhely, végzettség, szellemi aktivitás, társas élet), illetve a jó egészségi állapot. A jógagyakorlás szorongással és mindfulness szinttel való kapcsolatát online kérdőívekkel vizsgáltuk (Spielberger felnőtt vonás- és állapotszorongás (STAI) teszt, Sipos és Sipos, 1978; Mindful Attention Awareness Scale (MAAS), Brown és Ryan, 2003). A kognitív teljesítményt mérő tesztek közül a következőket használtuk: Wais IV. Mátrix (fluid intelligencia) és Számterjedelem (munkamemória) szubtesztek, illetve verbális fluencia – betű- és kategóriafluencia - tesztek (végrehajtó funkciók mérésére). Eredményeink megerősítették várakozásainkat a vonásszorongással együtt járó alacsonyabb kognitív teljesítményre vonatkozólag a végrehajtó funkciók és a fluid intelligencia tekintetében. Vizsgálatunk kimutatta a jógázók kisebb szorongásszintjét a nem jógázókkal szemben, továbbá a jóga mindfulness szintre való kedvező hatását. A fentiek alapján a jóga figyelemre érdemes módszernek tűnik a mentális egészség és a kognitív teljesítmény megőrzésének elősegítésére az áthajló korúak esetében.
Kulcsszavak: Jóga, Mindfulness, Kognitív teljesítmény, Aktív időskor, Agyi plaszticitás, Fluid intelligencia, Stressz, Végrehajtó funkciók

Témakör: Szociálpszichológia (TE09)

A magyar kollektív áldozati vélekedések hatása a csoportközi kapcsolatokra

TE09_EA69

Mészáros Noémi, Szabó Zsolt Péter
PTE BTK Pszichológia Intézet

A magyar történelmi pálya központi elemét képezi a külső csoportok agressziói által való sújtottság ismétlődő tapasztalata. Történelemkönyvek és naiv néphistóriai elbeszélések narratív pszichológiai tartalomelemzésével kimutatásra került, hogy a magyarokat egy sérülékeny, instabil nemzeti identitás jellemzi leginkább, melyben a szelf-kritikus hozzá-

állás és a felelősség elfogadása meglehetősen ritka (László, 2012). Ez egy olyan identitásállapot, amely nagymértékben mutatja a Bar-Tal és munkatársai (2009) által leírt észlelt kollektív áldozati szerep jellegzetes mintáját. Kutatásainkban empirikusan kívánjuk megvizsgálni, hogy a magyarok valóban rendelkeznek-e áldozati vélekedésekkel, és ha igen, ezek milyen hatással vannak identitásukra és más csoportokkal (mint pl. románok, szlovákok, menekültek) vagy akár felsőbb autoritással (Európai Unió) való kapcsolataikra. Vizsgálatainkban az áldozati vélekedéseket Vollhardt és mtsai által kifejlesztett kollektív áldozati skála magyar nyelvű változatával mérjük. Vizsgálatsorozatunk első szakaszának eredményei alapján a - saját csoport áldozattá válásának egyediségét hangsúlyozó – exkluzív áldozati vélekedések a más csoportok által okozott észlelt igazságtalansággal, a saját csoport sérülékenységével volt összefüggésbe összehozható. Az ezt mérő vélekedések jelentős hatással voltak a magyarok más csoportokkal és felsőbb autoritással való kapcsolataira is: azokat a személyeket, akik magas pontszámot értek el az exkluzív áldozatiság skálán, nagyobb mértékben jellemezte a társas távolságra való igény, valamint a kollektív bűntudat külső csoportokra való átruházásának hajlama is; emellett alacsonyabb pontot értek el az Európai Unióval kapcsolatos érzelmi termométeren.

Kulcsszavak: kollektív áldozati vélekedések; exkluzív áldozatiság; nemzeti identitás; csoportközi kapcsolatok

Humán kompetencia-leltár mérnökhallgatók önértékelése és a nagyvállalati igények tükrében

TE09_EA42

Tordai Zita, Suplicz Sándor
Óbudai Egyetem Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ

A műszaki területen dolgozó szakemberek, mérnökök érvényesülése nem csak a kiváló szakmai tudáson, hanem a személyes és szociális készségeken, képességeken (soft skills) is múlik, mivel e kompetenciák teszik a munkavállalót munkahelyén sikeressé, ahol másokkal együttműködve, csoportban kell megvalósítania a vállalat céljait. Felmérésünk során arra kerestük a választ, hogy a mai viszonyok között Magyarországon működő nagyvállalatoknak milyen elvárásaik vannak a személyes és szociális kompetenciák terén a hatékony munkavégzéshez, és mely készségek, képességek esetében mutatkoznak hiányosságok a hallgatók szubjektív megítélésével összevetve. Célunk volt azoknak a területeknek az azonosítása, melyek fejlesztésére szükség lenne, viszont az egyetemi tanulmányok nem biztosítanak kellő lehetőséget. Kérdőíves kutatásunkban egy 11 tételből álló kompetencialistát alkalmaztunk mind a vállalati elvárások, mind pedig a hallgatók önértékelésének feltérképezéséhez. A nagyvállalatok képviselőitől azt kértük, hogy egy 10-fokú skálán ítéljék meg, mennyire fontosak ezek a kompetenciák a mérnökként végzendő munka szempontjából, valamint az egyes kompetenciák milyen mértékben hiányoznak a vállalathoz jelentkező friss diplomás szakemberekből. Az Óbudai Egyetem hallgatóiból álló mintában a kérdés arra vonatkozott, hogy megítélésük szerint

milyen mértékben rendelkeznek ezekkel a kompetenciákkal. A felmérésben 10 nagyvállalat és összesen 97 mérnökhallgató válasza került értékelésre. Az adatgyűjtés a vállalatok esetében személyesen és online kérdőív formájában, a hallgatók esetében papír alapú és online kérdőívvel történt 2014 második felében. Az eredmények azt mutatják, hogy a vállalatok által elvárt humán készségszintek mindegyikében jelentős hiányosságokat tapasztalnak a frissen végzett mérnököknél. Ezek leginkább a stressz-kezelés és a személyes hatékonyság terén jelentkeznek, ugyanakkor a rugalmasságot és a kreativitást a vállalatok a legkevésbé hiányolják, bár az elvárások ezeken a területeken is magasabbak a kínálatnál. A vállalati és hallgatói értékelés összehasonlításából kiderül, hogy a hallgatók jóval felülértékelik saját személyes és szociális készségeiket ahhoz képest, ahogyan azt a vállalatok tapasztalják. Különösen kiugró ez a stressz-kezelés, a személyes hatékonyság, az önálló munkavégzés, eredményorientáltság és a másokkal való együttműködés vonatkozásában. A magas értékekből kirajzolódó túlzott önbizalom és pozitív énkép az önismeret, illetve a valós elvárások ismeretének komoly hiányosságaira enged következtetni. Az eredmények fényében elmondható, hogy a kompetencia-alapú képzések elvárásait követve, a műszaki felsőoktatásba is integrálni kellene olyan módszereket, kompetenciafejlesztést szolgáló kurzusokat, melyek segítségével együttműködésre és önálló munkavégzésre képes, jó kommunikációs és hatékony stressz-kezelő készségekkel rendelkező mérnökök kerülhetnének ki az egyetemről.

A kutatás a TAMOP-4.1.1.C-12/1/KONV-2012-0002 keretében készült.
Kulcsszavak: humán kompetenciák, felsőoktatás, nagyvállalati elvárások

Dán-magyar összehasonlító vizsgálat a nagyvárosi kerékpáros közlekedés körülményeiről

TE09_EA26

Lányi Katalin - Budapesti Gazdasági Egyetem

A kerékpár mint közlekedési eszköz egyre nagyobb teret hódít a modern nagyvárosi közlekedésben. Budapesten az elmúlt évtizedben kerékpáros robbanásnak lehetünk tanúi. Egyes európai nagyvárosokban, többek között Koppenhágában, viszont több évtizedes múltra tekinthet vissza a kerékpározás mint tömegjelenség. Kialakult közlekedési kultúrája van. Érdekes kérdés, hogy miben hasonlítanak és miben különböznek a magyar és a dán főváros kerékpárosainak tapasztalatai, szokásai és attitűdjei.

A kutatás első szakaszában a budapesti kerékpáros közlekedés körülményeit vizsgáltam kérdőíves felméréssel és interjúkkal. A kutatás következő szakaszában összehasonlításra lehetőséget adó dániai, koppenhágai kisebb online mintán kérdeztük le a kérdőív dán változatát.

A budapesti mintanagyság 1044 fő. A kitöltők közel fele nő (515 fő, 49,5%), fele férfi (527 fő, 50,5%). Az átlagos életkor 36,7 (szórás: 13,07). A vizsgált korcsoportok megoszlása: 37% 30 év alatti, 38% 30-49 éves és 25% 50 év fölötti. A koppenhágai minta 111 fő, 52% férfi, 25% nő, (további 23% nem válaszolt).

Az első kérdőív a Budapesten közlekedési céllal kerékpározók szokásait és attitűdjeit

vizsgálja. 19 kérdés vonatkozott ezekre. Utána következett egy tíz tételes érték kérdőív. A kérdőív a szocio-demográfiai változókkal végződött. A mért változók: családi állapot, gyermekek száma, végzettség, foglalkozás, havi nettó jövedelem (ez opcionálisan kihagyható volt) nem, életkor. A dániai kérdőív ezzel nagyrészt megegyezett. A szocio-demográfiai kérdések válaszalternatíváit értelemszerűen a helyi viszonyokhoz igazítottuk. A kerékpározással kapcsolatos kérdések közé további 25 attitűd és viselkedés kérdés került (amelyek morális elkötelezettséggel, szokásokkal, motivációval kapcsolatosak), a KRESZ változással kapcsolatos kérdések pedig kikerültek belőle.
A két kutatási hullám során szokásokról, attitűdökről és értékekről nyertünk adatokat. Vizsgáltuk milyen motivációk állnak a kerékpáros közlekedés hátterében, milyen nehézségekkel szembesülnek a közlekedők, milyen körülmények között milyen gyakran választják a kerékpárt, milyen észrevételeket, javaslatokat tesznek a városfejlesztésre. Az eredményekben sok ponton különbségek figyelhetőek meg, melyek feltételezhetően részben a helyi környezeti jellemzőkkel, részben a közlekedési és az általános kulturközi eltérésekkel magyarázhatóak. Előadásomban a két főváros eredményei közötti hasonlóságokat és eltéréseket fogom bemutatni.
Kulcsszavak: kerékpár, közlekedés, szokás, attitűd

Correlates of sexual and relationship satisfaction among young adults in Hungary

TE09_EA14

Zsuzsa F. Lassú, Charles T. Hill
Eötvös Loránd University; Whittier College, USA

Aims of this study were to investigate sex differences in relational intimacy, closeness and satisfaction in relationship to sexual behaviour, trust and abuse among Hungarian, heterosexual adults (N=352). Investigation was part of a cross-cultural study (with 4315 respondents from 13 countries) of intimate relationships that is online in multiple languages at http://web.whittier.edu/chill/ir. Several standardized and own-developed measurements were used to replicate, update, and extend findings from the Boston Couples Study (see e.g. Hill, Rubin, & Peplau, 1976). In this presentation findings from the Hungarian dataset will be shown related to sexual relationships and their correlates. Different characteristics of love (Rubin's, Sternberg's and Hendricks' & Lee's love styles), features of the partner, felt closeness, satisfaction and sexual behaviour were investigated to reveal relationships between them. Sex differences were also studied.
Sample: 352 Hungarian participants, 79% 18-24 year old, 28% male, 72% female; 85% has currently sexual relationship.
Results: Interesting and not foreseen differences were found about correlates of relationship satisfaction, felt closeness and abuse. Relationship satisfaction in general was more strongly correlated to emotional closeness among male than female participants, and the correlation was stronger between satisfaction with sexual activities and relationship satisfaction among females than males. For females satisfaction with

their sexual relationships was correlated with their partners' attractiveness but not for males, however males' general satisfaction with themselves was associated with their sexual satisfaction but not females. Overall sexual satisfaction, willingness and habits were not different between the two sexes, although males felt slightly more than females that their partners engaged in sexual activities with them even though he/she did not want to – which is quite a common phenomenon between heterosexual couples. Interestingly, females did not feel the same. Few differences were found in love scales – males felt more trust and self-sacrifice (agape) toward their partners than females, who were more anxiously attached to their loved ones than males. Physical or verbal abuse was quite rare in this sample; however, male participants reported more hitting, shoving, shouting and criticizing by their partners than females, while female participants reported more jealousy from their partners than their male counterparts. These and other findings will be discussed related to gender roles.

Kulcsszavak: intimate relationships, sexual behaviour, sex differences, gender roles

Témakör: Neuropszichológia (TE10)

Neurokognitív zavarok a magatartási és pszichés tünetek tükrében

TE10_EA15

Majer Réka[1], Frecska Ede[1], Hortobágyi Tibor[2]

[1] Debreceni Egyetem, Pszichiátriai Klinika

[2] Debreceni Egyetem Pathológiai Intézet, Neuropathológia Tanszék

Háttér és cél: A demencia a 21. század egyik legnagyobb kihívása, mivel a magas életkor a demencia legfőbb rizikófaktora. A különböző eredetű demencia szindrómákat pszichológiai szempontból két fő tünetcsoport alkotja (kognitív és viselkedéses). A demenciával járó magatartási és pszichés tünetek csoportjába az alábbiakat soroljuk: agresszív magatartás, agitáció, elkóborlás, gátlástalan viselkedés, hallucinációk, téveszmék, irritabilitás, alvás- és étvágyzavarok. A kutatás részeként feltérképeztük, hogy a magtartási és pszichés tünetek milyen gyakorisággal fordulnak elő demens betegek körében, ezek milyen kapcsolatban állnak a kognitív funkciókkal, a beteg életminőségével és a hozzátartozó terhével.

Módszer: Kutatásunkban a Debreceni Egyetem Klinikák Központ Pszichiátriai Klinikáján és Neurológiai Klinikáján gondozásba vett demens betegek neuropszichológiai vizsgálatát végeztük el. A neuropszichológiai vizsgálat a következő módszerekből áll: Mini Mentál Teszt, Módosított Mini Mentál teszt, Alzhiemer Disease Assessment Scale, Neuropszichiátriai Mérőskála, WHO Jól-lét Index, Betegségteher Index, Napi Aktivitás Károsodása Kérdőív. Az eredmények elemzése standard statisztikai módszerekkel történt.

Eredmények: A kutatásban 131 beteg vett részt, átlagéletkor 77 év. Ebből 33 beteget soroltunk a vaszkuláris demens csoportba, 43 betegek soroltunk a kevert csoportba, és 55 beteget az alzheimer csoportba. A kognitív funkciók tekintetében nem találtunk szigni-

fikáns különbséget csoportok közt, a minta tehát közepesen súlyos demens populáció. A BPSD tünetek tekintetében viszont szignifikáns eltérést találtunk a három csoport közt több tünet esetében. Hasonló kognitív funkciók mellett eltérő az alzheimer, a kevert és a vaszkuláris demens betegek magatartás és pszichés tünetmintázata. Emellett erős korrelációt láttunk az életminőség, a betegségteher, a hozzátartozó terhe és a magatartási és pszichés tünetek között.
Következtetések: A magatartási és pszichés tünetek jelentős részei a demens betegek tüneti képének, meghatározzák a betegek életminőségét, és hozzájárulnak a hozzátartozó terhének alakulásához. Van különbség a magatartási és pszichés tünetek megjelenésének gyakoriságában és súlyosságában az egyes demencia szindrómák esetében. Ez alátámasztja kezdeti hipotézisünket, miszerint kimutatható demencia specifikus tünetmintázat.
Kulcsszavak: demencia, BPSD, alzhiemer

A neuropszichológiai vizsgálat szerepe a korai kardiológiai rehabilitációban

TE10_EA49

Csikai Enikő - Debreceni Egyetem, Magatartástudományi Intézet, hallgató

A komplex kardiológiai rehabilitáció részét képező pszichológiai intervenciók jelentőségéről széles körben találhatunk publikációkat. Ezek leggyakrabban a késői időszakban meghatározó stresszkezelő módszerek tanítását, a betegséggel való megküzdés elősegítését helyezik előtérbe. A neurokognitív funkciók lehetséges zavarainak korai rehabilitációjára eddig alig irányult figyelem e betegek körében, miközben ismert, hogy akut kardiális esemény következtében kialakulhatnak neurokognitív zavarok (elsősorban a figyelem, memória, tanulás, végrehajtó funkciók, pszichomotoros tempó eltérései).
A Kenézy Gyula Kórház és a DE Klinikai Központ 2015 januárban közösen indított komplex korai kardiológiai rehabilitációs ellátását multidiszciplináris team végzi, melynek egy pszichológus is tagja.
Vizsgálatunk célja áttekintést nyerni arról, hogy vannak-e neurokognitív eltérések az akut kardiális eseményt vagy beavatkozást követően a Korai Kardiológiai Rehabilitációs Osztályra kerülő betegeknél, és szükség van-e esetükben neurokognitív rehabilitációra. Ennek felmérésére esettanulmány sorozatot végeztünk figyelembe véve az osztályon előforduló kórképeket. A vizsgálati mintát 13 fő, 8 férfi és 5 nő alkotja (41-77 éves korig, átlag 62,38 év, szórás 9,90). Közülük 11 fő szívműtét után, 2 fő pedig infarktust követően került az osztályra.
A vizsgálati személyek kitöltötték a Beck Depresszió Kérdőív rövidített változatát és a Lelki Egészség Kérdőívet (GHQ-12). Ezután történt a neurokognitív állapot részletes felmérése, amihez a következő tesztbattériát állítottunk össze: Montreal Kognitív Felmérés (MoCA), a Rey Auditív Verbális Tanulási Teszt (Rey AVLT), a Betűfluencia-teszt és a Wechsler Felnőtt Intelligenciateszt (WAIS-IV) próbái közül a Mozaik-próba, Szimbólumkeresés, Kódolás és Számterjedelem. A vizsgálat személyenként 1-1,5 órát vett igénybe.

Az adatokat z-próbával elemezzük, mely módszer lehetővé teszi, hogy az egyedi eseteket standard értékekhez viszonyítsuk. Várakozásaink szerint a betegek hangulata depresszívebb lesz, mentális egészsége és a teszteken nyújtott teljesítménye pedig elmarad a populációs átlaghoz viszonyítva.
Az egyes betegek esetében meghatározható neuropszichológiai profil segítségével hozzájárulhatunk a fejlesztésre szoruló területek, a tipikus neurokognitív eltérések és mintázatok meghatározásához. Továbbá illeszkedve a rehabilitáció korszerű szemléletéhez, valamint a különböző életkori csoportok általános rehabilitációs szempontjaihoz, javaslatot tehetünk a korai rehabilitációban megvalósítható egyéni fejlesztésekre (Kullmann, 2002, Mészáros és Szikriszt, 2010).
Kulcsszavak: esettanulmány sorozat, neuropszichológiai profil, komplex korai kardiológiai rehabilitáció

Alacsony térbeli frekvenciák hatása a top-down folyamatokra természetes fényképek kategorizációja során

TE10_EA45

Győri-Dani Dóra[1], Rokszin Adrienn Aranka[1], Nyúl László[2], Csifcsák Gábor[3]
[1] SZTE-BTK Neveléstudományi Doktori Iskola
[2] SZTE-TTIK Informatikai Tanszékcsoport Képfeldolgozás és Számítógépes Grafika Tanszék
[3] SZTE-BTK Pszichológiai Intézet

Bár számos vizsgálatban igazolták a térbeli frekvenciák okcipitális területek felett jelentkező eseményfüggő potenciálokra gyakorolt hatását, és a homloklebenyi területek működésével összefüggő top-down hatások információfeldolgozásban betöltött szerepe is bizonyított, a szakirodalomban nem olvashatunk olyan elektrofiziológiai kutatásról, mely elektroenkefalográfia (EEG) segítségével vizsgálta a kettő közötti kapcsolatot. Kutatásunkban ezt a kérdést jártuk körül: a résztvevők egy fölérendelt vizuális kategorizációs feladatban állatokat és járműveket ábrázoló komplex képeket kategorizáltak, és az eredeti szürkeárnyalatos képek mellett alacsony, illetve magas térbeli frekvenciájú módosított képtípusok is bemutatásra kerültek, miközben 32 csatornás EEG mérést végeztünk. A vizsgálat során a viselkedéses adatok (pontosság, reakcióidő) és skalpeloszlások elemzése mellett az egyes eseményfüggő potenciálok amplitúdó, illetve latencia értékeinek elemzésére is sor került az okcipitális, frontocentrális, illetve centroparietális területek felett. Eredményeink alapján úgy tűnik, hogy a korai okcipitális komponensek (C1, P1) főként az ingerek fizikai vonásaira érzékenyek, az N1-es komponens időintervallumától azonban már top-down hatásokra utaló idegi jelenségeket (skalpeloszlás változása és latenciamódosulás) is észleltünk az alacsony térbeli frekvenciákat tartalmazó képek kategorizálása során. Fontos azonban, hogy ezek a korai hatások még nem korreláltak a viselkedéses adatokkal. A frontocentrális N350, illetve a centroparietális LPC komponensek esetében szintén megfigyelhető volt a térbeli frekvenciák moduláló hatása, azonban csak az LPC amplitúdójának és latenciájának modulációja korrelált a viselke-

déses adatokkal. Vizsgálati eredményeink megerősítik azt a feltevést, mely szerint a vizuális ingerekben jelen lévő alacsony térbeli frekvenciák korai homloklebenyi aktivitásváltozás révén befolyásolják a vizuális területek működését, és ezzel segítik a gyors és pontos ingerkategorizációt. Ezen elektrofiziológiai mutatók azonban még nem tükrözik közvetlenül a résztvevők tudatos döntését, hisz ilyen jellegű összefüggések csak a 400 ms után jelentkező, másodlagos kategorizációs folyamatokat jelző LPC komponens esetében mutathatók ki.

„A kutatás a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 azonosító számú Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése konvergencia program című kiemelt projekt keretében zajlott. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg."

Kulcsszavak: kategorizáció, téri frekvencia, top-down facilitáció, ERP

Kimutatható-e összefüggés személyközi konfliktushelyzetek vizuális letapogatása és az empátiás és konfliktuskezelési készségek között?

TE10_EA09

Billédi Katalin, Győri Miklós

ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

HÁTTÉR: Segítő szakemberek fontos szakmai kompetenciája a konfliktushelyzetek hatékony észlelése és kezelése. Ennek kialakítását segítené olyan eszköz, amellyel finom felbontásban és objektíven monitorozható e készségek alakulása. A tekintetkövetéses technika széles körben alkalmazott eszköz a vizuális letapogatási stratégiák vizsgálatára, így alkalmazható konfliktusos szituációk észlelésének vizsgálatára is. Kutatásunkban a személyközi konfliktushelyzetek vizuális letapogatása során mutatott szemmozgásjellemzőket és ezeknek az empátiás és konfliktuskezelési készségekkel mutatott összefüggését vizsgáltuk. Már bemutatott eredményeink arra utaltak, hogy konfliktushelyzetek letapogatása során az instrukció által indukált perspektíva adaptívan befolyásolja a letapogatási mintázatokat. CÉLOK: Kutatásunk következő lépésében célunk a letapogató szemmozgások és az empátiás és konfliktuskezelési készségek közötti esetleges összefüggés feltárása volt. MÓDSZEREK: A v. sz-ek gyógypedagógus hallgatók voltak (N = 51). Két statikus képet mutattunk be, mindkettőn két személy interakciója volt látható. A v. sz-eknek a válaszokat két perspektívából (belehelyezkedő vs. külső szemlélő) kellett megfogalmazniuk. A tekintetkövetéses technikával rögzített adatokból adattisztítási eljárások után személyenként "adaptív feltétel-érzékenységi" mutatókat képeztünk, a differenciális nézési mutató (differential looking score) adaptálásával. Az empátiás és konfliktuskezelési készségeket az önkitöltős Emocionális Empátia Mutató, az Interpersonal Reactivity Index, és a Konfliktuskezelési Stratégiák Kérdőív segítségével mértük. A letapogatási és kérdőív adatokat korrelációs elemzésnek vetettük alá. EREDMÉNYEK: Az "adaptív feltétel-érzékenységi" mutatók egyénenként skálázták azt, milyen mértékben befolyásolta a letapogatási stratégiát az instrukció által keltett pers-

pektíva. A fixációszámra, az átlagos fixációhosszra és a teljes nézési időre vonatkozó "adaptív feltétel-érzékenységi" mutatók közül az utóbbi pozitív együttjárást mutatott az Interpersonal Reactivity Index "perspektívafelvétel" alskálájával (r = 0.338, p kisebb mint 0.05). Nem kaptunk összefüggést a letapogatási mutatók és a másik két kérdőív mutatói közt. MEGVITATÁS: A kapott összefüggés kézenfekvő: a perspektívaváltást jelző letapogatási mutató a perspektívafelvétel készségét mérő kérdőíves mutatóval áll összefüggésben. Az eredmény óvatos értelmezését teszik szükségessé a viszonylag gyenge együttjárás, a minta sajátosságai, s hogy további magától értetődően feltételezhető összefüggést nem mutattunk ki. Az eredmény jelentőségét növeli, hogy a szakirodalomban több kísérlet is történt arra, hogy alapvető letapogatási mutatók és komplex készségek között összefüggést mutassanak ki, ám ezek ritkán jártak sikerrel. Eredményeinket a konfliktushelyzetek észlelési folyamatainak és dinamikájának további szisztematikus vizsgálatában, a konfliktuskezelési készségek hatékonyabbá tételéhez kívánjuk felhasználni.

Kulcsszavak: konfliktusészlelés, tekintetkövetéses technika, segítő hivatás

Témakör: Párkapcsolat (TE11)

A párválasztási preferenciák faktorszerkezete

TE11_EA64

Csajbók Zsófia, Berkics Mihály
ELTE Pszichológiai Intézet

Az eddigi – nagyrészt evolúciós megközelítésű – kutatások szerint a lehetséges partnerek értékelése olyan dimenziók mentén történik, amelyek tükrözik a partnerek reprodukciós értékét. Bár számos kutatás részben különböző faktorszerkezeteket mutatott ki ezekben az értékelésekben, van ezekben egy konzisztens mintázat: míg egyes dimenziók a partner genetikai minőségéhez kapcsolódnak (pl. a fizikai vonzerő), addig mások ahhoz, hogy a partner mennyire hajlandó arra, hogy energiát illetve erőforrásokat fektessen a kapcsolatba és az utódokba (pl. ilyen dimenzió a melegszívűség/megbízhatóság), illetve ahhoz, hogy mennyire képes ezekre a befektetésekre (pl. a státus és az erőforrások – ld. Fletcher és mtsai, 1999). Az eddigi kutatások többsége ugyanakkor módszertani szempontból távolról sem problémamentes. Számos vizsgálat kérdőíveiben például olyan tételeket alkalmaztak, amelyeket nem empirikus alapon válogattak össze, hanem korábbi kutatásokból vettek át, pedig nem feltétlenül alkalmasak más minta vizsgálatára, több ilyen esetben pedig az eredeti kutatás módszertana is megkérdőjelezhető. A faktorelemzéshez olyan módszereket alkalmaztak, amelyeket a korszerű módszertani szakirodalom (pl. Brown, 2006; Kline, 2011) már nem tart megfelelőnek (pl. főkomponens-analízist ortogonális forgatással), a modellnek az adatokhoz való illeszkedését ellenőrző konfirmatív faktorelemzés pedig csupán igen kevés vizsgálatban történt. Magyar mintán végzett vizsgálatról pedig nincs tudomásunk. A jelen kutatás céljára 63 tételt válogattunk ki empirikusan egy nyílt kérdéseket alkalmazó elővizsgálat segítségével, majd e 63 tétel mentén közel 700 válaszadó értékelte a partnerét, önmagát, valamint az ideális hosszú

(és amennyiben úgy gondolta, rövid) távú partnert. Feltáró, majd megerősítő (konfirmatív) faktorelemzések segítségével alkottuk meg, majd választottuk ki azt a modellt, amely hasonlít a korábbi kutatásokban kapott modellekhez, és amelyen azután az evolúciós pszichológiának a párértékeléssel kapcsolatos hipotéziseit ellenőriztük: elsősorban a nemek közötti különbségeket, valamint az időtáv/kontextus (hosszú vagy rövid) szerepével kapcsolatos megállapításokat.

Kulcsszavak: párválasztás; evolúciós pszichológia; párértékelés dimenziói

A párkapcsolati elégedettség, intimitás és páros megküzdés összefüggéseinek vizsgálata, átlagos és átlagtól eltérő fejlődésű gyermeket nevelő szülőknél

TE11_EA19

Hadházi Éva[1], Klein Mercédesz[2], Topolánszky-Zsindely Katalin[3]

[1] Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet, Fejlődéslélektani Tanszék

[2] Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet

[3] Református EGYMI Bethesda KIDSz

Vizsgálatunkba 0-5 éves korú átlagos és korai fejlesztést igénybe vevő, eltérő fejlődésű gyermeket nevelő szülőket vontunk be, azzal a céllal, hogy feltárjuk milyen párkapcsolati intimitással, elégedettséggel és páros megküzdési mintázattal jellemezhetőek. Önbeszámolós, kérdőíves eljárással 130 vizsgálati személyt, 83 átlagos fejlődésű, valamint 47 korai fejlesztést igénylő gyermeket nevelő szülőt kérdeztünk meg. Adataink szerint a páros megküzdés, intimitás és párkapcsolati elégedettség nagyon hasonló mintázatot mutat, szignifikáns különbséget, illetve eltérési tendenciát főként az átlagtól eltérő fejlődésű gyermeket nevelők javára találtunk. Az ő megküzdésük adaptívabbnak bizonyult: apáknál a negatív megküzdés összpontszáma szignifikánsan, anyáknál a saját stressz kommunikáció és az intimitásban észlelt kontroll értéke tendenciálisan különbözik az átlagos fejlődésű gyermeket nevelő szülőkétől. Eredményeink alapján úgy tűnik, a kisgyermeket nevelő szülők hasonló megküzdési és párkapcsolati működéssel írhatók le. Normatív adatokkal összevetve valószínűsítjük, hogy a családi életciklusra jellemző sajátossággal van dolgunk. Összehasonlító elemzésünk szerint, a párkapcsolati elégedettség tekintetében mindkét szülő, a páros megküzdés esetében az anyák a 15 alskálából 10-ben, az apák 3-ban szignifikánsan eltérnek, azaz, alatta maradnak Martos és mtsai (2012, 2014) által, normatív mintán mért értékeknek. Eredményeink nem csak a speciális fejlesztésben részesülő, hanem általában a kisgyermekes családok és a velük foglalkozó szakemberek számára is továbbgondolásra érdemesek, mivel felhívják a figyelmet a kisgyermeket nevelő családok páros megküzdését és párkapcsolatát jellemző sérülékenységre, valamint a speciális ellátást igénylő gyermekek családjainak erősségeire.

Kulcsszavak: átlagtól eltérő és átlagos fejlődés, párkapcsolati elégedettség, intimitás, páros megküzdés

„Madarat tolláról…" – A baráti kapcsolatok pszichológiai mérése

TE11_EA54

Reinhardt Melinda[1], Kökönyei Gyöngyi[2]
[1] KRE BTK, Pszichológiai Intézet
[2] ELTE PPK, Pszichológiai Intézet

Mint oly sok konstruktum, a barátság sem bír egyértelmű definícióval a pszichológiában. Azt mindenesetre leszögezhetjük, hogy a barátság a társas kapcsolatok egyedi formája (Dreher, 2009), s mint ilyen, abban a kötődés és a kölcsönösség nagy szerepet játszik (Hruschka, 2010). A hazai pszichológiai kutatásokban a baráti kapcsolatok vizsgálata kevésbé hangsúlyos, inkább a filozófia (pl. Garaczi, 2010) és a szociológia (pl. Albert és Dávid, 2007) járta az eddigiekben körbe. Munkánk célja megkezdeni ennek a hiánynak a pótlását, hiszen a lélektani szempontú kapcsolatvizsgálatok nem hagyhatnak figyelmen kívül egy olyan kötődési formát, mely a legtöbb ember életének szerves része, s amennyiben az nem kielégítő minőségű, vagy éppen hiányzik, az általában a szubjektív jóllét csökkenésével, negatív emóciókkal kísért. Előadásunkban két, a felnőtt barátságok jellemzőit felmérő kérdőív adaptációs munkálatainak megkezdését mutatjuk be. A McGill Baráti Kapcsolatok Kérdőív (Mendelson és Aboud, 2012) két nagy részből áll: az első egység a baráti kapcsolatban megjelenő kötődést, a második nagyobb rész pedig meghatározott baráti funkciókat (pl. a barátság mint ösztönző kapcsolat) mér fel. A hazánkban tesztelés alatt álló tesztbattériát 231, 20 és 60 év közötti felnőtt töltötte ki (ákor=28,97; s=10,56). A minta több mint kétharmada (77%) nő. A McGill Baráti Kapcsolatok Kérdőív vizsgálatunkban – ahol a legjobb barátra vonatkozóan kellett azt kitölteni – megbízható mérőeszköznek bizonyult, konstruktumvaliditása is igazolódott. Az előadás részletesen ismerteti a baráti kapcsolat megélésének összefüggéseit a szülővel és a párral való kapcsolat pszichológiai jellemzőivel, a családműködés észlelt sajátosságaival, továbbá a Big Five személyiségvonásokkal, valamint az önértékeléssel. Kitérünk továbbá a baráti kapcsolatok funkcióinak megítélésében kirajzolódó nemi különbségekre is. Lineáris regresszióelemzéssel kimutattuk, hogy a baráti kapcsolattal való elégedettséget befolyásolja, hogy mennyire bizalmas és milyen mértékben megbízható az adott baráti kötelék, továbbá hogy abban az elkerülés és a szorongás mennyire dominál ($F=6,07$, p kisebb mint 0,0001; $R^2=0,319$). Ugyanakkor minderre demográfiai tényezők (pl. kor, nem, iskolai végzettség, családi állapot) nem fejtik ki hatásukat, ahogyan az sem, hogy milyen mértékben önbizalom-növelő, illetve segítő a legjobb baráttal való kontaktus. Végül tartalomelemzés segítségével a vizsgálat narratív anyagából kiemeljük, hogy kitöltőink számára mit jelent a barátság, a legjobb barát. Kutatásunk megerősítette, hogy a barátságok kvalitatív vizsgálata mellett a kvantitatív méréseknek is relevanciája van, melyek fontos és könnyen kiértékelhető adatokat szolgáltatnak a barátságokkal kapcsolatos egyéni tapasztalatokról, attitűdökről. Megerősítést nyert továbbá az újonnan bevezetett, a baráti kapcsolatok szubjektív megéléséről tájékoztató mérőeszköz alkalmazhatósága is a hazai pszichológiai kutatásokban.

Kulcsszavak: kapcsolatvizsgálat, barátságok pszichológiai vonatkozásai, legjobb barát, kötődés a baráti kapcsolatban, barátságok funkciói, baráti kapcsolatok pszichológiai jellemzőinek mérése

A párérték és a párkapcsolati elégedettség összefüggései a párértékelés dimenzióival

TE11_EA08

Berkics Mihály, Csajbók Zsófia
ELTE Pszichológiai Intézet

A szociométer-elmélet szerint az önértékelést befolyásolja, hogy vannak-e az egyénnek másokkal kielégítő kapcsolatai (Brase & Guy, 2004; Leary & Baumeister, 2000). Ebből az következik, hogy a párkapcsolatok is befolyásolják, hogyan észleli az ember önmaga párértékét, vagyis hogy mennyire tartja magát kívánatos párkapcsolati partnernek. A kapcsolati elégedettséget ugyancsak befolyásolják a partner tulajdonságai, az észlelő ideális elvárásai, valamint a kettő közötti különbség (Campbell et al, 2001). További, számos kutatás által kimutatott eredmény, hogy az emberek többnyire magukhoz hasonló (értékű) partnert választanak (ez a párválasztás ún. pozitív asszortativitása), így várhatóan mind a partner, mind az ideál erős kapcsolatban lesz a párérték önészlelésével. A korábbi tapasztalatok (pl. a párválasztás során megtapasztalt sikerek és kudarcok) befolyásolhatják az elvárásokat, a kapcsolattal való elégedettséget és a párérték önészlelését, pl. fiatal felnőttkorban (Stephanou, 2012). A jelen kutatás a fenti összefüggéseket tartalmazó modelleket vizsgált meg viszonylag nagy, bár nem reprezentatív, közel 700, többségében fiatal felnőtt válaszadóból álló mintán. Az elvárásokat, a partnerre vonatkozó értékelést, valamint az önértékelést egy 63 tételes tulajdonságlistával mértük, melyet elővizsgálat alapján, nyílt kérdések segítségével állítottunk össze, majd a megítélt objektumokat (ideálok, partner, önmaga) elhelyeztük a kapott megítélések faktorszerkezetének dimenzióiban. A párérték önészlelését ezen kívül felmértük Edlund és Sagarin (2014) Mate Value Scale nevű rövid skálájával is, a párkapcsolati elégedettséget pedig a Relationship Assesment Scale (RAS; Hendrick, 1988) nevű mérőeszközzel. Mindezt a válaszadó eddigi párkapcsolatainak számával és jelenlegi kapcsolati státusával kiegészítve strukturális egyenlet modellezés (SEM) révén teszteltük az önértékelésre és a kapcsolati elégedettségre felállítható útmodelleket.

Kulcsszavak: párkapcsolati érték, ideális partner, párkapcsolati elégedettség

Témakör: Egészségpszichológia, pedagógia (TE12)

A női egészséggel kapcsolatos reprezentációk vizsgálata és a női egészség-pszichológia fő feladatai

TE12_EA46

Márki Gabriella[1], Bokor Attila[2], Rigó János[2], Rigó Adrien[3]
[1] ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
[2] SE ÁOK I. Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika
[3] ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A női egészség- és termékenység megőrzése, a nőgyógyászati megbetegedések időbeni felismerése és kezelése kapcsán megnövekedett tudományos érdeklődés mutatkozott az elmúlt tíz évben. A publikációk számának megemelkedése mellett a női szerveket érintő megbetegedésekkel élő nők körében civil kezdeményezések, mozgalmak kezdődtek meg felhívva a figyelmet az egyes nőgyógyászati betegségek tüneteire és következményeire. A vizsgálat során keresztmetszeti kérdőíves vizsgálatot alkalmaztunk 504 magyar egyetemista és fiatal életkorú nő részvételével. Az alkalmazott kérdőívcsomag segítségével lekérdezésre kerültek a női egészségmagatartás jellemzői, az endometriózissal és a policisztás ovárium szindrómával kapcsolatos ismeretek, a betegségek kialakulásának hátterében feltételezett okok, továbbá felmérésre került a vizsgált minta egészségszorongása (a Rövidített Egészségszorongás-Kérdőív, Short Health Anxiety Inventory – SHAI által) és holisztikus egészségszemlélete (a Holisztikus Természetgyógyászat Kérdőív (Holistic Complementary and Alternative Medicine Questionnaire — HCAMQ segítségével) is. Az elővizsgálatok alapján elmondható, hogy a magyar fiatal nők az endometriózissal és a policisztás ovárium szindrómával kapcsolatos ismeretei több jellemző mentén hiányosak vagy pontatlanok, amely értelemszerűen növelheti a tünetek jelentkezése esetén a szakorvos felkereséséig eltelt időt. Továbbá a betegségek kialakulásának a hátterében feltételezett okok eloszlása nagyfokú variabilitást mutat. Az eredmények fényében a magyar nőket megcélzó jövőbeni biológiai és pszichológiai egészségprevenciós programok főbb fókuszpontjai, az egészségpszichológusok feladatai és kihívásai látszanak kirajzolódni.
Kulcsszavak: egészségpszichológia, női egészség, reprezentációk, egészségszorongás

Tehetségprofil típusok azonosítása

TE12_EA38

Katona Nóra - ELTE, PPK Pszichológiai Intézet, Szociálpszichológia Tanszék

Ma már széles körben elfogadott, hogy a tehetségek egytényezős képességvizsgálatára épülő azonosítás és szelekció nem érzékeny több olyan képességterületre, amelyen tehetségek tűnhetnek fel (Kaufman és Sternberg, 2008). A kutatások eredményei nyomán nem látszik kibontakozni egy olyan tehetségelmélet, amely közös jellemzők mentén le tudná írni a változatos megjelenésű kiemelkedő képességet. Ennélfogva a tehetség-

azonosításnál alkalmazott mérések körében, a mérőeszközök használatában és az eredmények interpretációjában többdimenziós szempontrendszer alkalmazása szükséges (Reis és Renzulli, 2010). A többdimenziós szemléletű értelmezést támogatják azok a kutatások, amelyek a felhalmozott teszteredmények egy pontszámban összegzett mutatója mögött statisztikai metaelemzéssel újraértékelik a résztesztek adatait (Winner, 2000). Az ilyen elemzések rámutatnak arra, hogy az extrém kiemelkedő képességű egyéneknél az résztesztekből nyert mutatóknak egy olyan profilja bontakozik ki, ahol egy kiemelkedő terület mellett alacsonyabb, hullámzó görbével leírható értékek szerepelnek. Renzulli (1986) modelljének megjelenése óta a pszichometriai mutatók között a kognitív képességek fontos és állandó szerepet kapnak a tehetségek azonosításában. Az előadásban bemutatunk egy olyan eljárást, amely 30 tanulmányait még folytató gyermeknél, fiatalnál az összesített tesztmutató mögötti profilt vizsgálja. Az eltérő oktatási intézményekhez tartozó személyeket úgy válogattuk ki, hogy a képességeik azonosításához használt, hazai mintán adaptált Woodcock-Johnson Kognitív Képességek Tesztje szélessávú képességekre vonatkozó értékei körében legalább egy képesség mentén a 130 IQ pontszámot, mint kritériumot elérő egyéneket vettük figyelembe. Az itt bemutatott eljárás egy képlet, melyet Reynolds dolgozott ki a jelentős képesség-teljesítmény diszkrepancia meghatározására (Taylor, 2014). A jelenlegi kutatásunkban azonban ennek a képletnek és eljárásnak egy általunk kialakított, kiegyensúlyozatlan képességprofil értelmezésére alkalmas, módosított változatát mutatjuk be. Az így előállított intraindividuális képesség diszkrepancia-mutató alkalmazásával a kognitív képességek mintázatának két nagyobb tömbjét azonosítottuk. Az egyik mintázat a szakirodalmi adatoknak megfelelően magas diszkrepancia értékkel rendelkezik, kiegyensúlyozatlan profillal jellemezhető. A másik mintázat, azonban alacsony diszkrepancia értéket, kiegyenlítetten magas értékeket tartalmazó képességprofilt eredményez, amelyben a teszt által operacionalizált CHC-modellen nyugvó szélessávú képességek egy-egy személy eredményei vonatkozásában egységesen magasak. Az új diszkrepancia-mutató segítségével az eddig mérési vagy interpretációs hiba miatt csak lappangó, kettős különlegességgel rendelkező vagy iskolai alulteljesítés következtében mellőzött tehetségek is felismerhetőkké válhatnak.
Kulcsszavak: CHC modell, tehetségprofil, tehetségazonosítás, WJNK

A tanulási stílus és a tanulási készségek feltáró vizsgálata pedagógusképzésben, illetve népegészségügyi képzésben résztvevő hallgatók körében

TE12_EA21

Olajos Tímea, Máth János
Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Vizsgálatunk célja annak feltárása, hogy a Debreceni Egyetem különböző képzésein résztvevő hallgatók milyen jellegzetes tanulási stílussal, tanulási készségekkel, illetve ezen belül milyen mintázatokkal rendelkeznek. A téma kutatásának létjogosultságát az adja, hogy egyrészt az oktatás hatékonyságának növelése továbbra is kulcskérdés a

felsőoktatásban, másrészt a tanár szakos hallgatók metakognitív tudásnak továbbá a saját tanulási/tanítási folyamatra vonatkozó önreflexiós képességnek is egyre nagyobb szerep jut a szakmai önismeret terén. A nemzetközi és hazai szakirodalom sokrétűen alátámasztja, hogy a hallgatók tanulmányi eredményességét befolyásoló tényezők között a tanulási stílus az egyik meghatározó elem (Gettinger & Seibert 2002, Rana & Kausar 2011) csakúgy, mint az egyén tanulási szokásai (Garner & O'Neil 2013). Jelen vizsgálat a tanulási stílus mellet a tanulási szokásokat megalapozó tanulási készségekre fókuszál, s arra keresi a választ, van-e eltérés a különböző szakos hallgatók tanulási készségeiben, illetve a jelzett problématerületek mutatnak-e szak vagy tanulási stílus szerint specifikumokat. Szeretnénk továbbá megtudni, hogy a hallgatók hány százalékának vannak tanulási problémái, illetve ezek összefüggenek-e a tanulási stílussal. További kérdésünk, hogy a vizsgált hallgatói minta tanulási stílusa eltér-e más területeken képzett hallgatókétól, így például a mérnöktudományok terén képzett hallgatókétól. A nemzetközi kutatások ugyanis elsősorban a természettudományok és a mérnöki pályán tanulók vizsgálatára koncentrál (pl. Kolmos & Egelund 2008). Kutatásunk gyakorlati hasznosulását adaptív tanítási technikák „kiajánlásában" illetve személyre szabott – a fenti individuális jellemzőket együtt figyelembe vevő tanulásmódszertani tanácsadás kifejlesztésében látjuk. A vizsgálatban 307 fő vett részt: tanár szakos, óvodapedagógus, népegészségügyi ellenőr, illetve gyógytornász nappali tagozatos hallgató. A kérdőívek felvétele személyesen történt azonos időpontban, a 2015/2016-os tanév őszi szemeszterének közepén. Az alkalmazott eszközök a következők voltak: 1) Felder-Soloman féle Tanulási stílustár (nemzetközi kutatásokban Index of Learning Styles) illetve 2) a Tanulási Készség kérdőív magyar verziója (Study Skills Checklist, mely az amerikai egyetemek tanácsadói központjainak gyakorlatában alkalmazott öndefiníciós eljárás) ami az alábbi problématerületekre kérdez rá: időbeosztás, koncentráció, aktív hallgatás és jegyzetelés, olvasás, vizsgázás, íráskészség. A Tanulási stílustár skálái a következőek: az információ érzékelése (vizuális-verbális), az információ felvétele (konkrét-absztrakt), az információ feldolgozása (aktív-reflektív) az információ megértése (analitikus, globális). Az adatok feldolgozása SPSS.22. statisztikai programmal jelenleg zajlik. A kutatási eredményekről először az MPT XXV. Tudományos Nagygyűlésén számolnak be a szerzők.

Kulcsszavak: tanulási stílus, tanulási készségek, tanulásmódszertan, tanulmányi eredményesség, adaptív tanítási technikák

A pedagógusok lelki egészségének meghatározói: személyiség vagy szervezeti kontextus

TE12_EA57

Felvinczi Katalin[1], Magi Anna[1,2], Schmidt Andrea[3,4], Paksi Borbála[5]

[1] ELTE, PPK, Pszichológiai Intézet

[2] ELTE, PPK Pszichológiai Doktori Iskola

[3] MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Szociológiai Intézet

[4] Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Elméleti Intézet

[5] ELTE PPK, Neveléstudományi Intézet

Célkitűzések: Az előadás célja a gyakorló pedagógusok kiégettségének, érzelmi intelligenciájának, valamint az azok hátterében álló személyiségdimenziók, egyéb individuális jellemzők, valamint az intézményi környezetet megjelenítő mintázódások bemutatása. Módszer: Az előadás a magyarországi gyakorló pedagógusok nettó 1078 fős országos reprezentatív mintáján készült kutatás* eredményeire támaszkodik. Az adatfelvétel során személyes megkereséssel zajló, kevert – azaz a face-to-face kérdezést önkitöltős elemekkel kombináló – kérdezési technikát alkalmaztunk. A kiégettséget a Maslach Burnout Inventory-Educators Survey (MBI- ES, Maslach–Jackson 1986) segítségével, az érzelmi intelligenciát a Bar-On Érzelmi Intelligencia Skálával (BEQ) (Bar-On 2006), míg a személyiség strukturális sajátosságait a NEO-FFI-val (Costa–McCrae 1992) mértük. A kiégettség mértékének becslésére amerikai és holland mintán meghatározott cut-off pontokat használtuk (Maslach–Jackson 1986, Schaufeli–Van Dierendock 1995). Az előadás bemutatja a mérőeszközök mentén kapott leíró statisztikai adatokat, valamint a lelki egészség különböző dimenzióinak magyarázatára a pedagógusok személyiségdimenzióit, egyéb individuális jellemzőit, valamint a különböző intézményi jellemzőket tartalmazó változószetten épített regressziós modelleket. Eredmények: A kutatás eredményei alapján a gyakorló pedagógusok 5-8%-a tekinthető aktuálisan kiégettnek, ami a releváns szakirodalmi adatok alapján közepesnek tekinthető. A BEQ alskálái közül a legmagasabb átlagértéket a „Stressz kezelés” alskálán és az „Interperszonális EQ” estében kaptuk A legalacsonyabb átlagérték a „Pozitív benyomás” alskála esetén mutatkozott. A NEO-FFI alskálái közül a legmagasabb átlagértéket a „lelkiismeretesség” vonás esetén, legalacsonyabbat pedig a „neuroticizmus” alskálán mértük. A „barátságosság” a második legmagasabb átlaggal rendelkező vonás. A lelki egészséggel kapcsolatos eredmények magyarázatára a csak szociodemográfiai jellegű individuális változókból épített lineáris regressziós modellek alacsony (korrigált R2=0,26-0,115) magyarázó erővel rendelkeznek. Az intézményi jellemzők bevonása rendre javítja a modellek magyarázó erejét (korrigált R2=0,135-0,345), azonban a személyiségdimenziók bevonásával kifejezetten erős (korrigált R2=0,426-0,607), a személyiség változók által dominált modelleket sikerült létrehozni. Ugyanakkor azt is elmondhatjuk, hogy a szervezeti jellemzők a személyiség meghatározó szerepe mellett is jelentős számban kapnak szignifikáns szerepet a pedagógusok lelki egészségének meghatározásában.

*Az előadáshoz felhasznált adatbázis az Oktatási Hivatal által a TÁMOP-3.1.5/12-2012-0001 „Pedagógusképzés támogatása” c. kiemelt projekt keretében folytatott kutatás részeként jött létre.
Kulcsszavak: lelki egészség; kiégés; érzelmi intelligencia; pedagógus; személyiségdimenziók

Témakör: Pedagógia (TE13)

Óvodáskorú- és kisiskolás gyermekek játéktárgy választásának és -használatának összehasonlító vizsgálata

TE13_EA12

Kékes Szabó Marietta - SZTE JGYPK TÓKI Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék, SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

A gyermekek változatos tárgyakat vonhatnak be játékukba, melynek határt elsősorban fantáziájuk szabhat. A társas környezet mind az eszközválasztásra, mind pedig a használat lehetőségeire nézve jelentős befolyást gyakorol. A tárgyi világ anyagainak rendelkezésre állása/elérhetősége, de a játékanyag ismerőssége, érdekessége hasonlóképpen meghatározzák a gyermeki preferenciákat. Néhány korábbi vizsgálat statikus ingeranyag (képek) bemutatásával, illetve a rajtuk látható játékok utóbb történő felkínálásával igyekezett közelebb kerülni a gyermekek tárgyválasztásának és játéktevékenységét motiváló tényezőknek a megértéséhez. Ezekben a munkákban azonban a hangsúly inkább a gyermekek által előnyben részesített játékkategóriák feltárásán volt, s a tárgyhasználat módja nemigen került a vizsgálatok fókuszába. Az elénk táruló élettelen környezet dolgai ugyanis sokoldalú felhasználási lehetőséget kínálnak, ami – a konvencionális tárgyhasználat mellett - kreatív formán nyilvánulhat meg. De vajon milyen tényezők befolyásolják a választott tárgy funkcióválasztását a gyermek részéről? Az eddigi vizsgálatok nyomvonalán haladva kutatásomban – a tárgyválasztási és -használati preferenciák szélesebb körű feltárását célozva - egyfelől kibővítettem a gyermekeknek mutatott képeken látható és később játékba vihető tárgykategóriák spektrumát: szokatlan és lehetetlen tárgyakat is bevontam abba, másfelől pedig nem csupán statikus-, hanem dinamikus ingeranyag (videók) keretében is a gyermekek elé tártam a kiválasztott objekteket. A vizsgálatban 15-15 óvodáskorú- és kisiskolás gyermek vett részt, az ingeranyagot a később (15 perc időtartamban) játéktárgyként is rendelkezésre bocsátott eszközökről készült képek, használatukat demonstráló videók és maguk az objektek szolgáltatták. A tesztfelvételre minden esetben egyéni formában került sor, az eredmények rögzítése egy jelen kutatáshoz összeállított külön adatlapon és szempontsor alapján történt. Mindezek alapján elmondható, hogy (1) a vizsgálatba vont gyermekek tárgyválasztási preferenciája életkori és nemi különbségeket egyaránt igazolt, valamint (2) a gyermekek számára ismerős tárgyak rendszerint szívesebben lettek úm. játékba vonva, mint ez akár a szokatlan, akár a lehetetlen tárgyak kapcsán tapasztalható volt. A dinamikus ingeranyag számos esetben nem csupán utánzást, de igen gazdag, kreatív tárgyhasználatot hívott életre. Főként

az idősebb gyermekeknél már a statikus ingeranyag is rendkívül sokszínű játékhelyzetek megjelenítésére sarkallta a vizsgálati személyeket. Jellemző módon ezek a gyermekek voltak hajlamosak a játéktevékenységben megjelenítésre került helyzeteket visszacsatornázni a való élet történéseihez, ami nem ritkán a fantáziajáték és valóság közti hasonlóságok/eltérések verbalizálását is jelentette. A fentebb bemutatott módszer gyermeklélektanban való használhatósága és fejlesztő célú alkalmazásának lehetősége azonban még további kutatómunkát kíván.

Kulcsszavak: tárgyi játék, óvodáskor, iskoláskor, statikus- és dinamikus ingeranyag

Interakciók megfigyelése integráló óvodai csoportokban

TE13_EA25

Böddi Zsófia[1,2], Keszei Barbara[3,4]

[1] ELTE TÓK Neveléstudományi Tanszék

[2] ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

[3] BGE KVIK, Üzleti Szakoktató és Pedagógiai Intézet

[4] ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola

A gyermekek szocializációja és személyiségfejlődése szempontjából kitüntetett állomás az óvodába lépés és az óvodai évek. Az elmúlt évtizedekben az óvodai nevelés területén is megjelent az a törekvés, hogy a sajátos nevelési igényű (SNI) gyermekek egy közösségbe járhassanak a nem SNI gyermekekkel. Az integrált óvodai nevelés kérdéskörét tanulmányozva különösen fontosnak tartjuk az olyan terepkutatásokat, melyek valóban az óvodai helyszínen zajlanak, és az ott megfigyelhető jelenségek közvetlenül képezik a vizsgálat tárgyát.

A jól működő integráció hangsúlyos tényezőjének tartjuk azokat az apró, „mikro" mozzanatokat, amelyek segítik azt. Fókuszba helyezzük a társas kapcsolatok alakulását, a gyermek-gyermek és a felnőtt-gyermek interakciók minőségét és sajátosságait. Ezek vizsgálatára alkalmas a megfigyelés, mivel ennek használata során olyan nem tudatos, vagy kevésbé kontrollált viselkedéseket tárhatunk fel, amelyek a verbalitásra támaszkodó módszerekkel kevésbé ragadhatóak meg.

Kutatásunk célja, hogy integráló óvodai csoportokban megfigyeljük a közösségben zajló gyermek-gyermek és felnőtt-gyermek interakciókat. Az interakciók megragadására egy megbízható megfigyelési kategória rendszer kidolgozása és tesztelése a célunk.

Szisztematikus megfigyelést alkalmazunk a korábban általunk videóra rögzített felvételeken. Módszerünk sajátossága, hogy csoportszobákban készített felvételek alatt a kutatók nincsenek jelen, hanem az elhelyezett három videokamera készíti a felvételeket, amelyeken az összes játéktér látható.

A kategória rendszer a szakirodalomban (File, 1994; Harper-McCluskey, 2003) található hasonló témájú kutatások kategóriáit alapul véve került kidolgozásra. Kategóriarendszerünk a nemverbális sajátosságokra (pl. mozdulatok, tekintet) fókuszál, és az interakciók jellemzőit, a játéktámogatás és a játékfeltételek kialakításának módjait, a tevékenységbe vonás jellemzőit kódolja. A kategória rendszer tesztelése 10 független kódolóval történt a

próbafelvételeinken.
A kutatás érdeme egy olyan természetes megfigyelési elrendezés létrehozása, ahol a lehető legkevésbé avatkoztunk be a vizsgálati személyek mindennapi életébe.
A kutatás további eredménye egy olyan megbízható kategória rendszer kidolgozása, amellyel lehetővé válik az interakciós mintázatok megragadása, és a teljes felvételi anyag kódolása során összehasonlításra (pl. az SNI és nem SNI gyermekek reakciói, interakciói) és értelmezésre alkalmas eredményeket kapunk. Az interakciók sajátosságainak fókuszba helyezésével kiemelkedhetnek olyan jellemzők, amelyek akár „jó gyakorlatokként" bekerülhetnek az óvodapedagógusok képzésébe.
Kulcsszavak: integráció, óvoda, interakció, természetes megfigyelés, kategória rendszer

Élethosszig tartó gondoskodás: Halmozottan sérült és Down-szindrómás gyermeket nevelő szülők vizsgálata

TE13_EA27

Nyárfádi Viktória, Szili Ilona, Hajnal Beáta
Károli Gáspár Református Egyetem

A sérült, fogyatékkal élő gyermeket nevelő szülők általános helyzete, lelkiállapota, a bennük zajló intrapszichés folyamatok témája egy hazánkban viszonylag nagy szakirodalommal rendelkező, azonban jóval kevéssé kutatott téma, mint külföldön. Vizsgálatunk célja a súlyosan-halmozottan sérült vagy Down-szindrómás gyermeküket nevelő házaspárok, illetve élettársi viszonyban élő párok párkapcsolati elégedettségének, élettel való globális elégedettségének, továbbá domináns megküzdési módjainak lehetőség szerinti feltárása volt. Kutatásunk során 82 házaspárt vagy élettársi viszonyban élő párt vizsgáltunk. A vizsgálni kívánt csoportot 42 olyan pár alkotta, akik súlyosan-halmozottan fogyatékos vagy Down-szindrómás gyermeküket gondozzák. A kontrollcsoportot 40, egészséges gyermeküket nevelő pár alkotta. A vizsgálatot összesen 164 személlyel végeztük. A vizsgálati személyek felkutatása több területről történt. Többségük (150 fő) online úton töltötte ki a kérdőíveket, hozzájuk közösségi portálon való népszerűsítés útján jutottunk el. Másokkal (14 fő) lehetőségünk nyílt személyesen lebonyolítani a vizsgálatot. Vizsgálati eszközeink az alábbiak voltak: a kutatásban részt vevő személyek azonosítására nem alkalmas demográfiai adatokra és a sérült gyermekre irányuló kérdések, továbbá a RAS-H ─ Kapcsolati Elégedettség Skála magyar változata (Hendrick, 1988; Martos, Sallay, Szabó, Lakatos és Tóth-Vajna, 2014), a SWLS-H ─ Élettel Való Elégedettség Skála magyar változata (Diener és mtsai, 1985; Martos, Sallay, Désfalvi, Szabó és Ittzés 2014), illetve az Oláh és munkatársai (1995, 2005) által kidolgozott MMPK ─ Megküzdési Mód Preferencia Kérdőív. Vizsgálati eredményeink a párkapcsolati elégedettség, illetve az élettel való globális elégedettség tekintetében: Kutatási eredményeink rámutattak, hogy az egészséges gyermeküket nevelő párok elégedettebbek a párkapcsolatukkal, mint a sérült gyermeküket gondozó párok, azonban a két csoport az élettel való globális elégedettség tekintetében nem különbözik egymástól. Vizsgálati eredményeink a megküzdés tekintetében: Az egészséges gyermeküket nevelő édesapák szignifikán-

san gyakrabban alkalmaznak problémacentrikus megküzdést, mint a sérült gyermeküket nevelő édesapák. A sérült gyermeküket nevelő édesapák szignifikánsan gyakrabban alkalmaznak a problémacentrikus és a feszültség kontrolláló megküzdéstől eltérő, egyéb megküzdési módot, mint az egészséges gyermeküket nevelő apák. A sérült gyermeküket nevelő édesanyák szignifikánsan gyakrabban alkalmaznak problémacentrikus megküzdést, mint férjeik vagy élettársaik. Egyéb vizsgálati eredményünk: A sérült gyermeküket nevelő édesanyák párkapcsolati elégedettsége és az élettel való globális elégedettsége között szignifikáns, közepesen erős, pozitív lineáris kapcsolat van.
Kulcsszavak: súlyos-halmozott sérült gyermek, Down-szindrómás gyermek, egészséges gyermek, édesanya, édesapa, párkapcsolati elégedettség, élettel való elégedettség, megküzdés

A korai iskolaelhagyás problematikájának pszichológiai szempontú elemzése

TE13_EA24

Hanák Zsuzsanna - Eszterházy Károly Főiskola Pszichológia Tanszék

A bemutatásra kerülő kutatás célja a korai iskolaelhagyás és prevenciójának elemzése Magyarországon a pedagógiai szakpszichológus szemszögéből. A témában széleskörű hazai szakirodalmak állnak rendelkezésre, mint például: Porkolábné Balogh Katalin (1999); Tóth László (2000); Pléh Csaba (2001); Kotschy Beáta (1997); Kollár Katalin, N. (1997); László Ágnes (2004); Imre Anna (2014); Mihályi Krisztina (2014). Kérdés azonban, hogy a korai iskolaelhagyás hátterében mely, a pedagógiai pszichológia kompetenciakörébe tartozó okok és prevenciós lehetőségek tárhatóak fel, és mely, kutatási alapokon álló módszertani megoldások, jó gyakorlatok ajánlhatóak:
1. Az iskolakezdés időszakában.
(Vizsgálati minta: 195 fő, 6 éves óvodás)
2. Az iskolai évek és az iskolai átmenetek alatt.
(Vizsgálati minta: 158 fő, tanulók 67 fő, azok szülei 67 fő és tanárai 24 fő.)
3. A pedagógusképzés és továbbképzés tartalmi megújítása érdekében.
(Vizsgálati minta: 713 fő pedagógus)
Módszerként tesztet (MSSST szűrővizsgálat) és elégedettség-méréseket alkalmaztunk. A feldolgozásához SPSS programot használtunk. Leíró statisztikákat (átlag /M/, szórás /SD/), valamint átlagok összehasonlítására építő eljárást (t-próba) alkalmaztunk, illetve az összefüggések elemzését korreláció-számítással végeztük el. Eredményeink:
1. A sikeres iskolakezdés feltétele a sikeres folytatásnak, ezért a tanuláshoz szükséges részképességek fejlettsége, lényeges komponens az iskolai sikeresség szempontjából. A témával összefüggő, pár évtizeddel ezelőtti magyar kutatások eredményei ma már nem használhatóak fel maradéktalanul, ezért az ezekre épített ajánlások, gyakorlatok, módszertani megoldások sikere nem lehet teljes. A preventív, ill. korrektív fejlesztések megtervezésénél a nyelvi fejlesztést hangsúlyosabban figyelembe kell venni, így a korai iskolaelhagyók száma csökkenthető.

2. Az iskolakezdéstől lényeges, hogy a tanulók jól érezzék magukat az iskolában, ez nagyon erős „benntartó erő". Az új oktatási módszerek pl. IKT, kooperatív, projekt stb. segítik a tanulók „iskolában tartását", lehetőséget adnak önálló, aktív munkavégzésre, kreatív alkotásra és fontos szerepük lehet a korai iskolaelhagyás megelőzésében.
3. A korai iskolaelhagyók száma az iskolatípusok közötti átmeneteknél felerősödik. A pszichológusi munkában gyakran használatosak a terápiák és a tréningek, melyek segítségével feltárhatóak a problémák mögött meghúzódó okok, illetve megoldási javaslatok dolgozhatók ki. A korai iskolaelhagyás megelőzését jól kidolgozott, téma- centrikus komplex tréningprogramok segítik.
4. Az egyéni bánásmódot igénylő, valamint a roma tanulók helyzete kiemelten fontos a téma szempontjából, mivel erősen veszélyeztetettek a korai iskolaelhagyás szempontjából. Amennyiben a pedagógusok tisztában vannak a pszichikus jellemzők eltéréseivel e tanulók esetében, ennek következménye lehet, hogy pozitív attitűdökkel, elfogadóbb tanulóhoz-szülőhöz való hozzáállással fognak rendelkezni, így megelőzhető, ill. csökkenthető a korai iskolaelhagyás e tanulók körében is.
Kulcsszavak: korai iskolaelhagyás, prevenció, módszertani ajánlás

Témakör: Személyiségpszichológia (TE14)

Az önkéntes véradással kapcsolatos ismeretek, attitűdök és motivációs tényezők vizsgálata felsőoktatásban tanuló hallgatók körében

TE14_EA17

Dorner László - Eszterházy Károly Főiskola Pszichológia Tanszék

Bevezetés: Az önkéntes véradás olyan proszociális magatartásforma, mely a társadalom szempontjából igen nagy jelentőséggel bír. Magyarországon évente 430 ezer egység vérre van szükség a biztonságos vérellátáshoz. Mivel jelenleg a véradók átlagéletkora 50 év, kiemelten fontos a fiatalabb korosztály, a középiskolai és felsőoktatási tanulók megszólítása, egyrészt mivel nagy valószínűséggel számukra kevésbé megterhelő a véradás folyamata, másrészt az ő hatékony bevonásukkal a magyar véradóbázis problémamentes működése hosszabb távon biztosíthatóvá válik. A kutatás célja: A felsőoktatásban tanuló hallgatók véradással kapcsolatos ismereteinek, nézeteinek és motivációs hátterének vizsgálata, az aktív véradók esetében a főbb motivációs faktorok azonosítása, a véradástól idegenkedők esetében pedig a véradástól való távolmaradás okainak azonosítása (pl. negatív élmények, kizárással összefüggő elutasítottság érzés, félelem a tűszúrástól, igazolt hiányzás hiánya stb). Módszer és minta: Az utóbbi évtizedekben született, véradással kapcsolatos nemzetközi kutatások alapján létrehoztunk egy kérdőívcsomagot, melyet online platformokon, a Magyar Vöröskereszt beleegyezésével és támogatásával juttattunk el a felsőoktatási intézmények hallgatóinak, akik anonim módon kifejezhették ez irányú véleményüket, tapasztalataikat, érzéseiket. A kérdőívcsomag kitöltése kb. 45 percet vett igénybe, nyitott és zárt kérdések mellett főként skála típusú változókat alkalmaztunk. A vizsgálati mintába több száz főiskolai és egyetemi hallgató

került bele. Eredmények: A vizsgálati eredmények értékelése a minta véglegesítése után történik meg, arról a Magyar Pszichológiai Társaság Országos Tudományos Nagygyűlésén szeretnénk első ízben beszámolni, az eredményeket SPSS statisztikai program segítségével értékeljük. Kitekintés: A vizsgálattal hosszabb távú célunk egy olyan mérőeszköz kialakítása, mely a véradással foglalkozó szakembereket segítheti abban, hogy a donorok véradás iránti hajlandóságát monitorozza, a véradásból való kimaradás okait észlelje, és esetlegesen orvosolja. Különösen fontosnak tartjuk, hogy az első véradás kognitív és emocionális tapasztalataival érdemben foglalkozzanak a szakemberek, mert ezek lélektani szempontból óriási jelentőséggel bírnak az elkötelezett donorrá válásban.
Kulcsszavak: önkéntes véradás, felsőoktatási hallgató, ismeretek, attitűdök, motiváció

Kreativitás és koherencia a freudi elsődleges tartalmak, a kognitív érzelem-szabályozás és a megvilágítás tükrében

TE14_EA40

Kopcsó Krisztina - Pécsi Tudományegyetem

Bevezetés. Martindale munkássága során a kreativitás és az elsődleges folyamatok feltételezett összefüggését narratív- és pszichobiológiai eszköztárral egyaránt kimutatta (Hines & Martindale, 1973; Martindale, 1999). Számos vizsgálat bizonyította továbbá a kreativitás és az elsődleges folyamathoz történő szabályozott hozzáférés kapcsolatát (Russ, 2000). Célkitűzés. Kutatásunk célja, a kreativitás és bizonyos regulációs folyamatok összefüggéseinek feltárása a fényviszonyok függvényében. Módszertan. Kísérletünkben 78 egyetemista (41 nő) vett részt, átlag életkoruk 21,4 év (SD = 2,15). Az alanyok öt percet töltöttek el a sötét vagy világos tesztszobában. Ezt követően – félhomályban vagy világosban – irányított tematikájú történet írására kértük őket, amelyeket – Martindale (1975) Regresszív Képzeleti Szótárának felhasználásával – az elsődleges és másodlagos tartalmak relatív aránya, valamint – független ítészek segítségével – a kreativitás és koherencia mértékének szempontjából elemeztünk. Vizsgáltuk továbbá a személyek kognitív érzelemszabályozási készségeit és sötéttől való félelmét. Eredmények. A sötéttől intenzívebben félő személyek sötétben, míg a sötéttől kevésbé félő személyek világosban írtak kreatívabb történeteket, emellett kizárólag a sötéttől félők esetén, a sötétség az elsődleges tartalmak előfordulási arányát is fokozza. Az elemzett történetek kreativitásának mértéke pozitívan együttjárt azok koherenciájával és elsődleges tartalmainak relatív arányával, továbbá gyenge, negatív együttjárást mutatott írójuk maladaptív érzelemregulációra való hajlamosságával. A kontroll helyzetben és félhomályban írt történetek egymástól független elemzése kapcsán az körvonalazódott, hogy míg a világosban írt történetek kreativitásának mértéke egyedül azok koherenciájával járt együtt, addig a félhomályban írt történetek kreativitás szintje a koherenciával mutatott – iménti-nél gyengébb – együttjárás mellett, az elsődleges tartalmak fokozottabb előfordulási arányával és szerzőjük kognitív érzelemszabályozási készségének több aspektusával is összefüggést mutatott. Megvitatás. Bár korábbi vizsgálatok arra utalnak, hogy a magasabb mértékű kreativitás az elsődleges folyamatok szabályozott módon történő fokozot-

tabb hozzáférhetőségével mutat összefüggést, jelen vizsgálat eredményei arra engednek következtetni, hogy egy személy aktuális kreativitása és szabályozási sajátosságai ennél komplexebb összefüggésrendszert mutatnak.

Kulcsszavak: kreativitás, elsődleges folyamat, sötéttől való félelem, kognitív érzelemreguláció

Személyiségdimenziók és pszichés jellemzők szerepe a pedagógusok IKT használatában

TE14_EA55

Schmidt Andrea[1,2], Paksi Borbála[3], Magi Anna[4,5], Felvinczi Katalin[4], Demetrovics Zsolt[4]

[1] MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Szociológiai Intézet

[2] Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Elméleti Intézet

[3] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet

[4] Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet

[5] Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola

Célkitűzések: A versenyképesség és a tudásalapú társadalmak fenntarthatóságában betöltött szerepe következtében hazai és nemzetközi színtéren egyaránt az oktatás szerepének felértékelődése tapasztalható, s ezáltal a pedagógusok is fókuszba kerülnek. Kutatásunk ezzel összefüggésben a pedagógusok infokommunikációs technológiákkal kapcsolatos tapasztalatainak és vélekedéseinek megismerésére irányult. Az előadás során bemutatjuk, hogy a pedagógusok infokommunikációs jártassága és tapasztalatai mentén felállított csoportok jellemezhetők-e személyiségdimenziók, pszichés jellemzők (kiégés, érzelmi intelligencia), egyéb individuális jellemzők és a szervezeti kontextust megjelenítő formális és informális változók mentén. Módszer: A kutatás célpopulációját a magyarországi közoktatási intézmények, illetve az intézményekben fő munkaviszony keretében, pedagógus munkakörben alkalmazott pedagógusok képezték. A mintaválasztás kétlépcsős rétegzett mintavételi eljárással zajlott (1. a feladat-ellátási helyek kiválasztása területi elhelyezkedés, fenntartó, és feladat-ellátási hely típusa szerint rétegzett véletlen mintavétellel; 2. a megkérdezendő személyek kiválasztása, egyszerű véletlen mintavétellel.) Az adatfelvétel személyes megkereséssel zajló, kevert (face-to-face és önkitöltős) kérdezési technikával történt. Az elemzések során felhasznált adatbázis 132 intézmény 962 pedagógusának adatait tartalmazza, amely egyéni szintű elemzésekben 95%-os megbízhatósági szinten a standard hibát ±3,2%-ban maximálja. A kiégettséget a Maslach Burnout Inventory-Educators Survey (MBI- ES, Maslach–Jackson 1986) segítségével, az érzelmi intelligenciát a Bar-On Érzelmi Intelligencia Skálával (BEQ) (Bar-On 2006), míg a személyiség strukturális sajátosságait a NEO-FFI-val (Costa–McCrae 1992) mértük. Eredmények: A pedagógusok infokommunikációs technológiákkal kapcsolatos tapasztalataival és vélekedéseivel kapcsolatos kérdések (53 item) mentén klaszteranalízis segítségével 34 csoportképző itemet tudtunk azonosítani. A modellben maradt 34 változó alapján – 8 iterációs fázison keresztül – kirajzolódott

két csoport markánsan elkülönül. Közel 60%-uk tartozik az első csoportba, amely intenzívebb internet- és heterogénebb eszköz használattal, az internettel és az IKT eszközök alkalmazásával kapcsolatos pozitívabb véleménnyel jellemezhető. A másik csoportot alkotók ezzel szemben kevesebb tapasztalattal rendelkeznek, és a véleménykérdésekben inkább elutasító, vagy bizonytalan válaszokat fogalmaznak meg. A két csoport között leginkább az intézmény képzési típusa, a megkérdezett kvalifikációs szintje, életkora illetve a személyiség strukturális jellemzői közül pedig a lelkiismeretesség, a neuroticizmus, a nyitottság valamint a kiégés (MBI-ES) deperszonalizáció alskálája és az érzelmi intelligencia (BEQ) összesített értéke mentén figyelhetőek meg szignifikáns eltérések, emellett szerepet kap az intézmény mérete is.

Kulcsszavak: gyakorló pedagógusok, IKT használat, személyiség dimenziók, érzelmi intelligencia, kiégés

Szülői kötődés és testtel való elégedettség serdülőkorban

TE14_EA71

Szalai Tamás Dömötör[1], Czeglédi Edit[1], Vargha András[2], Grezsa Ferenc[2]

[1] Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet, Budapest

[2] Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest

Háttér: A bizonytalan kötődés számos pszichológiai és pszichoszomatikus problémához járulhat hozzá, köztük a testtel való elégedetlenséghez. Az eddigi kutatások nem vizsgálták, hogy az elkerülő vagy az aggodalmaskodó kötődés áll-e kapcsolatban a testtel való alacsonyabb elégedettséggel. Az anyai és apai minták hatása szintén feltáratlan. Célunk e kérdések vizsgálata volt. Módszer: Keresztmetszeti, kérdőíves vizsgálatunkban magyar iskoláskorú gyermekek és fiatalok vettek részt (n=5214; 51,6% fiú; átlagéletkor 14,8 év, SD=2,6 év). Mérőeszközök: szocio-demográfiai és önbevallásos antropometriai adatok (testmagasság, testtömeg), a testtel való elégedettség öt aspektusa, a Közvetlen Kapcsolatok Élményei (ECR-RS) kötődési kérdőív, Gyermek Depresszió Kérdőív (CDI).
Eredmények: A fiúk szignifikánsan elégedettebbek voltak testük mind az öt mért aspektusával, és rosszabb anyai kötődés jellemezte őket, mint a lányokat, akiknek viszont a fiúkénál rosszabb volt az apai kötődésük és magasabb volt a depressziószintjük. A nagyobb mértékű apai kötődési szorongás és elkerülés, valamint a nagyobb fokú anyai elkerülés a testtel való alacsonyabb elégedettséget jelezte előre, mindkét nem esetében, a BMI és a kor kontrollja mellett (R^2=6,1–12,5%). A depresszió szintje mindkét nem esetében szignifikánsan mediálta a diszfunkcionális szülői kötődés és a testtel való elégedetlenség kapcsolatát (R^2=55,6–92,9%).
Konklúziók: A diszfunkcionális szülői kötődés a kamaszkorú fiúk és lányok testükkel való alacsonyabb elégedettségével jár együtt, amely kapcsolatot a depresszió szintje részben megmagyarázza. Eredményeink megerősítik, hogy a negatív hangulat és a kötődési kérdések, mint a szorongás és elkerülés figyelembe vétele hasznos lehet az iskoláskorúak testi elégedetlenségével kapcsolatos prevencióban, esetkonceptualizációkban és

terápiákban. A kötődésen való munka terápiás relevanciájának igazolása beavatkozás alapú vizsgálatokat igényel.
Kulcsszavak: szülői kötődés, szorongás, elkerülés, testtel való elégedettség, serdülők

Témakör: Személyiségpszichológia (TE15)

Generációkon átívelő flow élmények

TE15_EA37

Kassai Anett, Pék Győző
Debreceni Egyetem, BTK, Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Klinikai Pszichológiai Tanszék

Célkitűzés: A flow élmény minden korosztályban a pszichikus jóllét kialakításának, az értelemmel teli tevékenységek keresésének és fenntartásának hatékony eszköze. Emellett az áramlat élmény a személyiség optimális, egész életen át tartó fejlődésében is szerepet játszik. Három kutatásunk integrált bemutatásának célja az optimális élmény középpontba helyezésével annak generációs vonatkozásainak vizsgálata, a hangulati élet és a megküzdési mechanizmusok összefüggés rendszerében. Módszer: Első vizsgálatunkat idősek körében végeztük (65 év felett), 32 fő idősek otthonában élő, valamint 19 fő önálló életvitelét megtartott vizsgálati személlyel. Fontos szempont volt a demencia kizárása (MMSE 89 pont felett). Mérőeszközökként a Beck Depresszió Kérdőívet (Beck, 1999), a Flow Kérdőívet (Oláh, 2005) és a Proaktív Coping Kérdőívet (Greenglass, 1999) használtuk. Második vizsgálatunkat depresszió szindrómával kezelt, valamint egészséges felnőttek körében végeztük. Az egészséges (kontroll) csoportban 148 személy volt (átlagéletkor 25,73 év). A depressziós (vizsgálati) csoportba 118 fő került be (átlagéletkor 33,635 év). Az előző kutatásban leírt kérdőíveket használtuk. Harmadik vizsgálatunkat egy gimnáziumban (82 fő) és egy szakmunkásképző iskolában (69 fő) végeztük. Az előző kutatásokból már jól ismert kérdőíveket használtuk. Eredmények: Első, idősek körében végzett vizsgálatunk eredményeit tekintve elmondhatjuk, hogy minél több optimális élményt él át az idős ember, annál kevésbé mutatja a depresszió tüneteit. Emellett a flow élmények gyakoribb átélése növelheti az egyén megküzdési stratégiáinak hatékonyságát idős korban is. Második, felnőttek körében végzett vizsgálatunk eredményeit tekintve elmondhatjuk, hogy a flow élmények a depresszió ellen védőfaktorként szolgálhatnak. Harmadik vizsgálatunk eredménye, hogy a gyakoribb flow élmények optimálisabb megküzdési stratégiákat eredményezhetnek, ám ez a kapcsolat nem direkt. Konklúzió: Három empirikus kutatást integrálunk, amelyek az áramlatélményt három különböző életkorban tanulmányozták. Generációkon átívelő általánosítható tapasztalatunk, hogy a proaktív megküzdési stratégia alkalmazása és az optimális élményhez vezető tevékenységek egymást erősítik. A flow élményekkel kapcsolatos tevékenységek fenntartása mindhárom vizsgált generációban segíthet az önmegvalósításban, a lelki egyensúly megtalálásában, a hangulati élet stabilizálásában és a szélesebb értelemben vett tanulásban.
Kulcsszavak: flow, megküzdés, depresszió, öregedés, fejlődés

A boldog személyiség: A személyiség és jóllét összefüggéseinek elemzése magyar mintán

TE15_EA51

Nagy Henriett, Gyurkovics Máté
ELTE PPK Pszichológiai Inézet

A személyiség és jóllét közötti kapcsolatot számos korábbi nemzetközi kutatás vizsgálta (meta-analízisek a témában: De Neve & Cooper, 1998; Steel, Schmidt & Schulz, 2008). A kutatások többsége a jóllét-mutatók közül a szubjektív jóllétet elemezte és kevesebb figyelem irányult a pszichológiai jóllét és személyiség közötti összefüggésekre. Továbbá, a korábbi kutatások döntően a bigfive szerepére fókuszáltak, és a legtöbb kutatás az extraverzió pozitív, illetve a neuroticizmus negatív irányú jólléttel való összefüggését igazolta. A személyiség és jóllét összefüggéseinek magyarázatára több elmélet is született. A közvetlen hatás mellett érvelő elméletek egy, a személyiség által meghatározott boldogság-alapszintet feltételeznek, másrészt az érzelmi reaktivitást és az érzelmi információ kognitív feldolgozását hangsúlyozzák. Az indirekt megközelítések pedig abból indulnak ki, hogy a különböző életesemények és életkörülmények eltérő módon hatnak a jóllétre, az egyén személyiségjegyeitől függően. Az előadásban bemutatásra kerülő, magyar mintán végzett kérdőíves kutatások egyrészt arra keresik a választ, hogy milyen mértékben alkalmas a személyiség az élettel való elégedettség-szint és pszichológiai jólműködés predikciójára, figyelembe véve a releváns szociodemográfiai változók hatását. Másrészt pedig arra, hogy a diszpozicionális optimizmus szintje képes-e bejósolni a jóllét-mutatók szintjét a releváns big five faktorok kontroll alatt tartása mellett is. Elemezzük továbbá a személyiség és jóllét közötti kapcsolat különbözőségeit a szubjektív és a pszichológiai jóllét komponensek esetében. Konklúzióként megfogalmazhatjuk, hogy kutatásaink amellett, hogy megerősítik a korábbi eredményeket arra vonatkozólag, hogy a személyiség big five faktorai közül az extraverzió, a neuroticizmus és a lelkiismeretesség jóllétszintet meghatározó szerepe jelentős, felhívják a figyelmet az optimizmus még markánsabb jóllétet befolyásoló szerepére is. Mivel az optimizmus egyénre jellemző attribúciós stílusként is felfogható, eredményeink azt implikálják, hogy az egyéni jóllétszint alakulása szempontjából lényeges, hogy a személy milyen magyarázatot fűz életeseményeihez. Az attribúció szerepe a depresszióban és a tanult tehetetlenségben jól ismert, az előadás újabb bizonyítékokat sorakoztat fel amellett, hogy ezek az attribúciók a jóllét alakulása szempontjából is kritikusak lehetnek.
Kulcsszavak: élettel való elégedettség; pszichológiai jóllét; big five személyiségfaktorok; optimizmus

Multiplicity: több én egyetlen testben

TE15_EA58

Ribáry Gergely[1], Maráz Anikó[1], Lajtai László[2], Demetrovics Zsolt[1]
[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet
[2] Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet

Háttér és célkitűzés: A magukat „multiple”-nek azonosító személyek abban hisznek, hogy nincsen egyetlen énjük, hanem több különböző énjük (selfjük) lakik egyszerre ugyanazon testben (Carter, 2008; Lester, 2012; Linville, 1987). A „multiplicity” egy több száz fős, folyamatosan növekvő közösség (Ribáry, 2015). A magukat multiple-nek valló emberek legfőbb érintkezési felülete a Tumblr, Google+, illetve számos más személyes blog-stílusú internetes oldal, ahol a multiple-ök kapcsolatba tudnak lépnek egymással. Mivel erről a jelenségről tudomásunk szerint nem készült vizsgálat, jelen tanulmány célja az önmagukat multiple-nek azonosító emberek feltáró vizsgálata volt. További célunk volt annak vizsgálata, hogy a jelenség önálló pszichés zavarnak minősíthető-e, vagy egy meglévő pszichés zavar egyik tünete.
Módszer: Hat, önmagát multiple-nek valló személlyel vettük fel a kapcsolatot az interneten, és készítettünk videó- illetve hangbeszélgetés alapján feltáró klinikai interjút.
Eredmények: Az identitás zavartsága valamennyi személy esetében megfigyelhető volt, de a személyiségzavar jelenléte csak részlegesen volt alátámasztható. A multiple-ök heterogén csoportot alkotnak, akik az online fórumokon való interakciójuk által értik meg és fogadják el élményeiket, valamint formálnak közös identitást.
Következtetések: A multiplicity-t az identitás széttagozódásának extrém formájaként értelmezhetjük, amely gyakran jelöl disszociatív identitászavarral küzdő személyeket is (American Psychiatric Association, 2013). További kutatások szükségesek azonban annak megállapítására, hogy a jelenség önálló pszichés zavarnak tekinthető-e.
Kulcsszavak: multiplicity, online fórum, self, identitás széttagozódása, DID

Egy vagy több „Big Five”? – Tulajdonságlistás és kérdőíves adatok együttes elemzése

TE15_EA52

Nagy János - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék

Az előadás a marosvásárhelyi és az egri előadás folytatásaként további ízelítőt ad annak a nagyszabású, s még lezáratlan kutatásnak az eredményeiből, amely a népszerű néven Big Five-ként emlegetett személyiségleíró modell alternatív változatai alapján készült személyiség-kérdőívek és a felfrissített magyar lexikális személyiség-taxonómiai tulajdonságlista együttes felvételén és elemzésén alapul. Az idei elemzés a korábbiakat a NEO-PI-3 adataival egészíti ki. A kutatásban résztvevő faktoranalitikus modellek és az azokra épülő mérőeszközök: a lexikális „Big Five” modellen alapuló Big Five Inventory (BFI-H; John and Szirmák, 2007); az AB5C-modellen alapuló Five-Factor Personality Inventory (FFPI-H, Szirmák és Nagy, 1996; Hendricks, et al, 2003); a Zuckerman alter-

natív ötfaktoros modelljén alapuló ZKPQ-H (Zuckerman et al., 1993; Nagy, 1994); az Eysenck-féle Giant Three vagy PEN modellen alapuló EPQ-H (S. B. G. Eysenck and Matolcsi, 1984); a hatfaktoros HEXACO-modellen alapuló HEXACO-H (Lee, Ashton, Szirmák, 2008); NEO-PI-3 (McCrae et al., 2005; Szirmák és Nagy, 1998; Gonda és Rózsa, é.n.) valamint a magyar lexikális személyiségtaxonómiai modellen alapuló 561 tételes tulajdonságlista (Szirmák, De Raad, 1994a,b; Szirmák, 1994; De Raad, Perugini, Szirmák, 1997). Az ezer főt meghaladó papír-ceruza és a négyszáz főt meghaladó online kvázi-reprezentatív mintákon végzett elemzések arra utalnak, hogy az egyes modellekre specifikus faktorskálák az összevont (joint) faktoranalízisekben a negyedik faktoron felül külön (ötödik – nyolcadik) faktorokként jelennek meg.
(A kutatást az OTKA támogatta K 79148 számú projektje keretében.)
Kulcsszavak: magyar személyiség-taxonómia, Big Five, HEXACO, BFI, FFPI, ZKPQ, EPQ, NEO-PI-3

Témakör: Szervezetpszichológia (TE16)

Competent volunteering. Competency-based selection of volunteers in the Hungarian Psychological Association

TE16_EA22

Petra Fódi - Hungarian Psychological Association (Magyar Pszichológiai Társaság)

Background and goals: In the past few decades, a growing importance of volunteer work is present in the world as well as in Hungary: there are more and more organizations helped out by volunteers, and the Hungarian Psychological Association is one of these organizations. Looking at most of the cases, Human Resources Management can only be found in a basic, rudimentary form in nonprofit organizations, but the rising number of volunteers requires the building of a stable HRM system, in the case of the HPA as well. Competency-based HRM would be a holistic, quality basic to do so. Aims of my research are the first step of forming a competence-based HRM strategy: creating a tool for competence-based selection. Method: During the creation of this tool, I performed a job analysis with the help of semi-structured interview technique, and based on the results of said interviews I created a competency dictionary as a basic for the Volunteer Competency Questionnaire. Furthermore, I performed factor analysis and reliability analysis on the questionnaire to remove redundant data. With the final form of the questionnaire, I was seeking answers, whether there are any correlations between volunteer competencies and personality characteristics, and how many groups the participants of my sample could be divided into, based on their volunteer competencies. Results and conclusions: Besides of creating the questionnaire, the results showed significant correlation between volunteer competencies and certain personality characteristics measured with the Big Five Inventory (John, O. P., 1991). Based on the results of a cluster analysis, there were two groups differing by volunteer competencies, which showed some further differences regarding demographic and personality

characteristics. Both the created tool and the results could serve as a basis for the changes and improvements of the HRM in the Hungarian Psychological Association and for further studies as well.
Kulcsszavak: volunteer, volunteer work, competency, competency assessment, competency-based testing, competency-based selection, selection

Narratív elemzés alkalmazása a szervezeti és vezetői coachingban

TE16_EA44

Leuko Ferenc - Phd hallgató, PTE

Az előadás témája a narratív elemzés alkalmazása a szervezeti és vezetői coaching területén. A narratív pszichológiai elemzés a szervezetben megjelenő narratívumok – szervezeti történetek – tematikus és pszichológiai dimenzióinak feltárásán keresztül ad visszajelzést a szervezetfejlesztés résztvevőinek. A coaching folyamatban a visszajelzés, a külső visszacsatolás fontos eleme a helyzetelemzésnek, a jövő lehetőségeinek feltárásának, illetve a változási folyamatok követésének. Az előadás bemutatja a narratív elemzés tudományos hátterét, és egy konkrét kutatáson keresztül demonstrálja és alkalmazhatóságát a szervezeti és vezetői coachingban.

Kulcsszavak: narratív pszichológia, narratív elemzés, vezetői coaching

A rendszerszemléletű pszichoszociális ellátás lehetőségei a hospice-ban

TE16_EA75

Zana Ágnes, Kegye Adrienne
Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézet

A hospice/palliatív szakellátás során alkalmazott pszichoszociális támogatás keretei – idő, helyszín, terápiás szerződés, módszertan – speciálisan igazodnak az életvégi gondozás során felmerülő igényekhez és szükségletekhez. A végstádiumú daganatos betegek pszichoszociális ellátása során jellemzően a szakember a beteggel és/vagy a családtagokkal foglalkozik. A hospice ellátás a beteg halálával befejeződik, a hazai finanszírozási rendszer sajátosságai miatt a hozzátartozók, a család gyásztámogatására már nincs lehetőség. Ez általában másik szakemberrel, más keretek között történik. A rendszerszemlélet alkalmazása – elsősorban az otthoni hospice ellátásban – nagyon hatékony megközelítésnek tűnik, mivel a szenvedésnyomás gyakran hangsúlyos része a családi- illetve párkapcsolati konfliktusok, elakadások köre. A szerzők az életvégi pszichoszociális támogatásban alkalmazzák a rendszerszemléletű ellátást, ennek tapasztalatairól – nehézségeiről, módszertani lehetőségeiről – eseteken keresztül számolnak be. A legizgalmasabb kérdések: Vajon van-e valódi haszna a rövid távú intervenciónak? Lehet-e terápiás szerződést kötni, van-e valódi hipotézis? Hogyan alakítják a cél és a helyzet adottságai a terápiás kereteket?
Kulcsszavak: Hospice, rendszerszemlélet, családterápia, onkopszichológia

A trénerképzés elméleti és gyakorlati kérdései

TE16_EA65

Bodnár Gabriella, Takács Ildikó
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Előadásunk bemutatja az MPT szervezésében közel 10 éve zajló trénerképzés jellemzőit. A trénerképzés elméleti megalapozását azok a pszichológiai ismeretek adják, amelyek a csoport és egyén kapcsolatát, a csoporthatások szervezését, a csoportdinamikai elvek működtetését jelentik. A képzés – jellegéből adódóan – három részből épül fel: saját élmény, elmélet és módszertan. Előadásunkban bemutatjuk a képzés felépítésének módszertani elveit, a saját élményű tréningek struktúráját és a módszertani képzés tartalmát és megoldásának filozófiáját. A képzésben eddig több mint 70 szakember vett részt, többségében pszichológusok. Az általuk – saját élményű tréningről írt élménynaplókat elemeztük tartalomelemzéssel, valamint esettanulmányokat mutatunk be a vizsgatréningek tapasztalataiból. A résztvevők véleményének és tapasztalatainak összegzését is bemutatjuk, mely rámutat a trénerképzés erősségeire és a résztvevők által megfogalmazott további igényekre. Ezen igények válhatnak a képzés belső szerkezetének és tartalma megújításának a forrásává.
Kulcsszavak: trénerképzés, saját élmény, módszertan

Témakör: Pedagógia, diáktanácsadás (TE17)

A formális és informális szervezeti jellemzők szerepe a pedagógiai hozzáadott érték magyarázatában – avagy a „fekete doboz" átvilágítási kísérlete

TE17_EA59

Fehérvári Anikó[1], Felvinczi Katalin[1], Schmidt Andrea[2], Magi Anna[1], Paksi Borbála[1]
[1] ELTE PPK
[2] MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet

Célkitűzések: A pedagógiai hozzáadott érték fogalma kapcsán központi szerepet kap az iskola intézménye. Vajon a hozzáadott értékkel valóban az iskola hatásait tudjuk megragadni, vagy vannak más, rejtett hatások? A különböző iskolai jellemzők közül melyek azok, amelyek leginkább meghatározóak, mit tehet az iskola a hozzáadott érték javítása érdekében. Sokan, sokféle kérdést fogalmaznak meg a hozzáadott érték „fekete dobozának" átvilágítása kapcsán (Kovács, 2000) Az előadás célja az iskolai szervezet formális és informális jellemzőinek, különösképpen a szervezeti bizalom szerepének vizsgálata a pedagógiai hozzáadott érték magyarázatában. Módszer: Az elemzések során felhasznált adatok három forrásból származnak. A célváltozókat az Országos kompetenciamérés (OKM) több mérési pontra vonatkozó adatai alapján feladatellátási hely szinten számított matematika és szövegértés területén mért pedagógiai hozzáadott érték mutatók képezik. A magyarázó változók közül az feladatellátási hely formális jellemzőit leíró

adatokat reguláris oktatásstatisztika adatgyűjtésből származó, a Köznevelés Információs Rendszerében (KIR) fellelhető releváns adatok képezik. Az elemzések fókuszában álló informális szervezeti jellemzőket megjelenítő magyarázó változók pedig egy 2014 tavaszán a magyarországi közoktatási intézményekben főmunkaviszony keretében, pedagógus munkakörben alkalmazott pedagógusok, nettó 1078 főre, 188 feladatellátási helyre kiterjedő országos reprezentatív mintáján készült, nagymintás, személyes megkeresésssel készült, kevert – azaz a face to face kérdezési módszert önkitöltős elemekkel kombináló – kérdezési technikát alkalmazó kutatás* feladatellátási helyre aggregált adatai képezik. A szervezeti bizalom mérésére a Sass féle Szervezeti Bizalom Skálát (Sass, 2005) alkalmaztuk. A mérőeszköz kilenc dimenzió mentén vizsgálja a vezetővel kapcsolatosan, a szervezet működésében, a munkatársak közötti kapcsolatokban, illetve az intézményen belüli szakmaiság vonatkozásában percipiált bizalmi szintet. Az informális szervezeti jellemzők további mutatóiként egyrészt az intézményi támogatás különböző dimenzióira vonatkozó pedagógusi percepciók, másrészt a szervezeti légkör (Halpin, 1963; Paksi, Schmidt, 2006) feladatellátási helyekre aggregált értékeit használjuk. Eredmények: Az előadás a fent leírt adatbázisokon végzett célzott másodelemzések eredményeit mutatja be. Egyrészt az intézményi szintre aggregált hozzáadott érték, mint folytonos változó szignifikáns intézményi meghatározóit, másrészt a szélső – nagyon alacsony és kiemelkedően magas – hozzáadott érték mutatókkal jellemezhető intézmények különbségeit mutatjuk be.

*A TÁMOP-3.1.5./12-2012-0001 „Pedagógusképzés támogatása” c. kiemelt projekt keretében készült „A pedagógusok és pedagógusjelöltek pályamotivációinak vizsgálata és a pedagóguspálya megítélése az életpályamodell elemeivel összefüggésben” c. kutatás

Kulcsszavak: pedagógiai hozzáadott érték, szervezeti légkör

Klinikai vagy munka- és szervezetpszichológiai mesterképzés? - Pszichológia szakos hallgatók szakterület választását befolyásoló háttértényezők és személyiségük, munka-értékrendjük összehasonlító vizsgálata

TE17_EA39

Szemes Ágnes, Oroszné Perger Mónika
BME Ergonómia és Pszichológiai Tanszék

A pálya-vagy szakirány választás manapság nem egy egyszerű döntés a fiatalok életében. Egyre többféle karrierút közül választhatnak, az elhelyezkedés pedig egyre bizonytalanabb. A pszichológia jelenleg az egyik legnépszerűbb szak a választható képzések között, ahol szintén többféle szakirányon lehet továbbtanulni, és mellyel egyelőre kevés kutatás foglalkozott a pályaválasztás kapcsán. Kutatásunkban pszichológia mesterképzésen tanuló hallgatók szakirány választását befolyásoló tényezők vizsgálatára vállalkoztunk, valamint összehasonlítottuk a két legnépszerűbb szakirány, a munka-és szervezet illetve a klinikai-és egészségpszichológia szakos hallgatók személyiségjegyeit és munkaérték preferenciáit. Saját fejlesztésű szakirány választásra vonatkozó kérdőívet, a

TIPI személyiség kérdőívet és a Super-féle munkaérték kérdőívet alkalmaztunk a vizsgálat során. Összesen 104 fő mesterképzésen tanuló elsőéves hallgató vett részt a kutatásban, a két szakirányról azonos arányban. Eredményül azt kaptuk, hogy a munka-és szervezetpszichológia szakos hallgatók leginkább társadalmi-gazdasági tényezők (pl. könnyebb elhelyezkedési lehetőség, magasabb jövedelem ígérete, biztos állás lehetősége), míg a klinikai-és egészségpszichológia szakos hallgatók személyes tényezők (pl. szakmai iránti érdeklődés, másokon való segítő szándék) hatására választják az adott szakirányt. Személyiségjegyekben nem, de egyes munkaértékekben (szellemi ösztönzés, altruizmus, anyagi ellenszolgáltatás) találtunk különbségeket, továbbá az intézmények között is kimutathatók voltak eltérések az egyetemnek tulajdonított hírnév és az adott szak oktatásának színvonalában. A kapott eredmények alátámasztják korábbi segítő szakmákkal végzett kutatások eredményeit, viszont felvetnek újabb kérdéseket, melyek további vizsgálatokat igényelnek.

Kulcsszavak: pszichológia mesterszak, szakirány választás, személyiség, munkaérték

Hallgatói és dolgozói tanácsadás az ELTE-n: az ELTE PPK Életvezetési Tanácsadó működési modellje

TE17_EA36

Karner Orsolya - ELTE PPK

Az ELTE-n 1986. óta működik diáktanácsadás, a felsőoktatási intézmények közül elsőként itt indult el az országban a hallgatói tanácsadás. 2014 végén kisebb szünet után, új szervezeti struktúrában folytatta működését az Életvezetési Tanácsadó, angol és magyar nyelvű tanácsadást nyújtva a hallgatóknak, és új szolgáltatásként már az egyetem alkalmazottainak is. A pszichológiai tanácsadást hat üléses keretben végezzük, és egy kérdőíves elégedettség és hatékonyságvizsgálatban monitorozzuk a szolgáltatást, melyben a bejövő problémájára, a tanácsadás észlelt hatásaira is rákérdezünk, illetve azokra az életterületekre, amikre a tanácsadás hatással volt. A kvantitatív vizsgálatunk eredményeit a PPK Pszichológiai Intézet Tanácsadás Pszichológiája Tanszék Kvali műhelyével együttműködésben kvalitatív kutatási eredményekkel is kiegészítjük, ezek lefolytatása folyamatban van.

Kulcsszavak: felsőoktatási tanácsadás, egyéni tanácsadás, csoportos tanácsadás, szervezetfejlesztés

Az egészségfejlesztés és fenntarthatóság paradigmái a magyar felsőoktatásban – Empirikus helyzetkép és stratégiai cselekvéstér

TE17_EA63

Székely Mózes - ELTE PPK Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézet

A tág értelemben vett egészség ügye, azaz a jelenben elérhető össztársadalmi jól-lét, és a jövő generációk azonos lehetőségeinek biztosítása, azaz a fenntarthatóság hosszú távon az emberiség legfontosabb célkitűzései. Saját környezetünkben ismert, hogy a magyar társadalom egészségi állapota kritikus, várható élettartama messze elmarad a hasonló fejlettségű országokétól. Gyermekeink életminősége meghatározó módon függ az ország vezetői, értelmisége és az őket képző intézmények helyzetétől és stratégai terveitől. A jó hír az, hogy az egészséget és fenntarthatóságot meghatározó tényezők jelentős része befolyásolható, életmódhoz kötött, így változtatható is. Az egészségfejlesztési szempontú státusz feltárására, és a koncepcionális változások kidolgozására a nemzetközi gyakorlatban bizonyítékokon alapuló és széles körben elfogadott kezdeményezések találhatók. Az e téren legfontosabb a WHO „Health for All" globális programjának alapvetése, mely szerint az egészség sokkal inkább múlik a közösségi kezdeményezéseken, szektorok közti együttműködésen és a célként kitűzött társadalmi igazságosságon, mint pusztán a szakértők munkáján. Az ENSZ egyik legújabb fenntarthatósági programja (SDGs) szerint a környezet, társadalom és gazdaság harmóniája akkor érhető el, ha a cél a társadalom életminőségének javítása, amihez a gazdaság a jólét megvalósításának az eszköze, a környezet pedig feltétele (lehetősége és korlátja) a fejlődésnek. Az Egészségfejlesztő Egyetemek globális programja (Health Promoting Universities) hazai adaptációjához elvégzett feltáró kutatások mindkét paradigmát szem előtt tartva készültek el. A közgondolkodás és azon belül a fiatalok viszonya a tudáshoz és a tudást gondozó intézményekhez, az intézmények működési és szolgáltatási gyakorlata és fejlesztési kezdeményezései, reprezentatív és online hallgatói minták életmód-szokásai, a teljes képzési portfolió egészségfejlesztő tartalmai, valamint a társadalmi jól-létet elsődlegesen befolyásoló szakterületek beazonosítása a hazai helyzetképet alapozza meg. Az elméleti hátteret nyújtó szakirodalom vezérfonala az egészségfejlesztésben az intézményi irányítás átalakítása egy hallgató-központú szervezetfejlesztésen keresztül. A változás egyformán érinti a képzés, kutatás és külső szolgáltatások hármasát, illetve a működés, fizikai környezet és belső szolgáltatások funkcióit. Hasonlóképp a fenntarthatóságnál az életminőség, a szociális igazságosság, az erőforrások fenntartható használata, a környezetminőség és a rendszerszemlélet írja le a követett alapelveket. A magyar felsőoktatás folyamatos (és néhol turbulens) átalakítása csak akkor lehet konvergens, ha a változó környezettől és befolyásoló erőktől független, de mindenki által elfogadható célokat tűz ki. Kiindulópontul a fenti kutatások és a nemzetközi példák szolgálnak. Másrészt a koncepcióalkotás mellett jogos igény a konkrét teendők felvázolása, amihez kitűnő hazai példák, jó gyakorlatok mutathatók be.

Kulcsszavak: egészségfejlesztés, közgondolkodás, fenntarthatóság, életmód, felsőoktatás

Témakör: Tesztek (TE18)

Az intelligenciamérés kezdetei Magyarországon

TE18_EA60

Vajda Zsuzsanna - Károli Gáspár Református Egyetem

A huszadik század első évtizedeiben Magyarországon is rendkívüli mértékben növekedett az érdeklődés a fejlődéslélektan, ezen belül a képességmérés iránt. A tankötelezettség általánossá válása felszínre hozta a mentális képességeken belüli különbségeket és az is korán egyértelművé vált, hogy jelentős átfedés van a gyenge iskolai teljesítményt nyújtó és a különlegesen kedvezőtlen szociális körülmények között élő gyerekek között. A kor jelentős pedagógusai és pszichológusai - köztük az intelligenciamérés hazai adaptációjában kulcsszerepet játszó Éltes Mátyás és Ranschburg Pál - egyik fő törekvése az volt, hogy képesek legyenek különbséget tenni a képességbeli deficit és a szociális helyzet okozta hátrány között. Ugyanakkor fontos cél volt a korrekciós képzés megteremtése is, mivel a fogyatékosnak minősülő gyerekek képzését az akkori iskola nem vállalta. Már Binet tesztjének ismertté válása előtt is sokan próbálkoztak az értelmi képességek mérésével, többek között a gyermektanulmány hazai meghonosítója, Nagy László, vagy a nagyváradi Berkovics René. E vizsgálatok fő problémája az volt, hogy az eredményeket nem tudták mihez viszonyítani. Binet tesztje megoldást kínált erre a problémára azáltal, hogy a teljesítményeket az életkorhoz kötötte. Mint a korai adaptációs kísérletekből kiderül, ez egyáltalán nem volt egyszerű feladat. Valamennyi országban, ahol Binet tesztjét kipróbálták, előfordultak jelentős eltérések az egyes korosztályok teljesítményében. Nem volt ez másként Magyarországon sem, ezért az adaptáció gyakorlati részét végző Éltes (miként német és amerikai kollégái) bizonyos próbákat megváltoztatott, vagy más korosztályhoz osztott be. Eljárása vitát váltott ki a Gyermektanulmányi Társaság tagjaiból. Többen, például Révész Géza, később az Amszterdami Egyetem professzora, ellenezték a "magyarítást" és amellett érveltek, hogy a mérésnek alkalmasnak kell lennie nemzetközi összehasonlításra is. A vitát végül Ranschburg döntötte el: álláspontja szerint a képességmérésnek a hazai oktatásügy gyakorlati céljait, a megfelelő diagnózist és a megfelelő képzés lehetőségeinek megteremtését kell szolgálnia. A pszichometria hazai meghonosításának története arról tanuskodik, hogy a pedagógia és pszichológia a huszadik század kezdetén lépést tartott a nemzetközi tudományos haladással, képviselői ugyanakkor különleges felelősséget éreztek a hazai oktatás- és nevelésügy iránt is.

Jegyzetek: Berkovits René: A gyermeki intelligencia vizsgálata. A gyermek, 1913, 393
Éltes Mátyás.: A Binet-Simon féle intelligenciavizsgálat eredménye magyar gyermekeken. A Gyermek, 1914, 257-274
Gordosné Dr Szabó Anna: Éltes Mátyás: egy követésre méltó életút. Gyógypedagógiai Szemle, 1991. október- december 282 -287
Pléh Csaba: Magyar hozzájárulások a modern pszichológiához. In Pléh, Cs.- Boross, O. (szerk.): Bevezetés a pszichológiába. Budapest, Osiris, 2004.
Kulcsszavak: intelligenciamérés, adaptáció, korrekciós képzés

Válaszstílus-alapú műtermékek és téves következtetések a kultúrközi teszt-összehasonlításban.

TE18_EA53

Nagybányai Nagy Olivér[1], Norman Lee Buckley[2], Pongor Orsolya[3]
[1] KRE Pszichológiai Intézet, Általános Lélektani és Módszertani Tanszék
[2] Redfield Consulting
[3] Psidium OnlineTesztek

Jelen kutatásban az elemzéseket a Facet5 (Buckley; 2002) Big Five-alapú személyiségteszt segítségével végeztük és olyan nemzetközi kutatások révén összegyűjtött adatbázisokat használtunk, amelyek az adattisztításokat követően több mint 260 ezer fő (N=261.592), 28 nyelven történt tesztkitöltési eredményeit tartalmazták. Az összehasonlító elemzések részben kultúrközi jellegűek voltak, így a nyelvek közötti személyiségfaktor pontszámátlagok eltéréseire fókuszáltak. Míg a hagyományos módszertan pusztán a teszt skálák nyerspont átlagainak összevetésére hagyatkozik, jelen esetben a tesztkitöltési válaszstílusok, vagyis a válaszadás szélsőségessége is adalékul szolgált az egyéni és nyelvek közötti eltérések feltárásához. A kapott eredmények azt mutatják, hogy személyiségfaktorokra bontva a személyiség nyerspontszám eltérések mellett (és attól részben függetlenül) a skálánkénti válaszszélsőségesség mértéke alapján is szignifikáns különbségek adódhatnak a nyelvek között. Amennyiben standardizált értékeket képzünk többféle úton – egyrészt hagyományosan, személyiségskálánként, másrészt pedig új alapon, válaszstílus-klaszter csoportonként – akkor azt tapasztalhatjuk, hogy a válaszstílus figyelembevétele esetén a nyelvek közötti szignifikáns különbségek számos esetben módosulnak, így például a személyiségjellemzők magyar specifikumai részben megszűnnek, részben azonban új eltérések is körvonalazódnak. Összességében tehát indokoltnak tűnik a válaszstílusok mentén képzett válaszadói klasztereket is alapul venni a végső személyiség skálapontszámok kiszámításához. Ezzel a módszerrel elkerülhető, hogy a nyelvek közötti csoportszintű eltérések értelmezésekor ne egy tesztkitöltési viselkedési jelleg téves értelmezése húzódjon meg a háttérben.
Kulcsszavak: Big Five, Facet5, személyiségmérés, válaszadási stílus, kultúrközi tesztadaptáció

Modern mintázatfeltáró módszerek alkalmazása egy asszimilációs kisebbségi kutatásban

TE18_EA67

Vargha András[1,2], Borbély Anna[3]
[1] KRE BTK Pszichológiai Intézet
[2] ELTE PPK Pszichológiai Intézet
[3] MTA Nyelvtudományi Intézet

A 2011. évi magyarországi népszámlálás adatai szerint Magyarország népességének a 6,5%-a tartja magát nem magyar etnikumúnak, saját nyelvvel és kultúrával. Tudományos kutatások sora jelzi, hogy nemzeti kisebbségeink gyorsuló ütemben veszítik el nemzetiségi nyelvüket, asszimilálódnak a többségi nemzethez. A jelen prezentáció a magyarországi románok egy őshonos kisebbségi közösségében vizsgálja ezt a jelenséget. Az elvégzett empirikus vizsgálatok alapján mintázatfeltáró statisztikai módszerek segítségével megpróbáljuk azonosítani az asszimiláció jelen stádiumában megfigyelhető típusokat. Egyben szeretnénk ezeknek az elemzéseknek a segítségével bemutatni a klaszteranalízis korrekt végrehajtásának és értelmezésének a módját, rávilágítva azokra a kényes pontokra, ahol alkalmas mutatók segítségével dönthetünk a klaszterek számáról, a klasszifikációs struktúra jóságáról és szignifikanciájáról. Vizsgálati módszer: Három különböző időpontban (T1=1990, T2=2000, T3=2010) szociolingvisztikai interjú keretében nyertünk válaszokat egy nyelvhasználati és attitűd kérdőívvel. Változók: Család (családtagokkal való román nyelvhasználat gyakorisága); Vallás (román nyelv használatának gyakorisága a templomban, illetve az egyéni imában); IrOlvR (román nyelv használata írással, olvasással); Ident (román identitás); Attitűd (román nyelvvel összefüggő attitűdök). Minden változót olyan skála segítségével mértünk, ahol a román nyelvhasználat, identitás vagy attitűd legmagasabb szintje 1-es értéket kapott, a legalacsonyabb szintje pedig 3-as értéket. Személyek: Felnőtt kétegyházi román nemzetiségűek (n=91, férfi-nő arány: 45-55%, T1-ben 66, T2-ben 63, T3-ban pedig 52 személy). Közülük 33-at vizsgáltunk meg mindhárom időpontban. Statisztikai elemzések: Klaszteranalízissel kerestünk asszimilációs típusokat a 91 személy 181 kérdőívének adatai alapján a fenti 5 változó és a ROPstat segítségével. Eredmények: A 181 megfigyelés Ward-féle hierarchikus klaszteranalízise (HKA) során a változókat standardizáltuk. A HKA alkalmazott adekvációs mutatói: EESS% megmagyarázott varianciaarány, PB pontbiszeriális index, XBmod módosított Xie-Beni index, SC Silhouette együttható, HCátlag. Egy 7 klaszteres megoldás tűnt bíztató struktúrának (EESS% = 74,5 és HCátlag = 0,53). A legfontosabb mutatók (EESS% és HC-átlag) esetében magas, XBmod és SC esetében közepes szintű belső validitást mértünk, így a kapott klaszterstruktúra szakmai értelmezésre alkalmas. Klaszterek: K1 és K2 az 5 változó közül legalább 4-ben román dominanciájú. Közülük K2 mutatja a románsághoz a nagyobb affinitást. K6 és K7 köztes típus. K6-ban a vallás és az identitás még román, a többi összetevő már magyar irányú, ez a csoport tehát már jócskán elindult az asszimiláció irányába. K7 csak abban tér el K6-tól, hogy itt

még gyakori a román írás és olvasás. K3 teljesen magyar dominanciájú, K4 és K5 esetén pedig 1-1 jellemző (K4-nél a vallás, K5-nél az identitás) román hangsúlyú.
Kulcsszavak: asszimilációs típusok, klaszteranalízis, klaszter adekvációs mutatók, ROPstat

Kérdezz inkább, ne válaszolj! - Egy matematikai kreativitás teszt fejlesztésének tanulságai

TE18_EA47

Máth János, Kondé Zoltán, Csikai Enikő, Labancz Eszter
Debreceni Egyetem

Az előadás egy matematikai kreativitás teszt első verzióját mutatja be; a teszt előzményeit, kialakításának körülményeit, a tesztfelvétel eredményeit, melyek részben validálják is ezt a mérőeszközt. A teszt alapját a Balka (Creative Ability in Mathematics Test – CAMT - Balka, 1974) által (6. , 7. osztályosok számára) kifejlesztett matematikai kreativitás teszt képezi. A háttérben álló elképzelés szerint a kreatív matematikai potenciál nem annyira egy a problémamegoldás hatékonyságát vizsgáló feladatsorral ragadható meg, sokkal inkább egy olyan feladathelyzetben, melyet leginkább probléma találásnak nevezhetünk. A teszt általunk létrehozott változatában (és az eredetiben is) nem feladatokat kell megoldani, hanem néhány konkrét helyzetben minél több lehetőséget számba venni, minél több kérdést feltenni. A teszt első bevizsgálása 6. és 7. osztályos diákok körében történt, melynek részeként – a matematikai kreativitáson kívül - mértünk intelligenciát (Raven PMT), általános kreativitást (Torrance teszt), tanárok által megítélt kreatív viselkedést, és feljegyeztük a diákok matematika osztályzatait az aktuális félév végén, ill. az előző tanév végén. Az eredmények azt mutatták, hogy a részfeladatokban szerzett pontszámok jól korrelálnak egymással, ami a teszt megbízhatóságára utal. Továbbá a teszt eredményének a matematika jegyekre vonatkozó előrejelző ereje is megfelelő, és kimondottan jó jel, hogy ezen előrejelzésnek van olyan komponense, melyet az intelligencia teszt eredménye nem tud megragadni. Elsősorban az a három bizonyult sikeresnek a lehetséges egyéni eltérések felderítésében, amelyik a geometriához kapcsolódik. A két aritmetikai feladat esetén nagyon sokan nem adtak értékelhető válaszokat. Mindez rámutat a matematikai (és bármilyen más tantárgy specifikus) kreativitás teszt létrehozásának nehézségeire is. Itt különösen az előzetes tudás (már kialakult matematikai sémák) fontosságára gondolunk. Egy adott probléma helyzetben ugyanis nagyon nehéz kreatívnak lenni, ha magát a problémát nem tudjuk 2-3 sémával megragadni, melyek közül választani, vagy az újszerű megoldás megjelenése érdekében egyedi módon kombinálni lehet. Ez a probléma óhatatlanul érinti a pszichológiában jól ismert, sokszor, sokféle elnevezéssel illetett sémák építésének, mint a tanulás lényegének témakörét, és a kognitív terhelés elméletét (Cognitive Load Theory), mely napjaink talán legdinamikusabban fejlődő tanulás elmélete. Ebben a perspektívában a matematikai feladatmegoldás sikerességének egyik legfőbb akadálya a feladat és az oktatás által létrehozott ext-

ra, tehát a kapacitást meghaladó kognitív terhelés, melyet éppen a kreatív instrukció (pl. Kérdezz, ne válaszolj!), azaz egy sajátos feladatbeállítódás kialakítása enyhíthet. Előadásunkban ezekre a határterületekre is szeretnénk kitekinteni.
Kulcsszavak: matematikai gondolkodás, kreativitás, kognitív terhelés elmélete

Témakör: Személyiségpszichológia (TE19)

A politikai részvétel motivációi a magyar fiatalok körében

TE19_EA20

Szabó Andrea, Oross Dániel
MTA TK PTI

Előadásunk témája a magyar fiatalok, ezen belül is azok mintaadó alrétegének, a felsőoktatásban hallgató diákoknak a politikai részvétele. Nem általában a részvétel érdekel bennünket, hiszen e témáról az elmúlt években már több tanulmány is született (Szabó–Oross 2012, Oross–Szabó 2014, Szabó 2013). Arra vagyunk kíváncsiak, hogy mi motiválja, mi teszi érzékennyé a fiatalokat, hogy „átlépjenek" az első, ún. küszöbrészvételi formán. Vizsgálataink szerint ugyanis nem a részvételek halmozása vagy a részvételi formák közötti választás a döntő kérdés, hanem az, hogy mikor és milyen formában történik meg az az első politikai részvételi aktus. Hipotézisünk szerint a részvétel vagy nem részvétel hátterében elsősorban politikai szocializációs tényezők, ezen belül is családi faktorok húzódnak meg. A Nyugat-európai vagy az észak amerikai fiatalokhoz képest a magyar egyetemisták és főiskolás fiatalok családi kötődése ugyanis nagyságrendileg magasabb: közel háromnegyedük nem egyszerűen kötődik, hanem – anyagi értelemben – függ a kibocsátó családtól. Azt szeretnénk az empirikus adatokra épülő előadásunk során bizonyítani, hogy erős összefüggés van a családban zajló kommunikációs folyamatok, valamint a családi élethelyzetek elfogadása és a politikai részvétel között. Úgy véljük, hogy azok a fiatalok hajlamosabbak inkább a politikai részvételre, akik a közéleti és/vagy politika iránti érzékenységüket már a családban megszerzik: vagyis a passzív, elutasító családi környezet passzív, közönyös részvételi mintázatot eredményez, míg az aktív családi érintkezés felerősíti a részvétel iránti igényt, csökkenti a politika (és az azzal összefüggő tevékenységek) negatív megítélését. Úgy véljük továbbá, hogy elegendő idő telt el a rendszertranszformáció óta, hogy kialakuljanak politikai/ideológiai értékátadások a családokon belül, azaz a nemzetközi irodalomban már a 1970-es években rögzített (lásd pl. Percheron munkássága) folyamatok Magyarországon is detektálhatók. Az előadás során felhasználásra kerülő adatbázisok: Ifjúság nagymintás ifjúsági sorozat, valamint az Aktív Fiatalok egyetemista vizsgálatsorozat adatai.
Kulcsszavak: politikai szocializáció, politikai részvételi motivációk, fiatalok, kibocsátó család

Kiemelkedő teljesítmény, versenyek és pszichés és szomatikus egészség

TE19_EA68

Tokai Dalma, Fülöp Márta
MTA Természettudományi Kutatóközpont Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Jelenlegi kutatásunkban arra kerestük a választ, hogy van-e kapcsolat a tehetség, a versengés és a versenyek, valamint a pszichés és a testi egészség között középiskolás és egyetemista természettudományokban (kémiában) tehetséges fiatalok között, valamint hogy milyen pozitív és negatív következményei lehetnek a magas teljesítménynek, a versengésnek és a versenyeknek a tehetségek testi és lelki egészségére. A Magyar Tudományos Akadémia Természettudományi Kutatóközpontjának Anyag- és Környezetkémiai Intézete 2009 óta szervez évente középiskolásoknak szóló kémiai tehetséggondozó kutatótábort, „AKI kíváncsi kémikus" címmel. Mintánkat a tábor jelenlegi és volt résztvevői alkották. Kérdőíveket, valamint interjús kikérdezést alkalmaztunk, hogy a kérdéseinkre választ kapjunk. A 2015-ös táborból 20 fővel dolgoztunk [9 fiú, 11 lány, átlagéletkor 16.65 év (S.D. 0,59)], a régi táborok résztvevői (jelenleg egyetemisták vagy PhD hallgatók) közül 35 fővel [17 fiú, 17 lány] vettük fel a kérdőíveket, az interjúkra pedig 9 fő vállalkozott. A régi táborozók, akik a kérdőívcsomagot kitöltötték, átlagéletkoruk 20.31 év (SD: 1.75), a legfiatalabb 16, a legidősebb 23 éves. Így összesen 29 interjút és 55 kérdőívcsomagot vettünk fel. A kérdőív battéria a mostani táborozók (középiskolások) esetében tartalmazott demográfiai kérdéseket, rákérdeztünk szülőktől és tanároktól kapott társas támogatásra, iskolai klímára, versenyzési tapasztalatra, versengési attitűdre, versenyszorongásra, általános szorongásra, pozitivitásra, mentális erőre, fizikai egészségre. Felvettünk társas összehasonlítás-, győzelem és vesztés- valamint iskolai kiégés kérdőívet is. Az interjú kérdései arra vonatkoztak, hogy milyen tényezők motiválták és motiválják a fiatalokat a versenyzésre, a magas teljesítményre, valamint arra, hogy hogy hogyan viszonyulnak a versenyekhez, hogyan küzdenek meg a vereséggel és a győzelemmel, illetve arra, hogy mindezeknek milyen a kapcsolata a lelki és testi egészségükkel. A kutatást longitudinálisra tervezzük, néhány év múlva újra megkeressük a résztvevőket, hogy megtudjuk, hogyan alakult az életük és a karrierjük. Az előadás a versengési attitűdök, a versenyzési tapasztalatok és a pszichés és szomatikus egészség összefüggéseire vonatkozó eredményeket mutatja be.

A kutatást az OTKA 111789 támogatta.
Kulcsszavak: tehetség, versengés, motiváció, pszichés és szomatikus egészség

Versengő stratégiák felderítése válaszszekvenciákban

TE19_EA70

Tölgyesi Borbála[1], Török Ágoston[2]
[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest
[2] MTA Természettudományi Kutatóközpont Agyi Képalkotó Központ, Budapest

Stratégiáinkat, melyeket egy feladat megoldására használunk, dinamikusan változtatjuk, hogy minél kevesebb erőbefektetéssel érjünk el minél jobb eredményt. Az eddigi kutatások azonban főként a domináns stratégia leírásával foglalkoztak. Emiatt a stratégiák közötti váltások kutatása kevés figyelmet kapott, holott kritikus jelentőségű lehet annak megismerése, mi vezet stratégiaváltáshoz, s mi alapján alakul ki sokszor személyenként eltérő domináns stratégia. Ennek felderítésére fejlesztettünk ki egy mintázatkeresésen alapuló módszertant. Az eljárást egy kereszt-alakú labirintusban történő útválasztások válaszszekvenciájának elemzésével validáltuk. Harmincöt kísérleti résztvevő, résztvevőnként 400 válaszát elemeztük két, egymástól elkülönülő dimenzió mentén. Eszerint egocentrikus és allocentrikus referenciakeretben meghozott választásokat különböztettünk meg. Az algoritmus alkalmazásánál legalább három ismétlődéssel jellemezhető mintázatokat (pl. bal, jobb, jobb, bal) azonosítottunk mindkét referenciakeretben Apriori módszerrel. Az így talált mintázatok valódiságát először Monte Carlo szimulációval igazoltuk, majd a stratégiahasználatot kevert hatás modellek segítségével elemeztük tovább. Az elemzés megmutatta, hogy ugyan a feladat dominánsan allocentrikus referenciakeretre támaszkodik, de a legtöbb résztvevőnél gyakori egocentrikus váltás is megfigyelhető. A kifejlesztett eljárás kiterjeszthető és egyszerűen használható más feladatokban, és kettőnél több kandidáns stratégia felderítésénél is.
Kulcsszavak: téri tájékozódás, referenciakeret, stratégia, mintázatkeresés

Versengés és kockázatvállalás fiatal és idős korban

TE19_EA23

Fülöp Márta[1,2], Ivaskevics Krisztián[1,3]
[1] MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet
[2] ELTE PPK
[3] Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Az egyre több idős állampolgár, a növekvő várható élettartam felveti annak a kérdését, hogy miként változik idős korban a versengés és a kockázatvállalás. Hosszú ideig az a nézet uralkodott, - amelyet empirikus vizsgálatokban nem követtek le, annyira magától értetődőnek tekintették, - hogy idős korban már nincs jelen versengési késztetés és nem adódnak olyan helyzetek, amelyekben kockázatot kellene idős személyeknek vállalniuk. Az ezzel kapcsolatos paradigmaváltás, amely a hangsúlyt nem az öregkori visszahúzódásra, hanem a sikeres öregedésre és aktív öregkorra helyezi, kifejezetten épít az öregkori motiváció megtartására és adott esetben kockázati döntésekre a versenyen alapuló piacgazdaságban. Az igen kevés korábbi vizsgálat (pl. Fülöp, 2006) feltárta, hogy a

versengési motiváció az idős korúak egy részénél csökken, de a versengés mint motiváló tényező jelen van a mindennapi társas kapcsolatokban. A jelen vizsgálatban 214 idős (átlagéletkor 70 év) és 152 fiatal (átlagéletkor 23 év) vett részt. A versengő magatartás mérésére a Versengési Attitűd Skálát (Orosz, Fülöp, Büki, Rózsa, 2015), a kockázatvállalás mérésére a Kockázat Orientáció Kérdőívet (Rohrmann, 2002), a pénzügyi kockázat vállalásának mérésére a Tíz Dilemma kérdőívet (Faragó, Kiss, Boros, 2008) használtuk. Az eredmények azt mutatták, hogy a versengés egyetlen válfajában és csak a férfiak esetében mutatkozott különbség a versengő attitűdben a fiatalabbak és idősebbek között. A fiatal férfiak hiperversengőbbek, mint az idősek és a nők. Időskorban nem volt nemi különbség a hiperversengésben. A nők (idősek és fiatalok egyaránt) versengés kerülőbbek, mint a férfiak és az idős és fiatal nőkre jellemző versengéskerülés nem különbözik. A kockázatvállalás terén több volt az életkori eltérés. A fiatalokat nagyobb kockázatkeresés és kisebb óvatosság jellemzi és a fiatal férfiak kockázatkeresőbbek, mint a fiatal nők, míg az időseknél nincs ilyen nemi különbség. A kockázatkeresés mind az idősebbek, mind a fiatalabbak között pozitív összefüggést mutatott versengéssel (mind a hiper mind az önfejlesztő versengéssel), míg a versengéskerülés nagyobb kockázatkerüléssel is járt együtt.

Kulcsszavak: versengés, kockázatvállalás, életkori különbségek, idős kor

Tematikus poszterműhelyek

Kreativitás

PM1

Szervező: **Jeney Ágnes** - ELTE
Fülöp Réka Beáta - Babes-Bólyai Tudományegyetem
Vitavezető: **Fáy Nóra** - Szegedi Tudományegyetem

A kreativitás mérésnek a világon széles körben elterjedt eszköze a TTCT (Torrance Test of Creative Thinking). Ez Magyarországon a Barkóczi-Klein féle négyelemű kreativitás teszt formájában hozzáférhető, melyhez 1981-ben készített magyar standardot Zétényi Tamás. 2010-ben indult útjára az a kutatás sorozat, mely a magyar kreativitás mérés megújítását tűzte ki célul, hogy a magyar oktatást, tehetséggondozást és a felnőtt fejlesztést szolgálhassa. A kutatás jelenleg három szálon fut.
1. A Barkóczi-Klein féle négyelemű kreativitás teszt 3838 fővel felvett országos, de nem reprezentatív mintáját többféle kiértékelésnek alávetve, keressük az eredmények matematikai (korreláció, faktoranalízis…) áttekintésével és tesztelésével a kiértékelés optimális megújítását. (lásd első poszter)
2. Az országos mintán felvett eredmények oktatási módszerek (állami, alternatív, egyházi) szerinti kiértékelése (lásd második poszter)
3. A kreativitás fejlesztés longitudinális vizsgálata a TTCT 1984-ben megújított, 2006. évi változatával. (lásd harmadik poszter)
A kutatás jelenlegi stádiumában mutatkozó eredmények alapján kiemelkedett, hogy a gyerekekkel foglalkozó felnőttek kreativitása meghatározó szerepet kapott, így annak mérhetősége mellett fejleszthetősége is fókuszunkba került.
Kulcsszavak: Kreativitás mérés, kreativitás fejlesztés, TTCT, Barkóczi-Klein, oktatás

A kreativitás mérés kiértékelésének megújítása

Fáy Nóra - Szegedi Tudományegyetem

CÉL: A kreativitás kutatás pszichometriájának vizsgálata és megújítása. Ehhez a Barkóczi-Klein féle négyelemű kreativitás teszt szolgál alapul, melynek 1981. évi standardjához képest történő aktualizálása és pszichometriai szempontok szerinti fejlesztése eddig hazánkban elmaradt a témában megmutatkozó külföldi aktivitáshoz képest. A TTCT eredeti amerikai verziója 1984-ben kiértékelését tekintve radikális változáson ment keresztül. A magyarországi verzió még őrzi a régi kiértékelés hibáit, melyek közül említésre méltóak a következők:
- elsősorban a divergens gondolkodást méri,
- a kiértékelést végző személyes döntésein alapuló szubjektivitás,
- nagyon erősen térbeli és időbeli kultúrális függés,

- a faktorok közti szoros együttjárás.
A kutatás keretében többféle új kiértékelési faktor korrelációjával, illetve faktoranalízisével keresem a kreativitás mérés optimalizálását mind mérhető változóira, mind azok kiértékelésére nézve. MÓDSZEREK: A 2010 és 2015 között felvett 3838 fős mintán a kreativitásban ismert faktorok matematikai definícióját módosítottam, hogy azok egymással való magas korrelációját csökkentsem. A módosított faktorok között korrelációs számításokkal és két dimenziós kreativitást feltételező faktoranalízis segítségével keresem a minimális, de még megfelelő számú mérendő változót. EREDMÉNYEK: 2016 áprilisára eredményeim révén várhatóan kialakítható egy megbízható, érvényes, hozzáférhető, aktualitását megőrző és könnyen kiértékelhető kreativitás mérőeszközjavaslatom, mely különös figyelmet szentel arra, hogy divergens gondolkodás mellett a kreatív produktum mérésére is alkalmassá váljon.
Kulcsszavak: pszichometria, kreativitás mérés, faktoranalízis, Barkóczi-Klein

Oktatás és kreativitás

Fáy Nóra[1], Jeney Ágnes[2]
[1] Szegedi Tudományegyetem
[2] ELTE

CÉL: Az oktatás kreativitásra gyakorolt hatásának vizsgálata. Ezen belül az állami-, az alternatív (Waldorf, Rogers, Meixner, egyéb) oktatási módszerek és az egyházi (református) iskolák szemléletének és a tanárok kreativitásának vizsgálatára terjed ki a kutatás. Ennek keretében a Barkóczi-Klein féle négyelemű kreativitás teszt általunk módosított kiértékelésével létrejövő „összkreat" mutató statisztikai összehasonlításaival dolgoztunk. MÓDSZEREK: 2010. és 2015 között, hatodiktól tizenharmadik osztályba járó tanulókkal és tanáraikkal (3838 fő) felvett országos mintán a saját fejlesztésű „összkreat" mutatót az oktatási típusok szerint korosztályonként vizsgáltuk, valamint a végzős évfolyamok tanulói (7-8. és 11-13. osztályos tanulók) és tanáraik összefüggésében. EREDMÉNYEK: A Waldorf és egyéb alternatív oktatási módszerekkel tanulók „összkreat" mutatója nem különbözött egymástól és az állami oktatásban résztvevők eredményeitől. Az egyházi általános iskolák tanulóinak (6-7-8. osztály) összeredménye szignifikánsan magasabb lett az államihoz képest, mely előny az középiskolások esetében már nem kimutatható, a tanári karok viszonylatában pedig megfordult az állami iskolák javára. Kutatásunkban a tanulók és a hozzájuk tartozó tanári karok „összkreat" mutatóinak korrelációja mutatkozott a legerőteljesebb összefüggésnek. Ennek fényében a felnőtt kreativitás fejleszthetőségének fontosságát kiemelkedőnek tartjuk.
Kulcsszavak: Kreativitás mérés, oktatási módszerek, Barkóczi-Klein

A kreativitás fejlesztése

Fáy Nóra[1], Jeney Ágnes[2], Fülöp Réka Beáta[3]
[1] Szegedi Tudományegyetem
[2] ELTE
[3] Babes-Bólyai Tudományegyetem

CÉL: A külföldön széles körben elterjedt és bevált, longitudinális mérésre módot adó TTCT 2006-os verziójával keressük a kreativitás-fejlesztés lehetőségeit korcsoportonként és különböző módszertanokat vizsgálva. MÓDSZEREK: A TTCT Torrance által 1984-ben megújított, 2006. évi verziójának figurális-TTCT magyarra fordított A és B tesztlapjaival végzünk fejlesztés előtt és után mérést, mely ingeranyagában részben, kiértékelési mechanizmusában pedig teljesen eltér a Barkóczi-Klein féle négyelemű kreativitás teszttől. Többféle fejlesztési módszert vizsgálunk, illetve hasonlítunk össze egymással:
1. Agyfélteke aktiváló és összehangoló mozgásos feladatok (finommotorika, keresztirányú nagymozgások)
2. Aktív és passzív relaxációs feladatok (mandala festés és ellazító szuggessziók)
3. Kombinált módszerben mozgásos, relaxációs és tanulási hatékonyságot fejlesztő feladatok
4. Gyermekpszichodráma
5. Művészetterápiák (tánc, alkotás, zene…)
A módszereket általános iskolákban az ötödik-hatodik-hetedik osztályos korcsoportban alkalmazzuk két hónapos, heti rendszerességű fejlesztés keretében. A mozgásos módszer használatánál a fenti korcsoport mellett első és nyolcadik osztályos tanulókat is bevontunk a kutatásba a különböző fejlődési korszakokban lévő gyerekek fejleszthetőségének vizsgálatára.
EREDMÉNYEK: 2016 áprilisára várjuk arra vonatkozó eredményeinket, hogy melyik módszer, illetve korcsoport emelkedik ki a gyermekek kreativitásának fejlesztésében.
Kulcsszavak: Kreativitás fejlesztés, figurális-TTCT, Torrance Test of Creative Thinking, longitudinális, agyfélteke összehangolás, relaxáció, gyermekpszichodráma, művészetterápia

Feszültség, aktivitás, relaxáció és egymásra hangolódás: Interakciós szemléletű kutatások új eredményei

PM2

Szervező: **Költő András** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet;
Nemzeti Egészségfejlesztési Intézet
Vitavezető: **Jakubovits Edit** - SE ETK Alapozó Egészségtudományi Intézet

A hipnózist még ma is sokan kizárólag a hipnotizált személyben létrejövő, „minden-vagy-semmi" típusú, a viselkedés megváltozásával leírható relaxált állapotnak tartják. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Hipnóziskutató Laboratóriumában az 1980-as évek óta végzett interakciós szemléletű vizsgálatokból azonban egyértelműen kiderült, hogy ez a vélekedés több szempontból is téves. A hipnózis több dimenziós módosult tudatállapot, amelyben a kívülről megfigyelhető viselkedés mellett a hipnotizált személy által átélt élmények és pszichofiziológiai folyamatok is jelentősen megváltoznak a mindennapi éber állapothoz képest. A hipnotikus állapotot nem csak hagyományos relaxációs módszerrel, de aktivitás-fokozással is létre lehet hozni. S végül a hipnózis nem csak a hipnotizált személyre, de a hipnotizőrre is hatással van. A hipnózis szociál-pszichobiológiai modellje ezt az állapotot a két résztvevő kölcsönös egymásra hatásából vezeti le, s a hipnózist olyan folyamatnak tekinti, amely a hipnotizált személyre és a hipnotizőrre nézve is adaptív változásokat okoz. Az adaptivitás kulcsa a résztvevők egymásra hangolódása. Posztereinken a Hipnóziskutató Laboratóriumban folyó aktuális kutatások néhány eredményét mutatjuk be. Költő András és Bányai Éva azt vizsgálja, hogy a szülői nevelésre vonatkozó emlékek (elsősorban a szülő hideg-büntető viselkedése) és a hipnózis kapcsolati- és élménydimenziója között van-e összefüggés, s hogy ezt a kapcsolatot befolyásolja-e az alexitímiás érzelemfeldolgozás. Eredményeik arra utalnak, hogy a hipnotikus fogékonyság „problematikus" vetületeit befolyásolja az érzelemfeldolgozás nehézsége. A következő három poszter eredményei azonban indirekt módon utalnak a módosult tudatállapotok jótékony, korrektív hatásaira. Józsa Emese és Kosztolnik Lili a jóga és a hipnózis alatt átélt tudati módosulás fenomenológiai jellemzőit hasonlítja össze. Kasos Enikő és Varga Katalin bemutatja, hogy a szülői stílusra vonatkozó emlékek, az aktív-éber hipnózisban részt vevő hipnotizált személy és a hipnotizőr által átélt harmónia és a két személy oxitocin-szintjében hipnózis alatt bekövetkező elmozdulás hogyan függenek össze. Kasos Krisztián és Varga Katalin, ugyanezt a vizsgálati elrendezést alkalmazva, a hipnotizált személy és a hipnotizőr bőrvezetéses válaszát vizsgálta. Várakozásuk szerint hipnózisban, kiugró hangingerek hatására az erősen hipnábilis személyeknél nagyobb változás mérhető a bőrellenállásban, mint a gyengén fogékonyaknál. Eredményeink arra utalnak, hogy a hipnózisban átélt feszültség részben a negatív szülői emlékeknek és az érzelemfeldolgozás nehézségének tulajdonítható. Azonban mind az ellazulással járó módosult tudatállapotok (pl. a relaxációs hipnózis és a jóga), mind az aktivitás-fokozással járó helyzetek (pl. aktív-éber hipnózis) rendelkeznek olyan tulajdonságokkal, amelyeknek korrektív, gyógyító hatása lehet. Úgy tűnik, ezt a jótékony hatást a belső testi-lelki harmónia, illetve a kapcsolati összehangolódás közvetíti.

Kulcsszavak: hipnózis, hipnotikus fogékonyság, módosult tudatállapot, kapcsolat, egymásra hangolódás

„Múlt és jelen összeér" – Az alexitímia mediációs hatása a felidézett szülői nevelési stílus és a hipnózisban átélt negatív érzelmek közötti kapcsolatra

Költő András[1,2], Bányai Éva[1]

[1] ELTE PPK Pszichológiai Intézet Affektív Pszichológia Tanszék

[2] Nemzeti Egészségfejlesztési Intézet

Bevezető: Szakirodalmi eredmények és saját korábbi megfigyeléseink is alátámasztják, hogy bizonyos szülői nevelési stílusok az átlagosnál magasabb felnőttkori hipnotikus fogékonysággal járnak együtt. A korábbi kutatásokban a hipnotikus válasznak azonban csak a viselkedéses jellemzőit vizsgálták. Jelen vizsgálatunk célja az volt, hogy feltárjuk: a szülők büntető, elutasító és szeretetteljes viselkedésére vonatkozó emlékek összefüggenek-e a felnőttkori hipnotikus válasz érzelmi (a hipnotizőr iránt érzett archaikus bevonódás) és élménybeli (módosult tudatállapot) dimenzióival. Vizsgáltuk azt is, hogy az összefüggést mediálja-e az érzelemfeldolgozás zavara, az alexitímia. Hipotézisünk az volt, hogy a hideg-büntető szülői viselkedés a hipnotizőrrel kapcsolatos negatív érzésekkel és a hipnotikus helyzetben átélt kellemetlen élményekkel jár együtt, de ezt a kapcsolatot részben vagy teljesen mediálja az alexitímia. Minta és módszer: Fiatal felnőttekből és egyetemistákból (N = 230), sine morbo mintán végeztük el az elemzést. A vizsgálati személyek szülői nevelési stílusra vonatkozó emlékeit az Emlékeim a Szülői Nevelésről (EMBU) kérdőívvel, érzelemfeldolgozási képességüket a Torontói Alexitímia Skála húsz tételes változatával (TAS-20) vizsgáltuk. A személyek standard csoporthipnózison vettek részt. A hipnotizőr iránti érzelmeiket az Archaikus Bevonódási Skálával (ABS), a tudat módosulásával kapcsolatos élményeiket a Tudat Fenomenológiája Kérdőívvel (PCI) mértük. A három konstruktum közötti kapcsolatot mediációs elemzéssel teszteltük. Eredmények: Mind az anyák, mind az apák büntető viselkedése szignifikáns kapcsolatban állt a negatív archaikus bevonódással, a hipnotizőr rosszallásától való félelemmel és a hipnózisbeli negatív élményekkel. A kapcsolatot azonban részben vagy teljesen mediálta a TAS-20 Nehézség az érzelmek azonosításában alskálán elért pontszám. Következtetések: Eredményeink alátámasztják, hogy a szülők büntető viselkedése összefügg a felnőttkori „problematikus" hipnózis iránti fogékonysággal. Ezt az összefüggést azonban befolyásolja, hogy a gyakran büntetett szülők gyermekei felnőttkorban nehezebben dolgozzák fel érzelmeiket, az alexitímiás személyek pedig jobban szoronganak hipnózis során. Úgy tűnik, a gyakran büntetett szülők gyermekeinek a hipnózis nagyobb teljesítményszorongást okoz, s érzelmi képességeiket nem tudják felhasználni a stressz csökkentésére. Ezek az eredmények felhívják rá a figyelmet, hogy pszichoterápiás helyzetben, az intervenciók megtervezése előtt fontos a kliens szülőkre vonatkozó emlékeinek és alexitímia-szintjének vizsgálata. A hipnoterápia mind a negatív kapcsolati emlékek, mind az elégtelen érzelmi feldolgozás korrekciójára lehetőséget ad.

Kulcsszavak: szülői nevelési stílus, alexitímia, hipnózis iránti fogékonyság, archaikus bevonódás, pszichoterápia

Relaxációs hipnózis és jóga során átélt szubjektív élmények összehasonlítása

Józsa Emese[1], Kosztolnik Lili[1]
[1] ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Kutatásunk a jóga és a relaxációs hipnózis alatt átélt szubjektív élmények módosulását veti össze éber kontrollhelyzettel. A tudatállapot fenomenológiai jellemzéséhez a PCI kérdőív (Phenomenology of Consciousness Inventory, Pekala, Steinberg, Kumar, 1986) magyar változatát alkalmaztuk, ami 12 fő- és 14 aldimenziót mér: Módosult élmény (aldimenziói: Testkép, Időérzék, Percepció, Jelentés); Pozitív érzelmek (aldimenziói: Öröm, Szexuális Izgalom, Szeretet); Negatív érzelmek (aldimenziói: Harag, Szomorúság, Félelem); Figyelem (aldimenziói: Irányultsága, Koncentráltsága); Képzelet (aldimenziói: Mennyisége, Élénksége); Öntudat; Módosult tudatállapot; Arousal; Racionalitás; Akarati kontroll; Emlékezet; Belső monológ. A kutatásban 70 jógázó (8 férfi és 62 nő) vett részt, akik retrospektív módon, legutóbbi jóga-élményükre visszagondolva töltötték ki a PCI kérdőívet. Ennek a mintának az adatait vetettük össze korban és nemben illesztett, éber tudatállapotban lévő kontrollcsoporttal, illetve egyéni relaxációs hipnózist átélő mintával (62 fő, a nemek aránya egyenlő). A vizsgálat exploratív jellegű, a jóga és a hipnózis éber állapothoz viszonyított tudatállapot módosító hatását vizsgálja és hasonlítja össze az éber tudatállapottal. Eredményeink szerint mind a hipnózis, mind a jóga esetében a PCI legtöbb fő- és aldimenziójában szignifikáns eltérés tapasztalható az éber tudatállapothoz képest. A jóga során intenzívebb a módosult élmény (a testkép és a jelentés erőteljesebb módosulásának köszönhetően, a percepció hipnózis során változik többet) és a pozitív érzelmek átélése. Hipnózisban pedig jelentősebben nő a képzelet mennyisége és élénksége, viszont csökken az akarati kontroll.

Kulcsszavak: jóga, hipnózis, módosult tudatállapot, élmény

Kezdeti eredmények: Az oxitocinszint változása aktív-éber hipnózisban

Kasos Enikő[1], Józsa Emese[1], Kekecs Zoltán[2], Kasos Krisztián[1], Varga Katalin[1]
[1] ELTE PPK Pszichológiai Intézet
[2] Baylor University, Department of Psychology and Neuroscience

Az oxitocin működésének felderítésére az utóbbi években több tudományágban számtalan kutatást végeztek. Az oxitocin hormon és neurotranszmitter egyben, mely szerepet játszik a stressz-megküzdésben, a perinatális folyamatokban, az utódgondozásban, és hatást gyakorol az immunrendszerre is. Számos elmélet feltételezi, hogy az oxitocin közreműködhet a pszichoterápiás folyamatban, és többek között a hipnoterápia által előidézett javulás egyik háttérmechnizmusa is lehet. Jelen kutatás célja az egészséges felnőtt nők oxitocinszintjében bekövetkező változások vizsgálata standardizált aktív-éber hipnózis során, laboratóriumi körulmények között. Tizenhat résztvevőt négy hipnotizőr

segítségével vizsgálunk, minden hipnotizőr két magas és két alancsony hipnábilitású alanyt hipnotizál. Mind az alany, mind a hipnotizőr nyálmintát ad az ülés előtt és után. A résztvevők hipnózisbeli élményeit és érzelmeit az Archaikus Bevonódási Skálával (ABS), a Tudat Fenomenológiája Kérdőívvel (PCI), valamint a Diádikus Interakciós Harmónia (DIH) kérdőível vizsgáltuk. A résztvevők hipnózis előtti és utáni szorongásának mérésére a Vonás- és Állapotszorongás Skálát (STAI) alkalmaztuk. A résztvevők szülőkkel kapcsolatos emlékeit az Emlékeim a Szülői Nevelésről (EMBU) kérdőívvel vizsgáltuk. A kutatásban használt aktív-éber hipnózis standardizált, a Stanford Hipnotikus Fogékonyság Skála aktív-éber hipnózisra adaptált változatát követi. Azt vizsgáltuk, hogy az oxitocinszint változása milyen kapcsolatban van a hipnotikus fogékonysággal, illetve az alany és a hipnotizőr papír-ceruza tesztek segítségével mért szubjektív kapcsolatélményével. Egy korábbi kutatás nem talált összefüggést a relaxációs hipnózis által kiváltott oxitocinszint-változás és a hipnotikus fogékonyság között, viszont az oxitocin szintjében mért elmozdulás együttjárt a kapcsolati tapasztalatokkal. Az alany által a hipnotizőrrel érzékelt szubjektív összhang pozitívan korrelált az alany oxitocinszintjében bekövetkező változással, míg a hipnotizőr oxitocinszintje akkor emelkedett, ha az alanynak kevesbé meleg emlékei voltak a szüleivel való kapcsolatáról. Emelett azok az alanyok, akik harmonikusabb szülői kapcsolat emlékeiről számoltak be, jobbnak ítélték az terapeutával kialakult összhangot is. Az aktív-éber hipnózis során is hasonló eredményeket várunk, mint a relaxicós hipnózisban, ami alátámasztaná azt a feltételezést, hogy az indukció és az interakcós keret befolyásolja az elért pszichofiziológiai változásokat.

A kutatást részben az Országos Tudományos Kutatási Alapprogram K109187. és K100845. számú pályázata támogatta.

Kulcsszavak: oxitocin, aktív-éber hipnózis, szubjektív élmények

Kezdeti eredmények: Az aktív éber hipnózis szimpatikus idegrendszeri hatásai

Kasos Krisztián[1], Kekecs Zoltán[2], Kasos Enikő[1], Székely Anna[1], Varga Katalin[1]

[1] ELTE PPK Pszichológiai Intézet

[2] Baylor University, Department of Psychology and Neuroscience

Laboratóriumunk korábbi kutatásai arra utalnak, hogy a hipnózis együttjár bizonyos vegeatatív idegrendszeri változásokkal, specifikusan csökkent szimpatikus arousal-szinttel. A hipnózis a figyelem beszűkülésével és a perifériás figyelem gyengülésével jár. A figyelem szelektív, a hipnotikus indukcióra való fókuszálásának a képessége éppen ezért erősen befolyásolja a hipnózis sikerét. Ezért a figyelemi folyamatok vizsgálata kiemelkedő jelentőséggel bír, és – relaxációs hipnózist alkalmazó kísérleti elrendezésben – rendkívül széles körben kutatott jelenség. Az aktív-éber hipnózis egyre nagyobb teret nyer a gyógyításban. Emiatt fontosnak tartjuk annak vizsgálatát, hogy a relaxácós hipnózis során a szimpatikus idegrendszerben és a figyelemi folyamatokban történő válaszok általánosíthatóak-e az aktív-éber hipnózisra is. A bőrvezetési szint és a külső ingerekre adott bőrvezetőses válaszok mérése nem invazív módon, de viszonylag pon-

tosan leképezi a szimpatikus idegrendszerben és a figyelmi folyamatokban lezajló változásokat. Jelen kutatásban huszonnyolc résztvevő közreműködésével laboratoriumi körülmények között standardizált aktív-éber hipnózist végeztünk. A hipnózisok során regisztráltuk a bőr vezetőképességét. A tizennégy alacsony és tizennégy magas hipnábilitású alany véletlenszerű kiegyenlített sorrendben hipnózis-, illetve éber kontrollfeltételben vett részt. A kontrollhelyzetben hipnotikus indukció és dehipnózis helyett zenét hallgattak a résztvevők, de ugyanazokat a tesztszuggesztiókat kapták, mint a hipnózis helyzetben. Ezen felül a hipnotikus indukciót követően véletlenszerűen vagy a külső ingerek beengedésére vagy azok kizárására irányuló szuggesztiókat kaptak a résztvevők. Függetlenül a kisérleti helyzettől, minden alanynál három blokk hanginger-sort exponáltunk, indukció előtt, indukció után és a deindukció után. Minden hanginger-sor auditoros oddball paradigma szerint tizennégy hangingerből állt, amiből kettő a többitől eltérő, deviáns inger volt. Várakozásunk szerint eredményeink tükrözni fogják azokat az eredményeket, amelyeket a relaxációs hipnózis során megfigyeltünk. Az erősen hipnábilis alanyoknál alacsonyabb bőrvezetési szintet várunk hipnózisban, mint a kontrollhelyzetben. Az alacsony hipnábilitásúaknál nem várunk szignifikáns különbséget a hipnózis- és a kontrollhelyzet között. Ezen felül azt várjuk, hogy magas hipnábilitásúaknál a hangingerekre adott bőrellenállási válaszok kissebbek lesznek, mint alacsony hipnábilitásúaknál. A kutatást részben az Országos Tudományos Kutatási Alapprogram K109187. és K100845.számú pályazata támogatta.
Kulcsszavak: aktív-éber hipnózis, bőrvezetés, figyelem

RÉGI, ÚJ ÉS RETRÓ: Az Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása kutatás új adatai, témái és módszertani fejlesztései

PM3

Szervező: **Költő András** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet;
Nemzeti Egészségfejlesztési Intézet
Vitavezető: **Kökönyei Gyöngyi** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A serdülőkor pszichológiai feladata a saját (felnőtt) énkép, identitás megteremtése. A gyermek- és felnőttkor közötti átmenet lelki és fizikai értelemben is megterhelő, sérülékeny életszakasz. Ezért a serdülők pszichoszociális egészségének és az azt befolyásoló tényezőknek a vizsgálata fontos interdiszciplináris feladat. A 11–15 (és hazánkban a 17) éves korosztály egészségét több, nagy volumenű nemzetközi kutatásban is vizsgálják: ezek közül a részt vevő országok száma és a vizsgált területük sokfélesége alapján is az Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása (Health Behaviour in School-aged Children, HBSC) az egyik legfontosabb. Hazánk 1985 óta vesz részt a kutatásban, amely négy éves adatfelvételi ciklusokban zajlik. Poszterműhelyünkön bemutatjuk a HBSC kutatást, majd a legutóbbi, 2013/14-es tanévben elvégzett vizsgálat eredményeiből adunk ízelítőt. Elsősorban a kutatás újdonságait: az eddig nem vagy hosszabb ideje

nem vizsgált témákat, összefüggéseket, és az elmúlt években végzett módszertani fejlesztéseket szeretnénk ismertetni. A kutatásban – nemzetközi szinten – több mint 200 000 fiatal adatai szerepelnek. Egy ekkora volumenű kutatásban problémát jelent, hogy a serdülők életmódjában bekövetkező, sokszor gyorsan lezajló változásokkal a vizsgálat „lépést tudjon tartani". Mind a nemzetközi, mind a hazai kutatócsoport elkötelezett amellett, hogy beemelje a kutatásba azokat a jelenségeket, amelyek befolyásolhatják a fiatalok testi-lelki egészségét. Az első poszteren Költő András és munkatársai a HBSC vizsgálat módszertanát, szakaszait, a 2013/14-es adatfelvételben adatgyűjtés során alkalmazott kérdőívet és a minta jellemzőit mutatják be. Várnai Dóra és munkatársai a kortársbántalmazás hagyományos és online formáinak gyakoriságát, valamint az országos adatfelvételt kiegészítő validációs kutatás eredményeit ismertetik. Arnold Petra és munkatársai azt vizsgálják, hogy az eltérő szocializációs színterek – a család és a kortársak – milyen szerepet játszanak a fiatalok szerhasználatában. Végül a negyedik poszteren Németh Ágnes és munkatársai a serdülők képernyőhasználati szokásai, alvásideje és szubjektív jólléte közötti összefüggéseket elemzik. Tehát a bemutatott posztereken a HBSC „régi, új és retró" témái is helyet kapnak. A HBSC a magyar serdülők egészségére vonatkozó adatok gazdag forrása. Ajánljuk a poszterműhelyt minden kollégának, aki iskoláskorú kliensekkel foglalkozik, vagy érdekli a serdülőkori egészség interdiszciplináris megközelítése.

Kulcsszavak: Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása (HBSC) kutatás, serdülők

Az Iskoláskorú Gyermekek Egészségmagatartása (HBSC) kutatás bemutatása

Költő András[1,2], Zsiros Emese[1], Arnold Petra[1], Várnai Dóra[1,2], Örkényi Ágota[2], Németh Ágnes[1]

[1] Nemzeti Egészségfejlesztési Intézet

[2] ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Bevezető: A HBSC interdiszciplináris vizsgálat, amelyben a legutóbbi, 2013/2014 tanévi adatfelvételkor 44 ország vesz részt. A kutatás a 11–15 (és hazánkban a 17) éves korosztály kockázati- (pl. dohányzás, alkohol- és drogfogyasztás, ülő életmód) és egészségviselkedését (pl. testmozgás, zöldség- és gyümölcsfogyasztás) a pszichoszociális háttértényezők összefüggéseiben tanulmányozza. Ez utóbbiak közé tartoznak a családi- és kortárskapcsolatok, a fiatal iskolai környezete, társas pozíciója, hangulata, élettel való elégedettsége; a család szocioökonómiai helyzete, a fiatalt érő társas hatások (pl. szerelem, kortársbántalmazás). Minta és módszer: A mintát az országos reprezentativitás érdekében a közoktatási statisztikák alapján, specifikus szempontok szerinti rétegzéssel alakítottuk ki. A tervezett mintanagyság az 5., 7., 9. és 11. évfolyamos tanulók körében évfolyamonként rendszerint 2000 fő; az itt bemutatott legutóbbi felmérés végleges mintájában 6153 tanuló adatai szerepelnek. Az epidemiológiai kutatást kérdőívvel végezzük. A mérőeszközt a nemzetközi kutatócsoport dolgozza ki, de a minden országban egységesen feltett kérdések mellett az egyes nemzeti kutatócsoportok kiegészíthetik szabadon

választható – de standard módon alkalmazott – kérdéscsomagokkal, illetve az adott kutatócsoport által választott, a helyi sajátosságokhoz illeszkedő kérdésekkel. A 2013/14-ben elvégzett hazai vizsgálat során a választható kérdéscsomagokból többek között az alvási szokásokra, krónikus betegségekre, testképre, romantikus tapasztalatokra vonatkozó kérdéseket alkalmaztunk. Hazai fejlesztésű kérdésekkel vizsgáltuk többek között a fiatalok depresszív tüneteit és önértékelését. A vizsgálat menete: Az országosan reprezentatív, 5., 7., 9. és 11. osztályos tanulók bevonásával végzett kutatás négy éves ciklusokban zajlik. A kérdőív aktualizálását, kiegészítését követően az egyes országok kutatócsoportja lefordítja és egy elővizsgálatban kipróbálja a kérdőívet, valamint elindítja az etikai engedélyeztetést. Ezután következik a minta kialakítása, a kiválasztott iskolákkal való kapcsolatfelvétel. Maga a kutatás kiképzett kérdezőbiztosok részvételével zajlik. Az adatok rögzítése, tisztítása és ellenőrzése után következik az adatelemzés. Az országos szintű, leíró adatokból a kutatócsoport nemzeti jelentést ad közre. Emellett a kutatók számos fórumon közzéteszik az adatokat, a kutatás eredményeit beépítik az egészségfejlesztő tevékenységbe, és szakmapolitikai ajánlásokat fogalmaznak meg a fiatalok egészségének fejlesztéséhez. A kutatás „körforgás"-jellege és a fiatalokkal való párbeszéd biztosítja, hogy a HBSC több mint 30 éves története során a serdülők egészségével kapcsolatos egyik leginnovatívabb kutatás maradt. Poszterünkön a HBSC-vel kapcsolatos alapvető információk mellett a vizsgálat munkafázisait és az azok során keletkező „kimeneti" információk fajtáit mutatjuk be.

Kulcsszavak: Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása (HBSC) kutatás, serdülők

HBSC-eredmények a kortársbántalmazás és online bántalmazás témakörben, valamint az eredmények kiegészítése egy validációs vizsgálat tanulságai alapján

Várnai Dóra[1,2], Örkényi Ágota[2], Zsiros Emese[1], Költő András[1,2]

[1]Nemzeti Egészségfejlesztési Intézet

[2] ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Bevezető: A kortársbántalmazás (bullying) egy másik, hasonló korú kortárs személy feletti agresszív hatalomgyakorlás, amely szándékos, ismétlődik, valamint az elkövető és az áldozat közötti egyenlőtlen erőviszony jellemzi. Átfed az online bántalmazással (az internet vagy más digitális technológiák használata mások zaklatására). A bántalmazás nemcsak az elkövető és az áldozat számára jár hosszú távú negatív következményekkel, hanem az osztályközösséget, az iskola légkörét is kedvezőtlenül érinti. A poszteren bemutatjuk a legutóbbi felmérés hagyományos és cyberbullying prevalenciáit, a segítségkérő tanulók hányadát. Majd ismertetjük a kérdőívben szereplő kérdések tartalmi tisztázására végzett validációs vizsgálat főbb tapasztalatait. Minta és módszer: A HBSC kutatásban öt kérdést tettünk fel a bántalmazásra vonatkozóan. Az országos felmérést egy fókuszcsoportos validációs vizsgálattal egészítettük ki. Ebben 5., 7. és 9. évfolyamos tanulók vettek részt (110 fő). A validációs vizsgálat részeként szógyűjtéseket végeztek, illetve félig strukturált interjú kérdéseire válaszoltak. Eredmények: A kortársbántal-

mazás tekintetében az elkövetők aránya 12,2%, az áldozatoké 14,2 %, az elkövető-áldozaté 10%, míg a tanulók közel kétharmada közvetlenül nem érintett. A cyberbullying különböző formáit tekintve a tanulók 11,7%-a kapott bántó üzenetet, 5%-áról beleegyezése nélkül osztottak meg kínos képet az interneten, további 5%-t mindkét módon zaklatták társaik. A tanulók közel 6%-mindkét módon (hagyományosan és online módszerekkel), sőt 2%-át a cyberbullying mindhárom változatával zaklatták társai: vagyis osztottak meg róla kínos fényképet, írtak neki zaklató üzenetet és bántalmazták az iskolában is. A hagyományos bántalmazás szignifikánsan nagyobb arányban fordul elő, mint az online zaklatás. A cyberbullying általunk vizsgált formái közül a zaklató üzenet írása az elterjedtebb. Online bántalmazás esetén a diákok 9,5%-a nem kért segítséget. A segítséghez fordulók leggyakrabban a szüleiknek vagy más rokonuknak (14%), továbbá osztálytársuknak (12,4%) és tanáruknak (4,8%) szóltak. A validációs vizsgálat szerint a diákok többsége tisztában van a bántalmazás jelenségével, meg tudja azt különböztetni az egyenlő erőviszonyok mellett zajló egyéb agresszív konfliktusoktól. Megítélésük szerint nem a gyakoriság, hanem a súlyosság a bántalmazás lényegesebb kritériuma. Következtetések: A kortársbántalmazás és az online bántalmazás az agresszió eltérő – de egymással átfedő – megnyilvánulásai. Adataink alapján az erőszak a kamaszok legalább 38%-át közvetlenül is érinti, ugyanakkor kevesen fordulnak segítségért felnőttekhez, kortársakhoz. Hazánkban óvodáskortól középiskoláskorig rendelkezésre állnak a bullying megelőzésének jó gyakorlatai, fontos lenne ezek szélesebb körben való elterjesztése. Módszertani szempontból érdemes a bántalmazás gyakorisága mellett a súlyosságot is vizsgálni, és kérdőívekbe a diákok által használt kifejezéseket beépíteni.
Kulcsszavak: serdülők, kortársbántalmazás, bullying, cyberbullying

Kortársak és család – a szocializációs színterek szerepe serdülőkorú fiatalok szerhasználatában

Arnold Petra[1], Örkényi Ágota[2], Költő András[1,2], Zsiros Emese[1]
[1] Nemzeti Egészségfejlesztési Intézet
[2] ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Bevezető: A serdülőkori pszichoaktív szerhasználat rizikó- és védőfaktorainak feltárásánál fontos a különböző szocializációs színterek vizsgálata, különös tekintettel a kortársakra és a családra. Számos kutatás rámutatott arra, hogy a serdülők szerhasználatára jelentős hatással van a kortársak szerfogyasztása, valamint a családi háttér és a szülőkkel való kapcsolat. Az autokratikus, illetve a túlságosan engedékeny nevelés; a nem megfelelő szülői gondoskodás, az inkonzisztens nevelési elvek; a családi melegség hiánya, a szegényes kommunikáció, a gyenge szülői kontroll és a csonka család; rizikótényezőt jelenthet a szerhasználat tekintetében. Jelen poszter előadás célja annak vizsgálata, hogy a barátok észlelt pszichoaktív szerhasználata valamint az észlelt családi támogatás milyen kapcsolatban áll a serdülők pszichoaktív szerhasználatával. Minta és módszer: Elemzésünket az 5-11. évfolyamosok körében végeztük (kivéve a kannabiszt, amelyet a 9-11. évfolyamosok körében, N=3509). Függő változónak a kannabisz-

használat életprevalenciáját, a lerészegedés (életében legalább kétszer), és a dohányzás (hetente legalább egyszer) prevalenciáját, magyarázó változónak a barátok pszichoaktív szerhasználatát; a családban kapott támogatás mértékét vontuk be a modellbe. Ez utóbbi esetében a Multidimenzionális észlelt társas támogatás skála családra vonatkozó négy tételes alskáláját alkalmaztuk. Kontrollváltozóként a nemet, életkort és családszerkezetet vontuk be elemzésünkbe. Bináris logisztikus regressziós elemzéseket végeztünk. Eredmények és következtetések: Eredményeink szerint a dohányzás, a részegség, illetve a kannabiszhasználat szignifikáns, pozitív irányú kapcsolatot mutat a barátok szerhasználatával: egy fiatalnak minél több barátja dohányzik, részeg hetente, vagy fogyaszt kannabiszt, annál nagyobb eséllyel jellemző rá a rendszeres dohányzás, a többszöri (életében legalább kétszer előforduló) részegség vagy a kannabisz kipróbálása. Az észlelt családi támogatás szintén szignifikáns, ám fordított irányú összefüggést mutat a szerhasználat vizsgált mutatóival: nagyobb mértéke csökkenti a rizikómagatartásokkal való kapcsolatba kerülést. A két magyarázó változó (családi támogatás, barátok észlelt szerhasználata) közötti interakciók vizsgálata nem támasztja alá a családi támogatás esetleges moderátor szerepét a barátok és a saját szerhasználat kapcsolatában. Összességében azt mondhatjuk, hogy mind a barátok rizikómagatartása, mind a családi támogatás fontos szerepet játszhat a serdülők rizikómagatartása tekintetében, így a prevenciós beavatkozásoknak nagy figyelmet célszerű fordítani ezekre a színterekre.
Kulcsszavak: serdülők, pszichoaktív szerek, kortársak, családi támogatás

Alvási szokások – összefüggések a képernyőhasználattal és a szubjektív jólléttel

Németh Ágnes[1], Zsiros Emese[1], Költő András[1,2]
[1] Nemzeti Egészségfejlesztési Intézet
[2] ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Bevezető: A serdülők alvásmintázatát nem első alkalommal vizsgáltuk kutatásunkban – már a 30 évvel ezelőtti első felmérésünkben is szerepelt –, ezt követően azonban a 2013/14-ben elvégzett adatgyűjtésig nem foglalkoztunk ezzel a területtel. Az elmúlt évtizedekben e korosztály életmódja jelentősen átalakult, és ez valószínűleg alvási mintázatukban is megjelenik. Emiatt fontosnak tartottuk, hogy ismét felmérjük a fiatalok alvási szokásait. Az alvási szokások jelentősen befolyásolják a fiatalok viselkedését, közérzetét, mindennapi tevékenységeik hatékonyságát. A nem megfelelő mennyiségű és minőségű alvás az iskolai teljesítmény, a szubjektív jóllét és a testi-lelki egészség romlásához vezethet. Jelen elemzésünkben két összefüggés-típust vizsgáltunk. Hipotézisünk szerint a képernyőhasználat ideje – mely az utóbbi 15 év során jelentősen megnövekedett a kamasz korosztály körében – az alvási szokásokra is hatással lehet. Ugyanakkor az alvásmintázat jelentősen befolyásolhatja a mentális egészség és a szubjektív jóllét mutatóit, így e terület feltáró vizsgálatát is fontosnak tartjuk. Minta és módszer: Az elemzést a teljes mintán végeztük. Az alvási szokásokat magyarázó statisztikai modellekbe kimeneti változóként a hétköznapi lefekvési időpont és a hétköznapi alvásmennyiség, független

változóként a hétköznapi tévénézés, számítógépes játék és egyéb számítógépezés időtartamát vontuk be. A szubjektív jóllét mutatóit magyarázó változók a hétköznapi és a hétvégi alvásmennyiség voltak. E második modellsorozatban az önminősített egészség, a depresszív hangulat, a fejfájás, az idegesség, a kedvetlenség, a fáradtság és az elalvási problémák gyakorisága szerepeltek függő változókként. Minden modellünk bináris logisztikus regressziós elemzésen alapult. Vizsgáltuk, hogy a nemnek, az életkornak, és a családok anyagi helyzetének (mint kontrollváltozóknak) van-e hatásuk az összefüggésekre. Eredmények és következtetések: A képernyőhasználat minden változója szignifikáns magyarázóerővel bír az alvási szokásokat illetően: a több képernyő előtt töltött idő későbbi lefekvést és kevesebb alvást valószínűsít. Legjelentősebb mutatónak a nem játékcélú számítógépezés bizonyult. A második modellsorozatban a hétköznapi alvásmennyiség a szubjektív jóllét minden mutatójával szignifikáns pozitív kapcsolatban áll. A megfelelő mennyiségű alvás növeli a jobb szubjektív egészségmutatók valószínűségét. A hétvégi alvásmennyiségnek nincs szignifikáns magyarázóereje a depresszív tüneteket, a fejfájás és a fáradtság gyakoriságát illetően. Eredményeink egyértelműen mutatják, hogy a képernyőhasználat időtartamának növekedése együtt jár a lefekvési időpont későbbre tolódásával és az alvásmennyiség csökkenésével. Utóbbi viszont kedvezőtlenebb testi-lelki jóllétet, rosszabb közérzetet jelez előre. További, összetettebb elemzéssel érdemes lehet vizsgálni az alvásmutatók mediátor szerepét a képernyőhasználat és a szubjektív jóllét között.

Kulcsszavak: serdülők, alvás, képernyőhasználat, szubjektív jóllét

Psychopathic features from nonconventional perspectives

PM4

Szervező: **Anna Magi** - ELTE, Institute of Psychology; ELTE, Faculty of Education and Psychology, Doctoral School of Psychology

Aim and significance of Poster workshop: There is a huge amount of knowledge about psychopathic features among criminals and prison inmates stemming naturally from the importance and societal cost of the issue. On the other hand, less is known about the manifestation of the features in non-forensic surroundings and their potentially positive contribution to society suggested by resent results (Smith, Lilienfeld, Coffey & Dabbs, 2013; Lilienfeld, Latzman, Watts, Smith, Dutton, 2014). Such controversial approaches raise the need for an organizing framework of the Psychopathic Personality that can include and explain the several already described manifestations of the disorder. The aim of our session is to explore the association between psychopathic features and several criminal and non-criminal constructs in a wide arrange of different populations. Structure of Poster workshop: The first poster of the workshop explores the associations of certain psychopathic features and prosocial behaviors among students from a police academy, while the second poster continues this exploration within for-profit organizational environment. The third poster presents the relationship of psychopathic

and dissociative features on a representative sample of Hungarian students, grades 7-14. We turn to the criminal point of view of the disorder with the forth poster which analyses the associations of the psychopathic features and aggression among juvenile offenders, while the fifth poster examines the relatedness of the perceived psychopathic features of domestic abusers and the suicidal tendencies of the victims

Kulcsszavak: psychopathy, boldness, prosocial behavior, aggression, dissociative features, domestic violence

Fearlessness in the service of Society

Kristine Wisth Paulsen[1], Anders Skoglund[1], Attila Galambos[1,2], Zsolt Demetrovics[1], Gyöngyi Kökönyei[1], Anna Magi [1,2]

[1] ELTE, Institute of Psychology

[2] ELTE, Faculty of Education and Psychology, Doctoral School of Psychology

Background: Psychopathy is a complex form of personality pathology entailing salient features in the domains of affect, interpersonal style, and behavioral functioning (Hall, Drislane, Patrick, Morano, Lilienfeld & Poythress, 2014). Some research however suggests that certain traits of psychopathy have shown to be beneficial in a wide range of professions (Lykken, 1995; Smith, Lilienfeld, Coffey & Dabbs, 2013). The Triarchic Model of Psychopathy (TMP, Patrick, Fowles & Krueger, 2009) suggest that there are three core phenotypical constructs of psychopathy: disinhibition, meanness and boldness, rooting back to fearlessness as well, which can be associated with prosocial and socially beneficial behavior. The aim of this research is to explore the associations among prosocial behavior, heroism, hardiness – tolerance for unfamiliarity and danger – and boldness. Method: The study sample consisted of students from a police academy. Self-report questionnaires were administered with the help of the local "student union" representatives at the academy. Levels of psychopathic features were measured with the Hungarian self-report version of Triarchic Psychopathy Measure (Patrick et al., 2009). We used the Aggressive and Prosocial Behavior Questionnaire (Boxer, 2004) to measure altruistic and prosocial behavior. Hardiness was measured using the Occupational Hardiness Questionnaire (Moreno-Jiménez, Rodríguez-Muñoz, Hernández, & Blanco, 2014). Heroism was measured using the Activity Frequency Index (Lilienfeld, 1998). Results: The current poster presents the preliminary descriptive results of the research among police academy students with a special focus on boldness. We also illustrate the associations among boldness, heroism, prosocial behavior and hardiness.

Kulcsszavak: psychopathy, boldness, heroism, Police

Fearlessness: An Organizational Investigation

Siri Kjoelaas[1], Attila Galambos[1,2], Zsolt Demetrovics[1], Gyöngyi Kökönyei[1], Anna Magi [1,2]

[1] ELTE, Institute of Psychology

[2] ELTE, Faculty of Education and Psychology, Doctoral School of Psychology

Background: Psychopathic features in individuals can pose a high risk of detrimental consequences to others on several levels of life, even at workplace (e.g. Babiak, Neumann, & Hare, 2010; Patrick, Fowles, & Krueger, 2009). On the other hand, recent research suggests that some psychopathic features, namely boldness can bear beneficial results for society (Smith, Lilienfeld, Coffey & Dabbs, 2013). Besides first responders, higher level of fearlessness were detected among individuals with managerial positions (Lilienfeld, Latzman, Watts, Smith, Dutton, 2014), where boldness can play a defining role by remaining calm in stressful situations and high social efficacy, etc. The aims of our study, besides confirming the presence of such traits, were to examine the relationship of boldness, hardiness and prosocial behavior in a sample of employees and managers from the for-profit sector. Method: The sample of the current study was recruited from the clients of managerial training provider services. The self-report questionnaire included the following measures: Triarchic Psychopathy Measure (Patrick et al., 2009), Aggressive and Prosocial Behavior Questionnaire (Boxer, 2004), and Interpersonal Reactivity Index (IRI, Davis, 1983; Kő, 2002), Occupational Hardiness Questionnaire (Moreno-Jiménez, Rodríguez-Muñoz, Hernández & Blanco, 2014), Emotional Manipulation Scale (Austin, Farrelly, Black, Moore, 2007). Results: Our study illustrates the role of boldness within an organizational environment as well as its relationships with occupational hardiness and different aspects of prosocial behavior. Furthermore, we present the contribution of different emotional abilities to these associations.

Kulcsszavak: psychopathy, boldness, hardiness, organizational environment

Psychopathic and dissociative features among adolescents

Tale Van Der Ent Braat Rygh[1], Zsolt Demetrovics[1], Gyöngyi Kökönyei[1], Borbála Paksi[2], Anna Magi[1,3]

[1] ELTE, Institute of Psychology

[2] ELTE, Institute of Education

[3] ELTE, Faculty of Education and Psychology, Doctoral School of Psychology

Background: The significance of psychopathic features, like impulsivity, narcissism and callous/unemotional traits at early age is well established (Frick and White, 2008), as well as the association between these features and dissociative experiences (Poythress, Skeem and Lilienfeld, 2006). The study aims to assess the relationship between dissociative experiences and psychopathic features and to identify certain risk and protective factors in a national representative sample. Method: The study sample consisted of 3268 participants aged between 12-19 years (mean age: 15.65; SD: 1.956),

and was a part of a representative sample of 3509 Hungarian students, grades 7-14. The complete database was collected by a randomized stratified sampling procedure according to grades, regional characteristics and school types, with classes as the sampling unit*. Self-report questionnaires were administered in groups with the help of pre-trained interviewers. The following measures are utilized: Antisocial Process Screening Device (APSD; Frick and Hare, 2001) including 3 factors: Narcissism, Impulsivity and Callous-Unemotional (CU) traits; parts of the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs standard Questionnaire (ESPAD; Hibell et al., 2012, Elekes, 2009) and the Adolescent Dissociative Experiences Scale, (ADES, Armstrong, Putnam, Carlson, Libero and Smith, 1997). Results: Positive, moderate relationship could be identified between the Total score, Impulsivity and Narcissism factors of the APSD and the level of dissociative experiences (Spearman's Rs are between 0.285 and 0.475, p less than 0.001), while the Callous/Unemotional traits showed only weak, negligible correlations (Spearman's Rs are between 0.044 and 0.098, p less than 0.05). The majority of the detected relationships were still statistically significant after controlling for age and gender. Based on a set of 43 variables about demographics, familial background, lifestyle, leisure-time activities and school achievement, we built explanatory models for both APSD and ADES with moderate-low strength (adjusted R squares are 0.256 and 0.249 respectively) remaining 19 and 14 variables (respectively) in the models with several shared predictor variables about the quality of the relationship with parents, about family-structure and specific leisure-time activities. Based on our results, interventions addressing families and different scenes of prevention connected to leisure-time activities can be beneficial.

* The research was conducted by the ELTE Faculty of Education and Psychology, and financed by the Szerencsejáték Zrt.

Kulcsszavak: psychopathy, dissociative experiences, familial background, prevention

Psychopathic features and aggression among adolescent offenders

Mia Marie Wiberg-Bugge[1], Zsolt Demetrovics[1], Anna Magi[1,2], Gyöngyi Kökönyei[1]

[1] ELTE, Institute of Psychology

[2] ELTE, Faculty of Education and Psychology, Doctoral School of Psychology

Background: Current conceptualization of psychopathy stresses the constellation of interpersonal and affective features characterized by specific behavioral components such as impulsivity, risk-taking behavior and aggression, whereas affective deficits entail callousness, lack of empathy and guilt, and interpersonal indicators such as manipulativeness (Hare, 1996). The current study examines the relatedness of aggression, impulsivity and different psychopathic features among offenders in Reformatories. Method: The sample of the present study consists of 69 participants from reformatories in in Hungary (50 boys and 19 girls), ranging in age between 12-19 years old (mean age: 16.97; SD: 1.12 years). The following measures were utilized: Antisocial Process Screening Device (APSD; Frick & Hare, 2001), Inventory of Callous-

Unemotional Traits (ICU; Frick, 2004) and the Reactive-Proactive Aggression Questionnaire (RPAQ; Raine et al, 2006). Results: Strong positive correlations were found with psychopathic traits and the different types of aggression with both measures of psychopathic features (Spearman's Rs are between 0.339 and 0.756 with the APSD factors, p less than 0.001; and 0.265 and 0.537 with the ICU factors, p less than 0.05) with the exception of the Unemotional scale of ICU. All the measured psychopathic traits showed stronger relationship with the proactive type of aggression (Spearman's Rs are between 0.398 and 0.756 with Proactive aggression, p less than 0.001; 0.265 and 0.610 with Reactive aggression, p less than 0.05), with the APSD Impulsivity, where a slightly stronger relationship could be detected with the proactive type of aggression (Spearman's Rs are between 0.446 with Proactive aggression and 0.459 with Reactive aggression, p less than 0.001).
Kulcsszavak: psychopathy, Callous-Unemotional Traits, aggression

The role of perceived psychopathic features of abusers in the risk of suicide among the victims of domestic violence

Andreas Ginsbak Notland[1], Zsolt Demetrovics[1], Gyöngyi Kökönyei[1], Anna Magi[1,2]
[1] ELTE, Institute of Psychology
[2] ELTE, Faculty of Education and Psychology, Doctoral School of Psychology

Background: Both domestic violence and suicide are topics difficult to uncover and thus even harder to prevent. The aim of our study is to contribute to the literature of the elevated level of suicide risk among the victims of domestic abuse and explore the possible relationship of this risk with the perceived psychopathic features of the abusers. Method: Research population for this study are female victims of domestic abuse gathered from supportive centres. We assessed the presence of psychopathic features with the Comprehensive Assessment of Psychopathic Personality (CAPP) (Cooke, Hart, Logan, & Michie, 2012). The level of suicidal ideation was measured with the Brief Reasons for Living Inventory (BRLI) (Ivanoff, Jang, Smyth, & Linehan, 1994). Results: Our study presents the patterns of psychopathic features of domestic abusers perceived by the victims. The relationship of these characteristics with the suicidal tendencies of domestic violence victims are also illustrated.
Kulcsszavak: psychopathy, domestic violence, suicide risk

OK Projekt

PM5

Szervező: **Benkő Renáta, Dimény Katalin, Mihályi Norbert, Nagy Ágnes, Rab Titanilla, Makkai Alexandra**
OTP Fáy András Alapítvány
Vitavezető: **Makkai Alexandra** - OTP Fáy András Alapítvány

Az OK Projekt egy inspiratív környezetben működő komplex központ, melynek középpontjában a fiatalok pénzügyi, gazdasági és gazdálkodási ismereteinek bővítése, valamint a tudatos életpálya- és karriertervezés állnak. A moduláris elemekből épülő OK Projekt adaptívan használja a képzési folyamatokat, oktatási elemeket, szórakoztató feladatokat a "Z" és Alfa generációk eszközrendszerét. Az OK Oktatási központ több területen is működik, melyeket különálló posztereken mutatunk be: általános iskolásoknak szóló pénzügyi edukáció, Sulibank program; a középiskolásoknak szóló pénzügyi modulok; téma specifikus modulok, illetve az általános és középiskolásoknak szóló karrier tréningek. Mindegyik ág más és más tartalmat tanít és elemez, de ami közös bennük, az az ún. edutainment és inspiratív pedagógiai módszertan.
Kulcsszavak: pénzügy, karrier, edutainment, pályaorientáció, tudatosság

OK Projekt Pénzügy (Az OK Központ, Sulibank, OK Sokszínűség)

Benkő Renáta, Dimény Katalin, Mihályi Norbert, Nagy Ágnes, Rab Titanilla, Makkai Alexandra
OTP Fáy András Alapítvány

Az OK Központ

Együtt néztük végig, ahogy a történelmi tapasztalatokkal rendelkező, tudományokkal megerősített világunk és az infokommunikációs társadalom majdnem a gazdasági válság áldozata lett. Megállapítottuk, hogy a legnagyobb hibákat mi magunk, emberek, az egyének követtük el. Ennek pedig a legfőbb oka, hogy a többség nem ismeri a gazdaság és a társadalom alapvető összefüggéseit, képtelen az előrelátó egyéni gazdálkodásra, kimondhatjuk, hogy az emberiség jelentős része pénzügyi analfabéta. Az OK Központ célja, hogy olyan gazdasági és pénzügyi tudást adjon át a diákoknak, amely kiegészíti az iskolában tanultakat, illetve szükségesek a pénzügyi-gazdasági világban való eligazodáshoz, az adósságcsapdák elkerüléséhez, a döntésképes és pénzügyileg tudatos magatartás elsajátításához. A poszteren bemutatjuk az OK Központot, eszközeinket, eredményeinket, melyben többek között megjelenik, hogy milyen értékek fontosak a diákoknak.
Kulcsszavak: pénzügyi edukáció, edutainment, moneytainmnet, inspiráció, tudatosság

Sulibank

Manapság egyre többet hallunk a tudatos pénzügyi magatartásról és arról, hogy az erre való nevelést, felkészítést már gyermekkorban érdemes elkezdeni. Mindezt felismerve indult el a Sulibank program, amely az általános iskolás gyerekek számára kínál élmény

gazdag iskolai és iskolán kívüli programokat. Ez egy folyamatos, tanéveken átívelő tudásbővítés. A poszteren számokkal mutatjuk majd be a Sulibank program eredményeit, illetve kérdőívek kiértékelése után kapott eredményeit, hogy mire költ az általános iskolás diák, mi a fontossági sorrend.
Kulcsszavak: mókus, pénzügyi tudatosság, zsebpénz

OK Sokszínűség
Az általános pénzügy, gazdasági és gazdálkodási tréningek mellett specifikus témákra vonatkozó modulok is a diákok rendelkezésére állnak. A poszteren bemutatjuk a sokszínűségünket, a diákok preferenciáit az egyes témák között.
Kulcsszavak: tematikus, élmény tréning, vállalkozás, specifikus

OK Projekt Karrier

Benkő Renáta, Dimény Katalin, Mihályi Norbert, Nagy Ágnes, Rab Titanilla, Makkai Alexandra
OTP Fáy András Alapítvány

Az OK Karriersuli egy 3*4 órás, tréningsorozat 7-8. Évfolyamos diákoknak, mely kiegészül egy szülői konzultációval. A tréningsorozat célja, hogy a résztvevők megismerjék a pályaválasztás szempontjából fontos készségeiket, erősségeiket és lehetőségeiket.
Az OK Karrieriskola egy 4*4 órás tréningsorozat a 11-13. évfolyamos diákok számára. A tréningsorozat lehetőséget ad a karrierút megtervezésére, elindítja az egész élet, benne a munka tudatos szemléletét és tervezését. Elgondolkodtat. Önmagunk megfigyelésére késztet. Kérdéseket vet fel. A poszeteren bemutatjuk, milyen hatásokat értünk el a tréninggel, hogyan nyilatkoznak a résztvevők erről az újfajta módszertanról, melynek vizsgálati útja az után követéses kérdőív.
Kulcsszavak: pályaorientáció, kompetenciák, önismeret, karriertervezés

Múlt és jelen összeér: hagyományos és modern módszerek a neuropszichológiai vizsgálatokban

PM6

Szervező: **S. Nagy Zita** - ELTE Pszichológiai Intézet, Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet

Poszterműhelyünk témája a neuropszichológiai mérések fejlődése, fejlesztése. Posztereinken keresztül bepillantás adunk abba a sokszínű munkába melynek eredményeként új illetve a modern kor elvárásaihoz illesztett neuropszichológiai vizsgáló eljárások jönnek létre. Az eljárások fejlődését minden esetben a kíváncsiság motiválta és a kreativitás valamint a tudományos igényesség formálta. Az első poszter egyes végrehajtó funkciók vizsgálatát tárgyalja. A szerzők két eredetileg hagyományos papír ceruza teszt (Delis Kaplan féle szín-szó interferencia teszt és a Trail Making Teszt) valamint egy új saját stroop paradigmára épülő teszt (Váltás Stroop) számítógépes adaptálásának eredmé-

nyeit ismertetik. A második poszter a Téri Asszociáció Képzés feladatot mutatja be, mely a téri emlékezet egy a mindennapok során szükségszerű aspektusát méri: elpakolás után hogyan idézzük fel mit hova raktunk. Szerzők az eljárással nyert 20 éves tapasztalataikat ismertetik, különös hangsúlyt fektetve arra, hogy miként lehet a feladat során nyert adatokat kvantitatív és kvalitatív szinten is elemezni. A harmadik poszter az egyensúly mérésének problematikájával valamint az egyensúly különböző aspektusainak (testi és lelki egyensúly) kvalitatív elemzésével foglalkozik. E kutatás fő kérdése, hogy a testi és a lelki egyensúly kapcsolatában megjelenő egyedi mintázatok hogyan érhetők tetten a testünkről kialakított reprezentációk szintjén is.

Kulcsszavak: neuropszichológiai vizsgálat, végrehajtó funkciók, emlékezet, egyensúly, kvantitatív és kvalitatív elemzés

A Stroop paradigma és a Trail making teszt: a végrehajtó funkciók vizsgálata

Markója Ádám, Kárpáti Judit, Kónya Anikó
ELTE Pszichológiai Intézet, Budapest

Három végrehajtó funkció teszt számítógépes adaptálását végeztük el, egyetemista személyekkel a megismerés háttérfolyamatainak vizsgálatára. A tesztekben a viselkedéses rugalmasságból a gátlás és a váltás funkciója emelkedik ki. A válaszgátlást a Stroop paradigma számítógépes változatával vizsgáltuk: ennek során a Delis Kaplan féle papír-ceruza tesztből (D-KEFS szín-szó interferencia teszt) indultunk ki. Emellett új kísérleti helyzetként a szín és szó megnevezését egyetlen feladatban, meghatározott tételszám után váltva, kialakítottunk egy saját paradigmát (Váltás Stroop). A váltási veszteséget ennek során ott mérjük, ahol új szín vagy szó blokk kezdődik. Ugyancsak a váltás képességét mértük a klinikai gyakorlatban elterjedt Trail Making Teszttel (TMT). Itt a feladat a képernyőn elszórtan elhelyezett számok, majd felváltva számok és betűk sorrendben történő összekötése. A számítógépes feladatok a teljesítmény-mutatók mellett reakcióidő adatokkal is szolgálnak. Amellett, hogy a Váltás Stroop feladatban többet hibáznak a személyek a blokkok között (átmeneti hibavalószínűség), az új blokkok első elemeire szignifikánsan lassabban válaszolnak. Hasonlóan, a TMT-ben a váltás megnöveli a reakciót. A Stroop feladatok mutatói ugyanakkor nem mutatnak együttjárást a Trail Making Teszt váltási veszteségével. Az utóbbi eredményt a feladatok nyelvi illetve téri jellegével magyarázzuk, miszerint a két végrehajtó funkció feladat eltérő figyelmi és emlékezeti háttéren alapul.

Kulcsszavak: végrehajtó funkciók, Stroop teszt, Trail Making Teszt, gátlás, váltás

A „Téri Asszociáció Képzés" (TAK) feladattal szerzett tapasztalatok egészséges és agysérült személyeknél

Verseghi Anna[1], Bálint Brigitta[1], Varga Balázs[2]

[1] Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet, Budapest

[2] ELTE, PPK, Klinikai- és Egészségpszichológia Szakirány: egyetemi hallgató

A TAK feladatot Verseghi Anna alakította ki az agysérült személyek rehabilitációjának folyamata során. Hazánkban a neuropszichológiai vizsgálat eszköztárának részeként 1995-től kezdett elterjedni. Jelen poszterünk e módszerrel szerzett 20 éves tapasztalatunk első nyilvános, szélesebb körű összefoglalása. A TAK feladat azt a mindennapi helyzetet kísérli meg modellezni, amelyben "rendet rakunk", azaz úgy kell elpakolnunk személyes tárgyainkat, hogy azt majd emlékezetünk segítségével meg is találjuk. A vizsgált személynek az a feladata, hogy 12 féle előre meghatározott egyszerű tárgyat helyezzen el az elé kör alakban – az analóg óra számlapjának megfelelően – elrendezett poharak alá, úgy, hogy majd minél jobban emlékezni tudjon arra, hogy mit, hova tett. Az „elrámolást" követően meg kell mondania mit hova rakott, s végül helytől független felidézést kérünk. Az ilyen és hasonló helyzetek, szituációk megoldásához több, összetett folyamat összehangolt működésére is szükség van: így például vizuális tárgyfelismerésre, vizuális helyek megkülönböztetésére, asszociációképzésre, vizuális-téri emlékezetre, verbális megnevezésre, saját, aktív, célszerű rendezésre (szubjektív organizációra). Ezen működések bármelyike, ha nehezített, akkor az a TAK feladat elvégzésében sajátságos és eltérő módon jelenik meg, amely a vizsgált személy teljesítményében mennyiségileg és/vagy minőségileg is megmutatkozhat. Poszterünkön 279 egészséges, jobbkezes, 16-72 éves kor közötti, alsó, közép és felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkező férfi és nő TAK-ban nyújtott teljesítményét ismertetjük kvantitatív és kvalitatív (pl. jellegzetes stratégiák) szempontok alapján. A vizsgálatunkban a TAK mellett, más neuropszichológiában használt teszteket is felvettünk a vizsgálati személyekkel – úgymint: a Pieron, a Rey Memóriaprofil, a Rey-féle Térfogatpercepció, a Verseghi-féle Téri Komplex Ábra és a Téri Elrendezés Tanulása (TET) –, így ezek eredményei lehetőséget kínálnak az elért pontszámok összehasonlítására. A TAK feladat neuropszichológiai vizsgálatban történő használhatóságát agysérülést szenvedett személyek egy-egy jellegzetes megoldásmódjának megjelenítésén keresztül mutatjuk meg, amelyben az egészséges személyek eredményei szolgálnak kiegészítő támpontként. Célunk a funkcióanalízist szolgáló neuropszichológiai diagnosztikai és rehabilitációs eszköztár bővítése, gazdagítása.

Kulcsszavak: neuropszichológia, vizuális-téri emlékezet, asszociáció képzés, stratégiaalkotás

Egyensúly testben és lélekben: az egyensúly három aspektusának kvalitatív vizsgálata

S. Nagy Zita - ELTE Pszichológiai Intézet; Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet

Az egyensúly és a kiegyensúlyozottság a stabilitás egyik alapköve, ily módon a klinikai munkában és a neuropszichológiai rehabilitációban alapvető fontosságú. A testi és lelki egyensúly olykor együtt jár, máskor disszociálódik. Kutatásunk elsődleges kérdése, hogy a testi és a lelki egyensúly kapcsolatában megjelenő egyedi mintázatok tetten érhetők-e a testünkről kialakított reprezentációk szintjén is. Jelen poszterben bemutatjuk az egyensúly három aspekutásanak mérésére alkalmazott módszereket. A mozgás-egyensúly mérésére stabilométert használtunk, amely ügyességi feladatok révén lehetővé teszi a statikus és dinamikus egyensúly vizsgálatát. Az érzelmi kiegyensúlyozottságot kérdőívekkel mértük, továbbá a testleképeződés szintjén megjelenő egyensúly felmérésére egy új „pointing" eljárást, a Testábrázolás módszerét használtunk, amely alkalmas az észlelt test formájának és méretének felmérésére, valamint az észlelt és a valós adatok összevetésére. Pilot vizsgálatunkban 30 egészséges egyetemista vett részt. Elsődleges eredményeink alapján a mozgás során megmutatkozó egyensúly készség mértéke együttjárást mutat a gerinc, mint a test tengelye, reprezentációjának pontosságával. Poszterünkön részletesen bemutatjuk a testi és lelki egyensúly kapcsolatában feltárható egyedi mintázatokat kvalitatív szemléletben elemezve az adatokat.

Kulcsszavak: egyensúly, testséma, neuropszichológia, kvalitatív szemlélet

Egyéni poszterek

A fájdalommal való megküzdés lehetőségei gyermekkorban. A mindfulness, mint új lehetőség a gyermekkori fejfájás kezelésében

EP01

Barna Csilla, Perczel-Forintos Dóra, Garamvölgyi Nóra, Uram Dóra
SE ÁOK Klinikai Pszichológia Tanszék

A gyermekkori fejfájás, - a migrénes és a tenziós típusú is - az iskoláskorban megjelenő gyermekkori megbetegedések között kiemelten nagy számban fordul elő. Számos tanulmány bizonyította, hogy a gyermekkori fejfájás és a stressz kapcsolatba hozható (Radat, 2013, Muller és mtsai, 2012) Kezelésükben, a fájdalommal való megküzdésben a pszichoterápiás eszközök (pl. autogén tréning, stresszkezelő tréningek) hatékonyan alkalmazhatók. A klinikumban a 90-es években kezdték felfedezni a tudatos jelenléten alapuló stresszcsökkentő meditációt. Azóta számos vizsgálattal támasztották alá hatékonyságát különböző kórképek kezelésében (krónikus fájdalom, rekurrens depresszió - van Aalderen és mtsai 2012, gyermekkori ADHD - van der Oord és mtsai 2012, felnőttkori fejfájás - Wells és mtsai 2014, Day, 2014). A mindfulness meditáció egyaránt segít a negatív gondolatokkal, érzelmi állapotokkal és intenzív testérzésekkel való megküzdésben.

1. vizsgálat: Előtanulmányunkban kórházban lévő gyermekek megküzdési stratégiáit vizsgáltuk. Módszer: 44 gyermek, 8-18 év közötti, kórházi osztályon fekvőbeteg, két csoportra (életet veszélyeztető és életet nem veszélyeztető betegségben szenvedők) osztva. A használt megküzdési stratégiákat Kidcope Checklist kérdőív kórházi szituációkra módosított változatával mérve. A vizsgálat célja a kórházban lévő gyermekek megküzdési stratégiáinak vizsgálata, illetve a nemi, életkori, a betegség jellegéből, illetve a kórházi tapasztalatból adódó különbségek feltárása volt. Eredmények: Többek között igazolódott hipotézisünk, hogy az életet nem veszélyeztető betegséggel küzdő gyermekek a felmerülő problémahelyzetekkel (leginkább a fájdalommal) való megküzdés során hatékony és gyakran választandó stratégiának az érzelemszabályozást és a problémamegoldást tartják. A fenti eredmények és a nemzetközi tapasztalatok is arra utalnak, hogy fejfájás esetén a mindfulness meditáció (stresszcsökkentő és érzelemszabályozó aspektusait figyelembe véve) hatékonyan alkalmazható stratégia lehet gyermekek esetében is. 2. vizsgálat: Fejfájásban szenvedő gyermekek megküzdési stratégiáinak és tudatos jelenlétre való képességének vizsgálata. Módszer: 40 kórházi osztályos kivizsgálásban résztvevő gyermek, 8-18 év közötti. Kérdőívek: Megküzdési stratégiák vizsgálatára: Kognitív-Érzelem Reguláció Kérdőív (CERQ - Garnefski, Kraaij) rövidített 18 itemes változata, Tudatos jelenlét képességének vizsgálata: Child and Adolescent Mindfulness Measure (CAMM). Eredmények: Poszterünkben a legfrissebb eredményeket ismertetjük.

Kulcsszavak: gyermekkori fejfás, megküzdési stratégiák, mindfulness

Mellrákkal küzdő nők párkapcsolati tapasztalatai és céljainak mintázatai – interpretatív fenomenológiai elemzés

EP02

Désfalvi Judit[1,2], Sallay Viola[3], Martos Tamás[3]

[1] Semmelweis Egyetem, Onkológiai Központ

[2] SE Doktori Iskola Mentális Egészségtudományok Doktori program III. évf.

[3] Szegedi Tudományegyetem, BTK, Pszichológiai Intézet

Elméleti háttér: Ma már a mellrákos megbetegedést krónikus betegségnek nevezik az onkológusok, mégis az emlődaganat diagnózisa súlyos traumaként hat mind a beteg, mind a társ életére (Balog, Dégi, 2005). Az ilyen típusú betegséggel együtt járnak a műtéti beavatkozások, mint például az emlő részleges vagy egészének eltávolítása, a kemoterápiás kezelések, amely a hajzat a szemöldök és szempilla elvesztésével jár, valamint az esetleges rosszullétekkel a kezelés folyamán. Nagyon fontos ilyenkor a félelem, a szorongás és a stressz csökkentése, ám kérdés, hogy miként éli meg a szükséges támogatottságot, illetve annak minőségét párjától, hozzátartozóitól a beteg (Holland, 2010). A rákbetegséggel való megküzdésben fontos szerepe van a személyes céloknak, és a jövőt reprezentáló kép kialakításának (Martos, 2009). Célok: Kutatásunk célja, hogy bemutassuk, hogy az e betegségben szenvedő nők hogyan élik meg és dolgozzák fel, a szerintük a betegségükhöz vezető lelki okokat, és azok hogyan segítik őket a betegséggel való megküzdésben, beleértve azokat a célokat és terveket amelyek összefüggésben vannak a személyes megélés és a betegség szempontjából. Módszerek: A vizsgálathoz két mellrákkal küzdő nőbeteg választottunk, akik megfeleltek azoknak a kritériumoknak, hogy diagnózisuk legalább 1 éve, párkapcsolatuk a diagnózist megelőző 2 évben legalább együttélés formájában történjen. Jelen vizsgálatban mindkét alanynál azonos terápiát alkalmaztak, amely jellemzően mellműtét, kemo- és sugárterápia volt. Életkoruk: 49 és 61 év, és a betegség kialakulását megelőzően házasságban éltek - jelen esetben 26 és 34 éve. Egy félig strukturált interjút vettünk fel velük, amelyek kvalitatív elemzése során azt kívántuk feltárni, hogy milyen személyes terveik, céljaik vannak, és ezek milyen összefüggésben állnak a betegséggel, a betegséggel való megküzdéssel és a párkapcsolatukkal. Az elemzést az interpretatív fenomenológiai elemzés (Interpretative Phenomenological Analysis, IPA) módszerével végeztük. Eredmények: Az eredményeinket a két interjú kiemelkedő főtémái mutatják meg, amelyek rámutatnak a mellrákkal küzdők jelen életszakaszainak fontosabb fordulópontjaira: (1). változás szükségessége, (2). betegség, mint fordulópont, (3). a félelemhez való viszony, (4). romboló kapcsolat, (5). kiszolgáltatottság, (6). visszavont konfrontáció, (7) erőforrások. Következtetések: Az IPA alkalmazásával közelebb juthatunk azokhoz a legbensőbb motivációkhoz, félelmekhez és várakozásokhoz, melyek a daganatos nőbetegekben személyes terveikhez kapcsolódnak.

Kulcsszavak: Mellrák, megküzdés, célok, tervek, párkapcsolat, interpretatív fenomenológiai elemzés

Vallás, Spiritualitás és Életminőség

EP03

Fábián Balázs, Szabó János
Debreceni Egyetem Magatartástudományi Intézet
Pécsi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

Bevezetés: A vallás és a spirituális az emberiség történelmével egy idős, azonban csak az utóbbi időben vált a pszichológia intenzívebben kutatott témájává (Koenig, 2012). A vallás-spiritualitás jelentős hatással bír az egészségre (Koenig, McCullough, és Larson, 2001) azonban kevés olyan vizsgálat készült eddig Magyarországon, amely kiemelt jelentőséggel vizsgálta volna a vallásossággal és a spiritualitással kapcsolatos belső motiváció szerepét, noha igen fontos szerepet tölt be az egészség és vallás komplex rendszerében (Bagdy, 2014). Célkitűzés: A vizsgálatunk egyik fő célja ezért az volt, hogy a belső motiváció, valamint az egyéni és közösségi vallás-spiritualitás gyakorlásának szerepét alaposan megvizsgáljuk az életminőséggel összefüggésben. Minta: A vizsgálatban 352 keresztény vett részt, amelyből 154 fő hittudományi egyetemi hallgató, 69 fő pszichológia szakos hallgató és további 128 fő magát kereszténynek valló személy volt. A felekezeti megoszlás a következőképpen alakult: 168 fő Református, 151 fő Katolikus és 32 fő más keresztény felekezethez tartozó személy. Mérőeszközök: A vizsgálathoz lefordítottuk és teszteltük a Duke Vallásosság Index (Duke Religious Index, DRI) angol változatát. A demográfiai és vallási tényezőket mérő kérdések mellett az alábbi mérőeszközöket vettük igénybe: rövidített Spirituális Transzcendencia Skála, Élet Értelme kérdőív (MLQ), Remény Skála (AHS), Társas Támasz kérdőív, WHO Jól-lét Kérdőív, illetve a szubjektív boldogság érzésének önbecslése. Eredmények: A demográfiai változók (Kor, Nem, Családi helyzet, Lakhely, Munkaügyi helyzet és Iskolai végzettség) kontrollálása mellett az Életminőség szignifikánsan (p kisebb, mint 0,01) korrelált a Boldogsággal, az Élet Értelme Kérdőív: Élet Értelmének Megélése (MLQ-P) alskálával, a Remény Skála Személyes Hatóerő- és a Megoldási Lehetőségek alskálájával, és a Társas támasz mértékével is. A lépésenkénti lineáris regresszió elemzés szerint azonban az Életminőséget a többi magas korreláció ellenére, a Szubjektív boldogság érzése (p=0,01) és az STS: Ima és Meditáció során megélt beteljesülés alskáláján (STS-IM) elért eredmény (p=0,019) jósolta be a legjobban. Egy másik lépésenkénti lineáris regresszió elemzés alapján a DRI Belső motivációs skáláján elért eredményt pedig a DRI Egyéni és Közösségi vallásos-spirituális tevékenység alskáláin, az STS-IM alskáláján és az MLQ-P alskálán elért eredmények jósolták be a leginkább (p kisebb mint 0,01), mégpedig 56,9%-os magyarázott variancia mellett, amely magasnak tekinthető. A DRI megbízhatósága (alfa= 0,89) kiválónak bizonyult. Következtetés: A vizsgálat eredményei alapján úgy tűnik, hogy az Imádság/Meditáció egyéni és közösségi gyakorlása, illetve az alattuk átélt pozitív élmények egyaránt pozitívan befolyásolják mind az életminőséget, mint a belső motivációt, amely így további vallásos-spirituális tevékenységekre motiválja az egyéneket.

Kulcsszavak: vallás spiritualitás életminőség

A stressz hatása a téri tájékozódásra

EP04

Fedor Mariann, Perczel-Forintos Dóra
Semmelweis Egyetem, Általános Orvostudományi Kar, Klinikai Pszichológia Tanszék

A téri emlékezet méréseinél tapasztalható egyéni eltérések és a téri tájékozódás hatása a kognitív fejlődésre, olyan információkat adó kutatási terület, amelynek ismeretével közelebb kerülhetünk a stressz hatására bejósolható működésbeli változások megértéséhez. A stressz folyamatosan jelen van életünkben, hol debilizáló, hol mobilizáló hatását észlelhetjük. Kutatás célja, hogy mérésekkel igazoljuk azokat az összefüggéseket, amelyek arról szólnak, hogy az akut stressz reakció mérhető változást okoz a neuroendokrinológiai rendszerben. Szerettük volna bebizonyítani, hogy a stresszkeltő esemény megélése mesterségesen is aktiválható, ha hasonló ingereket észlelünk, mint ami a vizsgált szakmáknál a stressz folyamat kiváltója. Ennek bizonyítására olyan vizsgálati személyeket választottunk, akik a téri tájékozódásban nagy rutinnal rendelkeznek, hogy igazolni tudjuk, hogy a stressz hatással van a kognitív teljesítő funkciókra. A kutatás tervezésénél fontosnak tartottuk, hogy kísérleti és valós helyzetben is legyenek eredményeink a stressz által bekövetkezett változásról, ezért invitro és invivo vizsgálatokat iktattunk be. Mérőeszközök: Nyál kortizol szint meghatározás, melynek elemzése Cobassa E 411-es Elektro Chemi Lumineszcencia gépen történt. A krónikus stressz feltérképezésére az Észlelt stressz kérdőív (PSS) magyar nyelvű standardizált változatát használtuk. Téri tájékozódás, és a memória mérésére pedig Corsi kockát és a Vizuális Mintázat Tesztet. Résztvevők: A vizsgálati csoportot 19 férfi alkotta, életkoruk átlaga 41,53 év és foglalkozásukat tekintve megkülönböztető jelzést használó gépjármű vezetők voltak, középfokú végzettségűek. 22 fős volt a kontroll csoport, ahol az átlagéletkor 40,78 év volt és iskolázottságukat tekintve felsőfokú végzettségűek voltak.
Hipotéziseink szerint: (1) Az akut stressz negatív hatással van a rövid távú memória működésére (2) Az akut stressz reakció mérhető különbséget okoz a nyál kortizol eredményben. (3) A megkülönböztető jelzést használó gépjárművezetőknél a mindennapi események kiértékelése eltér az átlag populációhoz képest, ezáltal több eseményt minősítenek stresszkeltőnek, mert a globális stressz mértékét általában nagyobbnak ítélik, mint akiket nem ér folyamatos stressz. (4) A szakirodalom alapján azt várjuk, hogy az akut stresszt rendszeresen átélők a téri memóriát vizsgáló eljárásokban rosszabbul teljesítenek. Az eredményekről a prezentációban részletesen beszámolunk.
Eredmények: Az akut stressz negatív hatását a rövid távú memóriát mérő feladatokban invitro Corsi-kocka teszttel részben sikerült igazolnunk. Az akut stressz meglétét a vizsgált munkakörben dolgozóknál invivo vizsgálattal, nyál kortizol méréssel tudtuk alátámasztani. A megkülönböztető jelzést használó gépjárművezetők eltérő stressz értékelése bizonyítást nyert. És végül megvalósult az a feltevésünk, mely szerint az akut stresszt rendszeresen átélők a hosszú távú memóriát vizsgáló eljárásokban rosszabbul teljesítenek a normál gépjárművezető kontroll csoporttal összevetve.
Megbeszélés: mivel valamennyi vizsgált tényező kockázati becslésre szolgál, ezért az

eredményeknek jelentős szerepe lehet a stressz hatására bekövetkező kognitív romlás feltérképezésében.
Kulcsszavak: téri tájékozódás, akut stressz, nyál kortizol

Kompetens önkéntesség. A Magyar Pszichológiai Társaság önkénteseinek kompetencia alapú kiválasztása

EP05

Fódi Petra - Magyar Pszichológiai Társaság

Háttér és célkitűzés: Az elmúlt évtizedekben egyre nőtt az önkéntes munka jelentősége és elismertsége hazánkban is: egyre több szervezetet segíti céljai elérésében önkéntes munkaerő, így a Magyar Pszichológiai Társaságot (MPT) is. A nonprofit szektorban csak ritkán, és igen egyszerű, kezdetleges formában jelennek meg az emberierőforrás-menedzsment folyamatok. Az önkéntes segítők egyre növekvő száma azonban ilyen rendszer és stratégia kialakítását igényli, az MPT esetében is. Jó alapot biztosíthat ehhez az egységességre törekvő, kompetencia alapú emberierőforrás-menedzsment, melynek első lépése, s egyben kutatásom célja a kompetencia alapú kiválasztás mérőeszközének megalkotása. Módszer: Az eszköz fejlesztése során előbb félig strukturált interjúk segítségével munkakörelemzést végeztem, majd az ebből nyert információk alapján kompetenciaszótárt készítettem, amely az Önkéntes Kompetencia Kérdőív alapjául szolgál. A kérdőíven faktoranalízist és skálamegbízhatósági elemzéseket végeztem, ezek eredményeinek tükrében a mérőeszközt átalakítottam. A kialakult kérdőív és korrelációelemzés módszerének segítségével arra is kerestem a választ, hogyan függenek össze a különböző önkéntesi kompetenciák a Big Five Inventory (John, O. P., 1991) segítségével mérhető személyiségvonásokkal, illetve a kérdőív skálái mentén milyen kompetenciaprofilok bontakoznak ki. Eredmények és következtetések: Kérdőívem kialakításán túl eredményül kaptam, hogy bizonyos önkéntesi kompetenciák több Big Five dimenzióval is szignifikáns összefüggést mutatnak. A klaszterelemzés eredményeit alapul véve két olyan csoportot különítettem el, amelyek különböző önkéntesprofilként jelennek meg, eltérő demográfiai és személyiségjellemzőkkel írhatóak le. A kialakított mérőeszköz és vizsgálatom eredményei kiinduló alapjául szolgálhatnak a Magyar Pszichológiai Társaság emberierőforrás-menedzsmentjében kivitelezhető változásoknak és fejlesztéseknek, valamint további, feltáró jellegű kutatásoknak egyaránt.
Kulcsszavak: önkéntesség, önkéntes munka, kompetencia, kompetenciavizsgálat, kompetenciakérdőív, kompetencia-alapú kiválasztás, kiválasztás

Kompetencia-konstruktumok

EP06

Gábor Edina[1], Székely Vince[2]
[1] Egyéni vállalkozó
[2] Magyar Coaching Pszichológiai Egyesület

A pszichológia, az egészségpszichológia, az egészségfejlesztés, a coaching és coaching pszichológia számos ponton találkozik, mindegyik céljai között szerepel az egészség, a lelki egészség megőrzése, fejlesztése. Számos próbálkozás született eddig, arra, hogy az ügyfélkör, illetve a beavatkozási témák, célok alapján különítsük el ezeket a szakmákat. A gyakorlatban a gyakorló szakemberek feladata, hogy felismerjék a kompetenciahatáraikat és erről az ügyfeleiket is pontosan tájékoztassák. Ezért nagyon fontos megismerni, hogy milyen kompetencia-konstruktumokat alakítottak ki magukban e szakemberek.
A Kelly féle szerep-repertoár teszt (REP) segítségével megvizsgáljuk, hogy milyen kompetenciákat tulajdonítanak a szakemberek a saját és a társ-szakmák, kompetens és inkompetens képviselőinek. A kvalitatív kutatás eredményeként leírjuk az adott szakterületek implicit kompetenciamodelljét, amelyet összevetünk a hivatalos kompetenciamodellekkel: az európai pszichológus munkakörben szükséges alap- és meta-kompetenciákkal, az egészségfejlesztési kompetenciakerettel, valamint a nemzetközi szakirodalomban elfogadott coach és coaching pszichológus kompetenciákkal.
A megismert kompetencia-konstruktumok és a közös gondolkodás eredménye különösen aktuális a Pszichológus Kamara törvény(tervezete) és az azt követő megalakulás miatt. Ez számos kérdést fog felvetni, melyek között a pszichológus és társszakmák kompetenciái kiemelt szerepet kaphatnak. Mivel a coaching pszichológiával kapcsolatos gondolkodás is elindult már, ezért ennek a folyamatnak az aktuális állapotát is bemutatjuk a poszteren.

A kéttannyelvű oktatási forma hatása a főbb személyiségvonásokra, szorongásra, hangulatra és az alkalmazott megküzdési mechanizmusokra 14-18 éveseknél

EP07

Győri-Dani Dóra[1], Jámbori Szilvia[2]
[1] SZTE-BTK Neveléstudományi Doktori Iskola
[2] SZTE-BTK Pszichológiai Intézet

Napjainkban az emberek többsége élete során több nyelvet is használ. Ezen személyek között egy speciális csoportot formálnak azok, akik többnyelvi környezetben, magas vagy anyanyelvi szinten sajátítanak el és használnak két nyelvet. Ebbe a kategóriába sorolhatjuk a kéttannyelvű oktatásban részesülő fiatalokat is, így érthető, hogy számos vizsgálat született annak feltárására, hogy milyen hatással van a kétnyelvűség a kognitív fejlődésre. Ennek köszönhetően ma már tudjuk, hogy az egynyelvű és a kétnyelvű személyek kognitív jellemzői számos eltérést mutatnak, így például a kétnyelvű személyek

bizonyos előnyökkel rendelkeznek a végrehajtó funkciók terén (pl. mentális váltás, gátlás, monitorozás, stb). Mivel a hatékonyabban működő végrehajtó funkciók olyan jellemzőkkel is együtt járnak, mint a jobb hangulat, a szorongás kisebb mértéke, a nyitottság és az érzelmi stabilitás, illetve az adaptívabb megküzdési stratégiák birtoklása, érdekes lehet annak feltárása, hogy megjelennek-e ezek a hatások kéttannyelvű oktatásban részesülő fiataloknál is. Ennek feltárására vizsgálatunkban 261 fő 14-18 éves gimnáziumi tanuló vett részt, három életkori csoportból, és három különböző gimnáziumi tagozatból válogatva őket (kéttannyelvű, speciális angol és humán tagozat). Ezen elrendezés segítségével lehetőség nyílt mind a csoportokon belüli életkori változások, mind a csoportok közötti különbségek felderítésére. A hangulat feltárására a Beck Depresszió Indexet (BDI), a szorongás mértékének mérésére a Spielberger-féle vonás- és állapotszorongás tesztet (STAI-A és STAI-T), a személyiségjellemzők megállapítására az Eysenck-féle személyiségtesztet (EPQ), illetve a megküzdési mechanizmusok feltérképezésére a Coping Inventory for Stressful Situations-t (CISS-48) választottuk. Eredményeink alapján arra következtethetünk, hogy a középiskolás diákok hangulata, szorongása, megküzdési módjai és személyiségjegyei eltérnek a különböző életkor és oktatási forma alapján. Elmondható, hogy míg a kilencedikes kéttannyelvűs tanulók szorongóbbak, hangulatuk rosszabb, kisebb érzelmi stabilitás jellemző rájuk, és több érzelemközpontú megküzdési stratégiát alkalmaznak, mint a másik két tagozat diákjai, ez a mintázat tizenkettedikes tanulóknál megfordul. Megfigyelhető továbbá az is, hogy a tizenkettedikes kéttannyelvű tagozatos diákok nyitottabbak a másik két tagozatra járó diákokhoz képest. Jelen vizsgálat nagyban hozzájárul ahhoz, hogy pontosabb képet kaphassunk a különböző oktatási formák hatásainak feltárásáról 14-18 éves tanulóknál, mely tudományos relevanciája mellett fontos információval szolgálhat a fiatalok pályaválasztási döntéseinek meghozatalához is. Kiemelkedően fontos ez napjainkban, hiszen jelenleg a különböző oktatási formák kognitív előnyeinek túlhangsúlyozása folyik – hasznos lenne azonban, hogy emellett egy holisztikusabb kép is bemutatásra kerüljön, és ezek együttesének figyelembe vételével dönthessenek a serdülők és családjaik.
Kulcsszavak: kéttannyelvű oktatás, szorongás, megküzdési mechanizmusok, hangulat, személyiségjegyek

Az iskolai agresszió és a szülői bánásmód, valamint a csoportdinamika összefüggéseinek vizsgálata

EP08

Hal Melinda[1,5], Hal Viktorné[2], Hal Viktor[3], Hargitai-Müller Mária Klaudia[4]
[1] PPKE-BTK, Pszichológiai Intézet
[2] Türr István Gazdasági Szakközépiskola
[3] Bajai Szent Rókus Kórház
[4] PMTSZ Szentendrei Tagintézménye
[5] SE-Mentális Egészségtudományok Doktori Iskola

Kutatásunkban a bullying kérdésével foglalkoztunk, ami egy nem elhanyagolható témakör, hiszen ez a fajta agresszió nem marad az iskola falai között, a diákokon és pedagógusokon túl a környezetben élőket is érinti. Az eddigi kutatások arra irányultak, hogy az iskolai agresszió okait a diákok közötti nézeteltérésekben, a kirekesztettségben és társadalmi hatásokban keresse. Cél: Jelen kutatás célja, hogy az elsődleges és a másodlagos szocializációs közeget együtt vizsgálva feltárja a szülői bánásmód hatását az iskolai közösségben betöltött basa és áldozati szerepekre nézve. Mindemellett, szociometria segítségével kívánjuk feltárni, hogy vajon az otthonról hozott szülői bánásmód, vagy inkább a csoportdinamika az, amely meghatározó az osztályközösségekben betöltött szerepek előrejelzésére. Hipotéziseink szerint a szülői bánásmód és az osztály értékrendszere egyaránt összefüggést mutat az osztályban betöltött szerepekre vonatkozóan, azonban eltérő mértékben. Módszer: 15-18 éves középiskolai tanulók, osztályok bevonása önkitöltős módszerek segítségével. Keresztmetszeti és longitudinális vizsgálat egyaránt, a H-PBI Szülői Bánásmód Kérdőív, a Basáskodás Kérdőív és Szociometria alkalmazásával, legalább egy év különbséggel 4 éven keresztül az egyes osztályok esetén. Statisztikai elemzésként Mann-Whitney U próbát és többváltozós regresszió elemzést kívánunk használni. Eredmények: Az adatfelvétel befejeződött, kutatásunk jelenleg a szociometria kiértékelési fázisánál jár. Az eddigi előzetes eredmények alátámasztani látszanak hipotézisünket, miszerint, a szülői bánásmód egyes típusai és a csoportdinamika, mint például az adott közösség összetétele és a csoport által leginkább képviselt pozitív vagy negatív értékrendszer összefüggésben áll a csoportban betöltött basa, vagy áldozat szerepvállalással. A longitudinális vizsgálat alapján feltételezzük, hogy az osztály összetételének változása, akár ha 1-2 tanulóról is van szó, megváltoztatja az osztályközösségekben betöltött szerepeket és kölcsönös kapcsolatokat.
Kulcsszavak: basáskodás, áldozat szerep, szociometria, szülői bánásmód

A szociális szorongás és a szexuális orientáció összefüggése

EP09

Hargitai-Müller Mária Klaudia[1], Hal Meinda[2,3]
[1] PMPSZ Szentedrei Tagintézménye
[2] PPKE-BTK Pszichológiai Intézet
[3] SE Mentális Egészségtudományok Doktori Iskola

A kutatásunk célja annak vizsgálata, hogy a férfi szexuális orientációja összefüggésben áll-e az önértékeléssel és a szociális szorongás mértékével. Hazánkban homoszexuálisnak lenni még mindig egy kisebbségi, stigmatizált, diszkriminált csoporthoz való tartozást jelent, a tagok szociális helyzetüknél fogva feltételezhetően másképp élik meg mások jelentését, más gondolatokkal, érzelmekkel, viselkedéssel reagálnak, mint az olyan személyek, akik a többségi csoportnak a tagjai. Ez megmutatkozhat olyan pszichés jellemzőkben, mint az önértékelés, valamint abban, hogy a társas helyzetekben milyen érzelmeik, gondolataik vannak mások róluk alkotott értékeléséről, illetve hogy mindez miként befolyásolja énbemutatásukat. Így alapvetően arra a kérdésre kerestük a választ, hogy a szexuális orientációban való eltérés miatti kisebbségi csoporttaggá válás megnyilvánulhat-e olyan jellemzőkben, mint az önértékelés csökkenése vagy az, hogy a csoport tagjai szociálisan szorongóbbak, ezért társas helyzetben jobban félnek mások negatív ítéletétől, s így görcsösebben igyekeznek jobb benyomást tenni másokra, melyre már Goffman is felhívta a figyelmet (1981). Mindezekből kifolyólag vizsgáltuk a homoszexuális férfiak és a heteroszexuális férfiak közti különbségeket az önértékelés és a szociális szorongás két - kognitív és viselkedéses - aspektusának a dimenzióiban. Módszer: Keresztmetszeti elrendezés. Vizsgálati személyek: 30 heteroszexuális és 30 homoszexuális férfi; átlagéletkor: 33 év (szórása: 5,96). Mérőeszközök: a szociális szorongás két dimenzióját vizsgálva a Megmérettetés Kérdőívvel, és a Társas Viselkedés Kérdőívvel; Rosenberg-féle Önértékelés Skála. Eredmények: A vizsgált homoszexuális férfiaknak szignifikánsan alacsonyabb az önértékelése, mint a heteroszexuális férfiaké (t=5,054; p=0,001). A szociális szorongás kognitív (p=0,001) és viselkedéses dimenzióiban (p=0,002) is szignifikánsan magasabb értékeket értek el a homoszexuális férfiak a heteroszexuálisoknál. Az önértékelés és a szociális szorongás két aspektusa között negatív irányú szignifikáns együttjárás mutatkozott mindkét csoport esetében (r= - 0,704, p=0,001; r= - 0,623, p=0,001). Konklúzió: Az eredmények alapján a szexuális orientációban való eltérés megmutatkozik a vizsgált pszichés jellemzőkben. Az alacsony önértékelés magas szintű szociális szorongással jár együtt. A kutatásban résztvevő homoszexuális férfiak önértékelése alacsonyabb, szociálisan szorongóbbak, vagyis társas helyzetekben jobban jellemzi őket az aggodalom, hogy másokban rossz benyomást keltenek, illetve mások negatív ítéletétől való félelem; emellett görcsösebben igyekeznek jó benyomást kelteni másokban, mint a heteroszexuális személyek. Az eredmények rávilágíthatnak arra, hogy az önértékelés javítása a szociális szorongás mértékét csökkentheti az adott populációban. Az adatok informatívak lehetnek a homoszexuálisokkal való terápiás munka tervezésekor vagy a kirekesztés és a diszkrimináció hatásainak az elemzésekor.
Kulcsszavak: szociális szorongás, homoszexualitás, csoporttagság, önértékelés

Offline segítő kapcsolatok a cyberbullying kezelésében: hol az áldozat?

EP10

Hegyi-Tóth Erika - JGYPK Alkalmazott Egészségtudományi és Egészségfejlesztési Intézet

A cyberbullying, más néven online zaklatás offline térrel való összefüggéseinek vizsgálata során kérdőíves eszközökkel, valamint projektív technikákkal vizsgálom a 12-14 éves korosztály megküzdési készségeit, a külső és belső kontroll dimenzióját, a segítségkéréshez való attitűdjüket, online preferenciáikat. Összevetem eredményeimet az offline térben osztálytermi körülmények között felvett szociomteria eredményével, következtetéseket vonok le arra vonatkozóan, milyen hatékony útjai lehetségesek az egyéni és csoportos tanácsadásnak. Érdeklődésem homlokterében az online és offline tér közötti váltás, a szerepek (áldozat és agresszor) esetleges átalakulása áll, itt keresem a beavatkozás lehetőségeit.

Kulcsszavak: cyberbulling, csoport, szociometria, tanácsadás, offline segítés

A hit összefüggése a depresszióval és a kötődési mintázatokkal egyetemisták körében

EP11

Józsa Tamás, Nagy Beáta Erika
Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centrum, Népegészségügyi Kar, Magatartástudományi Intézet, Debrecen

BEVEZETÉS: A valláspszichológia témaköre jelenünkben éli virágkorát. A kutatások a gyakorlati régióra fektetik a hangsúlyt, próbálva a nagy népegészségügyi jelentőségű betegségek prevenciójában részt vállalni (pl. depresszió). Egyre több tanulmány íródik a vallás fizikai és mentális egészségvédő szerepével és az egészségmagatartással kapcsolatban. ANYAG ÉS MÓDSZER: A pozitív pszichológia irányzata következtében nagyobb figyelem irányul a környezeti és pszichoszociális erőforrásokra (Seligman & Csíkszentmihályi, 2000). Kutatásunkban Kopp Mária Hungarostudy 2002 elnevezésű tanulmányának eredményeit igyekeztük alátámasztani kisebb számú, de más populációs rétegződésű mintán és más eszközöket alkalmazva. VIZSGÁLATI MINTA: A vizsgálati alany 195 fő egyetemista volt (68 férfi, 127 nő). VIZSGÁLATI ESZKÖZ BEMUTATÁSA: A kísérleti személyekkel a Beck Depresszió Kérdőív 9 tételes változata, a Kapcsolati Skálák Kérdőív (RSQ) és az ebben a vizsgálatban adaptált Santa Clara Strength of Religious Faith Questionnaire (SCSRFQ) elnevezésű kérdőív került felvételre. EREDMÉNYEK: A kapott eredmények azt mutatják, hogy erősebb hittel és magasabb depresszióval a nők jellemezhetők. Ennek oka, hogy szenzitívebb élménymegélési móddal bírnak, ezért az irracionalitásra és a fokozott introspekcióra hajlamosabbak, mint a férfiak. A hit és a depresszió közötti összefüggés a várt irányú volt mindkét nem esetében: minél erősebb valakinek a hite, annál kevésbé válik depresszióssá. A hit és a kötődés kapcsán elmondható, hogy a legerősebb hite a biztonságos kötődésű csoportnak volt. Ennek oka, hogy aki képes hinni önmagában és a világban, az pozitív tárgykapcsolatok

kialakítására lesz képes a hitéletében is. Lényeges, hogy a férfiak esetében az erős hit mértékét nem befolyásolja a bizalom/bizalmatlanság, míg a nőknél a hitbéli kötődés és a bizalom együttese mint nemi sajátság jelenik meg. Kiemelendő, hogy a férfiaknál az aggodalmaskodás a gyengébb hittel jár együtt, míg a nőknél az erősebbel. Ennek oka, hogy a nők kétségeik kompenzálásaként fordulnak a hithez, míg a férfiaknál az énben vagy a másikban történő csalódás elfordulást eredményezhet a hittől. Emiatt a férfiaknál az elkerülő kötődés a hit elkerülésével jár együtt, a nők viszont a kötődések elkerülését hittel kompenzálják. KITEKINTÉS: Az vizsgálatban feltárt összefüggések megerősítik az eddig kimutatott viszonyrendszereket, bizonyítják a hit protektív faktor szerepét, és alkalmat kínálnak a mélyebb pszichodinamikai értelmezések folytatására. A kapott eredményeket érdemes lehet interjús vagy pszichoterápiás esettanulmányokkal kiegészíteni, hogy megfelelő prevenciós lehetőségek kerülhessenek kialakításra a nevelés kezdetétől a későbbi életkorokkal bezárólag.

Kulcsszavak: hit egészségvédő hatása, pozitív pszichológia, biztonságos kötődés mint protektív faktor, népegészségügyi jelentőség

A verbális munkamemória fejlődése

EP12

Juhász Dóra - SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

A munkamemória fejődésének vizsgálata nagy relevanciával bír, mind az oktatásban, mind a kognitív tudományok terén. A téma számos vizsgálati területet kínál, így jelen kutatás ennek csupán egy szeletét érinti. Vizsgálatunk célja a munkamemória- rendszer egyes komponenseinek –így a verbális munkamemória, valamint a komplex verbális munkamemória- fejlődésének vizsgálata az egyes életkorokban. E két terület mérésére a Számterjedelem- valamint a Számlálási Terjedelem Teszt került felvételre. A vizsgálatban 308 fő vett részt, 9 életkori csoportra osztva. Eredményeink összhangban vannak az eddigi kutatási eredményekkel, miszerint a verbális munkamemória kapacitását reprezentáló fejlődési görbe fordított U alakot mutat, tehát ezen kognitív funkciók gyerekkorban folyamatosan fejlődnek, felnőttkorban érik el a csúcspontot, majd időskorban fokozatosan hanyatlást mutatnak. Jelen kutatás egészen korai életkortól az aggkorig vizsgálódik, mely segítségül szolgálhat a verbális munkamemória életkori sajátosságainak alaposabb feltérképezéséhez, tanulmányozásához.

Kulcsszavak: kognitív képesség, verbális munkamemória, fejlődés

A tér-idői emlékezeti integráció hátterében álló kontrollfolyamatok vizsgálata gyermekeknél

EP13

Kárpáti Judit[1,2], Markója Ádám[2], Kónya Anikó[2], Király Ildikó[2]
[1] ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
[2] ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Kognitív Pszichológiai Tanszék

Korábbi eredményeink arra utalnak, hogy az alapvető emlékezeti epizód komponenseinek (mi, hol és mikor) integrálása megterhelő folyamat mind gyermekek, mind pedig felnőttek számára (Kárpáti, Király és Kónya, 2013). Jelen vizsgálat fókuszában a különböző komplexitású emlékezeti összeillesztési (binding) egységek hátterében álló kontrollfolyamatok vizsgálata állt. A vizsgálatban 55 nyolc és tizenegy év közötti gyermek vett részt. A részvevők három egyszerű (mi és hol; mi és mikor; hol és mikor) és egy komplex (mi, hol és mikor) emlékezeti binding feladatot végeztek el. Az összeillesztési feladatok hátterében álló kontrollfolyamatokat végrehajtó funkció (verbális és mintázatfluencia) és figyelmi (Bells figyelmi teszt) tesztekkel mértük. Az eredmények szerint a verbalitást is tartalmazó összekapcsolási folyamatok (mi és hol; mi és mikor; mi, hol és mikor) erősebb végrehajtó funkció terhelést jelentenek, mint a verbalitást nélkülöző téri szekvenciális emlékezeti összekapcsolás (hol és mikor). A fluencia tesztben mért verbális váltás képessége mutatja a legerősebb összefüggést a verbális szervezést igénylő emlékezeti folyamatokkal. Az emlékezeti epizód alapvető elemeinek összerendezése - az egyszerűbb összekapcsolási egységekkel szemben - már erősebb figyelmi kapacitást kíván. Összességében; míg a téri szekvenciákra való emlékezés automatikusabb folyamatnak tűnik, a nyelvi komponensekkel kiegészülő emlékezeti integráció már tudatosabb kontrollfolyamatokon alapszik. További értelmezési lehetőségeket kínál az eredmények összevetése egyetemista résztvevőkkel végzett vizsgálatunk tapasztalataival.
Kulcsszavak: tér-idői emlékezet, binding, végrehajtó funkciók, figyelem, verbális és mintázatfluencia feladatok, Bells-figyelmi teszt

Mentális egészség és jövőre irányuló kogníciók kapcsolata egyetemisták körében

EP14

Kató Szabolcs, Nagy Beáta Erika
Debreceni Egyetem, Népegészségügyi Kar, Magatartástudományi Intézet

Bevezetés: A mentális egészségi állapot monitorozása korosztálytól függetlenül kiemelt népegészségügyi feladat. A mentális betegségek megjelenésének gyakorisága az évek során egyre inkább növekszik, így különösen fontos már a fiatal populációk vizsgálata is. Az egészséges fiatalok körében, primer prevenciós célból végzett vizsgálatok alapján feltérképezhetők a mentális egészséget veszélyeztető, illetve támogató tényezők. A preventív faktorok fejlesztése segítséget nyújthat a stresszt kiváltó eseményekkel való megküzdéshez és az egészséges pszichológiai állapot megőrzéséhez. Célkitűzés: Vizsgálatunk célja volt feltérképezni a Debreceni Egyetem hallgatóinak körében a men-

tális egészséget (depresszió, szorongás, reménytelenség, élettel való elégedettség) befolyásoló jövőre irányuló kogníciókat (optimizmus, pozitív jövőkép, remény) és egyéb lehetséges magyarázó hatásokat (magányosság, megküzdési rugalmasság, családi támogatás, teljesületlen kapcsolódási igény és mások számára való teher érzése). Minta és módszer: A kutatás során 259 egyetemista (80,3% nő, átlagéletkor 21,9 év, min: 18, max: 29; szórás 2,56) töltötte ki online a kérdőíveket. A vizsgálat alapját képező kérdőívek három csoportba sorolhatók. A mentális egészségi állapotot a klinikumban is rendszeresen alkalmazott Beck-féle skálákkal határoztuk meg, azaz felmértük a kitöltők depressziós, szorongásos, illetve reménytelenségi mutatóit. Továbbá a mentális jóllét egyik dimenziójaként felmértük a válaszadók élettel való elégedettségét. A jövőre irányuló kogníciók közül vizsgáltuk többek között a kitöltők általános életszemléletét, azaz az optimista-pesszimista beállítódást, a reményt, mint megküzdési stratégiát, illetve a pozitív jövőorientáció. Ezeken felül a kérdőívek harmadik csoportjában olyan tényezőket vizsgáltunk, melyek a jövőre irányuló kogníciók mellett szintén befolyással lehetnek a mentális egészségi állapotra. Így sor került a kitöltők észlelt magányosságának, családi támogatásának, társas szükségleteinek és megküzdési rugalmasságának felmérésére. A mentális egészségi állapotot befolyásoló hatásokról több szempontos kovariancia-elemzés (MANCOVA) segítségével modellt alkottunk. Eredmények: A minta 19,3%-a a közepes mértékű depresszió, 12%-a a súlyos depresszió kategóriájába sorolható, továbbá 12%-ukat jellemzi közepes erősségű szorongás és magas reménytelenség. A MANCOVA eredményei alapján a mentális egészségi állapotot leginkább befolyásoló tényezők a nem, protektív tényezőként az optimizmus és az észlelt családi támogatás, veszélyeztetőként pedig a teljesületlen kapcsolódási igény és mások számára való teher érzése. Ezen felül megjelenik a remény protektív hatása. A nők szignifikánsan rosszabb értékeket mutatnak a mentális egészséget felmérő kérdőíveken, melyek egybevágnak korábbi kutatások adataival. Eredményeink felhívják a figyelmet a prevenció és intervenció fontosságára már az egyetemi tanulmányok megkezdése előtt.

Kulcsszavak: mentális egészség, egyetemisták, társas támasz, optimizmus, primer prevenció

Fiatalok életpálya tervezése és életpálya-tervezéssel kapcsolatos döntési nehézségei

EP15

Katona Nóra, Boros-Major Gréta
ELTE, PPK Pszichológiai Intézet, Szociálpszichológia Tanszék

Az életpálya tervezés folyamatába beletartoznak az egész életünk során megélt különböző események, ilyenek lehetnek a tanulás, a pályaválasztás, a munkavégzés, a házasságkötés, a gyermekvállalás és a gyermeknevelés is (Taber és Bklankemeyer, 2015). Az életpályákkal való foglalkozás során, tehát az életút fontosabb eseményeit vesszük figyelembe, az életünket meghatározó történéseket értelmezzük. Korábbi vizsgálatok és statisztikai adatok alapján elmondható, hogy az eltérő szintű iskolai végzett-

ség összefüggésben áll az életpálya tényleges alakulásával. A jelen kutatás egyik célja annak tisztázása volt, hogy a korábbi kutatási eredmények alapján az iskolai végzettség és az életpálya alakulása között kimutatott összefüggés megjelenik-e a fiatalok életpálya tervezésével kapcsolatos jövőképében és – az életpályára vonatkozó döntéseik során a CDDQ kérdőív (Gati, Osipow, Knausz & Saka, 2000) segítségével mért döntéshozatali jellemzők összekapcsolódnak-e a döntési nehézségek minőségével? A középszintű végzettség megszerzéséhez életkorban közel álló szakképző és gimnáziumi 18-19 éves fiatalok körében (N=133) végzett kutatás során az előbb említett CDDQ kérdőív mellett egy saját fejlesztésű (Boros-Major Gréta által fejlesztett) számítógépes program állt a résztvevők rendelkezésére. Ennek a programnak a segítségével nyomon követhetővé váltak és a kutatás számára adatokat szolgáltattak a diákok életpálya tervezésének lépései. Az életpálya tervezéssel kapcsolatos döntési nehézségeket mérő kérdőív (CDDQ) esetében elsősorban csak az információhiánnyal és inkonzisztens információkkal kapcsolatos skálákat eredményező faktorstruktúrát sikerült igazolni megfelelő reliabilitással (Cronbach alfa 0,7-0,8), amelyek olyan eredményt hoztak, hogy a szakképzésüket befejező, a munkaerőpiacra éppen kilépő fiatalok körében szignifikánsan jellemzőbb az információhiány miatti döntési nehézség, mint a gimnazisták esetében. Az adatok elemzése során a diákok életpálya terve került összehasonlításra a tanulás, a munkavállalás, a házasságkötés illetve a családalapítás tervezett időpontja és időtartama szempontjából. Az eredmények alapján elmondható, hogy a gimnazisták életpályáján ugyanazok az események már a tervezés során is később jelennek meg, mint a szakképző intézménybe járók esetében. Továbbá a gimnazisták a tervek szerint több időt töltenek tanulással, így a munkába állásuk első időpontja szignifikánsan későbbre tehető. Ez alapján azt gondolhatnánk, hogy a szakképző intézményben végzettek több időt töltenek a munkaerőpiacon, azonban a tervezett gyermekek száma esetükben szignifikánsan magasabb, illetve hosszabb időt kívánnak otthon tölteni gyermekeikkel, mint gimnazista társaik. Ebből adódóan a munkával töltött évek száma az egész életpályát figyelembe véve kiegyenlítődik. Ugyanakkor elgondolkodtató, hogy a fiatalok mintegy fele tervez hosszabb-rövidebb időre külföldi munkavállalást – iskolatípustól és végzettségtől függetlenül.

Kulcsszavak: életpályatervezési döntési nehézségek, életpályatervezés

Autizmus spektrum zavarral élő gyermek a családban. A családkép változásainak összehasonlító vizsgálata

EP16

Kékes Szabó Marietta - SZTE JGYPK TÓKI Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék, SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

A nő és férfi házassággal megpecsételt összetartozásának és egységének szimbolikus kifejeződése a közös utód világra jövetele. Ha az anya eltérő fejlődésű gyermeknek ad életet, az mind a szülők, mind pedig a tágabb család számára komoly megterhelést jelent, hiszen tagjai „sorsközösségben élnek” az autizmus-spektrumba tartozó személy-

lyel. A trauma ezért a családrendszer összes résztvevőjét érinti, kihat a családtagok személyiségfejlődésére, önmagáról alkotott képére és életminőségére. A diagnózisközlés utáni direkt reakciók hasonlóak a halálesetről való tudomásszerzést követő válaszokhoz. A teoretikusok szerint ilyenkor a család nem ritkán instabillá válik, a hagyományos családi életciklusok helyett pedig késleltetett családi fejlődést tapasztalhatunk. A szülők nagyon eltérő érzelmi utat járhatnak be a gyermek állapotának elfogadását illetően, ahogyan a „más" gyermek testvére számára is nehéz időszak következik. Figyelemreméltó, hogy a klinikai tapasztalatok mégis azt mutatják, hogy a kommunikáció jó színvonala esetén a sérült gyermek születése inkább vezet a házasság megerősödéséhez, mintsem fellazítaná azt. Ezzel szemben – a fokozott összetartást igénylő helyzetben – a különben is konfliktusokkal terhelt házasságok könnyen zátonyra futhatnak. A szakirodalomban foglalt ellentmondásos kép ellenére kevés vizsgálatról olvashatunk a témában, ráadásul azok módszertanilag is sok esetben kifogásolhatóak, miként a családok rendszerszemléletű megközelítését is nélkülözik. A fejlődésneurológiai zavar okozta családi működésekben mutatkozó változások, felmerülő problémák megértése azonban az érintett családok hatékonyabb támogatása végett nagyon fontos lenne. Vizsgálatomban Gehring (2010) Családstruktúra Tesztjét (Family System Test, FAST) és az Olson-féle Családteszt „kommunikáció" és „családdal való elégedettség" skáláit alkalmazva ezen hiányosságok pótlását tűztem célul 15-15 autizmus spektrum zavarral élő-, illetve tipikus fejlődésmenetű gyermeket nevelő család vizsgálatával. A tesztfelvételekre egyéni formában került sor, minden esetben az édesanya részvételével. Az eredmények nyomán elmondható, hogy az atipikus- és normál fejlődésű gyermekek édesanyja által demonstrált családreprezentációkat tekintve eltérő mintázatok kerültek feltárásra. Labilis(abb) családstruktúrák – a szakirodalmi háttérben foglaltakkal összhangban - valóban elsősorban azoknál a családoknál kerültek demonstrálásra, amelyekre nézve alacsonyabb színvonalú felek közti kommunikációra és elégedettségre derült fény. Ez pedig – a retrospektív elemzés szerint - már a gyermek születését övező időszakban is mutatkozott. Mindazonáltal az autizmus spektrum zavarral élő gyermeket nevelő családok esetében – noha nem szignifikáns mértékben – nagyobb arányban fordult elő kiegyensúlyozatlan/labilis-kiegyensúlyozott családszerkezet, mint a normál fejlődésű gyermeket nevelő családoknál. Az eredmények mélyebb szintű értelmezése azonban további vizsgálatokat kíván.

Kulcsszavak: autizmus spektrum zavar, család, trauma, rendszerszemlélet, FAST

Koraszülött gyermekek pszichomotoros fejlődésének vizsgálata, kétéves korban

EP17

Kenyhercz Flóra, Nagy Beáta Erika
Debreceni Egyetem Népegészségügyi Kar Magatartástudományi Intézet

Bevezetés: A koraszülöttek százalékos aránya az orvostudomány fejlődésével sem csökken, így népegészségügyi szempontból kiemelten fontos a kisgyermekkori fejlődésüket, s az arra ható tényezőket feltérképezni a hatékonyabb korai intervenciók bevezetése érdekében. Kiemelt kutatási terület a kisgyermekkori fejlődési kvóciens (FQ) valamint részterületeinek vizsgálata, mely jó előrejelzőnek bizonyul, a későbbi iskolai teljesítménnyel kapcsolatban (Charkaluk, 2011). Célkitűzés: A koraszülött gyermekek pszichomotoros fejlettségi szintjének vizsgálata a születéskor mért Apgar-értékekkel, kórházi tartózkodás hosszával és a születési súllyal összefüggésben. Anyagok és módszerek: Vizsgálati mintánk 75, a Debreceni Egyetem Klinika Központjának Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikáján, 2500 gramm alatti súllyal született, a vizsgálat idején korrigáltan a második életévét betöltött kisgyermek. A kutatás során alkalmazott vizsgálati eszközök: Brunet-Lézine-féle Pszichomotoros Teszt, Szociodemográfiai adatok felmérése saját kérdőívvel, Pszichológiai anamnézis. Eredmények: Azt találtuk, hogy a születési súly pozitívan korrelál a kétéves kori FQ-val, míg a születés utáni kórházi tartózkodás hossza negatívan. Pozitív együtt járást mutattak továbbá az Apgar skála 5 és 10 perces értékei is az FQ-val, amit tendenciájában az 1 perces is követ. A három biológiai sérülékenységet vizsgáló változó hatása pedig erősen korrelál, tehát egy tengely mentén értelmezhető. Szignifikáns nemi különbségeket találtunk továbbá, mind a négy részterületen, a lányok javára. A részképességeket tekintve, súlytól és nemtől függetlenül a szociális készségek mutatkoztak a legfejlettebbnek, a beszéd és a finommotoros koordináció területei pedig a leggyengébbnek. Következtetések: Fontos lenne, a fokozott biológiai rizikóval világra jövő csecsemők, minél korábbi életszakaszban történő szűrése, valamint korai fejlesztő intervenciók biztosítása a gyermekek és családjaik számára, így megelőzve későbbi mentális, motoros nehézségek kialakulását.
Témavezető: Dr. habil. Nagy Beáta Erika
Kulcsszavak: koraszülöttek, pszichomotoros fejlődés, Apgar-értkek, kórházi tartózkodás

A gyászfeldolgozás nemi különbségei

EP18

Kisfaludy Lilla, Kurucz Győző, Csörsz Ilona
Debreceni Egyetem Pszichológia Intézet

Célkitűzés: Az egészségviselkedés, a betegviselkedés és a rizikómagatartás nemi sajátosságai régóta ismertek. Kutatásunk célja a veszteség feldolgozás nemi sajátosságainak bemutatása, a férfi és a női gyász jellegzetességeinek feltárása. A hazai és a nemzetközi szakirodalom (Doka, 2010; Pilling, 2010; Édes és Kerekes, 2011) az intuitív és instrumentális gyász fogalmában foglalják össze a nemi különbségeket. Az intuitív

gyászban a sírás, a panaszkodás, a társas támogatás keresése a legerőteljesebb, az instrumentális gyászban a kognitív folyamatok. Ez utóbbi jellemzi inkább a férfiakat, akik csendben, magányosan gyászolnak. Módszerek: A hipotézisek vizsgálatához online kérdőíves vizsgálati módszert alkalmaztunk. Kérdőívcsomagunk a demográfiai adatok mellett tartalmazta a Beck Depresszió Kérdőív rövidített változatát (Kopp és Fóris, 1993), a Megküzdési Módok Kérdőívet (Folkman és Lazarus, 1980), az Életcél Kérdőívet (Konkoly Thege és Martos, 2006) és a Szomatikus Tünetlistát (PHQ-15) (Kroenke és mtsai, 2002; Cserháti és Stauder, 2008). A kutatásban összesen 105 fő vett részt, 81 nő és 24 férfi (átlagéletkor: 56,5 év; férfi: 55,8 év; nő: 56,7 év). Az adatfelvétel még folyamatban van. Eredmények: Az első eredmények alapján a nemek közötti összehasonlítás során nem sikerült szignifikáns különbségeket kimutatni, azonban tendenciaszerű következtetéseket sikerült levonni. A Mann-Whitney próba segítségével a következő eredményeket kaptuk: a mintában szereplő nők szomatizációja (medián=8, IQR=6,5) magasabb a férfiakénál (medián=7, IQR=8); p≈0,16. Megküzdés tekintetében a problémaelemzés inkább a férfiakra jellemző (medián=6, IQR=5), nőknél (medián=5, IQR=3,25) p≈0,15. A kognitív átstrukturálás magasabb értékeket mutat férfiaknál (medián=7, IQR=10,5), mint nőknél (medián=5, IQR=6) p≈1,74. Míg a passzív megküzdés inkább a nőket jellemzi (medián=3, IQR=2), férfiaknál (medián=3, IQR=3); p≈0,22. Kutatásunk során kiemelkedő jelentőséget tulajdonítottunk annak, hogy felhívjuk a figyelmet a segítő szakemberek és a gyászcsoportok szerepének fontosságára. Bár eredményeink nem mutattak szignifikáns különbséget a gyászcsoportba járók és nem járók között, az azonban elmondható, hogy a mintánkban szereplő gyásztanácsadást igénybe vevők között jellemzőbb volt a problémaelemzés és a kognitív átsrukturálás, ami eredményesebb gyászfeldolgozáshoz vezet. Következtetések: A gyászolók elsősorban háziorvosukat keresik fel panaszaikkal, ezért is fontos, hogy az egészségügyi szakemberek tisztában legyenek a „férfi" és „női" gyász jellegzetességeivel. Ennek ismeretében a gyászoló nagyobb eséllyel kaphat megfelelő lelki támogatást az esetleges gyógyszeres terápia mellett. Mindez felhívja a figyelmet a gyászfeldolgozó csoportok egészségpszichológiai jelentőségére is.
Kulcsszavak: veszteség, gyászfeldolgozás, nemi különbségek

Munkaérték és munkaköri motivációs potenciál vizsgálata különböző generációknál

EP19

Mészáros Aranka - Szent István Egyetem GTK TTI

Kutatásunk célja annak vizsgálata, hogy milyen különbségek vannak az X, az Y és a munkahelyeken napjainkban már egyre nagyobb létszámban megjelenő Z generációk munkával kapcsolatos értékeinek és a munkahelyi motiváció potenciált meghatározó tényezőinek alakulásában. Napjainkban nagy kihívást jelent, hogy különböző generációk dolgoznak együtt más-más értékrendekkel, elvárásokkal. Fontos, ha a munkaadók tudják azt, hogy mik azok a tényezők, amelyekkel az egyes generációk jobban motiválhatóak, meg kell érteniük egymást ahhoz, hogy a különböző generációk együttműködését

eredményesebbé tudják tenni. A generációs különbségek különféle feszültségeket hordozhatnak magukban, melyeknek megoldására figyelmet kell fordítani, ebben segíthet kutatási eredményeink ismerete. A korábbi generációk vizsgálata már folyamatosan „porondon" van, a Z generációval viszont még kevesen foglalkoztak a kutatók közül, pedig egyre égetőbb kérdés lesz az új generációk munkába állása, illetve az azzal kapcsolatban felmerülő kérdések, látható, vagy láthatatlan konfliktusok, hiszen az amerikai Munkaügyi Statisztikai Hivatal előrejelzése szerint 2020-ra a Z-generáció képviselőinek száma megháromszorozódik a munkahelyeken, Magyarországon is hasonló tendencia várható. A kérdés feltérképezéséhez több, mint 1500 fő különböző életkorú vizsgálati személyt kerestünk meg kérdéssorunkkal, melyben a Super-féle munkaérték kérdőív segítségével feltérképeztük az egyes generációk munkaértékeit, illetve a Hackman-Oldham féle munkaköri motivációs potenciált meghatározó munkaköri dimenziók fontosságának vizsgálatára saját kérdéssor kidolgozásával derítettünk fényt. Az adatgyűjtéshez egy 65 kérdésből álló online kérdőívet használtunk. Eredményeink bemutatását az alábbiak alapján végezzük majd: 1. A Super-féle munkaértékek átlagainak bemutatása és elemzése generációnként, hasonlóságok, különbözőségek 2. A Hackman-Oldham dimenziókra vonatkozó állítások eredményeinek ismertetése, generációnkénti hasonlóságok és eltérések bemutatása Posterünk utolsó részében következtetéseket és javaslatokat fogalmazunk majd meg a munkaadók és munkavállalók számára a generációs szinergia támogatásának mikéntjére vonatkozóan.

Kulcsszavak: Baby boom, X, Y, Z generációk, munkaérték, munkaköri dimenziók

Koraszülöttség hatása az intelligencia alakulására 3 és 5 éves korban

EP20

Nagy Anett[1], Beke Anna[2], Cserjési Renáta[3], Kalmár Magda[3]

[1] ELTE BGGyK ATIVIK

[2] SE I. sz. Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika Koraszülött Utánvizsgáló

[3] ELTE PPK

Az orvostudomány fejlődésének köszönhetően világszerte megnőtt a koraszülöttek túlélési aránya (Rose, 2011.), ami Magyarországon 8-11%-ra tehető. Nemzetközi és magyar kutatások azt a tendenciát mutatják, hogy a koraszülöttek esetében az intellektus alacsonyabb, mint az időre született gyerekeké, de még a normál övezeten belül marad (Rose, 2011; Kalmár, 2007). Ez összefüggésbe hozható az alacsonyabb kognitív képességekkel. Vizsgálati személyek: Extrém kis súlyú koraszülött (37. gesztációs hétnél hamarabb és 1000 gramm születési súly alatt született gyermek), akik az SE. I.sz. Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikán születtek. A mintába minden olyan gyermek bekerült, aki vizsgálható volt. A perinatális sérülések: agyvérzés, periventrikuláris leukomalacia, ROP regisztrálásra kerültek. Eszközök: 3 és 5 éves korban Wechsler Óvodás és Kisiskolás Intelligenciateszt (WPPSI-IV) felvétele történt. Eredmények: A koraszülöttség mellett a perinatális sérülések hatással vannak a 3 és 5 éves korban mérhető intelligencia teszt-

ben nyújtott eredményekre. Az intelligencia teszt indexei között egyenetlenség tapasztalható.
Kulcsszavak: extrém kis súlyú koraszülött, perinatális sérülések intelligencia

Félelemkeltő társadalmi célú reklámokra adott válaszok

EP21

Nagy Luca Zsuzsa, Balázs Katalin
Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet

Háttér, célkitűzések: A meggyőző üzenetek feldolgozásának két leggyakrabban idézett modellje a Heurisztikus - Szisztematikus Feldolgozási Modell (pl. Chaiken, 1980) és a Feldolgozási Valószínűségi Modell (pl. Petty és Cacioppo, 1981). Azonban, a meggyőző üzenetek feldolgozására irányuló további kutatások a meggyőzést jelentősen befolyásoló tényezőként azonosították az érzelmeket (pl. Witte és Allen, 2000), és ezek körén belül is kiemelt figyelmet kap a félelemkeltés (pl. Perloff, 2010). Vizsgálatom célja a Witte - féle (1998) Kiterjesztett Párhuzamos Feldolgozási Modell (EPPM) nyomán a hétköznapi stresszkeltő szituációkban alkalmazott coping-stratégiák és a félelemkeltő meggyőző üzenetek feldolgozásakor használt stratégiák összefüggéseinek vizsgálata. Módszer: A vizsgálat kérdőíves módon zajlott, az alanyok online jelölték meg válaszaikat. A 155 fős minta 18 és 35 év közötti személyekből áll, nők nagyobb arányban szerepelnek a mintában. Ingerként két társadalmi célú, félelemkeltő reklámot kellett megítélniük. Az egyik az autóvezetés közbeni mobiltelefonhasználatot, a másik a cukorbetegséget és annak veszélyeit jelenítette meg. A két reklám között szókereső feladatot végeztek. A kérdőívnek négy változata volt, melyeket random módon rendeltünk a személyekhez. A különböző változatok a reklámok sorrendjében és a félelemkeltés mértékében különböznek, utóbbit az elővizsgálatok alapján ítéltük meg. A reklámok után a Witte, McKeon, Cameron és Berkowitz-féle (1995) Kockázatvállaló Viselkedés Diagnózis (RBD) skála, majd a Parker és Endler (1992) által kidolgozott Stresszkeltő Helyzetekre adott Coping Válaszokat vizsgáló 48 itemes (CISS-48) kérdőívét töltötték ki a vizsgálati személyek. Eredmények és következtetések: Az erősen félelemkeltő, cukorbetegséggel foglalkozó reklám vált ki összességében nagyobb félelemkontrollt, tehát olyan viselkedés, mely során a befogadók igyekeznek elnyomni a téma keltette negatív érzelmüket. Úgy tűnik, hogy ezzel a problémával nehezebben birkóznak meg, és kisebb énhatékonyságot éreznek. Az autóvezetés témája esetén kisebb észlelt fenyegetettséget élhetnek meg az alanyok, kevésbé érzik félelemkeltőnek. Ami a megküzdési mechanizmusokat illeti, az az elvárt tendencia, hogy a problémaközpontú megküzdés gyakorisága nagyobb mértékben fordul elő, a vizsgálati mintám esetén is igazolódni látszik, akárcsak az, hogy általánosságban a nőkre jellemzőbb inkább az érzelemfókuszú coping mechanizmus. Az elvárthoz képest azonban, kevesebben számolnak be vezetés közbeni mobilhasználatról, aminek oka lehet a társas kívánatosság, és a kognitív disszonancia csökkentése is. Gyakorlati jelentőség: A vizsgálat eredményei nem csupán elméleti jelentőségűek, a félelemkeltő meggyőző közlésekre irányuló válaszmechanizmusainkra vonatkozóan,

hanem a komoly társadalmi problémákat feszegető társadalmi célú reklámok hatékonyabb kidolgozását is segíthetik, így pl. az egészségügyi prevenciót szorgalmazó kampányokat.

Kulcsszavak: Meggyőző üzenet, félelemkeltő üzenet, coping-stratégia, Kiterjesztett Párhuzamos Feldolgozási Modell, vezetés közbeni mobiltelefonhasználat, cukorbetegség, énhatékonyság, fenyegetettség, félelemkontroll, probléma- és érzelemfókuszú mechanizmus, egészségügyi prevenciót szolgáló kampányok.

A Herzberg-modell vizsgálata a felsőoktatásban

EP22

Orbók Zita[1], Kiss Paszkál[2]

[1] ELTE PPK Pszichológia Doktori Iskola

[2] KRE Pszichológiai Intézet

A tanulmány Herzberg kéttényezős elméletét vizsgálja akadémiai környezetben. A kutatás célja a munkahelyi elégedettség fogalmát az egyetemen vizsgálni, megismerve 355 egyetemista hallgató motivátor és higiénés tényezőit. A tanulmány támogatja Herzberg elméletét, a modell gyakorlati alkalmazhatósága a felsőoktatással foglalkozó kutatók számára további vizsgálatok tárgyát képezheti.

Bevezető: A munkával való elégedettség kutatások igyekeznek reagálni az állandó szervezeti igényre, amely az emberi erőforrással való bánásmód fejlesztésére irányul. Az intézmények fejlődhetnek azáltal, ha megértik az alkalmazottak észlelését, attitűdjeit, viselkedését vagy motivációit.

A legtöbb korábbi kutatás a munkahelyi elégedettség témakörében az ipari szektorban készült (lásd Locke, 1969; Mobley, 1977; Bateman and Organ, 1983; Scarpello and Campbell, 1983; Williams and Anderson, 1991). A munkahelyi elégedettség vizsgálata akadémiai környezetben csak az 1990-es években vált fontosabbá (lásd Billingsley and Cross, 1992; Iiacqua and Schumacher, 1995; Oshagbemi, 1997; DeShields, Kara, and Kaynak, 2005). Az egyetemi hallgatók „munkahelyi" elégedettségével kevés tanulmány foglalkozik, ugyanakkor fontos lenne vizsgálni, mivel a hallgatói elégedettség a hatékonyság növeléséhez járul hozzá a tanulmányokban, amely ezen a területen is célja a sikeres működésnek, magasabb képzettségi szint elérésének.

Kutatás: A kutatás mintáját az Eötvös Loránd Tudományegyetemre járó hallgatók adták. A kutatás Herzberg kéttényezős elméletét munkával való elégedettség tekintetében vizsgálja és egyben a modell alkalmazhatóságát méri fel akadémiai szervezeti kontextusban. A kérdőívek adaptációját az adatfelvételt megelőzően reprezentatív diákcsoportokkal készült félig strukturált interjúk adták.

Intelligens döntések és választások

EP23

Papp Alexandra, Kondé Zoltán
Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzés: A közvélekedés és egyes kutatási eredmények szerint is, azok a személyek, akik átlagon felüli intelligenciával rendelkeznek jobb és hatékonyabb döntéshozatallal jellemezhetők, mint a kevésbé intelligens személyek. Ez azt jelenti, hogy a valóságos élethelyzetekben, amikor bölcsen és megfontoltan kell cselekednünk, mert a cselekvéseinknek, viselkedésünknek, döntéseiknek tétje van, hajlamosabbak vagyunk megfontoltabban és óvatosabban cselekedni. Tehát kevesebb kockázatot vállalunk, jobban és alaposabban meggondoljuk döntéseinket, ennek köszönhetően döntéseink és választásaink sikeresebbek, pontosabbak és valószínűleg eredményesebbek. Jelen vizsgálat célja az volt, hogy megvizsgáljuk a döntéshozatal és az intelligencia szint (IQ) lehetséges kapcsolatát.
Módszerek: A kutatás során számítógépes környezetben vizsgáltuk a döntéshozatali hatékonyság összefüggését a pszichometriai intelligenciával. Egyetemi hallgatók (N=99) intelligenciájának méréséhez a RAVEN APMT tesztet használtuk. A döntéshozatali hatékonyság vizsgálatára a CANTAB neuropszichológia tesztcsomag két tesztjét alkalmaztuk. A Cambridge Gambling Test (CGT) és az Information Sampling Test (IST) a döntéshozatal és kockázatvállalási hajlam sajátosságait ragadja meg, ennek különböző mérhető aspektusain keresztül. Mindkettő a döntéshozatali kockázatok mérlegelését, elemzését kívánja meg azáltal, hogy játékos, de tétre menő helyzetben kell döntéseket hozni egy esemény valószínűségének és lehetséges pozitív következményeinek mérlegelésével. Azt feltételeztük, hogy mind az IST mind a CGT feladatban mutatott teljesítmény erős összefüggésben van a személy intelligencia szintjével (IQ-jával). Ebből adódóan intelligens személyeknél jobb eredmény várható az átlagos személyek eredményeihez képest.
Elemzés: A játékstratégia illetve a valószínűségi döntések hatékonyságát a két feladatban az összegyűjtött pontszámok mennyiségén túl specifikus mutatók figyelembe vételével jellemezhetjük. Az IST feladat esetén a döntések kockázatossága a bizonytalanságot csökkentő információ mennyisége, illetve a döntéshozatali idő függvényében elemezhető. A CGT feladatban a döntéshozatal stratégikusságát jellemző mutatókra fókuszálunk: úgymint a valószínűbb kimenetek preferálására való hajlam, az ésszerű tétek alkalmazása, és a döntések megfontoltsága. A kalkulált mutatókat korrelációs vizsgálatokkal, illetve az IQ pontszámokat figyelembe vevő regresszió-elemzésekkel vizsgáltuk.
Eredmények és következtetések: A poszteren a friss elemzések legfontosabb eredményeit ismertetjük. Az előzetes adatok a két feladat mutatóinak korrelációját sejtetik, illetve az egyes mutatók szelektív érzékenységét az IQ hatására, mely alátámaszthatja, illetve erősítheti a döntéshozatali hatékonyság és az intelligencia szint között sejtett összefüggést.
Kulcsszavak: intelligencia, döntéshozatal, kockázat, CANTAB, IST, CGT

Az impulzivitás, mint az öngyilkossági veszélyeztetettség kockázati tényezője

EP24

Pató Irina[1], Szabó Gabriella[2], Erdélyi-Belle Boglárka[2], Perczel-Forintos Dóra[2]
[1] Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet
[2] Semmelweis Egyetem, Általános Orvostudományi Kar, Klinikai Pszichológia Tanszék

Hazánkban, a statisztikák alapján a szuicid prevenciónak kiemelt jelentősége van, mivel Európában a második, a világranglistán pedig még mindig az első tíz között vagyunk a befejezett öngyilkosságok tekintetében a 24/100.000 aránnyal. Ismert, hogy a kísérletek aránya ennek a hatszorosa. A büntetés-végrehajtási intézményekben kiemelten magas, kb. 50% az öngyilkossági kísérletek aránya egy 2009-es felmérés adatai szerint. A prevenció alapvető feltétele az öngyilkossági veszély pontosabb felismerése: a módosítható és nem módosítható kockázati tényezők, a krízisállapot és a segélykérő kommunikáció szabályszerűségeinek jobb ismerete. Közismert, hogy az öngyilkossági szándék erőteljes prediktora a negatív kognitív struktúra és a reménytelenség. További kockázati tényezőt jelent a problémamegoldás alacsony szintje, amely a reménytelenség háttértényezője, valamint az impulzivitás, mely az öngyilkossági kísérletek egy jelentős alcsoportjában figyelhető meg. Kutatásunk célja egy különösen veszélyeztetett, indulatszabályozási nehézségekkel jellemezhető populációban, fogvatartottak körében felmérni az impulzivitás, az érzelemszabályozás és a problémamegoldási készségek összefüggéseit, normál kontrollcsoporttal összehasonlítva. Vizsgálati elrendezés: papíralapú illetve online kérdőíves adatfelvétel. Résztvevők: A Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben elhelyezett 50 fogvatartott és hozzávetőlegesen 500, általános magyar populációból kikerülő önkéntes tesztkitöltő. Mérőeszközök: Rosenberg Önértékelés Skála (RSES-H), Beck Depresszió Skála, rövid (BDI-R), Beck Reménytelenség Skála, rövid (BHS-R), Means-End Problem Solving Inventory (MEPS), Észlelt Stressz Kérdőív (PSS4), Barratt Impulzivitás Kérdőív (BIS-11), Paykel Öngyilkosság Skála (PSS), Kognitív Érzelem-Reguláció Kérdőív (CERQ). Hipotéziseink szerint (1) az impulzivitás negatív együtt járást mutat az érzelemszabályozási és problémamegoldó készségekkel; (2) az impulzivitás szintjében nem lesz különbség a két csoport között és ez a jelenség háttértényezőként szerepet játszhat a magas magyar öngyilkossági arányszámban. Az eredményekről a prezentációban részletesen beszámolunk. Megbeszélés: mivel valamennyi vizsgált tényező a módosítható kockázati tényezők közé tartozik, ezért eredményeinknek jelentős szerepük lehet a szuicid prevenció hatékonyságának fejlődésében hazánkban.
Kulcsszavak: Fogvatartottak, öngyilkosság, impulzivitás, problémamegoldási készségek, érzelemszabályozás

Hiányzó társas kapcsolatok keresése az interneten

EP25

Prievara Dóra Katalin[1], Pikó Bettina[2]
[1] SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola
[2] SZTE Magatartástudományi Intézet

A tizenéves korosztály és a fiatal felnőttek manapság naponta több órát is eltöltenek az internet használatával. Már a 12-14 évesek is 2,5 órát töltenek el online egy átlagos hétköznap, míg hétvégén 3,5 órát is (Žumárová, 2015). Ezen belül a közösségi oldalak látogatása a leghangsúlyosabb: A tizenévesek 40 százalékára jellemző, hogy napi 60 percet töltenek a Facebookon, míg 26 százalék esetében ez a mennyiség 120 perc, 16 százaléknál eléri a 180 perces használatot naponta (Naeemi, Tamam, Hassan és Bolong, 2014). Az ilyen nagy mértékű, napi szintű használat minden bizonnyal hatással van a fiatalokra, átalakítja társas szokásaikat, társas viszonyaikat. A környezetből érkező szociális támogatás hiánya összefüggést mutat a problémás mértékű internethasználattal, azaz gyakran az online világ felé tereli a fiatalokat (Gunuc és Dogan, 2013). Jelen kutatásunk célja volt annak vizsgálata, hogy a magyar fiatalok nagyfokú, esetlegesen már problémás mértékű internethasználata mögött milyen pszichológiai és társas vonatkozású faktorok húzódhatnak meg. Mintánkat gimnazista és egyetemista fiatalok alkották, 14 és 24 év közöttiek (N=408), az átlag életkoruk 20,81 év (SD=2,63). Egy online kérdőív név nélküli kitöltése volt a feladatuk, melyben meg kellett jelölniük, mennyi időt töltenek el naponta internetezéssel, azon belül is a különböző tevékenységek végzésével. Emellett kitöltöttek olyan kérdőíveket, amelyek az általuk észlelt társas támogatásra, magányosságra, kötődés iránti vágyra vonatkoztak, valamint a problémás mértékű internethasználat is mérésre került. Adataink szerint a nem kellő mennyiségű társas támogatással rendelkező fiatalok több időt töltenek el az interneten, már problémásnak tekinthető az internethasználatuk. Ezzel szemben a magasabb szintű apai támogatás negatív összefüggést mutat a problémás mértékű internetezéssel. Ezen felül fontos megemlíteni, hogy a résztvevők magas pontszámot értek el a magányosságot, a szégyenlősséget és a valahová való tartozás vágyát mérő kérdőíveken. Eredményeink alapján elmondható, hogy azon fiatalok, akik úgy érzik, nem kapnak kellő mennyiségű társas támogatást a közvetlen környezetüktől (családtól, barátoktól), hajlamosak mindezt az interneten keresni, ott pótolni a szociális kapcsolataikat. A kompenzálás egy szintig pozitív hatásokkal bír, azonban gátolni képes a valós emberi kapcsolatok kialakítását, könnyen a folyton elérhető virtuális világ, a kontrollálható virtuális kapcsolatok felé fordulhat a fiatalok preferenciája. Erre a veszélyre pedig mindenképpen érdemes felhívni a felhasználók és környezetük (tanárok, szülők) figyelmét.
Kulcsszavak: internet, társas támogatás, fiatalok

A "figurális jóság" elvei a téri kompozícióban

EP26

Révész György, Séra László
PTE Pszichológia Intézet

A figurális jóság (figural goodness) az "egész", vagy "alak" olyan vizuális minősége, ami nem redukálható az elemek jellemzőire: globális vagy egészleges tulajdonság. Azt a perceptuális tényt jelenti, hogy bizonyos figurák tulajdonságaiban sokkal több egyszerűség, rendezettség és szabályszerűség van, mint másokban, dacára annak, hogy fizikailag ugyanannyi elemet tartalmaznak. A Gestalt-elmélet kidolgozói azt feltételezték, hogy ez nem csak a látórendszer működéselve megértésének, hanem észleleteink tárolásának is központi eleme is egyben (Palmer, 1991, Luccio, 2011, Pothos, Ward, 2000). A "jó" mintákra vonatkozó szempontok - külső vagy belső nézőpontból - nem követelnek meg semmilyen elméleti előfeltevést, mint pl. a percepcióra vonatkozó akár külső (pl. gibsoni), akár belső (pl. konstruktivista, információ feldolgozási stb.) megközelítést. A figurális jóság egészleges figurák elemi észlelési minősége, ugyanakkor a jó alak - ami egyszerű, zárt, stabil, arányos, szimmetrikus stb. - egyben az esztétikai élmény alapja is, akárha csak megnyugvást vált ki a nézőben vagy éppen felkorbácsolja, netán a katarzist vált ki belőle: az érzelmi viszonyulás forrása. Kutatásunkban azt vizsgáltuk, hogy egyszerű geometriai ábrákkal végzett kompozícióalkotó feladatban van-e különbség általános tanrendű (kontroll) és művészeti képzésben tanuló gimnazisták valamint festő, szobrász szakos hallgatók között a figurális jóságra való törekvés tekintetében. Eredményül azt kaptuk, hogy a kontrollcsoport tagjai inkább törekednek az említett objektív szempontokra, mint a kísérleti csoport tagjai.

Kulcsszavak: figurális jóság; egyensúly; szimmetria; Gestalt

A spiritualitás, mint a féltékenység egyik megküzdési módja

EP27

Szabó-Bartha Anett, Plagány Nóra
Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet

A kutatás célja a spirituális orientáció, az önértékelés és a féltékenység közti összefüggések feltárása volt. A vizsgálatban részt vevő összesen 80 fő felmérése a Spirituális Orientációs Skála (Spiritual Orientation Inventory), a Rosenberg-féle Önértékelési Kérdőív, és egy általunk a jelen kutatás számára kidolgozott féltékenységi kérdőív segítségével történt. A féltékenység vonatkozásában tendencia szintű eltérést találtunk a magas és alacsony spirituális orientációval rendelkezők között. Ez az eltérés viszont szignifikáns volt a hitüket aktívan gyakorlók és azt nem gyakorlók között. Az önértékelés, a vallási orientációtól függetlenül mindkét csoport esetében negatív korrelációban állt a féltékenységgel. A férfiak és nők értékei között egyik esetben sem mutatkozott szignifikáns eltérés.

Kulcsszavak: Spiritualitás, spirituális orientáció, féltékenység, párkapcsolat, önértékelés, önbizalom

A Cloninger-féle Temperamentum és Karakter kérdőívvel mért karakterjegyek és a párkapcsolati elégedettség összefüggései

EP28

Szabó-Bartha Anett[1], Kerekes Anna[2], Szondy Máté[1]
[1] Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet
[2] Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet (BA hallgató)

Kutatásunk célja a Cloninger-féle Temperamentum és Karakter Kérdőív (TCI) önirányítottság és együttműködés karakterdimenzióinak vizsgálata a párkapcsolati elégedettséggel összefüggésben.
Vizsgálati módszerként a TCI-t és a Párkapcsolati Elégedettség Kérdőívet (RAS) használtuk. A kutatásban 43, legalább 3 éve házasságban vagy élettársi kapcsolatban élő heteroszexuális pár vett részt.
Eredményeink azt mutatták, hogy a párkapcsolati elégedettségre hatással van az egyén önirányítottsága, célra irányultsága, leleményessége, személyes tulajdonságainak belátása, illetve partnere célra irányultsága, személyes tulajdonságainak belátása és felelősségvállalása. Továbbá nemi eltéréseket találtunk a saját, illetve a partner párkapcsolati elégedettségét befolyásoló tulajdonságokat illetően is. Ezek közül kiemelnénk a férfiak esetében a leleményesség alfaktort, mely a pár mindkét tagjának párkapcsolattal való elégedettségét befolyásolta.
A kapott eredmények bíztató alapot adnak ahhoz, hogy tovább kutassuk, melyek azok a változtatható, fejleszthető tulajdonságok az egyénben, amelyek hatására a társas kapcsolatok, különösen pedig a humán reprodukció és egy lelkileg egészséges új generáció fölnevelése szempontjából fontos párkapcsolatok minőségileg fejlődhetnek.
Kulcsszavak: személyiség, TCI, párkapcsolattal való elégedettség, önirányítottság, együttműködés

Az N-vissza feladat hatása a kognitív képességekre

EP29

Szappanos Csilla[1], Kövi Zsuzsanna[2]
[1] Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet (BA hallgató)
[2] Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet

Az elmúlt években a nemzetközi szakirodalomban jelentősen megnőtt azoknak a kutatásoknak a száma, amelyek azt vizsgálják, hogyan fejleszthető a munkamemória kapacitása, és a fejlesztésnek milyen hatásai vannak a kognitív képességekre. Jaeggi, Buschkuehl, Jonides, és Perrig (2008) kísérletükben az „N-vissza" feladatot alkalmazták és bizonyítékot találtak arra, hogy a munkamemória ezirányú fejlesztése pozitív hatással van a folyékony intelligenciára is. Jelen vizsgálat célja ugyancsak az volt, hogy az N-vissza feladatban történő gyakorlás hatásait vizsgálja, a gyerekeknek többféle kognitív képességeire is kiterjedően. A vizsgálatban összesen 62 tanuló vett részt, 31-en közülük részt vettek egy N-vissza feladatot használó memóriatréningen (Hoskinson, 2008) négy héten keresztül. A kísérleti csoport (N=31) teljesítménye egy illesztett passzív kontroll

csoport (N=31) teszteken nyújtott teljesítményével került összehasonlításra. A Kognitív Profil Teszt (Gyarmathy, 2009) 10 alskálájának eredményei (a 4 hetes vizsgálat elején és végén egyaránt felvéve) szolgáltak a tréning hatásának ellenőrzésére. Eredményeink szerint az N-vissza fejlesztésen résztvevő gyerekek nem csak a tréning feladatban mutattak jelentős fejlődést, hanem a közvetlenül nem fejlesztett, a különböző tesztekkel mért más feladatokban is. A memória tréning hatására a gyerekeknek a mennyiségfogalommal való bánásmódja, a koncentrált figyelmük és a számterjedelmi teljesítményük jelentősen javult. Továbbá, az Olvasás teszt eredményei szerint rövidebb idő alatt több szót olvastak el helyesen, mint a tréning előtt. A kontroll csoportban nem voltak megfigyelhetőek szignifikáns változások a 4 hét alatt. Mivel a korábbi kutatások bizonyították a munkamemória és az iskolai teljesítmény közötti kapcsolatot (Tánczos, 2014), fontos lenne további vizsgálatokat folytatni a fejlesztés egyes tantárgyakkal való kapcsolatáról, illetve hatásának hosszú távú fennmaradásáról.

Felhasznált irodalom: Jaeggi, S. M., Buschkuehl, M., Jonides, J., & Perrig, W. J. (2008). Improving fluid intelligence with training on working memory. Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America, 105(19), 6829-6833. doi:10.1073/pnas.0801268105

Hoskinson, P., & Toomim, J. (2008). Brain Workshop (Version 4.8.1) [Computer Software].

Gyarmathy, É. (2009). Kognitiv Profil Teszt. Iskolakultúra, 3-4, 60-73.

Tánczos, T. (2014). A munkamemória és végrehajtó funkciók kapcsolata az iskolai teljesítménnyel. Alkalmazott pszichológia, 14(2), 55-75.

Kulcsszavak: N-vissza feladat, munkamemória tréning, kognitív képességek, iskolai teljesítmény

A dinamikus mintázatelemzés lehetőségei elvált és együtt élő szülőjű serdülők kötődésátviteli folyamatainak vizsgálata során

EP30

Tőkés-Dunai Lilla[1,2], Hámori Eszter[3], Péley Bernadette[2]

[1] Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat XIII. Kerületi Tagintézménye

[2] PTE BTK Pszichológia Doktori Iskola

[3] PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

A késő serdülőkor során a szülőkről történő leválással párhuzamosan a kortárs kötődési kapcsolatok kerülnek előtérbe a fiatalok életében (Hazan, Shaver, 1994). Ideális esetben a szülő biztonságos bázisként támogatja a serdülőt az érzelmi leválás folyamatában (Allen és mtsai, 2003), ha azonban a családi kapcsolati háló – például a szülők válása nyomán - sérül, a belső munkamodellek rugalmasságukat elveszíthetik, így a kötődési rendszer működése az optimálistól eltérhet (Hámori, 2015). Míg a válás és a kötődés kapcsolatával foglalkozó korábbi kutatások többségében a kötődési stílusok mentén zajlottak az elemzések, jelen vizsgálatunkban az egyes kötődési típusok hátterében működő folyamatokat tárjuk fel, a dinamikus mintázatelemzés módszerével. A kvantitatív

és a kvalitatív módszerek kombinációja enged mélyebb betekintést a kötődési típusok hátterében működő belső munkamodellek eltérő működésmódjába, a családi és kortárs kapcsolati háló reprezentációinak egyéni jellegzetességeibe. A kutatás kérdésfeltevései: (1) Milyen eltérések tárhatóak fel a teljes és az elvált családok kötődési kapcsolati hálózatának reprezentációjában? (2) A serdülőkori kötődési munkamodell mely aspektusait érintheti a szülők válása, és melyek azok a tapasztalatok, amik érinthetik a kortársakhoz való kötődést? (3) A dinamikus mintázatelemzés módszerével feltárhatóak-e a kötődésátviteli folyamat jellegzetességei az elvált és teljes családokban? Módszerek: 16-18 éves korú fiatalok (n=150) bevonásával a következő eljárásokat alkalmaztuk: (1) Életkörülményekre és családi állapotra vonatkozó részletes demográfiai kérdéssor (Dunai, 2013) (2) Madárfészekrajz és többdimenziós elemzése (Hámori és mtsai, 2011) (3) Kötődési Stílus Kérdőíve (ASQ, Hámori és mtsi., 2010) (4) Szülői Bánásmód Kérdőíve (PBI, Tóth, Gervai, 1999). A vizsgálati eljárás során az Y-generáció digitális kompetenciáihoz alkalmazkodó számítógépes csoportos tesztfelvételi módszert alkalmaztunk (Dunai, 2013). Eredmények: Eltérés mutatkozott a családi kapcsolati háló reprezentációjában az elvált és a nem elvált szülőjű csoportban, valamint az elvált családokban késés mutatkozott a serdülőkori leválás folyamatában és a kötődési funkciók kortársakra való áthelyezésében. A kötődésátviteli folyamat nehezített az elvált szülőjű csoportban: ezeket a fiatalokat jobban foglalkoztatja még a szülőkhöz való kötődés, míg az együtt élő szülőjű csoportban a kortárs kötődési reprezentációk nagyobb arányban aktiválódnak. A válás körülményei és a szülőktől megtapasztalt bánásmód egyaránt hatással vannak a kötődési reprezentációk működésmódjára, a kötődési munkamodellek tudatosság számára hozzáférhető és kevésbé hozzáférhető részeit feltáró módszerek elemzése alapján egyaránt. A kvalitatív elemzések nem pusztán a családi kapcsolati háló reprezentációinak működésmódjába engednek betekintést, általuk a kötődési tapasztalatok egyéni megélésének mintázatai is feltárhatóvá válnak.

Kulcsszavak: dinamikus mintázatelemzés, serdülőkor, kötődésátviteli folyamat, szülői bánásmód, Madárfészekrajz

A mentális modell trükk

EP31

Veszelka András - Pellea Humán Kutató és Fejlesztő Bt.

A mentális modellek elmélete az emberi következtetéseket vizsgáló kognitív pszichológiai terület egyik vezető, nagyra becsült elmélete. A mentális modellek elmélet alapvetése, hogy a logikai következtetéseket valójában nem logikai szabályok mentén, hanem mentális modellek használatával végezzük. A mentális modellekhez ki is dolgoztak egy egyedi, grafikus jelölést. Évtizedeken keresztül a szakirodalom központi kérdése volt, hogy a mentális modellek hogyan működnek, hogyan reprezentálódnak az elménkben, és miért nyújtanak jobb vagy rosszabb magyarázatot, mint a többi alternatív elmélet. A mentális modellek képviselői többször is megkülönböztették az elméletüket az Euler köröktől – a szakirodalomban évtizedekig normatív viszonyítási pontként használt

propozícionális logikai szabályok halmazokkal történő, hagyományos ábrázolási módjától. Mint azt a szakirodalom ténylegesen kimutatta, a propozícionális logika szabályai tényleg nem feleltethetők meg az emberek tényleges következtetéseinek. A mentális modellek elmélet hívei ezt úgy magyarázták, hogy az Euler körök logikai síkja élesen különbözik attól a szemantikai síktól, amelyben a mentális modellek működnek. Az elmondásuk szerint ennek köszönhető az, hogy a mentális modellek elmélet a hagyományos logikai szabályokkal szemben olyan jó bejósló és magyarázó erővel bír a szakirodalmi adatokon. Ezen a poszteren néhány ábrát mutatok be arról, hogy a mentális modellek összes fő konstruktumát mindezek ellenére egyszerűen a propozícionális logika szabályait hűen lekövető Euler körökből hozták létre. Az egyetlen különbség a mentális modellek és ezek között az Euler körök között, hogy míg a mentális modellekben a halmazok tartalmát tüntetik fel grafikusan, és így nincs szükség a halmazok körvonalának a feltüntetésére és a halmazok megcímkézésére, az Euler körökben a halmazokat a körvonalaik megrajzolásával jelzik, és ezeket a köröket címkézik meg a bennük található tartalom megnevezésével, így nem kell külön jelezni a tartalmukat. Másként fogalmazva az Euler körök egyszerűen a mentális modellek köré rajzolhatók. Természetesen értelmetlen arról elmélkedni, hogy az elménkben a halmazokat, ha vannak, a körvonalaikkal vagy a tartalmukkal reprezentáljuk-e. Az is nyilvánvaló, hogy pusztán azért, mert ugyanazokat a halmazokat más grafikus módon ábrázoljuk, nem kapunk logikai helyett szemantikai elméletet sem. Végül, nyilvánvalóan, nem kapunk meredeken eltérő bejóslásokat sem pusztán amiatt, hogy így vagy úgy jelöljük-e ugyanazokat a halmazokat. Az, hogy egy ilyen vizuális trükk, és a hozzá értelemszerűen csak lazán kötődni képes eszmefuttatások elegek voltak ahhoz, hogy ebből a megközelítésből a szakirodalom talán leginkább elismert elmélete legyen, és cikkek százainak elkészítését vonja maga után, olyan görbe tükröt mutat a szakirodalom tudományos megalapozottságáról, amely sajnos más irányokból kiindulva is ugyanígy tetten érhető.

Kulcsszavak: Mentális modellek, Euler körök, gondolkodáslélektan, logika

Melyik a kakukktojás: A kígyó vagy a pisztoly?

EP32

Zsidó András Norbert[1], Deák Anita[1], Bernáth László[2]

[1] Pécsi Tudományegyetem,

[2] Eötvös Loránd Tudományegyetem

Az eddigi eredmények szerint a negatív érzelmi ingerek erőteljesebb hatással vannak a vizuális, figyelmi feldolgozási folyamatokra, mint a semleges ingerek – főleg, ha ezek a negatív ingerek fenyegetőek, ráadásul evolúciós múlttal is rendelkeznek, mint például a kígyó. Ugyanakkor az újabb vizsgálatok szerint a kép nem ilyen egyszerű: a modern félelmi ingereknek hasonló a hatása. A kutatásunkban arra voltunk kíváncsiak, hogy hogyan befolyásolják a figyelmi teljesítményt a kategóriájukat legjobban reprezentáló modern és ősi fenyeget ingerek, ha figyelembe vesszük az arousalt (intenzitás) és a kontextust (természetes vagy mesterséges), melyben az inger megjelenik. A vizuális

keresés feladatban a személyeknek természetes vagy mesterséges ingerek között kellett detektálniuk a célingert, ami lehetett evolúciósan ősi vagy modern. Az ingerek elrendezése 2x2 és 3x3-as mátrix volt, így azt is megtudtuk nézni, hogy a keresés automatikus vagy kontrolált-e. Eredményünk szerint az evolúciósan modern ingerek esetén az arousal dimenziónak nincs hatása, míg az evolúciósan ősi inger esetén a magas arousal lassítja az inger detekcióját. Másik eredményünk, hogy a természetes kontextus esetén a keresés automatikus, ezzel szemben a mesterséges kontextus esetén nem, sőt egy paradox hatást kaptunk, a zavaró ingerek számának növekedésével gyorsul a keresési teljesítmény.
Kulcsszavak: vizuális keresés, fenyegető ingerek, arousal, IAPS, evolúciós eredet

Műhelyek

Dialektikus viselkedésterápia borderline személyiségzavaros személyek számára

Presentation of DBT Program, 90 perc **M02**

Bánfai Anna Mária - Magánrendelő, Melbourne, Australia

A dialektikus viselkedésterápiát (Dialectical Behavior Therapy; DBT) manapság több kontinensen használják többfajta, magaskockázatú viselkedésforma kezelésében. Ez volt az első bizonyítotton hatékony pszichoterápiás módszer, ami nyugaton nagyban hozzájárult a borderline személyek kezelésének eredményességével kapcsolatos korábbi pesszimizmus oldódásához. Ebben sokat segített az, hogy a DBT különösen hatétékonyan csökkenti a szuicidalitást és az impulzivitást, és viszonylag rövid időn belül hatékony. Ez a műhely a DBT kezelési mód használhatóságára koncentrál (hatékonyságvizsgálatokat csak röviden érint). Linehan szerint a DBT elsődleges célja a dialektus gondolkodás kialakítása, erősítése: ez a „középutat" jelenti az abszolutizáló és a relativisztikus gondolkodás között. Bemutatásra kerül a borderline személyek három dialektikus dilemmája és az ezek szélsőségei közötti egyensúlyteremtés művészete (Linahan, 1993a): 1. Emocionális sérülékenység szemben az én-érvénytelenítéssel 2. Aktív passzivitás szemben a látszólagos kompetenciával 3. Szűnni nem akaró krízis szemben a gátolt gyásszal. Ugyanakkor, Linehan segít a terapeuta készségeit illető dilemmák feloldásában is: hogyan egyensúlyozzuk az elfogadás – változásra orientáltság, a megingathatatlanság – rugalmasság, valamint a gondoskodás – jóindulatú követelés szélsőségeit. Megvizsgáljuk és kipróbáljuk, hogyan segít a dialektika és a mindfulness (tudatos jelenlét) a borderline működésmódok csökkentéséhez és az adaptív készségek fejlesztéséhez (ehhez használjuk a magyarul is megkapható kézikönyv készségfejlesztő lapjait). Nagy hangsulyt kap a szerződéskötés és a kezelési prioritások sorrendje. A szuicid viselkedések megelőzése és csökkentése mindíg elsődleges cél. Ennek a legfontosabb technikája a viselkedéselemzés (és más kognitív-viselkedésterápia stratégiák), azon készségek fejlesztése, melyeknek a deficites működése helyettesítésére a szuicid viselkedés szolgál (érzelemszabályozás, adaptív segítségkérés), és az olyan élet megteremtése, amelyben érdemes élni. Megbeszéljük, hogyan egészíti ki az egyéni terápiát a csoportos készségfejlesztés sajátos, bordeline problematikához illesztett tematikája, a szerződésben gondosan kidolgozott, feltételekkel biztosított telefonos konzultáció, az esetvezetés, és nem utolsó sorban, hogyan használjuk kollegáink támogatását, a szupervíziót, a konzultációt, és a DB-t magát a kezelés szolgálatában. A mindfulness, ami a DBT kezelési program egyik legmeghatározóbb pillérje, a terapeutának is megadja a lehetőséget, sőt elvárja a terapeutától annak gyakorlását – ami ugyanakkor nagy segítség a kiégés ellen is. Végül megbeszéljük, hogyan módosítható a standard DBT a

különböző terápia központokban, és az előadó megosztja ezzel kapcsolatos tapasztalatait mind állami, mind privát kezelési rendszerekben. Legvégül megvizsgáljuk, hogyan hasonlítható a DBT más, elfogadottan hatékony terápiákhoz, és hogyan illeszthető be ezek széles körébe.

Kulcsszavak: Dialektikus viselkedésterápia, mindfulness, szuicidalitás, impulzivitás, érzelemszabályozás, készségfejlesztés

Az Elfogadás és Elköteleződés Terápia gyakorlati alkalmazásai

képzésbemutató, 90 perc **M03**

Eisenbeck Nikolett[1], Schlosser Károly Kornél[2,3], Szondy Máté[4], Szabó-Bartha Anett[4]

[1] Universidad de Almería

[2] Zayed University (Dubai, UAE)

[3] Goldsmiths College, University of London

[4] Károli Gáspár Református Egyetem

A műhely célja mélyebb betekintést nyújtani napjaink egyik legdinamikusabban fejlődő pszichoterápiájába, az Elfogadás és Elköteleződés Terápiába (ACT). Az ACT szerint az emberi szenvedés és a különböző mentális problémák legfőbb forrása a saját érzések és gondolatok szabályozására való merev törekvés, egy teljes, személyes értékekre és hosszú távú célokra koncentráló élet kialakítása helyett. Ennek megfelelően az ACT klinikai munkájának középpontjában a kellemetlen belső élmények elfogadása, azok viselkedésre kifejtett hatásának csökkentése és egy jelentésteli élet kialakítására áll. Az ACT eredményességét számos empirikus kutatás támasztja alá, akár rendkívül rövid távon is. A bevezető műhely első felében a résztvevők részben sajátélményen keresztül ismerhetik meg, hogy hogyan lehet a legoptimálisabban feltárni és megérteni a kliensek kóros viselkedésmintáit azok kontextusában. Ezzel kapcsolatban számos mérőeszköz és kérdőív kerül majd bemutatásra, amelyek nagyban segítik a diagnosztikus munkát. Ezek mellett az ACT-ban kiemelt szerepe van a különböző gyakorlatoknak és metaforáknak, amelyek egyszerre kínálják a kliens helyzetének leképezését és a megoldás módját. Az ACT-alapú gyakorlatok közérthető formában mutatják meg a kliensnek saját viselkedése problémás voltát s annak egészségesebben alkalmazkodó alternatíváit, különös tekintettel a személyes értékek feltárására s az ezeken alapuló élet kialakítására. A műhely második felében a bemutatott eljárások elemzése és azok rövid gyakorlása kerül sorra. Végül megbeszélésre kerül a pszichológiai flexibilitás modell és a Kapcsolati Keretek Elmélete (Relational Frame Theory, RFT), illetve az, hogy ezek az elméletek hogyan építhetőek be különböző klinikai beavatkozásokba, melyek lehetnek ACT alapúak vagy egyéb pszichoterápiás eljárások.

Kulcsszavak: Elfogadás és Elköteleződés Terápia, defúzió, értékek, mindfulness

A Regionális Egészségügyért Alapítvány, valamint a szervezésében 2015 őszén zajlott komplex életmód tábor bemutatása

életmódtábor bemutatója, 45 **M04**

Fodorné Vincze Anna[1,2]

[1] Mentálhigiénés Csoport, Eger
[2] BAZ Megyei Kórház Onkológiai Osztálya

1. Psenyeczky-Nagy Klára docens: Szeged Tudományegyetem Közoktatásvezetőképző Intézete és Eszterházy Károly Alkalmazott Tudományok Egyeteme Eger
2. Fodorné Vincze Anna klinikai szakpszichológus: Mentálhigiénés Csoport, Eger és BAZ Megyei Kórház Onkológiai Osztálya

Szakmai szereplés formája: műhelybemutató

A daganatos megbetegedések száma Európában csökken, de Magyarországon, és különösen az északi régióban jelentősen emelkedik. A túlterhelt egészségügyi ellátó rendszerben a kezelés elsősorban a testi oldalra összpontosít, kevés idő jut egy-egy betegre, kevés intézményben van pszichológus, onkopszichológus. A betegséggel kapcsolatos hiedelmek megnehezítik a beteg pozitív gondolkodását. A rák a köztudatban még mindig a halál szinonimája. A legújabb kutatási eredmények bizonyítják: a beteg személyisége jelentős hatással van a gyógyulásának folyamatára. Sajnálatos, hogy ezek az eredmények még nem eléggé ismertek a betegek körében, nem jutottak el a köztudat szintjére. A 2010-ben megalakult alapítványunk célja: A betegségek megelőzése; Az egészségügyi szolgáltató rendszer hatékonyságának növelése, eredményességének fokozása; Az egészségtudatos magatartás formálása.

Önkéntes szakembereink Egerben és Miskolcon komplex jellegű edukációs foglalkozásokat daganatos betegeknek és hozzátartozóiknak. A test gyógyítása mellett, azt kiegészítve, az embert testi-lelki egységként kezelve kínálunk szolgáltatást, annak érdekében, hogy a hozzánk fordulóknak javuljon az életminősége, aktív részesei legyenek a gyógyulásuknak, felelősséget tudjanak vállalni önmagukért. Alkalmazott technikánk az imaginációra, relaxációra, hatékony megküzdésre építő Simonton módszer.

Tevékenységünk: A tapasztalataink azt támasztják alá, hogy a hagyományos orvosi kezelés mellett a Simonton módszer nagyon eredményes, de a teljes gyógyuláshoz szükséges az élet- és szemléletmód váltás. Mindezt kiegészíti az egészséges táplálkozás, a mozgás és a kreatív alkotás gyógyító ereje, továbbá a lelki feszültségek kezelése és a segítő társas kapcsolatok kiépítése. Simonton-csoportokat kiegészítettük személyre szabott egyéni foglalkozásokkal; a csoportok befejezése után először a résztvevők kérésére, majd havi rendszerességgel tematikus klubfoglalkozásokat tartunk, illetve egy zárt és egy nyitott facebook csoportunkkal és a honlapunkon keresztül napi szinten tartunk elektronikus kapcsolatot közösségépítéssel, egyéni tanácsadással. 2015 őszén életmód táborunkat a NEA támogatásával hoztuk létre. 20 fő daganatos beteg kapott szállást és teljes ellátást 5 napig. 13 szakemberünk tartott előadásokat, gyakorlatokat, köztük klinikai szakpszichológus, kommunikációs tréner, táplálkozási-, és életmód-

tanácsadó, gyógytornász, jógaoktató, onkológus orvos, gyógymasszőr, természetgyógyász, katolikus pap. Önkénteseink program szervezési-lebonyolítási feladatokban való részvétellel járultak hozzá munkánkhoz. A résztvevők beszámolói, és a kitöltött visszajelzők kedvező eredményeket mutatnak, a tábort követő, egy hónap múlvai találkozó kötetlen beszélgetésekben megmutatkozó eredményei ugyancsak a résztvevőink életvezetésébe, életminőségébe beépülő pozitív változásokat igazolják vissza.
Kulcsszavak: pszichoonkológia, életmódtábor, daganatos betegek, holisztikus szemlélet, rekreáció, Simonton-módszer, sorstárs közösség

A BME Ergonómia és Pszichológia Tanszéken folyó képzések bemutatkozása

képzésbemutató, 80 perc **M05**

Juhász Márta - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A Múlt és jelen címmel megrendezésre kerülő XXV. Országos Tudományos Nagygyűlésnek 15 év után ismét a Műegyetem a gazdája. Ennek apropójából szeretnénk bemutatni az Ergonómia és Pszichológia Tanszéken működő képzéseket időrendi sorrendben.
SZAKKÉPZÉS (Gerákné Krasz Katalin): A tanszéken a munka és szervezet szakpszichológus képzés, több évtizedes múltra tekint vissza. 2010 óta, még inkább a piaci és hallgatói igényekhez igazított, megújult képzéssel várjuk a pszichológus kollégákat. Képzésünk gyakorlatorientált, amelyben nagy hangsúlyt kap az önálló szakmai feladatvégzéshez nélkülözhetetlen kompetenciák fejlesztése. Gyakorló szakemberek bevonásával esettanulmányok feldolgozására, gyakorlati példák bemutatására, illetve konkrét módszerek, eszközök megismerésére van lehetőség. A felügyelt szakmai gyakorlat a tanszék által biztosított kollégák irányításával történik, akik igény szerint szakértői támogatást is nyújtanak a munkahelyi feladatok, szakmai kihívások megoldásához. A szakképzés jó lehetőséget biztosít mind a tudásmegosztásra, mind a szakmai kapcsolati háló kialakítására.
TRÉNERKÉPZÉS (Takács Ildikó, Bodnár Gabriella): 2006-ban a Magyar Pszichológiai Társaság és a BME Ergonómia és Pszichológia Tanszéke trénerképző kurzust indított pszichológusok és nem pszichológus végzettségű, de humán vagy szociális területen dolgozó, a tréningekben tapasztalatokkal rendelkező szakemberek számára, amelyet azóta – a nagy sikerre való tekintettel - évente meghirdetünk. A képzés elvégzése készségfejlesztő tréningek (kommunikációs, szociális készségfejlesztés, csapatépítés) vezetésére jogosít. A tréning tartalmaz 60 óra saját élményű tréninget és 20 óra elméleti (nem pszichológusoknak 30 óra) és 80 óra módszertani képzést. Az elméleti, gyakorlati és módszertani képzés mellett a tréneri munka szupervízióval kísért kipróbálására is lehetőséget kapnak a résztvevők, akik valós egyetemista csoportot kapnak. A tréneri képzettség megszerzésének feltétele az elméleti és a gyakorlati vizsga. A képzés erőssége, hogy az egész képzési folyamatot erős önreflexió kíséri, amely jelentős fejlődési lehetőséget biztosít a képzésben részt vevők számára. A képzés koncepciójának kialakí-

tásakor nagy gondot fordítottunk arra, hogy olyan kompetenciákat fejlesszünk, amelyek szükségesek az EuroPsy Tanúsítvány megszerzéséhez.

MESTERKÉPZÉS (Juhász Márta, Takács Veronika Klára, Gadanecz Péter): 2008-ban indítottuk a Pszichológiai mesterképzés Munka- és szervezetpszichológia szakirányát, amelynek a célja, hogy a hallgatók olyan kompetenciákkal rendelkezzenek a képzés végére, amelyek alkalmassá teszik őket arra, hogy sikeresen megállják a helyüket a munka világában tanácsadóként, gondolkodó HR-esként, vállalkozóként. A képzés bemeneti feltétele a 3 éves pszichológia alapképzés (BA). A képzés tematikája a European Association of Work and Organizational Psychology (EAWOP) követelményei szerint épül fel. Mesterkurzusainkban követjük a Munkapszichológia – Személyzet – Szervezetpszichológia hármas tagozódást. A képzésben nagy hangsúlyt kap a gyakorlati munka, amelyről a tanszékünk gondoskodik hallgatói számára. A konferenciára szeretnénk egy beválásvizsgálatot készíteni és megtudni, hogy mi lett az elmúlt években, nálunk végzett hallgatókkal, hol helyezkedtek el, milyen pozíciókat töltenek be.

VEZETŐI AKADÉMIA (Répáczki Rita, Juhász Márta): A Vezetői Akadémiát 2015 őszén indítottuk el a Magyar Pszichológiai Társaság és az Ergonómia és Pszichológia Tanszék együttműködésében. A képzést olyan résztvevők számára ajánljuk, akik nemrég kerültek vezetői pozícióba, vagy várható, hogy hamarosan vezetői kinevezést kapnak, és már látják azokat a kritikus feladatokat, ütközési pontokat és „nehéz” kollégákat, akikkel vezetőként lesznek tennivalók. A képzés a hatékony és eredményes vezetővé válás folyamatában nyújt segítséget a résztvevőknek, valamint abban, hogy lássák, várhatóan miben lesznek jók, és mik a kritikus fejlesztendő területeik. A képzés filozófiája, hogy a vezetés több mint egy betöltött szerep, és a vezetői szerepben való sikeresség kulcsa az, hogy az egyén tud-e azonosulni mindazzal, amit a vezetői szerep magában foglal, és képes-e kialakítani saját vezetői identitását. A vezetéslélektan és a vezetői coaching eszköz- és módszertanát alapul véve a képzés ebben támogatja a résztvevőket. Az e-learning alapú elméleti ismeretátadás mellett, a moduláris felépítésű képzés a vezetés témakör tipikus kérdéseire fókuszáló workshopokra épül, melyek keretei között a team coaching strukturált módszerét alkalmazva, a résztvevők által hozott személyes tapasztalatokat felhasználva célirányos támogatást nyújt a vezetővé érés folyamatának első, intenzív, és a későbbi hatékonyság szempontjából meghatározó fázisában.

Kulcsszavak: munka- és szervezetpszichológia, vezetéspszichológia, tréning, mesterképzés

Építészeti és pszichológiai kutatás összekapcsolódása - műhelybemutató

műhelybemutató, 90 perc **M06**

Losonczi Anna[1,2], Gulyás Levente[1], Kurucz Attila[1], Sarbak Klára[1], Ragó Anett[3], Dúll Andrea[4]

[1] Ginkgo-Zöld Építész Iroda

[2] posztdoktori ösztöndíjas, Magyar Tudományos Akadémia

[3] Kognitív Pszichológia Tanszék, Eötvös Loránd Tudományegyetem

[4] Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kutatócsoportunk az építészeti tér észlelésének, megértésének pszichológiai és építészeti folyamatait vizsgálja, esettanulmányokon (egy adott térben mozogva jelentkező észleletek elemzésén) és egy-egy részkérdés (a művészi koncepció megértése, téri elemek kategorizációja, felületi és téri ingergazdagság stb.) alaposabb vizsgálatán keresztül. A csoport négy építészmérnökből áll: Losonczi Anna (a csoport vezetője, doktori disszertációját[1] az építészeti tér észleléséből írta), Sarbak Klára, Gulyás Levente és Kurucz Attila. Folyamatos kapcsolatban állunk a téma hazai és amerikai szakértőivel: Dúll Andrea és Ragó Anett pszichológusokkal, valamint Sonit Bafna amerikai professzorral az atlantai Georgia Institute of Technology építész karáról. A téma hazai kutatása 2012 óta folyik, amikor Losonczi Anna hazatért atlantai tanulmányairól, ahol Sonit Bafna és John Peponis professzorok segítségével elmélyülhetett a témában. 2015-ben Oroszlány Miklós építészmérnökkel megalapították a Ginkgo-Zöld Építész Irodát. Ez az iroda jelenleg olyan építészeti műhelyként működik, ahol a kutatás eredményeit az építészeti tervezés területén alkalmazzák, és fordítva, az alkotás tapasztalatait az elmélet területén. Az irodának a két terület összemetszésén kívül az is a célja, hogy egy kutató-tervező cégmodellt is kifejlesszen[2], amely a két területen egyaránt tevékenykedő tervezőkből és kutatókból áll össze. A kutatási tevékenységünk természetéből fakadóan ötvözi az alkotói intuitív módszereket a hagyományos tudományos kutatási módszerekkel. 2015-ben a Georgia Institute of Technology professzoraival körvonalaztuk egy olyan új módszertan kidolgozását, ahol a tudományos kutatásban az alkotói intuíciót használjuk fel. Ezzel létjogosultságot kapott az a célkitűzésünk, hogy csoportunk tagjai egy személyben legyenek erősen intuitív alkatúak, ugyanakkor tudományos területen is tájékozottak. Műhelybemutatónkon ennek a munkának a kezdeti eredményeit: sikereit és nehézségeit mutatjuk be interaktív formában. Fő célunk, hogy a résztvevőkkel közösen válaszokat keressünk arra a kérdésre, hogy a térészlelés elmélete hogyan hathat az építészeti térkialakítás gyakorlatára, és fordítva. A közös kutatás kutatásmódszertani és elméleti szempontból is előnyös. A rövid bemutatkozás részeként kitérünk arra is, hogy a kognitív pszichológia milyen kísérleti módszereket adhat a közös kutatáshoz, melyek pontosabbá tehetik a kutató-építészek által feltett kérdéseket, és „cserébe" mennyiben segíti az építészet és a környezetpszichológia egyes pszichológiai fogalmak (pl. tér, újdonság, nyitottság, kategorizáció) új megközelítését és továbbgondolását. A közös munka gyümölcsöző abban az értelemben is, hogy ötvözi az analitikus és strukturális gondolkodási módokat, megteremtve így egy hatékonyabb elméleti és módszertani

szemlélet kialakulását. A bemutató elején egy rövid felvezetésben bemutatjuk csoportunk működését és mindennapjait, és egy-egy példán keresztül szemléltetjük munkánkat az elmélet és a gyakorlat terén. Bemutatjuk a Tadao Ando által tervezett Pulitzer Foundation for the Arts múzeum galériaterével foglalkozó munkánkat[3]. Ennek keretén belül egy térben létrejövő észlelés természetét vizsgáltuk egy erre a kutatási témára kifejlesztett módszer, az „észlelési mátrix" módszerén keresztül. Majd egy konkrét építészeti tervet mutatunk be, ahol észlelet- és hangulatváltásokat idézünk elő „fizikai változásra képes falfelületeken" keresztül. Magyar iparművészekkel olyan felületek és anyagok kifejlesztésén dolgozunk, amelyek egy külső változó (pl. fény iránya, mennyisége) hatására megváltoznak, és így másfajta minőséget adnak a térnek, amelyet határolnak. Az elmúlt időben egy térészlelési, az építészeti terek és az általuk jelentkező észleleti folyamatok megértésében segítő feladatgyűjteményen dolgoztunk. A bemutató második szakaszában lehetőség nyílik arra, hogy a résztvevők kipróbálhassanak egy-két ilyen „játékot", melynek tapasztalatait mind az észleléssel foglalkozó kutatók, mind a tervezők is tudják hasznosítani. A feladatgyűjtemény célja bemutatni az építészet és pszichológia kapcsolatát elsősorban építészek számára. A feladatok az építészeti tervezéshez, illetve a kutatásmódszertanunkhoz kötődő eszközöket is tartalmaznak, azzal a céllal, hogy átvezessék egyik területet a másikba. A feladatok témái ebben a műhelyben a mozgás közben történő környezetészlelés, kognitív folyamat összetettsége, kategorizáció lesznek. Végül egy beszélgetés keretében megvitatjuk tapasztalatainkat és a felmerülő kérdéseket.

[1] Losonczi A. 2014. KONSTELLÁCIÓK 2014 Építészet és észleléspszichológia. DLA értekezés. BME Építőművészeti Doktori Iskola. Témavezetők: Pálfy Sándor és Dúll Andrea

[2] A kutató-tervező cégmodell kifejlesztését a Pallas Athéné Geopoiltikai Alapítvány kutatói támogatása teszi lehetővé.

[3] MPT XXII. 2014. Az épített tér észlelésének befolyásolása az építészeti tervezés eszközével Tadao Ando St. Louis-i galériaterében. Szerzők: Losonczi Anna, Bafna Sonit, Kurucz Attila, Gulyás Levente, Sarbak Klára, Dúll Andrea

Kulcsszavak: vizuális észlelés pszichológiája, építészeti esztétika, kategorizáció, interdiszciplináris kutatás, alkalmazott kutatásmódszertan

Bullying prevenció óvodáskortól középiskoláig

egyéb: program bemutató, 90 **M07**

M. Ribiczey Nóra[1], Jármi Éva[1], Várnai Dóra[2], Teller Judit[3]
[1] ELTE PPK
[2] Nemzeti Egészségfejlesztési Intézet
[3] Heim Pál Kórház Mentálhigiénés Ambulancia

A műhelybemutató témája olyan prevenciós módszerek, eszközök, gyakorlatok bemutatása, melyek célja a kortársak közötti agresszió, és különösen a bullying megelőzése és kezelése. Olyan, a közelmúltban kidolgozott, ill. adaptált, de még szélesebb közönség előtt be nem mutatott programokat ismertetnénk, amik már kisebb vagy nagyobb mértékben kipróbálásra kerültek. A műhelybemutatón lehetőség nyílik az első hazai tapasztalatok megvitatására, a bullying elleni fellépéssel kapcsolatos szakmai kérdések átgondolására az óvodáskortól a középiskoláig. A teljes életkori spektrumot átfogó egyes programok áttekintése rávilágíthat arra, hogy Magyarországon tulajdonképpen kisgyermekkortól a középiskola végéig rendelkezésre állnak azok a bullying prevenciós programok, amik hasonló koncepcióval, értékrenddel, de az életkori sajátosságok figyelembe vételével letéteményesei lehetnek a bántalmazást megelőző erőfeszítéseknek. Közös a programokban, hogy az aktuális pszichológiai elméleteket felhasználva alkották meg módszertanukat ugyanakkor megfelelő eszközökkel és képzésekkel felvértezve, a pedagógusokat helyezik a prevenciós foglakozások központjába. A bemutatott programok mindegyike kísérletet tesz a program előtti állapotfelmérésére illetve a hatékonyság bizonyos szempontú mérésére is. A műhely forgatókönyve a következőképpen alakulna: négy rövid összefoglaló hangozna el elsőként, melyek életkori csoportonként mutatnák be a prevenciós lehetőségeket. Ezt követően, kerekasztal megbeszélés formájában, egy moderátor vezetésével vitatnánk meg a tapasztalatokat, összegeznénk a tanulságokat, és a jelenlevők aktivitásával számolva reflektálnánk a felmerülő kérdésékre, ötletekre, észrevételekre. Lehetőséget adnánk arra is, hogy mind a programok mögött húzódó koncepcióról, mind a tartalmi elemekről, az életkori sajátosságokhoz igazított gyakorlatokról vita, megbeszélés alakuljon ki. A négy rövid bemutató a következő tartalmakat járná körül: Az óvodáskori bullying témaköre új – megjelenési formái kevésbé ismertek szakemberek körében is. A prevenció ebben az életkorban a kapuviselkedések felismerésére, ezek egyértelmű elutasítására, a környezet beavatkozási hajlandóságának fokozására, a segítségkérés facilitálására irányul. A hazai fejlesztésű (2015) NyugiOvi program koncepcióját, programelemeit, és az eddigi tapasztalatokat mutatjuk be. A koncepció elsődlegesen az óvodapedagógus által megtartott csoportfoglalkozásokra épül, gazdag eszköztárral, többszintű képzéssel és további, a családokat, szülőket bevonó programelemek felhasználásával. Kiemelten fontosnak tartjuk a bullying megelőzés ilyen korai életszakaszban való elkezdését, hiszen már óvodáskorban döntő fontosságú az, hogy egy gyermek milyen attitűdöt alakít ki a bántalmazással kapcsolatban, és, hogy milyen szerepei rögzülnek.

A műhelybemutató második beszámolója egy terápiás jellegű módszertani ajánlásról szól, mely a NyugiOvi program kiegészítéseként az óvodapedagógusokat és óvodapszichológusokat segíti abban, miként járjanak el, ha agressziót tapasztalnak a csoportban. Ez a beszámoló kitér a resztoratív technikák óvodáskori alkalmazásának lehetőségére, és ismerteti azt a szakmai ajánlást, ami az agresszió észlelése esetén javasolt az óvodapedagógusok számára.
A harmadik beszámoló az általános iskolás korosztályra fókuszál. Az általános iskola alsó tagozata kitüntetett időszaka a bullying elleni fellépésnek. Először az Európában legszélesebb körben elterjedt, bizonyítottan hatékony finn KiVa program hazai bevezetésének szükségességét, folyamatát, és aktuális eredményeit foglaljuk össze. Ezután kerül sor egy olyan osztálytermi gyakorlatsor ismertetésére, amely kifejezetten anti-bullying foglalkozásokon alkalmazható 4-5. évfolyamon. Beszámolunk az eddigi – pilot jellegű – megvalósítás tapasztalatairól, a terepen felmerülő gyakori nehézségekről.
Az általános iskola felső tagozatos illetve a középiskolás tanulók számára tervezett KamaszOK program egy, a kamaszkor számos szenzitív témáját felölelő személyiség- és egészségfejlesztési program részeként a kortársbántalmazás témájának külön modulokat szentel. Egy olyan komplex gyakorlattárról van szó, amiből a bullying megelőzésére fókuszálva válogatni lehet az egyes témákból, gyakorlatokból, a bántalmazás témája megalapozható önismereti, közösségépítő, baráti kapcsolatokat feldolgozó foglalkozásokkal is, illetve haladóbb tematikában kiegészíthető olyan témákkal, mint szerhasználat vagy családon belüli erőszak. Az osztályfőnök (vagy egyéb pedagógus) vezette foglalkozások egymásra épülően illetve egymást kiegészítve, órai keretben játékos-dramatikus technikával dolgozzák fel a kortársbántalmazás problémáit: vagyis a bántalmazási formákat, az áldozattá válás folyamatát, a csoport védő funkcióját, a jó közösség ismérveit, az önérvényesítés korlátait. A műhelybemutató negyedik beszámolója ennek a programnak azon elemeit kívánja bemutatni, melyek a bullying megelőzésével kapcsolatosak.
Kulcsszavak: bullying, prevenció, iskolapszichológia

Múlt és jelen összeér a sorskönyvben

képzésbemutató, 90 **M08**

Nábrády Mária[1], Szamosi Judit[2]
[1] PPKE
[2] BV

A tranzakcióanalizis terminológiája szerint a pillanat, amikor már nem a jelen követelményei határozzák meg tetteinket, hanem a múlt rossz beidegződései, a sorskönyvbe kerülés pillanata. Ez az a pillanat, amikor valamilyen hasonlóság a régen meghatározó eseménnyel, feleveniti az akkor hozott korai, éretlen döntéseinket, ezekből fakadó hiedelmeinket, az akkor elnyomott érzéseink helyébe lépő un. rakett érzéseinket. Ez a felvillanás aktiválja sorskönyvünket, és az egész ahhoz kapcsolódó hiedelemrendszert, és viselkedésünk már nem az adott pillanat követelményeinek megfelelő lesz, hanem a régi "sorsdöntő" szituációé, vagyis elveszitjük autonómiánkat. Ennek elméleti és gyakorlati bemu-

tatása a műhely témája. Ismertetjük az Erskine-Zalcman rakett-rendszer modellt, és eseteken keresztül adunk példát a modell szerinti elemzésre Ebben számítunk a közönség aktív részvételére is.
Kulcsszavak: rakett érzés, sorskönyv, játszma

OK Pályaorientációs labirintus

képzésbemutató, 90perc **M09**

Nagy Ágnes, Makkai Alexandra, Benkő Renáta, Dimény Katalin, Mihályi Norbert, Rab Titanilla
OTP Fáy András Alapívány

1. Az OTP Fáy Alapítvány és az OK Projekt bemutatása: A több mint 20 éves szakmai tapasztalattal rendelkező OTP Fáy András Alapítvány az „Esélyt a Jövő generációjának!" mottó jegyében végzi szakmai tevékenységét, melynek középpontjában a diákok pénzügyi, gazdasági és gazdálkodási ismereteinek bővítése áll. 2012 novemberében a Benczúr utcában európai uniós forrás felhasználásával létrehozta oktatóközpontját, a Középiskolások Országos Pénzügyi és Gazdasági Oktatóközpontját, amelyre mára egy teljes edukációs program épül OK Projekt néven. Az oktatóközpont a legmodernebb audiovizuális eszközökkel ellátott tantermeiben fogadja és oktatja az ország különböző pontjairól érkező diákokat, illetve az alapítvány eddigi tevékenységét megtartva új eszközrendszerrel támogatott, középiskolákba utazó oktatói hálózatot üzemeltet. Ezek során saját fejlesztésű pénzügyi, gazdasági, gazdálkodási oktatási anyagait használja fel oly módon, hogy a tréningszerű elemeket tartalmazó modulok mindegyike eleget tegyen a „szórakoztatva tanítást" ún. edutainment előtérbe helyező elvárásoknak. Az OK Projekt célja, hogy az edutainment módszer alkalmazásával, inspiratív pedagógiai eszközök segítségével, modern keretek között olyan gazdasági és pénzügyi tudást adjon át a diákoknak, amely kiegészíti az iskolában tanultakat, illetve szükségesek a pénzügyi-gazdasági világban való eligazodáshoz, az adósságcsapdák elkerüléséhez, a döntésképes és pénzügyileg tudatos magatartás elsajátításához. Röviden bemutatjuk szakembereinket, módszertanunkat és eredményeinket.
2. Az oktatási módszertan: az edutainment Az „edutainment" nem más, mint egy továbbfejlesztett pedagógiai gyakorlat, amely szórakoztató formát ad mind a tanításnak, mind pedig a tanulásnak. Egyúttal magában foglalja az összes metódust, tanulási formát, amely a tapasztalatszerzéshez szükséges. Az OK Projekt tudásbázisa a személyes, egyéni tapasztalatokon, illetve tapasztalatszerzésen alapul. A Lego-hoz és a Rubik kockához hasonlóan ez is egy hatalmas kaland, amely az összes fontos tartalmat eljuttatja a célszemélyhez, és biztosítja, hogy az meg is maradjon a befogadónál. Az oktatási program újszerű módszertana a következőkre épül: „játék", mely a termékekhez kapcsolódó emberi szükségletekre és igényekre fókuszál, „prezentáció", ahol a konkrét ismeretátadás történik, „feladat", amely során az elsajátított ismereteket rendszerezik, „szituációs helyzet", ahol az ismeretek alkalmazása áll a fókuszban, „megbeszélés", amely során a

játék, a feladat vagy a szituáció során felmerült kérdésekre adunk választ, illetve lehetőséget teremtünk a résztvevők személyes tapasztalatainak.
3. Módszertani bemutató egy gyakorlaton keresztül megosztására. Kaptárban: A gyakorlat lényege: A csoport ténykedése során az együttműködés; a saját magunk és mások által feltárt információk gondolkodásba történő beépítése és alkalmazása; az újrakezdési képesség fontosságának kiemelése; a komplex problémakör megragadása; a megoldáskeresés közösségi működésének szemléltetése; a megbeszélések mechanizmusa; a stratégiaalkotás szükségessége és a relativitás szerepe a döntésekben. A gyakorlat során a résztvevők egy kaptár-mátrixban tárják fel a tartalmakat és keresik az átvezető utat. Az úton járva problémákkal találkoznak, amelyek megoldásával mélyül pénzügyi ismeretük, szélesedik a problémakezelési rálátásuk és javul a csoportkoncentráció. Hatásmechanizmus és alkalmazható területek: Csoportmunka, pénzügyi tanulás, hibákból való tanulás, helyzetfelismerés, közösség, összetartozás, karrier utak és útelágazódások, újrakezdés és pályamódosítás. Ezen keresztül, a műhely zárásaként rámutatunk arra, hogy az OK projekt oktatási moduljaiban hogyan jelenik meg az edutainment.
4. Összegzés: A foglalkozáson résztvevők maguk is megtapasztalják mit jelent az edutainment, maguk is inspirációt meríthetnek. A hiánypótló program hozzájárul olyan készségek fejlesztéséhez, amelyek szükségesek az életpálya-tudatos szemlélethez, a sikeres önbemutatáshoz. A résztvevők aktív gyakorlatok segítségével megismerik saját magukat, értékeiket, igényeiket és választ keresnek olyan kérdésekre, mint a ki akarok lenni és ki lehetek. A válaszok kialakításán pedig a résztvevők saját maguk dolgoznak, egyénileg és csoportosan is. A műhelyre befogadható résztvevők maximális létszáma: 2x 45 perces blokk, mely blokkonként 15-20 embert, érdeklődőt képes egyidejűleg fogadni. A műhely eszközigénye: minden eszközt magunk viszünk.
Kulcsszavak: Karrier utak, és útelágazások, újrakezdés és pályamódosítás.

Új utakon - a betegellátás, oktatás és kutatás hármas egységében. Bemutatkozik a Semmelweis Egyetem Klinikai Pszichológia Tanszéke

kerekasztal, 90 **M10**

Perczel-Forintos Dóra, Barna Csilla, Fedor Mariann, Garamvölgyi Nóra, Nagy Beáta Magda, Szabó Gabriella, Uram Dóra
Semmelweis Egyetem ÁOK Klinikai Pszichológia Tanszék

Műhelybemutatónk keretében igyekszünk betekintést nyújtani abba a sokrétű és sok szempontból egyedülálló szakmai tevékenységbe, amelyet a Semmelweis Egyetem Általános Orvostudományi Kar Klinikai Pszichológia Tanszékén, mint az ország egyetlen önálló klinikai pszichológia tanszékén végzünk. A Tanszék szakmai profiljában egyenlő súllyal kap helyet a betegellátás, az oktatás és a tudományos kutatómunka – kerekasztal beszélgetésünk célja e három, egymással összekapcsolódó és egymást erősítő tevékenységelem bemutatása.

A betegellátás a Tanszék Szakambulanciáján működik, ahol a pszichés zavarok (elsősorban szorongásos és hangulatzavarok, táplálkozási zavarok és pszichoszomatikus betegségek) legkorszerűbb, bizonyítékokon alapuló pszichoterápiás módszerekkel történő ellátása folyik. A felnőtt páciensek mellett serdülők számára is biztosítunk lehetőséget klinikai pszichológiai rendelés igénybevételére. Az egyéni terápiás módszereket csoportos módszerek egészítik ki: a szív- és érrendszeri megbetegedések kockázatának csökkentésére korszerű viselkedésterápiás módszerekkel működő testsúlycsökkentő (obesitas) csoportot tartunk, öngyilkossági kísérletet elkövetett személyek számára a depresszió és az öngyilkossági veszélyeztetettség csökkentésére pedig a világszerte elterjedt, jelenleg leginkább hatékony problémamegoldó tréninget alkalmazzuk. A rekurrens depressziós panaszok enyhítésére mindfulness-alapú kognitív terápiás csoportokat szervezünk.
A Tanszék legfontosabb oktatási feladata a klinikai és mentálhigiéniai felnőtt és gyermek szakpszichológus szakképzés. A nyolc szemeszter alatt célunk olyan szakemberek képzése, akik kompetens módon, széles alapokon nyugvó tudással tudnak részt venni az egészségügy keretei között a betegellátásban. A képzés integratív szemléletű, a kognitív-viselkedésterápiás, pszichodinamikus és rendszerszemléletű pszichoterápiás megközelítéseket magába foglaló, a klinikai pszichológia mai fejlettségének megfelelő, korszerű tudást kínál, amelyet a jelöltek elméleti, gyakorlati és szupervíziós képzés során sajátíthatnak el, miközben megismerkedhetnek a klinikai pszichológia alkalmazási lehetőségeivel a medicina különböző területein is.
Fontosnak tartjuk, hogy a Tanszék munkatársai és hallgatóink is képesek legyenek vizsgálatokkal, hatékonysági mutatókkal alátámasztani tevékenységüket, továbbá a klinikai pszichológia fejlődését színvonalas kutatásokkal elősegíteni. A Tanszékünkön jelenleg elsősorban a szuicid prevenció, az obesitas és testsúlyproblémák pszichológiai tényezőinek vizsgálata és kezelési lehetőségei, valamint a mindfulness pszichoterápiás felhasználása témájában zajlanak kutatások.
Kulcsszavak: betegellátás - bizonyítékokon alapuló pszichoterápiás módszerek, mindfulness, testsúlycsökkentő csoport, szuicid prevenció, trauma - klinikai szakpszichológus szakképzés - klinikai pszichológiai kutatás

Asszociációs kártyák a pszichológiában

workshop, 90 **M11**

Németh Lóránd - OH-kártya Magyarország

Az OH-módszer kidolgozója Moritz Egetmeyer német pszichoterapeuta. A kártyák immár a világ 22 országában elérhetőek és 2013 tavaszától Magyarországon is jelen vannak. Ez idő alatt közel 200 OH-kártya instruktort képeztünk ki. Itthon hivatalos OH-kártya disztribútor és instruktorképző személy jelenleg Németh Lóránd klinikai szakpszichológus, tréner. Instruktoraink elsősorban a segítő szakmából valók (pszichológia, szervezetfejlesztés, pedagógiai szféra.) A rendszer elsősorban egy lehetőséget nyújt a szakemberek számára módszertani eszköztáruk bővítésére. A módszer kidolgozóinak célja egy

olyan eszköz megalkotása volt, melynek segítségével növelhető az önismeret, önreflexió. Fontos megjegyezni, hogy az OH-kártyacsaláddal való munka nem társasjáték formában zajlik. Speciális (egyéni és csoportos) gyakorlatokat dolgoztak ki a módszer megalkotói, amelyben teret kapnak a művészetterápia és a csoportterápia elemei is. A kártyákkal való munka segítségével egy olyan kvázi tér alakítható ki, amelyben félelem nélkül megdolgozhatóak konfliktusok, érzések, traumák. A rendszer több tematikus asszociációs kártyacsomagot tartalmaz. A workshopon az alap OH-asszociációs –, valamint a Resilio, speciálisan stresszkezeléshez megalkotott kártyacsomag kerül bemutatásra. A cél, hogy a résztvevők sajátélményen keresztül megismerjék ezt a humanisztikus pszichológiai alapokra építkező, a szabad asszociációra és a belső megoldások feltárására törekvő rendszert, amely segítségével fejleszthető az önismeret és megsegíthető az érzések tiszta kommunikálása. A sajátélményre épülő workshopon két csoportos asszociációs gyakorlatot mutatunk be, majd egy rövid megbeszéléssel zárunk. A workshop végén lehetőség van kérdések feltevésére a módszerrel kapcsolatban. A gyakorlatokban bárki részt vehet. A létszám maximum 20 fő. Bővebb információ: www.oh-kartya.hu

Kulcsszavak: asszociáció, humanisztikus pszichológia, pozitív pszichológia, önreflexió, önimseret, szervezetfejlesztés, kommunikáció

A test, amely összeköt

műhely és módszerismertető, 90 perc **M12**

Salz Gabirella - PTE Pszichológia doktori iskola

Testünkben összekapcsolódik a múlt és a jelen, hiszen egy testünk van, ezt hordozzuk, tápláljuk, térbe írjuk magunkat vele, illetve tapasztalatokat szerzünk, szeretünk vele, életet adunk és kapunk, emléikeinkhez kapcsolódunk általa. Testünk mindig jelen van, még akkor is, amikor a mentális és fizikai defecitek már nagyon erőteljesen jelentkeznek. A táncterápia épp ezért egészen idős, akár demens, vagy Alzheimer-kóros betegeknél is alkalmazható, a testi kapcsolódás és mozgatás segíti az emlékek felidézését, az egymásra hangolódás a kapcsolatba kerülés a közös(ségi) tér kialakulását, még akkor is, ha erről nincs pontos mentális belátás. A műhely az Integrált Kifejezés és Táncterápia (IKT) módszerébe nyújt bepillantást, illetve sajátélményhez juttatja a résztvevőket. Az IKT egy mozgásos hangsúlyú, de más kifejező eszközökkel (rajz, festés, agyagozás, hangszer, saját hang, mesék, stb.) is dolgozó egyéni és csoportterápiás módszer. Az IKT legfontosabb hatótényezője, ugyanúgy, mint bármely más pszichoterápiák esetében, a paciensterapeuta között kialakuló kapcsolat. A pszichoanalitikus, a tárgykapcsolat- és a későbbi szelfpszichológiai elméletekre épül, amelyek a személyiségfejlődésben a korai, preverbális időszak fontosságát hangsúlyozzák, kiemelve az anya-gyerek kapcsolat elsődlegességét (Bálint 1994, 1999, Winnicott 1999). A terápiás kapcsolatban az élmények megtarthatóak és kifejezhetőek lesznek. A módszer alapja, hogy a páciens személyiségét természetesen a terápiába is magával viszi, így problémái a terápiás kapcsolatban és az alkotásban is megjelennek. A műhelyen testtudati munkával indítunk, majd a

kapcsolódás különböző formáival kísérletezünk. Megismerjük, hogy az "itt és most"-ban mi esik jobban az egyéni, csoportos, vagy páros munka. Pillanatnyi lenyomatot készítünk saját aktuális állapotunkról és élményeinkről. A műhely során olyan gyakorlatokat is megismerhetnek a résztvevők, melyeket a már említett, szélsőséges testi és szellemi állapotban levő páciensekkel történő munkában kezdtem alkalmazni.
Kulcsszavak: táncterápia, IKT, testtudat

Testidő - testtudati önismereti tréning

műhelyfoglalkozás, workshop, 90 perc **M14**

Szamosi Judit - Testtudat tréner/koreográfus/pszichológushallgató

"A Testidő - testtudati-önismereti tréning a testtudat és az önsimeret fejlesztéséről szól. A hangsúly a non-verbális jelenléten és a mozgásos folyamaton van, ahol relaxációs és testtudati technikákkal dolgozik a csoport. A módszer lényege, hogy elménk és testünk között aktív és szoros kapcsolatot alakítunk ki. Ez által létrejöhet egy intenzív jelenlét az itt és mostban: átélhetjük a flow/áramlás élményét. Ebben az állapotban a felesleges erőfeszítés feloldódik, a jelen idő kitágul, az események természetesen és spontán alakulnak. Teljes figyelmünket jelenlétünknek szenteljük, mozgásban fedezzük fel testérzeteinket egyéni, páros és csoportos gyakorlatokon keresztül. Fontos, hogy a tréninghez semmilyen különös ügyesség vagy előzetes tapasztalás nem szükséges. Ebben a módszerben nincs jó vagy rossz mozdulat. Élmények, tapasztalások és érzetek vannak, minősítés nélkül.
A csoport keretei biztonságos közeget nyújtanak ahhoz, hogy a résztvevők saját ritmusuk szerint haladjanak. Ajánlom mindazok számára, akik tapasztalati úton szeretnék felfedezni önmagukat. Az alkalom felépítése:
- rövid verbális nyitókör
- ráhangolódás a testérzetekre és a mozgásra
- mozgásos folyamat elmélyítése (páros, csoportos egyszerű gyakorlatok)
- folyamat lezárás
- verbális élménymegosztás

Érdemes hozni: kényelmes váltásruhát (zokni, nadrág, felsőrész), vizet
További információ: www.szamosijudit.com; www.facebook.com/szamosijudit
Kulcsszavak: testtudat, mozgás, önismeret, élmény, tapasztalás, improvizáció, relaxáció

A tanácsadó szakpszichológus-képzés tehetség-tanácsadó programja az ELTE PPK-n

képzésbemutató, 90 **M15**

Ritoók Magda[1], Trefil Edina[2], Tóth Veronika[3]
[1] ELTE PPK Pszichológiai Intézet
[2] FPSZ I. kerületi Tagintézménye
[3] FPSZ VI. kerületi Tagintézménye

A műhelybeszélgetés résztvevői: Herskovits Mária, Tóth Orsolya, Fügedi Petra, Karner Orsolya, Páskuné Kiss Judit

A tehetségtancsadás felfedezést és fejlesztést jelent. A képzésben mindenekelőtt „felfedezni" szeretnénk tanítani hallgatóinkat, és együtt bejárni a szülőkkel, pedagógusokkal, pszichológusokkal a tehetségígéretek felismerésének és fejlesztésének útját. A Tanácsadó szakpszichológus képzés a pszichológus MA diplomára épül, időtartama 4 félév. A tantárgy neve a Tanácsadó szakpszichológus feladatai a tehetséggondozó intézményekben I-II. A képzés első szakasza (15 óra) a tehetség-tanácsadás elméleti alapjait, módszereit, problématípusait mutatja be. A képzés második szakasza (15 óra) a tehetség-tanácsadási problémák megoldásának lehetséges útját járja végig. A képzésben résztvevő pszichológusok száma átlagosan 110-120 fő. Az elméleti és módszertani ismereteket előadás formájában hallgatják, a gyakorlatokon résztvevők létszáma csoportonként 18-20 fő. A műhelybeszélgetésben a képzés valamennyi oktatója részt vesz. A hallgatók azt a feladatot kapják, hogy készítsenek interjút egy tehetséges tanuló pedagógusával vagy pszichológusával vagy szülőjével. Az interjúk feldolgozása kiscsoportban történik. A „felfedezés" élményét itt élik át, és a fejlesztés lehetőségei is itt rajzolódnak ki. A képzés második szakaszában egyéni tanácsadás fejlesztési tervét kell kidolgozniuk. A tervek megbeszélése szintén kiscsoportos keretben történik.

A műhely tervezett további témái: a tehetséggondozó koordinátor és az iskolapszichológus feladatai a tehetségfelfedezésben és –fejlesztésben, a hátrányos helyzetű tehetséges fiatalok gondozása, a pszichológus közvetető szerepe a beilleszkedési nehézségekkel küzdő tehetséges fiatalok szocializációjában, tehetségfejlesztés a felsőoktatásban, a roma szakkollégium lehetőségei a tehetségfelfedezésben. A műhelybeszélgetés során várhatóan felszínre kerülnek a tehetségfelfedezés-tehetségfejlesztés jelenlegi problémái, megoldatlanságai és a fejlesztés lehetőséges irányai a tehetséghálózatban és a felsőoktatási szakemberképzésben egyaránt.

Kulcsszavak: tehetséggondozás, tehetségfelfedezés, tehetségfejlesztés, tanácsadó szak-pszichológus

A kortársbántalmazás (bullying) elméleti-kutatási-módszertani kérdései

kerekasztal, 90 perc **M16**

Várnai Dóra[1], Jármi Éva[2], M. Ribiczey Nóra[2], Zsila Ágnes[2,3]
[1] Nemzeti Egészségfejlesztési Intézet
[2] Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
[3] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola

Az utóbbi években több bullying vizsgálat zajlott eltérő módszerekkel és eltérő korcsoportokban. A kutatások kontextusukban is különböznek: vannak projekt keretek között végzett felmérések, egyetemi kutatások, rendszeres nemzetközi hátterű adatgyűjtés is. Tekintettel arra, hogy hazánkban a 2000-es évek elejétől végeznek bántalmazás vizsgálatokat, napjainkra már kirajzolódtak a téma legfontosabb kutatásmódszertani kérdései, problémái, zsákutcái. A bántalmazás elterjedtségét, a probléma nagyságát illetően az egyes hazai vizsgálatok olyakor ellentmondó eredményekre jutottak Érdemes ennek okáról mélyebben gondolkodnunk, hiszen a szakmaipolitikai és megelőzés/intervenció tervezés alapjai a populációs adatokon nyugszanak. A műhelyen bemutatjuk az elmúlt évek kutatásaink jellemző megközelítéseit, módszertanát, legfontosabb tanulságait a jövő kutatásainak szempontjából.

Legfontosabb elméleti-módszertani kérdések:

1. A bántalmazás definíciója: 3 fontos kritérium mentén: ismétlődés, szándékosság (rossz szándék), egyenlőtlen erőviszonyok. Ezzel kapcsolatban a leggyakoribb felmerülő módszertani kérdések
   - a rossz szándék mennyire explicit? (bizonyos korcsoportokban az ártó szándék nehezen érthető tetten, hol a határ a viccelődés és a bántalmazás között – ezek kontextusfüggő is lehet)
   - ismétlődés vs. súlyosság kérdése (egy nagyon súlyos eset bántalmazásnak számít-e)
   - mennyire fontos, hogy az áldozat rosszul érezze magát? (bántalmazás történik, de az áldozat nem érzi sértve magát)
   - a szerepek gyors váltakozása (elkövetőből áldozat és fordítva) mellett hogyan értelmezhető az egyenlőtlen erőviszonyok kritériuma
2. Szóhasználat:
   - angol nyelven a bullying/mobbing – magyarul számos kifejezés használata felmerül, különböző kutatók, különböző kifejezések használnak
   - tanulók szóhasználata ehhez képest is eltérő
   - érdemes-e konszenzusra törekedni vagy inkább a közös értelmezésre kell a hangsúlyt fektetni
3. A bullying formái
   - fizikai, verbális, kapcsolati
   - fizikai bántalmazás – verekedés átfedései
   - cyberbullying beletartozik vagy teljesen külön tárgyalandó

4. Kutatásmódszertani kérdések
   - kutatási módszere: kérdőív (definíciós módszer illetve viselkedés lista), megfigyelés, interjúk, fókuszcsoport, kortárs megnevezés – kutatás kontextusától, körülményeitől is függ
   - kiket vonjunk be az adatgyűjtésbe: tanulók, iskolai dolgozók, szülők stb.?

A bullying kutatás problematikáját, jellemzőit a következő kutatások alapján vetjük fel:

1. Óvodás korcsoportban végzett adatgyűjtés: állapotfelmérő kutatás a bullyingról az óvodás korcsoportban, 2015-ben, kérdőíves módszerrel és interjúkkal, szülők, óvodapedagógusok, óvodavezetők megkérdezésével
   - Eredmények: az első óvodásokra fókuszáló kérdőív, a „bullying előképek" fogalmának bevezetése
   - Probléma: gyermekekről csak közvetett adatokat tudunk meg, értelmezési problémák, LHHH településeken szülők részéről fokozott értelmezési problémák, nem reprezentatív, alacsony publikáltság
2. Általános Iskolások körében végzett online adatgyűjtés (Oktatás Kutató és Fejlesztő Intézet, 2015): 5-8. osztályban országosan reprezentatív online adatfelvétel tanulók és tanárok megkérdezésével bántalmazás témakörben
   - Eredmények: bullying témakörben részletes, sokrétű adatok, bántalmazás és iskolai jellemzők összefüggéseinek vizsgálata megvalósult, online lekérdezés előnyei
   - Probléma: egyszeri, projekt keretben megvalósult adatfelvétel, kevés kvantitatív adat, alacsony publikáltság
3. Iskoláskorú Gyermekek Egészségmagatartása (HBSC) kutatás (Nemzeti Egészségfejlesztési Intézet): 11-18 éves korcsoportban, országosan reprezentatív egészségmagatartás kontextusában vizsgálja a bántalmazást
   - Eredmények: nemzetközi protokoll alapján készült vizsgálat, 4 évenkénti összehasonlíthatóság
   - Probléma: definíciós módszer alkalmazása – értelmezési probléma – alulbecsli a gyakoriságot?, nem túl részletes

Kulcsszavak: bántalmazás, bullying, cyberbullying, áldozat, elkövető

Mindfulness (tudatos jelenlét/éber figyelem)

műhely és módszerismertető, 45 perc **M17**

Schlosser Károly Kornél[1,2], Fazekas Gábor[3,4], Eisenbeck Nikolett[5], Szondy Máté[6], Szabó-Bartha Anett[6]

[1] Goldsmith University of London
[2] Zayed University Dubai
[3] Magyar Rákellenes Liga
[4] Országos Onkológiai Intézet
[5] Univesidad de Almería, Spain
[6] KRE Pszichológiai Intézet

Az éber figyelem/tudatos jelenlét (mindfulness) egy speciális tudatállapot, melyben az egyén a jelen pillanat felé irányítja figyelmét. Ezt az állapotot elfogadó, kíváncsi, reagálás- és ítéletmentes attitűd jellemez. Az MBSR (mindfulness-based stress reduction) és MBCT (mindfulness-based cognitive therapy) tudatos jelenléten alapuló módszerek.
Az MBSR-t Jon Kabat-Zinn fejlesztette ki a University of Massachussetts Orvos központjában, eredetileg kórházi betegek krónikus fájdalmainak és stressz kezelésére. Habár az MBSR eredetileg buddhista hagyományokban gyökeredzik, a módszer maga szekuláris. Az MBSR hatékonynak bizonyult szorongás, depresszió, alvászavar, függőség és figyelemzavar kezelésében is.
Az MBCT-t recurrens depresszióval, vagy visszatérő major depresszív zavarral küzdő emberek számára fejlesztette ki John Teasdale, Zindel Segal és Mark William az Oxfordi Egyetemen. Az MBCT az MBSR és kognitív-viselkedés terápia (KVT) elemeire épít. Hasonlóan a KVT-hez, az MBCT is azon az elméleten alapul, hogy a visszatérő depresszióval küzdő emberek a stresszor hatására ismételten visszatérhetnek bizonyos automatikus kognitív folyamatokhoz, melyek az újabb depressziós epizódhoz vezethetnek. Az MBCT célja, hogy megszakítsa ezt az automatikus folyamatot: a képzésen résztvevő személyt megtanítja az adott stresszhelyzet által kiváltott testi, gondolati és érzelmi reakciók felismerésére. A reakciók tudatos jelenléttel történő metakognitív megfigyelése során a személy így jut el az elfogadáshoz, és lép tovább egy reaktív viselkedésből egy reflektív, belátó álláspont felé. A módszer abból az elméletből ered, hogy a múlt és jövővel kapcsolatos gondolatok, problémák elkerülése helyett a jelen pillanatba vezesse a gyakorló személyt, így segítve őt hozzá egy adaptívabb, rugalmasabb gondolkodásmódhoz.
A műhelyben képzések rövid bemutatásán, a módszerek hatékonyságán és új kutatások rövid ismertetésén túl, a módszerben használt gyakorlatok bemutatása kap több hangsúlyt: légzésfigyelés, pásztázás, ülő meditáció és kellemetlen élmény megfigyelése meditáció közben.
Kulcsszavak: MBCT, MBSR, kognitív viselkedés terápia

Szerzők, munkahelyek, e-mail címek

Ablonczy László - Gottsegen György Országos Kardiológiai Intézet, Budapest

Acosta Sára - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék, Budapest

Ágoston Csilla - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; agoson.csilla@ppk.elte.hu

Altmayer Anita - Szegedi Tudományegyetem, Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinika; altmayer.anita@med.u-szeged.hu

Anders Skoglund - ELTE, Institute of Psychology; andersskoglund@hotmail.com

Andrássy Gábor - Budapesti Szent Ferenc Kórház

Andreas Ginsbak Notland - ELTE, Institute of Psychology; andreas_gn@hotmail.com

Antal Michelle - Pszichológia Intézet, PTE

Antos Zsolt - Oktatási Hivatal, Budapesti Pedagógiai Oktatási Központ; anzsol13@gmail.com

Aranyi Sándor Csaba - Debreceni Egyetem Nukleáris Medicina Intézet

Arató Ágnes - Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat XX. kerületi Tagintézménye; arato.agnes89@gmail.com

Arató Nikolett - Pécsi Tudományegyetem; arato.nikoca@gmail.com

Arnold Petra - Nemzeti Egészségfejlesztési Intézet; arnold.petra@nefi.hu

Bagdy György - MTA-SE Neuropszichofarmakológiai és Neurokémiai Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem; Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet; bag13638@iif.hu

Bakó Panna - DE BTK Pszichológiai Intézet, Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék

Balázs Katalin - DE BTK Pszichológiai Intézet, Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék; balazs.katalin@arts.unideb.hu

Bálint Ágnes - Pécsi Tudományegyetem; balintag@gmail.com

Bálint Brigitta - Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet, Budapest; balintbrig@gmail.com

Balla Viktória Roxána - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Kognitív és Neuropszichológia Tanszék; ballaviktoria93@gmail.com

Balog Piroska - SE Magatartástudományi Intézet

Bandi Szabolcs - PTE Pszichológia Intézet; bandi.szabolcs@gmail.com

Bánfai Anna Mária - Magánrendelő, Melbourne, Australia; ambanfai@gmail.com

Bánfi Ildikó - Debreceni Egyetem, Klinikai Központ, Onkológiai Tanszék; banfi.ildi@gmail.com

Bányai Éva - ELTE PPK Pszichológiai Intézet Affektív Pszichológia Tanszék; banyai.eva@ppk.elte.hu

Bárány György - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; abegyuri@gmail.com

Baranyi Péter - BME Távközlési és Médiainformatikai Tanszék, MTA SZTAKI; baranyi@sztaki.hu

Bárdos György - ELTE Egészségtudományi és Sporttudományi Intézet; bardos.gyorgy@ppk.elte.hu

Barna Csilla - Semmelweis Egyetem ÁOK Klinikai Pszichológia Tanszék; barna.csilla@med.semmelweis-univ.hu

Beke Anna - SE I. sz Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika

Békés Judit - Országos Idegtudományi Intézet

Belá Anita - BME GTK Ergonómia és Pszichológia Tanszék; belaanita@erg.bme.hu

Belinszky Anna - ELTE PPK Szociálpszichológia tanszék; belinszkyanna@gmail.com

Benczúr Lilla - Károli Gárpár Református Egyetem, hallgató

Bencsik Beáta - Károli Gáspár Református Egyetem, BTK, Pszichológiai Intézet; bencsikbeus@gmail.com

Bene Ágnes - DE BTK Pszichológiai Intézet, Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék

Benkő Renáta - OTP Fáy András Alapítvány; renata.benko@okkozpont.hu

Berán Eszter - Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK, Pszichológia Intézet; eszter_beran@yahoo.com

Berczik Krisztina - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK, Pszichológiai Intézet; berczik.krisztina@ppk.elte.hu

Bereczkei Tamás - PTE Pszichológia Intézet; bereczkei.tamas@pte.hu

Berény Ervin - Debreceni Egyetem Orvosi Laboratóriumi és Képalkotó Diagnosztikai Tanszék

Berényi Károly - Pécsi Tudományegyetem AOK Orvosi Népegészségtani Intézet

Berkics Mihály - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; berkics.mihaly@ppk.elte.hu

Bernáth László - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék; bernath.laszlo@ppk.elte.hu

Bigazzi Sára - PTE Pszichológiai Intézet; bigazzisara@hotmail.com

Billédi Katalin - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet; billedi.katalin@barczi.elte.hu

Bircher Julianna - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; bircher.julianna@gmail.com

Birkás Béla - PTE AOK Magatartástudományi Intézet; birkasb@gmail.com

Biró Brigitte - Pszichológia Intézet, PTE

Blaskovich Borbála - BME-TTK, KTT; borbala.blaskovich@gmail.com

Bodnár Gabriella - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Ergonómia és Pszichológia Tanszék; bodnar.gabriella@erg.bme.hu

Bodrogi Barbara - Pszichológia Intézet, PTE; barbi.bodrogi@gmail.com

Bodrogi Nikolett - SZTE ÁOK; bodrogi.nikolett@gmail.com

Bokor Attila - SE ÁOK I. Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika; attila.z.bokor@gmail.com

Bokor Petra - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Doktori Iskola, Fejlődés és Klinikai Pszichológia Tanszék; bokorpetra@gmail.com

Bolló Henrietta - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; bollo.henrietta@gmail.com

Borbély Anna - MTA Nyelvtudományi Intézet; borbely@nytud.hu

Borbély-Ipkovich Emőke - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; borbely.ipkovich.emoke@gmail.com

Boreczky Ágnes - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet; boreczky.agnes@ppk.elte.hu

Borgos Anna - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Kutatóintézet; borgosanna@gmail.com

Boros-Major Gréta - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Szociálpszichológia Tanszék; gretamajor91@gmail.com

Boross Gábor - Péterfy Sándor utcai Kórház és Baleseti Intézet Neonatológiai és Koraszülött Osztály

Boross Ottilia - Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Személyiségpszichológiai Tanszék; otttilia@gmail.com

Borsfay Krisztina - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet; borsfay.krisztina@ppk.elte.hu

Borsi Edit - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; borsiedit94@hotmail.com

Borsos Zsófia - ELTE BGGYK, Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet; borsos.zsofia@barczi.elte.hu

Böddi Zsófia - ELTE TÓK Neveléstudományi Tanszék, ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola; boddi.zsofia@gmail.com

Brózik Péter - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék; BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék; brozik.peter@ppk.elte.hu

Bugán Antal - Debreceni Egyetem Klinikai Központ, Népegészségügyi Kar, Magatartástudományi Intézet

Ceglédi Tímea - DE Felsőoktatási K+F Központ; t.cegledi@gmail.com

Charles T. Hill - Whittier College, USA; chill@whittier.edu

Chezán Júlia - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; chezan.julia@gmail.com

Czabán Csaba - ANIMAGROUP cégcsoport, BME PhD hallgató

Czeglédi Edit - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet; czedit@gmail.com

Czibor Andrea - PTE Pszichológia Intézet; czibor.andrea@pte.hu

Czigler István - MTA TTK, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet; czigler.istvan@ttk.mta.hu

Cziráki Szabina - NKE Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola; cziraki.szabina@gmail.com

Czókolyová Tünde - czokolyova.tunde@gmail.com

Csaba Sára - ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék; csaba.sara@yahoo.com

Csabai Krisztina - PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék; csabai.krisztina@btk.ppke.hu

Csabai Márta - SZTE BTK Pszichológiai Intézet; csabaimarta.1@gmail.com

Csábi Eszter - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Kognitív és Neuropszichológia Tanszék

Csajbók Zsófia - ELTE Pszichológiai Intézet; csajbok.zsofia@gmail.com

Csákvári Judit - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet; csakvari.judit@barczi.elte.hu

Császár-Nagy Noémi - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet

Csathó Árpád - PTE AOK Magatartástudományi Intézet; arpad.csatho@aok.pte.hu

Csépe Valéria - MTA TTK Agyi Képalkotó Központ; csepe@cogpsyphy.hu

Cserjési Renáta - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; cserjesi.renata@ppk.elte.hu

Csifcsák Gábor - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Kognitív és Neuropszichológia Tanszék; University of Tromsø, Department of Psychology (Norvégia); gaborcsifcsak@yahoo.co.uk

Csigó Katalin - OPAI - Nyírő Gyula Kórház, II-es számú Pszichiátria, Budapest

Csikai Enikő - Debreceni Egyetem, Magatartástudományi Intézet, hallgató; csiencsi@gmail.com

Csonka Balázs - Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola; csonka.balazs1986@gmail.com

Csörsz Ilona - Debreceni Egyetem Pszichológia Intézet; kurucz.gyozo@gmail.com

Csuka Sára Imola - PPKE BTK Pszichológiai Intézet; saciimola@gmail.com

Csupor Éva - SZTE Gyermekgyógyászati Klinika

Csuriné Mirk Gyöngyi - PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék; csecsemogy@gmail.com

Csuvik Gábor - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Dallos Andrea - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; dallosandi19@gmail.com

Dank Magdolna - Semmelweis Egyetem, Onkológiai Központ; titkarsag.dank@med.semmelweis-univ.hu

David A. Balota - Pszichológia Tanszék, Washington University in St. Louis, USA; dbalota@artsci.wustl.edu

David J. Cooke - Forensic Clinical Psychology at Glasgow Caledonian University; djcooke@rgardens.vianw.co.uk

Dávid Mária - Eszterházy Károly Főiskola; davidm@ektf.hu

Deák Anita - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet; deak.anita@pte.hu

Demeter Gyula - Jahn Ferenc Dél-pesti Kórház, Központi Rehabilitációs Osztály; MTA-TKI Frontostriatális Rendszer Kutatócsoport; Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kognitív Tudományi Tanszék; gdemeter@cogsci.bme.hu

Demetrovics Zsolt - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet / ELTE, Institute of Psychology; demetrovics.zsolt@ppk.elte.hu

Désfalvi Judit - Semmelweis Egyetem, Onkológiai Központ; PTE Pszichológia Doktori Iskola, Személyiség- és Egészség program III. évf.; SE Doktori Iskola Mentális Egészségtudományok Doktori program III. évf.; desfalvijudit@gmail.com

Dezsőfi Antal - SE I. sz. Gyermekgyógyászati Klinika, Budapest

Dienes Erzsébet - Minőség-és Egészségügyi Szolgáltató Bt., QMED – Line; dienes@qmed.hu

Dimény Katalin - OTP Fáy András Alapítvány; katalin.dimeny@okkozpont.hu

Dombi Edina - SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola; SZTE JGYPK Tanító- és Óvóképző Intézet, Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék; edinadombi@yahoo.com

Dombovits Renáta - BME Kognitív Tudományi Tanszék; renata.dombovits@gmail.com

Dorner László - Eszterházy Károly Főiskola Pszichológia Tanszék; dorner@ektf.hu

Drótos Gergely - MTA Agyi Képalkotó Központ (AKK)

Dúll Andrea - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék, BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék; dull.andrea@ppk.elte.hu

Dutka Krisztián - BME TTK Kognitív Tudományi Tanszék; krisztian.dutka@gmail.com

Édes Andrea - MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutató Csoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem; Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet; edes.andrea88@gmail.com

Egri Tímea - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet; egritimea@gmail.com

Eigner Bernadett - Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat, Mikkamakka Alapítvány; ebernadette11@gmail.com

Eisenbeck Nikolett - Universidad de Almería; eisenbeckniki@gmail.com

Eisinger Andrea - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola, ELTE PPK Pszichológiai Intézet; eisinger.andrea@ppk.elte.hu

Éltető Noémi - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; noemielteto@gmail.com

Emri Miklós - Debreceni Egyetem Nukleáris Medicina Intézet

Erdei Ferenc - Békés Megyei Pándy Kámán Kórház Kardiológiai Rehabilitációs Osztály

Erdélyi-Belle Boglárka - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; Semmelweis Egyetem, Általános Orvostudományi Kar, Klinikai Pszichológia Tanszék; erdelyi_belle.boglarka@med.semmelweis-univ.hu

Estefánné Varga Magdolna - Eszterházy Károly Főiskola; estefan@ektf.hu

F. Földi Rita - Károli Gáspárt Ref. Egyetem Pszichológiai Intézet; foldi.rita@kre.hu

F. Lassú Zsuzsa - ELTE TÓK / Eötvös Loránd University; zsuzsa.f.lassu@tok.elte.hu

Fábián Balázs - Debreceni Egyetem Magatartástudományi Intézet; fabian.balazs.93@hotmail.com

Fábri György - ELTE PPK; fabri.gyorgy@ppk.elte.hu

Faragó Boglárka - Eszterházy Károly Főiskola; faragobogi89@gmail.com

Faragó Klára - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék; farago.klara@ppk.elte.hu

Farkas Judit - Nyírő Gyula Kórház – Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Intézet; fajudit@gmail.com

Fáy Nóra - Szegedi Tudományegyetem; faynora70@gmail.com

Fazekas Gábor - Magyar Rákellenes Liga / Országos Onkológiai Intézet; gfazek@gmail.com

Fedor Mariann - Semmelweis Egyetem, Általános Orvostudományi Kar, Klinikai Pszichológia Tanszék; fedor.mariann@med.semmelweis-univ.hu

Fehérvári Anikó - ELTE PPK Neveléstudományi Intézet; fehervaria@caesar.elte.hu

Felvinczi Katalin - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet; felvinczi.katalin@ppk.elte.hu

Fenyvesi Dávid - PPKE BTK; feny.david@gmail.com

Ferencz Ákos - Debreceni Egyetem BTK Pszichológiai Intézet. Személyiség-és Klinikai Pszichológiai Tanszék

Ferenczy Dávid - ELTE PPK; ferenczy.david@gmail.com

Florence Dalgard - National Center for Dual Diagnosis, Innlandet Hospital Trust, and University of Oslo, Norway

Fódi Petra - Magyar Pszichológiai Társaság; petra3starr@gmail.com

Fodorné Vincze Anna - Mentálhigiénés Csoport, Eger; BAZ Megyei Kórház Onkológiai Osztálya; anna710517@gmail.com

Forrás-Biró Aletta - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék; forras-biro.aletta@ppk.elte.hu

Frankó Luca - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; franko.luca@ppk.elte.hu

Frecska Ede - Debreceni Egyetem, Pszichiátriai Klinika

Füleki Beáta - Károli Gáspár Református Egyetem, BTK Karrieriroda; fuleki.beata@kre.hu

Fülöp Márta - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet; ELTE PPK Pszichológiai Intézet; fulop.marta@ttk.mta.hu

Fülöp Réka Beáta - Babes-Bólyai Tudományegyetem; frekabeata@gmail.com

Gábor Edina - Egyéni vállalkozó; edina.gabor@healthpromotion.hu

Gács Boróka - Magatartástudományi Intézet, PTE; gboroka.hotmail.com

Gadanecz Péter - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Ergonómia és Pszichológia Tanszék; gadaneczp@erg.bme.hu

Gál Zsóka - Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola, Pszichológiai program; gal.zsoka4@gmail.com

Galambos Attila - ELTE, Pszichológiai Doktori Iskola; MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutató Csoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem / ELTE, Institute of Psychology; ELTE, Faculty of Education and Psychology, Doctoral School of Psychology; galambos.attila@ppk.elte.hu

Garamvölgyi Nóra - Semmelweis Egyetem ÁOK Klinikai Pszichológia Tanszék; garamvolgyi.nora@med.semmelweis-univ.hu

Garma Katarina - PTE Pszichológiai Intézet; katarina.garma@yahoo.com

Gerákné Krasz Katalin - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék; krasz@erg.bme.hu

Gerlei Anna - ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék

Gombos Ferenc - Pázmány Péter Katolikus Egyetem, BTK, Pszichológiai Intézet

Gonda Xénia - Semmelweis Egyetem, Klinikai és Kutatási Mentálhigiénés Osztály; kendermagos@yahoo.com

Gönye Bianka - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; gonyebianka@gmail.com

Gráf Rózsa - ELTE BGGyK ATIVIK; graf.rozsa@barczi.elte.hu

Grezsa Ferenc - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest; grezsa.ferenc@kre.hu

Gulyás Levente - Ginkgo-Zöld Építész Iroda

Gyáni Gábor - történész

Gyapjas Tünde - Bács-Kiskun Megyei Kórház, Onkoradiológiai Központ; gyapjastunde@gmail.com

Gyenge Ágnes - Debreceni Egyetem, Magatartástudományi Intézet (hallgató); agi.gyenge@gmail.com

Győrfi Andrea - Semmelweis Egyetem Ortopédiai Klinika; gyorfiandrea9@gmail.com

Győrfi Orsolya - Nyírő Gyula Kórház Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Intézet, Budapest

Győri Miklós - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet; gyorimiklos@elte.hu

Győri-Dani Dóra - SZTE-BTK Neveléstudományi Doktori Iskola; doragy.d@gmail.com

Gyurkovics Máté - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; mate.gyurkovics@gmail.com

Hadházi Éva - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet, Fejlődéslélektani Tanszék; ahadhazi@enternet.hu

Hadnagy Eszter - Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézete; eszterhadnagyeszter@gmail.com

Hajdú Edit - Bács-Kiskun Megyei Kórház, Onkoradiológiai Központ

Hajnal Beáta - Károli Gáspár Református Egyetem; hajnalb@gmail.com

Hal Melinda - PPKE-BTK Pszichológiai Intézet; SE Mentális Egészségtudományok Doktori Iskola; halmelinda1@gmail.com

Hal Viktor - Bajai Szent Rókus Kórház

Hal Viktorné - Türr István Gazdasági Szakközépiskola

Halmai Tamás - Pécsi Tudományegyetem Elméleti Orvostudományok Doktori Iskola; gavin1@freemail.hu

Halmy Eszter - Magyar Elhízástudományi Társaság; eszter@halmy.hu

Hámori Eszter - Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pszichológia Intézet, Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék; hamori.eszter@btk.ppke.hu

Hámornik Balázs Péter - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék; hamornik@erg.bme.hu

Hanák Zsuzsanna - Eszterházy Károly Főiskola Pszichológia Tanszék; hanak@ektf.hu

Hargitai-Müller Mária Klaudia - Pest Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Szentendrei Tagintézménye; PPKE-BTK Pszichológiai Intézet; mullermaria44@gmail.com

Harmatta János - Tündérhegy, Pszichoszomatikus és Pszichoterápiás Rehabilitációs Osztály; harmattj@t-online.hu

Harmouche Margaréta - PTE Pszichológiai Intézet; nmargareta92@gmail.com

Harsányi András - BME Kognitív Tudományi Tanszék; OPAI - Nyírő Gyula Kórház, II-es számú Pszichiátria, Budapest

Harsányi Szabolcs Gergő - SZTE BTK Pszichológiai Intézet; tudommar@gmail.com

Hatvani Andrea - Eszterházy Károly Főiskola; hatvani@ektf.hu

Hazag Anikó - Szent János Kórház Pszichiátriai Szakrendelő; Szent Imre Kórház Pszichiátriai Osztály; anikoha@gmail.com

Hegedűs Katalin - SzTE BTK Pszichológiai Intézet; zsoka2004@yahoo.de

Héger Nóra Zsuzsanna - Grow Csoport; hegerzs@gmail.com

Hegyi-Tóth Erika - JGYPK Alkalmazott Egészségtudományi és Egészségfejlesztési Intézet; hegyitothera@gmail.com

Héjja-Nagy Katalin - Eszterházy Károly Főiskola; hejjenk@ektf.hu

Hende Borbála - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola; hborbala@yahoo.com

Hercegfi Károly - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék; hercegfi@erg.bme.hu

Herczeg Viktória - KRE

Hevesi Barbara - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Szak MA; hevesi.barbara@gmail.com

Hevesi Krisztina - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; hevesi.kriszta@ppk.elte.hu

Hompoth Emőke - SZTE-ÁOK Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika; hompothemoke@gmail.com

Horányi Annabella - Fővárosi Önkormányzat Óvodája (önkéntes), Fővárosi Pedagógiai Intézet (nyugdíjas); horanyi.gyorgyne@gmail.com

Hortobágyi Tibor - Debreceni Egyetem Pathológiai Intézet, Neuropathológia Tanszék

Horváth Endre - ELTE BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet; horvath.endre@barczi.elte.hu

Horváth Julia - Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat XX. kerületi Tagintézménye; julia.horvaath@gmail.com

Horváth Zoltán - SZTE ÁOK Sebészeti Klinika; horvath.zoltan@med.u-szeged.hu

Horváth Zsolt - Debreceni Egyetem, Klinikai Központ, Onkológiai Tanszék; horvathzsolt@med.unideb.hu

Hosszú Éva - II. kerületi Pszichiátriai Gondozó (nyugdíjas); ehosszu@t-online.hu

Hülber Attila - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; BME ÉPK Építészeti Ábrázolás Tanszék; hulber.attila@arch.bme.hu

Ita Mariann - pedagógus, pszichológus hallgató; ita.mariann@gmail.com

Ivaskevics Krisztián - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, Nemzeti Közszolgálati Egyetem; ivaskevics.krisztián@gmail.com

Izsó Lajos - BME Ergonómiai és Pszichológia Tanszék; izsolajos@erg.bme.hu

Jakubovits Edit - SE ETK Alapozó Egészségtudományi Intézet; jakedit@se-etk.hu

Jámbori Szilvia - SZTE-BTK Pszichológiai Intézet; jamborisz@gmail.com

Janacsek Karolina - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; MTA Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, MTA-ELTE NAP B Emlékezet és Nyelv Kutatócsoport; janacsekkarolina@gmail.com

Janet M. Duchek - Pszichológia Tanszék, Washington University in St. Louis, USA; jduchek@wustl.edu

Janovicz Liza - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola

Jantek Gyöngyvér - Semmelweis Egyetem I. sz. Gyermekgyógyászati Klinika; jantek.gyongyver@med.semmelweis-univ.hu

Jármi Éva - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Jeney Ágnes - ELTE; mail.jeneyagnes@gmail.com

Jókay-Vig Zsuzsanna - Magyar Honvédség Egészségügyi Központ, Onkológiai Osztály; zszsnnvig@gmail.com

Joó Dániel - PTE BTK, Pszichológia Intézet

Józsa Emese - ELTE PPK Pszichológiai Intézet Affektív Pszichológia Tanszék; jozsa.emese@ppk.elte.hu

Józsa Tamás - Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centrum, Népegészségügyi Kar, Magatartástudományi Intézet, Debrecen; tamasjozsa2@gmail.com

Juhász Anikó - Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológiai Intézet; hu.aniko.juhasz@gmail.com

Juhász Dóra - SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola; dorcsi18@gmail.com

Juhász Gabriella - MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutató Csoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem; Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet; gabriella.juhasz@manchester.ac.uk

Juhász Márta - BME GTK Ergonómia és Pszichológia Tanszék; juhaszm@erg.bme.hu

Kalmár Andrea - Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat I. Kerületi Tagintézménye, Budapest; andilitas@gmail.com

Kalmár Magda - ELTE PPK

Kaló Zsuzsanna - ELTE Pszichológiai Intézet Tanácsadás Pszichológiája Tanszék; kalo.zsuzsa@ppk.elte.hu

Kálózy-Szabó Csilla - ELTE Gyakorló Országos Szakszolgálat; szabo_cs@yahoo.com

Karner Orsolya - ELTE PPK; karner@ppk.elte.hu

Kárpáti Judit - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Kognitív Pszichológiai Tanszék; karp.jud@gmail.com

Kásler Miklós - Országos Onkológiai Intézet

Kasos Enikő - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; eniko_kasos@yahoo.ca

Kasos Krisztián - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; krisztiankasos@gmail.com

Kassai Anett - Debreceni Egyetem, BTK, Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Klinikai Pszichológiai Tanszék, Debrecen; kassaianett@gmail.com

Kató Szabolcs - Debreceni Egyetem, Népegészségügyi Kar, Magatartástudományi Intézet; kato.szabolcs@sph.unideb.hu

Katona Nóra - ELTE, PPK Pszichológiai Intézet, Szociálpszichológia Tanszék; katona.nora@ppk.elte.hu

Kegye Adrienne - Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézet; Nyírő Gyula Kórház – OPAI, Pszichiátriai Szakambulancia, Budapest; kegyepalfi@t-online.hu

Kekecs Zoltán - Baylor University, Department of Psychology and Neuroscience; zoltan_kekecs@baylor.edu

Kékes Szabó Marietta - SZTE JGYPK TÓKI Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék, SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola; kszmarietta@gmail.com

Kende Anna - ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék; kende.anna@ppk.elte.hu

Kenyhercz Flóra - Debreceni Egyetem Népegészségügyi Kar Magatartástudományi Intézet; k.flora212@gmail.com

Kerekes Anna - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet (BA hallgató); keranna@gmail.com

Keresztes-Takács Orsolya - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; keresztes-takacs.orsolya@ppk.elte.hu

Kéri Júlia - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék; keri.julia@ppk.elte.hu

Kéri Szabolcs - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kognitív Tudományi Tanszék, Budapest, Nyírő Gyula Kórház Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Intézet, Budapest, Szegedi Tudományegyetem, Élettani Intézet, Szeged

Keszei Barbara - BGE KVIK, Üzleti Szakoktató és Pedagógiai Intézet, ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; keszei.barbara@uni-bge.hu

Keszler Barbara - Pszichológia Intézet, PTE

Király Ildikó - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Kognitív Pszichológiai Tanszék

Király Orsolya - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; kiraly.orsolya@ppk.elte.hu

Kis György - ANIMAGROUP cégcsoport; kis.gyorgy@animagroup.hu

Kisfaludy Lilla - Debreceni Egyetem Pszichológia Intézet; kisfaludylilla10@gmail.com

Kispál Anna Liza - PPKE BTK Pszichológiai Intézet, Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék; kispa23@gmail.com

Kiss István - Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület, palyavalaszto.hu; kisstanacsado@gmail.com

Kiss Orhidea - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék; kiss.orhidea@ppk.elte.hu

Kiss Paszkál - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet; kiss.paszkal@kre.hu

Kissné Viszket Mónika - ELTE Pszichológiai Intézet Tanácsadás Pszichológiája Tanszék; viszket.monika@ppk.elte.hu

Kissová Tamara - Debreceni Egyetem, Magatartástudományi Intézet (hallgató); kisstamaralea@gmail.com

Klein Mercédesz - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet; klein.mercedes@gmail.com

Kóbor Andrea - MTA Természettudományi Kutatóközpont, Agyi Képalkotó Központ; kobor.andrea@ttk.mta.hu

Kocsel Natália - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola; MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutató Csoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem; kocsel.natalia@ppk.elte.hu

Kocsor Ferenc - Pszichológia Intézet, PTE; kocsorferenc@gmail.com

Kohut László - Magyar Honvédség Egészségügyi Központ Honvédk. Kard. Rehab. Intézet Balatonfüred

Koltói Lilla - Kecskeméti Főiskola; koltoi.lilla@tfk.kefo.hu

Kondás Orsolya - szabadfoglalkozású; orsi.kondas@gmail.com

Kondé Zoltán - DE BTK Pszichológiai Intézet Általános Pszichológiai Tanszék; konde.zoltan@arts.unideb.hu

Konkoly Thege Barna - SE Magatartástudományi Intézet; Department of Psychology, University of Calgari

Kónya Anikó - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Kognitív Pszichológiai Tanszék

Koós, T. - kootam1@gmail.com

Kopcsó Krisztina - Pécsi Tudományegyetem; kop.kriszti@gmail.com

Kosztáné Hadházi Tünde - DMJV Városi Szociális Szolgálat, Nagy Sándor Telepi Gondozó Szolgálat Kandia Utcai Demens Idősek Klubja

Kosztolnik Lili - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; lilikosztolnik@gmail.com

Kosztur Zoltán - Informatikai Kar, DE

Kótyuk Eszter - Posztdoktori Kutatói Program, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest; Pszichológia Tanszék, Washington University in St. Louis, USA; kotyuk.eszter@ppk.elte.hu

Kovács Anna - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék, Budapest; Autizmus Alapítvány, Budapest

Kovács Judit - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; kovacs.judit@arts.unideb.hu

Kovács Karolina Eszter - DE Humán Tudományok Doktori Iskola; karolina92.kovacs@gmail.com

Kovács Kristóf - Eszterházy Károly Főiskola; kristof340@googlemail.com

Kovács Mónika - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet; kovacs.monika@ppk.elte.hu

Kováts Daniella - Nemzeti Közszolgálati Egyetem, RTK

Kozák Lajos Rudolf - Semmelweis Egyetem, MR Kutatóközpont; lkozak@mrkk.sote.hu

Kozékiné Hammer Zsuzsanna - ELTE Pszichológiai Intézet Tanácsadás Pszichológiája Tanszék; hammer.zsuzsanna@ppk.elte.hu

Kozma Luca - Pszichológia Intézet, PTE; kozma.luca@gmail.com

Kökönyei Gyöngyi - ELTE, Pszichológiai Intézet; MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutató Csoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem / ELTE, Institute of Psychology; kokonyei.gyongyi@ppk.elte.hu

Köles Máté - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék; kolesm@erg.bme.hu

Költő András - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; Nemzeti Egészségfejlesztési Intézet; kolto.andras@gmail.com

Kőrössy Judit - SZTE BTK Pszichológiai Intézet; judit.korossy@gmail.com

Köteles Ferenc - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet, Budapest; koteles.ferenc@ppk.elte.hu

Kőváry Zoltán - ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék; kovary.zoltan@gmail.com

Kövesdi Andrea - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Doktori Iskola; SE I.sz. Gyermekgyógyászati Klinika, Gyermek-és Ifjúságpszichiátriai Osztály; andikovesdi@gmail.com

Kövi Zsuzsanna - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet; zsuzsanna.suranyi@gmail.com

Kristine Wisth Paulsen - ELTE, Institute of Psychology; kristine.w.paulsen@gmail.com

Krisztián Ágota - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék; krisztian.agota@ppk.elte.hu

Krizbai Tímea - Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Alkalmazott Társadalomtudományok, Közegészségügyi Szakpolitikák és Szolgáltatások Szak, Marosvásárhely; timea.krizbai@gmail.com

Kun Ágota - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Ergonómia és Pszichológia Tanszék; agotak@erg.bme.hu

Kun Bernadette - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; kun.bernadette@ppk.elte.hu

Kuna Ágnes - KRE BTK

Kurucz Attila - Ginkgo-Zöld Építész Iroda

Kurucz Győző - Debreceni Egyetem Pszichológia Intézet; csorszili@gmail.com

Lábadi Beatrix - PTE Pszichológia Intézet; labadibea@gmail.com

Labancz Eszter - Debreceni Egyetem, Magatartástudományi Intézet; labesz.92@gmail.com

Lajtai László - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet

Lakatos Katalin - Budapesti Hidroterápiás Rehabilitációs Gimnasztika (BHRG) Alapítvány; lkhrg@yahoo.com

Láng András - PTE Pszichológia Intézet; andraslang@hotmail.com

Lantos Nóra Anna - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; lantos.nora@ppk.elte.hu

Lányi Katalin - Budapesti Gazdasági Egyetem; Lanyi.Katalin@uni-bge.hu

László Noémi - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar; Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület; laszlo.noemi@ajk.elte.hu

Lászlóffy Julianna - PMPSZ Pilisvörösvári Tagintézménye; laszloffy.julianna@gmail.com

Látos Melinda - SZTE ÁOK Sebészeti Klinika; latos.melinda@med.u-szeged.hu

Lauter Adrienn - Fundamenta; adrienn.lauter@gmail.com

Lázár György - SZTE ÁOK Sebészeti Klinika; lazar.gyorgy@med.u-szeged.hu

Lénárd Kata - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; kakukkata@gmail.com

Lendvai Lilla - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; lendvai.lilla@ppk.elte.hu

Lengyel Rita - BHRG Alapítvány; info@lr-pszichologus.hu

Leuko Ferenc - Phd hallgató, PTE; leukoferenc@gmail.com

Lippai Edit - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék; lippai.edit@ppk.elte.hu

Lógó Emma - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék; emma@erg.bme.hu

Losonczi Anna - Ginkgo-Zöld Építész Iroda, posztdoktori ösztöndíjas, Magyar Tudományos Akadémia; losonczi@ginkgoarchitects.com

Lukács Alexandra - PTE BTK Pszichológiai Intézet; lukacsa92@gmail.com

Lukács Fruzsina - Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Hősök Tere Kezdeményezés; lfrulukacs@gmail.com

Lukács Liza - Máshogy Humán Szolgáltató Bt.; liza.lukacs@mashogy.hu

Lukács Zsófia Anna - ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék; lukacs.zsofia.anna@gmail.com

Lux Ágnes - UNICEF Magyar Bizottság; agneslux@yahoo.com

M. Ribiczey Nóra - ELTE PPK; ribiczey.nora@ppk.elte.hu

Magi Anna - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola és ELTE PPK Pszichológiai Intézet / ELTE, Institute of Psychology; ELTE, Faculty of Education and Psychology, Doctoral School of Psychology; magi.anna@ppk.elte.hu

Magyari Judit - Debreceni Egyetem, Klinikai Központ, Onkológiai Tanszék; csutka82@gmail.com

Mailáth Mónika - Debreceni Egyetem, Klinikai Központ, Onkológiai Tanszék; mailathmoni@freemail.hu

Majer Réka - Debreceni Egyetem, Pszichiátriai Klinika; Debreceni Egyetem, Klinikai Központ, Onkológiai Tanszék; majer.reka@med.unideb.hu, reka0203@gmail.com

Major Melinda - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet, Budapest; Semmelweis Egyetem, I. sz. Gyermekklinika, Gyermekpszichiátriai Osztály, Budapest; major_melinda@yahoo.com

Makkai Alexandra - OTP Fáy András Alapítvány; alexandra.makkai@okkozpont.hu

Maráz Anikó - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

Marián Béla - Marketing Centrum; bela.marian@gmail.com

Márián Renáta - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai Program; marianreni@gmail.com

Márki Gabriella - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; marki.gabriella@ppk.elte.hu

Markója Ádám - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Kognitív Pszichológiai Tanszék; markojaadam@gmail.com

Márkus Lilla Viktória - PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék és Pitypang Művészeti Óvoda, Budapest; markuslilla89@gmail.com

Martos Tamás - SZTE BTK Pszichológiai Intézet; martos.m.tamas@gmail.com

Marunák Mária - Szeged SZTE Életvezetési Tanácsadó Központ; marunak.maria@gmail.com

Maruzsa Szabolcs - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest; szabolcs.maruzsa@gmail.com

Máth János - Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet; math.janos@arts.unideb.hu

Matuszka Balázs - PPKE BTK Pszichológiai Intézet; matuszka.balazs@gmail.com

Matuszka-Szantner Judit - PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék; jszantner@gmail.com

Medgyesi Patrícia - PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék; medgyesi.patricia@btk.ppke.hu

Menczel Zsuzsanna - Semmelweis Egyetem, Egészségtudományi Kar, Alapozó Egészségtudományi Intézet

Mester Dolli - Eszterházy Károly Főiskola; dollim@ektf.hu

Mészáros Aranka - Szent István Egyetem GTK TTI; meszaros.aranka@gtk.szie.hu

Mészáros Judit - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Ferenczi Sándor Egyesület; juditmeszaros@t-online.hu

Mészáros Noémi - PTE BTK Pszichológia Intézet; noemi.zsuzsanna@gmail.com

Mezey Béla - I.sz. Belgyógyászati Klinika, Pécs

Mia Marie Wiberg-Bugge - ELTE, Institute of Psychology; mia.marie.wiberg@gmail.com

Mihalik Árpád - SZTE BTK Pszichológiai Intézet; arpi.mihalik@gmail.com

Mihályi Norbert - OTP Fáy András Alapítvány; norbert.mihalyi@okkozpont.hu

Miklósi Mónika - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék, Budapest; Heim Pál Gyermekkórház, Mentálhigiéniai Központ, Budapest; miklosi.monika@ppk.elte.hu

Mirnics, Zs. - mirnics.zsuzsa@gmail.com

Mohai Katalin - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet; űmohai.katalin@barczi.elte.hu

Molnár Anett - PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék; molnar.anett@btk.ppke.hu

Molnár Judit - Debreceni Egyetem, Magatartástudományi Intézet; molnar.judit@sph.unideb.hu

Molnár Mária - Bács-Kiskun Megyei Kórház, Onkoradiológiai Központ; molnarm@kmk.hu

Molnár Nikolett - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék; molnik92@gmail.com

Molnár Zsófia - PTE BTK, Pszichológia Intézet

Molnárné Kovács Judit - ld. Kovács Judit

Móra László Xavér - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék; mora.laszlo@ppk.elte.hu

Moustafa A. Ahmed - School of Social Sciences and Psychology & Marcs Institute for Brain and Behaviour, Western Sydney University, Sydney, Australia

Munkácsi Brigitta - DE NK Magatartástudományi Intézet; munkacsi.brigitta@sph.unideb.hu

N. Kollár Katalin - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék; kollar.katalin@ppk.elte.hu

Nábrády Mária - PPKE; nabrady.maria@freemail.hu

Náfrádi Lilla - Institute of Communication and Health, Faculty of Communication Sciences, Università della Svizzera italiana, Lugano, Switzerland

Nagy Ágnes - OTP Fáy András Alapítvány; agnes.nagy@okkozpont.hu

Nagy Alexandra - PPKE BTK Pszichológiai Intézet; nagy.szandi22@gmail.com

Nagy Alexandra - Magatartástudományi Intézet, PTE-ÁOK; alexandra.nagy@aok.pte.hu

Nagy Anett - ELTE BGGyK ATIVIK; anett.nagy@barczi.elte.hu

Nagy Beáta Erika - Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centrum, Nép-egészségügyi Kar, Magatartástudományi Intézet, Debrecen; nagy.beata@sph.unideb.hu

Nagy Beáta Magda - Semmelweis Egyetem ÁOK Klinikai Pszichológia Tanszék; bea.nagy@freemail.hu

Nagy Helga - Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet, Budapest, Semmelweis Egyetem, Neurológiai Klinika, Budapest

Nagy Henriett - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; nagy.henriett@ppk.elte.hu

Nagy János - ELTE PPK; nagy.janos@ppk.elte.hu

Nagy László - PTE Pszichológia Intézet; nagy.laszlo@pte.hu

Nagy Luca Zsuzsa - Pszichológiai Intézet, Debreceni Egyetem; nagyluca0406@gmail.com

Nagy Mariann - Debreceni Egyetem Nukleáris Medicina Intézet

Nagy Tünde - PTE ÁOK, Magatartástudományi Intézet; tunde.nagy@aok.pte.hu

Nagybányai Nagy Olivér - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet, Általános Lélektani és Módszertani Tanszék; nagybanyai.oliver@kre.hu

Nagyné Sivák Ildikó - Debreceni SZC Bethlen Gábor Közgazdasági Szakközépiskolája

Narancsik Gabriella - ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék; gnarancsikg@gmail.com

Németh Ágnes - Nemzeti Egészségfejlesztési Intézet; nemeth.agnes@nefi.hu

Németh Barbara - UNICEF Magyar Bizottság

Németh Dezső - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; MTA Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, MTA-ELTE NAP B Emlékezet és Nyelv Kutatócsoport; nemethd@gmail.com

Németh Flóra - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék; nth.flora@gmail.com

Németh Georgina - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai Program; gina.nemeth@gmail.com

Németh Gergely - Corporate Values; nemeth.gergely@cova.hu

Németh Lóránd - OH-kártya Magyarország; lornad.nemeth@gmail.com

Németh Nándor - PTE

Nguyen Luu Lan Anh - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet; lananh@ppk.elte.hu

Norman Lee Buckley - Redfield Consulting

Nyárfádi Viktória - Károli Gáspár Református Egyetem; nyvikt@gmail.com

Nyúl Boglárka - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; nyul.boglarka@gmail.com

Nyúl László - SZTE-TTIK Informatikai Tanszékcsoport Képfeldolgozás és Számítógépes Grafika Tanszék; nyul@inf.u-szeged.hu

Oláh Attila - ELTE PPK; olah.attila@ppk.elte.hu

Olajos Tímea - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; olajos.timea@arts.unideb.hu

Opposits Gábor - Debreceni Egyetem Nukleáris Medicina Intézet

Orbánné Gellén Marianna - DMJV Városi Szociális Szolgálat, Nagy Sándor Telepi Gondozó Szolgálat Kandia Utcai Demens Idősek Klubja

Orbók Zita - ELTE PPK Pszichológia Doktori Iskola; zita.orbok@hotmail.com

Oross Dániel - MTA TK PTI; oross.daniel@tk.mta.hu

Orosz Anna Linda - Debreceni Egyetem, Pszichológia Tanszék; oroszannalinda@gmail.com

Orosz Anna - Pszichológia Intézet, PTE; annaorosz5@gmail.com

Oroszné Perger Mónika - BME Ergonómia és Pszichológiai Tanszék; pergerm@erg.bme.hu

Örkényi Ágota - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; orkenyi.agota@ppk.elte.hu

Páder Katalin - Fővárosi Önkorm. Bajcsy-Zsilinszky Kórház és Rendelői. Kard. Rehab. Osztály

Pajkossy Péter - BME-NAP Frontostriatális Rendszer Neurokognitív Zavarai Kutatócsoport, MTA; BME Kognitív Tudományi Tanszék; ppajkossy@cogsci.bme.hu

Paksi Borbála - Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet / ELTE, Institute of Education; paksi.borbala@ppk.elte.hu

Pálffy Dóra - PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék; dorap11115@gmail.com

Pállinger Éva - Semmelweis Egyetem Genetikai, Sejt- és Immunbiológiai Intézet; pallinger.eva@med.semmelweis-univ.hu

Pálos Dóra - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet; palos.dora@ppk.elte.hu

Pálosi Vivien - BME - Kognitív Tudományi Tanszék, Budapest; palosivivi@gmail.com

Pántya József - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; pantya.jozsef@arts.unideb.hu

Papp Alexandra - Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet MA hallgató; pappalexa@gmail.com

Papp-Zipernovszky Orsolya - SZTE BTK, Pszichológiai Intézet, Személyiség-, Klinikai és Egészségpszichológia Tanszék; papporso@gmail.com

Páskuné Kiss Judit - Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet; jutka.kis@gmail.com

Paszt Attila - SZTE ÁOK Sebészeti Klinika; paszt.attila@med.u-szeged.hu

Pátkai Gabriella - PTE Pszichológia Intézet; patkai.gabriella@gmail.com

Pató Irina - Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet; irinaapato@gmail.com

Pék Győző - DE BTK Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Klinikai Pszichológiai Tanszék; viktorbaker55@gmail.com

Péley Bernadette - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Doktori Iskola, Fejlődés és Klinikai Pszichológia Tanszék; peley.bernadette@pte.hu

Perczel-Forintos Dóra - Semmelweis Egyetem, Általános Orvostudományi Kar, Klinikai Pszichológia Tanszék; perczel-forintos.dora@med.semmelweis-univ.hu

Péter-Szarka Szilvia - Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet; pszszilvia@gmail.com

Petrányi Ágota - Egyesített Szent István és Szent László Kórház, Onkológiai Osztály; apetranyi@laszlokorhaz.hu

Petrik Emese - HungaroControl Magyar Légiforgalmi Szolgálat Zrt.; laniemese@gmail.com

Pikó Bettina - SZTE Magatartástudományi Intézet; fuzne.piko.bettina@med.u-szeged.hu

Pintér Judit Nóra - SZTE BTK Pszichológiai Intézet; pinterjudit@gmail.com

Plagány Nóra - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet (BA); nplagany@gmail.com

Pléh Csaba - Közép-európai Egyetem, Budapest, Kognitív Tudományi Tanszék; vispleh@ceu.edu

Pohárnok Melinda - PTE BTK, Pszichológia Intézet

Pollák Ildikó - Jahn Ferenc Dél-pesti Kórház, Központi Rehabilitációs Osztály; ipollakster@gmail.com

Polner Bertalan - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kognitív Tudományi Tanszék, Budapest, Nyírő Gyula Kórház Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Intézet, Budapest; polner.b@gmail.com

Polonyi Tünde - Debreceni Egyetem, Pszichológia Tanszék; tundepolonyi@gmail.com

Pólya Tamás - Eszterházy Károly Főiskola; polya@ektf.hu

Pólya Tibor - Magyar Tudományos Akadémia, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet; polya.tibor@ttk.mta.hu

Pongor Orsolya - Psidium OnlineTesztek

Pozsár Blanka - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológia BA; blankapozsar@gmail.com

Prezenszki Zsuzsanna - Nyírő Gyula Kórház – OPAI, Pszichiátriai Szakambulancia, Budapest; dr.prezenszky@freemail.hu

Prievara Dóra Katalin - SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola; dora.prievara@gmail.com

Puskás-Vajda Zsuzsa - Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület; feta@feta.hu

Pusztafalvi Henriette - PTE Egészségtudományi Kar

Rab Titanilla - OTP Fáy András Alapítvány; titanilla.rab@okkozpont.hu

Rácz József - ELTE PPK Tanácsadás Pszichológiája Tanszék; racz.jozsef@ppk.elte.hu

Rácz Katinka - Kék Pont Alapítvány; raczkatinka@gmail.com

Racsmány Mihály - BME Kognitív Tudományi Tanszék; BME-NAP Frontostriatális Rendszer Neurokognitív Zavarai Kutatócsoport, MTA; racsmany@cogsci.bme.hu

Rafael Beatrix - SZTE BTK Pszichológiai Intézet; rafaelbeatrix@gmail.com

Raffai Gellért - Debreceni Egyetem Klinikai Központ, Népegészségügyi Kar, Magatartástudományi Intézet; raffai.gellert@sph.unideb.hu

Ragó Anett - Kognitív Pszichológia Tanszék, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Reinhardt Melinda - Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet; reinhardt.melinda@kre.hu

Reményi Petra - Ginkgo-Zöld Építész Iroda

Répáczki Rita - BME GTK Ergonómia és Pszichológia Tanszék; repaczkirita@erg.bme.hu

Restás Péter - PTE Pszichológia Intézet; restas.peter@pte.hu

Révész György - PTE Pszichológia Intézet; revesz.gyorgy@pte.hu

Ribáry Gergely - Eötvös Lóránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet; gribary@gmail.com

Rigó Adrien - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; rigo.adrien@ppk.elte.hu

Rigó János - SE ÁOK I. Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika

Ritoók Magda - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; ritook.magda@ppk.elte.hu

Ritter Andrea - Változás Rendelő; ritter.andrea@valtozasrendelo.hu

Rohánszky Magda - Egyesített Szent István és Szent László Rendelőintézet és Kórház, Tűzmadár Ház; mrohanszky@laszlokorhaz.hu

Rokszin Adrienn Aranka - SZTE-BTK Neveléstudományi Doktori Iskola; rokszinadrienn@gmail.com

Rónai Zsolt - Semmelweis Egyetem, Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Patobiokémiai Intézet, Budapest; ronai.zsolt@med.semmelweis-univ.hu

Rózsa Sándor - ELTE Gyakorló Országos Szakszolgálat; rozsaqqq@gmail.com

S. Nagy Zita - ELTE Pszichológiai Intézet, Budapest, Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet, Budapest; s.nagy.zita@ppk.elte.hu

Sági Zsuzsanna - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; sagizsuzsanna.bn@gmail.com

Salamon János - Analogy Co.; salamon.jon@gmail.com

Sallay Viola - SZTE BTK Pszichológiai Intézet; sallay.viola@gmail.com

Salz Gabirella - PTE Pszichológia doktori iskola; gabriellasalz@gmail.com

Sarbak Klára - Ginkgo-Zöld Építész Iroda

Sárkány Anita - PTE Pszichológia Intézet; linilupp@gmail.com

Sasvari-Székely Mária - Semmelweis Egyetem, Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Patobiokémiai Intézet, Budapest

Schlosser Károly Kornél - Goldsmith University of London, Zayed University Dubai; karoly.schlosser@gmail.com

Schmidt Andrea - MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Szociológiai Intézet; Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Elméleti Intézet; schmidt.andrea@tk.mta.hu

Schuller Péter - Debreceni Egyetem BTK Pszichológiai Intézet. Személyiség-és Klinikai Pszichológiai Tanszék

Schulz Peter - Institute of Communication and Health, Faculty of Communication Sciences, Università della Svizzera italiana, Lugano, Switzerland

Sebestyén Nóra - ELTE, Pszichológiai Intézet; sebestyen.nora@ppk.elte.hu

Séra László - PTE Pszichológia Intézet; serlasz43@yahoo.com

Serdült Sára - PTE Pszichológiai Intézet; sersaca@gmail.com

Simon Attila - Balatonfüredi Állami Szívkórház; simon@elso.bfkor.hu

Simon Éva - Soproni Erzsébet Oktató Kórház és Rehabilitációs Intézet

Simon Lilla - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék, Budapest; Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Pedagógiai Szakszolgálat, Mezőcsát

Simonka Zsolt - SZTE ÁOK Sebészeti Klinika; simonka.zsolt@med.u-szeged.hu

Simor Péter - BME - Kognitív Tudományi Tanszék; Nyírő Gyula Kórház Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Intézet; psimor@cogsci.bme.hu

Siri Kjoelaas - ELTE, Institute of Psychology; sirikjoelaas@gmail.com

Soltész-Várhelyi Klára - PPKE BTK Általános Lélektan Tanszék; soltesz-varhelyi.klara@btk.ppke.hu

Somodi Sándor - Debreceni Egyetem Klinikai Központ, Általános Orvostudományi Kar, Belgyógyászati Intézet; bugan.antal@sph.unideb.hu

Somogyi Klára - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék, Budapest; Piarista Gimnázium, Budapest/Vác

Somogyi Krisztina - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, BME Építőművészeti Doktori Iskola; krisztina.somogyi@plusminus.hu

Stefanik Krisztina - ELTE BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet; krisztina.stefanik@barczi.elte.hu

Suplicz Sándor - Óbudai Egyetem Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ; suplicz.sandor@tmpk.uni-obuda.hu

Süli Ágota - Magánpraxis; suliagota@gmail.com

Szabados Eszter - I.sz. Belgyógyászati Klinika, Pécs

Szabó Andrea - MTA TK PTI; szabo.andrea@tk.mta.hu

Szabó Anett - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Ergonómia és Pszichológia Tanszék; anettszabo11@gmail.com

Szabó Attila - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Egészségfejlesztési és Sport-tudományi Intézet

Szabó Csanád - Szegedi Tudományegyetem, Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinika; szabo.csanad@med.u-szeged.hu

Szabó Edina - MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutató Csoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem; ELTE Pszichológiai Doktori Iskola; szabo.edina@ppk.elte.hu

Szabó Edit - PTE Pszichológia Intézet; szabooedit@gmail.com

Szabó Éva - SZTE BTK Pszichológiai Intézet; szeva64@gmail.com

Szabó Gabriella - Semmelweis Egyetem, Általános Orvostudományi Kar, Klinikai Pszichológia Tanszék; szabo.gabriella1@med.semmelweis-univ.hu

Szabó Gergely - Debreceni Egyetem, Pszichológia Intézet, Személyiség és Klinikai Pszichológiai Tanszék; gergely.szabo.psy@gmail.com

Szabó János - Pécsi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet; szabo.janos@pte.hu

Szabó Judit - Országos Kriminológiai Intézet; szaboyukiko@gmail.com

Szabó Lajos - PTE-BTK Pszichológia Doktori Iskola; szabo.lajos04@gmail.com

Szabó Mónika - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet; szabo.monika@ppk.elte.hu

Szabó Orsolya Mária - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék; szabo.orsolya.maria@gmail.com

Szabó Pál - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; dr.szabopal@gmail.com

Szabó Zsolt Péter - PTE Pszichológia Intézet; szabo.zsolt.peter@pte.hu

Szabó-Bartha Anett - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet; szabobartha@gmail.com

Szalai Tamás Dömötör - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet; szalai.domotor@gmail.com

Szamosi Judit - BV; jutkas0921@freemail.hu

Szamosi Judit - Testtudat tréner/koreográfus/pszichológushallgató; szamosij@gmail.com; www.szamosijudit.com; www.facebook.com/szamosijudit

Szappanos Csilla - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet (BA hallgató); sz.csill@freemail.hu

Szász Károly - Csongrád Megyei Mellkasi Betegségek Szakkórháza Kardiológiai Rehabilitációs Osztály

Szebeni Rita - Eszterházy Károly Főiskola; rszebeni@ektf.hu

Szederkényi Edit - SZTE ÁOK Sebészeti Klinika; edit.szederkenyi@gmail.com

Székely Anna - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest; szekely.anna@ppk.elte.hu

Székely Mózes - ELTE PPK Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézet; mozes@elte.hu

Székely Vince - Magyar Coaching Pszichológiai Egyesület; vince.nextmail@gmail.com

Szekeres Ágota - ELTE BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet; agota.szekeres@barczi.elte.hu

Szemán Dénes - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; szeman.denes@ppk.elte.hu

Szemán-Nagy Anita - Debreceni Egyetem BTK Pszichológiai Intézet. Személyiség- és Klinikai Pszichológiai Tanszék; aszeman@gmail.com

Szemenyei Eszter - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; szemenyei.eszter@ppk.elte.hu

Szemes Ágnes - BME Ergonómia és Pszichológiai Tanszék; agiszemes@gmail.com

Szendi István - SZTE-ÁOK, Pszichiátriai Klinika

Szenes Márta - Szeged, SZTE Életvezetési Tanácsadó Központ, FETA; marta@szenesem.hu

Szenohradszky Pál - SZTE ÁOK Sebészeti Klinika; szenohradszky.pal@med.u-szeged.hu

Szijjártó Linda - PTE, Társadalmi Kapcsolatok Intézete, Közösségi és Szociális Tanulmányok Tanszéke; szijjarto.linda@pte.hu

Szili Ilona - Károli Gáspár Református Egyetem; drsziliilona@gmail.com

Szitó Imre - Új Nemzedék Központ Nonprofit Kft.; imre.szito@gmail.com

Szombathelyi Csilla - NAV KEKI, Egészségügyi és Pszichológiai Főosztály Pszichológiai Osztálya; szocsillaxy@yahoo.com

Szondy Máté - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet; szondymate@gmail.com

Szőllősi Ágnes - BME Kognitív Tudományi Tanszék; aszollosi@cogsci.bme.hu

Szőnyi László - SE I. sz. Gyermekgyógyászati Klinika, Budapest

Sztancsik Veronika - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Klinikai Pszichológiai Tanszék; sztancsik.veronika@arts.unideb.hu

Szucsáki Melinda - klinikai szakpszichológus; szucsaki.melinda@gmail.com

Szücs Szabolcs - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; szucsszabi10@gmail.com

Takács Ádám - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; takacs.adam@ppk.elte.hu

Takács Enikő - Terapeuta, magánrendelés; eni.tak@gmail.com

Takács Ildikó - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem; takacsi@erg.bme.hu

Takács Mária - MHEK Honvédkórház Ideggyógyászat/ Stroke Osztály; neuropszichologus@gmail.com

Takács Szabolcs - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet; takacs.szabolcs@kre.hu

Takács Veronika Klára - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék; takacsveronika@erg.bme.hu

Takáts Annamária - Semmelweis Egyetem, Neurológiai Klinika, Budapest

Tale Van Der Ent Braat Rygh - ELTE, Institute of Psychology; talerygh@gmail.com

Tárnok Zsanett - Vadaskert Gyermek- és Ifjúságpszichiátriai Kórház és Szakambulancia; tarnok@vadasnet.hu

Taskó Tünde Anna - Eszterházy Károly Főiskola; taskot@ektf.hu

Teleki Szidalisz - Pszichológiai Intézet, PTE- BTK; telekiszidalisz@gmail.com

Teller Judit - Heim Pál Kórház Mentálhigiénés Ambulancia

Tényi Tamás - Pécsi Tudományegyetem Elméleti Orvostudományok Doktori Iskola

Tiringer István - Pécsi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kar Magatartástudományi Intézet; istvan.tiringer@aok.pte.hu

Tisza Kálmán - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai Program; czyprian@gmail.com

Tóbi István - PTE Közgazdaságtudományi Kar, Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola; tobiistvan@gmail.com

Tokai Dalma - Magyar Tudományos Akadémia Természettudományi Kutatóközpont Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet; tokai.dalma@ttk.mta.hu

Topolánszky-Zsindely Katalin - Református EGYMI Bethesda KIDSz; zsindelyk@t-online.hu

Tordai Zita - Óbudai Egyetem Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ; tordai.zita@tmpk.uni-obuda.hu

Tóth Ágnes - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; toth.agnes@ppk.elte.hu

Tóth Brigitta - MTA Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet; brigi.toth@yahoo.com

Tóth Kálmán - I.sz. Belgyógyászati Klinika, Pécs

Tóth Veronika - FPSZ VI. kerületi Tagintézménye; ttthvera@yahoo.com

Tóth-Varga Violetta - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; toth.varga.violetta@gmail.com

Tótok Veronika - BME

Tőkés-Dunai Lilla - Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat XIII. Kerületi Tagintézménye és PTE BTK Pszichológia Doktori Iskola; dunaililla@gmail.com

Tölgyesi Borbála - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar; tolgyesi.borbala@gmail.com

Töreki Annamária - SZTE-ÁOK Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika; torekiannamaria@gmail.com

Törőcsik Tibor - PTE Pszichológia Intézet; torocsikt86@gmail.com

Török Ágoston - MTA Természettudományi Kutatóközpont Agyi Képalkotó Központ, Budapest

Trefil Edina - FPSZ I. kerületi Tagintézménye; trefiledina@gmail.com

Uatkán Ajna - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; uatkan.ajna@ppk.elte.hu

Ujhelyi Adrienn - ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék

Unoka Zsolt - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika; unoka. zsolt@med.semmelweis-univ.hu

Uram Dóra - Semmelweis Egyetem ÁOK Klinikai Pszichológia Tanszék; uram.dora@med.semmelweis-univ.hu

Urbán Róbert - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; urban.robert@ppk.elte.hu

Vajda Zsuzsanna - Károli Gáspár Református Egyetem; vajdazsuzsanna@gmail.com

Vámosi Katalin - ANIMAGROUP cégcsoport

Ványi Dániel - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; daniel.vanyi@gmail.com

Váradi Fanni - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; pszi.fanni@gmail.com

Varga Balázs - ELTE, PPK, Klinikai- és Egészségpszichológia Szakirány; wolandberlioz@gmail.com

Varga, D. - v.dorka95@gmail.com

Varga Gabriella - Vakok Állami Intézete; csiburas@gmail.com

Varga Katalin - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; varga.katalin@ppk.elte.hu

Varga Viviána - PPKE BTK Pszichológiai Intézet, Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék; vargaviviana@gmail.com

Varga Zsófia - Debreceni Egyetem Pszichiátria Klinika

Vargay Adrienn - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai Program és Heim Pál Kórház Madarász utcai részleg Gyermek Onkohaematológiai Osztálya; vargay.adrienn@gmail.com

Vargha András - KRE BTK Pszichológiai Intézet; ELTE PPK Pszichológiai Intézet; vargha.andras@kre.hu

Várnagy András - PTE BTK, Pszichológia Intézet

Várnai Dóra - Nemzeti Egészségfejlesztési Intézet; ELTE PPK Pszichológiai Intézet; varnai.dora@nefi.hu

Vass Viola - vassviola1@gmail.com

Vass Zoltán - Károli Gáspár Református Egyetem; dr.vass.zoltan@gmail.com

Végh Judit - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet; juditvegh@gmail.com

Veress Gábor - Balatonfüredi Állami Szívkórház

Verseghi Anna - Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet, Budapest; verseghianna@gmail.com

Veszelka András - Pellea Humán Kutató és Fejlesztő Bt.; andras.veszelka@gmail.com

Vezse Vivien - Debreceni Egyetem, Magatartástudományi Intézet (hallgató); vezsevivien@gmail.com

Vlasits Anikó - PTE BTK, Pszichológia Intézet; vlasitsaniko@gmail.com

Weiss Béla - Agyi Képalkotó Központ, Természettudományi Kutatóközpont, Magyar Tudományos Akadémia; weiss.bela@ttk.mta.hu

Wittmann Victoria - SZTE ÁOK Sebészeti Klinika; victoriawittmann1@gmail.com

Zana Ágnes - Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézet; zanagi72@gmail.com

Zavecz Zsófia - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet; MTA Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, MTA-ELTE NAP B Emlékezet és Nyelv Kutatócsoport; zaveczzsofi@hotmail.com

Zeleni Katalin - Delta Source Kft.; nozi99@gmail.com

Zörgő Szilvia - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet; zorgoszilvia@gmail.com

Zsidó András Norbert - Pécsi Tudományegyetem; zsido.andras@pte.hu

Zsigmond Orsolya - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai Program Heim Pál Gyermekkórház Onko-haematológiai Osztály; alyoosa@gmail.com

Zsila Ágnes - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; zsila.agnes@ppk.elte.hu

Zsiros Emese - Nemzeti Egészségfejlesztési Intézet; zsiros.emese@nefi.hu

Névmutató

Ablonczy László, 272, 419
Acosta Sára, 274, 419
Ágoston Csilla, 270, 419
Altmayer Anita, 258, 419
Anders Skoglund, 358, 419
Andrássy Gábor, 171, 419
Andreas Ginsbak Notland, 362, 419
Antal Michelle, 178, 419
Antos Zsolt, 173, 419
Aranyi Sándor Csaba, 104, 419
Arató Ágnes, 22, 112, 114, 419
Arató Nikolett, 290, 419
Arnold Petra, 62, 353, 355, 419
Bagdy György, 138, 142, 419
Bakó Panna, 102, 419
Balázs Katalin, 102, 388, 419
Bálint Ágnes, 223, 296, 419
Bálint Brigitta, 40, 368, 419
Balla Viktória Roxána, 297, 420
Balog Piroska, 145, 420
Bandi Szabolcs, 20, 420
Bánfai Anna Mária, 399, 420
Bánfi Ildikó, 231, 420
Bányai Éva, 25, 194, 196, 197, 198, 199, 348, 349, 420
Bárány György, 156, 420
Baranyi Péter, 7, 420
Bárdos György, 194, 420
Barna Csilla, 370, 410, 420
Beke Anna, 182, 387, 420
Békés Judit, 144, 420
Belá Anita, 69, 420
Belinszky Anna, 201, 203, 420
Benczúr Lilla, 148, 420
Bencsik Beáta, 276, 420
Bene Ágnes, 102, 420
Benkő Renáta, 364, 365, 409, 420
Berán Eszter, 185, 299, 420
Berczik Krisztina, 278, 420
Bereczkei Tamás, 19, 177, 178, 179, 181, 236, 237, 421
Berény Ervin, 104, 421
Berényi Károly, 227, 421
Berkics Mihály, 154, 311, 314, 421
Bernáth László, 164, 166, 397, 421
Bigazzi Sára, 200, 202, 421
Billédi Katalin, 310, 421
Bircher Julianna, 124, 287, 421
Birkás Béla, 17, 18, 19, 421
Biró Brigitte, 178, 421
Blaskovich Borbála, 81, 421
Bodnár Gabriella, 333, 403, 421
Bodrogi Barbara, 178, 421
Bodrogi Nikolett, 257, 421
Bokor Attila, 315, 421
Bokor Petra, 286, 421
Bolló Henrietta, 128, 421
Borbély Anna, 339, 421
Borbély-Ipkovich Emőke, 43, 421
Boreczky Ágnes, 108, 421
Borgos Anna, 105, 224, 422
Boros-Major Gréta, 382, 383, 422
Boross Gábor, 183, 422
Boross Ottilia, 26, 422
Borsfay Krisztina, 109, 422
Borsi Edit, 155, 422
Borsos Zsófia, 162, 422
Bos AF, 184
Böddi Zsófia, 320, 422
Brózik Péter, 206, 422
Bugán Antal, 263, 422
Ceglédi Tímea, 245, 422
Charles T. Hill, 306, 422
Chezán Júlia, 42, 422
Czabán Csaba, 148, 422
Czeglédi Edit, 259, 265, 279, 326, 422

Czibor Andrea, 236, 237, 238, 239, 422
Czigler István, 27, 422
Cziráki Szabina, 245, 422
Czókolyová Tünde, 176, 422
Csaba Sára, 201, 203, 422
Csabai Krisztina, 111, 186, 423
Csabai Márta, 143, 146, 255, 256, 423
Csábi Eszter, 297, 423
Csajbók Zsófia, 311, 314, 423
Csákvári Judit, 158, 161, 162, 423
Császár-Nagy Noémi, 144, 423
Csathó Árpád, 18, 169, 179, 423
Csépe Valéria, 25, 29, 423
Cserjési Renáta, 181, 182, 184, 284, 287, 387, 423
Csifcsák Gábor, 297, 309, 423
Csigó Katalin, 55, 423
Csikai Enikő, 308, 340, 423
Csonka Balázs, 154, 423
Csörsz Ilona, 385, 423
Csuka Sára Imola, 211, 212, 423
Csupor Éva, 146, 423
Csuriné Mirk Gyöngyi, 24, 423
Csuvik Gábor, 203, 423
Dallos Andrea, 156, 289, 424
Dank Magdolna, 189, 424
David A. Balota, 124, 302, 424
David J. Cooke, 10, 424
Dávid Mária, 117, 119, 424
Deák Anita, 137, 178, 397, 424
Demeter Gyula, 37, 55, 424
Demetrovics Zsolt, 27, 57, 58, 60, 61, 62, 85, 86, 87, 88, 99, 270, 278, 284, 325, 330, 358, 360, 361, 362, 424
Désfalvi Judit, 185, 186, 189, 371, 424
Dezsőfi Antal, 272, 424
Dienes Erzsébet, 34, 424
Dimény Katalin, 364, 365, 409, 424
Dombi Edina, 271, 424
Dombovits Renáta, 55, 424
Dorner László, 116, 323, 424
Drótos Gergely, 231, 424
Dúll Andrea, 13, 14, 144, 204, 205, 206, 207, 208, 250, 251, 252, 254, 405, 406, 424
Dutka Krisztián, 56, 424
Édes Andrea, 138, 139, 142, 425
Egri Tímea, 73, 425
Eigner Bernadett, 71, 72, 425
Eisenbeck Nikolett, 400, 417, 425
Eisinger Andrea, 99, 278, 425
Éltető Noémi, 42, 425
Emri Miklós, 104, 425
Erdei Ferenc, 171, 425
Erdélyi-Belle Boglárka, 124, 391, 425
Estefánné Varga Magdolna, 115, 117, 425
F. Földi Rita, 281, 283, 425
F. Lassú Zsuzsa, 306, 425
Fábián Balázs, 372, 425
Fábri György, 126, 425
Faragó Boglárka, 119, 425
Faragó Klára, 14, 16, 425
Farkas Judit, 278, 425
Fáy Nóra, 345, 346, 347, 425
Fazekas Gábor, 417, 425
Fedor Mariann, 373, 410, 426
Fehérvári Anikó, 333, 426
Felvinczi Katalin, 85, 86, 87, 88, 318, 325, 333, 426
Fenyvesi Dávid, 105, 106, 426
Ferencz Ákos, 104, 426
Ferenczy Dávid, 79, 426
Florence Dalgard, 258, 426
Fódi Petra, 331, 374, 426
Fodorné Vincze Anna, 402, 426
Forrás-Biró Aletta, 163, 167, 426
Frankó Luca, 14, 205, 426
Frecska Ede, 307, 426
Füleki Beáta, 53, 426
Fülöp Márta, 191, 342, 343, 426
Fülöp Réka Beáta, 345, 347, 426
Gábor Edina, 375, 426

Gács Boróka, 179, 426
Gadanecz Péter, 3, 213, 214, 217, 404, 426
Gál Zsóka, 289, 426
Galambos Attila, 138, 139, 140, 142, 358, 360, 426
Garamvölgyi Nóra, 410
Garamvölgyi Nóra, 370, 427
Garma Katarina, 202, 427
Gerákné Krasz Katalin, 63, 64, 65, 67, 236, 403, 427
Gerlei Anna, 203, 427
Geuze RH, 184
Gombos Ferenc, 81, 427
Gonda Xénia, 43, 44, 427
Gönye Bianka, 122, 124, 427
Gráf Rózsa, 183, 427
Grezsa Ferenc, 175, 326, 427
Gulyás Levente, 251, 252, 405, 427
Gyáni Gábor, 25, 427
Gyapjas Tünde, 234, 427
Gyenge Ágnes, 93, 427
Győrfi Andrea, 228, 427
Győrfi Orsolya, 83, 427
Győri Miklós, 158, 161, 162, 310, 427
Győri-Dani Dóra, 309, 375, 427
Gyurkovics Máté, 99, 302, 328, 427
Hadházi Éva, 312, 427
Hadnagy Eszter, 128, 427
Hajdú Edit, 234, 428
Hajnal Beáta, 292, 321, 428
Hal Meinda, 378
Hal Melinda, 377, 428
Hal Viktor, 377, 428
Hal Viktorné, 377, 428
Halmai Tamás, 293, 428
Halmy Eszter, 259, 261, 428
Hámori Eszter, 21, 22, 23, 24, 112, 113, 114, 185, 186, 187, 188, 189, 395, 428
Hámornik Balázs Péter, 249, 428
Hanák Zsuzsanna, 119, 322, 428
Hargitai-Müller Mária Klaudia, 377, 378, 428
Harmatta János, 33, 428
Harmouche Margaréta, 202, 428
Harsányi András, 55, 428
Harsányi Szabolcs Gergő, 245, 428
Hatvani Andrea, 119, 428
Hazag Anikó, 105, 107, 428
Hegedűs Katalin, 210, 212, 428
Héger Nóra Zsuzsanna, 64, 428
Hegyi-Tóth Erika, 379, 428
Héjja-Nagy Katalin, 119, 428
Hende Borbála, 284, 429
Hercegfi Károly, 249, 429
Herczeg Viktória, 283, 429
Hevesi Barbara, 151, 429
Hevesi Krisztina, 149, 150, 152, 154, 429
Hompoth Emőke, 257, 429
Horányi Annabella, 30, 429
Hortobágyi Tibor, 307, 429
Horváth Endre, 160, 429
Horváth Julia, 186, 187, 429
Horváth Zoltán, 255, 256, 429
Horváth Zsolt, 196, 197, 231, 429
Hosszú Éva, 32, 429
Hülber Attila, 254, 429
Ita Mariann, 282, 429
Ivaskevics Krisztián, 343, 429
Izsó Lajos, 7, 429
Jakubovits Edit, 194, 196, 197, 348, 430
Jámbori Szilvia, 241, 244, 375, 430
Janacsek Karolina, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 430
Janet M. Duchek, 124, 430
Janovicz Liza, 284, 430
Jantek Gyöngyvér, 272, 430
Jármi Éva, 407, 415, 430
Jeney Ágnes, 345, 346, 347, 430
Jókay-Vig Zsuzsanna, 234, 430
Joó Dániel, 280, 430

Józsa Emese, 194, 196, 198, 348, 350, 430
Józsa Tamás, 379, 430
Juhász Anikó, 281, 430
Juhász Dóra, 297, 380, 430
Juhász Gabriella, 138, 139, 140, 142, 430
Juhász Márta, 69, 245, 246, 403, 404, 430
Kalmár Andrea, 183, 430
Kalmár Magda, 182, 183, 387, 430
Kaló Zsuzsanna, 45, 47, 431
Kálózy-Szabó Csilla, 159, 431
Karner Orsolya, 335, 414, 431
Kárpáti Judit, 366, 381, 431
Kásler Miklós, 227, 431
Kasos Enikő, 348, 350, 351, 431
Kasos Krisztián, 348, 350, 351, 431
Kassai Anett, 327, 431
Kató Szabolcs, 136, 381, 431
Katona Nóra, 31, 315, 382, 431
Kegye Adrienne, 232, 332, 431
Kekecs Zoltán, 350, 351, 431
Kékes Szabó Marietta, 319, 383, 431
Kende Anna, 108, 200, 201, 203, 431
Kenyhercz Flóra, 133, 385, 431
Kerekes Anna, 394, 431
Keresztes-Takács Orsolya, 76, 77, 431
Kéri Júlia, 193, 431
Kéri Szabolcs, 83, 431
Kerstjens JM, 184
Keszei Barbara, 205, 206, 320, 432
Keszler Barbara, 178, 432
Király Ildikó, 381, 432
Király Orsolya, 278, 432
Kis György, 148, 432
Kisfaludy Lilla, 385, 432
Kispál Anna Liza, 186, 432
Kiss István, 49, 432
Kiss Orhidea, 13, 208, 432
Kiss Paszkál, 28, 46, 126, 128, 389, 432
Kissné Viszket Mónika, 45, 46, 432
Kissová Tamara, 90, 432
Klein Mercédesz, 312, 432
Kóbor Andrea, 41, 42, 45, 432
Kocsel Natália, 138, 139, 140, 142, 432
Kocsor Ferenc, 178, 432
Kohut László, 171, 432
Koltói Lilla, 126, 433
Kondás Orsolya, 129, 130, 433
Kondé Zoltán, 103, 340, 390, 433
Konkoly Thege Barna, 145, 433
Kónya Anikó, 366, 381, 433
Koós, T., 175, 433
Kopcsó Krisztina, 324, 433
Kosztáné Hadházi Tünde, 101, 433
Kosztolnik Lili, 348, 350, 433
Kosztur Zoltán, 179, 433
Kótyuk Eszter, 121, 122, 123, 124, 125, 287, 288, 302, 433
Kovács Anna, 274, 433
Kovács Judit, 155, 156, 157, 433
Kovács Karolina Eszter, 134, 433
Kovács Kristóf, 119, 433
Kovács Mónika, 77, 218, 220, 433
Kováts Daniella, 144, 433
Kozák Lajos Rudolf, 142, 433
Kozékiné Hammer Zsuzsanna, 45, 47, 433
Kozma Luca, 178, 433
Kökönyei Gyöngyi, 96, 97, 98, 99, 137, 138, 139, 140, 142, 313, 352, 358, 360, 361, 362, 434
Köles Máté, 56, 249, 434
Költő András, 348, 349, 352, 353, 354, 355, 356, 434
Kőrössy Judit, 240, 241, 434
Köteles Ferenc, 121, 434
Kőváry Zoltán, 222, 434
Kövesdi Andrea, 276, 434

Kövi Zsuzsanna, 150, 152, 154, 175, 394, 434
Kristine Wisth Paulsen, 358, 434
Krisztián Ágota, 166, 434
Krizbai Tímea, 268, 434
Kun Ágota, 128, 214, 216, 434
Kun Bernadette, 278, 434
Kuna Ágnes, 146, 434
Kurucz Attila, 251, 252, 405, 434
Kurucz Győző, 385, 434
Lábadi Beatrix, 182, 290, 434
Labancz Eszter, 89, 92, 340, 434
Lajtai László, 330, 435
Lakatos Katalin, 111, 112, 113, 435
Láng András, 18, 435
Lantos Nóra Anna, 200, 203, 435
Lányi Katalin, 105, 106, 305, 435
László Noémi, 49, 435
Lászlóffy Julianna, 105, 106, 435
Látos Melinda, 255, 256, 435
Lauter Adrienn, 65, 435
Lázár György, 255, 256, 435
Lénárd Kata, 280, 290, 291, 435
Lendvai Lilla, 78, 435
Lengyel Rita, 20, 112, 113, 435
Leuko Ferenc, 332, 435
Lippai Edit, 15, 207, 435
Lógó Emma, 249, 435
Losonczi Anna, 251, 252, 405, 435
Lukács Alexandra, 166, 435
Lukács Fruzsina, 50, 435
Lukács Liza, 259, 262, 435
Lukács Zsófia Anna, 201, 203, 436
Lux Ágnes, 291, 436
M. Ribiczey Nóra, 407, 415, 436
Magi Anna, 58, 60, 61, 62, 85, 86, 87, 88, 99, 278, 318, 325, 333, 357, 358, 360, 361, 362, 436
Magyari Judit, 231, 436
Mailáth Mónika, 226, 230, 231, 436
Majer Réka, 196, 226, 230, 231, 307, 436
Major Melinda, 266, 436
Makkai Alexandra, 364, 365, 409, 436
Maráz Anikó, 330, 436
Marián Béla, 150, 436
Márián Renáta, 198, 436
Márki Gabriella, 315, 436
Markója Ádám, 366, 381, 436
Márkus Lilla Viktória, 22, 23, 24, 114, 436
Martos Tamás, 142, 144, 209, 210, 211, 212, 213, 371, 436
Marunák Mária, 52, 436
Maruzsa Szabolcs, 121, 437
Máth János, 191, 295, 316, 340, 437
Matuszka Balázs, 209, 210, 211, 212, 437
Matuszka-Szantner Judit, 24, 437
Medgyesi Patrícia, 20, 21, 113, 437
Menczel Zsuzsanna, 278, 437
Mester Dolli, 116, 285, 437
Mészáros Aranka, 386, 437
Mészáros Judit, 25, 29, 33, 437
Mészáros Noémi, 303, 437
Mezey Béla, 169, 437
Mia Marie Wiberg-Bugge, 361, 437
Mihalik Árpád, 241, 242, 244, 437
Mihályi Norbert, 364, 365, 409, 437
Miklósi Mónika, 274, 437
Mirnics, Zs., 175, 437
Mohai Katalin, 159, 437
Molnár Anett, 21, 23, 24, 113, 437
Molnár Judit, 89, 437
Molnár Mária, 234, 437
Molnár Nikolett, 247, 438
Molnár Zsófia, 280, 438
Molnárné Kovács Judit, 154, 177, 438
Móra László Xavér, 17, 438
Moustafa A. Ahmed, 83, 438
Munkácsi Brigitta, 132, 136, 438
N. Kollár Katalin, 164, 190, 192, 240, 438
Nábrády Mária, 408, 438

Náfrádi Lilla, 143, 438
Nagy Ágnes, 364, 365, 409, 438
Nagy Alexandra (PPKE), 211, 212, 438
Nagy Alexandra (PTE), 169, 438
Nagy Anett, 182, 387, 438
Nagy Beáta Erika, 132, 133, 134, 136, 379, 381, 385, 438
Nagy Beáta Magda, 410
Nagy Beáta Magda, 438
Nagy Helga, 83, 438
Nagy Henriett, 234, 328, 438
Nagy János, 330, 438
Nagy László, 20, 189, 438
Nagy Luca Zsuzsa, 388, 438
Nagy Mariann, 104, 438
Nagy Tünde, 168, 172, 438
Nagybányai Nagy Olivér, 338, 439
Nagyné Sivák Ildikó, 289, 439
Narancsik Gabriella, 224, 439
Németh Ágnes, 353, 356, 439
Németh Barbara, 291, 439
Németh Dezső, 10, 41, 42, 43, 45, 80, 439
Németh Flóra, 70, 439
Németh Georgina, 198, 439
Németh Gergely, 63, 439
Németh Lóránd, 411, 412, 439
Németh Nándor, 283, 439
Nguyen Luu Lan Anh, 77, 78, 108, 217, 439
Norman Lee Buckley, 338, 439
Nyárfádi Viktória, 292, 321, 439
Nyúl Boglárka, 79, 439
Nyúl László, 309, 439
Oláh Attila, 2, 27, 293, 439
Olajos Tímea, 289, 316, 439
Opposits Gábor, 104, 439
Orbánné Gellén Marianna, 101, 439
Orbók Zita, 389, 440
Oross Dániel, 341, 440
Orosz Anna (PTE), 179, 440
Orosz Anna Linda (DE), 303, 440
Oroszné Perger Mónika, 3, 334, 440
Örkényi Ágota, 95, 98, 353, 354, 355, 440
Páder Katalin, 171, 440
Pajkossy Péter, 54, 55, 56, 440
Paksi Borbála, 57, 58, 60, 61, 62, 84, 85, 86, 87, 88, 318, 325, 333, 360, 440
Pálffy Dóra, 23, 440
Pállinger Éva, 197, 440
Pálos Dóra, 110, 440
Pálosi Vivien, 82, 440
Pántya József, 155, 157, 440
Papp Alexandra, 390, 440
Papp-Zipernovszky Orsolya, 143, 222, 255, 440
Páskuné Kiss Judit, 191, 414, 440
Paszt Attila, 256, 440
Pátkai Gabriella, 18, 19, 440
Pató Irina, 391, 441
Pék Győző, 100, 101, 103, 295, 327, 441
Péley Bernadette, 286, 395, 441
Perczel-Forintos Dóra, 259, 262, 370, 373, 391, 410, 441
Péter-Szarka Szilvia, 191, 441
Petrányi Ágota, 229, 441
Petrik Emese, 129, 441
Pikó Bettina, 392, 441
Pintér Judit Nóra, 146, 441
Plagány Nóra, 393, 441
Pléh Csaba, 11, 25, 29, 115, 322, 441
Pohárnok Melinda, 280, 441
Pollák Ildikó, 37, 441
Polner Bertalan, 82, 83, 441
Polonyi Tünde, 303, 441
Pólya Tamás, 285, 441
Pólya Tibor, 286, 441
Pongor Orsolya, 338, 441
Pozsár Blanka, 152, 441
Prezenszki Zsuzsanna, 225, 232, 441

Prievara Dóra Katalin, 392, 442
Puskás-Vajda Zsuzsa, 48, 442
Pusztafalvi Henriette, 227, 442
Rab Titanilla, 364, 365, 409, 442
Rácz József, 208, 442
Rácz Katinka, 208, 442
Racsmány Mihály, 55, 56, 81, 442
Rafael Beatrix, 142, 145, 442
Raffai Gellért, 260, 263, 442
Ragó Anett, 405, 442
Reijneveld SA, 184
Reinhardt Melinda, 96, 97, 98, 173, 174, 276, 313, 442
Reményi Petra, 251, 442
Répáczki Rita, 68, 69, 70, 404, 442
Restás Péter, 238, 442
Révész György, 393, 442
Ribáry Gergely, 330, 442
Rigó Adrien, 315, 442
Rigó János, 315, 442
Ritoók Magda, 414, 442
Ritter Andrea, 105, 442
Rohánszky Magda, 225, 227, 442
Rokszin Adrienn Aranka, 309, 443
Rónai Zsolt, 124, 287, 443
Rózsa Sándor, 159, 175, 443
S. Nagy Zita, 35, 38, 365, 369, 443
Sági Zsuzsanna, 205, 443
Salamon János, 65, 443
Sallay Viola, 144, 209, 210, 212, 249, 371, 443
Salz Gabirella, 412, 443
Sarbak Klára, 251, 252, 405, 443
Sárkány Anita, 239, 443
Sasvari-Székely Mária, 124, 443
Schlosser Károly Kornél, 400, 417, 443
Schmidt Andrea, 318, 325, 333, 443
Schuller Péter, 104, 443
Schulz Peter, 143, 443
Sebestyén Nóra, 191, 443
Séllei Beatrix, 3
Séra László, 163, 393, 443
Serdült Sára, 202, 443
Simon Attila, 171, 443
Simon Éva, 171, 443
Simon Lilla, 274, 443
Simonka Zsolt, 256, 444
Simor Péter, 40, 54, 80, 81, 82, 83, 444
Siri Kjoelaas, 360, 444
Soltész-Várhelyi Klára, 22, 113, 114, 444
Somodi Sándor, 263, 444
Somogyi Klára, 274, 444
Somogyi Krisztina, 249, 252, 254, 444
Stefanik Krisztina, 162, 444
Suplicz Sándor, 304, 444
Süli Ágota, 71, 74, 444
Szabados Eszter, 169, 444
Szabó Andrea, 341, 444
Szabó Anett, 214, 444
Szabó Attila, 278, 444
Szabó Csanád, 258, 444
Szabó Edina, 99, 138, 139, 140, 142, 444
Szabó Edit, 181, 444
Szabó Éva, 190, 241, 242, 444
Szabó Gabriella, 391, 444
Szabó Gabriella, 410
Szabó Gergely, 226, 230, 231, 445
Szabó János, 372, 445
Szabó Judit, 97, 445
Szabó Lajos, 300, 445
Szabó Mónika, 68, 76, 217, 218, 220, 221, 445
Szabó Orsolya Mária, 67, 445
Szabó Pál, 264, 269, 445
Szabó Zsolt Péter, 238, 303, 445
Szabó-Bartha Anett, 393, 394, 400, 417, 445
Szalai Tamás Dömötör, 266, 276, 279, 326, 445
Szamosi Judit (BV), 408, 445

Szamosi Judit (Testidő), 413, 445
Szappanos Csilla, 394, 445
Szász Károly, 171, 445
Szebeni Rita, 116, 445
Szederkényi Edit, 255, 445
Székely Anna, 120, 121, 122, 124, 287, 302, 351, 445
Székely Mózes, 336, 445
Székely Vince, 375, 445
Szekeres Ágota, 160, 446
Szemán Dénes, 221, 446
Szemán-Nagy Anita, 104, 446
Szemenyei Eszter, 96, 446
Szemes Ágnes, 245, 334, 446
Szendi István, 55, 446
Szenes Márta, 48, 446
Szenohradszky Pál, 255, 446
Szijjártó Linda, 237, 446
Szili Ilona, 292, 321, 446
Szitó Imre, 288, 446
Szombathelyi Csilla, 214, 215, 446
Szondy Máté, 394, 400, 417, 446
Szőllősi Ágnes, 55, 56, 81, 446
Szőnyi László, 272, 446
Sztancsik Veronika, 295, 446
Szucsáki Melinda, 175, 446
Szücs Szabolcs, 157, 446
Takács Ádám, 41, 42, 45, 447
Takács Enikő, 148, 447
Takács Ildikó, 3, 333, 403, 447
Takács Mária, 38, 447
Takács Szabolcs, 146, 148, 149, 447
Takács Veronika Klára, 3, 246, 247, 404, 447
Takáts Annamária, 83, 447
Tale Van Der Ent Braat Rygh, 360, 447
Tárnok Zsanett, 42, 447
Taskó Tünde Anna, 117, 447
Teleki Szidalisz, 168, 169, 447
Teller Judit, 407, 447
Tényi Tamás, 293, 447
Tiringer István, 167, 168, 169, 171, 172, 447
Tisza Kálmán, 198, 447
Tóbi István, 245, 447
Tokai Dalma, 342, 447
Topolánszky-Zsindely Katalin, 312, 447
Tordai Zita, 304, 447
Tóth Ágnes, 14, 16, 448
Tóth Brigitta, 45, 448
Tóth Kálmán, 169, 448
Tóth Veronika, 414, 448
Tóth-Varga Violetta, 250, 448
Tótok Veronika, 283, 448
Tóvölgyi Sarolta, 3
Tőkés-Dunai Lilla, 186, 188, 395, 448
Tölgyesi Borbála, 343, 448
Töreki Annamária, 257, 448
Törőcsik Tibor, 238, 448
Török Ágoston, 343, 448
Trefil Edina, 414, 448
Uatkán Ajna, 16, 448
Ujhelyi Adrienn, 203, 448
Unoka Zsolt, 299, 448
Uram Dóra, 410
Uram Dóra, 370, 448
Urbán Róbert, 95, 149, 150, 270, 278, 448
Vajda Zsuzsanna, 337, 448
Vámosi Katalin, 148, 448
Van Braeckel KNJA, 184
Ványi Dániel, 77, 448
Váradi Fanni, 199, 448
Varga Balázs, 368, 449
Varga Gabriella, 37, 449
Varga Katalin, 124, 348, 350, 351, 449
Varga Viviána, 186, 449
Varga Zsófia, 104, 449
Varga, D., 175, 449
Vargay Adrienn, 196, 198, 449
Vargha András, 2, 175, 272, 326, 339, 449

Várnagy András, 280, 449
Várnai Dóra, 353, 354, 407, 415, 449
Vass Viola, 176, 449
Vass Zoltán, 8, 174, 175, 176, 449
Végh Judit, 111, 449
Veress Gábor, 171, 449
Verseghi Anna, 35, 40, 368, 449
Veszelka András, 299, 396, 449
Vezse Vivien, 91, 449
Vlasits Anikó, 280, 449
Weiss Béla, 54, 449
Wittmann Victoria, 255, 256, 449
Zana Ágnes, 294, 332, 449
Zavecz Zsófia, 45, 449
Zeleni Katalin, 131, 450
Zörgő Szilvia, 294, 450
Zsidó András Norbert, 397, 450
Zsigmond Orsolya, 195, 196, 199, 450
Zsila Ágnes, 415, 450
Zsiros Emese, 353, 354, 355, 356, 450